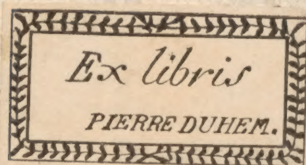

Ex libris
PIERRE DUHEM.

Ut novelli philosophie discipuli [illegible] [illegible] tenere [illegible] est [illegible] dicta [illegible] doctoris [illegible] super philosophiam [illegible] ordine [illegible] alphabetica serie [illegible] [illegible] volentes [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

Sequitur de littera A

A et ab [illegible] 9.91.3

Ab alio moveri [illegible] 91.3 et [illegible] 92 [illegible]

Abstractio [illegible] 6.92

Abstrahentium [illegible] 2.98 [illegible]

Abstrahere [illegible]

Abstrahere [illegible]

Ab eterno [illegible] 8.91 [illegible]

Accidens [illegible] 1.9.22.2 [illegible] 1.9.39 [illegible]

Ad motum [illegible] 9.92 [illegible]

Agendo pati [illegible] 2.92 [illegible] 9.37

Agens [illegible] 8.9.1.1 [illegible] et 2 [illegible]

[illegible] 2.9.24 [illegible] 9.26

Agens naturale [illegible] 8.9.6.2

Agens intentionale [illegible] 8.9.6.3

Agens [illegible]

Agens ut [illegible] 2.9.26.3

Aer [illegible]

Aer est sensibilis [illegible]

Actio est [illegible] 2.9.14.3

Actio et passio [illegible] 2.9.12 [illegible] 9.14.2 [illegible]

[illegible]

Actio dei [illegible] 8.9.6.4

Actio [illegible]

Agere in aliud [illegible] 8.9.8.2

Agere ad agens [illegible] 9.36.1 #

Alteratio vel alterari [illegible]

[illegible]

Alimentum [illegible]

Ambulatio [illegible] 2.9.15 [illegible]

[illegible]

[illegible] 8.9.11 [illegible]

Analogata ente sunt quatuor 1 q 13 a

Analogia est 27 ¶ quod nomen dicitur in deo analogia que non est analogatum totum solum quomodo analogum attribuitur q 13

17 ¶ Duplex reperitur ordo analogie q 13

Anima [illegible] ante [illegible] aliquid [illegible] tamen anima intellectualis 2 q 14 1m 2m ¶ Bina re[illegible] est propter considerationem [illegible] 2 q 14 ¶ Anima tota quo ad [illegible] 1 q 14 [illegible] ¶ Anima tota est [illegible] 1 q 32 [illegible] ¶ Anima tota argui[illegible] et quando naturaliter disponitur sed q 29 2m ¶ Anima talis non est [illegible] q 20 2m ¶ Non existente anima ad hoc est mobile 2 q 32 2m ¶ Anima sedendo et quiescendo fit prudens [illegible] q 18 [illegible]

Anima celi [illegible] movent celum [illegible] anima animam ab [illegible] 8 q 18 ¶ **Animati** aliquid dicitur animatum [illegible] ut [illegible] animata ut celum q 13 3m ¶ Celum non est animatum [illegible] informatum 8 q 13 3m [illegible]

Annichilabile omne creatum sed annichilabilia [illegible] omne corruptibile ¶ Quod dicitur annichilabile et corruptibile 1 q 8 3 2m

Annichilare non est motus naturalis 8 q 2 1m

Ante [illegible] exponitur [illegible] dicit [illegible] 3 q 16 [illegible] 17 [illegible] 8 q 17

¶ [illegible] causa [illegible] 8 q 8 [illegible] 1m

Appetere [illegible] appetunt [illegible] corruptum 1 q 8 2

Anima appetunt [illegible] 8 q 8 [illegible] ¶ Anima appetunt [illegible]

Appetitus [illegible] 1 q 11 ¶ 1 q 19 2m ad 2m [illegible] ¶ Appetitus [illegible] q 19 2m ¶ Appetitus [illegible] ad [illegible]

Appetitus est [illegible] naturalis [illegible] 1 q 19 1m [illegible] ¶ Appetitus [illegible] 1 q 19 1m ¶ Appetitus [illegible] ad [illegible] ¶ Appetitus [illegible] 1 q 9 [illegible] 1m

Appetitus [illegible] 8

Aptitudo [illegible] 2 q 18 [illegible] ¶ Aptitudo remota [illegible] q 8 8

Aqua calida non [illegible] frigidum [illegible] 1 q 2 2m ¶ In aqua [illegible] naturalis [illegible] q 18 [illegible] et q 21 6m

Ars [illegible] considerat [illegible] q 12 [illegible] ¶ Ars [illegible] et q 18 ¶ Ars [illegible] de liberatione 2 q 18 2m et q 32 [illegible] 2m [illegible]

Ars divina [illegible] ars humana [illegible] q 18 1m ¶ Divina [illegible] 2 q 2 1m

Ars mechanica [illegible] mechanice [illegible] 1 q 8 1m

Ars medicine [illegible] 2 q 2 [illegible]

Artifex [illegible] 2 q 23 ¶ [illegible]

Augmentatio et diminutio [illegible] q 8 11m ¶ Non est augmentatio [illegible] 8 q 11 [illegible]

¶ **Sequitur littera B**

¶ **Bonum** [illegible] 1 q 3 1m

Bruta [illegible] 2 q 24 [illegible] ¶ In brutis ad [illegible] fortuna 2 q 21 [illegible]

¶ **Sequitur de littera C**

Calor absolute [illegible] 2 q 10 1m non calor [illegible]

Casualitas [illegible] 2 q 2 2m

Casus diffinitur 2 q 26 ¶ Casus [illegible] ¶ Casus [illegible] 2 q 21 [illegible] ¶ Casus et fortuna [illegible] 2 q 21 [illegible] ¶ Casus et fortuna reducuntur ad [illegible] ¶ Casus [illegible] ad alias causas [illegible] q 28 ¶ Casus et fortuna [illegible] q 21 [illegible] ¶ Casus et [illegible] q 21 [illegible]

Casus [illegible] casus et fortuna [illegible] q 23 [illegible] ¶ De casu et fortuna est scientia [illegible] q 24

Causa diffinitur 2 q 19 1m et datur [illegible] causa efficiente ¶ Causa et effectus [illegible] q 22 [illegible] ¶ Causa et effectus [illegible] q 21 [illegible] ¶ Causa [illegible] 2 q 19 [illegible] ¶ [illegible] q 16 [illegible] ¶ [illegible] esse dicte cause [illegible] q 18 [illegible] ¶ Due sunt cause [illegible] q 20 [illegible] ¶ Due causa [illegible] q 10 [illegible] q 22 [illegible] 1m

De causis [illegible] 2 q 16 [illegible] 1m et q 32 1m ¶ [illegible] 2 q 1 ¶ [illegible] q 18 [illegible] q 29 [illegible] ¶ [illegible] 2 q 18 ¶ [illegible] q 19 ¶ [illegible] 2 q 18 [illegible]

Causa exemplaris [illegible] ad causam [illegible] 2 q 19 11m

Causa efficiens [illegible] q 18 [illegible] ¶ Quadruplex est causa efficiens 2 q 18 [illegible] q 19 18 ¶ Causa efficiens [illegible] 1 q 22 2m ¶ [illegible] 1 q 23 2m

Causa materialis [illegible] q 18 [illegible] ¶ [illegible] 2 q 20 2m

Causa formalis [illegible] q 18 [illegible]

Causa finalis [illegible] et ad [illegible]

Causarum [illegible] 2 q 21 [illegible] ¶ Causa [illegible] 2 q 22 [illegible] ¶ Cause [illegible] ad effectum [illegible] q 23 1m ¶ Causa [illegible] ad 6m ¶ [illegible] q 23 2m

Causa ... q. 21 et amplius [illegible]

Causa ... [illegible] q. 22 ... [illegible]

Causa ... [illegible] q. 26 ... [illegible]

Causa ... [illegible] q. 26 ... [illegible]

Causa que in actu ... q. 21 ... Causa in actu ... q. 22 ... [illegible]

Causa que ... q. 21 et amplius ... [illegible] q. 22 ... [illegible]

Causa remota vel ... [illegible] Celum ... q. 22 ... Causa ... [illegible] q. 26 ... Causa ... [illegible] q. 24 ... [illegible]

Causa ad utrumlibet ... q. 26 ... [illegible]

Cathena ... [illegible] q. 23 ... [illegible]

Celum ... q. 13 ... Celum ... q. 18 ... q. 13 ... Celum ... q. 8 ... Celum ... q. 32 ... Celum ... Celum ... 8 ... q. 11 ... [illegible]

1 q. ... Celum ... q. 23 ... Celum ... q. 23 ... Celum ... 8 ... q. 13 ... [illegible]

Coactio ... [illegible] Coactio ... [illegible]

3 Commune ... [illegible] q. 8 ... [illegible]

2 ... q. 12 ... Combustibile ... q. 20 ... [illegible]

1 Coincide ... [illegible] q. 24 ... [illegible]

... [illegible] Causa efficiens ... [illegible] Causa ... [illegible]

Comparatio ... [illegible] q. 8 ... [illegible]

De comparatione vel equalitate motuum ... [illegible]

Ex aliis ... [illegible] q. 8 ... [illegible]

Compositio vel composito ... Compositio ... [illegible]

Conceptus ... [illegible] q. 24 ... [illegible]

Conclusio ... [illegible] q. 10 ... [illegible]

Condensatio ... [illegible] q. 24 ... [illegible]

Conditio vel ... [illegible] 3 ... q. 9 ... [illegible]

Confusa ... [illegible] q. 3 ... [illegible]

Congruitas ... [illegible] q. 24 ... q. 26 ... [illegible]

Congruum ... [illegible]

Conjunctim ... [illegible] 8 ... q. 20 ... [illegible]

Consequens ... [illegible]

Constituitur ... [illegible] 6 ... q. 2 ... [illegible]

Contractus ... [illegible]

Continuus vel ... [illegible] q. 11 ... [illegible] q. 13 ... [illegible]

Celum ... [illegible] q. 8 ... [illegible] q. 19 ... [illegible]

Continuum [illegible] ... **Continuum** [illegible] ... [illegible]

Continuitas motus [illegible] ... [illegible]

Contractio [illegible] ... [illegible]

Continuari corpora [illegible] ... [illegible]

Contradictio [illegible] ... contradictio [illegible]

Contraria [illegible] ... Contraria [illegible] ... Contrarietas [illegible] ... [illegible]

De qualitate [illegible] [illegible] ... Contraria [illegible] ... [illegible]

De contrarietate motuum [illegible] ... Contrarietas motus [illegible] ... Contrarietas motus [illegible] ... [illegible]

Contrarietas [illegible] ... Contrarietas quedam [illegible] ... Contra[illegible] ... Mutatio [illegible] ... [illegible]

Contrarietas quietis [illegible] ... [illegible]

Contristans [illegible]

Corpus vel corpora Corpus [illegible] ... Corpus [illegible] ... Corpus [illegible] ... Corpus [illegible] ... [illegible]

Corpora [illegible] ... Corpora ambo [illegible] ... Corpora [illegible] ... Corpora [illegible] ... Corpora [illegible] ... Corpora [illegible] ... [illegible]

Corrupti **Corruptio** **Corruptibile** [illegible] ... [illegible]

Corruptio [illegible] et ex [illegible] 9. 1. 1. [illegible] Corruptio [illegible] mors [illegible]
Corruptio [illegible] 1. 9. 83. 1. et 9. 1. 1. dubitabat 1. Corruptibile [illegible] corruptio [illegible] 1. 9. 5. 2. [illegible] corruptibile [illegible] Corruptibile [illegible] incorruptibile [illegible] 4. 9. 1. 1. [illegible] 1.

Creatio [illegible] deus [illegible] 1. 9. 44. [illegible] Creatio [illegible] 9. 45.
Creatio [illegible] 9. 45. 1.
Creatio [illegible]
In creatione [illegible] 9. 45. 2.
Creatio [illegible] 1. 9. 48. [illegible] ad 1. Creatio [illegible] 1. 9. 44. 3. [illegible] 4. 9. 2. ad [illegible]
Creatio [illegible] 4. 9. 2. 8.

Creatura [illegible] ad creaturam [illegible] 1. 9. 45. [illegible] In creaturis [illegible] 8. 4. 1. 2.

Crescere [illegible] 4. 9. 5.

Cresco [illegible]

Sequuntur de littera D

Dampnati [illegible] 1. 9. 82. 1.

Declaratio [illegible]

Decet [illegible] 2. 9. 26. [illegible]

Defectus [illegible] 1. 9. 4.

Deliberatio [illegible] 2. 9. 35. 1.

Demonstratio [illegible] 2. 3. 2.

[illegible] 1. 9. 83. 3.

Denudare [illegible]

Dependentia [illegible] 1. 9. 11. 2. [illegible]

Desinit [illegible]

Detrahere [illegible] 1. 9. 12. 3.

Deus [illegible] 1. 9. 38. 1. [illegible] Deus [illegible] 1. 9. 38. [illegible] Deus [illegible] 1. 9. 12. 3. [illegible] Deus [illegible] 1. 9. 39. 2. [illegible] Deus [illegible] 1. 9. 1. [illegible] Deus [illegible] 1. 9. 24. [illegible] Deus [illegible] 4. 9. 3. [illegible] Creatio. Deus [illegible] 1. 9. 12. 8.

Difficultas [illegible] 3. 9. 11. Non difficultas [illegible]

Diffinitio [illegible] 3. 9. 12. 1.
Diffinitio [illegible] 4. 9. 37. 1. [illegible]
Dico [illegible] 1. 9. 41. [illegible] 1. 9. 82. 2.
[illegible] 2. 9. 13. 1. [illegible] 3. 9. 12. 2. [illegible] 3. 9. 23. 2. [illegible] 9. 23. [illegible] ad 1.
Dicere [illegible] 2. 9. 8. 1. [illegible]
Diffiniendi [illegible] 2. 9. 10.
Diffinitive [illegible] 1. 9. 11. [illegible] 2. 9. 38. [illegible] 9. 3. [illegible]

Dea [illegible] 1. 9. 38. 2. [illegible] 2. 9. 24. [illegible] 1. 9. 80. 1. [illegible] 1. 9. 1. [illegible]

Dispositio [illegible]

Differt [illegible] 3. 9. 18. [illegible] 1. 9. 82. [illegible] 1. 9. 34.

Dimensio [illegible] 4. 9. 12. 2. [illegible] Dimensio [illegible] 4. 9. 11. 3. [illegible] Dimensio [illegible] 8. 9. 24. 2.

Difformitas [illegible]

Dispositio [illegible] 4. 9. 4. [illegible]

Dispositio [illegible] 4. 9. 1. [illegible] 8. 9. 10. [illegible] 4. 9. 1. [illegible]

Distinctio [illegible] 1. 9. 11. 8. [illegible]

Distinctio [illegible] 1. 9. 11. 8.
[illegible]
[illegible] 1. 9. 11. 2. [illegible]
[illegible] 1. 9. 83. 3.

distinctio ... ab alio ... receptiua ... [illegible]

Diuersa ... [illegible] ... 6. q. 3. 2m

Dies ... motu ... [illegible] ... q. 4 ... **Dies** ... [illegible] ... **Dies** ... 8. q. 4 ...

Diuinus ... deo ... [illegible] ... 1. 8 q. 1m

Diuisio ... [illegible] ... 1. q. 14 ... ab eo ... [illegible] ... 6. q. 3 ... Diuisio ... [illegible] ... 1. q. 8 ...

Diuisio motus ... magnitudinis ... In diuisione magnitudinis ... [illegible] ... 3. q. 20 ... q. 22 ... q. 24 ... motus diuiditur ... [illegible] ... Diuisio motus ... [illegible] ... ad diuisionem ... diuiditur motus ... [illegible]

Due vel duo ... [illegible] ... q. 1 ... duo ... [illegible] ... Due linee ... [illegible] ... q. 14 ...

Sequitur littera E.

Eadem ... [illegible] ... Eadem ... [illegible] ... 6. q. 3 ...

Eclipsis ... [illegible] ... 2. q. 26 ...

Eductio ... [illegible] ... 1. q. 19 ...

Effectus finitus naturalis violentus ... Effectus ... [illegible] ... 8. q. 8 ... Effectus naturalis ... [illegible] ... 2. q. 24 ... Effectus violentus ... [illegible] ... 3. q. 3 ... Effectus ... [illegible] ... 2. q. 10 ... Effectus ... [illegible] ... 3. q. 11 ... Effectus ... [illegible]

... 2. q. 24 ...

... effectus ... [illegible] ... q. 24 ... Effectus ... [illegible] ... 1. q. 88 ...

Elementum vel elementa ... elementum ... [illegible] ... 1. q. 19 ... elementa ... [illegible] ... q. 21 ... Elementa ... [illegible] ... q. 13 ... Elementa ... [illegible] ... q. 14 ... [illegible] ... 1. q. 11 ...

Ens est analogum ad substantiam et accidens ... [illegible] ... q. 3 ... q. 4 ... Ens ... [illegible] ... Ens ... [illegible] ... 1. q. 10 ... Ens ... [illegible] ... 1. q. 36 ... [illegible] ... **Ens diuiditur** ... [illegible] ... Ens ... [illegible] ... Ens ... [illegible] ... Ens ... [illegible] ... 1. q. 10 ... Ens ... [illegible] ... 1. q. 80 ...

Ens reale vel entia realia ... [illegible] ... 1. q. 16 ... Entia realia ... [illegible] ... 1. q. 6 ... Entia realia ... [illegible] ... 1. q. 42 ... q. 60

Ens mobile vel quiescibile ... [illegible] ... 1. q. 1 ... Ens mobile ... [illegible] ... 1. q. 16 ... Ens mobile ... [illegible] ... 1. q. 18

Equalitas ... [illegible] ... q. 11 ... q. 12 ...

Equalitas motus ... [illegible] ... 1. q. 1 ...

Esse ... [illegible] ...

Esse in alio ... in se ... in loco ... in ... Esse in alio ... [illegible] ... Esse in ... [illegible] ... Esse in loco ... [illegible] ... q. 12 ... Esse in loco ... [illegible] ... q. 2 ... Esse in loco ... [illegible] ... q. 12 ... q. 13 ... [illegible] ... q. 14 ... Esse ... [illegible] ... q. 30 ...

Eternitas ... [illegible] ... 8. q. 3 ... Eternitas ... [illegible] ... q. 34 ...

... q. 34 ...

¶ Eternitas [illegible] mensura [illegible] ... 2 q. 30 [illegible]

Eternitas mundi [illegible] ... 8 q. 6

¶ [illegible] eternitatem mundi ... ¶ Ergo

¶ [illegible] eternitate mundi ad quem deuenit ... 8 q. 1. 4 ... ¶ [illegible] ... eternitate mundi ... ad. 6

Eufortunium [illegible] ... 2 q. 26 ... ¶ Eufortunium [illegible] de eufortunatis [illegible]

Eum [illegible] ... q. 34 ¶ Esse [illegible] ... q. 36 ¶ [illegible] ... ¶ Eum [illegible] relatio [illegible] ... ¶ Eum [illegible] angelo [illegible] ...

¶ Eum esse [illegible] ... q. 34. 6

Ex [illegible] capitulo [illegible] ... 2 q. 20 ¶ Ex nihilo nihil fit [illegible] ... 1 q. 41 ¶ Ex nihilo [illegible] ... 2 q. 20. 3

Extra [illegible] ... 3 q. 16 [illegible]

¶ Ex [illegible] ... q. 9. 1 ¶ Ex [illegible] ... 3 q. 1. 1 [illegible]

Extrinsecus [illegible] ... ¶ [illegible] ... q. 12

Sequitur littera . F .

Faba [illegible] lapide [illegible] ... 8 q. 19. 1

Fatum differt ... 2 q. 24 ... et 4 q. 8 Fatum non impedit [illegible] fortuna in rebus 2 q. 24. 6

Felicitas [illegible] habitibus [illegible] virtutibus moralibus 2 q. 21 ... 6. 9 ¶ Felicitas [illegible] ... ¶ Felicitas [illegible]

Ferrum [illegible] ferro ignito [illegible] ... q. 1 ... 8 ¶ Ferrum ignitum [illegible] ...

Fides [illegible] fide [illegible] ... ¶ [illegible] ... 1 q. 48. 1

Fieri [illegible] ... 1 q. 42. q. 44. 2 ¶ [illegible] ... 2 q. 20 ... ¶ [illegible] ... 8 q. 6 ... 1 q. 42. q. 44. 2

¶ Illud ex quo aliquid fit [illegible] ... 1 q. 12 ... q. 13 ¶ [illegible] ex quo aliquid fit [illegible] ... ¶ [illegible] ... ¶ [illegible] ... 1 q. 8. 3 ... ¶ [illegible] ... 1 q. 8 ...

Figura [illegible] ... q. 3. 3

Finis [illegible] ... 1 q. 22. 3 ¶ Finis [illegible] ... 2 q. 19 ... q. 39 [illegible]

¶ Finis [illegible] ... 2 q. 19 ... ¶ Finis [illegible] ... q. 20 ... ¶ [illegible] ... 2 q. 12 ...

Finitum vel infinitum ¶ De [illegible] ... 3 q. 16 ...

¶ Finis [illegible] ... 8 q. 1 ...

¶ [illegible] motu [illegible] ... 8 q. 20. 3 ¶ Aliquid [illegible] ... 1 q. 44 et 8 q. 21

Forma [illegible] non dependet a materia [illegible] ... 1 q. 12. 1 ¶ Forma [illegible] materia [illegible] ... 1 q. 22. 1 ¶ Forma differt ... 1 q. 8 ... q. 32 [illegible] declaratur ad 6

¶ Forma [illegible] ... 1 q. 8 ... ¶ Forma [illegible] ... 2 q. 1. 2 ¶ Forma [illegible] ... ¶ Forma [illegible] ... 3 q. 9. 4

¶ [illegible] forma [illegible] ... ¶ Forma [illegible] ... 3 q. 12. 4 ¶ Forma [illegible] agere [illegible] ... ¶ Forma [illegible] agente 3 q. 14. 1 ¶ Forma [illegible] ... 3 q. 12. 3 ¶ [illegible] ... q. 19. 1 ¶ Forma corporeitatis [illegible] ... 1 q. 11. 4

De forma [illegible] ¶ Forme [illegible] ... 1 q. 19

¶ Forme [illegible] ... ¶ Forma [illegible] ... ¶ Forma [illegible] ... ¶ Forme [illegible] ... q. 9. 6 ¶ Forme [illegible] ...

Forma [illegible] ... 1 q. 13. 4 ¶ Forma [illegible] ... 2 q. 9. 3 ¶ Forme [illegible] ... 2 q. 14 ...

Forme animales [illegible] ... 2 q. 9. 3 ... ¶ Forme animales [illegible] ... 2 q. 20 ...

Fortuna differt ... 2 q. 24 ... ¶ Fortuna [illegible] ... q. 26. 1 ¶ Fortuna [illegible] ... 2 q. 23 ... q. 28 ¶ Fortuna [illegible] ... q. 26 ... ¶ Fortuna [illegible] ... ¶ Fortuna [illegible] ... 2 q. 21. 1 ¶ Fortuna [illegible] ... q. 21 ... ¶ Fortuna [illegible] ... ¶ Fortuna [illegible] ... 2 q. 26. 4 ... q. 32 ...

¶ Fortuna [illegible] ... q. 23 ... q. 28 ... ¶ Fortuna [illegible] ... 2 q. 29 ...

Fortunatus [illegible] ... 2 q. 21 ¶ Fortunatus [illegible] ... 2 q. 22 ... ¶ [illegible] fortunatus [illegible] ... 2 q. 24 ...

¶ [illegible] forme [illegible] ... 2 q. 26 ...

Formal ... [illegible]

Sequitur de lr̃a G.

Generatio ... [illegible]

Generans ... [illegible]

Generatur ... [illegible]

Genus vel genera ... [illegible]

Genera ... [illegible]

Grave vel gravia ... [illegible]

Gubernatio ... [illegible]

Gravia ... [illegible]

Sequitur de lr̃a H.

Habitus ... [illegible]

Heretici ... [illegible]

Homo ... [illegible]

Horologium ... [illegible]

Humiditas ... [illegible]

Sequitur de lr̃a I.

Iam ... [illegible]

Ydeae ... [illegible]

Idem ... [illegible]

Ignis ... [illegible]

Ignorantia ... [illegible]

Illuminatio ... [illegible]

Imaginatio ... [illegible]

Immobile ... [illegible]

Impedire ... [illegible]

Impossibile ... [illegible]

Inclinatio ... [illegible]

In aliquid ... [illegible]

Incausum ... [illegible]

Incorruptibile ... [illegible]

Incipere ... [illegible]

Individua ... [illegible]

Indivisibile [illegible] ... q. 9. 9.

[illegible]

Inesse. [illegible] ... Generatio [illegible]

Infinitudo [illegible]

Infinitum [illegible]

[illegible]

Infinitum dicitur [illegible]

Infinitum formale [illegible] ... Infinitum formale est [illegible]

Infinitum materiale [illegible]

Infinita et pars [illegible]

Infinitas motus duplex [illegible]

In materia [illegible]

In numeris est [illegible]

In origine [illegible]

In motu [illegible]

Innuit [illegible]

Intelligere [illegible]

Irregulare [illegible]

Intelligendum [illegible] formarum [illegible]

Intensio [illegible]

Intensive formae [illegible]

Intrinsice [illegible]

Intellectus [illegible]

Irregularitas. motus [illegible] ... irregularis et [illegible]

Sequitur de littera L

Lapis [illegible]

Liber vel libri. liber [illegible] ... de [illegible] libri et [illegible] libri [illegible]

Linea [illegible] ad [illegible]

Locus non est [illegible] q. 2. r. ann. [illegible] solutio [illegible]

Locus est [illegible] solutio [illegible] q. 2. q. 10 [illegible] ¶ locus [illegible] ¶ locus [illegible] ¶ locus [illegible]

¶ locus est quies in mobile [illegible] ¶ locus [illegible] ¶ locus [illegible] ¶ locus [illegible] ¶ locus [illegible] ¶ locus [illegible] ¶ locus [illegible] ¶ locus est quoddam vas [illegible] ¶ locus [illegible] ¶ De loco [illegible] ¶ locus [illegible] ¶ locus [illegible] ¶ locus [illegible] ¶ locus dividitur [illegible]

Lumen [illegible]

Lutosa ambulare [illegible] 2. q. 26 [illegible]

¶ Sequitur de littera M

Manslano [illegible] 2. q. 26 [illegible]

Mathematica [illegible] ¶ mathematica [illegible] ¶ mathematica [illegible] ¶ mathematica differt [illegible] ¶ mathematicalia [illegible] separata [illegible]

Magnitudo [illegible]

Materia [illegible] ¶ Et [illegible] analogia [illegible] ¶ materia ad [illegible] ¶ materia [illegible] ¶ materia [illegible] ¶ materia [illegible] ¶ [illegible] ¶ materia [illegible] ¶ materia [illegible] ¶ materia [illegible] ¶ materia [illegible] ¶ materia [illegible] ¶ materia [illegible] ¶ materia [illegible] ¶ materia [illegible] ¶ materia [illegible] ¶ materia [illegible] ¶ materia [illegible] ¶ materia [illegible]

Magnitudo [illegible] ¶ [illegible] ¶ magnitudo [illegible] ¶ [illegible] ¶ [illegible]

Maxim[um] [illegible] ¶ [illegible] ¶ [illegible] ¶ Dare maximum [illegible] ¶ [illegible] ¶ [illegible] ¶ [illegible]

Magnes movendo ferrum [illegible] ad ferrum [illegible]

Medium [illegible] ¶ [illegible] ¶ [illegible]

[illegible] ¶ [illegible] ¶ [illegible]

Mensura ul' sc' ut mensurat

Mensura [illegible] ¶ Mensura [illegible] ¶ De rat' mensure [illegible] ¶ Mensura [illegible] ¶ Mensura [illegible] ¶ [illegible] ¶ Mensure duratio[nis] [illegible] ¶ [illegible] ¶ Motus [illegible] ¶ [illegible] ¶ Mensura [illegible] ¶ Mobile [illegible] ¶ Mobile [illegible] ¶ Motus [illegible] ¶ Motus [illegible]

Methaphisica ut sup. ¶ Metha[physica] [illegible] ¶ Metha[physica] [illegible] ¶ Metha[physica] [illegible]

Minima caro [illegible] ¶ [illegible] caro [illegible]

Mixtio [illegible]

Mobile [illegible] ¶ Mobile [illegible] ¶ Mobile ad motum [illegible] ¶ Mobile n[on] p[otes]t [illegible] ¶ [illegible] ¶ [illegible]

Microcosmus [illegible]

Modo [illegible]

Modi [illegible] ¶ [illegible] Modi [illegible]

Mobilitas [illegible]

Monstrum [illegible] ¶ [illegible] ¶ [illegible]

Motum esse [illegible] ¶ Motus [illegible] ¶ Ad [illegible]

Motus diffinitio [illegible] ¶ Motus [illegible] ¶ Motus [illegible] ¶ Motus [illegible] ¶ Motus [illegible] ¶ [illegible]

Motus [illegible] ¶ Motus [illegible] ¶ Motus [illegible] ¶ Motus [illegible] ¶ Motus [illegible] ¶ Motus [illegible] ¶ Motus [illegible] ¶ Motus [illegible] ¶ Motus [illegible]

Motus continuus [illegible] ¶ Motus [illegible] ¶ Motus [illegible] ¶ Motus [illegible] ¶ [illegible]

Motus animalis [illegible]

Motus aque [illegible]

Motus celi [illegible] ¶ Motus celi [illegible] ¶ Motus celi [illegible]

Motus gravium [illegible]

1 q. [illegible] [illegible]

Motus non [illegible]

Motus celi [illegible]

Motus localis [illegible] pulsionem impulsionem et expulsionem. Tractionem vectionem [illegible] Expirationem [illegible] et [illegible] Et [illegible]

Motus mixtorum [illegible] **Motus naturalis** [illegible]

Movens [illegible]

[illegible]

Moventur [illegible]

Moveri [illegible]

Multitudo [illegible]

Mundus [illegible]

Musica [illegible]

Mutatio [illegible]

Mutatur [illegible]

Mutatum [illegible]

Sequitur de littera N.

Natura dicitur [illegible]

Natura agit [illegible]

Naturalia [illegible]

Naturalis [illegible]

Nece[illegible] [illegible]

Necessitas [illegible]

Negatio [illegible]

Negante [illegible]

Nomina [illegible]

Non esse [illegible]

Nunquam [illegible]

Numerus [illegible]

Nunc [illegible]

Sequitur littera O.

Obiectum [illegible]

Odio [illegible]

Olim [illegible]

Oritur [illegible]

Operatio [illegible]

Operationes [illegible]

Opinio [illegible]

Opponi [illegible]

Opposita [illegible]

Ordo [illegible]

[illegible]

Oriens [illegible]

Orizon [illegible]

Sequitur littera P.

Pars [illegible]

[illegible] et actus.

Partes [illegible]

[illegible]

Passiones [illegible]

Penetratio [illegible]

Per accidens [illegible]

Per se [illegible]

[illegible]

Perfectum [illegible]

Perpetuum [illegible]

Perpetuitas motus [illegible]

[illegible]

Physica [illegible]

Physicus [illegible]

Pila [illegible]

Pisces [illegible]

Plato [illegible]

Potentia activa [illegible]

Potentia passiva [illegible]

[illegible]

[illegible]

precedit [illegible]

predicandum [illegible]

premisse [illegible]

prima mutatio [illegible]

primus motus [illegible]

primus motor sive primum movens [illegible]

[illegible]

principium [illegible]

principia [illegible]

De principiis nature [illegible]

[illegible]

principalis [illegible]

privatio [illegible]

[illegible]

[illegible] 1 q. 8. 3.

Primus [illegible] 2 q. 20. [illegible] 1 q. 26. [illegible] 3 q. 2. 1. [illegible] 8 q. 16 [illegible]

Processus [illegible]

Productio [illegible] vel duratio [illegible] 8 q. 11. 1.

Proiecta [illegible] 8 q. 21 [illegible] 1 q. 27 [illegible] q. 28. 3.

Proportio [illegible] 1 q. 11. 1. [illegible] dupla [illegible] ad [illegible] 1 q. 31 [illegible] q. 12. 9. [illegible]

Propria passio [illegible] q. 11. 2.

Proprietates [illegible] q. 15 [illegible] q. 12

Prudentia [illegible] q. 27 [illegible]

Puer [illegible] ad [illegible] q. 2 [illegible] ad [illegible]

Punctus vel unum [illegible] linea [illegible]

Pulsus [illegible] 12 q.

Sequitur littera Q

Qualitas [illegible] 3 q. 12. 1. [illegible] ad [illegible] q. 4.

Quantitas [illegible] 3 q. 24. 1. [illegible] 3 q. 20. [illegible] 1 q. 22. 3. [illegible] 1 q. 29. 1. [illegible] 1 q. 60. 2. [illegible] q. 12. 5. [illegible] magna ad [illegible] augmentatio [illegible] ad [illegible] diminutio [illegible] 1 q. 12. ad 11.

Quidditas [illegible] 1 q. 32. 2.

Quies [illegible] q. 11 [illegible] ad [illegible] q. 6 [illegible] q. 4. [illegible] q. 6. 1.

Quietatio [illegible] 1 q. 6. [illegible] duplex [illegible] adventu [illegible] quietatio [illegible]

Quiescens vel quiescere [illegible] q. 30 [illegible] q. 9 [illegible] q. 13 [illegible] aliquid [illegible] loco aliquid [illegible] q. 12. 1.

Quotidie [illegible] 1 q. 1. [illegible] q. 12 [illegible]

Sequitur littera R

Ratio [illegible] 3 q. 18 [illegible]

Radii solares [illegible] q. 11 [illegible]

Rarefactio [illegible] ad [illegible] q. 21 [illegible] q. 12.

Raro [illegible] ad [illegible] q. 26. 1.

Realis [illegible] q. 12 [illegible] 8 q. 8.

Reducere [illegible] q. 25 [illegible] 2 q. 1.

Regula [illegible] 1 q. 8 [illegible]

Retardatio [illegible] 8 q. 20 [illegible] q. 30

[illegible]

Relatio [illegible]

Repente [illegible]

Res [illegible]

Redimere [illegible]

Res [illegible]

Rube [illegible]

Sequitur littera S

Sanitas [illegible]

Sagitta [illegible]

Sapientia [illegible]

Scientia [illegible]

Sermo medie [illegible]

Scandalum [illegible]

Scientia [illegible]

Semper [illegible]

Simplicitas [illegible]

De sempiternitate mundi [illegible]

De simplicitate anime [illegible]

Senectus [illegible]

Sensus [illegible]

Separata [illegible]

Similitudo [illegible]

Simplex [illegible]

Simul [illegible]

De sempiternitate mundi [illegible]

Singulare [illegible]

Situs [illegible]

Sol [illegible]

Spatium [illegible]

Spes [illegible]

Species [illegible]

Spiritualia [illegible]

Stare [illegible]

Subalternatio [illegible]

Subiectum [illegible]

Subordinatio [illegible]

Substantia [illegible]

[illegible]

[illegible]

Superficies [illegible]

Sursum [illegible]

Sequitur littera T

Tangere [illegible]

Tantum [illegible]

Tarditas [illegible]

Tactus [illegible]

Temporale [illegible]

Tempus [illegible]

[illegible]

Tempus [illegible]

Terminatur [illegible]

Terminus [illegible]

Terra [illegible]

Totum [illegible]

Totum continuum [illegible]

Tractio [illegible]

Transmutabile [illegible]
Transfusio [illegible]
Transsubstantiatio [illegible]
Tunc [illegible]
Turpe [illegible]

¶ Sequitur de litera V

Vacuum [illegible]

Vacuum [illegible]

Vacuum definitio [illegible]

Vacuum [illegible]

Vapores [illegible]

Vas [illegible]

Ubi [illegible]

¶ [illegible]

Ubique [illegible]

Vectio [illegible]

Vertigo [illegible]

Velox [illegible]

Velocitas [illegible]

Vespertilio [illegible]

Victoria [illegible]

Virtualiter [illegible]

Virtus finita [illegible]

Virtus passiva [illegible]

Virtutes [illegible]

Visibile [illegible]

Vita [illegible]

Ultima [illegible]

Unitas [illegible]

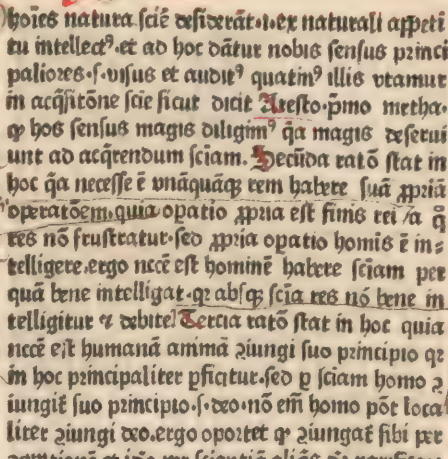
Unitas forme [illegible]

Unitas [illegible]

Unitas motus vel unus motus [illegible]

¶ [illegible]

[illegible]
[illegible]

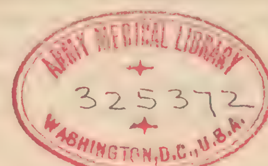


Circa initium libri Phisicorum.

Queritur [V]trū necē sit hominē habere sciaȝ. Et Scōm ꝙ sic Arguit̄ ꝙ nō. illud nō est necē sine quo homo potest esse. sed homo pōt esse absq; scia. ergo non est necesse hominē habere sciētiaȝ. Scōm ꝙ necesse pōt capi dupliciter. vno⁹ p necessitate absoluta et sic ꝑncipia hois sunt homini necessaria q̄a talia ꝑncipia requirūtur ad esse homis absolutum. Alio mō capitur necē ꝯditionaliter. sic necē est hominē habere sciaȝ. nō eīn requiritur scia ad esse hominis cū sit accidēs aduenies hoi post eius esse ꝯpletum. et tn̄ si homo dȝ ꝑfectus esse ꝑfectiōe accidētali. tunc scia requirit̄ ad hoc esse homis. Pro intellectu istius questionis est notandū ꝙ duplex est itellectus .s. speculatiuus ꝛ practicus. ꝛ ſm hoc est duplex scia videlicȝ practica ꝛ speculatiua. et necesse ē hominē habere scientiā tam practicā q̄ speculatiuā. Quo ad speculatiuā ꝓbatur tribus ratōnibus. quaꝝ prima stat in hoc. necesse est vnūquodq; ꝑfectibile perfici a sua ꝓpria ꝑfectione. sed scia est ꝓpria perfectio intellectus. ergo necē est si nō debet manere intellect⁹ imꝑfectus ꝙ habeat scientiā. Dicit eīn Aresto. tercō de anima ꝙ intellectus noster in principio sui est sicut tabula rasa. ꝛ sic in intellectu nostro ēst naturalis aptitudo ad recipiendū scientiā. sed naturalis aptitudo nō est frustra. ergo necē est hominē habere scientiaȝ. et huic ꝯsonat Aresto. pmo metha. q̄ dicit ꝙ oīs hoies natura scīe desiderāt .i. ex naturali appetitu intellect⁹. et ad hoc dātur nobis sensus principaliores .s. visus et audit⁹ quatin⁹ illis vtamur in acq̄sitōne scie sicut dicit Aresto. pmo metha. ꝙ hos sensus magis diligim⁹ q̄a magis deseruiunt ad acq̄rendum sciam. Secūda ratō stat in hoc q̄a necesse ē vnāquāq; rem habere suā ꝓpriā operatōem. quia opatio ꝓpria est finis rei. ꝛ q̄ res nō frustratur. sed ꝓpria opatio homis ē intelligere. ergo necē est hominē habere sciam per quā bene intelligat. q: absq; scia res nō bene intelligitur ꝛ debite. Tercia ratō stat in hoc quia necē est humanā animā ꝯiungi suo principio q: in hoc principaliter ꝑficitur. sed p sciam homo ꝯiungit suo principio .s. deo. nō eīn homo pōt localiter ꝯiungi deo. ergo oportet ꝙ ꝯiungat sibi per ꝯgnitionē. et idō per scientiā aliq̄s dr̄ parificari deo. sicut pȝ ex autoritate Platonis q̄ dicit hoc phia mihi ꝓmittit ꝙ me parem deo reddat. Et Seneca ad lucilliū dicit. p intellectū sum⁹ socij deoꝝ. Ista autē paritas in hoc ꝯsistit q: sicut deus habȝ cognitōem de rebus sic etiā per sciam homo viuit vita intellectiua sicut deus cognoscēs res. Scōm pȝ scȝ ꝙ necē sit hominē habere sciaȝ practicā. q: necē est hominē ꝯuiuere alijs hominibus cū sit ps ꝯmunitatis ꝛ sibi soli non sufficiat. sed ad ꝯuiuēdū cū alijs hominib⁹ necesse ē ꝙ instruat̄ i morib⁹. quia nisi sic tūc fieret ꝗuis illis cū quibus viuit. sed p sciaȝ practicā aliq̄s instruitur in moribus. ergo necē est hominē habere sciam practicā. Secūdo p sciam practicam homo naturaliter liberatur a seruitute alioꝝ et fit princeps in regēdo alios ſm intētionem aresto. pmo politicoꝝ sic dicētis. nā et ingenio vigētes naturaliter sunt alioꝝ dn̄i ꝛ rectores. ꝛ idō ꝓ corpore et ignari sunt naturalit̄ serui. vt habet Aresto. ibi q̄a non pn̄t alios dirigere p sciētiaȝ ꝯsilia vl' aliquā prudētiā. idō assimilātur bestijs quib⁹ vtitur homo in suis seruicijs. vtimur ēgo illis homibus sicut et bestijs in pluribus tamen hominibus q̄ bestijs.

Queritur [Q]uo differat phia. Scōm ꝙ sic Philosophia est diuinaꝝ reꝝ humanaꝝq; cognitō ſm ꝙ per naturalē ratōem inuestigari pn̄t. et dicit̄ notanter cognitō diuinaꝝ ꝓpter metaphisicā in q̄ traditur sapia .i. scia de rebus diuinis. et dr̄ humanaꝝ ꝓpter alias sciētias in quib⁹ traditur sciētia de rebus humanis .i. de hijs que sunt ꝓpeci

a. z



Prohemium·

onata intellectui humano· Vel pōt aliter expo ni ꝯput res diuine dicūtur ille res q̄ sunt facte a deo et tunc oīa naturalia dicūtur res diuine· q̄ sunt opa dei· et p oppositū dicūtur res huma ne que a nobis fiunt aut facta sunt·

Queritur Utrū naturalia et phica lia comphēdātur sub rebus diuinis vel humanis· Dicitur ꝙ diuinū ca pitur dupliciter· vno mō p illo qḋ ꝯuenit deo ꝫ sic nō sunt res diuine· Alio mō p illis qḋ factū est a deo et sic dicunt res diuine et nō hūane·

Arguit Phia est amatō sapiētie · ergo nō est cognitō· Dōm ꝙ phia capitur duplicit· vno mō ꝫm ꝓpriam impositio nē nominis· ꝛ sic dr phia a philos grece qḋ ē a mor latine et sophos sapia q̄i amor sapie et sic argumētū ꝓcedit. Alio mō capitur phia ꝫm ꝙ venit in vsum ꝯmunē loq̄ntium· ꝛ sic phia idē ē ꝙ sophia· i· sapiētia· Et rō istius vsus ē q̄ q̄n ꝙ phi oēs dicebātur sophi· i· sapiētes· sed quia videbatur eis hoc nomē habere aliquā arrogāti am· iḋo nolebāt vocari hoc nomine sophus sed phus· vtimur igr̄ hoc noīe sophia et hoc nomine phia pro eodem·

Arguitur Phia est quidā habitus cognoscēdi· ergo nō est cognitio· Dōm ꝙ cognitō accipitur dupliciter· vno mō p actu ꝯgnoscendi· ꝛ sic phia nō est co gnitio. nec sic capit in diffinitōne phie· Alio mō accipitur ꝯgnitio p medio siue principio ꝯgno scēdi p modū habitus et hoc mō capitur h ꝯgni tio· Et similē diffinitōem point Grego· de penitē tia cū dic̄it· ꝙ penitētia est p̄terita mala deplan gere· id ē habitus siue virtus qua preterita ma la planguntur·

Arguitur Res diuine cadunt sub theologia · ergo non sub phia· Dōz ꝙ theologia grē excluditur a phia cū dicit ꝫm ꝙ per naturalē rōem inuestigari pos sunt· Res enī diuine accipiūtur dupliciē· vno mō ꝫm ꝙ inuestigātur ex lumine naturalis rōnis ꝛ sic cadunt sub phia siue theologia naturē qualis est methaphica· Alio mō accipiunt ꝫm ꝙ p reue latōem a deo ꝯgnoscūtur· ꝛ sic ꝯgnoscunt in lu mine grē et sic res diuine non cadūt sub phia· ꝫ sub vna altiori scia videlicz sꝫ theologia grē·

Arguitur Hugo i didascalicō sic dif finit phiam ꝙ phia est di uinarū humanarūqz rerum cognitō cū studio bñ viuendi· ergo ista diffinitō est insufficiēs · Di cēdum ꝙ dupliciē diffinit phia· vno mō formali ter q̄ntum ad suā ēēntiam absolutā· et sic diffim tio preposita ē sufficiens· Alio mō accipit phia ꝫm diffinitōez finalē et formalē simul· et sic dat diffinitō Hugonis· ad hoc enī sciētia speculatiua pficit intellectum vt ex ea habeat cognitō dei q̄ ꝯgnitio nata est facere amorem dei ex quo sur git studium bene viuendi·

Queritur Quomō diuidat ista phi losophia· Dōm ꝙ diui ditur in naturalē· rōnalem· ꝛ moralē· Et rō isti us diuisionis ē quia phia· i· scia est pfectio intel lectus iḋo ꝫm diuersū ordinē rerū quē hn̄t ad ra tionē siue intellectū sumit diuersa scia· Sunt er go aliqua entia que p̄ueniunt rōem nostrā· i· q̄ habent pfectum esse si rō nostra nō esset sicut sꝫ metaphicalia et mathematicalia et phicalia· et ista cadunt sub scia naturali· Quedā sunt en tia que habent eē in ratōne nostra· et de hijs est phia rōnalis· quia ille passiones q̄ ibi ꝯsiderant fiunt p rōem nostrā ꝛ sic ille passiones ꝯueniūt rebus ꝫm ꝙ sunt in rōne· Alia sunt entia q̄ ꝯse quūtur rōem nostrā sicut sunt opatiōes volūta rie virtuose et viciose· q̄ voluntas seq̄tur intel lectū cū moueat finaliter ab intellectu · vt patz tercō de anima ꝛ de illis est scia moralis· Ex q̄ bus sumitur faciliē rō ordinis· q̄ naturalꝭ phia est de his q̄ preueniūt rōnez nostrā et sic est pri ma ps· Rōnalis ē de his que sunt in rōne ꝛ sic ē secūda· Moralis est ꝺ his que ꝯsequūtur rōem ꝛ sic est tercia et vltima·

Arguitur Mechanica ē vna pars phie· ergo diuisio ē insuffi ciens· Dōm ꝙ phia capitur duplr̄· vno modo ꝫm ꝙ significat habitū aīe pficientem aīmā· ꝫm ꝙ huiōi· ꝛ sic mechanica nō est ps phie q̄ non ē ꝓpter anime pfectionē ꝫ corpis · Sunt āt artes mechanice tacte in istis vsibus· Lana nem⁹ mi les nauigatō rus medicina His theatrū socia sunt hec mechaīca dicta· Alio mō capit phia im prop̄e p quocūqz habitu aīe disponēte eā ad bo nū ꝓpriū vel ad bonū corpis· ꝛ sic etiā mechani ca est pars phie·

Queritur Quō diuidit phia natu ralis· Dōm ꝙ in me thaphisicā mathematicā et phicā · Et ratō hui⁹ diuisionis ē· quia demōstratio generat scientiā. ergo sunt tot modi sciarū quot demōstratōnum·

Differētie autē demonstratōnuꝫ sumūtur ex medijs·media autē demōstrādi sunt diffinitōes ſm ergo diūsos modos diffinīēdi sumit diūsitas scientiaꝝ·Sūt autē aliqua entia q̄ diffiniunt omnino absq3 motu et maīa·et de illis ē methaphisica·Alia sunt q̄ diffiniūtur absq3 materia sensibili et tñ cuꝫ materia imaginabili·ꝛ de illꝭ tractat mathematica sicut patebit inferꝰ in 2° hꝰ·Alia sunt entia q̄ diffiniūtur ꝑ motū et materiā sensibilē·i·ꝑ materiā ſm ꝙ habꝫ ordinē ad qualitates sensibiles·ꝛ de illis est phisica·

1 **Arguitur** Methaphisica ñ est scia naturalꝭ·g° ñ ē ps phie naturalis·aῄs ꝓbatur q2 de rebus naturalibꝰ ē pñs liber q̄ dr̄ phicoꝝ a phisis qd̄ ē natura·¶ Dōm ꝙ natura capit duplr̄·vnoº ꝓut ē principiū motꝰ illius rei ī qua ē natura·ꝛ ſm illā acceptiōeꝫ phicalia dicūtur naturalia·Alio mō capit natura ꝓut dr̄ natura ꝑ̄ncipiū opatōnis in alio·et sic etiā methaphicalia dicūtur naturalia q2 sūt principia vñ alia mouētur.sicut deꝰ ꝛ substātie sepate sunt cause q̄bus ista inferiora mouent·

2 **Arguitur** Methaphisica etiā tractat de his q̄ sunt in materia·ergo nō est solum de his q̄ abstrahūtur a materia·¶ Dōm ꝙ q̄uis methaphicꝰ tractat de his q̄ repiunt in materia nō tñ tractat d̄ his ſm ꝙ sūt in materia·Et rō est q̄a nō repiunt necessario in materia·ēgo cū diffinitō d̄beat ꝯpetere cuilibet ꝯtento sub diffinito sic nō pōt diffinitō talium dari ꝑ materiā·vtꝫ de ente vno ꝛ alijs trāscēdentib·Et diuidit liber methaphice in·12·lib·ꝑtiales et ōmia q̄ tractātur ī istis libris referūt ad ens inq̄tū ens·Et mathēatica diuidit q2 aliqua ē de quātitate ꝯtinua·aliqua de quātitate discreta·et nō est aliq̄ mathematica de quātitate in ꝯīi·cuius rō est·q̄a ars est circa difficilima·ſꝫ facile ē ꝯgnoscere ꝓprietates quātitatis ī ꝯmuni q̄ de se sunt note·vel aliter p̄t dici ꝛ melius ꝙ ꝓprie quātitas in ꝯmuni nō hēt passiōes·Et si tūc dicat d̄ eē figurabile eē nūabile ꝙ sint ꝓprietates quātitatis in ꝯmuni·Dōm ꝙ esse figurabile est passio quātitatis ꝯtinue et nō in cōmuni·et similꝭ esse nūabile ē passio quātitatis discrete·De q̄titate g° ꝯtiūa ē mathēaticalꝭ scia dupliꝭ·s·ꝯtracte ꝛ incōtracte·incōtracte et sic ē geometria q̄ ꝯtinet in libro Euclidis·Contracte āt sunt mlt̄e scie·s·ꝑspectiua ꝯmunis·scia de ꝓ̄ride·astronomia·similꝭ est dicendū de quātitate discreta·q2 si ꝯsideraꝭ incōtracte sic est arismetrica·ꝛ si cōtracte sic est musica·

Queritur Utrū de rebus naturalibus sit scia·¶ Dōm est ꝙ sic·et ratō est q2 de illis ē sciētia q̄ habent passiōes de subiecto ꝑ principia demōstrabiles·ſꝫ sic est de rebus naturalibꝰ·ergo ꝛc·maioꝛ ꝓbaꝭ q̄a eadē requirūtur ꝛ sufficiūt ad demōstratōem et sciam·q2 demōstratō generat sciam·sed ad d̄mōstratōem requirūtur tria·s·ꝑ̄ncipium subiectū ꝛ passio·ꝑ ꝑ̄ncipia demonstrātur subiecto inesse passiones·minoꝛ ꝓbaꝭ q2 est vna passio reꝝ naturaliū pricipalis·s·mobilitas siue motꝰ ꝛ etiā alie minꝰ ꝑ̄ncipales de quibꝰ tractaꝭ in 3°·et 4° huiꝰ·Subiectū est ens mobile sicut infra p3 ꝑ̄bit ꝑ̄ncipia sunt materia et forma ꝛ ꝑ̄uatio·vt infra habetur q̄ sunt principia trāsmutatōnis·vel quatuoꝛ cāe que sunt ꝑ̄ncipia scie·vt in 2° huiꝰ habeꝭ·Et ex illis ꝑ̄ncipijs pn̄t fieri dignitates q̄ sunt ꝑ̄misse in demōstratōe·per ista ergo principia passio demonstratur ineē subiecto sic scꝫ·Oīe quod est compositū ex materia ꝛ forma ē mobile·sed oīe ens naturale ē ꝯpositū ex materia et forma·ergo oē ens naturale ē mobile.

Arguitur De corruptibilibꝰ nō ē sciēntia·sed res naturales sunt corruptibiles·ergo de eis ñ est sciētia·¶ Dicendū ꝙ tripliciꝭ de aliquo est scia·vno mō sicut de illo qd̄ ꝓprie ꝛ vere scitur·et ē ꝯclusio demonstrata quā aliqui vocāt ꝓpinquū scibile·ꝛ sic est veꝝ ꝙ de incorruptibilibꝰ solū est scia·sic eñ loq̄tur Aresto·ꝓ̄mo posterioꝝ·Alio mō de aliquo ē scia sicut de scibili remoto·q2 scꝫ est aliquid illius qd̄ vere scitur·Et sic duplr̄ de aliquo ē scia·vno modo sicut d̄ illo d̄ quo aliquid scitur·ꝛ sic d̄ subiecto est scia q̄a de eo scitur passio·Alio mō sit de illo qd̄ de alio sciꭍ·ꝛ sic de passiōe est scia·q2 sciꭍ de subiecto in ꝯclusiōe demōstrata·Et loquēdo d̄ his q̄ sciunt vltimis duobꝰ modis·sic d̄ corruptibilibꝰ ꝑ̄t esse scia·qd̄ sic p3 q̄a corruptibile pōt esse passio demōstrata de subiecto in demonstratōe potissima·sicut p3 in ista demōstratōne oīe ꝯpositū ex ꝯtrarijs est corruptibile·corpus mixtū ē ꝯpositū ex ꝯtrarijs·ergo corpus mixtū ē corruptibile·vl' sic oīe qd̄ hēt materiā cui ꝯiuncta ē priuatō ē corruptibile·sed oē corpus alterabile alteratōe corruptiua hēt materiā ꝯiunctam ꝑ̄uatōni·ēgo oīe corpus tale ē corruptibile·ſꝫ q2 demōstratō generat sciam·ergo oportet nccārio

concedere q̄ ſcia q̄ eſt de iſta ꝯcluſione demōſtra
ta ſit de re corruptibili tam ſicut de ſbiecto q̄ ſi
cut de paſſione cum corruptibilitas dicatur ne
ceſſario de ſubiecto·

2 **Arguitur** Res corruptibiles ñ hñt
necc̄arias paſſiões·ꝫ hᵒ re
q̄rit̄ de ſbiecto ſcie·ergo ſubiectū ſcie nō p̄t eē cor
ruptibile·cū neceſſe ſit ipꝫ hr̄e necc̄arias paſſiões
de ipſo demōſtrabiles· ¶ Dōm q̄ corruptibile
dupliciter accipitur·vno mō ꝓprie ⁊ ſm ꝓpriā ſig
ficatōnem termi ⁊ tunc ſignificat aptitudinē ad
actualē corruptōez·Alio mō capit̄ improp̄e ⁊ oī
no extra ſuā ſignificationē·⁊ ſic dicūt aliqui q̄
corruptibile ſignificet actualē corruptōem·pter hoc
dōm eſt q̄ ſi corruptibile capiat̄ ꝓprie tūc ſubie
ctū corruptibile pōt habere necc̄arias paſſiões d̄
ipſo demonſtrabiles ſicut iā dictū eſt de corpore
mixto·p̄mo hominē equū aſinū et alias ſpecies
aialis eē corruptibiles nemo dubitat cū habeāt
intra ſe ꝯpletū p̄ncipiūꝫ corruptibilitatis·ſ· ma
teriā ꝯiunctā p̄uatōni· ⁊ tñ de ipis ē ſcia· Sed
ſi accipiat̄ corruptibile improp̄e put ſm aliquos
dicit actualē corruptōem·⁊ ſic corruptō·i· corrū
pi ꝯuenit ſingularibꝰ de quibꝰ ꝯſtat q̄ nō hēant
necc̄arias paſſiões de ipꝭ demōſtrabiles· Et iđo
magna ē dr̄a faciēda int̄ corruptibilitatē et cor
ruptōem·corruptibilitas em̄ cū ſit natural̄ paſ
ſio illoꝝ corpm q̄ hñt materiā ꝯiunctā priuatōi
primo cōuenit vniūſalibꝰ ſm doctrinā porphirij
de ꝯmunitatibꝰ q̄ dicit q̄ ꝓpriūꝫ priꝰ ꝯueniat ſpe
ciebꝰ q̄ᵽ indiuiduis· Et iđo q̄ dicūt q̄ capiēdo en
tia naturalia ſm ꝯmunes rōes·i·eēntias ſic ſt̄
incorruptibilia·ꝫ ſm q̄ pticularia ſūt corruptibi
lia·ponūt corruptibile ꝓ actuali corruptōe· al̄s
em̄ talis locutō nō poſſꝫ ſtare cū veritate vt di
ctū ē· Iſtā aūt drīam corruptibilitatis et actua
lis corruptionis poſſumus a ſimili ꝯſiderare i ri
ſibilitate et ridē· omēs em̄ phi ꝯcedūt q̄ riſibile
cū ſit paſſio hois ꝯueniat hoi pſe in ſcđo mō pſe
et fluit ex principijs eius eſſentialibꝰ ⁊ ſic de ho
mine in q̄ᵽtū riſibilis ē ſcia·ꝫ ridē ꝯuenit hoi p ac
cidēs et p̄t ſibi nō adeē·nec vt ſic d̄ hoie ē ſcien
tia cū ridē ei cōueniat ſm ſingularia· Et iſtā drī
tiā plane ponit Areſto·in ſcđo de aīa de obiecto
viſus cū dicit q̄ viſibile eſſe p ſe ꝯuenit colori et
tñ nō videt̄ ſine lumine quaſi dicēt paſſio ē ei eſ
ſentialis ꝫ actus ꝯuenit ei p extrinſecū lumē·ſic
ridē ꝯuenit hoi p extrinſecā āmirationē q̄uis ri
ſibile ſit ei eēntiale· Simile eſt de corruptibili q̄ꝛ
eē corruptibile ꝯuenit p ſe in ſcđo vel q̄rto mō p
ſe enti naturali hñti materiā ꝯiūctā priuationi
q̄ꝛ ꝯſequit̄ naturalit̄ tale ens naturale grā p̄ci
pioꝝ eēntialiū q̄ꝛ grā talis materie q̄ eſt intrin=
ſeca ps rei· Sꝫ corrūpi actualit̄ ꝯuenit tali enti
grā qualitatū q̄ꝝ ꝓportio preſeruat ab actuali
corruptōe·et diſproportō facit actualē corruptōez
planū aūt ē q̄ qualitates ſūt extrinſece rebꝰ na
turalibus et p ꝯn̄s actualis corruptio cuiꝰ ille q̄
litates ſūt principia· Et hoc ē qđ q̄dā dicūt q̄ pri
uatio ſubſtātialis q̄ nō ē realit̄ diſtincta a mate
ria ē principiū radicalis corruptibilitatis·i· apti
tudinalis ⁊ ſic corruptibilitatis ꝫ qualitates ſūt
p̄cipiū actualis corruptiōis Et hoc ē quod dicit
Areſto·2ᵒ phiſicoꝝ vbi intēdit ꝓbarē q̄ ꝯſidera
tio quatuor cauſaꝝ ptinet ad phm·q̄ triplex eſt
negotiū ſiue intētio circa ſtudiū phie· aliqđ ē cir
ca immobile·q̄dā circa mobile incorruptibile·q̄dā
circa mobilia corruptibilia·

3 **Arguitur** Areſto·dicit p̄mo poſtēio·
q̄ diffinitōes ſt̄ incorrupti
biles et tales diffinitōes ſt̄ eēntie reꝝ phiſicaliūꝫ
igit̄· ¶ Dōm q̄ diffinitō vl̄ eēntia rei naturalis
q̄ hꝫ mat̄iā ꝯiunctā p̄uationi accipit̄ dupl̄r· Vno
mō p ordinē ad ſuū diffinitū ⁊ ſic manifeſtū ē q̄
diffinitō ē incorruptibil̄ q̄ꝛ illa habitudo ē ꝑpetua
Alio mō accipit̄ diffinitio ſm ſe et ſic talis diffi
nitio cū ſit eadē cū diffinito ē corruptibilis·poſi=
ta tñ mūdi ꝑpetuitate et generatōe reꝝ natura=
liū ſpēs eēnt ꝑpetue ꝓpē ſucceſſionē ſingulariū in
q̄bꝰ ſpēs ꝯſuarēt̄·⁊ tñ adhuc ſpēs aliq̄rū reꝝ na
turaliū eēnt corruptibiles ꝓpē eēntiale principiū
corruptibilitatis eis ꝯiūctū q̄uis nō corrūpātur
niſi p accidēs ſcꝫ i ſinglaribꝰ·qđ p̄ꝫ exēplarit̄·diſ
finitio em̄ aſini ē eē ꝯpoſitū ex aīa ſenſibili ⁊ cor
pe ſenſibili nullo aūt ſuppoſito aſini exñte q̄s di
cēt illā ꝯpoſitōez eē niſi forſā apđ itellectū· ꝫ vt
ſic ñ ē eēntia rei natal̄· Et iō Areſto·i p̄dicamētis
plane dicē voluit q̄ q̄ꝛ accidētia ⁊ ſcđe ſbe ſt̄ in
p̄mis ſbſtātijs deſtructis oibꝰ p̄mis ſubſtātijs i
poſſibile ē aliquod aliorum remanē·alioꝝ·ſ· p̄di
catoꝝ·i·accidētiū ⁊ ſcđaꝝ ſbaꝝ· ſcđe ergo ſbe q̄ ſt̄
eſſentie reꝝ naturaliū ſūt veracit̄ corruptibiles·
Et hoc ꝯſonat dictis cōmunit̄ loquētiū q̄ ſba p ſe
ſe ñ corrūpit̄ q̄ꝛ ñ hꝫ ꝯtrariū cū corruptō actualis
oriat̄ ex qualitatibꝰ ꝯtrarijs· ē tñ p ſe corruptibi
lis ſicut hñs i ſe principia eēntialia q̄ ſt̄ p̄cipia
corruptibilitatis· Nec hoc intelligēdū ē de omībꝰ
eēntijs reꝝ naturaliū ꝫ de hijs q̄ hñt materiā cō

iunctā ꝑuatōi. et iđo nō opꝫ celū eē corrup tibile ꝙuis sit ens naturale quasi in se hñs ꝓn cipia ꝯstitutōis reꝝ naturaliū. s. materiā ⁊ for mā. sed oībus alijs entibꝰ naturalibꝰ ꝯuenit cor ruptibilitas ꝑ se aut ꝫm totū sicut mixtis. aut ꝫm ꝑtem sicut alijs elementis.

Arguitur De infinitis nō ē scia. sed entia nałalia sūt infinita gᵒ de eis nō est scia. ¶ Dōm ꝙ entia nałalia ca piūtur duplr. vnoᵒ ꝙtum ad indiuidua. i. singu larit. et sic sunt ifinita tā quo ad nos ꝙ quo ad naturā et sic de ipsis nō est scia. Et ꝑsertim ꝓpt tres causas. ꝓma qꝛ sic sunt infinita. ꝫ de infini tis nō est scia. Scđa ꝗa nō hñt passiōes demō strabiles de eis ꝑ ꝓncipia nccāria. Tercia qꝛ ta les res ꝑ se corrūpuntur. ꝫ de eo qđ actualit cor rumpitur nō est scia. Alio mō capiuntur entia naturalia quo ad spēs. i. vlr ⁊ sic sꝫ infinita ñ quidē quo ad naturā ꝫ quo ad nos. qꝛ nos ñ co gnoscimꝰ determinatū numeꝝ spēꝝ reꝝ naturali um. et de tali infinito bñ est scientia.

Arguit̃ Si spēs reꝝ naturaliū sunt in finite quo ad nos. ergo nos nō habemꝰ sciam de eis. ¶ Dōm ꝙ spēs reꝝ natu raliū capiunt duplr. vnoᵒ in spāli et diuisim ꝫꝫ singulas passiōes eis ꝯuenētes. et sic in ꝑhia de ōmbus nō hētur scia. Alio mō capiunt ꝫm ꝙ ali qua ꝯuis passio repitur ī ōmbꝰ. s. eē mobile et ꝫm ꝙ ꝯponūtur ex materia et fōa. et sic de eis ē scia istius libri. Et si dicat in libro de aialibꝰ tracta tur spāliter et ꝑticularit de spēbus aialium. Dōm ꝙ ibi nō tractat de ōmbus spēbus omniū animaliū. ꝫ de ꝗbusdā naturis animaliū ex ꝗbꝰ tamē possumꝰ aliqualit cognitōem accipe de a lijs animalibus.

Arguitur Aresto. dicit in ꝓhemio đ aia ꝙ rō aial ꝫm vnūqđ ꝙ aial est altera et altera. ergo de eis nō hētur scia ꝯuis qualis tradit in libro ꝓhicoꝝ. ¶ Dōm ꝙ animal et siliter vnūqđꝙ genus pōt capi du plicit. vno mō ꝫm intētōem generis. et sic phisicꝰ nō hēt determinare de gnē nec etiā assignaē eiꝰ passiōes. Alio mō capitur aial ꝫm ꝙ inuenitur in singulis spēbus. et sic de aiali ē phisica sciētia ꝗa ꝫm ꝙ inuenitur in spēbus dicūtur de ipo rea les passiōes sicut eē sensibile. Et ꝑ hoc dicit ad argumētum ꝙ ratō animał est altera et altera in singulis spēbus. ⁊ ꝑt tamē vna ꝯmūis passio de illo genere dici. Nō opꝫ ponē ydeas ad sal uandū sciam de rebus naturalibꝰ sicut dicit pla to ꝗ ꝓpter duplicē causā posuit ydeas. ꝓma ad saluandū generatōem reꝝ naturaliū. quia gene ratō rei sꝑ fit ex aliquo simili. ergo ꝫm platonē nccē est ponē ydeam ꝗ habet similitudinē ad rē genitā. Sꝫ hᵒ nō opꝫ ꝗa sufficit silitudinē esse in ꝑticulari agēte. sicut sufficit ꝙ paꝫ generans sit similis filio genito. ⁊ sic etiā in causis vniuer salibꝰ ē similitudo ydealis ad effcūs ꝑticulares nō tamē tales ydee ꝑ se subsistunt extra intelle ctum sicut dixit plato. Scđa cā ē ad saluanduꝫ sciam de rebus ꝗa res sunt ꝑticulares. de ꝑticu laribus autē ꝫm ꝙ huiōi ñ ē sciētia. Sꝫ hoc iteꝝ nō opꝫ ꝗa ꝙuis đ singularibꝰ inꝙtū sunt sin gularia nō sit scia tamē de ipsis ē sciētia ꝫm ꝙ aliqđ ꝯmune ē repertū in ipsis. Etiam de ydeis nō potest eē sciētia physicalis. ꝗa passiones phisi cales ~~etiā~~ ꝯueniunt singularibꝰ ꝙuis non neces sario et conuertibilite.

Querit̃ Vtꝝ sufficiat dicē ꝙ đ rebus naturalibꝰ sit scia ꝫm ꝙ sunt in suis causis. ¶ Dōm ꝙ nō ꝓpter triplicē cau sam. ꝓma res sciunt ꝫm ꝙ sunt in actu et ñ ꝫm ꝙ sunt in potētia. qꝛ res scibilis nccārio hēt mo uere intellectū. sed quod ē ens in potētia nō pōt mouere intellcm̄. ergo ⁊c. Scđa rō quia tūc solū res scirētur ꝫm ꝗd. qꝛ scire ꝫm ꝗd ē scire in poñ ꝫ res hñt in suis causis solum esse in potētia. Tercia rō ꝗa scia ꝓpe dicta ē ꝑ diffinitiōem de mōstrātē passionē ineē subiecto. ꝫ res ꝫm ꝙ sūt in suis causis ñ hñt diffinitōnem. ergo res non sunt sic scibiles.

Arguit̃ Phicus et loicꝰ [illegible] determi nāt de [illegible] ~~n̄ di~~ ~~stinguitur~~ ¶ Dōm ꝙ determināt simł de ꝓmis intētōibꝰ tñ in ordine ad diuisas passiōes. ꝗa loicꝰ considerat illas in ordine ad passiōes intē tōnales. ⁊ iō determiat de rebꝰ ꝯceptis vt ꝯce pte sunt. sed phicꝰ determinat de rebꝰ ꝯceptis non vt ꝯcepte ꝫ in ordine ad passiōes reales. ⁊ ex il lis passiōibꝰ sumit distinctō formał rōnis ꝯside randi inter phisicum et loicum.

Querit̃ Vtꝝ de rebꝰ phicalibꝰ sit vna scia et a ꝗ scia hēat vnitatē. ad ꝓmā ꝑtē. dꝛ ꝙ sic ꝓpt vnā formalē rōeꝫ ꝯside rādi in sbiectō. ꝫ ad secūdā ꝑtē dꝛ ꝙ scia hēt vni tatē a subiecto accepto scđm formalē rōeꝫ ꝯside rādi. et hoc ꝑꝫ autoritate aresto. ꝓmo poste. rō ne pꝫ. qꝛ ab eodē ē vnitas rei et entitas rei cū

eius et vnū ꝯuertātur·sed a formali rōe ꝯsideran
di est spēs scie·ergo vnitas·sicut eñ in oīb⁹ re=
bus spēs sumit̄ a foṝ sic in sciētijs spēs sumit̄ a
formali rōe ꝯsiderādi et nō a materia. Scḋa rō
sumit̄ ex ꝯsideratōe sciaꝝ·q̄z ꝯsiderādo scias nos
inuenim⁹ q̄ in vna scia multa ꝯsiderātur materia
lit̄·sicut pȝ in phica q̄ ꝯsiderat corpa supiora in=
corruptibilia et inferiora corruptibilia ſm ordīē
ad aliquā formalē rōem ꝯsiderādi q̄ ē mobilitas
Et ē simile exemplum extra ꝓpositū de musica q̄
ꝯsiderat cātū hoim auiū et instrumētoꝝ musica
liū ſm rōnem armonie.

Queritur

Vtrū sumat̄ formal' rō cōſi
derādi. Dōm q̄ forma
lis rō ꝯsiderādi p̄t ex aliquo sumi dupl'r·vno mō
simplicit̄ et a p̄ori ⁊ sic sumit̄ ex p̄ncipijs q̄z p̄n
cipia ꝯpant̄ ad gen⁹ scibile sicut foṝ ad materiā
et lumē ad colores. Alio⁹ sumit̄ q̄uo ad nos ⁊ sic
sumit̄ a passionib⁹·q̄z nos ꝯgnoscim⁹ q̄ alia ē for
malis rō ꝯsiderādi in subiecto ex quo refert̄ ad a
liā et aliā passiōez. Et rō istoꝝ est q̄z ex p̄ncipijs
et passiōibus variat̄ demōstratō q̄ generat sciaꝫ
Exempli grā hō ſm diuſas passiōes ⁊ diuſa pri
ncipia hēt aliā formalē rōem ꝯsiderādi q̄z in phisi
ca hō refert̄ ad passiōem q̄ est mobile· In ethica
āt ad passionē q̄ est felicitabile· In medicina in
ordine ad sanabile·et ſm has passiōes hēt alia
⁊ alia principia·q̄z principia eius ſm q̄ mobilis
sunt materia et foṝ·et ſm q̄ felicitabil' est liberū
arbitriū·ſm q̄ sanabil' quatuor qualitates p̄me
ad inuicē ꝓporcionate·et sic pȝ q̄ ſm diuſas for=
males rōes ꝯsiderādi hō hȝ alia et alia p̄ncipia.

Querit̄ q̄d importet formalis rō ꝯsiderādi.
Dōm q̄ signif̄icat relatōem (ſm dici) ipsi⁹ subiecti
ad principia et passiōes·q̄z formal' rō ꝯsiderandi
ſm illa diuſificat̄·et hoc pȝ ex duob⁹·p̄mo ex cōi
dicto·q̄z d̄r ꝯmuniter q̄ formal' rō ꝯsiderādi hēt se
ad subiectū scie sicut drñā ad gen⁹ loicū·q̄z sicut
p drñam ꝯstituit̄ spēs et ꝯtrahitur gen⁹ ad spēꝫ
ita p formalē rōem ꝯsiderādi ꝯstituitur spēs siue
subiectū scie et ꝯtrahitur subiectū ad aliquā spēꝫ
scie. Et sicut drñā nō distinguit̄ realit̄ a genere·
ita nec formal' rō ꝯsiderādi a subiecto. Scḋo pȝ
q̄z pleruq̄ȝ idem est nomē passionis ⁊ formalis ra
tōnis ꝯsiderādi. Ex quo pȝ q̄ nō est ꝯplexio si sb
iectū et formalis rō ꝯsiderādi vniātur ad inuicē
cū ꝯplexio realis et ꝯtraria sit illaꝝ reꝝ q̄ hñt ad
inuicē diuſitatē realem vt homo et albus.

Arguit̄

Si formalis rō ꝯsiderādi dicit
relatōem rōnis tūc phica erit sci
entia rōnis·ꝯñā ꝓbatur q̄z spēs scie sumit̄ a for
mali rōe·si ergo drñā scie sit aliquid rōnis·ergo
etiā scia erit aliq̄d rōnis. Dōm dupl'r ad ar
gumētum·p̄mo q̄ formalis rō ꝯsiderādi d̄r rela
tio rōnis nō q̄z est secūda intētio vel aliq̄d fcm̄
p rōem·ſ; q̄z est relatio ſm dici non distincta re
aliter ꝯtra id ad q̄d refertur p talē rationē·et iō
non oportet dici sciam rōnis cui⁹ formalis rō ē re
latio ſm dici. Vel p̄t dici q̄ subiectū p̄t referri per
relationē dupl'r·vno mō sic q̄ tal' relatō sit pas
sio ipsi⁹ subiecti·et sic in loica fit relatio ip̄ius sb
iecti ad relatōes rōnis·q̄z secūde intētiones que
sunt passiōes ꝯsiderate in loica sunt relatōes ra
tionis et sic est veꝝ q̄ qñ subiectū refert̄ ad rela
tiōes rationis q̄ tūc fit scia rōnis·q̄z tūc etiam
p̄ncipia sunt aliq̄d rōnis. Alio⁹ refert̄ subiectuꝫ
ad relatōem sicut ad formalem rōeꝫ ꝯsiderādi ⁊ ex
h⁹ ñ fit scia rōis·rō ē q̄z tūc p̄ncipia manēt realia
et h⁹ pȝ i li⁹ phicoꝝ q̄ ē de p̄ncipijs trāsmutatōis
q̄ sūt realia·s·materia foṝ ⁊ p̄uatio·et ergo vbicū
q̄ȝ ē relatio rōis in ordine ad passiōez realē ē scia
realis·⁊ vbicūq̄ȝ est relatio ratōis ad passionem
rationis est scientia rationis.

Queritur

Utrū phia natural' sit vna scia
Dōm q̄ capiēdo phiam na
turalē p scia phicali q̄ ꝯtinet 8⁹ libros tūc ē vna
genē ⁊ subordiatōis vnitate ⁊ p modū vnitatis
ptātiue·ſ; capiē° p li⁹ phicoꝝ tūc ē vna spē. Pri
mū pȝ q̄z tal' ē sbordiatio sciaꝝ q̄l' ē sbordiatio
p̄ncipioꝝ·ſ; p̄ncipia alioꝝ libroꝝ seq̄ntiū sbordi
nātur p̄ncipijs scie phicoꝝ. Exēpli grā p̄ncipia
entis mobilis ad vbi subordinant̄ p̄ncipijs en=
tis phicoꝝ cū oīs scia de genē subordinet sibi sciē
tiā de spē·cū ergo p̄ncipia sūt subordinata·ergo
et scie erūt sbordiate. Pro secūdo·s·q̄ subordinā
tur p modū totalitatis ptātiue·q̄z illa dicūtur ꝯ
uenirē ptātiue q̄ vniūtur in vna radice·sicut oēs
potētie aīe ꝯueniūt ptātiue in aīa ip̄a·ſ; oīs li
bri phicales ꝯueniūt in vna radice·s·in p̄ncipijs
libri phicoꝝ·g°⁊c. Sȝ q̄ ñ est vn⁹ hit⁹ tota phia
naturalis apd̄ intellcm̄ pȝ·q̄z in oīb⁹ libris phica
lib⁹ ñ est vnitas specifica ſ; analogica·ſ; q̄libȝ sci
entia p se facit vnū habitū apud intellectū.

Arguit̄

Scia ē hitus ꝯclusiōis·ſ; in li
bro phicoꝝ sūt multe ꝯclusiones
ergo ñ est vna scia·cū vnaq̄q̄ȝ scia hēat suā ꝓpri
am ꝯclusionē. Dōm q̄ q̄cūq̄ȝ diuſe ꝯclusiones

Questio X

nō faciūt diuſas ſciasꝫ diuſe ꝯcluſiones ſm̄ diuerſas formales ratōes ꝯſiderādi accepte faciūt diuſas ſcias. Et licet ī libro phicoꝝ ſūt multe cōcluſiones. tñ oēs ꝯſiderātur ſub vna formali rōe ꝯſiderādi. et iđo pꝫ ꝙ in vnaqꝗꝫ ſcia ē vna principalis ꝯcluſio ad quā alie reducūtur. ⁊ illa ē hic ꝙ omne ens mobile eſt mobile.

Queritur Quot ſint libri phie naturał. Dōm ꝙ octo ſm̄ ꝙ ens dr̄ naŧale qđ hēt in ſe p̄ncipiū mot⁹. ſ. liber phicorū liber de celo et mūdo. de generatōe et corruptōne metheoroꝝ. de mineralib⁹. de aīa. de aialib⁹ de vegetabilib⁹ ⁊ plātis et puoꝝ naŧaliū. ꝙ āt ñ ſint pluēs pꝫ ꝑ ſufficiētiā. qꝛ phia naturał eſt de ente mobili. vel ergo de ente mobili ſm̄ ſe et incontracte et ſic ē liber phicoꝝ q̄ determinat de paſſionib⁹ entis mobił ſm̄ ꝙ huiōi. vel ē de ente mobili ꝯtracte. et hoc fit dupliciŧ. q̄a vel ꝯtrahiŧ ad vbi. vł ad formā. ſi primū ſic ē lib̄ de celo et mūdo in quo determinaŧ de corpib⁹ ſm̄ ꝙ mouētur ad aliqua loca. Si ſecūdū. i. de ente mobili ꝯtracto ad formā hoc ē dupłr. vel ad formā ſimplicis elemēti et ſic eſt liber de generatōe ī q̄ determiaŧ de motib⁹ ad formā abſolute ⁊ de gñatōe elemētorū. et hoc in 2° li. vel ꝯtrahiŧ ad formā mixti. et hoc ē dupłr. vel ad formā mixti impfecti et ſic eſt liber metheoroꝝ in q̄ agiŧ de impſſionib⁹ ignitis et hūidis. Impſſiōes autem ignite ſūt ſbaliter ignis. hūide ſunt ſbaliŧ aqua. ſūt tñ mixta impfcā. qꝛ in eis eſt mixtio qualitatū ꝗuis nō ſbaꝝ ſicut in pfcis mixtis. Vel ens mobile ꝯtrahiŧ ad formā mixti pfecti. et hoc iteꝝ ē dupłr. vel talia ſūt aiata vel inaiata. ſi inaiata ſic ē liber de mineralib⁹. qꝛ minēalia ſē mixta pfcā. q̄ liber ꝗuis nō ſit traſlat⁹ pfecte inŧ libros Ariſto. tñ aliq̄d pemiŧ de eis in fine tercij metheoroꝝ. Et ē ꝯpletus ab Alberto magno. et qꝛ talis liber nō ē trāſlatus iđo q̄dam nō numerāt eū inŧ libros phie naturał. nihilomin⁹ tñ ponūt octo libros. q̄a diſtinguūt ab inuicē libꝝ de aialib⁹ et vegetabilib⁹ et plātis. Sꝫ meli⁹ dr̄ ꝙ etiā iſte liber ꝯtineatur inter libros phie naturalis. quia iſti libri numerātur ſm̄ eſſentialē ꝯtractionē entis mobilis. cū ergo liber de mineralibus ſpecialē facit contractionē in ente mobili. iđo etiā eſt numerād⁹. Si dicatur ille liber nō eſt tranſlatus. ergo non eſt numerādus. Dōm ꝙ trāſlatio libri habꝫ ſe ꝑ accidens ad libꝝ. ſi eīm nullus liber eēt trāſlatus adhuc maneret eſſentialis diſtinctio librorꝝ. Vel ēgo ꝯtrahitur ens mobile ad mixtum animatū. ⁊ hoc eſt dupliciter. vel in eo lib° d̄terminatur de p̄ncipio aiatoꝝ qđ eſt aīa ⁊ ſic eſt liber de anima. vel de ipſis animatis et hoc ē dupłr. quia vel determinaŧ de ipſis animatis in ſpeciali. et ſic eſt liber de vegetabilib⁹ et plātis quātum ad animata aīa vegetatiua. et liber de aialibus q̄tum ad aiata aīma ſenſitiua. vel determinaŧ de ipſis aiatis in generali. et ſic ē lib̄ puorum naturalium in quo determinaŧ de aīa ſm̄ ꝙ habet ordinē ad corpus. iđo ſunt triplices libri puoꝝ naturalium. In quib⁹ ſoā determinaŧ de animatis ſm̄ ḡdum vegetatiuū. ⁊ ſunt iſti libri. ſ. de morte et vita q̄ omnib⁹ viuētibus ꝯueniunt. ad quē reducitur liber de inſpiratōe et expiratōe q̄ ſunt principia vite in q̄buſdam viuētibus. Et de iuuētute et ſenectute q̄ ſūt ſtatus vite. de longitudine et breuitate vite. de nutrimēto et nutribili. vel ſunt libri q̄ ſpectant ad ḡdum ſenſitiuum. et hoc dupliciter. vel ad ſenſ⁹ exteriores et ſic eſt de ſenſu et ſenſato in quo d̄terminatur d̄ organis et obiectis ſenſuū. vł ſm̄ ſenſus interiores et ſic ſunt de memoria et rēmiſcentia. de ſomno et vigilia et de diuinatōe. Vel ſunt libri q̄ ſpectant ad gradus motus ſm̄ locum. ⁊ ſic eſt liber de cauſa motus aimalium et motu cordis. vel ſpectāt ad graduꝫ intellectiuū ⁊ ſic eſt tractat⁹ de intellectu et intelligibili.

Queritur Vtrū naturał phia ſit ſpecialis ſcia vel generalis. Dōm ꝙ ē ſpēalis qđ ſic pꝫ. illa ē ſcia ſpēał q̄ hꝫ ſpēalia p̄ncipia et paſſiōes. ſꝫ ſic ē de ſciētia phicali. ēgo ⁊c. maior ꝓbaŧ qꝛ ex ſpēalib⁹ p̄ncipijs et paſſiōib⁹ ſurgūt demōſtratōnes ſpēales. minor patꝫ qꝛ aliŧ diffinit phic⁹ ꝙ mathēatic⁹ et methaphic⁹. qꝛ phic⁹ diffinit ꝑ materiā ſenſibilē qđ nulli alioꝝ ꝯuenit. ſꝫ diffinitō ē p̄ncipiū demōſtratōis. ſi g° ſē alie diffinitōes erūt ⁊ alie d̄mōſtrationes.

Arguitur Phica ē ſcia gñał. ēgo ⁊c. ꝓbaŧ qꝛ phic⁹ determiat de ente mobili. ſꝫ oē ens eſt mobile. ēgo ē ſcia geneālis. minor pꝫ qꝛ cē ens ē naŧale hñs i ſe naturā ꝑ quā ē mobile. Dōꝫ ꝙ ꝯplr dr̄ aliq̄ ſcia gñał vno° p̄dicatōne ſic ꝙ d̄ oib⁹ alijs ſciētijs p̄dicaŧ ⁊ ſic nulla ē ſcia gñał. Alio° dr̄ ſcia gñał ex pte mōi ꝓcedēdi qꝛ trādit cōeꝫ mođ ſciendi. et ſic loica ⁊ p̄cipue q̄ tradit i li° poſte. ē gñalis. qꝛ docꝫ mođ gñalē q̄liter oīs ſcientia habetur per viam

demonstratõis. Tertio mõ dicit scia generalis ex pte ɔsiderati. quia scꝫ ɔsiderat generaliter de ente et sic methaphısica est generalis. q̄a ē de ente in q̄ntum ens. ẞ scia phıcalis nullo istoꝝ mõꝝ est generalis. q̄a licꝫ sit de ente mobili. nõ tñ omnia entia sũt mobilia nec naturalia scꝺm q̄ natura est principium motus.

Arguitur Omne ens habet ordinem ad motum. ergo ꝛc. ❡ Dicendum q̄ res habẽtes ordinẽ ad motũ capiuntur dupliciť. vno mõ ẞm naturas talium reꝝ. et sic nullo mõ ɔsiderãtur a phisico ẞ a methaphisico. Alio mõ ɔsiderãtur ẞm q̄ sunt ꝑncipia motus. et sic de eis ɔsiderat phıcus. Uel põt dici posito q̄ omne ens esset mobile adhuc ista scia nõ esset generalis ꝑpter formalẽ rõem ɔsiderandi q̄ notatur in hoc q̄ mobile additur enti.

Queritur Quare similiť nõ est aliqua scia special' ꝺ ẽnte ratõnis in' cõmuni sicut de ente mobili in cõmuni. ❡ Dõm q̄ ratõ est quia ens rõnis in cõmuni nõ habet passiones ɔmunes de ipso demõstrabiles ꝑ principia. sed ens mobile bene habet huiusmodi passiones. ergo ꝛc.

Queritur Quid sit subiectũ libri phıcoꝝ. ❡ Dõm q̄ ens mobile. q̄a illud est subiectũ alicuius scie quod p̄mo ɔsideratur in illa scia nõ transcẽdẽs methas ad quod oĩa alia ɔsiderata habent ordinẽ attributõem. sed sic est de ente mobili. ergo ꝛc. maior patꝫ ex rõne subiecti. subiectũ eñ est circa qꝺ versatur intentio autoꝛis. minoꝛ ptꝫ quia omnia alia tradita in his libris habẽt ordinẽ ad ipsum ens mobile. vel sunt principia entis mobilis vel sunt passiones entis mobilis vel ptes vel sunt mouẽtia. de principijs entis mobilis habeť in primo et secũdo. et de passiomb' in tertio et quarto de ptibus habetur in q̄nto et sexto. de mouẽtib' in septimo et octauo.

Arguiť Ens mobile nõ est subiectũ. probaẞ q̄a est p̄mo ɔsideratũ. ẞ subiectũ est vltimo ɔsideratũ q̄ hẽt rõem termini. ❡ Dõm q̄ subiectũ alicui' scie capitur dupliciť vno mõ ẞm se et absolute ꝛ ẞm ɔfusam ɔgnitionẽ. et sic est p̄mo ɔsideratũ et notũ et habet se sicut ꝑncipium ɔsideratõis. Alio mõ capiť subiectũ ẞm eius ptes et ẞm determinatã cogtionem et sic est termin' ɔsideratõis. q̄ cognitõ subiecti in scia acquiriť ex eius ptibus in scia ɔsideratis

Sunt ãt triplices ptes. s. subiectiue de q̄b' p̄dicatur totũ in recto. vt hõ est animal. Alie sunt ptes ꝑtatiue de quibus etiã p̄dicatur totũ si ps accipiatur ɔcretiue vt risibile est homo. Alie sũt integrales de q̄bus totũ ꝑ̃rie non predicatur et hoc ẽ õm de ptib' integralibus ẽentialibus. sicut sunt materia et forma. siue de ptibus integralibus quãtitatiuis sicut sunt man' caput et cetere ptes animal'. et õnes iste ptes inueniũtur in ente mobili. et ergo õnia hic ɔsiderata habẽt ordinẽ ad ens mobile. ❡ Secũ[d]a rõ stat in hoc sicut mathematica est de ente sepato a materia sensibili sicut de suo subiectõ. ita phıca erit de ente coniuncto materie sensibili qꝺ est ens mobile. ergo erit vna scia de ente mobili.

Arguitur Idem nõ est subiectũ totius et ptis. sed ens mobile est subiectũ totius p̄hie naturalis. ergo nõ ẽ subiectum scie istius libri. ❡ Dõm q̄ idem eodẽ mõ acceptũ nõ est subiectũ totius et ptis. ẞ alio et alio mõ acceptũ. Ens eñ mobile accipiť dupliciter. vno mõ ẞm se tm̃. et sic est subiectũ libri phisicoꝝ. q̄a ibi determinatur de passiomb' entis mobilis ẞm q̄ huiõi. Alio mõ accipiť ens mobile simul ẞm se et suas ptes. ꝛ sic est subiectũ totius p̄hie naturalis. q̄ de ptibus entis mobilis determinatur in alijs septẽ libris phıcalibus.

Arguitur Uidetur q̄ corpus mobile sit hic subiectũ. ergo ñ ens mobile. ꝑbatur q̄a ꝑxima determinatõ debet addi ꝑximo determinabili. ẞ mobile ẽ ꝑxima determinatõ corpis. ergo debet addi corpi ꝛ nõ enti. ❡ Dõm q̄ duplex est determinatõ. quedã ẽ conuertibilis cũ determinabili. vt hõ est risibil'. ꝛ tal' debet addi suo ꝑ̃rio et ꝑximo determinabili. q̄a alias nõ esset ɔuertibilis. Alia est nõ cõuertibil' vt risibile respectu animalis. et talis determinatio nõ additur semp ꝑximo determinabili et sic est hic. q̄ mobile nõ ɔuertiť cum ente eo q̄ multa sunt entia immobilia. Uel põt dici q̄ mobile capitur dupliciter. vno mõ ꝑ formali ratõne considerandi et sic non est ꝑ̃ria determinatõ subiecti sed potius dñia vel supplẽs locum differẽtie. Alio mõ accipitur loco passionis et sic accipitur dupliciter. vno mõ ꝑ̃rie et limitate. et sic ɔueniť solum habentibus quantitatem. sicut sexto huius dicit aristotiles. et sic est propria determinatio corporis. Alio modo accipitur communiter scꝺm q̄ etiam conuenit alijs rebus. et sic

pluries vtitur aresto. hoc noie mobile ẜm q̃ dicit obiecta mouet potẽtias. et sic mobile nõ est ꝓpria determinatio corpis ꝫ entis. q̃a entia nõ corpora mouẽtur potẽtie em̃ aie non sunt corpa et tamẽ mouentur ab obiectis.

Queritur Quare corp⁹ mobile nõ põt esse sbiectũ libri phicorum. ⸿ Dõm q̃ hoc nõ est qr sbiectũ alicu⁹ sciẽtie deb; eẽ notorie ꝑsuppositũ in tali scia. sed corpus mobile nõ est huiõi sed ens mobile. dicebãt em̃ antiqui et p̃cipue democrit⁹ indiuisibilia esse mobilia. sed manifestũ est q̃ indiuisibilia nõ sũt corpa et tñ sẽ entia iõ mobilitas de ente ẽ nõ et ñ de corpe. Etiã 6° phicoꝝ ꝓbat aresto. oĩe corpus eẽ mobile et iõ quodãmodo demonstratur corpus mobile esse.

Arguitur Aresto. sexto phicoꝝ probat passiõez inesẽ subiecto ergo nõ ꝓbat subiectũ eẽ. ⸿ Dõm q̃ q̃uis aresto. principaliẽ ꝓbat passionẽ mobilitatis inesse corpi ex illa tñ ꝓbatõe etiã ꝯsequẽter ꝓbat subiectũ eẽ. et hoc iõ q̃a formalis et specifica rõ subiecti sumit ex formali rõe ꝯsiderãdi. et simile eẽt si aliquis ꝓbaret rudibile de asino et rudibile poneretur ꝑ dñia ipsius asini ille etiã ꝓbaret asinum eẽ. qr esse asini est ex sua differẽtia et etiaz eẽ cuiuslibet speciei.

Arguitur Si ens mobile eẽt subiectũ seq̃retur q̃ ista sciẽtia eẽt subalternata methaphẽce. qr ꝯtrahit subiectũ methaphẽce. et illud est argumẽtũ egidij de roma. ⸿ Dõm q̃ ad subalternatõem nõ sufficit quecũq̃ ꝯtractio ꝫ req̃ritur q̃ sit ꝯtractio extranea q̃ hic nõ est. q̃a nihil subterfugit rõnẽ entis. Aliud em̃ est q̃n qualitas ꝯtrahit quãtitatẽ sicut fit in ꝑspectiua vbi linea ꝯtrahit ad visuale. et in musica vbi nũs ꝯtrahitur p sonũ. nõ em̃ dubium est quin sonus sit extrinsecus nũo et visuale extrinsecũ linee. Etiã req̃ritur q̃ subalternata scia nõ hẽat ꝓpria principia qd est simpl'r sl'm de phica.

Queritur Vtrũ ens quiescibile posset eẽ subiectũ. et arguit q̃ sic. qr natura est principiũ motus ⁊ q̃etis. g°. ⸿ Dõm q̃ q̃escibile nõ ꝯgnoscit nisi in ordine ad mobile. cũ ergo q̃es sit priuatio motus sic cognoscit ex motu ⁊ mobili. iõ natura est magis principiũ mobilitatis q̃ q̃etis. ⸿ natã siue ens naturale nõ ponitur p subiecto ꝓpter equiuocatõem importatam in illa dictõe naturale.

Arguitur Si ens mobile esset subiectũ libri phicoꝝ. tunc erit idem subiectũ libri de celo et mũdo et libri phicoꝝ cũ sint subiecta eiusdẽ ꝯmunitatis qd est inconueniẽs. ⸿ Dõm q̃ ens mobile et ens mobile ad vbi ꝯsiderãtur dupl'r. vno mõ quo ad supposita. et sic sunt eque ꝯuia. qr tot sũt entia ꝓprie mobilia quot sunt entia mobilia ad vbi ⁊ ecõtra. Alio mõ accipiũtur ẜm formales rões ꝯsiderãdi. ⁊ tũc subiectũ libri phicorum est ꝯmuni⁹. et simile eẽt si oĩe corpus eẽt coloratũ tũc sciẽtia de corpe et corpore colorato eẽnt eiusdẽ ꝯuitatis q̃ ad supposita. tamẽ scia de corpe esset cõmunior q̃ de corpe colorato. quia scia de corpe põt tractare de quibusdã passionib⁹ corporis. sed scia de corpe colorato tractaret solũ de passionibus corporis ẜm q̃ coloratum.

Arguitur Nullũ subiectũ est q̃d cõplexum sed ens mobile ẽ huiõi. ergo ⁊c. ⸿ Dõm q̃ mobile capit dupliciter. vno mõ vt sig̃ficat passiõem entis. ⁊ sic facit cũ ente ꝯplexionẽ et sic nõ capitur hic. Alio° capitur put dicit formalẽ ratõem ꝯsiderandi et sic nõ facit ꝯplexionẽ. cũ vt sic nõ distinguit ab eo cui additur. ⸿ Ratõ quare subiectũ nõ erit ꝯplexum. quia scia debet habẽ vnitatẽ a subiecto. Itẽ subiectũ sciẽ necẽ habebit diffinitõem p quã demõstratur sibi passio inesse. ꝫ diffinitõ q̃d rei est solũ incõplexi. q̃a diffinitio dicit eẽntiã rei. iam plures res distincte nõ habent vnã eẽntiaz. Etiã ẜm aresto. ꝑmo posterioꝝ. scia capit vnitatem a subiecto. si ergo subiectũ nõ est vnũ incõplexum sed ꝯplexũ. ergo nõ erit vna scia.

Queritur Vtruz dñs albertus sit isti opinioni contrarius. s. q̃ ens mobile sit subiectũ. ⸿ Dõm q̃ nõ quia quãdo domin⁹ albertus ponit corpus mobile eẽ subiectum tunc non vult excludere ens mobile. sed corpus dimensionabile. quia hoc corpus spectat ad mathematicũ. Corpus em̃ habet dimensiones ẜm q̃ habet ordinem ad quantitatẽ. sed quãtitas spectat ad mathematicũ. ergo etiã corpus dimensionatũ. etiã hoc patet ex commento suo 6° metha. vbi dicit aresto. q̃ phisica speculatur passiones entis mobilis p principia vbi cõmentum dñi alberti nõ mutat ens mobile i corpus mobile. ergo non excluditur ens mobile. ꝫ corpus dimensionatum.

Phisicorum. Tractatus primus

Arguitur Scia debet denominari a subiecto. ſ; iſta nõ ē huiõi ergo ens mobile nõ est subiectũ. minor pbaẗ q̃a vocaẗ de phico auditu ſiue phicorꝝ. ¶ Dõ; q̄ nũc ſm ↄſuetũ modũ denominãdi denominam⁹ iſtã ſciam phiſicorꝝ. a phiſis qḋ idem eſt q̄ natura. vñ ḋr liber phiſicorꝝ. i. entiũ naturaliũ ſiue mobilium quod idem ē. verꝝ tamē q̄ liber pñs a prioribus vocabaẗ de phiſico auditu. fuit ꝓpter duas cauſas. pma quia iſta ſcia eſt de ↄmunib⁹ pncipijs q̃ ſolo auditu ⁊ nõ expientia ꝑcipiuntur Etiã q̄ traditus eſt ab Areſto. vocaliẗ et nõ in ſcripto. illa autē que voce tradũtur audiunẗ. Et tunc ad argumentũ. dõm q̄ denominatõ fit a notiori nobis. q: ergo ille modus tradendi ſciaꝫ fuit ↄmunior apud antiquos. ideo pñs liber ab eis denominaẗ de phico auditu.

Queritur Utrũ idem ſit q̃rere de cauſis libri ⁊ de cãſ ſciētie libri. ¶ Dõ; q̄ non. q: diuerſorꝝ effectuũ diuſe ſunt cauſe. ſed liber ē alius effect⁹ q̄ ſcientia. ergo hñt alias cauſas. Rñdendũ ē ergo ad q̃ſtionem q̄ cauſe libri ſunt quatuor. ſ. cã materialis et ē papir⁹. forma libri eſt quadrãgulatõ. efficiens ē factor libri. finalis ē pecunia vel vſus libri. S; cãe ſcie libri ꝓprie loquẽdo ſolum ſẽ tres. ſcꝫ materialis efficiens et finalis. extendẽdo tñ formã ad ↄditões forme ſic ſcia impꝓpe hẽt cãm formalē. Primo ſcia habet cãm efficiẽtem duplicem. ſ. principalē et inſtrumẽtalē. pncipalis ē intellect⁹ agens illius q̃ acquirit ſciam p doctrinã vel inuentõez. ſ; inſtrumẽtalis ē informator qui alium inſtruit. De cã materiali diſtinguẽdũ ē ſ; triplicē materiã. ſ. ex qua q̃ eſt ex qua cũ alio aliquid fit. ⁊ talem nõ habet ſcia cũ ſit qualitas immaterialis. Alia ē circa quã ⁊ illã habet ſciẽtia Tercia eſt in qua q̃ eſt ſubiectũ alicui⁹ forme ſiue ſbalis ſiue accñtalis ⁊ illã hẽt etiã ſcia. quia ſic anima ē materia ſcie, et aia põt eſſe materia in qua et circa quã ſed non ex qua.

Querit̃ Qualẗ ſit iſta diuiſio materie ¶ Dõm q̄ analogi in ſua analogata. q: pmo ḋr de materia ex qua q̃ pl⁹ ē in potentia in ordine ad formã q̄ alie cũ ſit in potẽtia ſimplr. deinde de materia in qua q̃ eſt in potẽtia ad formã accñtalē. et tercõ de materia circa quã q̃ tamē eſt pfectior alijs duab⁹ cuꝫ ſit actualior. Et idõ ſm dignitatē iſtarꝝ acceptõnũ materia circa quã ē pmũ membꝝ. deinde matia in qua et vltimũ ex qua. q̃a tñ nomē matie ſumiẗ ex rõne potẽtie. idõ ſimpliciẗ matia ex q̃ ponitur primũ membꝝ inter acceptões matrie. Et eſt duplex finis. ſ. intrinſecus ⁊ extrinſecus. Intrinſecus ē cognitõ ſubiecti. extrinſec⁹ ē duplex. ſcꝫ pxim⁹ et vltim⁹. pxim⁹ eſt ↄgnitio ſciarꝝ ſupiorꝝ i lumīe naturali. Ultimus ē ↄgnitõ dei in q̃ ↄgnitõe ↄſiſtit btitudo homis. S; ſcia ꝓprie nõ hab; cãm formalē cũ ſit met forma. q̃a ſi ſic tunc eẽt ꝓceſſus in infinitũ. etiã forme eſt per ſe eſſe. ſed nullũ eẽ ↄſtituiẗ p aliud eẽ. ergo ⁊c.

Arguit̃ Scia h; formã tractat⁹ et formã tractãdi. g° h; formã. Dõ; negaẗ ↄña. q: arguiẗ a dctõ ſm q̃d ad dcm̃ ſimplr. q: hẽre formã tractat⁹ ⁊ tractãdi ē ſolũ hẽre ↄditões forme. Sũt ãt due ↄditões forme. pma ē eẽ in eẽ ↄſtituē. ſcõa ē vnã eẽ ab alia diſtinguē. Eſt ei aliq̃d in ſcia qḋ ipam ↄſtituit in eẽ ſicut capitula tractat⁹ ⁊ ptiales libri toti⁹ libri. ⁊ ex illẗ ḋr ſcia hẽre formã tractat⁹ q̃ in diuiſiõe ↄſiſtit Alia ē ↄditõ diſtinguē vnã ſciaꝫ ab alia. et illa fit p formã tractãdi p quã vna ſcia ab alia diſtinguiẗ. ⁊ ille mod⁹ ē duplex. pm⁹ ē accñtaẗ ⁊ ↄſiſtit in exẽplorꝝ põne. q̃a exẽpla ponim⁹ non vt ita ſint ſ; vt ſentiãt addiſcẽtes. Ali⁹ ē eẽntialis et ē triplex. ſ. diffinitiu⁹ diuiſiu⁹ ⁊ demõſtratiu⁹ q̃ correſpõdẽt trib⁹ opatõib⁹ intellcũs. ⁊ q̄uis expſſe ñ ponãẗ demõſtratões in libs tñ implicite. et hoc idõ q: ponũtur diffinitões et paſſiões ſbiecti q̃ ſẽ pncipia demõſtratõis.

Quoniaꝫ aũt ſcire

Tractatus primus

Queriẗ q̃ ſit rõ ordis iſti⁹ libri phicorꝝ ad alios libros phie nataẗ. ¶ Dõm q̄ rõ ordinis ſumiẗ ex ꝓhemio in quo Areſto. dicit q̄ in phia naturali pcedẽdũ ē a cõmunioribus ad min⁹ ↄñia. ſ; ens mobile incõtractũ de q̃ determinaẗ in libro phicorꝝ eſt ↄmunius q̄ ens mobile ↄtractũ de q̃ determinaẗ in poſterioribus libs. ergo liber iſte pcedit alios libros. ¶ Et diuidiẗ in ꝓhemiũ et tractatũ. tractat⁹ diuidiẗ in octo libros ptiales. In q̃rꝝ pmo determinaẗ de pncipijs ↄſtitutõis et trãſmutatõis rerꝝ natalium. pncipia ãt trãſmutatõis ſẽ matia forẽ et puatõ. ſ; ↄſtitutõis pncipia ſẽ matia ⁊ forẽ. In 2° lib° determiaẗ ḋ pncipijs ſcie nataẗ. ſ. de q̃tuor cauſ q̃b⁹ effcũs naturales oñduntur ipſ rebus naturalibus in eſſe. In tercio determinatur de paſſionibus entis mobilis intrinſecis ſcꝫ mo

tu et infinito q̄ ꝯuertūtur cū ente mobili ſm ꝙ huiōi. In q̄rto de paſſionib⁹ extriſecis entis mobil ſcꝫ de loco vacuo et tpe. In quinto de diuiſiōe entiꝫ mobilis in ptes ſubiectiuas et de vnitate et ꝯtrarietate motuū. In ſexto determinaꝫ d̄ diuiſione mot⁹ i ptes quātitatiuas. In ſeptimo d̄r ꝙ deueniendū eſt ad vnum primū motorem. In octauo oſtēditur quis ſit primus motus ⁊ primus motor et ꝓprietatibus eorundē. Ex quo ptꝫ ꝙ duo libri ſemp habent ad inuicē ꝯnectionē. q̄r duo primi determināt de principijs. tercius et q̄rtus de paſſionibus. quintus et ſextus de diuiſione motus. ſeptimus et octau⁹ de motorib⁹ ⁊ mobilibus. Et in hoc p̄hemio Areſto. ponit duas ꝯcluſiones. quarū prima eſt in phia naturali ꝓcedendū eſt ex principijs cauſis et elementis ad pncipiata cāta ⁊ elemētata. Et pbaꝫ ſic q̄r i omi ſcientia cui⁹ ſunt principia aut cāe aut elementa ꝯtingit ſcire et intelligere ex hoꝝ cognitione. ſed in phia naturali ſunt pncipia cauſe et elemēta, ergo ꝯtingit ſcire ex hoꝝ ꝯgnitōne. maiorē pbat ex ꝯmuni hominū opinione exiſtimatione et ſama. q̄r tunc vnūquodqꝫ arbitramur cognoſcere cū cognoſcim⁹ primas cauſas principiaqꝫ vſqꝫ ad elementa.

Arguitur Prohemiū ſolet tria facere ꝯmunē ſcꝫ reddere auditores beniuolos attētos et dociles. ſed hoc nō ſit hic. ergo ⁊c. Dōm ꝙuis illa nō fiāt explicite tamē implicite. In hoc em̄ ꝙ ponūtur due ꝯcluſiones reddunꝫ auditoēs dociles. q̄a ex hoc dicit ordo ꝓcedendi in ſciētia que em̄ p ordinem dicūtur faciliter addiſci pn̄t. reddūtur etiā beniuoli p hoc q̄d dicitur de natura eſt determinādū tam maltū vtile eſt ſcire naturas ⁊ ꝓprietates earūdem. Etiā reddunꝫ attēti p hoc q̄d dicitur temptandū i quo tāgitur difficultas iſtius ſcie.

Arguitur Contra rōem iam dictaꝫ Maior iſti⁹ rōnis eſt ſupflua. quia in ea ponunꝫ plures dictōes idem ſignificantes. ſ. principia cauſe et elemēta. Dōm ꝙ iſte dictōes accipiunꝫ dupliciter. vno mō quātuꝫ ad id cui nomē impomitur. et ſic habent ſe ſicut ſupius et inferius. quia principiū eſt genus cauſe cum ſit aliquod principium quod non eſt cā ſicut termin⁹ a quo in motu. deinde ē aliqua cā que nō eſt elementū ſicut cauſa efficiēs. Alio modo accipiūtur quātum ad id a quo nomē impomitur. ⁊ ſic habent diuerſitatē ad inuicem q̄a tunc principiū ſignificat cauſā efficiētem tm̄. cā ſignificat finalem et formalē. elemētum ſignificat cauſā materialem. Ratio eſt q̄a hoc nomen principium imponitur a quodam ordine procedendi in alterum. talis autem ordo ꝯuenit magis efficienti. quia efficiens eſt principium vnde motus. Cauſa īponitur a cauſādo. dicitur enim cauſa a quo res dependet. res autem ab aliquo dupliciter dependet. ſ. in fieri et ſic eſt cauſa finalis. Alio modo in facto eſſe et ſic dependet a forma. quia nulla res fieret ab efficiente niſi moueretur efficiens a fine. eſſe aūt rei ſumitur a forma. ⁊ ſic in prima ꝓpoſitōne per cauſā intelligūtur due cauſe. per principium intelligitur cauſa efficiens. p elementū autē intelligitur cauſa materialis. et hoc patꝫ ex tribus quia ſicut elementum eſt vltimū in reſolutōne. ita materia eſt vltimū in cognitōne quia ꝯgnoſcitur per formam. Etiā elementū eſt principiuꝫ materiale quod etiam ꝯuenit materie. Tercō patꝫ ex nomine quia elemētum d̄r quaſi ylementū. ⁊ yle eſt materia prima ⁊ ſic ꝯuenienter ſignificatur cauſa materialis per elementum.

Queritur Utrū ꝯmētator exponat ſic iſtos terminos. Dicendū ꝙ nō ſed ſcūs thomas. Cōmētator em̄ intelligit p pncipiū cauſā efficientē ⁊ p hoc nomē cā intelligit finalem tm̄. ꝓpter vnam regulā topicā. q̄r analogū p ſe poſitū ſtabit p ſignificato famoſiori. ſꝫ in ſcdo hui⁹ d̄r ꝙ finis ē cā pncipalior. p elemētū intelligit cauſā formalē et materialē. et hoc ſumit ex q̄nto metha. vbi diffiniꝫ elemētū. Elemētū eſt ex q̄ ſit aliq̄d prio in exīte in diuiſibili ſpē in aliā ſpēꝫ. q̄ quidē diffinitō ſm eū etiā cāe formali ꝯuenit. ſed ē dōm ꝙ iſtō incōuenieter d̄r q̄a diffinitō elemēti nō ꝯuenit forme. q̄r forma nō eſt id ex quo fit aliquid cū ex dicat circumſtantiā cauſe materialis.

Queritꝫ Utrū matia pma poſſꝫ dici elemētū. Dōꝫ ꝙ elemētū capitur duplr. pmo ꝓ illo q̄d ē vltimū i reſolutōe. tūc eꝫ matia pma ē elemētū. ſiꝫ p⁹ h⁹ d̄r ſi q̄d corrūpitꝫ i hoc abibit vltimū. Alio⁰ capiꝫ elemētū ꝓ vltio hn̄te ſpeciē. ſicut 5⁰. meth. diffiniꝫ. et ſic materia nō ē elemētuꝫ. q̄r materia capta ſm ſuā naturā nō habet ſpēm. i. ꝯpletū eē ſpecificum. ⁊ ido quatuor elemēta dicūtur hoc mō elemēta. Queriꝫ quare d̄r in iſta maiore in omī ſcia quaꝝ ſunt pncipia. Dicendum ꝙ ratō eſt quia aliqua eſt

Prohemium.

sciētia in qua nō pceditur ex veris principiis s̄ ex quibusdā circumstātiis. sicut ptz in rethorica que ex quibusdā psuasionibus procedit quibus vtitur loco pncipiorum.

Queritur Quare ponit istas pticulas disiunctiue in maiore. Dōm ꝙ hoc ē ad denotādum ꝙ quedaz ē sciētia que p vnam causā datur sicut mathematica. Aliqua p tria genera causaꝝ sicut methaphica. aliqua p quatuor sicut phisica. Quare āt mathematica p vnā tm̄ pcedit. hoc ē idō qꝛ mathematicus abstrahit a materia sensibili ꝛ motu. ergo abstrahit ab efficiēte qd̄ est principiū motus ꝛ p ꝯñs a fine ꝓpt̄ quē fit motus. Finis em̄ semp est aliquid intētum ab efficiēte. et ergo ptz ꝙ mathematicus ꝯsiderat solū formalē cām

Arguitur Mathematic⁹ ꝯsid̄rat formaz. ergo finē cū forma ꝛ finis coincidāt. Dōm ꝙ forma ꝛ finis qñqꝫ materialiter coincidūt tamē in ratōe causalitatis differūt. quia causalitas forme accipitur in ordine ad materiā quā actuat. causalitas finis accipitur per ꝯpationem ad efficiētem qd̄ mouet. Vñ forma pōt dupliciter capi. vno mō vt facit materiā esse in actu ꝛ sic formā ꝯsiderat mathematicus. Alio mō ſm ꝙ est principiū in intentione mouētis et termin⁹ in executōne. ꝛ sic formā ꝯsiderat phisicus idō mathematicus ꝯsiderat formā in ratōe forme et nō in rōne finis.

Arguitur Om̄is sciētia ꝯsiderat pncipia. ergo om̄is scia considerat causā efficientē. pbatur q̄a principia sunt cause efficiētes ꝯclusionis. Dōz ꝙ duplex est causa efficiēs quedā que efficit cognitōem et sic principia demonstratōnis sunt bn̄ cause efficientes ꝯclusionis. qꝛ faciunt cognitōem ipsius ꝯclusionis. Alia est cā efficiēs que efficit eē naturale et de tali efficiēte loq̄mur hic. talem autē causā efficientē nō ꝯsiderat mathematicus.

Arguitur Mathematica est certissiā scientia. ergo in mathematica est ꝯsideratio finis qꝛ finis est aliquod bonum in scia. Dōm ꝙ in sciētia considerat duplex finis. vnus intrinsecus q̄ est cognitō sbiecti sciētie et tunc etiā in mathematicis ē finis quia est certissima circa suum obiectū. Alius est finis acq̄situs per motū qꝛ proprie de rōne finis ē mouere agētem ꝛ ꝙ sit terminus actionis agentis et isto mō mathematicus nō ꝯsiderat finem ex quo abstrahit a motu et agente siue efficiēte

Queritur Quare methaphisicus pcedit p tres causas tātū. Dōm ꝙ idō q̄a methaphisicus abstrahit a materia. sed quia subiectū metaphisice ē ens inq̄ptum ens. ergo illa que ꝯueniunt ad esse inq̄ptum eē habet methaphicus ꝯsiderare. Esse autē est a forma quia forma est que dat eē ꝛ pcedit ab efficiēte. quia cā efficiens facit esse et omne agens agit ꝓpter finem. et ergo si cōsiderat causā efficientem etiā et finem

Arguitur Methaphicus considerat ens inq̄ptum ens. sed materia est ens. ergo ꝯsiderat ab eo. Dōm ꝙ materia ꝯsideratur dupl'r. vno mō in rōne materie ꝛ sic ꝯditio materie est ꝙ sit subiectū trāsmutationis ꝛ motus. et sic methaphic⁹ ꝯsiderat materiā. Alio mō inq̄ptum est ps entis. et sic methaphicus ꝯsiderat materiā. quia tamē materia nō est ps entis inq̄ptum huiōi. q̄a tunc om̄e ens haberet materiā. sed est ps entis naturalis. idō methaphicus solū attributiue determinat de materia q̄a habet attributōez ad ens inq̄ptū ens.

Arguitur Methaphicus ꝯsiderat efficiētem. ergo et materiaz. ꝯñā pbatur quia efficiēs est principium motus. sed motus nō est sine materia. Dōm ꝙ causa efficiēs est duplex. quedā pticularis sicut pticularia agentia dicūtur cause efficiētes. ꝛ sic est verum ꝙ ꝯsiderās talē causam efficiētem etiam ꝯsiderat materiā ꝛ motū. Alia est cā efficiens q̄ sine motu agit sicut deus ꝛ sbstātie sepate. et cōsiderās talem causā efficiētem nō habet ꝯsiderarē materiā et sic facit methaphisicus.

Queritur Quare phisicus procedit per quatuor causas. Dōm ꝙ idō quia ens mobile ē subiectū phisice scientie. sed mobilitas est a materia. materia em̄ mouet ad formā naturalit. talis autē mot⁹ ex materia ad formā est ab aliq̄uo efficiēte. efficiens āt agit ꝓpt̄ finē. ergo nccārio pcedit p quatuor causas. et istud magis declarabit in secūdo huius. Et quare nō est aliqua scia tm̄ duas cās considerās. idō est qꝛ si sit aliq̄ sciētia considerās materiā et formā habet ꝯsiderare oēs cās sicut phisicus ꝛ sciētia considerās formā et finez habet alias considerare et sciētia considerās formā et efficientē hēt etiā ꝯsiderare finem.

Queritur quare concluditur copulatiue. Dicendum quod ideo quia phisicus procedit per omnes causas vt patebit secundo huius.

Queritur Quare dicit in maiori propositione oportet scire et intelligere. Dicendum quod ideo quia est duplex cognitio ex principijs causis et elementis. s. diffinitiua et demonstratiua. Ad denotandum ergo quod vtraque cognitio est ex causis et elementis ergo dicit scire et intelligere. quia tam diffinitio datur per principia loquendo de diffinitione essentiali et intrinseca quam demonstratio. quia idem est quid et propter quid. vt patet secundo posteriorum. Vel aliter dicendum quod intelligere refertur ad principia demonstrationis. quia illa proprie intelliguntur per habitum principiorum qui dicitur intellectus. et scire refertur ad conclusionem que proprie scitur vt patet primo posteriorum.

Queritur vtrum in phisica naturali sit procedendum a principijs causis et elementis ad principiata causata et elementata. Dicendum quod sic quia in phisica naturali traditur scientia de rebus naturalibus. sed omnis scientia procedit ex causis. ergo necesse est in phisica naturali procedere a causis ad causata. maior est Aristotelis secundo huius. minor patet ex Aristotele primo posteriorum. vbi dicit quod demonstratio que generat scientiam est ex causis etc.

Arguitur In naturali phisica semper procedit ab effectu ad causam. ergo etc. Dicendum quod duplex est processus in scientijs. vnus est quo ad nos. quia s. ex notioribus nobis et et tali vtimur in principio quando aliquid incipimus cognoscere in scientia. quia effectus est nobis notior. Alius est scientificus et secundum naturam. et tali vtimur postquam aliquam scientiam a posteriori de sensibili acceptimus. quia postquam intellectus noster processit a cognitione effectuum ad cognitionem causarum quo ad nos. redit scientialiter a cognitione principiorum ad cognitionem effectuum. et de tali processu scientiali Aristoteles loquitur. Sed arguitur non. quia si sic nihil sciretur nisi per resolutionem ad principia prima. quia prima principia etiam sunt cause ergo si cause sunt cognoscende et erunt principia prima cognoscenda. Dicendum quod est duplex cognitio quedam est perfectissima et illa fit per resolutionem ad principia prima. s. ad methaphisicalia que sunt principia ad que omnia alia reducuntur. Alia est cognitio perfecta in genere et et sic non oportet fieri resolutionem ad principia prima. sed sufficiunt prima. verum tamen est quod etiam principia prima ingrediuntur demonstrationem talem virtualiter.

Arguitur Impossibile est causas omnes cognoscere. ergo male dicit quod procedendum est a causis. Dicendum quod duplices sunt cause. s. extra genus et in genere. Ad cognitionem ergo alicuius rei sufficit cognitio causarum in genere secundum actum et extra genus virtualiter secundum quod includuntur in proprijs causis. et hoc est intelligendum de causis per se. Non enim oportet cognoscere causas per accidens alicuius effectus quia tales sunt infinite. sed infinitum est nobis ignotum.

Queritur In quo genere cause proceditur a principijs causis et elementis ad principiata causata et elementata. Dicendum quod procedere ex principijs causis et elementis est procedere a premissis ad conclusionem. ideo illo modo quo proceditur ad conclusiones a premissis etiam procedit ex principijs et causis. Sunt autem principia siue premisse cause in duplici genere cause. s. materialis et efficientis. Sunt enim in premissis due extremitates et vnum medium. gratia extremitatum premisse sunt cause materia lis conclusionis. gratia medij sunt cause efficientes conclusionis. et hoc maxime patet in silogismo demonstratiuo. quia silogismus demonstratiuus habet medium quod est diffinitio. sed diffinitio continet in se principia subiecti que sunt cause effectiua illius conclusionis et illorum que in conclusione ponuntur.

Arguitur Omnis cognitio fit per aliquam similitudinem. sed alique cause non habent similitudinem cum effectibus. ergo etc. minor probatur de causa vniuersali sicut de celo quod est causa hominum vt dicitur secundo huius. sol et homo generant hominem. Dicendum quod duplex est similitudo. s. secundum speciem nature et talis inuenitur in vniuocis causa effectiua causa et suo effectu. Et dicitur causa vniuoca que est causa aliquorum sub vna specie contentorum. sicut homo generat hominem. Alia est similitudo proportionis et talis est in causa equiuoca cum suo effectu et vocatur talis similitudo virtualis ex quo effectus existit in tali causa virtualiter tantum. Et additur in textu vsque ad elementa propter duas causas. prima propter applicationem causarum ad effectum non enim sufficit qualitercunque cognoscere causas. sed oportet causas cognoscere cum applicatione ad effectum. secunda quia materia vltimo cognoscitur et cognoscitur per formam et forma introducitur materie ab efficiente propter finem.

Innata autem ex no

Hic Aristoteles intendit ponere secundam conclusionem huius prohemij. Et est ista in phisica naturali

Philicorum

ꝓcedendum eſt a principijs magis vniuſalibus ad minus vniuſalia. Que ꝯcluſio ſic ꝓbatur. qꝛ innata eſt nobis via ꝓcedendi a certioribus et notioribus nobis ad minꝰ nota nobis et nō natu re. ſed vniuſalia et confuſa nobis ſunt magis cer ta. ergo ꝛc. Maiorē declarat ꝑ vnā ꝓpoſitionem qꝛ non eadē ſunt nobis nota et ſimpliciter .i. na tura. ſed illa que ſunt ſimplicit notiora ſunt mi nus vniuſalia. qꝛ magis ſunt in actu. Minorē ꝓ bat tribus ſignis. Primū ſumit a toto integrali ſenſibili et ē. ſicut ſe habet totū integrale ad ſen ſum. ita totū vniuerſale intelligibile ad intelle ctum. ſed totū integrale ſenſibile ē notius ſm ſē ſum. ergo totū vniuſale ē notius ſm intellectū. qꝛ prius ꝯgnoſcimus totū ſenſibile ꝙ eius par tes. ſicut domum prius cognoſcimꝰ ꝙ ſingulas eius ptes. ſed totum vniuſale ē ꝯmunius ꝙ ſua ſingularia. ergo eſt prius notū. Secundum ſignū ſumitur a toto integrali diffinibili et eſt illud. ſi cut ſe habet totū diffinibile ad ſuas ptes. ita ſe hꝫ totū vniuſale ad ſuas ptes. ſed totū diffinibile id eſt diffinitū eſt prius notū ꝙ ſue partes diffi nientes. et hoc noticia ꝯfuſa. ergo totū vniuſale eſt prius notū ꝙ ſue partes. dꝛ noticia confuſa qꝛ cognitōe determinata et ꝑfecta neccē eſt prius ꝯgnoſcere diffinitōem q̄ eſt cauſa noticie ꝑfecte ipſius diffiniti. Terciū ſignum eſt ſicut ſe hꝫ cōe ſenſibile ad ſenſum. ita ſe hēt ꝯmune intelligibi le ad intellectū. ſed ꝯmunꝰ ſenſibile eſt notiꝰ ſm ſenſum. ergo ꝯmuniꝰ intelligibile eſt magis no tū ſm intellectū et hoc ē vniuſale magis. ergo ꝛc. minor ꝓbat. qꝛ pueri ꝑmo ꝯgnoſcūt ōnes ꝑticula res viros ſub aliqua ꝯmuni rōe ſ. patris. et oēs feminas ſub rōne matris. Et quis areſto. non exemplificet de loco tñ poteſt hꝰ fieri. qꝛ aliqs ꝑmo a remoto ꝯgnoſcit aliquod ꝑticulare ſub ꝯ muni rōne corporis. deinde ſub rōne animalis. de inde ſub rōne hominis. et tandē ſub rōe Sortis ſic pueri etiā cognoſcūt ꝯfuſe viros et feminas. et poſtea determinant vnūquodqꝫ. qo 28

Querit̃ Que dicuntur hic notiora na ture et q̄re ſic dicūtur. Dicendum ꝙ nō dicūt aliqua notiora naturē quaſi natura talia agnoſcat. ſed qꝛ ſm naturā eorū ſunt talia magis ꝯgnoſcibilia. Illa enim ſunt naturalit plꝰ ꝯgnoſcibilia que plus ſunt in actu et illa ſūt mi nus vniuſalia. ergo minꝰ vniuſalia ſunt natuē notiora. Exēpli grā animal ē magis ꝯgnoſcibi le quo ad nos ꝙ homo. qꝛ eſt magis in potētia

et hō eſt aliquid magis notū quo ad naturā. qꝛ plus in actu cum hēat vnā differētiā actualē ſcꝫ rōnale que ē differētia hominis et nō animalis. Et rō quare illa q̄ magis ſunt in actu ſunt ma gis ſm ſe ꝯgnoſcibilia ſumit primo ex auctorita te Areſto. 9ꝰ metha. qui dicit ꝙ vnūquodqꝫ ē co gnoſcibile ſm ꝙ eſt in actu. Secūdo rōne obiectum potētie paſſiue habet mouere potētiam paſſiuā. ſed qđ ē magis in actu plꝰ pōt mouere. ergo qđ ē magis in actu magis eſt ꝯgnoſcibile. Et ſimile ē de viſibili. qꝛ vnūquodqꝫ eſt viſibile ſm ꝙ ē plꝰ luminoſū. et ideo ſol eſt maxime viſibilis ſm ſe. hoc tamē nō eſt verum de viſu nrō. qꝛ viſus no ſter nō pōt videre ſolem et eius radios. ſed hoc vi ſibile videtur a viſu noſtro qđ ē viſui noſtro ma gis ꝓporcionatum. qo 29

Queritur Que dicūtur notiora no bis. Dicendum ꝙ illa q̄ ſūt magis nrō intellectui ꝓporcōnata. et ſunt illa q̄ ſunt ꝑtim in actu et partim in potentia. Ex hoc enim ꝙ ſunt ꝑtim in actu habent ꝯueniētiam cum intellcū noſtro qui ē forma et naturalis potētia a nime. ſed ē in potētia ex hoc ꝙ ē creatus in vm bra intelligētie quaſi hñs defectum intellectuali tatis ꝑ cōparatōem ad intellectū ſbatum ſepara tum. et ex hoc ſic ꝓcedit de potētia ad actum. et ſic illa ſunt notiora nrō intellectui que ꝑtim ſūt in potētia. Et datur ſimile de viſu nrō quia ali qua ſunt maxime viſibilia ſm eorū naturā q̄ tñ nō ſunt viſibilia a viſu nrō ſicut eſt lumē ſolis. vnde illa ſunt nobis maxime viſibilia q̄ magis ſunt ꝓporcionata viſui noſtro. et ſimile eſt de in tellectu noſtro. qo 30

Queritur Que dicūtur in textu ma gis ꝯfuſa. Dicendum ꝙ ma gis vniuſalia. et rō eſt quia vbicūqꝫ cōtinentur multa abſqꝫ ordine ibi ē confuſio. ſed genus in ſe colligit multa. et ſic ꝯtinet multas ſpecies abſqꝫ ordine talium ſpecierum. ergo genus debite vocat ꝯfuſum magis. Cōmentator autē aliter expoit et dicit ꝯfuſa ſignificare magis ꝯpoſita. ſed hoc nō bene dicitur. qꝛ tunc ex iſta ꝯcluſione nō ha bētur ordo librorum phīe naturalis. determinat enī in libro phicorum de magis ꝯfuſis nō autem de magis ꝯpoſitis. ꝑmo vniuſalia de q̄bus determi natur in iſto libro ſunt minus ꝯpoſita.

q. 31 Queritur vtrum nō eadem id eſt nulla eadē ſunt nobis notiora et nature. Dicendum ꝙ du plicia ſunt intelligibilia .ſ. immaterialia que ſūt

ſubſtātie ſepate et materialia ſicut quidditates rerum materialiū tunc dꝛ comparādo immateri alia intelligibilia ad materialia ꝙ nulla eadem ſunt nobis notioꝛa et nature qꝛ immaterialia i telligibilia ſunt nature notioꝛa et nō nobis. q̄a ſunt magis in actu. ſ; compando materialia in telligibilia ad inuicē. tunc eadem ſūt nobis ꝛ na ture notioꝛa. Primū ꝓbatur ſic qꝛ cū ex intelli gibili ꝛ intellectu fiat vnū ſm ꝓpoꝛtōnem ſicut dꝛ tertiō de anima. opꝫ intellectū eſſe ꝓpoꝛtio natum intelligibili et ecōtra. ſed dupl̄r aliq̄d cō tingit nō hr̄e ꝓpoꝛtionē ad intellectum. pmo mō qꝛ excedit ꝓpoꝛtōem intellectus. et ſic immateria lia nō ꝓpoꝛcionātur noſtro intellectui. qꝛ intelle ctus noſter eſt virtꝰ inoꝛganica ꝯuerſa ſup coꝛ pus et fātaſmata. et idō ſuā ꝯgnitōnem accipit ex fātaſmatibus. Immaterialia autem nō pn̄t cadere ſub fātaſmatibꝰ. Alio mō ꝯtingit aliquid deficere a ꝓpoꝛtōe intellectus ꝓpter defectum eiꝰ qd̄ ꝯgnoſcitur. qꝛ eſt ens in potētia vel imꝑfcm̄ ſic ꝙ nō pōt mouere intellectū. Et qꝛ immatēia lia nō habent ꝓpoꝛtōem ad intellectū noſtrū ꝓ pter eoꝝ ꝑfectōem q̄uis ſint magis in actu. idō ſunt nature notioꝛa et nō nobis. Secūa ps ptꝫ qꝛ in re materiali ꝯtingit inueire actualitatem ex qua res eſt notioꝛ nature. i. ſm ſe ꝯgnoſcibil̄. et nihilominꝰ cum illa actualitate quādam habꝫ potētialitatē ſm quā hr̄t ꝓpoꝛtōem ad intelle ctum noſtꝝ. et ſic videtur materialia tam nobis q̄ꝫ nature notioꝛa. Similiter etiā quedā mate rialia ſicut coloꝛes ſūt nobis et nature notioꝛa. Sunt etiā quedā materialia q̄ tā nature q̄ꝫ no bis ſunt ignota. ſicut eſt materia pma que ē de ſe ignota et ignota etiā nobis.

Arguitur Videtur ꝙ prima ꝯcluſio ꝯtradicat ſecūde ꝯcluſiōi qꝛ pma dicit ꝙ ꝓcedēdū ē ex principijs. ſecūda di cit ꝙ notōꝛibus nobis ſed effcūs nobis notioēs ſunt et n̄ principia. ¶ Dōm ꝙ ſecūda ꝯcluſio li mitat pmam et ēgo ponit in ſecūdo oꝛdine. Eſt ergo ſenſus ꝯcluſionis ꝙ inter principia de q̄bus dixit pma ꝯcluſio ꝓcedēdum a notioꝛibꝰ nobis. qꝛ a cōmunioꝛibus pricipijs ad minꝰ cōmunia. et hoc fit in iſta phīa naturali. qꝛ in libꝛo phiſi coꝝ qui eſt pmus ponūtur ꝯmunia principia en tis mobilis. In libꝛo de celo et mūdo ponuntur principia entis mobilis ꝯtracta ad vbi. ſic i phi loſophia naturali ꝓceditur a magis ꝯmunibus ad minus ꝯmunia.

Arguitur Confuſa ſūt prioꝛa natu re. ergo ſūt notioꝛa naturē qꝛ hoc eſt prius naturaliter a quo n̄ cōuertitur ꝯn̄a ſubſiſtēdi. ſed a cōfuſo nō ꝯuertitur ſubſiſtē di ꝯn̄a. ergo ꝯfuſa ſūt prioꝛa nature. ¶ Dōm ꝙ duplex eſt oꝛdo. ſ. oꝛdo nature generatōis qui ſu mitur a natura ſm ꝙ natura ſignificat materi am. ꝛ iſto mō verū eſt ꝙ ꝯmunioꝛa ſ;t prioꝛa oꝛ dine nature. qꝛ etiā in generatōe naturali prius generat̄ ꝯmune q̄ꝫ ꝓpꝛium. qꝛ prius generat̄ plā ta q̄ꝫ animal. vt ptꝫ ex ſecūdo de anima. et iſto mō ꝓcedit noſter intellectꝰ oꝛdine nature. ſ; iſto mō nō intelligit hic textus. Alius eſt oꝛdo ꝑfe ctōnis ſm quē oꝛdinem foꝛma dꝛ natura. et ſic ꝑ fectoꝛa et magis in actu ſūt prioꝛa ſm naturā; et ita dicitur hic ꝙ aliqua ſūt poꝛa oꝛdine nate.

Queritur Vtꝝ vniūſalia ſint noti oꝛa ſingularibꝰ. ¶ Dōm ꝙ vniūſale et ſingulare dupl̄r pn̄t ad inuicē cō parari. vno mō in diuerſis generibꝰ ꝯgnitōnum. ſ. in genē ꝯgnitōnis intellectiue et ſēſitiue. ꝛ tūc ſingulare accipit̄ ꝓ ſingulari ſimplicit̄ qd̄ ꝯgno ſcitur ꝑ ſenſum. et vniūſale accipit̄ ꝓ vniuerſali qd̄ nō eſt ſingulare indiuidualit̄. et tūc eſt ſēſus q̄ſtiōis. vtꝝ vniūſalia ſūt prius nota ſingula ribus ſimplicit̄ dictis. Alio mō ꝯpantur in vno genē ꝯgnitōnis. ſ. intellectiue tm̄. et tūc nō p̄t ſin gulare capi ꝓ ſingulari ſimplicit̄ dicto. qꝛ hoc nō ꝯgnoſcitur ꝑ intellectū. ſed accipit̄ ꝓ ſingulari in reſpectu ſiue ꝓ illo qd̄ ē minꝰ vniūſale. Per hoc rn̄detur ad queſtiōem ꝙ cōparādo pmo mō vni uerſale ad ſingularia tūc ſingulaē ē notius. Nō eſt qꝛ nobis prioꝛ eſt ꝯgnitio ſenſitiua q̄ꝫ intelle ctiua. qꝛ intellectiua cognitō oꝛitur ex ſenſitiua. Et ſic loq̄tur areſto. pmo poſterioꝝ. vbi dicit ꝙ ſingularia ſūt nobis notioꝛa. Si aūt cōpat̄ vni uerſale ad ſingulare in eodem gn̄e ꝯgnitōnis tūc vniūſale capit̄ dupliciter. vno mō foꝛmalit̄ ꝓ intē tōe vniūſalitatis et ſic ē poſterius notū ſuis ſin gularibꝰ cuꝫ abſtrahat̄ ab eis. Exempli gr̄a iſta intētio genus poſterioꝛ ē animali. et aial accep tum in oꝛdine ad ſecūdam intētiōem eſt poſteri us homine et aſino. Et iſto mō loq̄tur areſto. in pmo de anima cum dicit vniūſale nihil eſt aut poſterius ſuis ſingularibꝰ. Alio mō accipit̄ vniū ſale quo ad materiale. et ſic eſt iteꝝ diſtinguēdū vel accipitur ſm viā cōpoſitōnis ſm quā ꝓcedit ab impfecto ad ꝑfectum. et a cōfuſis ad determi nata. et tūc vniūſalia nobis ſunt notioꝛa. et ſic

iste pñs textus intelligitur .q2 tunc vl'e magis proportionat intellectui nostro q̃ singulare. Alio mõ accipit vniu'sa' fm viã resolutõis fm quã procedit a cõpositis ad simplicia. resoluendo sc3 res in suas cãs vniu'sales. et sic vl'a sunt maxiẽ difficilia. et sic methaphisicus tractat de vniu'salibus. Cui9 rõ est quia intellect9 sic ɔsiderãs vniu'salia nõ stat in ɔfusione vl'itatis. ſ3 talia õmia i'feriora resoluit in rõem vniu'salis et in principia vniu'saliũ cãr. Et istd ẽ quod dici solet q̃ ens pmo et vltimo ẽ ɔgnitũ a nr̃o intellectu. q2 ens est pmo ɔgnitũ in via ɔpositõis vbi procedit a ɔfusis ad spẽalia. et vltimo ɔgnitũ fm viã resolucõis. q2 valde difficile ẽ resoluere ista entia pticularia in principia entis ɔĩis. sicut patz sep tio methaphiẽ. Et sic p3 nõ eẽ verũ q̃ methaphica sit difficilima solũ ex vniu'salib9 in causãdo q2 etiã habet difficultatẽ ex vniu'salib9 in pdicando que sũt trãscendẽtia. q2 q̃uis illa trãscendentia fm ɔfusionẽ primo veniãt ad nostrũ itellectum tñ in via resolutõis sũt vltimo nota et difficilis ɔgnitõis sicut dcm̃ est.

Arguitur Singulare ẽ nobis magis notũ. ergo qd̃ est pximius singulari erit nobis magis notũ. sed min9 vniu'sale est pximius singulari. ergo ẽ nobis magis notum. Dõm q̃ pmo maior ẽ distinguẽda. deinde minor fm q̃ duplex ẽ singulaẽ. Aliqd̃ eñi ẽ singulare magis ɔmunis. s. hoc ens. hec substãtia. et tunc ẽ verum q̃ hoc singulare ẽ nobis magis notũ. Alio mõ capitur p singulari min9 cõmunis vt hic homo. Tũc dõm q̃ singulaẽ magis ɔmunis ẽ nobis magis notũ q̃ singulaẽ minus cõmunis. qd̃ est nobis minus notũ. sicut p3 in vltimo signo textus prius dicto. Deinde dõ3 est ad minorẽ q̃ q̃uis minus vl'e sit magis pximũ singulari minus ɔĩis. nõ tamẽ est pximius singulari magis ɔmunis qd̃ prius ɔgnoscitur a nobis. Arguit igit argumẽtum magis ppositũ q̃ oppositũ. q2 si singulare magis ɔĩis ẽ nob prius notũ et magis pximũ ɔgnitõi sensitiue. ergo magis ɔmune ẽ prius nobis notũ ɔgnitione intellectiua.

Arguitur Omnis potẽtia ɔgnoscit pprius suũ obiectum. sed obiectum intellect9 ẽ quidditas rei material'. que est aliquod min9 vniuersale. g° intellect9 nr̃ pus ɔgnoscit min9 vl'e. Dõm q̃ q̃ddites rei materialis capitur dupl'r. vno mõ fm specificã rõem q̃ddita tatis et sic nõ prius cognoscit ab intellectu nr̃o propter impfectõem intellectus nostri q̃ est potẽtialis. et sic magis ɔgnoscit magis potẽtialia que sunt vl'a magis. Alio mõ accipit fm q̃ in q̃dditate includuntur supiora que sunt de q̃dditatis rõne. sicut in homine includũtur sba corpus corpus mixtũ ꝛc. Et illo mõ pmo intelligit quidditas. et nõ oportz q̃ q̃dditas fm rõem ppriam specificã q̃dditatis pmo cognoscat. q2 tũc vl'e minus pmo ɔgnosceretur quod est falsum.

Arguitur Spẽs itelligibilis existẽs apud intellcm̃ est spẽs intelligibilis quidditatis siue spẽi specialissime ergo nõ potest repñtare nisi spẽm specialissimã. Dõm q̃ q̃uis species intelligibilis spẽi specialissime sit apud intellectũ nr̃m. tamẽ p illã non repñtat p° spẽs specialissima apud intellcm̃ nostrũ sed magis vl'e. qd̃ q2 non est alterũ a q̃dditate ſ3 inclusum in ea. ergo et simul repñtatur in q̃dditate. Et si queratur quare q̃dditas nõ pmo repñtatur p spẽm intelligibilẽ cũ tamẽ spẽs intelligibilis sit similitudo q̃dditatis. Dõm q̃ hoc prouenit ex ipfectõe nostri intellcũs. ex q̃ eñi intellectus nr̃ ex se est in potẽtia sic intelligit pmo in quidditate magis potẽtiale et deinde procedit ad magis actualia. s. ad min9 vniu'salia. Et hoc alit est in intellectu angelico. ex quo eñi ille intellectus est pfectus ergo p speciẽ intelligibilẽ increatam pmo intelligit naturã specificam.

Necesse ãt vnũ

Postq̃ phus posuit ɔhemiũ huius libri. ɔñter ponit partẽ executiuã. Et in primo libro determinat de principijs rerũ naturaliũ. et diuidit in duas partes. In pma determinat de principijs fm opinioẽm alioꝝ. Scdõ ponit veritatẽ et opinionẽ ppriam ibi Omĩs igit ɔtraria. Prima ps diuidit in duas partes. In pma recitat opinionẽ antiquoꝝ de principijs. Scdõ improbat eas. ibi. principiũ autẽ maxime notum. Primo ponit vnã sufficiẽtiam opinionũ antiquoꝝ. et ẽ phorũ opinãtium de principijs aliqui ponũt vnũ. aliq plura. si primũ vel ponũt hoc vnũ mobile vel immobile. si scdm vel ponũt hoc eẽ finitũ. et sic est pmenides. qui ɔsiderabat rõem entis fm rõe3 forme que finit materiã et sic habet rõem finiti. Vel ponũt hoc vnũ immobile infinitũ. et sic est

Mellissus qui cōsiderabat materiā rerū in qua inuenit infinitū. vel ponūt hᵒ vnū mobile hᵒ ē quadrupliciter. qr aliq̄ ponebāt hoc vnū esse aquā sic thales. Aliqui ponūt hoc vnū eē aerē sicut dyogenes. vel ignem sicut Eraclit⁹. Alij posuerunt mediū scʒ vaporē. sed nullus posuit terrā ꝑpter eius grossitiē. qr magis apparet q̄ terra sit p̄ncipiatū q̄ principiū. Alij ponebant plura et hoc duplr̄ vel ponebāt plura finita vl̄ īfinita. Si primū sic sunt diuersificati qr aliq̄ ponebāt duo scʒ apparētiam. s. parmenides q̄ posuit terrā et ignem eē principia rerū et dicit ignē esse principiū rerū in estate et terrā in hyeme sm̄ apparētiam. Alij qui ponebant tria sicut aresto. et plato. Plato duo ex parte materie. s. magnū et paruū. et vnū ex parte forme. s. ydeam. Aliqui ponebāt quatuor sicut empedocles q̄ dicit q̄ quatuor elemētalia sē principia rerū naturaliū et cōiungit principia formalia quatuor elemētis. s. litem et amiciciā et sic fiunt sex. Vel ponūtur plura principia et infinita hoc est duplr̄. vel illa principia sūt vnius rationis drn̄a figura positiōe et ordine et sic est opinio democriti. vel diuersarū speciērū et sic est opinio anaxagore. quia democritus posuit infinita corpora athomalia vnius nature sm̄ subam. et vt saluarē diuersitatē i rebus dixit talia corpa athomalia differre ab inuicē accidētaliter. et hoc quo ad tria. primo quo ad figurā qr dixit aliqua rectā aliqua curua aliqua quadrāgularia. et sic ex corporibus athomalibus triāgularibus fieret alia cōpositio q̄ est ex rectis et curuis. Secūdo dicebat ea differre ordine. qr dicebat aliqua eē priora et aliqua posteriora. Tertio positiōe scʒ sm̄ an̄ et retro. sursum et deorsum. Sed anaxagoras posuit infinitas ptes diuersarū speciērū. s. ptes ossiū et carniū infinitas. cō quibus manifestū est q̄ ille partes sunt diuersarum specierum.

Arguitur Aresto. nō ponit opiniōem anaxagoē. ergo male h narratur. Dōm q̄ q̄uis nō ponat opinionē anaxagore sub ppria forma nec nomē eius tn̄ cōphendit in textu p hoc q̄d dicit. aut contraria qr opinio eius est opposita opinioni democriti.

Queritur Quare phi ponētes plura pn̄cipia nō sunt sic diuersificati penes mobile et immobile sicut ponētes vnū. Dōz q̄ idō qr ponētes plura principia ponebāt ea eē contraria. sʒ contraria sunt trāsmutabilia ad inuicē. qr contraria expellunt se ab eodē sbiecto et pn̄t successiue eidē inesse. Sed ponētes vnū principium nō ponebant contrarietatē saltē illi qui ponebāt vnū principiū esse immobile.

Similiter āt querunt

Hic dicit aresto. q̄ eadem est opinio antiquorū circa entia et pncipia. qr illi q̄ ponebāt vnū tm̄ principiū ponebāt tm̄ vnū ens eē sm̄ subam dicebāt eīm antiqui formas accn̄tales eē formas subales rerum et totā subam esse materiā. Exemplum est vt dyogenes dixit omnē rem eē aerem sicut homo esset aer sic figuratus. lignū eēt aer sic figuratus.

Id quidem igitur si.

Hic cōsequēter aresto. positis opiniōibus antiquorū inquirit an iste opiniōes sint reprobande a pho natali. et vult q̄ reprobatō cuiuslibʒ istarum opinionū nō spectat ad naturalē phm et pn̄cipue opinio parmenidis et mellissi. et hoc pbat duabus rōnibus. Quarū pma stat in hoc. nulla particularis scia habet reprobare opiniōem negātē sua principia. sed opinio pmenidis et mellissi sūt huiōi. ergo et ē. maiorē pbat inductiue. qr ad geometrā nō spectat disputare contra negātem principia geometrie. minorē pbat quia ponētes vnū ens negant oīe principiū. qr quādo dr̄ principium tunc significatur ordo ad principiatū ponēdo āt tm̄ vnū nō ponitur principiatum. ergo nec principium. Similiter si quis diceret tm̄ pater est ille negat prēm esse. qr pat nō est pr̄ preter filium. Querit vtrū qui dicit vnū eē negat principium scie naturalꝭ. Dōm q̄ sic et rō est quia q̄cunqʒ dicit tm̄ vnū esse negat motū. quia q̄cq̄d mouetur ab alio mouetur. sed aliquid moueri ē est principiū in phia naturali. Secunda ratō in nulla scia est disputandū cōtra opiniōes manifeste falsas. sed iste opiniones sunt huiōi. ergo et ē. Ratō illorum ē quia destruunt seipsas et disputatō fit solū de illo quod apparet dubium. minor patet quia manifestū est q̄ nō omnia vnū sunt simpliciter etiā qualitercūq̄ accipiat vnū.

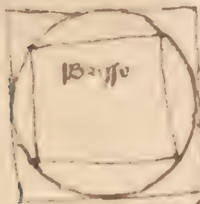
Aut soluere ratōnem

Hic cōsequenter aresto. probat q̄ ratōes istorū duorum phorum nō sunt soluende. et hoc duabus ratōnibus. quarū prima stat in hoc. in nulla sciētia debent solui ratōes manifeste false et sophistice. sed ratōes pmenidis et mellissi sē ma-

defecte false peccantes in materia et forma. ergo ꝛc. maior ptz p aresto. pmo thopicoꝝ. quia quolibet ꝓferente ɔtraria opinionibus solliatū esse stultū est. Compat tamē opiniões istoꝝ ad inuicem et dicit q rō mellissi est magis onerosa. id est fatua et vana et nō habens defectū. i. apparentiam. et iđo ex tali opiniōe multa ɔtingunt incōuenientia. nec hoc est difficile. Quia vno icōuenienti dato alia contingūt. ꝯz notāter alia et ñ omnia. quia ex vno incōueniēti ɔtingūt bene plura, sed nō omnia vt dicunt moderni.

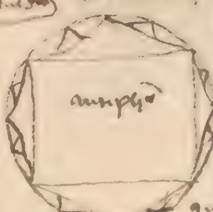
Arguitur Ratō mellissi habet maiorē defectū. ergo male dicit q nō habet defectum. Dōm q aliquā rōnem nō habere defectū intelligitur dupliciter. vno mō ꝓm se quia ē ex veris et ꝓm debitā formā arguendi posita. et isto modo rō mellissi magis ñ habet defectum. qꝛ peccat in materia et forma. Alio mō ratō nō habet defectum effectiue quo ad ēndentez quia. s. nō facit ēndentem deficere et sic rō manifeste falsa nō dicitur habere defectū. qꝛ nullus p eam decipitur. sicut dicimus illam ratōem non habere defectum omē lignū est lapis omnis homo est asinus. ergo omnis homo est lapis. qa per eam nullus decipitur.

Nobis autem. Hic ponit secundā rōem ad idem et est. ille rōnes nō sunt soluende in aliqua scia que accipiunt in se aliquod contrarium pricipijs sciētie. sed iste ratōes accipiunt in se aliquod cōtrarium principijs istius sciētie. ergo ñ sunt hic soluēde. maiorē ꝓbat aresto. per simile qꝛ in mathematica sūt due rōes de quadratura circuli quarū vna soluenda est et alia nō. Brisso ei sic arguebat vbicūq est dare maius et minꝰ ibi est dare equale. sed ē dare quadratū maius circulo ꝛ minus circulo. ergo est dare equale. Istud argumētum est soluēdum in geometria quia ꝓcedit ex vno principio ɔinum geometrie quod ipse male intelligebat. Sed argumētum antiphōtis nō est soluendū. quia accipit aliquid in sua ratōe quod est ɔtra principia geometrie. s. q ɔtinuū nō est diuisibile in infinitum. Arguebat eni sic ɔtingit lineam rectā diuidi in ptes. sed in tali diuisione nō est ꝓcessus in infinitū. ergo tādem deueitur ad circulum in tali diuisione. vbi manifestum est q minor ɔtradicit principio geometrie. minor principalis rōnis patz quia in isto libro supponitur aliquid moueri quod ipse negabat.



Et quoniā de natura Hic aresto. vlterius ostēdit q quis contra eos nō est disputādum ex principijs istius sciētie nec sic sunt ratōes soluēde tamē adhuc cōtra eos est disputandū nō ꝓpter necessitatē sciētie sed ꝓpter bonitatē doctrine ne obscuritas relinquatur volētibꝰ ꝓcedere in scia Scdō ne eoꝝ error credatur incorrigibilis. et etiā quia loquūtur de rebus naturalibus q̄uis innaturaliter. Pōt ergo ex principijs methaphisicalibus sicut facit aresto. cum eis disputari.

Queritur Vtꝝ sciētia habeat disputaē ɔtra negantē sua principia. Dōm q nulla pticularis scia habet disputare ɔtra negātes sua principia ~~ex se~~. sed bñ potest facere superior scia. quales sunt tres sciētie ɔmunes. Ratō pmi est duplex. pma ē quia omnis disputatō debet eē ex notioribus. sed principijs sciētie nihil ē notius. quādo ego quis negat principia scie tunc nō pōt aliquid notius sumi in illa scia per quod tale reprobetur. Ex quo sequitur q ɔtra negantem principia nō est disputādum. nec ostēsiue nec ad impossibile. qꝛ ostēsio est semper ex prioribus. sed principijs nihil ē prius. nec etiā ad ipossibile. quia oppositis principiorum nihil est impossibilius. sed demonstratio ad impossibile ꝓcedit ad maius impossibile q fuit cōcessum ab aduersario. Scdā ratō stat in hoc quia optet in ōni motu principium motus eē immobile ꝓm spēm illius motus quo mouetur. sꝫ principia scie sunt principia motus. i. discursus ratōnis demonstrātis. ergo debent eē immobilia et ꝓ supposita in tali scia. maior ptz quia nisi sic idem esset in actu et in potētia respectu eiusdem. Secūda pars ostēditur quia sunt tres scie ɔmunes que possunt disputare de omibus indifferēter. s. methaphisica dyaletica et sophistica. Et rō est quia iste sciētie versantur circa omne ens. Ms ptz inductiue qa methaphisice subiectū ē ens inq̄tū ens. et sic methaphisica determinat de omni enti. et dyaletica versatur circa ens rōnis quod est eque ɔmune cum ente reali cum omē ens reale posset per ratioē accipi. sed sophistica de q̄libet ente q̄rit apparētiam. et sic ꝑꝫ per illas tres ꝓcedi ɔtra negantes principia etiam vniuersalissima et non p alias. Et si arguat nihil est notius primo pricipio. ergo nō potest fieri disputatio ɔtra negātes prima principia. Dōm q



quis nihil est notius talibus principijs secundum scientiam in ordine ad respondentem, quia si respondens aliquid concedat, tunc potest statim redargui ex sua concessione, et sic ad magis inconueniens ducitur non simpliciter sed quo ad respondentem.

Queritur utrum equaliter conueniat istis tribus scientijs disputare contra negantes principia. Dicendum quod non, quia methaphisicus facit hoc demonstratiue generando veram scientiam et firmiter stabiliendo tale principium, sed dyaleticus facit hoc generando opinionem, sed sophista facit hoc generando apparentiam. Et ratio istius est quia methaphisicus considerat ens nature, et ex eius principijs procedit, talia autem principia sunt intranea et necessaria, quia sunt fundata in natura rei. Dyaleticus autem considerat ens rationis quod quamuis sit etiam commune sicut ens nature, tamen habet se accidentaliter et extranee ad ipsam rem, quia accidit rei quod per rationem apprehendatur. Sophista autem querit apparentiam circa utrumque. Et hoc est quod dicit aristo. quarto methaphisice quod iste tres scientie induunt vnam naturam quantum ad obiectum, sed differunt solum potestate et prheresi, quia dyaleticus potest solum probare et non demonstrare. et sic differt potestate a methaphisico. Sophista eligit apparere et non existere et sic differt prheresi id est electione. Diceret aliquis sola dyaletica habet disputare de principijs omnium aliarum scientiarum ergo non sunt tres scientie communes sicut dictum est. Dicendum quod in illo textu ubi ponitur illa propositio addit ille terminus probabiliter, et tunc verum est quod sola dyaletica habet disputare de principijs omnium aliarum scientiarum probabiliter. Sed methaphisicus disputat demonstratiue, sophista apparenter. Ex isto potest sumi quod extrinsecus terminus omnis scientie sunt principia methaphisicalia, quia omnis scientia resoluit finaliter et extrinsece ad illa principia que non possunt probari simpliciter per aliqua priora secundum se, sed solum per priora quo ad respondentem. Item sciendum quod principia scientie subalternate possunt probari per principia scientie subalternantis. Et ratio illius est quia unumquodque quod naturaliter probatur per causam per quam ostenditur, sed scientia subalternans ponit causam scientie subalternate et principiorum eius, ergo possunt talia principia ostendi et probari per principia scientie subalternantis. Est tamen differentia inter scientiam subalternantem et communem, quia scientia subalternans solum probat principia scientie subalternate, sed scientia communis probat indifferenter omnia principia.

Arguitur Phs hic statim probat principia istius scientie, ergo male dicit quod contra negantes principia non est disputandum. Dicendum quod aristo. ostendit hic sua principia ex principijs alicuius scientie communis scilicet methaphisice, quia ipse in sua probatione procedit ex distinctione entis et unius que spectant ad methaphisicum.

Arguitur Principium methaphisicale quod est notissimum probatur ab aristotile in eadem scientia, ergo in qualibet scientia sic erit. Dicendum quod principium methaphisicale probatur in libro methaphisice non ex principijs proprijs methaphisicalibus, sed proceditur sophistice contra eum qui negat principium primum methaphisicale, et non est simile de alijs scientijs, quia alie scientie non sunt communes sicut methaphisica.

Arguitur In qualibet scientia possunt fieri demonstrationes quia sed in illis demonstrationibus probantur principia, ergo etc. Dicendum quod posse probare principia in omni scientia potest intelligi dupliciter. vno modo simpliciter per aliqua priora et notiora et sic est impossibile, quia in scientijs nihil est notius primis principijs. Alio modo potest contingere quo ad nos, et sic in qualibet scientia possunt probari principia. Et hoc contingit dupliciter. vno modo variando genus demonstrationis, alio modo variando genus cause. variando genus demonstrationis proceditur per demonstrationem quia ad principia, sed variando genus cause proceditur a causa notiori ad ignotam etc.

Principium autem maxi

Postquam aristo. ostendit quod non est disputandum contra Permenidem et Mellissum ex principijs scientie naturalis, sed ex principijs methaphisice scientie. Hic consequenter disputat contra eos ex principijs methaphisice scientie, et quia opinio antiquorum fuit quod ens et unum conuertuntur, ideo primo disputat contra eos ex parte entis.

ſecundo contra eos ex parte vni⁹·et dicit q̄ mul tum refert in iſta ꝓpoſitione dicere quid ens et quid vnum·an ens ſignificat ſubſtātiam aut q̄ titatem aut qualitatē aut vnam ſubſtātiam· vnā quātitatem et vnā qualitatē·et ſic omnia erūt vna ſubſtātia vna quātitas vna qualitas que omnia ſunt impoſſibilia·

Si quidē enim eſſent

¶ Hic format ratōem ex parte entis contra iſtas opiniones·et ſtat rō in hoc·Si iſta opinio philoſophorū eſſet vera ſcꝫ q̄ ens eſt vnum·vel accipitur ibi ens ꝓ ſubſtātia vel accidente vel ꝓ ſubſtātia et accidente ſimul·ſed nullum iſtorum poteſt dici·ergo ens nō eſt vnum·Non pōt dici terciū·quia ſuba et accidens ſemper ſunt plura ſiue ſint ab inuicē ſepata ſiue cōiuncta·ergo vnū nō poteſt ſic dici de ente·Nec pōt dici ſecundum ſcꝫ q̄ ens ſignificet accidens tm̄·quia accidēs ſeparari a ſubiecto incōueniens eſt ymo impoſſibile·ergo ſi dicatur ens ſignificare accidens·tunc oportet q̄ etiā ſignificet ſubſtātiam·quia accidēs nō poteſt ſubſiſtere ſine ſubſtātia·Nec pōt dici primū·quia Melliſſus dixit iſtud vnū eſſe infinitum ⁊ Permenides finitū·ſed ſubſtātia abſq̄ q̄titate nō ē finita ſiue infinita·ergo oportꝫ ad min⁹ ens ſignificare ſubſtātiam cum quātitate·ſed illa ſunt multa·Et ꝓ illius ꝓbatōne ponitur autoritas·q̄ infiniti rō quātitati cōuenit ſic q̄ nō nude ſubſtātie·

Queritur

Utrum ens ſit equiuocū et vtrū ſit equiuocū a caſu aut a cōſilio·Pro intellectu queſtionis ſciendum q̄ tripliciter aliquid de alio predicatur·vno mō ſcḋm eādem ratōem ſimpliciter et ſic ē predicatio vniuoca·Alio mō ſcḋm rōnes omnino diuerſas·et ſic eſt predicatō equiuoca·Tercō mō ſcḋm ratōes partim diuerſas et partim eaſdem ⁊ ſic eſt predicatō analogica ſiue equiuoca a cōſilio·quia ibi ſunt multa habentia ad ſe inuicem·vel ad alterum aliquā habitudinē inquātum ſcꝫ referūtur ad vnum nō ſolum genere aut ſpecie ſed etiam numero·vt patet de ſanitate que ē in animali ſubiectiue et illa eadem ſanitas etiam in numero ſit ꝑ medicinam et ſignificatur ꝑ vrinam·Unde patet quodāmodo maiorē eē vnitatem in analogis q̄ vniuocis·quia vniuoca vniuocata nullo modo poſſūt reduci ad aliqḋ vniuocum vniuocans vnum numero·ſed neceſſe eſt q̄ ſit vel vnum genere vel ſpecie·Per hoc ergo probatur prius dictū ſcꝫ q̄ ens eſt analogum·p̄mo auctoritatibus·ſecūdo ratōnibus·auctoritatibus quia in hoc textu dr̄ q̄ ens dicitur multipliciter·Item quarto methaphiſice in principio dr̄ q̄ ens habet ſe ſicut ſalubre ſiue ſanum·ſicut ergo ſanū p̄mo dicitur de ſanitate animalis ⁊ deinde de ſanitate medicine diete et vrine·ita ens prius dicitur de ſubſtātia q̄ de accidente·Tercio patet per Areſtotilē p̄mo ethicorum vbi dicit q̄ nō poteſt eſſe vna ydea boni propter multitudinem entis ⁊ boni·Iſo poteſt ſic formari ratō ens nō ē vniuocum ens nō eſt ſimpliciter equiuocum·ergo eſt analogum a ſufficiente diuiſione·Anñcedens probatur ꝓ prima parte·quia ſi eſſet vniuocū vel hoc eſſet ad deum et creaturā·vł ad ſubam et accidens·ſed nullum iſtorum ē dicēdū ergo ⁊c·ſequela patet ex ſufficiēti diuiſione·ātecedens ꝓbatur pro prima parte ex tribus ratōibus quarū prima eſt·Quecūq̄ nō cōueniunt in vna diffinitōe nō poſſūt dici vniuoca·ſed de⁹ et creatura nō cōueniunt in vna ratōe id eſt diffinitōne·Maior patet ex diffinitiōe vniuocorum·minor ꝓbatur quia diffinitō ſiue ratō eſt idem q̄ quidditas ſiue natura·ſed impoſſibile ē q̄ deus et creatura conueniāt in naturā cum differant penes finitum et infinitum·Secūda ratō ſtat in hoc ſi ens ē vniuocum tūc neceſſario erit genus vel ſpecies·ſed illud eſt impoſſibile·ergo illud ex quo ſequitur·prima pars antecedentis patet·quia omne vniuocum vniuocās ſignificat cōceptum preuenientem ſua ſignificata·ſed omnis conceptus preueniens vel eſt genericus vel ſpecificus·Secūda pars pꝫ duabus rōnibus·prima ē·ſi ens eſt genus tunc erit de intellectu ſuarum differētiarum·q̄a ens ē de intellectu omnium·ſed hoc eſt impoſſibile quia tunc aliquid participaret oppoſita in ſe·Secūda ratō quia tunc deus eſſet in aliquo genere·quia haberet genus ſupra ſe·ſ·ens·ſed hoc eſt impoſſibile propť tria Primo quia in deo nulla eſt potētia ſaltem paſſiua alias enī de⁹ eēt imperfectus·ſed genus ē aliquid potētiale in ordine ad differētias·ergo ⁊c·ſi ergo de⁹ ſit in genere habebit in ſe aliquid potentiale et actuale quod repugnat diuine perfectōni quia deus ē actus tm̄·Secūdo quia tūc in deo eſſet aliā ꝯpoſitō quia in deo differrent eſ

sentia sm quã aliquid ponitur in genere et esse sm qd ponitur aliquid in actuali subsistentia. Tertio sequeret φ deus habeat diffinitõnem qd est impossibile. quia qd habet diffinitõnem est finitum simpliciter finitur enim primo genere et vltima differẽtia. sed deus non potest dici finitus. quia tunc non esset omnipotens quod ẽ ↄtra articulum fidei.

Queritur Ergo an ponentes deum in predicamẽto sunt heretici sicut moderni. Dicendum φ nõ quia ponẽtes deũ esse in predicamẽto nõ ponunt rem significatam per terminũ esse in predicamẽto. sed solum terminũ. et ideo vt sic nõ est hereticũ. quia ille terminus deus impositus est sicut alij termini. falsum tamẽ est φ termini sunt in predicamẽto. quia si termini essent in predicamẽto tunc nõ possz fieri predicatio generis de specie in predicamento quia ista est falsa iste terminus homo est iste terminus animal. sed res significata p subiectũ habz in se rem significatã per predicatũ. et ex hoc verificantur ↄpositiões et nõ ex terminis. Nam terminus ẽ in predicamẽto qualitatis quia est vox ergo adhuc g° male dicũt φ termini sẽt in predicamẽto. quia sic deus esset qualitas et nõ substantia.

Arguitur Deus est substãtia. ergo ẽ in predicamẽto substantie. Dicendum φ substãtia accipitur tripliciter. vno mõ prout dr a subsistẽdo et sic deus maxime est substãtia quia sic substãtia nullam imperfectionem dicit. Alio mõ capitur substãtia prout dr a substando accĩdẽtibus. et sic deus nõ potest dici substãtia. quia deus nõ potest suscipe in se accidentia cum omnia que sunt in deo sunt essẽtialiter in eo et sic substãtia significat aliquã imperfectiõem. quia significat rem habentem possibilitatem ad accidentia. Tertio mõ potest dici a substantiãdo id est dando esse inferioribus et sic deus iterum nõ est substãtia. quia deus nõ substãtiat formaliter sed efficienter. et sic substantia etiam importat aliquã imperfectiõem quia est ps diffinitõis. Ad resto autẽ in predicamẽto accipit substãtiam prout dr a substãdo accidẽtibus. et hoc patz ex diffinitõe prime substãtie.

Arguitur Deus ẽ substantia incorporea. ergo est i predicamento substãtie. Dicendum φ añtecedens est falsum prout dr substãtia a substãdo. Et si dicatur deus ẽ incorpo

reus. ergo est substãtia. probatur ↄsequẽtia quia cuicũqz conuenit differẽtia illi conuenit genus. Dicendum cuicũqz cõuenit differentia positiua illi cõuenit genus. sed hoc nõ oportet de differentia priuatiua siue negatiua quia nõ omne illud est animatũ quod est insensibile. quia lapis est insensibilis attamẽ nõ est animatus. Tertia rõ principalis. si deus et creatura conuenirẽt vniuoce in ente sequeretur φ deus esset creabilis. Sed hoc est falsum et impossibile. sequela tamẽ patz quia omnis virtus causalis extendit se ad omnia illa que continẽtur sub vniuoca ratõne sui obiecti sed manifestum est φ multa entia sẽt creabilia. si ergo deus coincidit cum illis entibus vniuoce. ergo sicut illa sunt creabilia ita et deus maior ptz exemplariter quia virtus causatiua hominis potest se extendere ad omnia que habent naturam humanã. quia vniuoce conueniunt in ratõe humana. Similiter virtus causatiua asini comprehendit sub se omnia illa que continentur sub ratõe et natura vniuoca asini.

Queritur Utrum impossibile sit accidens esse sine subiecto. Dicendum φ impossibile capitur dupliciter. vno modo pro impossibili simpliciter dicto. et sic dicitur hoc impossibile quod per nullam potentiam fieri potest et hoc implicat cõtradictiõnem. Alio modo dicitur aliquid esse impossibile sm quid i ordine ad potentiam creatam. quia scz per potẽtiam creatam fieri non potest. per hoc ergo dicẽdum φ accidens separari a subiecto sm potẽtiam creatam est impossibile. sed non est impossibile sm potẽtiaz creatoris. Cuius ratõ est quia non implicat contradictõem. quod sic patz quia deus potest cõseruare aliquã rem absqz proxima effectiua causa materiali in qua. cum ergo subiectum sit proxima causa effectiua et material in qua ipsius accidentis potest deus accidẽs absoluere a proxima causa. et sic accidens esse sine subiecto. quia tamẽ nulla creatura potest mutare ordinem naturalem rei. ideo nõ potest fieri naturaliter et per potentiam creatã. sed deus talẽ ordinem immutare põt. quia est autor nature

Arguitur Deus non potest separare diffinitõem a diffinito. sed inesse est de diffinitõne accidentis. quia accidentis esse est inesse. Dicendum φ duplex est inesse scz aptitudinale et hoc est de essentia acci

pendentis et nunq̄ potest separari a subiecto• Aliud est inesse actuale quod conuenit sibi per comparatõem ad primum subiectum •et tale inesse non est de ratõe accidentis sed est conditõ quedam accidentalis ipsius accidentis •quãdo ergo accidens est a subiecto sepatum tũc adhuc habet aptitudinẽ ad inesse quod est de rõe sui •

Arguitur Deus non potest supplere causalitatem cause materialis•sed subiectum est causa materialis accidentis•ergo deus nõ potest separare accidens a subiecto ❡ Dõm q̄ dupliciter se habet materia ad aliquam rem •Uno modo intrinsece quia intrinsece 9stituit rem sicut materia hominis ẽ de intrinseca ratõe hominis•et talem causam materialem nõ põt deus supplere•quia tunc esset pcei ꝛ esset ei aliquid intrinsecum• Alio modo habet se materia ad aliquã rem extrinsece et p additõnem sicut se habet materia sũ subiectũ in accidentibus•quia materia nõ ẽ pars intrinseca ipsorum accidentiuꝫ•et talem materiã potest deus supplere per aliud accidens•et sic in sacramento altaris qualitates sũt in quãtitate vt i subiecto et quantitas habꝫ quodãmodo suã indiuiduatõnem a situ et sic potest sustentare accidentia•

Arguitur Deus non potest de nouo creare accidentia sine subiecto•ẽgo nõ potest saluare accidentia sine subiecto•ãñcedens pbatur•q̃a creatõ est ad eẽ simpliciter•sed accidens sine subiecto nõ habet esse simpliciter et pfectum•ergo nõ potest creari absq̧ subiecto•9sequẽtia tenet a simili• ❡ Dõm q̄ nõ est simile•quia si accidens crearetur sine subiecto tunc nõ haberet aliquã indiuiduatõnem et per 9sequẽs nõ posset subsistere•sed accidens qd̃ iam fuit in subiecto habet indiuiduatõem a subiecto•et ergo potest eodem mõ 9seruari sine subiecto q̃ mõ prius habuit indiuiduatõeꝫ•sicut anima ratõnalis recipit indiuiduatõem a corpore• et ĩdo q̃uis nõ potest per se creari tamẽ postq̃ recepit indiuiduatõem a corpore põt illam indiuiduatõem retinere post sepatõem•

Queritur Utrũ substãtia in genere substãtie manẽdo sit diuisibilis vel indiuisibilis• ❡ Dõm q̄ duplex est diuisio•quedã est que est p partes essentiales •s• differẽtias 9trias et talem diuisiõem habet substãtia etiã in 9prio generẽ absq̧ accidentib9•Alia est diuisio quãtitatiua et illã nõ habet actualiter sine quãtitate q̃uis posset eam habere originaliter•s•ex parte materie que ẽ diuisibilitatis origo ꝛ est in predicamento substãtie•

Queritur Utrum infiniti ratõ cõueniat quãtitati• ❡ Dicendũ q̄ dupliciẽ aliquid dr̃ infinitũ•vno mõ formaliter siue essentialiter qd̃ scꝫ habet essentiã nõ 9tractã ad aliquã spẽm et sic deus est infinitus simpliciẽ nõ autẽ substãtie sepate•quia ille habent distinctã spẽm•dicũtur tamẽ infinite ꝫm quid•s•p compatõem ad materialia•quia nõ cõtrahuntur ad aliquã materiã sicut ista materialia• Alio mõ dicitur aliqd̃ infinitum ꝫm ptes quãtitatiuas siue quãtitatiue•et sic quãtitas extensa sine termino est infinita•tale autẽ infinitum inuenitur in quãtitate solum •et sic loquiẽ hic aristo•in textu cum dicit• Quia infiniti ratõ q̃titati cõuenit•Et si dicatur secũdo mõ nõ ẽ aliquid infinitũ•quia nõ est aliqua quãtitas extensa sine termino• ❡ Dõm q̄ dupliciter aliq̃d dr̃ infinitum•vno mõ ꝫm actum quia scꝫ habet extensionẽ actualem ad quãtitatem sine termino• et sic vez̃ est q̄ infinitũ nõ inueitur a parte rei Alio mõ accipitur infinitum p infinito in potẽtia et sic inuenitur infinitũ a parte rei sicut patebit in tercio huius•

Arguitur Videtur q̄ in argumento textus sit petitio principij quia aresto•presuppomt hic q̄ ens dr̃ multipliciter•et hoc est min9notum q̃ qd̃ debet pbari• q̃a hoc negãt ãtiqui cũ dicebãt tm̃ vnũ eẽ ens• ❡ Dicendũ q̃uis pmenides et melli9us negabãt multitudinẽ rerum nõ tamẽ negabãt multitudineꝫ vocum quin scꝫ voces multa significẽt•et ĩdo q̃uis hic nõ pcedatur a notiori simpliciter• pcedi tur tñ a notiori q̃ ad aduersariũ•et hoc sufficit q̃a aduersarius nõ p̃t negare multitudinẽ vocũ•

Queritur Utrum accidens differat a substãtia• Dõm q̄ sic• Et arguiẽ q̄ nõ•qꝛ que nõ habent differẽtias ñ differunt•sed substãtia et accidens non hñt differẽtias•ergo nõ differunt• ❡ Dõm q̄ differre accipitur dupliciter•vno mõ 9prie et sic illa dicũtur differre que distinguũtur differẽtijs•/et sic substãtia et accidens nõ differunt quia differentia solum 9ueniũt spẽbus•sed substãtia est genus generalissimũ qd̃ non habet differẽtiam 9stitu

tiuam cum nõ poſſit eſſe ſpẽs. Alio mõ accipit differre ↄmuniter ſm ꝙ differre ẽ habere diuerſitatẽ ⁊ ſic ſubſtãtia et accĩdẽs differũt. i. habent ab inuicẽ diuerſitatẽ realem ſiue realem diſtinctõem. Et ꝙ ſint diſtincta realiter ptʒ autoritate ratõe et ſigno. Primo autoritate areſto. i. textu qui dicit ꝙ ſi ens ſignificat ſubſtãtiam et accidens tunc nõ poteſt dici ꝙ ens ſit vnũ quia accidens et ſubſtãtia ſunt multa. Scdõ ptʒ idem quarto methaphiſice vbi areſto. diuidit ens i ſubſtãtiam et accñs tãꝗ realiter diſtincta. Poteſt tertio ꝓbari p areſto. ꝑmo poſteriorꝝ qui dicit illam ꝓpoſitõem eſſe immediatã in qua vnũ ꝑdicamẽtum negatur de alio ſed immediata ꝓpoſitio fit inter illos terminos quorꝝ vnus eſt de eſſentia alterius ſicut in immediata affirmatiua vel vbi terminus ſignificat vnũ õino diuerſum ab alio ſicut in immediatis negatiuis. Itẽ ratõnibus ptʒ idẽ ꝑma eſt. Quorꝝ intrinſece cõditiones ſunt diuerſe illa ſunt diuerſa. ſed intrinſece conditões ſubſtãtie et accidentis ſunt diuerſe. ergo ⁊c. maior ptʒ quia intrinſece conditiões oriuntur ex natura rei et indicãt ipſam rem ſicut riſibile et rudibile indicant ꝙ homo et aſinꝰ ſunt diſtincta. minor ptʒ quia conditõ ſube ẽ per ſe eſſe. Conditio autẽ accidentis eſt alteri ineſſe que conditõnes vtiqꝫ ſunt diuerſe quia habẽt ad inuicem ↄtradictõem. Scdã ratõ talis eſt illa ſunt diuerſa que habent diuerſas ratões principiandi. ſꝫ ſubſtãtia et accidens ſunt huiuſmõi. ergo ſunt diuerſa. maior ptʒ quia modi principiãdi accipiuntur ex diuerſis virtutibus vbi ergo ſunt diuerſe virtutes ibi eſt diuerſa natura rei. minor ptʒ quia forma ſubſtãtialis principiat intrinſece informãdo ſuum ꝓprium ſubiectũ ſed accidentia nõ agũt intrinſece tm̃ informanᵒ accidentaliter ſuas materias in quibus ſunt. ſꝫ agunt extrinſece ſupra extrinſecã materiã ſicut calor ignis calefacit aquã que ẽ extrinſeca igni. Tercia ratõ quecũqꝫ terminãt motus realiẽ diuerſos illa ſunt diuerſa. ſꝫ ſubſtãtia et accidens ſunt huiuſmõi. ergo ſunt diuerſa. maior pꝫ quia motus habet diuerſitatẽ et vnitatẽ ex terminis. vbicũqꝫ igitur ſũt motus realiter diuerſi ibi etiam ſunt ẽmi realiter diuerſi. minor pꝫ de generatõe et alteratõe qui ſunt motus diuerſi quia generatõ ſtatur ad ſubam et alteratõ ad qualitatẽ. Signũ ãt eſt ad hoc quia accidens de facto ſepatur a ſubiecto vt ptʒ de ſacramẽto altaris. ergo eſt alia res realiter diſtincta a ſubiecto quod ẽ ſuba. Que em̃ ſunt idem realiẽ ñ pñt a ſe inuicẽ ſepari ſit ptʒ de diffinitõe et diffinito.

Arguitur In analogis ꝑmum analogatorum habet totã naturam ↄmunis analogi. ſed ſubſtãtia eſt ꝑmum analogatũ. ergo habebit totã naturam entis et ſic accidens nõ eſt ens. Dõm ꝙ duplex ẽ analogia quãtum ꝓ nunc ſufficit. aliqua tm̃ eſt analogia in qua poſterius analogatũ retinet naturã cõmunis analogi licet imperfectiori modo. ſicut ptʒ de analogia entis inter deum et creaturam. Manifeſtum eſt em̃ ꝙ creatura ſit ens licet imperfectum in ordine ad creatorem. et talis analogia eſt inter ſubſtãtiam et accĩdẽs. ꝑmo areſto. quarto methaphiſice diuidit ens reale in decem genera in quo datur intelligi ꝙ etiã accñs eſt ens reale. Alia ẽ analogia vbi vltimũ analogatorum nõ habet ratõem cõmunis analogi. vt quãdo diuiditur homo in hominẽ viuũ et hominẽ pictum. Manifeſtũ em̃ eſt ꝙ homo pictus non participat ratõem hominis et talis etiam eſt analogia ſani. quia ſanum ſm ſuam diffinitõnem dr̃ ſolum de ſanitate animal et ſanum in vrina et in medicina nõ habent diffinitõem ſani. Per hoc ad argumentũ dõm eſt ꝙ non oportʒ in qualibet analogia ꝑmũ analogatorꝝ hr̃e totã naturã ↄmunis analogi.

Arguitur Si accñs eſt realiẽ diſtinctum a ſba ergo hebit diffinitõem in ꝓprio genere. quod ẽ falſum vt dicit areſto. ſeptimo metha. qꝛ accidens habʒ diffinitõ ꝑ ſubam. Dõm ꝙ accñs habet duplicẽ diffinitõem. quedã ẽ diffinitõ accidentis õmino intrinſeca et talem hẽt accidens in ꝓprio genẽ. et iſta ẽ ↄpleta ↄpletõe eẽntiali ꝗuis nõ ſit ↄpleta cõpletõe ſbſiſtẽtiali. Scdã ẽ diffinitõ accñtis oio ↄpleta. ſ. intrinſece et extrinſece. et talẽ diffinitio dʒ dari ꝑ ſbiectũ. qꝛ nõ hʒ accñs ſubſiſtẽtiã niſi i ſubiecto. Per hoc gᵒ dõm ad argumẽtũ ꝙ ſufficit ad realẽ diſtinctõem accñtis et ſbe ꝙ accñs hẽat ꝑfectã eſſentiã in ſuo ꝓprio genere.

Arguitur Quãtitas ẽ coextna matie. gᵒ ñ diſtiguitur a mã. ſꝫ mã ẽ ſba. gᵒ et ꝗtitas. Dõʒ negãdo ↄñaꝫ. qꝛ ñ oʒ ꝙ ſi aliꝗd ſit coextnũ alẽi ꝙ nõ diſtinguat ab alẽo eẽntialẽ. ſi ei mũdꝰ eẽt etnꝰ adhuc mũdꝰ diſtinguẽt

Primus.

a d̄o et tamē mundus esset coeternus deo. Item si homo esset eternus risibile esset coeternū homini et tamē adhuc distingueretur ab homine. Aliqui em̄ quantitatem ꝓbabant esse distinctam a materia per vteres inflatos aere quia tales nō possunt comprimi nisi prius aer exeat. et hoc nō potest contingere ex materia et forma aeris. ergo hoc contingit ex quātitate. ergo quātitas nō distinguitur a substātia. Illud autem ſm veritatem nō ꝯtingit ex parte quātitatis. sed propter repletōem vacui.

Arguitur hoc quod est principium indiuiduatōnis est substātia. sed quātitas est principium indiuiduatōnis ergo quātitas est substātia. ¶ Dicēdum q̄ duo sunt de ratōe indiuidui. s. esse indiuisum in se et hoc complet essentialiter ratōem indiuidui. et talis cōditio aduenit indiuiduo ex materia. et sic simpliciter materia est principium indiuiduatōnis in substātijs materialibus. Alia est conditio indiuidui quod ē diuisum a quolibet alio eiusdem speciei. et talis diuisio est originaliter a materia. sed actualiter et completiue a quantitate quia nihil diuiditur nisi quātum. sed talis diuisio non est de ratōne indiuidui. quia si solus sortes esset a parte rei adhuc sortes esset indiuiduum et tamen non esset diuisus a quolibet alio eiusdem speciei cum non esset alius ab ipso.

Queritur Utrum ens sit vniuocum ad substātiam et accidēs. ¶ Dicēdum q̄ non quod probatur duabus ratōnibus. Prima est quia tunc tm̄ vnum esset predicamentum scʒ ens. qd̄ ꝓbatur quia predicamenta sunt ꝑma genera. sed tm̄ vnum eēt primum gen⁹ sup illa scʒ ens. q2 cū ens nō possʒ dici species. ergo ē genus. Secūda ratō stat in hoc. Impossibile est vniuocata cōtenta sub vniuoco diffiniri per se inuicem sicut homo et asinus que sūt vniuocata animalis. nisi forsan in illis d̄ adaliquod vbi vna species diffinitur p aliam. ꝫ nō est diffinitio intrinseca. iam accidens et substantia non sunt adaliquid. si ergo esset ens vniuocū ad substātiam et accidens tunc substātia et accidēs essent vniuocata entis. et sic non posset accidēs diffiniri p substātiā. qd̄ ē ꝯtra arestо. 7° metha.

Queritur Quare ens non habʒ se ad deum et ad creaturaʒ pure equiuoce ꝫ analogice. ¶ Dicēdum q̄ propter duas ratōes. Prima ē quia vbi aliquid dicit de pluribus pure equiuoce in illis vnū equiuocatum nō potest p aliud cognosci. sicut animal latrabile nō cognoscitur p beluam marinā. sed de⁹ cognoscitur ex creaturis. ergo nō potest ens pure equiuoce dici de illis. Ratō maior ista est quia omnis ꝯgtio fit p similitudinē. quādo igit aliqua p se inuicem cognoscūtur necesse ē q̄ in se habeant similitudinē. ꝫ in habentibus similitudinē ē ordo analogie. et sic illa ꝯtinent analogice sub tertio et nō pure equiuoce. Scd̄a ratō quia si ens dicētur pure equiuoce de deo et creaturis tūc omnia que de deo demonstrātur haberēt in se formā fallacie equiuocatōnis. Cuius ratō ē quia nos demonstram⁹ et dicimus aliquid de deo p nomina imposita creaturis. si ergo ens esset pure equiuocum. ergo omnia nomīa significātia particularia entiꝫ de deo et creaturis dicta essent equiuoca. Concluditur ergo q̄ ens est analogū ad deuʒ et ad creaturas ad subam et accn̄s.

Queritur Quotruplex ē ordo analogie. ¶ Dicēdum q̄ duplex. Primus est ſm quem aliqua dicuntur analogata. quia referūtur ad aliqd̄ tercium sicut sanum in vrina sanū in medicina dicūtur analogata. quia referūtur ad aliqd̄ tercium scʒ ad sanum in animali. Alius est ordo ſm quē aliqua dicuntur analogata ſm q̄ referūtur ad inuicem sicut militare d̄r analogum ad ipsum militē et ad ea que referūtur ad militem sicut sunt equ⁹ arma et similia. In analogia aūt entis est secūd⁹ modus analogie. quia de⁹ et creatura. substantia et accidens dicūtur analogata non quia referunt ad aliqd̄ tercium. ꝫ quia hn̄t ordinē ad se inuicē sicut creatura ad creatorē et accn̄s habet ordinē ad sbaʒ. q2 d̄r 7° metha. accn̄s nō ē ens ꝫ entis. Est aūt alia diuisio analogoꝝ. q2 aliqua analogia sumit ſm gen⁹ cāe efficientis sic militare. Alia analogia sumit ſm genus cāe materialis sic analogia entis ad sbaʒ et accn̄s. q2 accn̄s hʒ ordinē ad sbaʒ ſm gen⁹ cāe mālis. Et sumit alia analogia ſm gen⁹ cāe final sic analogia sani in aīali. q2 sanitas aīalis ē finis alioꝝ sanoꝝ sicut ipsi⁹ sani in vrina et medicina. et n̄ sumit aliqua analogia in genē cāe formal. q2 q̄cūq3 ꝯueniūt in aliq̄ formali sūt vniuoca et n̄ equiuoca. cū g° analogia spectat ad equiuocatōem sic nō pōt aliqua analogia eē ſm genus cause formalis.

Queritur Secundum quod genus cause dicitur ens analogice.

Dicendum quod distinguendo: vel enim ens dicitur de deo et creaturis et sic est analogia secundum genus cause efficientis et finalis, quia deus est causa efficiens et finalis creaturarum. vel refertur ad substantiam et accidens. et sic analogia sumitur secundum genus cause materialis. Cuius ratio est quia substantia comparatur ad accidens in ratione cause materialis et etiam quandoque in ratione cause efficientis, quando scilicet accidens a substantia fluit et principijs eius vel complexionalibus vt accidentia communia sicut album et nigrum. vel ex principijs essentialibus. vt accidentia propria sicut risibile et hinnibile.

Queritur Quot sunt analogata entis. Dicendum quod quatuor. Primo enim ens dicitur de his que habent perfectum esse sicut de substantia. et ergo substantia est primum analogatum entis. Secundo dicitur ens de his que habent debile esse sicut accidentia. Tertio de his que habent esse privatione admixtum sicut motus. Quarto dicitur ens de his que habent esse in ratione et illa dicuntur entia rationis quia de eis intellectus aliquid affirmat vel negat. et sic dicitur quarto methaphisice quod non ens id est negatio etiam potest dici ens: quia de non ente etiam dicimus esse. dicendo sic non ens est non ens. Primo modo ens dicitur substantia. secundo modo dicitur passio vel proprietas substantie. tertio modo dicitur processus ad substantiam. quarto modo dicitur negatio substantie. et sic patet quod omnia ista analogata habent ordinem ad vnum quod est substantia. et ex hoc possunt multe questiones solui. Si enim queratur an privatio sit ens an materia prima sit ens etc. Dicitur quod si ens capiatur secundum primam eius significationem tunc nullum illorum est ens. sed quando accipitur ens secundum duas vltimas acceptiones sic privatio est ens.

Arguitur Omnis multitudo reducitur ad vnitatem. ergo omnes predicationes debent reduci ad vnam vniuocam predicationem. et quia reducitur multitudo rerum ad ens sic ens erit vniuocum.

Dicendum quod ista propositio omnis multitudo reducitur ad vnitatem potest dupliciter intelligi. vno modo quod omnia reducantur ad vnitatem qua si fiant hoc vnum ad quod reducuntur et sic est falsum quia creature nunquam fiunt creator. Alio modo intelligitur quod omnis multitudo reducatur ad vnitatem quia omnia habent ordinem ad vnum. et sic omnis multitudo realis reducitur ad vnum scilicet ad deum ad quem omnia habent ordinem. Simile est de predicationibus. quia omnis predicatio resoluitur in ens quod reducitur ad vnitatem scilicet ad substantiam. quia omnes equiuocationes entis habent ordinem ad vnum quod est substantia sic omnia entia habent ordinem ad vnum scilicet deum.

Arguitur Hoc quod predicatur vno nomine et vna ratione hoc est vniuocum. sed ens predicatur de substantia et accidente vno nomine et vna ratione. ergo vniuocum. minor probatur quia habere esse est diffinitio entis que predicatur de substantia et accidente. Dicendum ad hoc dupliciter. Primo quod habere esse non potest esse diffinitio entis secundum quod dicitur de substantia et accidente. quia diffinitio debet esse essentialis sed habere esse accidit omni substantie create et omni enti creato. est enim solus deus ens per essentiam. Secundo dicendum quod habere esse [redacted] dicitur analogice de substantia et accidente. quia habere esse conuenit proprie et per se substantie. sed conuenit accidenti per alterum sicut dicitur septimo methaphisice. et sic noster intellectus non potest concipere aliquam naturam preuenientem substantiam et accidens. quod tamen requiritur ad vniuocam predicationem.

Arguitur Ens potest concipi absque conceptione substantie et accidentis. ergo est vniuocum. probatur quia habet vnum conceptum conuenientem substantiam et accidens. quia antiqui concipiebant lumen esse et tamen non concipiebant esse substantiam vel accidens. Dicendum quod ens non potest distincte concipi nisi concipiatur quod sit substantia vel accidens. et ideo antiqui concipientes lumen concipiebant vel sub ratione substantie vel sub ratione accidentis. Sed aliter soluunt alij dicentes quod duplex est conceptus. vnus extra genus et est informis et quodammodo negatiuus et talis conceptus potest esse in ente preueniendo substantiam et accidens et non facit vniuocationem. Alius est conceptus formalis et intra genus et affirmatiuus et talis facit vniuocationem. nec potest talis esse de ente. Potest etiam tertio dici quod non sufficit ad vniuocationem vnus conceptus conueniens. sed requiritur cum hoc quod sit equaliter participatus ab vniuocatis quod de ente dici non potest. Et ergo iste tres solutiones

nes habent se quodã ordine. quia prima dicit q non est aliquis conceptus preueniens. Secunda dicit q potest esse aliquis conceptus extra gen' et negatiuus. Tertia admittit q sit aliquis cõceptus affirmatiuus sed non equaliter participatus. et sic tripliciter possumus euadere hoc argumentum.

Arguitur

Quicquid potest vnica distributõne distribui p omnibus inferioribus hoc est vniuocum. sed sic põt ens distribui pro substãtia et accidente. ergo est vniuocum. ¶ Dicẽdum q non solum vniuocum distribuitur pro suis inferioribus sed etiã equocũ a consilio vbi tamen posterius analogatum participat realiter de natura ipsius cõmunis analogantis. et sic est de ente quia vltimum analogatum eius est reale ens. et sic homo depictus non cadit sub distributõne quando homo distribuitur. quia homo pictus non habz ratõnem hominis sicut acciñs habet rõem entis.

Arguitur

Accidens nõ est reale ens ßm veritat. quia arestoteles cõpat sanitatem ad ens. sed sanitas que est in animali est solum realis et essentialis sanitas. sed sanitas in alijs analogatis nõ habet essentiam sanitatis ergo sic erit de ente. ¶ Dicendũ q nõ est per omnia simil' compatio sani ad ens. Est enim similitudo quãtum ad hoc q sanitas primo dicitur de sanitate aĩalis et postea de alijs. sic ens primo dicit de substantia et postea de accidente. Sed differẽtia est quia vltima analogata sani non habent essentialiter ratõez cõmunis analogãtis sicut accidens habet in se essentiam realem entis.

Amplius quoniã et.

¶ Postq̃ arestot. disputauit cõtra opinionem Mellissi et Permenidis ex parte entis reprobãdo. s. istam opinõem q ens est vnum. Hic consequenter facit hoc idem ex parte vnius et intendit talem ratõem. Si ista propositõ ens ẽ vnũ esset vera. vel acciperetur vnum p vno cõtinuitate. sicut dicimus q cõtinuum est vnum vt lignum est vnum. vel acciperetur vnum p vno indiuisibilitate sicut dicimus q punctum est vnũ vel accipitur p vno ratõe. sicut dicimus q illa sunt vnum que habent vnam ratõnẽ. vt eadem est ratõ vestis et indumenti. sed nullum istorũ est dicẽdum. ergo ens nõ est vnum. Maior ẽ manifesta ex significatõne vnius et sufficienti diuisione vnius. minorem probat per ordinem et primo q non potest capi pro vno cõtinuitate quia in eo quod est vnum sicut cõtinuum sunt multa entia. quia sunt multe partes quia cõtinuum diuisibile est in infinitum. Et circa hoc mouet arestotiles istam dubitatõem vtrum totum sit sue partes. et si non tunc manifestum est q vnum cõtinuitate non est perfecte vnum. pbat ergo arestõ. q non potest dici q totum sit sue partes. quia quecunq̃ sunt eadem vni tercio sunt eadem inter se. si ergo partes alicuius continui sunt eedem in toto. ergo sunt eedem inter se. quod ẽ impossibile. oportet ergo dicere q partes distinguãtur a toto et per cõsequens inuenitur multitudo inter totum et partes.

Atuero si est indiuisi.

¶ Consequẽter ostendit q ista ppositõ ens ẽ vnũ nõ potest esse vera capiẽdo vnũ p vno indiuisibilitate. et stat rõ in hoc. Quia isti antiq̃ ponebant istud vnũ infinitum sicut Mellissus. vel finitum sicut Permenides. sed indiuisibile nõ potest esse finitũ nec infinitũ. quia finitũ et infinitũ sunt quãta. sed indiuisibile nec ẽ quale nec quãtum. ergo non põt dici q vnũ accipiatur p vno indiuisibilitate. Deinde probat q vnum nõ potest capi pro vno ratõe et hoc sic. quia si omnia sunt vnum ratõne. ergo erit vna ratõ contradictoriorũ. quia cõtradictoria continentur ßb ente. Item vna erit ratõ contrariorũ. s. boni et mali. et vna erit ratõ eorum que sunt disparata. sicut hominis et equi. Item erit eadem ratõ omnium predicamẽtorũ. quia ista omnia continent sub ente que sunt inconuenientia. ergo illud ex q̃ sequitur.

Conturbati sunt aut

¶ Jam arestotiles reprobat sequentes opiniones illorum antiquorum et dicit primo q aliqui philosophi sequentes opiniones illorum philosophorum vt nõ cogerentur ponere idem eẽ vnum et multa auferebant hoc verbũ est a propositõne ne cogerẽtur aliquo mõ ponere multitudinez sicut Lycofrõ. Alij autem phi attendẽtes q ta

lis oratiõ esset imperfecta quando esset ablata copula mutabant copulam in verbum dicentes ꝙ non liceret dicere homo est albus sed homo albatur. Nec liceret dicere homo est ambulans· sed homo ambulat· deficiebant ergo antiqui in hoc ꝙ non sciebant distinguere inter ens et vnum·quia credebant ens et vnum vniuoce dici que dicuntur multipliciter·et ideo illa q̃ sũt vnuꝫ subiecto sunt multa rõne sicut album et paruũ. Quedam sunt vnũ toto et multa partibus sicut cõtinuuꝫ·sed si multa et vnum referãtur ad idem tunc sunt opposita sicut vnum specie ad diuersa specie·vnum numero ad diuersa numero. Vnde non oportet auferre hoc verbũ ẽ a propositionibus·quia illa inter que ponitur hoc verbuꝫ est habent aliquam non vnitatẽ siue distinctionem·cum enim dicitur homo est albus ꝗuis eniꝫ homo et albus sint vnum numero siue subiecto sunt tamẽ multa ratõe· Alia ei ẽ ratõ hominis et ratio albi.

Arguitur Idem non potest esse album et nigrũ et ꝑ cõseq̃ns idem nõ potest esse vnum et multa·et ergo antiqui bene dixerunt ꝙ contraria non possunt esse in eodem subiecto. Dicẽdum ꝙ non ẽ simile de albo et nigro et de vno et multo quia albũ et nigrum sunt contraria specifica et specialia et ideo non possunt ꝑm actum vni inesse·sed vnuꝫ et multa sunt contraria transcendentia et vniuersalia·et ergo possunt r̃spectu diuersorum vni inesse·et hoc est quod solet dici ꝙ non est aliqua multitudo sine vnitate et hoc est ꝓpter transcẽdentiam vnius et multi.

Queritur Vtrum totuꝫ sit sue ptes. Dicẽdum ꝙ totum accipitur tripliciter·vno modo cathegrãmatice ꝑm ꝙ idem est qđ integrum habens partes·et isto modo ista verificatur totum quod ẽ in mundo ẽ in oculo meo. Alio modo sincathegrãmatice prout valet tm̃ sicut quelibet pars·et sic ista ꝓpositõ significatur totus sortes est minor sorte· Tercio modo accipitur partim cathegrammatice et partim sincathegrãmatice et sic tm̃ valet sicut hoc et nihil eius quin hoc· Accipiẽdo ergo totũ ꝑmo modo ꝓpositõ est distinguẽda·quia vel predicatum intelligitur attribui subiecto coniunctim vel diuisim·cõiunctim scʒ ꝙ totum sit sue partes simul sumpte·diuisim.i·ꝙ totũ sit sue partes diuisim sumpte· Si ergo primo mõ intelligatur est vera de toto integrali et eẽntiali·quia ibi totũ est sue partes simul sumpte.sed falsum est de toto potestatiuo·quia anima non est omnes potentie simul sumpte· Vel intelligitur predicatuꝫ sũbiecto diuisim attribui·et sic vel intelligitur de toto diffinitiuo potestatiuo vel integrali· De toto potestatiuo est simpliciter falsum. Vel intelligit̃ de toto diffinitiuo et hoc est dupliciter·quia vel totum diffinitiuũ comparatur ad suas partes reales que sunt materia et forma et sic est falsum·quia homo non est anima et corpus diuisim sumpta·vel comparatur ad partes rationis que sunt genus et differentia·et tunc est verum ꝙ totum est sue partes etiaꝫ diuisim sumpte·quia homo est animal et rationalis. Vel intelligitur de toto integrali et sic iterum est distinguendum.quia est duplex totum integrale·scʒ omogenium et eutrogenium· Omogenium ẽ totum habens partes eiusdem figure et speciei· sicut in aqua que est eiusdem figure in toto et in partibus· si ergo intelligitur de toto omogenio tunc est vera in illo sensu in quo verum esse dicit cõuenientiam in natura·non autem scđm ꝙ dicit conuenientiam in quibusdam accidentibus· Exempli gratia nos dicimus ꝙ tota aqua sit sue partes etiam diuisim sumpte ꝑm naturã sed non ꝑm quantitatem que est accidens. Sꝫ in toto eutrogenio est simplr̃ falsuꝫ·qꝛ falsum ẽ ꝙ homo est sue partes diuisim sumpte· Et ratõ istius est quia forma totius omogenij respicit totuꝫ per se·et similiter partes per se·sed forma totius eutrogenij primo respicit totum et ex cõsequenti partes. et ergo partes non recipiunt predicatõnem totius sicut in toto omogenio· Alio modo accipitur totum sincathegrãmatice et sic predicatum potest attribui subiecto vel cõiunctim vel diuisim·si attribuatur coniunctim subiecto tunc sic propositio est falsa in toto et in partibus diffinitiuis rationis sicut sunt genus et differentia· Est enim sensus ꝙ quelibet ptes alicuius totius simul sumpte sunt vna pars et hoc est manifeste falsum in toto integrali et in toto potestatiuo et essentiali per comparationem ad partes reales quia corpus non est anima et corpus simul sumpta. Similiter paries non est omnes partes domus simul sumpte. Vel predicatum attribuitur subiecto diuisim et sic potest propositõ esse vera reddendo singula singulis·quia quelibet ps est quelibet pars diui

ſm ſumpta reddendo ſingula ſingul. Tertiō mō accipit totū ptim cathegrāmatice et ptim ſincathegrāmatice et ſic ꝓpō eſt vera de ꝑdicato ꝯiunctim ſumpto i toto integrali ꝗ̄ d toto eēntiali hn̄te ptes. qd̄ notāter dr ꝯpter immaterialia. quia omēs ptes ſimul ſumpte ſūt hoc totū et nihil ei⁹ quin hoc. exempli grā dom⁹ que ē totū ē ſue partes ſimul ſumpte. ꝟ eſt falſum in toto ꝑtātiuo.

Arguitur Nihil eſt ꝑus ſeipſo. ſed ptes ſūt priores toto. ergo ptes nō ſunt idē cum toto. ¶ Dōm ꝙ ptes alicuius totius accipiūtur duplr. vno⁰ diuiſiꝫ ⁊ ſic ſūt priores toto qꝛ ſic ꝯſtituūt totū ſm quandā ſucceſſiuā collectōem ptium. ſicut ptꝫ de ꝯſtructōne domus. Alio mō accipiūtur ptes alicui⁹ totius ꝯiunctim ⁊ ſic ſunt ſimul tpe cū toto. ꝟ tunc partes ſūnt priores toto via generatōis. et ecōtra totū eſt prius ptibus via ꝑfectōnis. ⁊ ſic nō eſt incōueniens idem ſm vnū modū eē prius ſeipſo ſm aliū modū. aut poſteri⁹ ſeipſo ſm alium et alium modum.

Arguitur Quecunqꝫ ſunt eadē vni tertiō ſingulari ſunt eadē int ſe. ſi ergo ptes totius integralis ſūt eadē vni tertio ſingulari ergo ſunt eedē int ſe ¶ Dōm ad maiorē ꝙ triplr aliqua ꝯueniūt in vno tertiō ſingulari. vno mō ſm ꝙ ſubſiſtūt in illo tertio ſingulari ſicut accn̄ia ꝯueniūt in ſubiecto et tūc non eſt neccē ꝙ ea que ꝯueniūt in vno tertiō ſingulari ꝙ ꝯueniāt int ſe. in hoc eīn fundat falſitas iſti⁹ argumēti. lac eſt dulce et lac eſt albū. ergo dulcedo eſt albedo. Alio mō ꝯueniūt aliqua in toto ſbſiſtentialiter nō autē eēntialiter. qꝛ totū ſiue tertiū de ipſis ꝑdicari nō pōt ſicut nō dicim⁹ paries ē dom⁹ fundamētū eſt domus nec pectus ē hō caput eſt hō. et iſto mō etiā falſū eſt aliqua duo int ſe ꝯuenire ꝗ̄ ꝯueniūt i vno tertio. Tertio⁰ aliꝗ̄ ꝯueniūt in tertio ſingulari eēntialiter ſic. ſ. ꝙ eēntialr de illo tertiō ꝑdicātur. ſicut aial et hō ꝯueniūt in ſorte. nā ibi eſt eēntialis ꝑdicatō ⁊ ſic maior ē vera. ſ. quecunqꝫ ſunt eadem vni tertiō ſingulari. ſunt eadem inter ſe.

Arguitur Aliqd̄ eſt totū cui⁹ ptes nō ſunt. ergo totū nō eſt idē cū ſuis ptib⁹. ans ptꝫ de tpe. ¶ Dōm ꝙ eodē mō quo totū ē ſꝑ ptes eius ſūt. ē ergo aliqd̄ totū ſimplr ꝑmanēs qd̄. ſ. nō recipit aliquā mutationē in ſubſiſtētia ſicut ſūt corpa celeſtia. et in illis etiā ptes nō hn̄t ſucceſſiōem. aliud ē totū qd̄ eſt ſimplr ſucceſſiuū ſicut ē tps et hoc hꝫ ptes oīno ſucceſſiuas. qꝛ tps dr eē eo ꝙ vna ps ſuccedit alteri. Aliud ē totū qd̄ ſe hꝫ medio mō qd̄ ſcꝫ manet ſm ptes formales ꝟ nō ſm ptes matēiales ſicut ptꝫ in viuētib⁹ pħice qꝛ in illꝭ ꝑ ꝯtinuū nutrimentū pe'unt ptes matiales et reſtaurātur per nutritōnem. ſed manēt ſemꝑ eedem ptes formales vtꝫ in ꝑmo de generatōe.

Queritur Vtꝝ indiuiſibile poſſꝫ eē quale vel quātū. ¶ Dōꝫ ꝙ indiuiſibile ꝑt capi triplr. vno mō ꝓ indiuiſibili cōtinuitate. ⁊ ſic indiuiſibile dr ꝯtinuū actu nō diuiſū. Alio mō accipit indiuiſibile ꝓ indiuiſibili rōe ſm ꝙ aliqua forma dr indiuiſibilꝭ ſicut ſpēs ſpēaliſſima. Tertiō mō capit indiuiſibile ꝓ indiuiſibili ſimplr ſicut ē pūctum qd̄ nullo mō eſt diuiſibile. et hoc ē duplex. qꝛ aliqd̄ eſt idiuiſibile i genere qꝛ ſcꝫ eſt de genē ꝗ̄titatis et ſic punctū et vnitas dicūtur indiuiſibilia. Alio mō accipit indiuiſibile negatiue extrā gen⁹ et ſic forme imateriales dicūtur indiuiſibiles ſicut ſubē ſepate. Iſtis ꝑſuppoſitis dōm eſt ꝙ ſi indiuiſibile accipiatur ꝑmo et ſecūdo modis tūc indiuiſibile ē ꝗ̄tum et quale. drn̄ter tn̄ qꝛ indiuiſibile ꝑmo mō eſt ꝗ̄tū eēntialr. qꝛ eſt met ꝗ̄titas ſicut ptꝫ de ꝯtinuo. ꝟ indiuiſibile ſcd̄o⁰ ē ꝗ̄tū accn̄talr. qꝛ ꝗ̄titas ē in eo ſic accn̄s in ſubiecto. vtꝫ de hoie ꝗ̄ ē quātus accn̄talr. Silr iſta indiuiſibilia eē ſunt ꝗ̄lia ſed drn̄ter qꝛ indiuiſibile ꝑmo⁰ ē quale ſic ſubiectū quo qꝛ quātitas ē ſubiectū quo ꝗ̄litatis. ꝟ indiuiſibile ſecūdo⁰ ē quale ſic ſubiectū qd̄. Silr accipit indiuiſibile tertiō mō. et ſic ſi accipiat indiuiſibile ꝑuatiue ſiue in genē qd̄ idem ē ſic indiuiſibile nec ē quale nec ꝗ̄tum ſicut ptꝫ de pūcto qd̄ nō eſt quātū. qꝛ de rōe quātitatis eſt hrē ptē extra ptem ſicut ptꝫ ex diffinitōib⁹ quātitatis ꝯtinue et diſcrete. ꝟ hoc indiuiſibile nō habet partes. ergo tale indiuiſibile nō eſt ꝗ̄tum nec quale qꝛ ꝗ̄litas rei matialis ꝑſuppoīt ꝗ̄titatē ſi aūt indiuiſibile tale nō hēat ꝗ̄titatē. ꝗ⁰ nec ꝗ̄litatē et ſic loꝗ̄tur areſto. in textu qꝛ de tali indiuiſibili dr ꝙ nec ē ꝗ̄le nec ꝗ̄tū. Silr accipit idiuiſibile negatiue extra gen⁹ et ſic indiuiſibile n̄ ē ꝗ̄tū qꝛ n̄ hꝫ matiaꝫ ꝗ̄ ē principiū ꝗ̄titatis. Eſt tn̄ h⁰ indiuiſibile quale n̄ tn̄ ꝗ̄litate matiali ꝟ ꝗ̄litate ſpūali. qꝛ i illis ſbantijs ſepatis ſūt iſta accn̄ia intellectus voluntas ſcientia ⁊ ſpecies intelligibiles et ſic de alijs. Qꝫ ſit neceſſe iſta accidentia eſſe in eis ſic patet. quia ille ſubſtantie ſeparate

opantur et nihil citra primū opaҁ p suā essentiam. opꝫ ergo ꝙ operētur p potētiam aliquā sup additā. et qꝛ potētia nō pcedit ad actum absq; specie obiecti. ergo necē ē in potētijs eē spēm intelligibilē. Ista aūt in dō nō addūt aliquā qualitatē sed sunt eēntia dīna ꝓpҁ simplitatē dīnā.

Arguit Omīs forma ꝯsistit in indiuisibili vtꝫ in sex principijs. ꜱ multe forme sūt quales et quāte. ergo ҁc. ¶ Dōꝫ ꝙ duplex est quātitas. vna est quātitas molis. i. quātitas dimensiōata. Alia ē quātitas pfectōis siue vtutis. forme āt sbales vt ē anima ҁ eē sbe sepate sunt quāte quātitate pfectōis ҁ virtutis. ꜱ nullo mō sē q̄te quantitate molis. Si dicatur. ergo diffinitō forme erit falsa qꝛ ad min⁹ quātitas molis non ꝯsistit in indiuisibili essentia. ¶ Dōm ꝙ illa quātitas accipiҁ duplr vno mō ꜱm rationē forme et sic habet indiuisibilitatē. qa ꜱm ꝙ forma est sic habet vnitatē. Alio mō accipiҁ quātitas ꜱm ꝙ ꝯpatur ad ptes q̄ sunt in ipsa potētialiter. et sic quātitas ē diuisibilis. ҁ sic nō ꝯtinet sub diffinitōe forme. ¶ Alia est igitur quātitas que sumiҁ ꜱm gradū pfectiōis rei ҁ talis quātitas repiҁ in singulis ꜱm diuersā pfectiōem nature. et iōo ista quantitas etiā repitur in dō. quia deus dr̄ magn⁹ sine quātitate. qꝛ magnitudo in ipso attendiҁ ꜱm pfectiōnē nature. Sicut etiā dicit aug⁹. ꝙ in his q̄ nō mole magna sunt idē est eē mai⁹ qō melius.

Arguit Subē sepate sunt indiuisibiles et sunt quales. ergo indiuisibile est quale. ¶ Dōm ꝙ indiuisibilia pn̄t eē qualia qualitate spūali sicut sūt intellcūs spēs intelligibiles ҁc. ꜱ nō sunt qualia qualitate corpali. quia sbe sepate nō pn̄t esse albe nec nigre. et de tali q̄litate loq̄tur Aresto. qꝛ ꝯtra antiquos dicētes esse infinitū in ente et p ꝯn̄s qualitatē et quantitatem corpalem.

Arguit Cōtinūū ꜱm quālibet partē suam est quale. sed punctū ē ps ꝯtinui. ergo est quale. ¶ Dōm ꝙ sē duplices ptes in ꝯtinuo. s. ptes integrales et sic est verꝫ ꝙ ꝯtinuū ē quale ꜱm quālibet eius ptē. qꝛ si paries est albus necē est quālibet ptem pietis eē albam. Alie sunt ptes diffinitiue. et sic punctū dr̄ pars linee qꝛ poniҁ in rōne linee. ҁ sic nō ē necē quamlibet ptē ꝯtinui eē qualē. qꝛ talis ps nō habet in se quātitatē. et similҁ dicim⁹ ꝙ nunc est ps tpis nō integralis sed diffinitiua.

Arguit Supficies ē indiuisibilis ꜱm pfunditatem. ergo est indiuisibilҁ. ¶ Dōm q̄uis supficies sit indiuisibilҁ ꜱm pfunditatē qꝛ eam nō habet. est tn̄ diuisibilҁ ꜱm longitudinem et latitudinem.

Queritur Vtrꝫ ista ꝓpō sit vēa tm̄ vnū est. ¶ Dōm ꝙ in ista q̄stione pmo distinguēdum ē de vno. qꝛ vnū accipiҁ dupliciҁ. vno mō transcēdens put ꝯuertiҁ cū ente ҁ sic ōne ens dr̄ vnū. Alio° capiҁ vnū ꜱm ꝙ ē pncipiū quātitatis discrete ҁ sic reductiue ē i pdicamēto q̄titatis. Et rō isti⁹ diuisiōis ē qꝛ vnū ꝯsistit i indiuisiōe. dr̄ eīn vnū q̄si indiuisū. ꜱm ergo duplicē modū diuisiōis oꝫ accipe duplicē rōeꝫ indiuisiōis. qꝛ tot modis dr̄ vnū oppositoꝝ q̄t modis et reliquū. Est autē duplex diuisio. q̄dā ē diuisio formalҁ q̄ fit p drās oppositas. cui⁹ origo ē oppositō affirmatōis et negatōis. et qꝛ drē nihil supaddūt rei cui⁹ sē drē. iōo tale vnum nihil supaddit enti ꜱm reꝫ. qꝛ talis īdiuisio fundatur in negatōe q̄ ē ens rōis. sicut ergo talҁ indiuisio nihil addit sic nec vnū. vn̄ ptꝫ ꝙ primū cadēs in nrm̄ intellectū est ens. et scd̄o cadēs in nostrū intellectū diuisio quia nos ꝯgnoscim⁹ simplicia p ꝯposita [illegible]
ad [illegible]
[illegible] ¶ Ex quo patꝫ q̄o ad semuicem hn̄t vnū et multa. qꝛ se hn̄t priuatiue. nam vnū dicit indiuisionē. multū autē dicit diuisiōeꝫ. mō indiuisū opponiҁ diuiso puatiue. ergo etiam vnū opponiҁ multo puatiue. ¶ Et si arguatur opposita nō possunt se simul ꝯpati. sed in ōni multitudine est vnitas. ergo nō opponūtur. Dōm ꝙ vnū et multa pn̄t duplr capi. vno mō ꜱm relatiōnē ad idem ꜱm idē. et sic simpliciҁ opponūtur et nō pn̄t se simul compati sicut nihil ē vnū genē ҁ multa gn̄e. ꜱ qō est vnū genē ē bn̄ multa spē et sic nō est relatō ad ideꝫ. Alio° referūtur vnū et multa ad diuersa et sic pn̄t se simul ꝯpati. Est tamē ꝯsiderādum ꝙ opposita in trāscendētibus possūt se melius ꝯpati q̄ꝫ opposita sigficātia res determinatas. sicut albū et nigꝝ nō ꝯpatiuntur se simul in eodē subiecto. ꜱ vnū et multa ꝓpҁ trāscendentiā simul se ꝯpatiūtur in eodem. ¶ Et si deinde arguatur. vnū oppositoꝝ non ꝯstituit alterum. sed vnum constituit multitudinem. ergo nō opponuntur. ¶ Dicēdum ꝙ vnum accipitur dupliciter. vno modo materialiter scdm̄ ꝙ est aliquod imperfectum reducibile ad perfectōnem als

terius et sic nō opponitur multitudini q₂ est ps eius. et q₂ pars ꝯstituit totū ita et vnū ꝯstitui multa. Alio mō accipitur vnū formaliter ſm formā indiuisibilitatis. et sic vnū opponitur multitudini et nō pōt secū stare. q₂ indiuisibilitas nō pōt esse in ml'titudine sicut ē in vnitate. ¶ Presupposita ergo distinctōe vnius etiā distinguendum est de hoc signo tm̄. q₂ illud signū tm̄ potest capi dupl'r. Vno mō ꝓut facit ꝓpositiōem de exclusō subiecto et sic cadit supra subiectū excludendo ōmia alia. exempli grā vt tm̄ sortes currit. si tm̄ faciat ꝓpositōem de exclusō subiecto. sensus ē q sortes solitarie acceptus currit. et si aliquis simul currat cum sorte adhuc ista est vera tm̄ sortes currit. Alio mō facit vnam exclusiuā que excludit ōmia preter subiectū a ꝯsortio p̄dicati. exempli grā tm̄ sortes currit. sensus est q cursus ꝯuenit tm̄ sorti et non alteri. et ideo si aliquis simul currat cū sorte tunc ista ē falsa isto mō nō p̄mo mō. Vtroq₃ āt mō potest adhuc exponi dupliciē scz grā alietatis et pluralitatis. exempli grā vt tm̄ sortes currit. sens⁹ ē q sortes currit et nō alius q̄ sortes. grā pluralitatis sic exponiē sortes currit et nō plures q̄ sortes currūt. ¶ Per hoc respōdetur ad quesitum q si tm̄ faciat ꝓpositōnem de exclusō subiecto sp̄ ꝓpositō est vera. siū exponatē grā alietatis siue pluralitatis. et siue accipiatē vnū trāscēdenter siue ꝓ quātitate discreta. quia sensus est q hoc qđ est vnum et nō aliud q̄ vnū ē. vel sic hoc qđ est vnum et nō plura q̄ vnū hoc est. Sed si accipiatē tm̄ ꝓut facit vnam exclusiuā tunc est distinguēdum. q₂ vel tm̄ exponitur grā alietatis et sic ē vera capiēdo vnū transcēdenter. q₂ sensus est q eē ꝯuenit vni et nō alteri q̄ vni. et hoc est verū quia vnum et ens cōuertūtur. Est tamē sic fl'a ſm q vnū est principium nūeri. q₂ sic multa sūt preter hoc vnū sicut deus et substātie sepate q̄ nō hn̄t ꝯtinuitatē. et sic n̄ sūt vnū d̄ p̄dicamēto quātitatis. Vel exponiē grā pluralitatis et sic sp̄ est falsa qualitercunq₃ accipiatē vnum. q₂ sensus est q eē cōuenit vni et nō pluribus q̄ vni. et hoc sp̄ est falsum. et ad illū intellectū reprobātur āntiqui et hoc mō d₃ ista ꝓpositō exponi tm̄ vnū est. q̄a est regula loicorū. q quādo signum exclusiuū addiē termino numerali. tunc debet talis ꝓpositō exponi grā pluralitatis. Cū ergo in ista ꝓpositōne tm̄ vnū ē ponatur termin⁹ numeralis debet hoc signū tm̄ exponi grā pluralitatis et sic sp̄ ē falsa.

Arguitur Ens et vnū ꝯūtūtur. sed ista ē vera tm̄ ens ē. ergo ista erit vera tm̄ vnū est. ¶ Dōm q ſm ꝓprietatem locutōnis aliter iudicādum est de ista tm̄ ens est et aliter de ista tm̄ vnū est. quia ista tm̄ ens est exponitur grā alietatis et est semꝑ vera. Sz ista tm̄ vnū est ſm ꝓprietatē locutōnis exponiē gratia pluralitatis et sic ē falsa. vn̄ patet q simpliciē loquēdo debet ista ꝓpō tm̄ ens ē dici vera. et ista sp̄ dici falsa tm̄ vnū est. Hic etiā soluitur hoc argumētum. vnū est ⁊ nihil aliđ ab vno est. ergo tm̄ vnū est. quia ista ꝓpō est vera exponēdo gratia alietatis q̄ mō nō deb₃ exponi sed debet exponi grā pluralitatis et sic ē falsa.

Ex q̄bus demōstrāt.

¶ Postq̄ aresto. reprobauit opiniōez Permenidis et mellissi q̄ dicebāt illam ꝓpositōez tm̄ vnū est eē verā. Hic incipit soluere rōes eoꝝ et p̄mo rōem mellissi. secūdo p̄menidis ibi et ad p̄menidem. Primo poniē facilitatē solutōis et dicit q nō est difficile soluere rōes eoꝝ scz istoꝝ ph̄orum quia manifeste peccāt in materia cum pcedāt ex falsis. et etiam peccāt in forma cū n̄ syllogisent. verū est tamē q rō mellissi est magis viciosa q̄ rō permenidis nō habens defectu₃ quo ad respōdentem sicut dictum est.

Quod quidem igitur

¶ Hic aresto. reprobat rōem mellissi que est talis si aliquod est fcm̄ ipm̄ habet principiū. ergo si nō est fcm̄ nō habet principiū. sed ens nō est factū ergo nō habet principiū. Quicq̄d nō hab₃ principium est infinitū q₂ ex ea pte qua caret principio nō habet finem siue terminū. Quicq̄d est infinitū ē immobile quia nō habet aliquid extrā se a quo moueatē cū nihil habet extra se. Quicq̄d ē infinitū et immobile ē tm̄ vnum. ergo tm̄ vnum ē. Nā q ens nō est factū ꝓbatur inferius in rōe anaxagore. reprobat ergo istam ratōem quantum ad quatuor illatōes que in ipsa ponuntur. Primo quātū ad hoc qđ diciē. si aliquid ē factū ipm̄ habet principiū. ergo si nō est factū nō hab₃ principiū. ⁊ vult q ibi ē fallacia ꝯsequētis. quia arguiē a tota cōditionali cū destructōe antecedentis ad destructōem ꝯseq̄ntis que ꝯseq̄ntia nō valet. sicut in simili nō valet si hō est animal ē. ergo si homo nō ē animal non est.

Arguitur

In isto argumēto arguit a ꝯuertibilibus. ergo ē bonum argumētum. Dōm ꝙ principiū accipit tripliciter. vno mō ꝓ principio duratōis. et sic arguit hic ex ꝯuertibilibus. quia si aliquid est factum ipsum habet principiū duratōis. et si non est factū nō habet principium duratōis. sed sic nō pōt hic capi principium. qꝛ tunc secūda illatō nō sequeretur ex p̄ma. vbi dꝛ si aliquid nō habꝫ principium ipsum est infinitū. Alio mō accipit ꝓ principio magnitudinis tm̄ et sic accipit in secunda illatōe quādo dꝛ si aliquid nō habet principium ipsum ē infinitū. quia hoc dꝛ infinitū qđ nō habꝫ principium magnitudinis. Tertiō modo accipit principium ꝓ principio duratōis et magnitudinis simul et sic necē est hic capi principiū et p ꝯñs nō arguit ex ꝯuertibilibus. qꝛ sic habere principium ē generalius q̄ eē factū.

Postea et hoc incon

Hic phūs improbat secūdam illatōem mellissi que fuit. ens nō habet principiū. ergo est infinitum et dicit ꝙ ibi ē fallacia equiuocatōis. quia principiū accipitur in ista illatōe aliter q̄ in p̄ma. quia necē est in p̄ma illatōne p̄ncipium capi ꝓ p̄ncipio duratōis siue effectiuo. sic em̄ valet si aliquid ē factum habet p̄ncipium effectiuū sed in ista illatōe capitur ꝓ principio magnitudinis. tunc em̄ solum vꝫ ens nō habet p̄ncipium magnitudinis. ergo ē infinitū. quia ōne finitum debet hr̄e finē magnitudinis et etiā initiū. Idem de improbat tertiā illatōem que fuit ista si ens est infinitū est immobile. qꝛ si aliquid ē infinitum nō sequitur ꝙ sit totaliter immobile q̄uis em̄ infinitū nō pōt moueri extra locū ꝑm totū. qꝛ nō est assignabilis locus aliquis in quē moueatur pōt tamē intra se localit moueri. Exempli grā si esset vna aqua infinita illa posset adhuc moueri p partes suas et sic nō cessabit ōmis mot⁹ sicut voluit mellissus. Ideō nihil impedit quin totū infinitū possꝫ moueri motu alteratōis. q̄r totum infinitū posset alterari. quia in alteratōe nō oportet ponere locū infinitū ad quē moueretur sicut in motu locali.

Arguitur

Motus localis est p̄mus motus. ergo si non potest moueri motu locali ergo nec aliquo alio motu. Dicēdum ꝙ licet in diuersis motus localis est p̄mus motus quia ē causa alioꝝ motuū nō tamē oportet ꝙ in eodem motus localis precedat omēs alios motus. quia in illo quod generat et mouetur localiter generatō p̄cedit motū localem. non ergo valet illatō. quia arguit ab inferiori ad superius negatiue. quia nō seq̄tur si nō possꝫ moueri motu locali ꝙ nec alijs motibus.

At vero nec spē possi.

Hic reprobat phūs quartā illatōem que fuit ista si ens est infinitū et immobile est tm̄ vnum q̄a nō sequit ꝙ essꝫ vnū qualitercūqꝫ sicut ipē ponebat absqꝫ distinctōe. si em̄ ens est infinitū nō est vnū ꝑm spēm ꝗꝫ si ens ē infinitū p̄t esse vnum ꝑm materiā et hoc fuit de mente phōꝝ q̄ ponebant vnā materiā reꝝ infinitā scꝫ aerē vl aquā

Et ad permenidez āt.

Postq̄ phūs improbauit rōnem mellissi. hic ꝯsequēter improbat rōem pmenidis que talis fuit Quicquid est preter ens ē nō ens. quod ē non ens est nihil. ergo quicq̄d est p̄ter ens ē nihil. sed ens et vnū ꝯuertūtur. ergo q̄cquid est p̄ter vnuꝫ est nihil et p ꝯñs tm̄ vnum ē. et ex hoc vlterius ꝯcludebat ꝙ esset immobile qꝛ nō haberet a quo moueret cum idem nō moueat seip̄m. Dicit ergo aresto. ꝙ idē modus potest eē ad soluendū ratōnē pmenidis sicut fuit ad soluendū rōem mellissi. quia sicut rō mellissi peccat in materia et forma ita etiā ratō pmenidis. Est tm̄ verū ꝙ est alius modus ꝓprius ad soluendū rationē pmenidis. qꝛ pmenides ponebat ꝓpositōes aliqualit ꝓbabiles. qꝛ scꝫ in vno sensu sunt vere et in alio sūt false. et idō pōt cōtra eū argui ex ꝓpositiōnib⁹ ab eo assumptis. Exempli grā qñ dꝛ. quicq̄d est preter ens ē nō ens illa ꝓpositō est vera si ens sumatur trāscendēter et sic male cōcluditur ꝙ ens est vnū. Prosequit ergo aresto. p̄mū modū soluendi. s. ꝙ ratō pmenidis peccat in materia et forma, peccat em̄ i materia qꝛ falsa recipit Accipit em̄ ens dici simplicit. i. vno mō qđ tamē dꝛ multiplicit. Secūdō peccat in forma qꝛ in simili forma datur instātia. quia si loco entis poneretur album tunc nō valet argumētū. Quicq̄d ē preter albū est nō album. et nō album ē nihil. ergo tm̄ vnū est. quia posito albo adhuc ponuntur multa. qꝛ albū cōnotat subiectū cum qualitate que sunt multa. q̄uis em̄ albedo et subiectum nō sunt sepata loco ⁊ subiecto sunt tamē sepata rōe. et hoc pmenides nondū vidit. s. ꝙ illa que

sunt vnū subiecto sunt distincta ratōne. Et ido moderni nōdum ↄgnoscētes distinctōem predicamentoꝝ adhuc sunt in ignorātia ꝑmemdis.

Necesse est igitur acci.

¶ Hic phs ostēdit ꝙ ratō ꝑmenidis est falsa et pmo ostēdit quādo dicitur in maiore quicqd est ꝑter ens ē nō ens. ꝙ ibi ens nō potest capi ꝓ suba tm̄. nec ꝓ accn̄te tm̄. nec ꝓ substātia et accidente simul. nō pōt capi ꝓ suba tm̄. qꝛ tunc accidens essꝫ nō ens. qꝛ est preter substātiam. et cū predicatur de suba sequit ꝙ nō ens predicaretur de ente. ß hoc est impossibile quia ↄtradictoria nō possunt de se inuicē verificari. Uel accipit ens ꝓ accidente tm̄ et tunc suba esset nō ens. et sic cuꝫ accidens ꝑdicatur ď substātia ꝑdicabitur ens ď non ente. Nō em̄ potest dici ꝙ sba predicet de accidente ꝑ modū accidētis. qꝛ quod vere ē nulli accidit. sed suba est id quod vere ē. Nec potest capi ens ꝓ substātia et accidente simul. quia tunc nō bene ↄcluderet ꝙ tm̄ vnum ē. quia suba et accn̄s sunt multa.

Neqꝫ igitur multitu.

¶ Hic aresto. ꝓbat ꝙ ens in maiore ratōnis ꝑmenidis nō potest capi ꝓ substātia corꝑea. quia tunc male concluderet ꝙ tm̄ vnum ē. et hoc ideo quia suba corꝑea habet multas partes. sed multitudo ꝑtium impedit vnitatē simpliciter dictaꝫ. ergo nō potest ↄcludi ꝙ tm̄ vnū est.

Quod autem diuidit

¶ Hic ꝓbat phus ꝙ quādo dr̄ tm̄ vnū est ꝙ nō potest capi ibi ens ꝓ suba diffinibili. qꝛ sba diffinibilis diuidit in plura quoꝝ vnūqdqꝫ est illud quod vere ē. i. suba. ergo suba diffinibil non est aliquid vnū. ans̄ ꝓbatur quia oꝑtet omnem diffinitōem ↄstitui ex multis ꝑtibus. et ꝓpē hoc diffinitō eqcola nō valet sicut ptꝫ sexto topicoꝝ cum ergo diffinitō habeat multas ꝑtes. vl' gͦ tales ꝑtes sunt substātie et sic habet ↄpositum. vel sūt accn̄a. sed hoc est impossibile. Et circa hoc ponit phs duas suppositōnes. Prima ē ꝙ duplex ē accidens. s. sepabile et insepabile. Accn̄s sepabile est quod ↄtingit eidem inesse et nō inesse. accn̄s vero insepabile est in cuius diffinitōne ponitur subiectū. Scd'a suppositō si aliquid ponat in diffinitōe vnius tunc ecōtra illud nō debet poni in diffinitōne prioris. et loquitur hic aresto de abso

lutis que ꝑ se inuicē nō diffiniūtur. secus ē de relatiuis. Istis suppositis sic arguit. si partes diffinitōnis sunt accidētia. vel sunt accidētia ipsi diffinito. vel alicui alteri. nō possunt esse accidentia ipsi diffinito. qꝛ exempli grā si aial ꝛ bipes essent accidētia hominis vel eēnt accidētia sepabilia vel insepabilia. nō sepabilia quia tūc homo posset nō esse animal qd̄ est impossibile. nec insepabilia. quia tūc in eius diffinitōe poneretur hō ꝑ secūdam ꝑtem prime suppositōnis. Sed hoc ē impossibile ꝑ secundā suppositōem. quia animal ponit in diffinitōe hominis. ergo nō potest econtra homo poni in diffinitōe animal. nec pn̄t esse accidētia alicui alteri: qꝛ si diffinitō essꝫ accn̄s etiam diffinitū esset accn̄s quia sunt eiusdē nature sed hoc est impossibile quia hic loquimur de substancia diffinibili.

Queritur

Utrꝫ q̄libet diffinitō diuidatur in plura quoꝝ vnūquodqꝫ est illud qd̄ vere est. ¶ Dōm ꝙ triplex ē diffinitō quedā est que datur ꝑ additamētū alterius generis sicut diffiniūtur accn̄tia ꝑ substātiam que de alio genere ē q̄ꝫ accidētia. Alia ē diffinitio que datur ꝑ additamētum eiusdē generis sicut diffinit forma ꝑtis ꝑ suam materiā siue sbiectū sicut aia diffinit ꝑ corpus. ꝛ tam anima q̄ꝫ corpus sunt de ꝑdicamēto sube. Alia ē diffinitō pure intrinseca q̄ datur ꝑ genus et differētiam loice. et per materiā ꝛ formā phice. Et rō istius diuisiōis ē q̄a vnūquodqꝫ sicut habet eē ita habꝫ diffiniri. sed aliqua sunt q̄ habent esse naturalit' in alio. gͣ eē talia hn̄t diffiniri ꝑ alterū sicut sūt accidētia et forme ꝑtis. sed illa q̄ habent eē subsistens ꝑ se cōpletum diffiniūtur ↄplete in ꝓprio genere. Istis sic ꝑsuppositis respōdendū est ad quesitum ꝙ in diffinitōe que datur per additamētū tam diuersoꝝ generuꝫ q̄ꝫ vnius generis semper ↄtinentur plura. quia additamentū est alterius nature q̄ꝫ illud cui additur. In diffinitōne autē essentiali est distinguēdū. vel intelligit de diffinitōe que habet partes reales phicales. et tūc diffinitū diuiditur in plura. quia partes talis diffinitōnis realiter distinguūtur sicut ptꝫ de materia et forma. Sed loquēdo de diffinitōe loica q̄ datur ꝑ genus et differētiam. Dōm ꝙ ille ꝑtes in eodē solum differunt s̄m ratōem. sed illa distinctio ratōnis in eodem arguit distinctōem realem in diuersis in quibus talia sepatim repiūtur. Exempli gratia. si animal inueniatur absqꝫ

rōnali sicut in asino. tūc inter aīal et rōnale est
tralis differētia. et sic quodāmō talis diffinitio
etiā in plura diuiditur.

Quidam aūt ratōni.

Postq̄ phs reprobauit rōem pmenidis. h iā
reprobat eos q̄ ꝯsentiebāt incōueniētijs illatis
ꝯtra pmenidē. Phus āt vsus est duab' rōnibus
ꝯtra positōem pmenidis q nō seq̄tur q ōia sē
vnū ꝓpter diūsitatē accn̄tis et subiecti. qꝛ si ens
est vnū et ens capitur p sba. tūc sequit q accn̄s
esset nō ens. qꝛ quicq̄d est pter ens qd̄ est suba ē
nō ens. Alio mō ꝯcedit ꝯtra pmenidē q nō pōt
dici q omia sunt vnū qꝛ magnitudo ē diuisibil
in multa vel oportet ponere magnitudines indi
uisibiles nō hn̄tes ptes. Platonici āt ꝯcedebāt
vtraq; incōueniētes. pmo ꝯcedebāt nō ens ē.
qꝛ dicebāt sophisticā esse circa nō ens qd̄ est ac
cidēs. q̄uis ergo ꝯcessit plato primā positōem
nō tn̄ ꝯcessit secūdā scꝫ q nō ens est nihil. et hoc
idō quia ipse credebat q si secundū ꝯcessisset tūc
sequeret q tm̄ vnū esset.

Manifestum est aūt

Hic improbat aresto. opiniōem platonis. Et
primo quo ad hoc qꝛ dixit nō ens eē aliq̄d et ac
cidens eē n̄ ens. de alia āt positōe que ponit ma
gnitudines indiuisibiles aresto. ponit et tractat
in 3° celi. Jmprobat ergo opiniōem platonis du
plicit. pmo q̄tum ad hoc q dixit accn̄s eē non
ens. dicit eīm aresto. q̄uis accn̄s sit non ens ƀm
pmā significatōem entis ƀm quā ens capit pro
suba. Est tn̄ accidēs ens capiēdo ens ƀm alias
eius significatōes. et idō plato nō accipiebat sa
tis ꝯmunit̄ ens. Scd̄o reprobat eū quo ad hoc
q nisi negaret scd̄a ꝯpositō pmenidis. s. q non
ens ē nihil. tūc oporet ꝯcedere q tm̄ vnū ē. hº ei
est falsum. qꝛ etiā si suba ponat solū ens adhuc
erunt plura entia et nō vnū tm̄. qꝛ substātia di
uidit in plura q̄ꝝ vnūq̄dq; ē id qd̄ vere est.

Sicut autem phisici.

Postq̄ aresto. posuit opiniōes phōꝝ non
naturalit loquētium et easdē reprobauit. ꝯseq̄n̄
ter ponit opiniōes phōꝝ naturalit loquētium q̄
scꝫ nō negabāt motū. Phōꝝ ergo naturalit lo
quētiū aliqui ponebāt vnū principiū tm̄. aliqui
plura. Qui ponebāt vnū principium tm̄ dicebāt
generatōem et corruptōem fieri raritate et den

sitate. Exempli gratia Dyogenes q̄ posuit aēꝛ
eē p principio dixit generatōem fieri densita
te et corruptōeꝫ raritate. et sic etiā ponebāt illi
phi plura principia ex pte forme. s. raritatem et
densitatē. et in hoc ꝯcordant cū alijs phis. quia
oēs phi ponebāt quādā ꝯtrarietatē in pnci
pijs sicut plato posuit magnū et puum q̄ sūt ꝯ
traria. Plato tn̄ differebat ab alijs phis qꝛ po
suit ꝯtrarietatē ex pte materie. alij phi ponebāt
ꝯtrarietatē ex pte forme. Ponētes āt plura pn̄
cipia sicut Anaxagoras Anaximādros et Em
pedocles dixerūt generatōeꝫ fieri p ꝯgregatōem
et corruptōem p segregatōem. Exēpli grā demo
critus q̄ posuit corpa athomalia eē principia re
rum. dixit q p talem ꝯgregatōem corpoꝝ atho
maliū res generātur et p segregatōem corrūpun
tur. Differt tn̄ empedocles ab anaxagora in du
ob' pmo qꝛ Anaxagoras dixit solū mundū sel
generari et corrūpi ab īnitio l ꝯcdꝫ secatoꝝ. Sꝫ em
pedocles dixit mundū sepe corrūpi et hoc p lite
et sepe generari et hoc p amicitiā. Scd̄a dr̄a q̄
anaxagoras posuit infinitas ptes p pncipijs.
Empedocles āt solū posuit q̄tuor elemēta.

Arguitur

Aresto. posuit plura pn̄cipia et tn̄ nō dicit generatōem et corruptōem fieri p segregationē et ꝯgre
gationē. ergo male dr̄ q ponētes plura principi
a dicāt mutatōem fieri p segregatōem et ꝯgre
gationē. Dīm q phs loq̄tur de illis qui pōe
bāt plura principia q̄ tria. et rō est qꝛ qui pone
bant tria principia dicebāt mutatōeꝫ fieri ex hº
q subiectū quādoq; stat sub vno principio et q̄n
q; sub altero ad qd̄ sufficiunt tria principia. Sꝫ
qui ponebāt plura habuerunt necēario aliud ade
dere. et ideo dicebāt fieri mutatōem reꝝ congre
gatōe et segregatione.

Videtur auteꝫ anaxa.

Postq̄ phs recitauit opiniōes naturalit lo
quētium in generali. hic ꝯseq̄nter descēdit specia
liter ad opinionē anaxagore eā reprobādo. Cui'
ratō potest esse triplex. pma qꝛ opinio sua inclu
dit aliqualiter oēs opiniōes naturaliter loquitium
Scd̄a qꝛ ipse videtur assignare cām omniū spe
cieꝝ motus. vtꝫ pmo de generatōe. Tercia qꝛ ipē
videtur ponere principia omniū reꝝ. Empedocles
aūt solū ponit pncipia elementoꝝ. quia posuit
quattuor elementa p principijs. Primo ergo de
opinionē recitat. secūdo eam reprobat. Circa pri

mū duas ponit suppositōes anaxagore ex quib⁹ elicit deductōem eius. Prima suppositō est cōmunis omnibus phis. s. q ex nihilo nihil fit. et ex illa sequit alia suppositō anaxagore; q omnia ɔtraria sunt in se inuicē. quia ɔtraria sunt ex se inuicem; s ex nihilo nihil fit. ergo prius inerāt sibi inuicem. Et ex hoc sequitur vlterius q omis generatō est alteratō qꝛ res subalit est anteq̄ fit. Et ex istis suppositōib⁹ ponitur ratō anaxagore et stat in hoc. Omne quod fit fit ex aliquo vel ex nihilo. nō potest dici q fiat ex nihilo. qꝛ ex nihilo nihil fit. ergo oportet dicē q fiat ex aliquo. et sic hoc qd dicit fieri pexistebat anteq̄ fieret. Et ex ista rōe fuerūt omēs antiqui moti ad dicendū q ens nō est factū. quia ens pexistebat factōm fuerit. ex ista rōne concludebat anaxagoras suā positionē que est q quodlibet est in quolibet. quia quolibet fit ex quolibet.

Queritur

Quō debeat solui rō anaxagore. Dōz est ad maiorem q omne qd fit ex aliquo fit. et quādo dr ergo pexistit in ipso. distinguendū est. vel fm actum sicut anaxogoras voluit et tunc est falsū. vl fm potētiam et tunc est verū. Exempli grā ignis fit ex ligno. et in ligno nō pexistebat ignis fm actū ꝯ fm naturalem potentiā in q̄tum scz lignum et materia ligni naturaliter pōt recipere formam ignis. et sic nō sequit q quodlibet est in quolibet nisi fm potētiam. et sic defectus fuit ex eo, q nō sciuit distinguere int actū et potētiam.

Sꝫ propter paruita.

Hic aresto ondit quō anaxagoras respondebat ad obiecta ɔtra suā positōez. Pōt ei primo sic obyci. si quodlibet est actu in quolibet deberēt illa pcipi sensu tact⁹ sicut si in ligno essꝫ ignis. Rūt anaxagoras q quodlibet est in quolibet fm insensibiles ptes ꝓpter puitatē talium ptium q̄uis sint ibi fm actum. Scda obiectō. si quodlibet ē actu in quolibet. ergo res nō debet plus denominari ab vno q̄ ab alio. si ergo ignis est actu in ligno nō debet lignum magis denominari lignū q̄ ignis. Respōdet anaxagoras q ab illo res denominat quod magis abundat in eo. et ideo non recipitur in rebus aliquod purū quod nō habeat ɔmixtionē cuꝫ aliqua alia re. Exempli grā q̄uis in ligno est actualiter ignis fm opinionē anaxagore tamē ideo vocatur ignis ꝯ lignū. quia sūt in ligno plures ptes ligni q̄ ignis.

Si igitur infinitum.

Post q̄ aresto. posuit opinionē anaxagore ꝯ ɔsequēter improbat eam et primo q̄tum ad ipsam opinionē in se. scđo q̄tum ad modū positōnis eius. Quātum ad primū ponit q̄nq ratōnes et stat pma in hoc. Infinitū fm q huiōi est nobis ignotū. si ergo principia reꝝ naturaliū sꝫ infinita sicut dixit anaxagoras tunc erūt ignota. ꝯ ignoratis principijs necē est ignorare principiata et sic tollitur omīs scia de rebus naturalibus. dr notāter fm q huiōi. quia infinitū fm multitudinē est ignotū fm multitudinē. Infinitum fm magnitudinē est ignotū fm magnitudinem. Et ratō illius extra textū est. quia quicqd est notū apud nostꝝ intellectū hoc apprehendit a nostro intellectu. sed infinitū nō potest comprehendi a nostro intellectu. qꝛ tunc esset finitū.

Amplius autē si necē

Scda ratō stat in hoc si partes actuales alicui⁹ totius sunt infinite necē est etiā totū esse infinitū. ꝯ anaxagoras posuit in qualibet re naturali actuales partes infinitas. et hoc pꝫ quia in infinitum potest aliquid ex alio generari. et quicquid generat ex alio hoc semp preest in alio sequitur ergo q totum est infinitum. ꝯ hoc ē impossibile. Quia entia naturalia sūt determinata ad maximū et minimū. sic nō potest ens naturale esse infinitum. dicebatur notāter in maiore de ptibus actualibus. quia in continuo finito sunt infinite partes fm potentiā diuisionis sed nō fm actum. Ratō maioris ē quia totum depēdet ex ptibus actualibus.

Arguitur

In ɔtinuo sunt infinite ptes et tamē non est infinitum. ergo maior predicte ratōnis est falsa. Dōm q sūt duplices ptes alicuius totius. quedā sunt partes potentiales que sumūtur fm potentiam diuisionis. et in illis nō oportet q si ptes sunt infinite q et totū erit infinitum. Alie sunt partes actuales sicut in homine caput pectus. et si tales partes sunt infinite oportet totū esse infinitū. tales autē ptes posuit anaxagoras in q̄libet ente naturali. qꝛ dixit quodlibet esse in q̄libet fm actum.

Queritur

Vtrum ista ꝓpositō quodlibet est i quolibet possit aliquo mō verificari. Dōm q illa ꝓpositō pōt

duplicit̄ capit· vno mō ſm ꝙ quodlibet abſolute diſtribuit pro quolibet ente·et ſic eſt ſimpliciter falſa·q2 nō ſunt materialia i ſeparatis nec ecōtra Alio mō capit̄ qͦlibet ſm ꝙ diſtribuit ꝓ rebus naturablib⁹ ſm ſbam trāſmutabilib⁹·qͦd addit̄ notāter ꝓpter celum qͦd nō eſt trāſmutabile ſm ſubaʒ·ꝫ ſolū ſm locum·et ſic qͦlibet ē in quolibꝫ pt̄ dupliciē intelligi·vno mō ſm actum et ſic itētum ꝓpō eſt falſa·vel aliqd ē in alio ſm potentiā et ſic eſt vera·q2 vnaqꝫ res trāſmutabilis ſm ſubam hꝫ materiā q̄ eſt i potētia ad recipiendū quālibet formā rei trāſmutabilis·

Amplius ſi omnia in

Hic ponit̄ tertia rō in qua tria ſupponuntur ſm intētōem anaxagore·pͥmū eſt ꝙ oīa ſūt ſiml̄ ī ſe inuicē·ſecundū eſt ꝙ qͦlibꝫ fit ex quolibet tertiū eſt ꝙ oīe corpus ſinitū ꝑ ablatōem ſiniti ꝯſumit̄·Et tūc ſic arguit̄ detur aliqua aq̄ ſinita et ſegreget̄ caro ex tali aqua ꝑ intellectū·et hoc ſiet multotiēs 2ͦ 3ͦ ꝛ 4ͦ ꝛ ſic de alijs·vel ergo ſtabit talis ſegregatō ſic ꝙ āplius nō erit caro ī tali aqua·vel ꝓcedit talis ſegregatō in iſinitum nō poteſt dici primū·q2 tunc quodlibet nō eſſet ī quolibet·q2 nō eſſet caro in aqua qͦd eſt ꝯtra opinionē anaxagoē·Nec pōt dici ſecundū·ſ·ꝙ talis ſegregatō ꝓcederet in infinitū·q2 tunc ſeqͣntur duo incōuenietia·Primū eſt ꝙ corpus ſinitū nō ꝯſumitur ꝑ ablatōem ſiniti corporis·q2 iſtud corpus·ſ·aqua eſt ſinitū·ergo etiā tota aqua cōſumetur et ꝑ ꝯñs caro in aqua·Scdō ſequeretur ꝙ infinite ꝑtes equales eēnt ſimul in vno ſinito ꝙ nunꝙ ſtabit ſegregatō·ergo ꝑtes ſunt infinite et ſunt equales ·q2 ſunt mīme mīmū eīn ſg eſt equale mīmo·ꝫ iſtud ē impoſſibile q2 totū dependet ex ꝑtibus·ergo in toto ſinito non ſunt ꝑtes infinite·

Adhuc autē ſi omne

Hic ponitur quarta rō que ſtat in hoc·oīe corpus ēmoto aliquo fit min⁹·q2 totū eſt mai⁹ ſua parte·ſi ergo a minima parte aliqd poſſꝫ ſeparari ſm ſegregatōem tūc aliquid eſſꝫ min⁹ mīmo· ꝫ hoc eſt impoſſibile·ergo nō pōt fieri qͦlibet ex q̄libet ꝑ ſegregatōem·

Amplius autē in fini

Quinta rō ſtat in hoc ſi quodlibet eſt ī quolibet ſicut dixit anaxagoras·ergo in qualibet re naturali ſinita eēnt infinita infinities·ſed hoc ē impoſſibile q2 partes eſſent maiores toto·ſequela tamē p3·quia quelibet res naturalis hꝫ ī ſe infinitas ꝑtes ſm opinionem anaxagore·et res naturales etiā ſunt infinite ſm numeꝝ et ſpēm ſm poſitōem ſuā·ergo in vno ſinito erunt oīs res naturales que ſunt infinite et h⁹ infinities·

Nequaquā aūt ſegre

Hic improbat poſitōem anaxagore q̄tū ad modū ponēdi·q2 anaxagoras dixit ꝙ ſegregatō nunꝙ finiret̄ ſic ꝙ corpa ab inuicē qñꝗ poſſent ſegregari·que ꝓpoſitō poteſt dupliciter intelligi vno mō quātum ad corpa ſicut ipſe voluit ꝛ ſic eſt ſalſa·q2 vtiꝗ corpa poſſunt ab inuicē ſeparari q2 ſm veritatē quodlibet nō eſt actualiter ī quolibet·Alio mō pōt intelligi q̄tum ad accñtia·et ſic ꝓpoſitō eſt vera q2 nunꝙ pñt accñtia ſeparari a ſubiecto·nec hoc ē ſolū incōuenieñs·ꝫ intellcūs hoc queres querit īpoſſibilia·et ſic anaxagoras nō intellexit ꝯtrariā opinioēꝫ·Scdō reprobat eū q̄tum ad motiuū ſuū·quia ipſe mouebat̄ ad dicendum qͦ quodlibet ꝓexiſteret ī quolibet ex h⁹ ꝙ oīe ſimile fit ex ſuo ſimili·Dꝫ dicit ariſto·ꝙ hoc motiuū nō eſt ſufficiens q2 nō eſt verū·quia q̄uis ſimile generat ex ſimili ſicut fluui⁹ ex torrentib⁹ et torrens ex guttis nō tñ hoc eſt verū ſemꝑ·q2 qñꝗ aliqua generātur ex diſſimilibus ſicut lateres ex luto et lutum nō eſt ſimile laterib⁹ ſeu lapidib⁹·ꝛ dom⁹ ex laterib⁹ et arc ex aq̄

Melius autem eſt mi

Hic compat ratōem anaxagore ad poſitionem empedoclis et vult ꝙ melius poſuit empodocles q̄ anaxagoras·quia melius eſt ponere pauca principia et ſinita q̄ multa et infinita·

Queritur

Vtrum illa ꝓpoſitio ſit vera ex nihilo nihil fit·

Dōm ꝙ fieri capitur dupliciter·vno mō put dicit̄ natalē mutatōem·et ſic eſt verꝫ ꝙ ex nihilo nihil fit·ſic eīn loquūtur antiqui de iſta ꝓpoſitōne·Alio mō accipitur fieri generalit̄ ꝑ quacūꝗ ꝓductōne ſiue emanatōne ab alio·ſiue hoc fit ꝑ naturalē actionē ſiue ꝑ creatōem·et ſic ex nihilo aliqd fit·q2 deus facit ꝑ creatōem aliquid ex nihilo·et quia talē productionē nō nouerunt antiqui·ideo pro vera conceptōe habebant ꝙ ex nihilo nihil fit·et ſic patꝫ ꝙ non dicunt oppoſita ad ſitem ſicut in ſimili hic nō eſt oppoſitio carnis ꝛ

latrabilis loquẽdo de cane domestico. et canis nõ est latrabilis loqñdo de sidere celesti.

Queritur

Utrũ creatõ sit impossibilis. Dõz dupliciť q aliquid dicit impossibile. vno mõ simpliciť. quia per nullam potẽtiam fieri potest. et sic creatõ nõ est impossibilis. quia fides tradit mundũ esse creatuz. sed fidei nõ potest subesse falsum. Alio mõ aliqd dicitur impossibile ẜm quid. q2 sc3 nõ potest fieri per potentiam creatam. Pro pme partis declaratõne est sciẽdum q triplex est mutatõ. vna ẽ mutatõ in qua acquiritur forma accidentalis sicut est alteratõ per quam acquiritur qualitas. Alia est mutatõ p quã acquiritur forma substãtialis sicut est generatio. Tercia est mutatio nõ tamẽ phisica in qua acquiritur tota substãtia sicut est creatõ. Et est differẽtia inter has mutatõnes. quia in prima mutatiõe presupponitur tota substãtia. in secũda presupponitur materia. in tercia nihil presupponitur. Cõstat autẽ primas duas mutatiões esse. et ideo de tercia mutatiõe pbabitur nunc q etiam necesse est ccedere creatõnem in qua totum ens producitur. et hoc probatur tribus ratõnibus. Prima ratõ stat in hoc q sumitur ex ordine agẽtium. effectus vniuersalissimus debet competere et correspondere vniuersalissime cause. quia causa et effectus debent pportõnari. sed est aliqd agẽs primũ et vniuersalissimũ. ergo debet sibi correspondere effectus vniuersalissimus. talis autem est esse. ergo esse pducit per primum agens. sed producere totum esse est creare. ergo deus creat. qre creatio est possibilis. Et hoc est quod dr in libro de causis q prima rerum creatarum est esse. Secunda ratõ sumitur ex ordine actionum et hoc sic quãto aliqua actõ est prior tanto pauciora presupponit. sed actõ dei est simpliciter pma. ergo nihil presupponit. sed pducere ex nullo presupposito est creare. ergo deo cõuenit creatõ. maior pt3 quia ars et natura sic se habent q vnũ presupponit alteruz et actõ nature est prior actõe artis. et idõ actõ nature etiam pauciora psupponit actõne artis q2 materiã et actõ artis plura psupponit q2 totũ cpositum. Tercia ratio sumit ex cditõe effectuũ sic. quicqd est in aliquo p participatõem hoc causat ab eo qd est tale p essentiam. sed omnia accipiunt eẽ a pmo p participatõem. ergo totũ quod ad eẽ pertinet est ab illo pmo. sed materia et forma ptinẽtes ad esse rei. ergo materia et forma pducunt p creatõem. ergo creatõ est possibilis. Secũda ps pbatur. s. q nõ potest cuenire creatio creature. q2 si cueniret creature hoc esset vel principaliter vel instrumẽtaliter. sed nullũ illoz est dicẽduz nõ principaliter quod pbatur duabus rõnibus. Prima q2 actio creatiua cuenit vniuersalissimo agẽti quod agit i totũ ens. sed nulla creatura est vniuersalissimũ agẽs sed solus deus qui opat omnia in omnibus. ergo creatõ non potest cuenire creature. Secũda ratõ stat in hoc. actio creatiua est a virtute infinita. sed est impossibile creaturam habere virtutẽ infinitã. ergo impossibile ẽ creaturã creare. maior pt3. quia sicut pducere ex aliquo requirit potẽtiam finitã. ita producẽ ex nihilo requirit potentiã infinitam. q2 quãto aliquid pducitur ex magis distanti tanto requirit maior potentia. minor pbatur q2 si creatura haberet potẽtiam infinitam haberet etiam essentiam infinitã. et sic nõ esset creatura. Nec etiã põt creatura creare instrumẽtaliter. quia agẽs instrumentale semp ẜm ppriam formã agit in effectũ sicut securis agit p acutiẽ in lignum ad edificiũ sed creatõni nihil presupponit. ergo nõ põt creatura agere ad creationẽ etiã instrumẽtaliter. Ex quo vlterius seqtur. pmo q in substãtijs separatis nõ potest vna suba sepata pduci ab alia. q2 ille substãtie sunt solũ per creatõnem producte. sed nulla creatura potest agere ad creandum. Secundo patet q qũuis non potest creatura agere ad creationẽ tamen bene ad increationẽ. sicut patet de anima rationali. quia natura operatur ad dispositõem corporis que dispositõ corporis instrumẽtaliter valet ad increationẽ aĩme rationalis. Et ratio illius est quia in increatione aliquid presupponitur in quod potest creatura agere sc3 materia. sed creatura põt hanc disponẽ

Arguitur

Quicunq3 potest conuenire actio maior illi etiam potest conuenire actio minor. sed creare cõuenit trãsubatio instrumẽtaliť et illa est maior actio sicut dicit scũs tho. quia multa plura mutabilia sequunť talem actõem q creatõem. ergo etiam põt creare cmũicari actõ creandi. Dõm q nõ ẽ sile. quia in transbatiõe presupponiť aliqd sc3 panis cui creata põt istrumẽtaliť applicare suam actõez. sed i creatõe nihil psupponiť. gº nõ põt applicaẽ ibi suã actõem. quia semp in actõne creature aliquid presupponiť.

Arguiť. Prima pncipia necẽario sť dã. sed anti

q̄ habuerūt hoc ꝓ vno principio scilicet ꝙ ex nihilo nihil fieret·ergo est verum. ¶ Dicendum ꝙ fieri accipitur dupliciter·vno modo prout significat fieri naturale·et sic habebant philosophi pro principio ꝙ ex nihilo nihil fieret. Alio modo accipitur fieri generaliter/prout est qualitercunq̄ procedere de non esse ad esse·et sic non est ista ꝓpositio principium quia sic est falsa·proceditur enim quandoq̄ de non esse ad esse ex nihilo.

Arguitur Omnis mutatio est ex subiecto presupposito·sed creare est mutare·ergo est ex aliquo presupposito.

¶ Dicendum ꝙ mutatio accipitur dupliciter·vno modo proprie sicut Aristotiles loquitur de mutari in quinto huius·et sic mutari est transire de quodam in quoddam·et talis processus nō potest esse nisi in subiecto·et ideo presupponitur subiectū aliter et aliter se habens in vtroq̄ termino mutationis·Alio modo accipitur mutatio generaliter et improprie ſm ꝙ mutatio significat quācunq̄ acceptionem ipsius esse post non esse·siue sit ex quodam siue ex nihilo·et sic etiam potest creatio dici mutatio·et creari mutari.

Queritur Quid significet creatio·Dicēduz ꝙ creatio accipitur dupliciter·vno modo actiue et sic est ipsa diuina essentia·ſm ꝙ creans id est essentia accepta cum relatione ratōis ad creaturas·quod notanter dicitur·quia si creatio esset diuina essentia absolute tunc deus semper crearet·quia deus semper est sua essentia·sed non habet semper illam relatōnem ad creaturas·Alio modo accipitur creatio passiue et sic non est passio predicamentalis·quia talis passio causatur ex actione predicamentali·sed creatio actiua non est actio predicamentalis sed est diuina essentia·sed passiua creatio est quedam relatio realis in creatura ſm quam creatura refertur ad creatorem sub nouitate essendi·quod ideo dicitur·quia semper creatura habet relatōnem realem ad creatorem quia ab ipso conseruatur·sed non semper habet relationem realem cum nouitate essendi. talem autem relationem solum habet quando creatur·vnde patet ꝙ deus dicitur creator non ex hoc ꝙ aliqua realis relatio sit in deo·sed ex hoc ꝙ creatura realiter refertur ad ipsum· Et est simile. quia columna quandoq̄ potest dici dextra non ex dextro quod est in columna·sed ex dextro quod est in animali·sic deus dicitur creator ex relatione creature ad ipsum· Et ex illo iterum patet ꝙ deus non dicitur creator siue creans ab eterno·quia ista·relatio que est creatio passiua non semper fuit in creatura. Et quia dictum est ꝙ ſm illam realiter dicitur creator·ergo non dicebatur ab eterno creator. Similiter dicitur de domineo·quia deus non dicebatur ab eterno dominus cum anteq̄ creatura esset nō fuit seruus. ergo etiam nō dominus.

Arguitur Om̄e accidens sequit̄ suum subiectum· sed creatō intelligitur precedere creaturā·ergo nō est accidens.

¶ Dicēduz ꝙ creatio accipitur dupliciē·vno mō ex parte obiecti siue termini quod est ipse deus et sic creatio p̄cedit creaturā·sic em̄ intelligit̄ creatura ꝓcedere a deo ꝑ creationē. Alio mō accipitur creatio ex ea parte qua ꝯiungitur creature. et sic creatō sequit̄ creaturā quia est accidens ipsius creature·et omne accn̄s sequitur naturalit̄ suum subiectū·Et si dicatur si creatō est tale accidens·ergo oportet illam rem fieri ꝑ aliam creatōnem et sic descendere in infinitum. Dicendum ꝙ hoc nō oportet quia creatō non est id qd̄ creatur sed quo aliquid creatur·illud autē quod creatur ꝓcedit ab alio ꝑ creatōem mediā.

Arguitur Omne quod fit potuit fieri vel possibile fuit fieri anteq̄ fieret, sed potentia significat materiā· ergo quod fit prehabuit materiā·ergo non fit ex nihilo·maior probatur quia alias non posset fieri.

¶ Dicēdum ꝙ i isto argumento est fallacia equiuocationis·quia potentia accipitur dupliciter· vno modo pro potētia materie que est ipsa met materia·et sic maior est falsa et minor vera· q̄r non est verum ꝙ omne quod fit fuit possibile fieri ſm illam potētiam ſm quā potentia significat materiā·Alio modo accipitur potentia pro potētia loica vel ꝓ potētia actiua agētis et sic maior est vera et minor est falsa·quia hoc quod de nouo fit habuit potentiā producentem illud quod fit·Etiam non repugnabat ex parte facti ꝙ ipsum factum fieret·et dicitur potētia loica q̄ nihil aliud ē q̄ nō repugnantia terminorū·quia ergo creatura non habet repugnātiam ad esse· iō possibile fuit ipsa; eē anq̄ eēt ſm talē potētiā

Arguit̄ Si creatō essz possibil' tūc simul cēnt fieri et fcm̄ esse· ſ fieri p̄cedit factum esse·ēgo ꝛc. ¶ Dōm ꝙ duplices sunt mutatōes·s·successiue et instātanee· Successiue

mutatões fiunt in tempe sicut alteratõ et loci mutatõ. et ĩ talib⁹ verũ ẽ q fieri p̃cedit factũ esse In toto eñ tpe talis res fit et ĩ fine tempis facta est. Alie sunt mutatões instãtanee q̃ fiunt ĩ instãti sicut sũt gñatõ et corruptõ et ĩ talibus simul est fieri et fcm̃ eẽ. qz dũ fiunt simul sũt quia instãs ĩ quo fiunt est ĩdiuisibile et tale fi: ri sigñificatur per creatõem.

Queritur Qual; circũstantiam dicat ex ĩ ista ꝯpõne ex nihilo aliquid fit. Dõm q ex ĩ ista ꝯpõne non dicit ꝓprie circũstãtiam cãe. sed potius circũstantiã ordinis. Primũ ptz qz si diceret circũstantiã cãe tunc diceret circũstãtiam cãe materialis. qa ex notat materiã. et significaret q ex materia sicut ex nihilo aliquid. fieret qd̃ est falsũ. Scdm̃ ptz qz qñqz ex significat tm̃ sicut post. et sic accipitur ex cũ dr̃ ex mãe fit meridies. ⁊ sic est verũ q ex nihilo aliquid fit. i. post nihil. non tamen est ordo accipiẽdus ĩ ista locutõe fm tẽps ꝫ fm naturã. qz si mund⁹ fuisset ab eterno creat⁹ tũc nõ p̃cessisset nõ esse mundi eẽ mundi ĩ tpe. ꝫ tñ naturaliter. qz ꝯcipiẽdo eẽntiam diuinã ꝯcipim⁹ absolute nõ esse mundi. ⁊ illa eẽntia naturalit est añ mundũ. vel p̃t ex dicere circũstãtiam cause material negatẽ sic q negatõ cadat sup̃ illaꝫ prepositõem ex vt sit sensus ex nihilo aliq̃d fit. id ẽ nõ ex aliquo fit aliquid.

Queritur Vtꝫ creatõem eẽ posset ꝯgnosci natali lumie.

Dõm est q lumẽ naturale capit duplr. vno mõ dr̃ lumẽ naturale mediũ ꝯgnoscẽdi sumptum ex p̃ncipijs scĩe natural. ⁊ sic creatõeꝫ eẽ nõ põt cognosci siue sciri ex lumie natali. qz phũs dicit q ex nihilo nihil fit. sed õne qd̃ fit sit ex materia. Alio mõ capit lumẽ natale p medio ꝯgnoscendi sumpto ex lumie natal rõnis. et sic p̃t sciri ex lumine naturali q creatõ est. sicut patuit ex rõnibus p̃us adductis. Et iteꝝ posset sic argui materia p̃ma est vel ergo ẽ ex aliquo ꝓducta. vl ex nihilo. nõ põt dici q sit ꝓducta ex aliquo. qz si esset ꝓducta ex aliquo tũc materia hẽret materiã ex qua eẽt ꝓducta et iteꝝ illa materia aliã sic q fieret ꝓcessus ĩ infinitum.

Arguitur Per fidẽ ꝯgnoscim⁹ creationẽ eẽ. ergo nõ põt haberi ex lumie natural rõnis. Dõm est duplr p̃mo q creatõ capit duplr. vno mõ absolute et sic p̃t ꝯgnosci creatõem eẽ ex lumie rõnis naturalis. Alio mõ capit creatõ fm q est fcã cũ certis circumstãtijs. s. ĩ p̃ncipio tempis ⁊ q õnia sunt creata sil et distincta ĩ septẽ diebus. ⁊ sic d̃ alijs circumstãtijs. et tunc creatõ tenet vel habet p fidẽ. Vel p̃t dici q nõ est incõueniẽs aliqd̃ esse demõstratũ apud phm qd̃ est creditũ apud laicũ. Nõ eñ pñt omnes hoies intendere acq̃sitõni scie. et ideo nccẽ fuit etiã aliqua tradere p fidẽ p̃dictis q̃ tñ possũt demõstrari apud sapiẽtes. sicut dicit doctor scũs in p̃mo libro ꝯtra gentiles.

Queritur Vtꝫ infinitũ sit nobis ignotũ. Dõm q infinitũ capitur duplr. vno mõ p infinito formali et sic infinitũ est nobis simpliciter ignotũ in lumie naturali. Alio mõ accipit infinitũ p infinito materiali. et hoc ẽ duplex. vnũ est infinitũ materiale acceptũ cathegrãmatice. ⁊ hoc iteꝝ a nobis nõ ꝯgnoscit fm rõeꝫ fm quã est infinitũ. Alio⁹ capit infinitũ sincathegrãmatice ⁊ sic potest infinitũ a nobis ꝯgnosci. Pro q̃ꝝ itellectu ẽ sciendũ q duplex ẽ infinitũ. s. formale ⁊ materiale. et rõ illius ẽ qz infinitũ dr̃ penes negatõem finis siue termi. ꝫ. duplr aliq̃d finit. vno mõ p materiã. qz eñ oĩs forma ẽ cõmunicabil optꝫ q recipiat incõmunicabilitatẽ ex materia et sic terminat p materiã ad esse idiuiduale. Alio mõ aliq̃d terminat siue finit p formã sicut ꝯtingit de rebus hñtibus aliquã speciẽ. Dicit ergo infinitũ formale qz nõ hẽt terminum materialẽ in quo recipitur. ⁊ sic forma que naturaliter subsistit sine materia vocatur infinita sicut est forma in substãtijs separatis. Et idõ dicit autor libri causarũ q intelligẽtia est infinita versus inferius. et dicitur notanter versus iferius. quia in ordine ad materialia intelligentie sunt infinite. quia nõ habent materiã. tamẽ ĩ ordine ad superius. s. in ordine ad deum sic sunt simpliciter finite. ⁊ hoc idõ quia q̃uis non habẽt esse intelligentie formã receptam ĩ materia. habent tamẽ esse receptũ in essentia determinate speciei. et ideo sunt simpliciter finite. Sũt eñ in aliquo p̃dicamẽto quia in p̃dicamẽto substãtie. sed eẽntia diuina est simpliciter infinita. p̃mo quia non recipitur ĩ materia. secũdo quia sua essentia nõ est alicui⁹ determiate speciei. Ex quo ptꝫ q nulla suba material p̃t dici infinita aliq̃ istoꝝ mõꝝ. Nõ eñ p̃t eẽ infinita materialit. qz hẽt materiã ĩ quã recipit et sic finit indiuidualit. nec ẽ infinita formaliter quia habet essentiam determinate speciei. Omnis autem creatura est finita for=

liter. quia habet essentiam determinate speciei q̄uis tñ quedā creatura .s. immaterialis posset dici infinita materialiter q2 nō habet materiā. Ex quib⁹ omnibus ptz φ solus deus est infinit⁹ formaliter. Sed infinitū materiale dr per priuationem termini formalis. vnde si materia subsisteret ab'q3 omī forma ipsa diceret infinita materialiter. et q2 quātitas tenet se ex parte materie. ido est φ si esset aliqua quātitas extensa sine termio diceret infinita materialiter. Hoc ergo infinitum accipitur dupliciť. vno mō cathegramatice et tunc infinitū significat quātitatem extensam sine t'mino. et hoc infinitū reprobat aresto. 2° huius. Alio mō capitur infinitū sincathegrāmatice et tunc valet i 2tinuis nō tātū quin maius et in discretis non tot quin plura. Istis sic psuppositis respōdendum est sicut prius dcm̄ est. ꝛ ponātur tres 2clusiones. Prima est infinitum formale est nobis ignotū in lumie naturali. In qua 2clusione pmo dr nobis q2 hoc infinitum formale est ȝm se maxie cognoscibile cum sit maxime in actu. ȝ quia excedit pportionē nostri intellectus. ido nō est a nobis cognoscibile. 2gnoscitur ergo pfecte ab intellectu diuino. Dicitur etiā notāter in lumine naturali. q2 in lumie glīe quo intellectus noster eleuatur ad vnionem intelligibilē p lumē glorie cū diuina eēntia. sic deus qui est infinitū formale poteīt a nobis 2gnosci nō tamē eo mō quo deus 2gnoscit seipm quia 2gnoscat seipsū 2prehēsiue q2 2prehēdit seipm. sic autē nō potest aliqua creatura etiā in gloria existens cōprehēdere deū. Scđa 2clusio ē. infinitum acceptū materialiter et cathegrāmatice est ȝm se nobis ignotum ȝm ratoēm infiniti. Dicebatur notāter nobis. q2 intellectus diuin⁹ posset etiā tale infinitū si esset 2gnoscere nō eo modo q̄ intellectus noster 2gnoscit sed colligēdo omīa in vno nunc eternitatis et sic deus 2gnoscit omīa que sunt in potētia sua que sunt infinita. Sz āt intellectus ñ potest 2gnoscere tale infinitū. Cui⁹ ratō est quia noster intellectus accipit suā 2gnitionē ex fantasmatib⁹ et sic 2gnoscit vnū pt⁹ alterum. cū ergo in infinito nō sit tminus et finis nō potest intellectus nr̄ capere tale infinitū nec pōt habere speciem intelligibilem illius infinti. Tercia 2clusio est infinitū acceptum materialiter et sincathegrāmatice potest a nobis 2gnosci. Cuius ratō est q2 quelibet potentia pt naturaliter 2gnoscere suū obiectum. ȝ tale infinitum 2tinetur sub obiecto itellectus qđ est quiditas rei materialis. ergo pōt tale infinitū per intellectum 2gnosci. minor ptz q2 cōtinuum dr sic infinitum et 2tinuū 2tieť sub quidditate rei materiał est tñ tale infinitum pportionatū speciei intelligibili. quia species intelligibilis representat vniuersale quod vniūsale ȝm potentiā 2tinet in se infinita singularia. q2 nō tot quin plura.

Arguitur Deus est infinit⁹ et ē a nobis 2gnoscibilis. ergo infinitū est a nobis 2gnoscibile. scđa ps añtis patz q2 in hoc 2sistit btitudo humana φ 2gnoscat deum. Rñdm̄ φ de⁹ est a nob 2gnoscibilis nō 2gnitōne naturali. ȝ ex 2gnitōe supnaturali q̄ fit p lumē glorie sicut dcm̄ est.

Arguit Spēs rez sunt infinite vt dr in porphirio. ꝛ sūt a nob 2gnoscibiles. ergo infinitū est a nobis 2gnoscibile. Rñdm̄ φ sunt duplices spēs rez. quedā sūt spēs rez impfcārum sicut sunt spēs mōn et tales sē infinite ȝm potentiā. et ido ȝm ratoēm infinitatis tales spēs nō sunt 2gnoscibiles. Alie sē spēs rez pfectarum sicut sunt spēs rerū naturalium. et tales spēs etiā sūt infinite quo ad nos. et io nos nō 2gnoscim⁹ numerū talium spēz. de illis tamē est sciā ȝm φ hñt aliquā cōmunē passionē sicut in pncipio huius dictum est.

Arguitur Plura corpa pñt esse i eodem loco pmo infinita. ego pñt infinite spēs esse apud intellecm̄. añs pz. q2 ea rōe q̄ duo corpa sē in eodē loco eadē rōne infinita. Rñdm̄ φ pl⁹ repugnat infinitas seu indetmiatas spēs intelligibiles eē apō intellcm̄ q̄ plura corpa īfinita eē i eodē loco. q2 plura corpa ñ veniunt necāro i vnū locū p successiōem. ȝ necē est spēs itelligibiles veire ad intellcm̄ successiue. In ilł aūt in quib⁹ ē successio vnū naturalie est post alterz qđ repugnat infinito.

Arguit Intellcūs nr̄ est vtus inorgāica. g° est vtus infinita. Rñdz φ aliqua foř pt dici infinita duplr. vno⁹ simplr q2 .s. nō hēt eēntiā 2tractā ad determinatā spēm et sic sola eēntia dīna dr infinita. Alio° dr aliq̄ foř infinita ȝm qđ q2 .s. nō habz materiā in qua recipiť. hoc aūt 2tingit dupliciť. s. formā recipi i matia. vno mō quia immergiť matie sic i brutis 2tingit in quib⁹ nō est forma eleuata sup̄ materiā. Alio mō foř est in materia sic tñ φ sit sup̄ materiā eleuata ȝm eē. sicutt ptz de aīa hūana

Primus.

et ideo talis for͛ est quodāmō sincathegrāmatice infinita. q2 nō pōt in tot opari q̄n in plura. Dōz est ergo q̄ ex hoc q̄ intellectus est virtus inorganica ſm q̄d est sincathegrāmatice infinitus.

Queritur Utrū entia naturalia sint determinata ad maximū et minimū. ¶ Dōm ē q̄ sic et hoc pōt pbari primo generalit͛. secūdo spēaliter. gñalit͛ quo ad maximū pbatur q2 in reb⁹ naturalib⁹ nō inuenitur infinitū sicut pbatur tercio hui⁹. ergo res naturales sunt determinate ad maximū. q2 si res naturales sūt finite. ergo hñt terminū quātitatiuū. Quo ad minimū sic ptz q2 ſm arestō. in hoc textu dabilis ē minima caro q̄ si vlterius diuidat͛ resoluitur in cōtinens. s. in aerem vel aquā q̄ cōtinent talē carnem. Scdō mō potest pbari spēaliter p ea que inueniūtur in reb⁹ naturalib⁹. In rebus em̄ naturalib⁹ tria inueniūtur. s. quātitas virtus actiua et passiua ⁊ qualitatiue dispositiones. ſ; nullū hoꝝ potest esse infinitū. pmo em̄ datur maximū et minimū in quantitate qd̄ pōt iterū dupliciter intelligi. vno mō accipiēdo materiam corpeam ex qua oritur q̄titas absolute. secundo accipiendo materiā corporeā p cōparatione ad corpus determinatū vel ad determinatā spēm. Capiendo absolute materiā corpoream i vniūso ē dabile maximū corp⁹. s. pmū celū. et minimū qd̄ vlterius diuidi nō potest. s. minima caro.

Arguitur Minima caro ē aliqd̄ cōtinuum. ergo diuidit͛ in infinitū. ¶ Dōm q̄ minima caro pt͛ accipi dupl͛r ex pte q̄titatis. vno mō capiendo q̄titatē carnis mathematice siue loice. i. sine ordine ad corpus phicum in quo est talis q̄titas. ⁊ sic q̄libꝫ quātitas pt͛ diuidi in infinitū. et sic nō datur minima caro. Alio mō capitur quātitas phice. i. ſm habitudinē ad aliquā rē vel ad aliqd̄ corpus phicum ⁊ sic loq̄ndo de quātitate carnis ſm spēm carnis nō potest quātitas carnis diuidi in infinitū. sed est dabilis minima caro. et hoc est qd̄ dicit arestō. in textu. q2 si minima caro diuideret͛ nō manēt caro ſ; resolueret͛ in cōtinens ita q̄ caro nō tenēt illā naturā phisicā quā prius. Scdō pbatur q̄ sumat͛ maximū et minimū p cōparatōem ad determinatā speciē rei naturalis. q2 quelibet res hñs speciem hēt determinatā naturā illius spēi ergo etiam hēt determinata accidētia q̄ cōsequūtur spēm ſ; q̄titas ē accñs cōseq̄ns spēm. ergo etiā hēbit determinata accñtia et determinatā q̄titatē. ⁊ hoc

ideo q2 oꝫ accñtia cuiuslibet rei pportōnari ipi fini ad quē talis res ordinat͛. ſ; indeterminata q̄titas nō cōueniret opatōni aialis q̄ ē finis aial. ergo oꝫ quātitatē determiatā eē in q̄lib; aiali.

Arguit͛ In spē hūana hoies sūt differētes i q̄titate. g⁹ ibi nō est determiatō ad maximū et minimū ¶ Dōz q̄ q̄titas in spē humana hꝫ determiatōez ad maxim et ad minimū et inter maximū et minimū q̄dā pl⁹ accedūt ad maxiꝫ ⁊ et aliq̄ sūt q̄ pl⁹ accedūt ad minimū. ⁊ sic pt͛ alīq̄s hō deficē ab illa quātitate ſm quā sumitur maximū i illa spē ⁊ abūdaē i illa ſm quā sumit͛ minimū in illa spē licꝫ ille q̄titates sint nob̄ ignote. ~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

~~[illegible] Et iō qd̄ secūdū q̄ aliq̄ moderni dicūt q̄ in reb⁹ natal͛ib⁹ dat͛ maximū et minimū extrisece. q2 s. illd̄ maximū penes qd̄ sumit͛ determiatō nō pt͛ attingi a re natali. nec minimū pt͛ attingi. ſ; ois q̄titas rei ē infra maximū et sup minimū~~ ſ; ātiq̄ dicūt q̄ et dat͛ maximū et minimū iꝫtrisece sic. s. q̄ spēs rei natal͛ eē pt͛ attingē h⁹ maximū ad qd̄ determiat͛ tal͛ spēs in maxio. sil͛r et de mimo. dat͛ igit͛ maxiꝫ et minimū intrisece i potētijs actis sic pt͛ dari maximū pōd⁹ qd̄ sortes pt͛ portaē et nō āplius

Arguit͛ Optꝫ excedē potētiā actiuā ipꝫ patiēs. g⁹ oꝫ potētiā portatiuā sortis excedē resistētiā ipi⁹ pōderis. pbat͛ q2 a pportōe eq̄litatis nō ē actō. vel g⁹ excedit in indiuisibili vel i diuisibili. nō pmū q2 i indiuisibili nō pt͛ fieri excessus. nec secūdū q2 tūc pt͛ aliq̄d addi ¶ Dōz q̄ potētia portatiua sortis excedit. ſ; tal͛ excess⁹ ē in aliq̄ indiuisibili phice. et iō eē phice nō pt͛ aliq̄d addi ad pōd⁹ alias nō ptaret. q2 si aliq̄d adderet͛ tūc nō fuisset determinat⁹ ad pmū pōd⁹ sic ad maximū qd̄ tñ supponit͛. Et si dicat͛ indiuisibile nō facit excessū. Dōm q̄ idiuisibile facit excessū phice licꝫ nō matheātice. ⁊ sil͛r pt͛ itelligi d̄ vtutib⁹ passiuis. q2 vt⁹ passiua ē determiata ad minimū a q̄ pt͛ pati ⁊ visi⁹ nō pt͛ pati a q̄cūq̄ puo coloē. nec audit⁹ a q̄cūq̄ puó sono. ¶ Secūdo ptꝫ idē in q̄litatis dispōnib⁹. q2 ē dare maximā raritatē i igne natalit͛ disposito. sil͛r in aq̄ et i aere. q2 vidē⁹ q̄ si aq̄ multū rarefiat r̄soluit͛ i aerē et si aer m̄rū rarefiat resoluit͛ i ignē. sil͛r ē dat͛ sūmā velocitatē in motu diurno. Et cā oīū istoꝝ dictorum est ista. quia nature reꝝ sunt determinate ſm sua principia. sed ex determinatā

ne principiorum sumitur determinatio in esse quātum ad dimēsiones quātitativas. Similiter determinatio ad posse quātū ad qualitates activas et passivas. et ad operari quātum ad qualitativas dispositiões que sunt principium operādi.

Arguitur Dato maximo hoīe adhuc pōt dari maior. ergo natura nō est determinata ad maximū et ad minimum. Ant̄s probatur q2 dato maxīo hoīe adhuc pt̄ corpus humanū rarefieri et sic fit maius. ¶ Dōm q homo vel quecūqz res naturalis pōt capi dupliciter. vno mō ſm q habz subsistētiam pmanēdi in natura. et sic nō potest dato maximo hoīe corpus humanū rarefieri q2 nō maneret subsistētia naturē. Alio mō accipitur hō vel alia res naturalis ſm q disponit ad corruptoēm. et sic dato maximo in re naturali adhuc res naturalis pt̄ vlterius rarefieri et disponi ad corruptionem. et ideo bene dicebatur q res naturales. i. res ſm q habent aliquā naturā non pn̄t in infinitū augmentari. q2 natura in illis reb⁹ corrumperetur.

Arguitur Intellectus human⁹ ē ens naturale et tn̄ nō est determinatus ad maximū et ad minimū. ā. sumptum p pma pte ptz q2 est ens in materia. ergo ē ens natale. ¶ Dōz ad pte primā assumpti q intellectus nō est ens naturale. ſz est ens supnaturale q2 nō dependet intellectus hūanus ex materia ī suo cōseruari sicut forme naturales. nec etiā acqritur virtute naturali effectiue q̄uis bn̄ dispositiue. Ad secundā etiā ptem aſſumpti est dōm q intellect⁹ etiā quodāmodo ē determinat⁹ ad maximū et ad minimū. q2 maximū intelligibile ē quiditas rei materialis q̄ est suū obiectū qd̄ pfecissime agnoscit ipsa potētia. et minimū intelligibile ē ipa mā q̄ agnoscit p analogiā ad formā.

Arguitur Motus et tps sunt entia natalia et tn̄ durāt i īfinitū q sint entia naturalia pz q2 sūt passiões entium naturaliū. ¶ Dōm q motus et tps pn̄t dupliciter capi. vno mō q̄tum ad id qd̄ actu inuenit in ipsis et sic sūt finita et determiata ad maximū. Alio⁹ capiunt q̄tū ad id qd̄ potētia et successiõe repit in ipsis et sic sunt infinita q2 tps pt̄ durare ſm successiõem in infinitū. siīe et mot⁹ vnūqdqz aūt debz denoīari ab illo qd̄ est in actu vt dr̄ scdo h⁹ et sic simplr dōz ē q sīt finita.

Arguit Aresto. dicit in 2° de aīa q ignis cessat in infinitū appositō cōbustibili. ſz ignis est ens naturale. g° entia naturalia nō sunt determinata ad maximū. Dōm q aresto. loquit̄ ibi 2ditõnaliter et añs illius 2ditõnalis ē impossibile sicut et 2ñs. Dicit eñ sic q si igni apponat̄ infinitū cōbustibile tūc in infinitū augebit̄. ſz impossibile ē apponere infinita 2bustibilia. q2 si quatuor elemēta et mixta rent 2uersa in ignē tunc nō essent plura ignibilia. Scdo dōm ē q aresto. in illa autoritate loqt̄ 2parative 2pando scz ignem ad aīata. q2 in aīatis est determinatio ad maximū et ad minimum ex pte forme. q2 forma in aīatis nō pt̄ informare quācūqz materiā. ſz ignis n̄ est sic determinatus ex pte forme. q2 forma ignis inq̄tum ignis pōt quācunqz materiā informare siue magnā siue puam vt latius dr̄ in 2° de aīa.

Queritur Vtrum dato maxīo igne posset addi stuppa vel lignum. ¶ Dōm q questio p̄supponit falsū. q2 dato maximo igne. esset stuppa ignibil̄ vel possz dici q dato maximo igne ſi in vna pte adderetur aliquid quecūqz mō tūc in alia pte fieret cōdensatõ et sic maneret quātitas ignis q̄ p⁹ fuit.

Omnes igitur con

Postq̄ aresto. determinauit de principijs ſm opiniões antiquorum hic 2sequēter icipit inquirere veritatē de principijs rerum naturalium et pmo facit hoc p modū disputatõis siue disputatiue. Scdo facit hoc demõstratiue ibi. Sic igitur dicam⁹. Primo inquirit de 2trarietate principiorum. scdo de nūo ipsorum. Circa primū pmo ponit opiniões antiquorum de contrarietate principiorum. Scdo inducit circa hoc ratõem. Et tercio ondit quomō phi differēter se habebant ponēdo principia 2traria Dicit ergo pmo q omnes antiqui dicūt pricipia eſſe cõtraria. et hoc pbat per tres opiniões. q2 aliqui ponebāt vnū principium innaturalit̄ loqūtes sicut pmenides et melliss⁹. et illi etiā dicebāt 2trarietatē eē in pricipio. q2 permenides ponit calidū et frigidū eē pricipia. et dr̄ calidū eē ignē et frigidū eē terrā n̄ distinguens accidens a subiecto. Alij ponebant vnū principium mobile et sunt naturaliter locuti. et illi etiam ponebant contrarietatem in illo principio. quia dicebant hoc principium diuersificari ſm rarum et densum. Alij vero ponebant infinita pricipia sicut democritus et illi etiam ponebāt

ɔtrarietatē in principijs. qꝛ democritus dixit corpora athomalia differre ſm plenū ⁊ vacuum. Itē dicebat ea differre ſm figurā poſitōe; et ordinē. qꝛ aliqui eſſent athomi recti aliqui circulares. Poſitōe aliqui eſſent ſurſum et aliq̄ deorſū. et ordine aliq̄ eſſent priores et aliq̄ poſteriores.

Queritur

Quare ariſto. nō dicit de aliqͦ de opiniōe anaxagore et empedoclis. Dōm φ ideo qꝛ prius dictū eſt ſc; in principio φ ipſi ponūt ɔtrarietatē ī principijs. quia dcm̄ fuit φ ipſi dicebāt generatōem et corruptōem fieri ɔgregatōe ⁊ ſegregatōe et illa ſunt ɔtraria. nō ergo fuit neceſſe repetere illorum opinionem.

Arguitur

Prius dictum ē φ pmenides poſuit tm̄ vnum principiū. ergͦ nūc male dr̄ φ ponat duo principia ſc; ignē ⁊ terram. calidū et frigidum. Dōm φ pmenides dixit tm̄ vnū eſſe pncipium ſm ſubſtātiam ꝟ ſm apparētiam ſenſus eſſent duo principia. quia ſm ſenſum apparet φ caloꝛ eſt pncipium rerū in eſtate qꝛ generat res. et frigidū eſt principiū rerum in hyeme. qꝛ corrūpit res. ⁊ quia pmenides nōdū vidit diſtinctōem inter accīns ⁊ ſubām. ideo dixit calorē e. ſc ignem et frigidū eē terram. Poſuit ergo pmenides terrā nō ſolam. qꝛ ſicut prius dcm̄ eſt nullus phōꝝ poſuit ſolam terrā p pncipio ꝓpter eius groſſitiē. ſed poſuit terrā ſimul cū igne.

Et hoc ratōnabiliter

Hic ɔſeqūt ariſto. pbat rōe qͦ prius pbauit autoritate āntiqͦꝝ. ſ. φ principia ſint ɔtraria. Et poteſt ſtare rō in hoc. quitūſcūq; ɔueniunt ɔditiones primorum contrariorum illa ſunt pma cōtraria. Sed principijs conueniunt conditōes pmoꝝ ɔtrarioꝝ. ergo principia ſunt pmo ɔtraria. maioꝛ pbat ſa ɔditōes idicāt ſubiectū. minoꝛ ptʒ qꝛ tria ſunt de ratōe pmoꝝ ɔtrarioꝝ. primū ſc; φ n̄ ſīt ex alijs. ſecundū φ nō ſunt ex alterutris. i. vnū ex alio. tertiū φ alia ſūt ex ipſ. Iſta autē tria ɔueniunt etiā pmis principijs. qꝛ pma principia nō habent aliqua priora ſe et ſic nō fiunt ex alijs. qꝛ ɔtra ratōe; pmi eſt habere aliqͦ prius ſe. pncipia etiā non fiunt ex ſe inuicem et ſic nō fiunt ex alterutris. et quia prima ſunt ſic omīa alia fiunt ex ipſis.

Sed oportet hoc

Hic inueſtigat vltimā ɔditōem primoꝝ ɔtrarioꝝ. quia illa ē minus manifeſta. ſ. φ omnia fiunt ex ɔtrarijs. Et dicit φ actio et paſſio nō fiunt inter quecūq; cōtingentia. i. indeterminata oppoſita. ſed optet actionē et paſſionē fieri inter ɔtraria. quod pbatur in textu inductiue qꝛ oīa que fiunt vel ſunt ſimplicia vel cōpoſita. ꝟ in oībus his aliquid fit ex ɔtrarijs. In ſimplicibus patʒ. qꝛ muſicū fit ex immuſico albū ex nō albo. Similiter in compoſitis conſonans. i. ɔpoſitum fit ex incōſonāte. i. ex icōpoſito. Et ratio iſtoꝝ ē quia oīe quod fit nō eſt anteq̄ fit. hoc ergo nō eſſe qͦ p̄cedit fieri ɔtrariatur illi eſſe qͦ poſtea fit. oportet ergo oīe eſſe habere prius nō eſſe quod eſt ſibi ɔtrarium. Similiter quod corrūpitur prius eſt anteq̄ corrūpatur. et hoc eē ɔtrariat nō eſſe qͦ acquiritur p corruptōem.

Uſq; quidem igitur

Poſtq̄ ariſto. pbauit φ principia ſunt ɔtraria. iam ponit phs motiuū antiquoꝝ quaꝛ ponerent principia ɔtraria. et ſcđo ponit ɔuenientiam et differētiam ipſoꝝ. Quo ad primū vult φ antiqui phi ponebāt principia eſſe cōtraria ñ moti aliqua ratōne ꝟ coacti ipſa veritate. quia in ipſam veritatē intellect⁹ naturaliter inclinatur licet quaq; rōem veritatis nō pcipiat.

Arguit

Coactio fit p motū violentū. ꝟ intellectus naturaliter inclinatur in veritatē. ergo nō cogitur ad veritatē. Dōm φ intellectus noſter accipit dupliciter. vno mō abſolute et ſic nō cogitur p veritatē. qꝛ coactio dicit motū violentū. ꝟ intellect⁹ noſter ī clinatur in veritatē ſicut in ſuū finē. ſicut ergo res naturales nō dicūtur cogi quando tendunt ad ſua loca. ita nō dicitur intellect⁹ cogi qn̄ tendit in veritatē. Alio mō dr̄ aliquid cogi p accīns. ſ. p ɔparatōem ad ratōem que habetur ɔtra veritatē. et ſic intellectus pōt cogi ad dimittendum illam rationē et aſſenciendū veritati. et ſic cogit per compatiōnē ad ratōem falſam quā prius intellectus accepit et nō abſolute. Poteſt etiā dici φ coactio quādoq; idem ē φ cogitatio. et ſic aliqua coactio pōt eſſe naturalis. Poteſt etiā aliē dici φ ſi coactio dicat neceſſitatē abſq; violētia tunc etiā intellectus pōt cogi nō autē voluntas qꝛ volūtas habet libertatē intellectus vero non ⁊ ſic dici ſolet φ veritas vincit intellectū etiam veritas creata. ſed nullū bonū creatum poteſt

vincere voluntatem quin volūtas tendere possi in oppositū illius.

Differūt tamē ab in.

¶ Postq̄ aresto. dixit q̄ principia sunt ɔtraria hic ponit differētias et ɔuenietias antiquoꝝ in tali positōe. et p̄mo ponit duas differētias. quarum p̄ma est. quia aliqui ponebāt p̄ora ɔtraria aliqui posteriora. Scđa ē q̄ aliqui posuerūt p̄n cipia esse p̄iora p̄m ratōem sicut illi qui ponebant numeꝝ parē et imparē ɔcordiā et discordiā sicut Empedocles. q̄ sunt notiora p̄m intellectuꝝ quia ɔmuniora. Aliqui ponebant eē notiora p̄m sensum vt pmenides posuit calidū et frigidum. Deinde ponit tres ɔuenietias quaꝝ prima est q̄ principia sunt ad inuicē ɔtraria. Scđa ē q̄ vnū principiū est melius et alteꝝ peius. Terciū est q̄ omnia principia sunt notiora. differebāt tamen in hoc sicut dcm̄ est. quia aliqui pōnebāt notiora p̄m ratōnem sicut hi qui ponebāt vniuersalio ra qm̄ vniuersale est p̄m ratōem notius. singularia p̄m sensum.

Queritur Vtꝝ ɔditōes principioꝝ sint bene posite. ¶ Dōm q̄ sic. et rō est quia de ratōe p̄ncipij est eē primū ex hoc autē q̄ principiū est primū duo includunt in principio. p̄mū est negatō p̄orum. et ex hoc habet p̄ncipium q̄d nō fit ex alio. Et ex hoc q̄ hēt ordinē ad posteriora ɔuenit sibi q̄ alia fiūt ab ipso. et quia ista principia etiā sunt ɔtraria conuenit eis alia ɔditio. s. q̄ nō fiunt ex alteruti's. i. ex se inuicem. quia vnū ɔtrarioꝝ nō fit formalit̄ ex alio sicut infra patebit.

Arguitur Si p̄ncipia sunt ɔtraria. vel intelligit̄ d̄ p̄ncipio extra genus et hoc est falsum. q̄ illud est tm̄ vnū s. deus. vel intelligit̄ de p̄ncipijs i genere p̄m rationē qualia sunt p̄dicamēta. hoc iteꝝ nō potest dici. q̄ p̄dicamēta nō sunt ɔtraria. Nec potest intelligi de p̄ncipijs in genere p̄m rem. q̄ illa sūt materia et forma que nō ɔtrariātur. ¶ Dōm q̄ tripliciter possu⁹ loqui de p̄ncipijs. vno mō de p̄ncipio efficiēte et hoc est simpliciter vnū q̄d est de⁹.

¶ Et ido platonici errauerūt ponētes duo effectiua principia quoꝝ vnum esset p̄ncipium bonoꝝ ⁊ aliud principiū maloꝝ. Et aliqui heretici. s. manuchei sequebātur opinionē platonis dicētes q̄ eēt vnū p̄ncipium bonoꝝ q̄ sp̄ualium reꝝ. et aliud maloꝝ q̄ corpalium reꝝ. Scđo possum⁹ loq̄ de p̄ncipijs reꝝ acceptis p̄m eē loicum. et sic p̄dicamēta sunt decē reꝝ prima p̄ncipia. quia p̄ talia p̄dicamēta datur diffinitō loica. ⁊ istis modis n̄ loquimur hic de p̄ncipijs. Tercō mō accipiuntur principia p̄ p̄ncipijs intrinsecis reꝝ naturalium. et sic sunt tria p̄ncipia. s. materia forma et p̄uatio. et illa p̄ncipia sunt ad inuicē ɔtraria. q̄ priuatio ɔtrariatur forme accipiēdo ɔtrarietatē cōmuniter. Dicebat̄ notāter reꝝ naturaliū ɔpter p̄ncipia reꝝ sp̄ualium. q̄ talia nō habent materiā. Dicebat̄ eē notant̄ p̄ pricipijs intrīsecis ɔpter causam efficiētem ⁊ finalem. q̄ efficiēs et finis sūt principia reꝝ naturalium. sed nō sunt intrinseca principia. Etiā addebat̄ reꝝ naturaliū. i. mobilium. quia res naturales necāirio habēt ista tria p̄ncipia ɔut mobiles sunt. sufficiunt eīm duo principia ad ɔstitutōem rei. s̄ ad mobilitatē requiruntur tria. q̄ motus fit ex priuatōe in formā et ex forma in p̄uatōem p̄ materiā sicut p̄ subiectū.

Arguitur Cōtraria fiūt ex alterutris. s̄ p̄ncipia sūt ɔtraria ergo fiūt ex alterutris. añs p̄z ex tercia ɔditōe que dicit q̄ ōnia fiunt ex ɔtrarijs. ¶ Dōm q̄ ɔtraria accipiunt̄ dupliciter. vno mō accipiunt̄ formaliter. et sic vnū ɔtrarioꝝ nō p̄t fieri ex alio. q̄a albedo nō potest fieri ex nigredine. et sic saluat̄ secūda ɔditō q̄d nō fiunt ex alterutris. Alio mō aliquid fit ex alio materialiter et sic est veꝝ q̄ cōtraria fiūt ex se inuicē. q̄ quod ē prius albū hoc p̄ motū amittit albedinē et fit nigꝝ. et sic saluat̄ tercia ɔditio q̄ ōnia fiūt ex ɔtrarijs.

Arguit̄ Forma fit ex mat̄ia. q̄ matēia p̄est forme. ergo vnū principioꝝ fit ex alio ¶ Dōm q̄ dupliciter aliquid fit ex alio vno mō substātialiter. q̄ sub̄a vnius mutat̄ in sub̄stātiam alterius. et sic forma nō fit ex materia q̄ sub̄ā mat̄ie nō mutat̄ in sub̄am forme. Scđo mō aliquid fit ex alio subiectiue. q̄ sc3 est subiectum factiōis alterius. et sic forma fit ex mat̄ia q̄ est subiectū factiōis ipsi⁹ forme natalis. Pōt etiā dici q̄n d̄r q̄ forma fit ex mat̄ia q̄ hoc itelligatur de forma totius que fluit ex vniōe mat̄ie et forme partis.

¶ Cōsequens autē vti.

¶ Postq̄ aresto. inq̄siuit disputatiue de ɔtrarietate p̄ncipioꝝ. ɔsequēter inq̄rit disputatiue de nūo p̄ncipioꝝ. et circa hoc primo mouet vnā questiōem istā. s. vtꝝ duo tria aut plura sint p̄nci-

pĩa rez naturaliũ et primo excludit hoc qđ ñ cadit sub questione.s.an sit vnũ principiũ.q2 sicut prius dcm̃ est principia sũt ɔtraria.ꝫ vnũ et idẽ nõ potest eẽ sibiipsi ɔtrariũ.ergo nõ potest esse tm̃ vnum principium.

Arguitur Est tm̃ vnũ principium vt p3 p phm 12° methaphice vbi dicit omnis pluralitas principũ mala ergo vnus pnceps. ¶ Dõm ꝙ loqñdo de pncipio effectiuo sic est tm̃ vnũ principiũ rez.s.ipẽ deus.ꝫ loqñdo de principijs intrinsecis rez naturaliũ nõ pt esse tm̃ vnũ principiũ.ꝫ sunt duo loquẽdo de principijs ɔstitutõis.vel tria loqñdo de pncipijs transmutatõis.

Infinita autem non.

¶ Hic ostẽdit aresto.ꝙ principia rez naturaliũ nõ pñt eẽ infinita.et ad hoc ponit quatuor ratões. Prima stat in hoc si principia rez naturaliũ sunt infinita nõ erit scia de rebus naturalib9.ɔña tenz q2 infinitũ est nobis ignotũ.ꝫ ex pncipijs sumit̃ ɔgnitio rei.si ꝰ principia sunt ignota nulla erit scia de rebus natalib9. ¶ Scdã rõ stat in hoc.pncipia sunt prima ɔtraria sicut prius dcm̃ est.ꝫ pma ɔtraria nõ pñt eẽ infinita.ergo nõ pñt principia esse infinita.minor p3 quia prima ɔtraria sũt primi generis qđ est sba.ꝫ in vnoquoq3 genẽ est vna prima ɔtrarietas.ergo nõ possunt eẽ infinita prima ɔtraria

Arguit In suba nulla est ɔtrarietas. ergo male dr ꝙ in sba que ẽ primũ gen9 sit vna prima ɔtrarietas.aũs pbatur ex quarta ppietate sbe vbi dr ꝙ substãtie nihil est ɔtrariũ. ¶ Dõm primo ꝙ est duplex sba.quedã est sba ɔpleta sicut est genus et spẽs et sic nũq suba habet ɔtrariũ qualitercũq3 accipiat ɔtrarietas. Alio mõ accipit̃ sba p suba incõpleta q̃ etiam apud phos vocat̃ qualitas sicut est differẽtia sbalis.et sic põt esse ɔtrarietas in illis substantijs. Circa qđ tñ ɔsiderãdũ est ꝙ ɔtrarietas accipit̃ duplr.vno mõ pprie sm ꝙ est repugnãtia duaz formaz actiuaz et passiuaz in se inuicem vel cãraz ex actiuis et passiuis.et sic solũ in tertia spẽcie qualitatis inuenit̃ ɔtrarietas et nõ in sba nec in alijs spẽbus qualitatis.aut etiã predicamẽtis. Alio mõ accipit̃ ɔtrarietas ɔĩter put se extẽdit ad puatiuaz oppositõem vel etiam p exitu duaz drãz ex potestate generis.et vtroq3 mõ in sba est ɔtrarietas q2 forma et priuatõ ɔtrariãtur.et etiã due differẽtie eiusdẽ generis ɔtrariãtur sicut nũc dcm̃ est in argumẽto.

Et quod cõtingit ex fini

¶ Hic ponit tertia rõ ad idem et stat in hoc qđ põt fieri p finita magis ponẽdum est ꝙ qđ põt fieri p infinita. Aũs rõ est q2 frustra fit p plura qđ potest fieri p pauciora cũ natura nihil faciat frustra.ꝫ si ponãtur finita principia sicut posuit empedocles pt dari ratõ omniũ que fiũt in reb9 naturalib9.ergo melius est ponẽ finita ꝙ infinita principia. ¶ Qrta rõ stat in hoc si infinita sẽ principia tunc omnia ɔtraria erũt principia.sed illud est impossibile.ergo illud ex quo seqtur.qa infinitũ omnia includit et extra infinitũ nihil ẽ si ergo principia sũt infinita.ergo õma includũt in principijs.minor p3 dupliciẽ. Primo q2 principia sunt prima ɔtraria sed nõ omĩa ɔtraria sũt prima.q2 multa ɔtraria fiũt ex priorib9 ɔtrarijs ẽgo nõ pñt omnia ɔtraria esse principia sicut album et nigrum fiunt ex calido et frigido. Scdõ quia pĩcipia nõ debent fieri ex alterutris.i.vnũ ex alio.et hoc idõ est q2 optet principia sp manere.sed multa ɔtraria fiunt ex se inuicẽ.ergo ñ sunt omnia ɔtraria principia.

Arguit Principia non semp manẽt. ergo ista ppositõ est falsa optet principia sp manere.aũs pbatur q2 forma corrũpitur et puatio corrũpitur et quodãmodo materia. ¶ Dõm ꝙ ista ppositio optet principia sep manere pt dupliciẽ intelligi.vno mõ sm opinionem antiquoz et sic ẽ absolute et simpliciẽ vera q2 antqui ponebãt vnũ ens in actu ex quo õnia sbaliter ɔponũtur.q2 ergo sm eos omniũ rez est vna sba sic nõ est pprie corruptio alicuius rei. Exempli grã dyogenes posuit aerez p principio et dixit aerẽ semp manere.q2 quãdo homo corrũpetur dixit ꝙ aer acciperet aliã figurã.sed tamẽ maneret vnus aer sm subam et ad istã intentõnem loquitur aresto.ɔtra antiquos. Alio mõ pt ppositio intelligi loqñdo.s.de principijs sm mentẽ aresto.et tũc materia manet sm numerũ.qa ẽ vna materia omniũ generabiliũ et corruptibiliaum vnitate indifferẽtie.ꝫ forma et priuatõ manẽt nõ in nũo nec in spẽ.ꝫ in ɔũi analogia.optz tñ sp aliquã formã eẽ in materia.ꝫ nõ optet talem formã specificã eẽ sp.

Quoniam autem si

¶ Hic ostēdit aresto. tribus ratōnibus ꝙ nō sī tm̄ duo principia. Et pma stat in hoc. quia ex pncipijs debet aliqd fieri siue generari. ſ ex duobus ꝯtrarijs nō potest aliquid fieri siue generari nisi addatur terciū. ergo optet dicere ꝙ sī ad min⁹ tria. s. duo ꝯtraria et vnū subiectū. minorē pbat inductiue. q2 caliditas nō fit ex frigiditate. nec frigiditas ex caliditate. ſ subiectū habens in se frigiditatē trāsmutat ad calorē. Pōt etiam dari rō extra textū que stat in hoc. qa quecūqz fiunt ex alijs optet ꝙ illud ex quo talia fiūt habeāt habitudinē ad illud qd postea fit. ſ vna ps ꝯtrarietatis nō habet habitudinē ad aliā partē ergo nō fiunt ex se inuicem.

Adhuc aūt amplius.

¶ Hic ponit secūda ratō et stat in hoc. si ponātur tm̄ duo principia et pus pbatū est ꝙ sunt ꝯtraria sequit ꝙ duo ꝯtraria erunt pncipia. ſ h⁹ est incōueniens. q2 tunc seqretur ꝙ pncipij esset principiū. q2 ꝯtraria sunt accītia cū in substātijs nō sit ꝯtrarietas. sed accītia habēt principiū. s. subam. et sic ꝯtrarioꝝ pncipioꝝ. s. accidentiū erit principium sc3 substantia.

Arguitur

Prius dcm̄ est ꝙ pma cōtraria sunt de pdicamēto sube. ergo male dr̄ ꝙ sola ꝯtraria sūt de pdicamētis accidentiū. ¶ Dōm ꝙ aresto. hic pcedit disputatiue. et iō ponit ꝓpositōes que sunt vere fm opiniōem antiquoꝝ quas ipsi ꝯcedunt. ſ fm opinionē antiquoꝝ qui ponūt pncipiū vnū ens in actu, verꝝ est ꝙ quecūqz sunt in illo principio sunt accidētia sicut sunt rarꝝ et densum. quā ꝯtrarietatē ponebāt antiqui ponētes tm̄ vnū principiū materiale. Si tamē ista rō accipiat fm opinionē aresto. et veritatē. Dōm est ꝙ etiā pūatio et forma q̄ ꝯtrariātur sicut pūatiue opposita habent se sicut accītia. q2 insunt materie et inesse ē cōditio accidentis.

Amplius non esse di

¶ Tercia ratō stat in hoc. si duo ꝯtraria sint tm̄ pncipia sequeret ꝙ ex nō substātijs fieret sbstātia. sed hoc est incōueniēs. q2 ex accidente non est nata fieri suba cū nihil fiat ex alio nisi qd pest in eo fm aptitudinē. seqla pbatur q2 ꝯtraria nō sunt sube cū substātia nō sit ꝯtraria sbe.

Arguitur

Cōtraria q̄ sūt principia sī substātie sicut sī pūatō et forma. ergo si ponerētur tm̄ duo pncipia non fieret substātia ex nō substātijs. q2 illa principia ꝯtraria duo sunt sube. ¶ Dōm ꝙ hic aresto. arguit ꝯtra antiquos et iō supposita opiniōe antiquoꝝ istud argumentū est optimū qa tunc contraria sī solū accidētia. Vel si supponat opio aresto. tunc est dōm ꝙ substātia accipit dupliciter. vno mō a dando esse et sic vtiqz vnū ꝯtrarioꝝ est substātia. s. forma. Alio mō accipitur substātia put dr̄ a substādo. et sic principia ꝯtraria de quibus loqtur aresto. non sunt substātie. q2 pūatio et forma nō substāt sed insunt. fieret ergo sbstantia a substādo dicta ex nō substātia etiam fm opinionē aresto.

Arguitur

Ex nonsubstātia fit substātia sicut ex nōhomine fit homo. ¶ Dōm ꝙ nō substātia potest capi dupliciter. vno mō negatiue fm ꝙ illud dr̄ non substātia in quo est absoluta negatō substātie. et sic ex nō substātijs nō fit naturalit suba. sic ex nō homine nō fit homo. nec ex nō equo equ⁹. Alio mō nōsubstātia capitur pūatiue fm ꝙ aliquid dr̄ nōsubstātia qd nō est substātia tamē aptum natū ē esse suba. et sic vtiqz ex nōsubstātijs fit suba sicut ex nōhomie fit homo. semē em̄ humanū ē nōhomo pūatiue. sed lapis est non homo negatiue. per hoc dōm ē ad textum ꝙ arestotiles loquit de nō suba negatiue cum dicit ꝙ ex nō substātijs non fit suba.

Vnde si aliquis et pri

¶ Hic aresto. ondit ꝙ in hac positōe etiā ꝯcordabāt antiqui. s. ꝙ pret duo ꝯtraria necē ē ponere terciū subiectū. q2 illi q̄ ponebāt aerē ponebāt preter aerē rarꝝ et densum sic ponebāt preter cōtraria. s. rarꝝ et densum subiectū. s. aerē. sile q̄ ponebāt ignē et aquā. Differbāt tn̄ isti phi q2 aliq ponebāt materiā plus sepabilē a ꝯtrarijs sicut q̄ ponebāt aerē et aquā. q2 aer pt cito frigefieri et calefieri. Et aliqui ponebāt pncipiū materiale min⁹ sepabile a duob⁹ ꝯtrarijs sicut illi q̄ ponebāt ignē. q2 ignis nō ē bene sepabilis a calore vn̄ qn̄tum ad hoc pessime ponebāt illi q̄ dicebāt ignē eē pncipiū. Circa qd ꝯsiderādum est ꝙ i pncipio sunt duo ꝯsiderāda. s. pmitas et qn̄tum ad hoc optime dixerūt q̄ posuerūt ignē esse principium. Alio mō pt capi ignis qn̄tū ad hoc ꝙ nō est sepabilis a ꝯtrarijs et sic pessime dicunt illi qui ponunt ignem eē principium.

Sed omnes vnū hoc

Hic arest·ostēdit q̄ preter vnū principium materiale antiqui etiā ponūt duo ꝯtraria· quia aliqui ponūt in vno materiali p̄ncipio densitatem et raritatē·aliqui magnū et pūū sicut Plato.differūt tñ in hoc q̄ aliqui ponūt vnū ex parte materie et duo ex pte forme sicut arestotiˢ et ~~ponētes vnum principium mobile~~· Aliqui posuerunt vnū ex pte forme·s·ydeam·et duo ex parte materie·s·magnū et paruū sicut plato·

Plura autem tribus

Hic ostēdit aresto·q̄ nō sint plura principia tribus et hoc ꝓbat duabus rōibus·quaꝝ prima stat in hoc·q̄ȝ pōt fieri p pauciora supflue fit p plura·ꝭ in ōi mutatōne sufficit vnū subiectū et duo ꝯtraria·qꝛ materiale subiectū sufficit ad patiendū et duo ꝯtraria ad agendū·ergo nō optet ponere plura principia q̄ȝ tria·ꝯ Scōa rō stat in hoc si eēnt plura principia q̄ȝ tria tunc essent plures prime ꝯtrarietates ꝭ hoc ē incōueniēs·ergo illud ex quo sequit̄·maior ptȝ qꝛ optȝ sꝑ principia esse ꝯtraria·si essent plura tribus ergo erūt ad minus due ꝯtrarietates·minor pȝ qꝛ p̄ma cōtrarietas est p̄mi generis·ꝭ p̄mū genus hēt solum vnā ꝯtrarietatē ergo nō pñt esse plures prime ꝯtrarietates·Intendit ergo aresto in hoc capitulo p̄dicto talē ꝯclusionē Nō est tm̄ vnū principiū·nō sunt infinita pⁱcipia·nō sunt tm̄ duo et nō plura tribus·ergo sunt tm̄ tria. antecedēs est per partes ꝓbatum·

Queritur

Vtruȝ tria sint principia reꝝ naturaliū· Dōm ē q̄ sic et rō est qꝛ ista principia dicūtur reꝝ naturaliū·i·mobiliū·illa ergo sunt p̄ncipia reꝝ sꝫm q̄ mobilia sunt·ꝭ ad motū req̄rūtur tria p̄ncipia qꝛ in ōi mutatiōe optet eē duo extrema quoꝝ vnū extremū remouet̄ ab aliquo subiecto p mutatōem et aliud p mutatōem acq̄ritur·Exempli grā qñ aqua mutat̄ de frigido in calidū tūc frigiditas abijcitur et caliditas acq̄ritur·et aqua ē subiectū q̄ȝ prius stat sub vno termio et postea sub alio·Cū ergo res naturales habeāt eē p motū necesse ē dicere q̄ tria sunt principia reꝝ naturaliū·s·duo ꝯtraria quoꝝ vnū abijcitur in motu et alteꝝ acq̄ritur et terciū est subiectū q̄ȝ etiam diuersū est ab vtroq̄ȝ ꝯtrarioꝝ· Et ideo est qꝛ qñq̄ȝ stat sub vno ꝯtrario et qñq̄ȝ sub alio Et qꝛ p̄ncipaliter hic loquimur de trāsmutatōe substātiali, ideo optȝ dicere q̄ vnꝰ terminꝰ est forma sbalis·et alius terminꝰ est priuatō forme sbalis et subiectū q̄ȝ p̄supponit̄ ē materia prima q̄ ē ens in potētia·Nō eñ pt eē aliq̄s actꝰ añ actū sbalē

Queritur

Quō differāt ista tria principia· Dōm q̄ differūt in rōne principiādi·et hoc ptȝ qꝛ aliqua ex eis sūt principia in fieri tm̄ sicut priuatō q̄ solum est principiū transmutatōis rei et nō ꝯstitutōis·Alia sūt principia etiā in facto eē sicut materia et forma·et hoc est q̄ȝ dicit aresto·q̄ priuatō abijcitur qꝛ nō manet in re fcā·Et iteꝝ priuatō ē principium p accñs ꝯstitutōis·sed materia et forma sūt principia p se ꝯstitutōis·et sic dr̄ priuatō principium quia est causa sine qua non fieret mutatio vt infra dicetur·

Queritur

Quē ordinē hñt ista tria principia· Dōm q̄ ista principia pñt tripliciē ordinari·Vno mō sꝫm viā ꝑfectiōis et sic forma p̄cedit deiñ materia ⁊ tercio priuatio·qꝛ forma dat esse· ⁊ sic est perfectior materia q̄ recipit eē· Alio mō pñt ordinari sꝫm viā generatōis·et sic sunt adhuc dupliciter ordināda·Vno mō sꝫm ordinē terminoꝝ· ⁊ sic priuaᵒ est terminꝰ a quo ī motu· ⁊ materia est subiectū vel mediū·et forma est terminꝰ ad quē· Alio mō pñt ordinari sꝫm ordinē sustentatōis ⁊ sic materia p̄cedit·qꝛ materia sustētat priuatōem ⁊ formā·Intelligit̄ eñ subiectū añ cōtraria q̄ sunt in ipso·sic etiā oportȝ p̄intelligere materiā añ duo contraria·s·priuatōem et formam·

Queritur

Quare necesse est ponere priuatōem in materia·

Dicendū q̄ ideo qꝛ priuatio est principiū transmutatōis siue mobilitatis·et impossibile ē absq̄ȝ priuatōe fieri trāsmutatōem vel motum· Quod sic ꝓbat̄·qꝛ in ip̄a priuatōe duo includunt̄·s· negatio forme et aptitudo ad eandē·sed necesse est ex vtraq̄ȝ pte p̄uatōem esse in materia si debeat mutari ad aliquā formā nouā·Primū ptȝ qꝛ nulla materia trāsmutat̄ ad formā quā iam hȝ·ergo necesse est q̄ in materia sit negatio illius forme quā dȝ recipē·exēpli grā·materia hois nō p̄t trāsmutari ad formā hois qꝛ iā hȝ formā hois ꝭ pōt trāsmutari ad formā cadaueris·qꝛ illā formā ñ hȝ·Scōa ps ptȝ ex pte aptitudis·qꝛ etsi materia hēat negatōem forme nūq̄ȝ tñ naturalit̄ trāsmutat̄ ad illā formā nisi etiā in illa materia po

naꝫ aptitudo naturalis ad talē formā. exempli grā. q̄uis in materia lapidis sit negatio forme hoīs nō tn̄ ex lapide fit naturalit hō qꝛ in lapide nō est aptitudo ad formā hūanā. ⁊ ex hoc sumit cā q̄re celū nō pt trāsmutari ad ista inferiora et ecōtra. qꝛ ī illa materia nō est aptitudo ad istas formas. nec in materia istoꝝ inferioꝝ est aptitudo ad formā celi. q° 68

Queritur Utrū materia oīm istorū inferioꝝ hꝫ ānexā p̄uatōꝫ ad oēs formas subales istoꝝ inferioꝝ. Et videt q̄ sic. qꝛ forme istoꝝ inferioꝝ pn̄t recipi in q̄cūqꝫ materiā. g° matia hꝫ p̄uatōem ad oēs formas. ¶ Dicendū q̄ in p̄uatōe est aptitudo. ꝫ ē duplex aptitudo alicui⁹ ad aliq̄d. Una est pxima q̄ fit p paucas mutatōes. ⁊ sic nō hꝫ matia istoꝝ inferioꝝ p̄uatōem ad q̄cūqꝫ formā. ꝫ solū ad illam formā ad quā pxime est trāsmutabilis. sicut materia hoīs hꝫ p̄uatōem forme cadaueris qꝛ est pxime ad illā trāsmutabilis. ꝫ matia hoīs nō habet p̄uatōem ad formā azini qꝛ nō est pxime ad illā trāsmutabilis. Alia est aptitudo remota q̄ fit p multas medias trāsmutatōes. et sic q̄libet matia istoꝝ inferioꝝ habet aptitudinē ad q̄cūqꝫ formā istoꝝ inferioꝝ qꝛ multis alterationib⁹ mediīs p̄t q̄cūqꝫ materia istoꝝ inferioꝝ trāsmutari ad q̄cūqꝫ formā istoꝝ inferioꝝ. et sic ex lapide p̄t fieri hō ꝫ p multas trāsmutatōnes medias. Unū ptꝫ q̄ differēter se hn̄t ad suscipiendū formā aliquā matia celi matia terre ⁊ materia semis eq̄. qꝛ matia celi hꝫ negatōem sine aptitudine aliq̄. ꝫ materia terre hꝫ aptitudinē remotā ad formā equi. et semē eq̄ hꝫ aptitudinē pꝓpinquā ad formā eq̄. ¶ Ad rōnes ꝯtra. Ex isto seq̄tur q̄ celū nō esset ens naturale. pbat. qꝛ nō habet in se p̄ncipia rerū naturaliū cū nō h̄eat in se p̄uatōem. Dōm q̄ duplr̄ d̄r aliq̄d ens naturale. Uno mō qꝛ habꝫ in se p̄ncipia ꝯstitutionis rerū naturaliū. et sic celū est pfectum ens naturale. qꝛ constituit ex materia et forma q̄ sunt p̄ncipia ꝯstitutōis reꝝ naturaliū. Alio mō d̄r aliq̄d ens naturale qꝛ habet in se p̄ncipia trāsmutatōis rerū naturaliū. ⁊ sic est distinguendū de trāsmutatōe. qꝛ est aliq̄ trāsmutatio ad esse subale. et p̄ncipiū illius trāsmutatōis nō hꝫ celū. qꝛ si sic tūc celū esset corruptibile qꝛ posset suscipere formā subalem quā non habet. Alia sunt p̄ncipia trāsmutatōis ad eē accidētale. ⁊ talia p̄ncipia trāsmutatōis sūt in celo. qꝛ in celo est p̄uatio situs. pōt enī celū suscipē nouū situm

sū ꝫm ptes et Aristo. loquit hic de vtraqꝫ transmutatōe. s. tā substātiali q̄ accidentali. sicut patet in exemplis textus.

q° 69 **Querit** Utrū in oīb⁹ factōib⁹ siue mutatōib⁹ natalib⁹ sint illa tria p̄ncipia. Arguit q̄ nō. qꝛ in mutatōib⁹ accidētalib⁹ ē pcessus de forma ad formā. g° nō est pcess⁹ de p̄uatōe in formā. exēpli grā. qn̄ debet fieri trāsmutatio calidi in frigidū tūc ibi fit trāsmutatō forme. s. calidi in formā. s. frigidū. ¶ Dōm q̄ duplicia sūt p̄ncipia trāsmutatōis. q̄dā sūt p̄ncipia trāsmutatōis p se q̄. s. sp īueniūt in oī trāsmutatōe. et sic tria hic posita sūt principia trāsmutatōis. s. p̄uatō materia et forma. qꝛ etiā in trāsmutatōe accidētali fit pcessus de p̄uatōne forme in formā. q̄uis etiā talis p̄uatio h̄eat formā positiuā ꝯiunctā. Exēpli grā. qn̄ fit trāsmutatio calidi in frigidū tūc etiā in frigido est p̄uatio caloris. q̄uis illa p̄uatio sit sil̄ in frigiditate. Alia sūt p̄ncipia trāsmutatōis p accn̄s. i. q̄ nō sp īueniunt in trāsmutatōe. et sic etiā ens in actu p̄t eē p̄ncipiū trāsmutatōis. Et silr̄ est in mutatōib⁹ substātialib⁹. qꝛ cadauer fit ex hoīe p accn̄s cum nūqꝫ fiat ex alio aiali. s. ex azino. sed cadauer fit ex nō cadauere p se. qꝛ oē q̄d debet fieri cadauer necesse est q̄ sit p̄us nō cadauer p̄uatiue. sed nō oportet q̄ sit prius homo equus vel asinus.

q° 70 **Queritur** Utrū p̄uatō et forma pn̄t sil̄ stare. ¶ Dōm q̄ duplex est priua°. q̄dā est p̄uatō forme habite ⁊ illa non stat sil̄ cū fōr qꝛ ꝯtrariat sibi. Alia est p̄uatō fōre h̄n̄de. et illa stat sil̄ in materia cū forma ⁊ est principiū trāsmutatōis illi⁹ materie ad nouā formā sicut in matia hoīs est priua° forme cadaueris. et illa priuatō ē principiū q̄re materia hominis accipit formā cadaueris.

1 **Arguitur** Principia dn̄t manē ī re principiata siue fcā. ꝫ priuatio nō manet in re principiata g° nō ē principiū. ¶ Dōm q̄ duplicia sūt pricipia rei. q̄dā sūt principia in fieri tm̄. ⁊ talia pricipia nō manēt in re fcā. et sic matia et forma sūt principia reꝝ naturaliū. ⁊ hoc ē q̄d Aristo. ista dicit in textu q̄ priua° n̄ ē matia. qꝛ materia manꝫ ⁊ priua° n̄ manꝫ.

2 **Arguitur** Q̄d nō est nō ē principiū ꝫ materia nō est. g° matia nō est principiū. ¶ Dōm ad minorē q̄ duplr̄ aliq̄d d̄r esse. Uno mō ꝫm actū. ⁊ sic materia p̄ia ꝫm se accepta nō est. qꝛ eē ens actuale ē a forma

Alio mõ dr̃ aliq̃d eẽ in potẽtia. ⁊ sic etiã mat̃ia prima est. Et si tũc replicet q̃d nõ est in actu nõ est cã vel principiũ ß materia nõ est in actu. ergo mat̃ia nõ est cã. Maior pz q2 cãre psupponit esse Dõm est q̃ duplr̃ aliq̃d est cã p q̃to nũc sufficit Uno mõ ßm gen⁹ cẽ efficiẽtis. et sic est veꝝ q̃ cã re psupponit eẽ in actu. Alio mõ aliq̃d est cã ßm gen⁹ cẽ materialis. et q̃d sic est cã dr̃ eẽ in poñia. et rõ istius est q2 cã efficiẽs agit effectiue extrinsece. ß nihil pt sic agẽ nisi sit in se pfectũ ß cã materialis cãt receptiue recipiẽdo .s. formã. ß q̃d recipit alterũ hoc est in poñia ßm q̃ hmõi. necesse est g° dicẽ q̃ mat̃ia cãt ßm q̃ est in poñia et nõ ßm q̃ est in actu.

Arguitur Priua° est simplr̃ nõ ens q2 est negatõ. ergo nõ est principiũ Dõm q̃ ens accipit duplr̃. Uno mõ ßm pmas duas eius acceptões q̃ sũt suba et accidẽs. ⁊ sic est verũ q̃ puatõ nõ est ens q2 nõ est suba nec acñs. Alio mõ accipit ens ßm totã latitudinẽ sue significatõis. ⁊ sic etiã priuatõ ẽ ens q2 est ens ßm terciam acceptõem entis. Est ergo priuatio ens priuatiuũ.

Arguitur Ens priuatiuũ nõ p̃t esse pncipiũ alicui⁹ positiui. sed ens natale ẽ ens positiuũ g° priuatõ q̃ ẽ ens priuatiuũ nõ p̃t eẽ pncipiũ entis natalis q̃d ẽ positiuũ Dõm q̃ priuatõ ẽ pncipiũ trãsmutatõis sicut dem est. ⁊ trasmutatõ ex vna pte ẽ ens priuatiuũ q2 priuat tminũ a q̃. ⁊ iõ optime dr̃ q̃ est pncipiũ priuatiuũ trãsmutatõis. Ex isto patet q̃ pprie priuatõ nõ p̃t dici cã rei natural. ß bñ principiũ. q2 cã aliq̃d influit in effectũ. ß principium nihil influit ⁊ sic est de priuatõe vt patuit.

Queritur Utrũ priuatio pprie dicta inueniat in corpib⁹ celestib⁹ Dõm q̃ nõ q2 ibi nõ est priuatõ forme sbalis q̃ est ppriedcã priuatio. Sed arguit tñ q̃ sic. q̃a in celo est negatõ forme substãtialis .s. forme humane. et est aptitudo ad formã subalez celi. ergo ibi est negatõ forme sbalis ⁊ aptitudo forme substãtialis ⁊ p 9ñs priuatõ subalis. Dõm q̃ nõ q̃cũq3 negatio cũ aptitudine facit priuatõem. ß negatio alicui⁹ forme cũ aptitudine ad eandẽ facit priuatõem. Est ergo in celo negatõ alicui⁹ forme ß nõ est aptitudo in celo ad eandẽ formã. q2 celũ nõ hz aptitudinẽ ad aliquã formã cui⁹ hz negatõnẽ. Ex istis etiã pz quõ pncipia sũt 9traria. q̃a illa 9trarietas accipiẽda est ßm principia transmutatõis ⁊ nõ 9stitutõis. q2 nihil constituit ex contrariis.

Arguitur Materia et priuatio sunt vnũ nũo. ergo sũt vnũ principiũ. Dõm q̃ q̃uis sũt vnũ subiectiue ⁊ materialit dr̃ũt tñ rõe. ⁊ iõ dr̃ũt etiã sicut principia diuersa sicut pz p Aresto. infra q̃ ponit multas drñas inẽ priuatõem ⁊ materiã. Quecũq3 ãt sũt idẽ re et rõe nõ pñt distingui in rõe principiãdi.

Arguit̃ Quatuor elemẽta sũt pricipia reꝝ nataliũ. ergo sũt pla principia q̃ tria. Dõm q̃ elemẽta sũt bñ principia rerũ scz mixtoꝝ. ß nõ sũt principia adequata reꝝ naturaliũ. q2 ergo elemẽta sũt res naturales. et cũ idẽ nõ sit principiũ suiipsi⁹ optet p̃ elementa ponẽ aliqua cõmuniora principia. et sũt ista de q̃b⁹ hic diximus. Et si dicat etiã appetit⁹ materie est cã et principiũ reꝝ naturaliũ. Dõm q̃ ille appetitus 9phendit sub materia q2 appetit⁹ materie et materia idẽ sunt cũ nihil aliud sit appetit⁹ materie q̃ natalis ordo materie ad formã vt infra dicet in mat̃ia de inchoatõne formaꝝ.

Queritur Utrũ materia p̃ia possz p se subsistere. Dõm q̃ nõ. q2 hoc q̃d iplicat 9tradictõem est simplicit impossibile. et p nullã poñam fieri p̃t cũ sit nihil q̃d nõ cadit sub aliqua potentia. ß materiã p se subsist̃ere iplicat 9tradictõem. ergo p nullã potẽtiã fieri p̃t. Minor pbat. q2 q̃cq̃d subsistit hz esse actuale. si ergo mat̃ia p̃ia subsistat ergo hz esse actuale. ß oẽ eẽ actuale est a forma cũ eẽ sit ppa 9ditio forme. ergo mat̃ia subsistẽs hz formã. si g° mat̃ia p se subsistit hz formã q2 subsistit. et tñ nõ habet formã quia est materia prima.

Arguitur Forma p̃t subsistẽ sine materia. ergo mat̃ia p̃t subsistere sine forma. Añs pz in substantiis sepatis. Dõm q̃ nõ est sile. q2 ñ depẽdet forma ingñtũ forma a mat̃ia. ß ingñtũ forma rei generabil ⁊ corruptibilis. illa eñ depẽdet a mat̃ia. et ergo si est fõr rei ingenerabil et incorruptibil illa nõ dependet a mat̃ia sicut sũt forme sepate. ß materia ßm q̃ hmõi sp depẽdet a forma. q2 mat̃ia ßm q̃ hmõi nõ habet actualitatẽ p quã posset subsistẽ. ß forma ingñtũ hmõi sp habet actualitatẽ p quam p̃t subsistere sine materia.

Arguit̃ Materia habet eẽ sine forma. ergo habet subsistẽ sine forma. q2 sicut forma habet eẽ actuale ita mat̃ia habet

esse potētiale. ¶ Dōm q̄ q̄uis materia hēat eē potētiale tñ p hoc nō p̄t subsistē·ymo impossibile est q̄ p hoc eē potētiale ip̄a materia subsistat in rerū natā·q2 subsistētia nō est sine aliq̄ actu quē actū matīa nō hȝ nisi p formā·⁊ iō ista bñ ɔcedit q̄ matīa hȝ p se eē q2 hȝ p se eē potētiale·ß nō cō cedit q̄ matīa possit p se subsistē quia hoc neces sario sit p formam·

Arguitur

Deus p̄t supplē cālitatem cuiuslibet cause scōe· ß for ma ɔseruat materiam·ergo deus potest conser uare materiam sine forma. ¶ Dōm est q̄ deus p̄t supplē cālitatē cuiuslibet cause extrinsece·s. fi nalis et efficiētis. ß nō p̄t de⁹ supplē cālitatē cui⁹ libet cē intrinsece· Et tō [illegible] [illegible] Et sic etiā soluit̄ aliud argumen tū q̄ arguit· De⁹ p̄t accn̄s ɔseruare sine subiecto ergo materiā sine forma·ɔña tȝ a sili· Dōm q̄ nō est sile·q2 subiectū nō ē intrinseca cā siue p̄s ipsi⁹ accidētis·et iō p̄t de⁹ ɔseruare accn̄s sine subiecto ß forma ē intrinseca p̄s rei g° de⁹ nō p̄t supplē cā litatē cause formalis·qñ eñ accn̄s subsistit sine subiecto tūc tale accn̄s saluat̄ in q̄titate q̄ ē sub iectū quo sicut prius dictū est.

Arguitur

Ex isto sequeret̄ q̄ matīa essȝ ita simplex sicut deus q2 ƀm se nō hȝ ɔpositōem· ¶ Dōm q̄ duplex est simplicitas·quedā ē simplicitas p remotōem oīs pfectionis·q2 scȝ nulla pfectio ē in ip̄o·et sic mate ria p̄ma est simplex·q2 si ƀm se accipiat̄ nullā hȝ in se actualē pfectōem. Alio° aliq̄d est simplex p remotōem oīs ɔpositōis·et sic de⁹ est simplex· q2 q̄uis in deo sūt oēs pfectōes rerū nō tñ hn̄t i dō ɔpositōem sicut in creaturis·q2 in deo nō ē ɔposi tio materie ⁊ forme·nec eē et eēntie· nec etiā ac cidentis et subiecti·quia ibi nulla est compositio

Dicit igitur nos dica·

Postq̄ Aresto·determinauit de nāo p̄ncipiorum disputatiue·hic detminat ⁊ nāo p̄ncipioꝝ demon stratiue ⁊ ƀm veritatē· Et p̄mo facit hoc· Scdō excludit errores antiquoꝝ ibi·qd̄ aūt antiq̄· Cir ca p̄mū vult ondere q̄ in q̄libet fieri naturali in ueiūt̄ tria Scdō oñt q̄ illa tria sīt p̄ncipia· Prio p̄pomit quedā p̄ambula q̄ deseruiūt sibi ad suū p positū·et dicit q̄ vult generalit̄ loq̄ de oī mutati one·s·tā de eēntiali ƀm quā aliud d̄r fieri ex alio· q̄ etiā de mutatōe accidētali ƀm quā alterū d̄r fi eri ex altero· Intēdit g° Aresto·q̄ in vtraq3 mu tatōe tā accidētali q̄ eēntiali cōtingit terminos assignari vt simplices·vt hō fit music⁹·vel ex im musico fit musicus·vel pñt ēmi assignari in ɔpo sito dicēdo sic·ex hoie imusico fit homo musicus·

Horuȝ aūt q̄ nō solū·

Hic Aresto·pomt̄ diuersitatē mēbroꝝ diuidentiū prioris diuisionis· Et pomt duplicē dr̄ñam· Pri ma stat in hoc·qñ assignāt̄ ēmini mutationū vt ɔpositi tūc possū⁹ vti duplici mō loq̄ndi·s·i noīa tiuo et in ablatio·exēpli grā·possum⁹ dicē ex hoie immusico fi musicus·vel hō immusic⁹ fit musicus Sȝ qñ ēmini assignāt̄ vt simplices tūc vtimur tm̄ vno mō loq̄ndi·s·vel in ntīo vel in ablatiuo ⁊ h° sub tali dr̄ña·q2 qñ hoc incōplexū significat subie ctū tūc vtimur mō loquēdi in ntīo tm̄· vt dicim⁹ q̄ hō fit musicus ⁊ nō dicim⁹ q̄ ex hoie fit musi cus· ß qñ hoc incōplexū ƀt p̄uatōem tunc vtimur mō loq̄ndi in ablatiuo tm̄·vt nō dicim⁹ homo fit musicus ß dicim⁹ q̄ ex hoie fit music⁹·et dicim⁹ ex immusico fit music⁹ et nō imusicus fit music⁹· Et rō diuersitatis extra textū ē·q2 p̄uatio abijcit̄ in mutatōe qñ ergo pomt̄ p̄uatio p p̄ncipio·tūc dȝ locutio fieri in ablatiuo· ß materia significat p̄n cipiū qd̄ nō abijcit̄·et iō significādo materiā vti mur mō loq̄ndi ī ntīo·q2 ille ē mod⁹ sig̃ficādi ntī

Eorum autem q̄ fiūt

Hic pomt̄ scdā dr̄ña ēminoꝝ mutatōis et ē ista· qñ ēmini mutationū sig̃ficāt̄ vt ɔpositi tūc aliq̄d illius ēmini pmanet in mutatōe·s·subiectū·et ali q̄d illius nō pmanet·s·p̄uatio· ß qñ assignāt̄ ēmi ni vt simplices tūc absolute significat̄ aliq̄d qd̄ p manet·s·si assignet̄ subiectū·vel aliq̄d qd̄ non p manet si assignet̄ p̄uatō·exempli grā·si dicat̄ ex hoie immusico fit musicūs ibi manet hō mutatōe facta·sed non manet immusicum·

Determinatis igitur

Postq̄ Aresto·p̄misit q̄dā p̄ambula·hic iā inten dit pbare q̄ in oī factione requirūt̄ tria ⁊ circa hoc duo supponit· Primū est q̄ in oī factōe p̄sup pomt̄ subiectū· Scdōm q̄ hoc subiectū qd̄ p̄suppo mt̄ in factōe q̄uis sit vnū nūo nō tñ est vnū spē et rōe·et ista duo supposita pbat· ß ordine retro grado·q2 p̄mo scdōm ⁊ scdō primū. Et ergo sub iectū factionis est duo rōe pbat duab⁹ rōnibus q̄ rōes sumunt̄ ex p̄ambulis prius positis· et stat

prima rō in hoc. illa nō sunt eadē quoꝝ vnū pmanet alio nō pmanēte. sꝫ in subiecto factionis sūt duo quoꝝ vnū pmanet post mutatōeʒ factā alio nō pmanēte. gᵒ nō pnt illa duo esse vnū spē. Ponit exemplū. qn̄ ex immusico hoīe fit hō musicus tūc nō sunt idē hō et immusicus qꝛ mutatōne fcā manet hō et nō immusicū.

Sed ex aliquo fieri

Hic ponit scd̄a rō. et stat in hoc. Illa nō sunt eadē in quoꝝ assignatōe vtimur diuersis modis loquendi. sꝫ in assignatōe matie et priuatōnis vtimur diuersis modis locuēdi. gᵒ nō sunt eadem. Maior pꝫ. qꝛ diuersi mōi loq̄ndi fundāt in diuersis modis ɔcipiēdi et eēndi. Minor pbaᵗ. qꝛ assignando ipm subiectū vtimur mō loq̄ndi in ntīo. dicimꝰ em̄ hō fit musicus. Sed assignādo ipam priuatōem vtimur mō loq̄ndi in ablatiuo. dicimꝰ em̄ ex immusico fit musicus.

Multipliciter autem

Hic Aresto. pbat aliā suppōem q̄ fuerat pma in ordine. s. q̄ opꝫ in oi factōe eē subiectū. et hoc pbat dupl'r. Primo ex pte eoꝝ q̄ fiūt. scd̄o ex pte modoꝝ fiendi. Quo ad primū dicit sic. oia q̄ fiūt vel fiūt simpl'r. i. subalit'. sicut qn̄ hō azinꝰ bos dicunt fieri. aut fiūt accidētalr̄ vt qn̄ fit aliquid sm accn̄s qn̄ scꝫ aliq̄d fit albū vel nigrū. sꝫ in oibꝰ istis mutatōibꝰ opoꝛꝫ eē subiectū. gᵒ in oi mutatione p̄supponiᵗ subiectū. Minor pꝫ pmo de mutatōe accidētali iductiue. qꝛ si debeat fieri q̄titas q̄litas ad aliq̄d opoꝛtet sp p̄supponere subiectū. Cuiꝰ rō est extra textū. qꝛ eodē mō aliq̄ fiūt quo mō hn̄t eē. qꝛ fieri est via ad eē sꝫ accn̄s nō est naturalr̄ sine subiecto gᵒ etiā nō fit naturalr̄ sine subiecto. Scd̄o pbat idē de mutatōe subali. q̄ hꝰ facit inducēdo in aialibꝰ ꝛ plātis. qꝛ plāte ꝛ aīalia fiūt ex semie sicut ex subiecto. et acq̄runt p mutatōem subalem. ergo in mutatione substātiali opoꝛtet p̄supponere subiectum.

Arguitur

In scd̄o phisicoꝝ dicit Aresto. q̄ semē hꝫ se efficienter ad rē pductā. gᵒ male dr̄ hic q̄ habeat se materialiter. Dōm q̄ in semie sunt duo attendenda scꝫ. vna ps ex qua pducit vetus siue fructꝰ ꝛ illa habet se materialr̄. Alia est ps q̄ facit oꝛganizatōem in materia et talis ps habet se efficienter. Exēpli grā. In ouo vitellus hꝫ se materialr̄ ad pullū qꝛ ex illo fit pullus. sꝫ vtus formatiua que est mistrata ab efficiēte siue ab agēte habet se efficienter ad pductionem pulli.

Fiunt autem ea q̄ fiūt.

Hic Aresto. pbat q̄ꝫ prius dcm̄ est. s. q̄ in omni mutatōe opꝫ eē subiectū p modos fiendi. qꝛ eoꝝ q̄ fiūt aliq̄ fiūt trāsfiguratōne sicut statua. aliq̄ appōne sicut fons ex riuulis. aliq̄ fiūt abstractōne sicut q̄ fiūt p sculpturā sicut mercuriꝰ ex lapide. alia fiūt ɔpositōe vt domꝰ. aliq̄ alteratōe sicut nutritū fit ex nutrimēto. sed in oibꝰ istis p̄supponiᵗ subiectū. gᵒ in oi mutatōe necesse est p̄supponē subiectū. Minor pꝫ. qꝛ qn̄ aliq̄d transfiguraᵗ tūc p̄supponitur subiectū quod capit aliam et aliā figurā. et sic etiā de alijs est dicendū.

Quare ostensum ex

Concludit pncipale ɔpositū et est istud q̄ illud ex quo aliq̄d fit est semꝑ ɔpositū. qꝛ materia ex qua fit aliq̄d hꝫ ɔpositōem cū priuatōe. iō ex quo fit aliq̄d est cōpositū ex subiecto et priuatōne. et addit ꝯn̄r in textu q̄ nō solū illud ex quo aliq̄d fit est ɔpositū. sꝫ etiā id q̄d fit qꝛ illud ad q̄d t'minaᵗ factio est totū ɔpositū. Ex q̄bus vlteriꝰ ɔcludit q̄ illō ex q̄ aliq̄d fit est duplex. qꝛ aliq̄d fit ex aliquo sicut ex subiecto. et aliq̄d fit ex aliq̄ sicut ex opposito sicut ex priuatōe. sm ɔprietatē tamē locutionis potius dōm est q̄ ex priuatione fiat aliq̄d q̄ ex subiecto. et ponit Aresto. exemplū de priuatōe vt nōmusicū. de subiecto vt hō. et iterū in figura ibi i oꝛdinatōes sꝫ priuatōes es lapis aurum sunt subiecta.

Querit

Vtrū illud q̄d generaᵗ sit totū ɔpositū. Dōm est q̄ sic. et totū est. qꝛ eodē mō alicui cōuenit fieri q̄ mō sibi cōuenit eē. sed totū ɔpositū hꝫ esse ergo toti ɔposito cōuenit fieri. Maior pꝫ. qꝛ fieri est via in esse. ergo eidē cōuenit fieri cui cōuenit esse. Minor patet qꝛ ptes totius ɔpositi nō hn̄t eē nisi in toto. et ex hꝰ etiā sumit q̄ accn̄a nō habēt fieri nisi in subiecto qꝛ sic hn̄t eē. ~~pt ergo~~ diffinitio generatōis intelligi de generatōe subali que est ad esse simpliciter et de generatione accidentali que est ad esse sm quid. Et si querat an ne materie et forme aliquo modo ɔueniat fieri. Dōm q̄ sic sed cū additō et improprie. Qd̄ pōt pbari ex fundamēto iā dicto. quia eodem mō cōuenit alicui fieri quo modo conuenit sibi esse. sed sm phm scd̄o de anima dupliciter alicui cōuenit esse. Vno modo impro-

prie sicut quo aliquid est. Et hoc cõtingit dupli̾r. Uno mõ sicut subiectũ. alio mõ sicut forma. sicut dicit Aresto. ibi. q̄ aliq̄s d̾r sanus corpore sano vel sanitate. Alio mõ d̾r aliquid esse p̄prie sicut totũ ɔpositũ cui p̄prie cõuenit eẽ. Sequit̾ ergo ex illo q̄ etiã subiectũ siue materia p̄t dici generari sicut quo aliquid generat̾ s. subiectiue. et forma p̄t dici generari sicut quo aliquid generat̾ formaliter. sed totũ ɔpositũ est illud qd̾ p̄prie generat̾. Unde p̄t dici sicut aliq̄ dicunt q̄ materia d̾r generari subiectiue. forma aũt d̾r generari t̾minatiue. et totũ ɔpositum dicit̾ generari completiue. Iste tamẽ ɔpõnes materia generatur forma generatur non sunt ɔcedende absq̄ additione sicut ista concedit̾ totũ ɔpositum generatur.

Arguitur Cõmentator auerrois dicit q̄ maẽia est que in rei veritate generatur. ergo materia debet dici generari. Dõm q̄ ipse manifeste loquitur de generatione q̄tũ ad subiectũ. q̄ ibi ponit distinctionẽ inter generatõem simplr̾ et s̾m quid. et ideo intellectus istius ɔpositionis est q̄ materia est q̄ in rei veritate est subiectũ generatõis. Per h̄ eñ distinguit̾ generatio q̄tum ad subiectum ab aliis motib9 q̄ generatio est ex subiecto qd̾ est materia p̄ma. s̾ i aliis mutatiõib9 subiectũ nõ est materia prima sed totũ compositum.

Arguitur Subiectũ motus d̾z denominari a motu. s̾ materia est subiectũ generationis ergo materia dicit̾ generari. Dõm q̄ motus accipitur dupliciter. Uno mõ p̄prie p̄ mutatione successiua. et sic maior est vera. q̄ in illa subiectũ motus denoiatur a motu sicut aqua calefacta denoiatur calefieri. Alio mõ accipitur motus generaliter put etiã se extendit ad mutatõem instantaneã cui9 subiectũ est materia p̄ma. et sic ~~p̄põ est falsa. quia~~ subiectũ talis mot9 vel mutatõis nõ p̄t a motu denoiari. Et rõ diuersitatis ẽ q̄ mot9 p̄priedict9 est accñs sicut mot9 alteratõis ẽ qualitas. mot9 augmẽtationis q̄titas. s̾ accñs ex sua natura h̄z denoiare subiectũ. ergo tal̾ sp̄es mot9 denoiat ip̄m mobile qd̾ est subiectũ. s̾ in instãtanea mutatione subiectũ nõ ẽ denoĩabile q̄ est ens in pura potẽa qd̾ nõ suscipit denoiatõem alicui9 forme sicut alia subiecta nisi s̾m q̄d sicut dictũ est q̄ materia generatur subiectiue.

Arguitur Omnis motus recipit suã denoiatõem a termino ad quẽ. sed forma est termin9 ad quẽ in generatiõe ergo forma generatur. Dõm q̄ ista p̄põ motus recipit denoiatõem a termino ad quẽ p̄t dupliciter intelligi. Uno mõ sic q̄ motus denoinat terminũ et sic est falsa. q̄ ista est falsa albedo de albatur calor calefit. et iõ nõ p̄t dici forma generari sicut p̄cedebat argumentũ. Alio mõ p̄t intelligi q̄ motus denoiatur grã termini. q̄ s. denoiat subiectũ a termino. et hoc est verũ in mutationib9 accidentalib9 in quib9 subiectũ denoiat̾ a t̾mino ad quẽ. sicut aq̄ d̾r calefieri grã caloris q̄ ẽ termin9 ad quẽ. Uel dõm q̄ mot9 recipit denoiatõem sp̄ecificã a termino ad quẽ q̄ magis p̄prie dicit̾ noiatio q̄ denoiatio. q̄ nomiatio d̾t essentialẽ p̄dicationẽ sicut denoiatio accidentalẽ.

Arguit̾ Hoc generat̾ qd̾ p̄ generatõem acquirit̾. s̾ forma p̄ generatõem acquirit̾ ergo forma generat̾. Dõm q̄ dupliciter aliq̄d acquirit̾ p̄ generatõem. Uno mõ sicut terminus quo puenit̾ ad vltimũ terminũ generationis. et sic forma acquirit̾ p̄ generatõem. Alio mõ aliq̄d acquirit̾ p̄ generatõnem sicut termin9 qui et terminus vltimatus et sic totũ ɔpositũ acquirit̾ p̄ generatõem. In signũ cui9 aliq̄d generatur vbi nec forma nec materia acquirunt̾ p̄ generatõem sicut in generatione hoĩs. ergo oportet dicere q̄ totũ ɔpositũ generat̾ alias nõ esset verũ dicẽ q̄ hõ generat̾. p̄ hoc ergo d̾r ad argumentum q̄ hoc generat̾ qd̾ acquirit̾ p̄ generatõem sicut terminus q̄ et vltimat9 termin9 generatõis s̾ hoc est totũ ɔpositũ. ergo totũ ɔpositũ dicitur vere generari.

Arguit̾ Illud generat̾ in q̄ ẽ silitudo generãtis ad genitũ. s̾ p̄ formã generãtis fit sile generãti g̾ forma generat̾. Dõm q̄ forma accipit̾ dupl̾r. Uno9 p̄ forma p̄tis. et sic nõ ẽ p̄pe silitudo generãtis ad geĩtũ p̄ formã q̄ tal̾ forma nõ ẽ vltimat9 t̾min9 generatõis. Alia ẽ forma toti9 q̄ icludit tã materiã q̄ formã p̄tis. et per illã illd̾ qd̾ generat̾ ẽ sile generãti. Et ex isto p̄t sumi q̄d significet generatõ. Genera̾o eñ p̄t tripliciter capi. Uno° actiue et sic significat actũ generãtis. Alio mõ passiue. et sic significat passionẽ geniti. Tercio9 accipitur neutralit̾ p̄ mutatõe et tũc generatõ significat totũ compositũ s̾m q̄ exit de potentia ad actum. Uerum est tamen q̄ aliqui dicunt generationem captam pro mutatione esse formam partis. q̄ forma p̄tis est terminus mutatatõis. sed hoc improprie dicitur quia

q̄uis formā ptis sit t̄min⁹ q̄ ipsi⁹ generatōis nō tū est t̄min⁹ q̄ siue termin⁹ vltimatus. a quo ꝓp̄ prie debet fieri denoiatio ipsi⁹ mutationis.

Arguitur

Ois t̄min⁹ dz acq̄ri p mo tū. ſ; forma ē t̄min⁹ generationis. g° dz acq̄ri p mot̄. ſ. generatōem. Tūc sic hoc generat qd̄ est termin⁹ generatōis. ſ; forma est t̄min⁹ generationis. ergo forma acq̄rit p generatōem. Dōm ꝙ forma ptis accipit dupliciter. Vno mō ſm se et absolute. et sic forma non acq̄rit p generatōem. Alio mō accipit forma ſm ꝙ est in materia. et sic forma acq̄rit p generatōem. Sed ex hoc ꝙ forma est in materia fit totū cōpositū. g° totū ꝯpositū est illud qd̄ ꝓprie generatur. Et si dicat forma subalt; est id q̄ distinguit generatio ab alijs motib⁹. Dōm ꝙ duplex ē p̄ncipiū distinguēs ex pte forme. vnū q̄ fit distinctō et sic p formā ptis est distinctio generatōis ab alijs motib⁹. Aliud est distinguens qd̄ et pfectū et hoc est totū ꝯpositū cui ꝓprie ꝯuenit generatō

Arguitur

Videt ꝙ totū cōpositū non generet. pbat. q: hoc totū n̄ generat cui⁹ nulla ps generat. ſ; q̄nq; nulla ps totius generat sicut pt; in generatōne hois ergo. Dōm ꝙ totū accipit dupl'r. Vno mō sincathegramatice ꝓut tm̄ valet sicut q̄libet ps. et sic ꝓcedit argumentū ꝙ si ptes nō generāt g° totum nō generat. Alio mō totū accipit cathegreumatice ꝓut valet tm̄ sicut integrū et pfectū. et sic non valet argumentū. q: tūc nō arguit ab eodem ad idē ſ; a disparatis. Pōt eñ aliqd̄ totū generari cuius tamē nulla ps generat. sicut pt; de hoie q̄ꝯ uis eñ nō generat corpus humanū nec aia tam̄ vnitū esse corpis et aie generat q: hoc acquirit p generatōem.

Manifestum igitur.

Postq̄ Aresto. ostēdit ꝙ in quolibet fieri naturali tria inueniūt. hic vlterius oñt ꝙ illa tria sūt p̄ncipia nature et rez naturaliū. et p̄mo ostēdit ꝙ duo sūt p̄ncipia nate p se. deinde addit terciū p accidēs. et stat rō in hoc. illa sūt p̄ncipia nate p se ex q̄bus res naturales sūt et fiūt p se et non ſm accidēs ſ; ex materia et forma res naturales sūt et fiūt p se et nō ſm accidēs. ergo materia et forma sūt p̄ncipia rez naturaliū. Maior patet q: de rōe p̄ncipij est ꝙ ex ip̄o ꝯstituat p̄ncipiatū Minorē pbat aresto. exēplo et rōe. Exemplo q̄a musicus hō cōponit ex hoie et musico sicut ex materia et forma. Rōe sic. Ex illis res ꝯponit p que diffinit. ſ; res naturales diffiniūtur p materiā et formā g° etiā fiūt et ꝯponuntur ex mat̄ia et for. Maior pz q: diffini⁹ dz dicē totā essentiā diffiniti ſm oēs ptes. Et dicebatur notāter in maiore p̄ncipalis rōnis sūt et fiūt ad denotādū ꝙ ista sūt p̄ncipia et trāsmutatōis et ꝯstitutōis. et ideo fiunt q̄tum ad transmutatioēm et sunt q̄tū ad constitutionem.

Est autem subiectum

Hic addit terciū p̄ncipiū qd̄ est p̄ncipiū p accn̄s et pt sic sumi rō. Priuatio ē principiū ꝯstitutōis ſm qd̄ addit materie. ſ; materie addit priuatio ſm accn̄s. ergo priuatō est p̄ncipiū ſm accn̄s sc; ꝯstitutōis. Et si dicat ergo erūt tm̄ duo p̄ncipia q: p accn̄s est relinquendū ab arte. Dōm est ꝙ Aresto. exp̄sse loquit hic de p̄ncipijs ꝯstitutōis q: dicit ꝙ ex p̄uatōe fit aliud ſm accn̄s. et sic sē duo p̄ncipia. Sed loq̄ndo de p̄ncipijs trāsmutationis tūc sūt tria etiā p se. Si ergo accipiāt materia et priuatio ex pte subiecti sic sūt vnū. si āt ſm spēm sic sūt duo. et hoc est qd̄ dr in textu ꝙ materia est nūabilis. i. includit in se nūm ſm ꝙ ei priuatio est annexa.

Vnde est q⁹ sicut duo

Hic soluit dubitatōes ex veritate prius dēminata q: dubiū fuit apud antiq̄s vtrū eēnt duo p̄ncipia vel tria. dicebāt eñ antiq̄ ꝙ essent tm̄ duo Primū soluit. q: loquendo de principijs ꝯstitutōnis per se sunt tm̄ duo. et loquendo de principijs transmutatōis sunt tria. Iterū aliter. duo sunt principia distinguēdo principia ſm nūm siue ſm subiectū. q: priuatio et materia nō distinguūtur subiecto. sunt tamē tria distinguēdo principia ſm rōem. q: priuatio et materia distinguūt rōne.

Quod quidem igitur

Soluit aliud dubiū vtrū sc; necesse sit in oī mutatione esse duo contraria. Respondet ꝙ est q̄n ꝙ necesse in mutatione esse duo contraria et quādoq; non. quia quandoq; sufficiens est alterum contrariorum sua presentia et sua absentia facere mutationem. Ad qd̄ dicendum est ꝙ contrarietas accipitur dupliciter. Vno modo prout se extendit ad priuatiuam oppositionem. et sic in omni mutatione necesse est semper esse duo contraria et ideo in omni mutatione saluantur

tria principia rerū naturaliū. Alio' mō accipit cō trarietas put est repugnātia duarꝫ formarꝫ po sitiuarꝫ. ⁊ sic dicit h Aresto. ꝙ nō ē necesse in ōni mutatōe duo eē ɔtraria. i. duos ēminos positiōes ſ in mutatōe subalꝫ sufficit vn' ēmin' positiuus. s. forma q̄ sua absentia et p̄ntia facit mutatio nē. q2 ex p̄ntia forme fit generatio. et ex absentia forme fit corruptio. Sunt āt motus accidētales in quibus necesse est esse duo ɔtraria capiēdo eti am contrarietatem pprie.

Subiecta autē natu.

Postq̄ Aresto. dixit q̄ et q̄t sūt principia. iā ma nifestat Aresto. ea et pcipue materiā. et dicit q̄ ma tia est ɔgnoscibil' ſm analogiā. Qd' sic pbat Aresto. q̄a sicut matia in artificialib' ɔgnoscit aliq̄d distinctū a formis q2 nūc substat vni forme postea alteri. ergo etiā matia naturalis cognoscit eē distincta a formis. q̄a q̄nqꝫ substat vni forme et q̄nqꝫ alteri. Vn̄ pꝫ ꝙ Aresto. intēdit in textu ꝙ materia ɔgnoscibil' est ſm analogiā ad mate riā rei artificialis. q̄uis tn̄ etiā dici posset ꝙ ma teria est cognoscibilis ſm analogiā ad formā rei naturalis.

Vnū quidez igit' prin.

Hic Aresto. ɔcludit ꝙ tria sūt principia rerꝫ na turaliū quorꝫ vnū ē ens in potētia qd' nō est hoc aliq̄d. i. suba ɔpleta. Aliud est qd' est rō. i. forma. tertiū ē qd' ē ɔtrariū huic forme. s. priuatō. ⁊ quō sūt ista priuatō ⁊ matia et quō nō dcm̄ ē. Deinde recapitulat aliq̄ prius dicta. ⁊ dicit ꝙ prius dcm̄ est ꝙ principia rerꝫ sūt ɔtraria. deinde dcm̄ est ꝙ necesse ē aliq̄d subijci duob' ɔtrarijs. et inde ma nifesto ē ɔtrā ɔtrariorꝫ cū q̄nqꝫ subiectū subijciat vni ɔtrariorꝫ et q̄nqꝫ alteri. Adhuc tn̄ nō manife stū ē vtrꝫ forma sit magis sp̄s vel subiectū. i. ma teria. sed hoc infra dicet. s. in scd̄o hui'. vbi pbabi tur ꝙ forma est magis natura q̄ materia.

Queritur

Vtrū priuatio supaddat aliq̄d materie. Dōm ꝙ dupl' aliq̄d supaddit alteri. Vno' ſm rē sicut al bū supaddit hōi. et sic priuatio nō supaddit ali q̄d materie. q2 si sic priuatō significaret formam positiuā qd' ē falsū. q̄a significat negationem cū aptitudie. Alia ē additō ſm rōem. et talis addi tio fit p priuatōem. q̄a priuatio supaddit nega tōem cū relatōe rōnis ad formā. ⁊ iō nō ē ɔposi tio ppe real' inf materiā et p̄uatōem ſ rōis tm̄.

Arguitur

Si ē compositio rōnis era go est compositio logica. et ſ ē cōpositio logica ergo nō est priuatio principi um rei naturalis. Dōm ꝙ duplex ē cōpositio rōnis quedā ē q̄ tenet se ex pte rōis rōcinātis tm̄ ⁊ illa ē solum logica. Alia est ɔpositio que tenet se etiam ex pte rei rōcinabilis. et talis ɔpositio p̄t etiā dici realis. nō ꝙ ɔponāt res reales adin uicē sicut ista ē realis hō albus. ſ q2 fundata est in nata rei. ⁊ sile ē de cecitate in oculo. q̄a cecitas in oculo nō addit sup oculū realē formā. supad dit vn̄ relatōem ſm dici ro visum. Sic etiā dōm ē de matia et p̄uatōe in matia. q2 matia significat nudū subiectū. sed priuatio addit ordinē ad formā quā nō habet. et illā iō importat materia ex sua significatione.

Arguitur

Ordo ad formā est de ipsa suba materie. ergo nō ad uenit materie p p̄uatōem. Dōm ꝙ est duplex forma. Aliqua ē forma quā habet materia et or do ad talē formā ē de suba materie. in signū cui' in materia q̄ nō habet p̄uatōem ē tiā aptitudo ad formā quā habet. sicut pꝫ de mteia celi. Alia est habitudo materie ad formā quā iō habet. et illa aduenit materie p p̄uatōem. Quia tn̄ p̄ua tio nihil realiter addit supra materiā sic p̄t dici ꝙ ille ordo est ex ipsa natura materie. ɔ est ve rū ſm rem. sicut enī p̄uatio ē eadē reali cū mate ria. ita q̄cq̄d realiter attribuit priuatiōi p̄t eti am realiter attribui materie.

Queritur

Vtrū materia sit ɔgnosci bilis p analogiā ⁊ ɔ mo dis intelligit ista ppositio. Dōm ꝙ ista po sitio p̄t dupliciter intelligi. Vno mō sic. materia est cognoscibilis p analogiā. i. p pportiōem ma terie naturalis ad materiam artificialiū. et iste ē expositio textus. et q2 artificialia sunt nobis n. tiora naturalibus. ideo multū ɔuenienter ɔgno scit materia naturalis p analogiam. i. ordinem ad materiam artificialem. Scd̄o modo pōt sic intelligi. materia cognoscit p. analogiā. i. ordinē siue habitudinē ad formā rei naturalis. ⁊ hoc iō est. quia vnūquodqꝫ cognoscit ſm qd' est in actu. sed materia est in actu p formam ergo etiam de bet cognosci p analogiam ad formā. Ex quo pꝫ ꝙ materia rei naturalis cognoscitur p formam et iterum forma per materiam. sicut patet de ani ma que cognoscitur per corpus. sicut dicitur in se cundo de anima.

Arguitur Vnūqdq3 ɔgnoscit ſm q est in actu. ß materia nō est in actu gͦ nō est ɔgnoſcibilis. ¶ Dōm q hoc argumentū bñ ꝓbat q materia ſm ſe accepta nō est ɔgnoſcibilis ß adhuc cognoſcit ꝑ formam nō ſic q ꝑ ſpēm intelligibilē forme ɔgnoſcat materia ß ɔgnoſcat materia ꝑ ſpēm intelligibilē totius compoſiti ꝑ quā ſpēm ɔgnoſcit formā ineſſe materie et ſic etiā materia ɔgnoſcit. Et ſi dicat vnū relatiuoꝝ cognoſcit ꝑ reliquū. ſed forma et materia hñt ſe relatiue vt ptʒ in ſcdo hui⁹. Dicēdū q in relatiuis realibus in quib⁹ addit realis forma verū est q vnū relatiuoꝝ ɔgnoſcit ꝑ altero ß materia nō dr ſic relatiue ad formā ſm realem relatōem. ſed ſoli materia dicit ad formam ꝑ relationem ſm dici.

Queritur Quot ſint vie ɔgnoſcēdi ipam materiā. ¶ Dōm q est triplex via deueniendi in ɔgnitionē materie. Prima ē via reſolutōis et metaphiſicalis. Alia est via trāſmutatōis ɋ phiſicalis. Tertia ꝑdicatōis et logicalis. Scdōm pmā viā ſic ꝓcedit qꝛ accipiēdo vnā ſubaꝝ ɔpoſitam ex materia ɋ forma vt puta hoiem oſſum⁹ ab illo hoie ꝑ intellectū reſoluere et deponē oia accidētia. ɋ tūc in intellectu remanebit poſitū ex materia ɋ forma. ſi tūc intelligat ab illo hoie forma ſepari a materia tūc qd remanet est materia pma. et tunc manifeſtū est q illa materia est aliqd qꝛ est corpus humanū. Alio mō pt materia ɔgnoſci ſm viā trāſmutationis. Videm⁹ em̄ q vna res trāſmutatur in aliā. ɋ ɔgnoſcim⁹ q res in quā fit trāſmutatio auge ꝑ hoc q alterū trāſmutat in ipm. ſed iſta augmentatio nō pt eſſe ꝑ nihil. gͦ est ꝑ aliqd et nō ꝑ accñā. nec ꝑ formā ſubſtantialē. qꝛ illa nō manet. ergo est ꝑ materiā. Hoc aūt qd manet in trāſmutatōne ſub vtroq3 termino est materia. Tercia est via ꝑdicatōis eo q est vltimū in ꝑdicādo. ɋ ſic qd de nullo ꝑdicat hoc est materia. gͦ materia pt cognoſci ꝑ viam predicationis. et rō iſtius est qꝛ mōi ꝑdicādi et ſubijciēdi fundant in modis eēndi ß materia est vltimū in eēndo ergo etiā est vltimū in ꝑdicādo. Sortes ergo quis ſit indiuiduū adhuc tñ pt ꝑdicari de ſua materia q ei in ꝑdicatōe ſubijcit dicēdo hoc materiatū est.

Queritur Vtrū oīm corpa ſortes lium ſit vna materia. Et ~~vtrū oīm creaturaꝝ ſit vna materia~~. Circa iſtā qſtionē est ɔſiderandū q ~~Auicebron~~ dicebat oīm creaturaꝝ vnā eē materiā. ɋ hoc ꝓbat duab⁹ rōnib⁹. Pria est. vbicūq3 reꝑiunt ꝓꝑetates materie ibi reꝑit materia. qꝛ ꝓꝑetas nō ſepat a ſubiecto. ß in oib⁹ creaturis reꝑiūt ꝓꝑetates materie que ſūt ſubijci ɋ ſubſtare. gͦ etiā in oib⁹ creatis inuenit materia. Scdō arguebat auicebron ſic. qcūq3 [illegible] forma [illegible]. Sʒ iſta poſitio ē impoſſibilis ꝓpt duo. Pmo qꝛ poit materiā i ſubſtātijs ſepatis. Scdō qꝛ [illegible] materiā. Primū ſic ptʒ. optʒ em̄ ſbam ſepatā eē immaterialē ſimplicit. cui⁹ rō est. qꝛ opatio alicui⁹ rei nō pt excedē modū ſube rei [illegible] ſba. ß opaͦ ſube ſepate est imaterialis. qd ptʒ ex obiecto [illegible] gͦ optʒ etiā ſbaʒ ſepatā eē imaterialē. Per [illegible] ſubſtātie ſepate [illegible] materiā ſpūalē ɋ nō corpalē qꝛ impedimētū ɔgnitōis nō ē ex corpeitate cū forma corporea ſit corpeitas ɋ forma de ſe est ɔgnoſcibilis. Sed ipedimētū ɔgnitōis est ex ipa materialitate. Vñ ſeqt q ponēdo qcūq3 matiā in ſubſtātijs ſepatis nō eēnt tales forme ꝑ ſe intelligibiles qd est falſū. Scdō iſta poſitō est ipoſſibilis qꝛ poit vnā materiā. Et hoc ſic ptʒ. qꝛ nō pt eē vna materia ſaltē nūo q hʒ in ſe formā ſpūalē ɋ corpalem qꝛ tūc eadē res nūo eēt ſil ſpūalis ɋ corpalis cū res hēat nūm ɋ idiuiduatōem ex materia. Optʒ gͦ dicē q tal matia eēt alia nūo i ſpūalib⁹ ɋ corpalib⁹. ß diuiſio numeral fit ex qtitate. gͦ in materia ſpūaliū eēt qtitas. ß qtitas nō ē ſine corpore. gͦ illa matia ſpūal eēt corpea qd implicat. Per hoc ergo rñdet ad argumēta. Et ad primū dicendum est q iſte proprietates ſubijci et ſubſtare non ſunt ꝓprietates materie ſed potētie ſiue illius quod est in potentia. Inueniūtur em̄ tales ꝓprietates manifeſte in re immateriali. ſ. in anima rōnali. quia anima ratōnalis ſubijcitur ſuis potentijs habitibus et virtutibus. cū ergo in omni ſubſtantia creata ſit aliqua potentia cū non ſit purus actus preter deum glorioſum. ideo neceſſe est dicere q etiam ſubijci et ſubſtare inueniantur in omnibus creaturis ~~etiam abſq3 materia~~. Subſtātia em̄ ſepata ſubſtat ſpēb⁹ intelligibilib⁹ intellectui ɋ volūtati q ſūt in ipa ſicut accidentia. Et iō quis dicāt ſimplices ſbe qꝛ nō est in ipis ɔpoſitō ex matia ɋ fōꝛ nō tñ ſūt ſimplr ſimplices. qꝛ in ipis est ɔpoſitō ſubiecti ɋ accidentis.

Ad scđm argumentū dōm q̄ non oportet omnē ꝯuenientiā aliquoꝝ fieri in materia q̄ꝛ ꝯueniētia aliquoꝝ pōt fieri in forma. Et si dicat ꝯueniētia aliquoꝝ est in genere. sed genus sumitur a materia ergo ōis conueniencia ē a materia. Dōm q̄ ista ꝓpō gen᷒ sumit a materia pt̄ duplr̄ intelligi Uno mō vt sit sensus q̄ gen᷒ realit̄ sumat a materia. ⁊ tūc est falsa. Alio mō pt̄ intelligi q̄ gen᷒ sumit a materia. i. ab aliquo hn̄te ꝯdicōez materie ⁊ sic est vera. q̄ꝛ sp̄ sumit gen᷒ ab aliq̄ ꝯfuso et indeterminato. ꝟ ꝯfusū ⁊ indeterminatū hn̄t modū materie. ¶ Scđa opio pncipalis ad titulū q̄stiōis est ista q̄ oim corpaliū tā supioꝝ q̄ inferioꝝ est vna materia. Et ista opio hꝫ ortū ex antiquis phis ponētib᷒ celū esse igneū ⁊ iō materia eius est eadē cū materia ignis. ꝟ istā opinionem reprobat phs p̄mo celi sic scꝫ q̄ optꝫ ponē vnam q̄ntā essentiā distinctā ab elemētis. Ista g° opio pt̄ reprobari ex trib᷒ rōnib᷒. Prima est. materia est ens in potētia ꝑm eius naturā ꝟ potētie distinguūt ꝑ act᷒ vt ptꝫ scđo de aia. Tūc sic arguit Ubicūqꝫ sunt alij act᷒ ꝑ se. i. ad quos sp̄ ordināt ibi sunt alie potētie. ꝟ materia istoꝝ inferioꝝ hꝫ aliū actū ꝑ se q̄ materia celi. q̄ꝛ materia istoꝝ inferioꝝ hꝫ ꝓ suo actu formā generabilē ⁊ corruptibilem. materia aūt celi formā ingenerabilē et incorruptibilē g° necesse est dicē q̄ sit alia materia istoꝝ inferioꝝ ⁊ supioꝝ. Nec vꝫ si dicat q̄ materia istoꝝ inferioꝝ hꝫ ordinē ad ~~oēm actū q̄ impediat ꝑ agētia extrinseca~~ q̄ꝛ si hoc essꝫ veꝝ seq̄ret q̄ appetitui materie fieret violentia ab agente. Itē scđo. appetitus naturalis nunq̄ est frustra q̄ꝛ est opus dei. si g° naturalit̄ materia inferioꝝ hr̄ēt ordinē ad formā supioꝝ ergo etiā q̄nqꝫ materia inferioꝝ reciperet formā supioꝝ ⁊ econtra qđ est impossibile q̄ꝛ tūc celū esset corruptibile. Scđa rō. materia est subiectū transmutatōis. ex hoc sic arguit. Omne subiectū trāsmutatōis est naturaliter trāsmutabile ad oia illa ad q̄ subiectū est in potētia. si ergo est eadē materia supioꝝ ⁊ inferioꝝ. ergo materia inferioꝝ trāsmutabilis est ad formā supioꝝ ⁊ ecōtra. et sic supiora erūt corruptibilia. q̄ꝛ pn̄t amitterē formā quā hn̄t. et hoc concessit plato. q̄ꝛ dixit celū naturalit̄ esse corruptibile ponēs istā autoritatē in thimeo loquens ad corpa celestia in forma dei. O dij deoꝝ quoꝝ opifex ego suꝫ natura vrā dissolubiles estis mea āt volūtate facti indissolubiles. Aliq̄ aūt cōtēdūt ad istud q̄ celū q̄uis hēat eandē materiā cū istis inferiorib᷒ nō tn̄ est trāsmutabile ad formā istoꝝ inferioꝝ. et hoc scꝫ q̄ꝛ forma corpis celestis saciat totū appetitū materie et replet totā potētiam materie sic scꝫ q̄ nō manet ordo vlterior illius materie ad aliā formam. Sed forma istoꝝ inferioꝝ nō replet totā potentiā materie. et iđo materia adhuc pt̄ capere nouā formā. Sed ista solutio nō valet ꝓpter tria. Primo q̄ꝛ qđ est de natura alicui᷒ nō pt̄ ab eo separi. si ergo materia est naturalit̄ trāsmutabilis g° nō pt̄ ꝑ aduentū cuiuscūqꝫ forme impediri talis trāsmutabilitas. Scđo q̄ꝛ forma ꝑfecta nō tollit ordinē ~~materie~~ ad formā ipfectā q̄ꝛ si sic homo esset icorruptibilis q̄ꝛ hꝫ ꝑfectissimā formā. ⁊ iō nō pt̄ dici q̄ celū sit incorruptibile q̄ꝛ hꝫ ꝑfectā formā. Tercio q̄ꝛ q̄uis celū ꝓpt̄ ꝑfectōem sue forme nō posset trāsmutari ad formas istoꝝ inferioꝝ tn̄ materia istoꝝ inferioꝝ possꝫ trāsmutari ad formā supioꝝ. q̄ꝛ n̄ pt̄ dici q̄ iste iferiores forme sint ita ꝑfecte sicut forme supiores. Tercia rō pt̄ sic sumi. potentie passiue distinguūt ꝑ compatōem ad agēs qđ ducit talem potentiā ad actū. ꝟ aliud est agēs qđ materiam istoꝝ inferioꝝ ducit ad actū et materiā celi. ergo est alia materia. Maior patet. q̄ꝛ optet sp̄ actiua passiuis ꝓportōnari. Minor patet q̄ꝛ potētia materie in istis inferiorib᷒ ducit ad actū ꝑ potētiā naturalē. Sed potētia materie in supiorib᷒ ducit ad actū ꝑ potētiā infinitā q̄ est potētia dei creatiua. Nec pt̄ dici q̄ materia supioꝝ ducat ad actū ꝑ potentiā naturalē. q̄ꝛ celū est pncipiū oīs actiōis naturalis. si ergo celū ducat ad actū ꝑ potentiā naturalē g° ꝓducit seipm̄ qđ est impossibile. Istis ergo opinionib᷒ reprobatis dōm ē q̄ materia istoꝝ inferioꝝ. s. q̄tuor elemētoꝝ ⁊ mixtoꝝ. et materia corpoꝝ celestiū abinuicē distinguūtur ad modū distinctiōis specifice. Non em̄ pn̄t ꝓprie specifice distingui q̄ꝛ spēs sumitur a forma. sed materia ꝑm se accepta nullam habet formam. et non solum est hoc verum de materia secundo prima sicut alij dicunt. id est de materia accepta cum dispositōnibus accidentalib᷒. sed etiam est verum de materia primo prima. quia materia etiam absqꝫ omni dispositione accepta est alterius nature in inferioribus et superioribus. Nec valet quod alij dicunt q̄ materia accipiat dupliciter. Uno modo ꝑm potentiam subiectiuā et sic oportet esse vnam in inferioribus et superioribus. Alio modo ꝑm potentiam formalem formabilē ⁊ sic est alia. ⁊ hoc propter tria. Primo

quia talis potētia formalis formabilis non ē in materia sicut infra patebit. Secūdo etsi posset talis potentia poni sm aliquos in materia inferiorum. nō tamē potest in materia superiorum poni Tercō quia nunc ec dcm̄ est p istas rōes ꝙ potētia subiectiua ē alia i istis iferiorib⁹ et superiorib⁹

Arguitur In celo non ē materia. ergo in celo nō est materia ab istis inferioribus distincta. antecedens pbat quia mouēs et motum debent proportionari. ſ in mouente nō est aliqua materia. ergo nec in mobili quod ē celum. ¶ Dōm ꝙ duplex ē proportio. quedā est proportio in esse nature sic ꝙ aliqua habeant ydemptitatē nature. et talis proportio non ē inter mouens et motū vel mobile. quia nō oportet ꝙ mouens sit eiusdem nature cū mobili. Alia ē proportio in esse mobilitatis et cōsistit in hoc ꝙ mouens excedat mobile in virtute. et sic ē veruz ꝙ oportet mouens et mobile proportionari. Sic ergo ē proportio inter animā nobilem et ipsum celū quia anima nobilis suo intellectu practico mouet corpus celeste. et hoc ideo quia materia corporalis obedit substātijs spiritualibus ad nutuz siue ad voluntatem. sicut enī sube separate excedunt corpora in nobilitate nature. ita excedunt etiam quo ad operatōnem. et ideo possunt quācūqz materiā corporalem mouere.

Arguitur Omnis distinctō ē ab actu sed materia nō habz actū ergo nō habet distinctōem. minor pbatur qꝛ materia ē ens in pura potentia. ergo de se nō habet actum et p cōsequens male dicit ꝙ alia ē materia istorum superiorꝝ et inferiorum ¶ Dōm ꝙ duplex ē distinctio. quedā ē absoluta que ꝯuenit rei perfecte per propriam differētiam. et talem distinctōnem non habet materia. quia non ē ens completum. Alia ē distinctō respectiua que sumitur per compatōem ad alterum et sic materia habz distinctōem. s. per compatōnē ad formam sicut prius dictuz ē. ¶ Et si dicat ergo materia ē aliqd respectiuum siue de predicamēto relatōnis. Dōz ꝙ duplex ē habitudo vnius ad alterꝝ. quedam ē habitudo obiectiua. et sic verum ē ꝙ quicqd hoc mō dependet hoc ē relatiuum. Alia ē habitudo siue dependentia subiectiua scz quādo aliquid depēdit ad alterum sicut ad suū subiectum et sic forma naturalis dependet a materia. sicut etiā aliquid dependēs ē ab aliquo sicut habens ab eo eē substāle. et sic materia depēdet ad formā. et talis depēdentia spectat ad pdicamētū sube. Et si dicatur materia ē simpliciter de pdicamēto relatōis quia totū eius esse ē ad aliud se habere. Dōz ꝙ in materia ē duplex esse. aliqd ē esse qd materia habet ex sua natura scz esse potētiale. et sic falsum ē ꝙ materia habeat hoc esse per ordinez ad formā. Aliud ē esse actuale. et hoc habz materia ex forma. vnde ptz ꝙ non totū esse materie ē ex forma. quia nō esse potentiale. sed i relatiuis totum eē relatiuorꝝ ē ad aliud se habere.

Arguitur Quecūqz ꝯueniūt genere ꝯueniūt materia cū gen⁹ sumat a materia. ſ corpa celestia et inferiora cōueniūt genere. ergo ꝯueniūt materia. ¶ Dōm ꝙ genus accipit tripliciter. vno mō p genere scibili et sic subiectū scie vocatur gen⁹. Alio mō p genere loico et sic gen⁹ pdicamētale vocat gen⁹. Tercō capit genus p genere phico et sic materia vel subiectū vocat genus. Per hoc ergo dōm est ad argumētū ꝙ q̄ ꝯueniūt in genere phico ꝯueniūt in materia. ſ sic nō ꝯueniunt inferiora corpa et superiora. qꝛ dicit aresto. x^a methaphice loqns de genere phico ꝙ corruptibile et incorruptibile pl⁹ q̄ genere differunt.

Arguit Que ꝯueniūt genē loico etiā cōueniūt genē phico. qꝛ gen⁹ loicū sumit a materia. ¶ Dōm ad secūdā ptē assūpti ꝙ materia capit dupl'r. vno mō p materia reali q̄ est altera ps ꝯpositi. et sic ista pro est falsa genus sumit a materia. qꝛ etiā in immaterialib⁹ ē genus et dr̄a. et tn̄ ē manifestū ꝙ in eis nō ē realis materia. Alio^a accipit materia p illo qd hz ꝯditōez matie. et sic ē verꝝ ꝙ gen⁹ sumit a mā. qꝛ genus sumit a toto ꝯposito sm aliqd ꝯfusū et indeterminatū. et dr̄a sumit a toto ꝯpoito sm aliqd determiatū. qꝛ g° matia ē de se indetmiata et ꝯfusa sic gen⁹ dr sumi ex matia. exempli grā in substātijs sepatis gen⁹ sumit ab intellectualitate q̄ ꝯuīs et ꝯfusa ē. ſ dr̄a sumit a determinato gradu intellectualitatis.

Arguit Est vn⁹ act⁹ oim corpalium. g° ē vna potētia oim corpalium. ꝯña tz. qꝛ potētia distiguit p actū. añs pbat qa for corpeitatis ē act⁹ oim corpaliū ¶ Dōz ꝙ for corpeitatis ē vna sm rōez gn̄is loci i oib⁹ corpib⁹. ſ n̄ ē vna for corpeitatis accipiēdo formā corpeitatis sm ꝙ ē actus pfectiuus materie. qꝛ forma corpeitatis ingn̄abilis respicit matiaz supiorū. ſ forma corpeitatis generabilis et corruptibil

respicit materiã istorum inferiorum. et sic patet q̈ nõ est vna forma corpeitatis p compatõem ad materiã sm q̈ forma est actus materie superiorum et inferiorum.

Arguitur Aug⁹ dicit q̈ de⁹ creauit duo. vnũ ppe se. s. sbas separatas. et alterũ ppe nihil. s. materiã primã. ergo ẽ vna materia superiorum et inferiorum. Itẽ Auerrois dicit q̈ in fundamẽto nature nulla est distinctõ; sed mã ẽ fũdamẽtũ nature. g° in mã nlla ẽ distinctio sed erit vna in omnibus. ¶ Dõm q̈ aug⁹ loquitur sm opinionẽ platonis qui ppter hoc dixit q̈ celum esset eiusdẽ nature cum elemẽtis scz igneum. hoc autẽ reprobat phs primo celi. Vel potest dici q̈ est vna materia vnitate generica. sicut etiã substãtie separate non habent vnitatẽ specificam sed genericã. Ad autoritatẽ auerrois dõm est q̈ ipse loquitur expresse de materia rerum generabiliũ et corruptibilium. quia illa materia est fundamentum nature. i. naturalis mutatõis et illa est vna et indistincta.

Arguitur Si est vna. ergo erit vna aliqua vnitate scz vel numerali vel specifica vel generica. ¶ Dõm q̈ materia istorum generabiliũ et corruptibiliũ est vna vnitate potentiali vnitate negatiua et indifferẽtie. quod sic ptz quia materia istorum inferiorum sm se accepta nõ intelligitur habere formã. sic nõ potest habere vnitatẽ actualem. sed q̈ habet vnitatẽ potentialẽ sic patet quia illa materia ẽ potentialis ad omnes formas rerum generabilium et corruptibiliũ. modo ñ potest distingui ex vna forma tñ. sed ex omnibus simul et per modum indifferentie quia indifferẽter potest subesse cuilibet forme rei generabilis et corruptibilis. Per hoc ergo ad argumentũ dicitur q̈ ille vnitates s. generica numeralis et specifica respiciunt entia in actu. et ideo nõ oportet aliquã illarum vnitatum poni in materia.

Arguitur Materia istorum inferiorũ distinguitur specie in rebus habentibus formas specifice distinctas. pbatur quia distinctõ materie est a forma cum autẽ forme sint specifice distincte. ergo et materie. ¶ Dicendũ q̈ ista ppositio distinctõ materie sumitur a forma pt dupliciter intelligi. vno mõ de forma quacũq3 et sic est falsa. Alio modo de forma ad quã p se ordinatur talis materia et nõ p accidens. Et dicitur materia p se habere ordinẽ ad illam formã quã semp in se habet cum p se psupponat ẽ omni materia. ergo istorum inferiorum p accidens habet ordinem ad formã quã nunc habet. quia potest illam nõ habere. sed habet per se ordinem ad formã rei generabilis et corruptibilis et ideo ab illa forma sumit ei⁹ distinctio p accñs aũt est sub forma hominis leonis bouis et lapidis

Arguitur Quecunq3 habent vnitatem proprietatis specifice sunt vnum specie. sed materia inferiorum et superiorum habet vnam ppietatem in specie scz quãtitatem. ergo sunt vnum in specie. ¶ Dicendum q̈ duplices sunt ppietates in diuersis speciebus. qdã sẽ q̃ fluũt ex ipsis sm rõez generis. et tales ppietates pñt eẽ vni⁹ speciei et in diuẽsis. sic ptz de sensibili i hoie et asino. Alie sẽ ppietates q̃ fluũt ex diuẽsis spẽ sm pprias rões specificas et tales ppietates in diuersis speciebus sunt diuersarum specierum vt visibile et audibile. Per hoc ergo dicendũ est q̈ q̈uis ẽ vna proprietas que fluit ex materia istorum inferiorum et superiorum quia tamen fluit ex eis sm ratõem generis potest in eis esse vna specie. Et si dicatur est vnus primus actus ergo erit vna prima potentia. Dicendũ q̈ non est simile quia primus actus non dependet ab aliquo sed omnia dependent ab ipso. sed prima potentia dependet ab actu. et ideo oportz potẽtias distingui ex actibus.

Queritur Utrum sit vna materia omnium corporum celestium. ¶ Dicendũ q̈ non et ratio est. quia materia significat potentiam ex sui natura. vbicunq3 ergo est vna materia ibi est vna potẽtia ad formam. si ergo omniũ corporum celestium eẽt vna materia. ergo in materia corporum celestium esset ordo ad formas aliorum corporum celestium. et p consequens materia vnius corporis celestis haberet naturalem ordinem ad formã alterius. ergo posset in illam mutari. et sic corpus celeste posset recipere nouam formam et hoc non esset absq3 corruptione prioris corporis. et sic corpora celestia essent corruptibilia quod est impossibile. Ex quo sequitur q̈ quodlibet corpus celeste ex sua materia tota est. quia non est aliqua materia eiusdẽ ratõnis extra hoc corpus. hoc autem est impossibile dicere de inferioribus. quia materia istorum inferiorum vnius corporis habet etiam materiam eiusdẽ ratõnis sub alio corpore. quia materia asini est eiusdem ratõnis cum materia hominis

Arguitur In oībus corporibus cele
stibus est vnus motus.ergo
est eadem matēia in omībus.ꝯña tenet q̄a mot⁹
ꝯsequit materiā. Dōm ꝙ q̄uis corpa celestia
hn̄t vnū motū localem in genē nō tn̄ habent in
se illum motū ad quē sequit vnitas materie.q̄a
vnitas materie sequit ex motu generatōis et
corruptōis.quia que ex se inuicē generant ꝛ cor
rūpunt hn̄t eādem materiā qꝛ materia vni⁹ fit
materia alterius.sed manifestū est ꝙ in corpib⁹
celestibus nō est generatō neqꝫ corruptio . ergo
ibi nō est vna materia.

Queritur Vtrū forma āte generatō
nem habeat aliquod eē in
materia p inchoatōem. Dōm ꝙ circa istā q̄s
stionem an̄ Aresto.fuerunt due opiniōes ꝯtra
rie.vna opinio posuit latitatiōez formaꝝ in ma
teria ꝑm actum sicut Anaxagoras q̄ dixit q̄dli
bet in quolibet p̄existere actualiter.ꝫ ista opinio
est prius reprobata in textu.Alia opinio fuit q̄
reꝝ naturaliū forme nō haberēt originem ex ma
teria sic ꝙ aliqualiter p̄existerent in ea. sed sim
pliciter aduenirēt ab extrinseco et ista opinio fuit
platonis.qui dixit tales formas aduenire ab yde
is sepatis.et auicēna dixit tales formas adue
nire ab intellectu sepato quē ipse dixit eē dato
rem formaꝝ.Sed istud est incōueniens qꝛ tunc
totē mō acquirerētur forme alie sicut aīma rati
onalis.Aresto.aūt tenet mediā viam et dicit ꝙ
forme reꝝ naturaliū ptim veniunt ab extra et p
tim ab intra.qꝛ sunt ab itra ꝑm esse potentiale
et sic remouet opinio platonis.et sūt ptim ab ex
tra cum nō sint ab intra ꝑm esse actuale.et sic
remouet opinio anaxagore.Est ergo intētō are
sto.ꝙ forme naturales an̄ generatōem p̄habeāt
esse in materia ꝑm eē potentiale.Istud autē dcm̄
Aresto.ab insequutorib⁹ eius dupliciter exponit.
Aliqui em̄ dicunt ꝙ forme p̄existāt in potentia
materie.s.subiectiua.qꝛ scꝫ materia hēt natalem
habitudinē ad formā et in illa natali habitudie
p̄existit aliquid forme ꝑm quādā analogiā sicut
infra ptebit.Aliȷ̄ exponunt sic forme p̄existūt in
potētia materie nō solum subiectiua.ꝫ etiā for
mali formabili.quod sic intelligit quasi in mate
ria āte generatōem p̄existat forma nō ꝑm eē spe
cificum sicut dixit anaxagoras.ꝫ ꝑm eē genēicū
et ꝯfusum quod est eē potētiale n̄ solum se tenēs
ex pte materie sicut dixit prima opinio.ꝫ etiam
se tenēs ex pte forme. Ergo āt forma nō est ī ma

choata ꝑm potentiā formalē formabilē.pbat pri
mo autoritatibus.secūdo rōnibus. Ponūtur qui
dē quatuor autoritates i hoc primo libro illi po
sitioni ꝯtrarie.Primo eī dicit aresto.ꝙ priuatō
nō manet sed materia manet.si āt priuatō sig
ficaret formā inchoatā.ergo etiā priuatō manēt
Scdō dicit arīsto.ꝙ priuatō est ens p accn̄s.qd̄
iteꝝ est falsum de forma.Tercio dicit aresto.ꝙ
priuatō est ens p accn̄s et machinat in malefici
um forme.i.ꝯtrariat forme.ergo priuatō n̄ signi
ficat formā inchoatā.Itē quarto dicit aresto.ꝙ
materia ꝑm suiipsius rōem appetit formā.ergo
nō appetit eā ꝑm eē formale formabile. Pro
intellectu istoꝝ est sciendū.ꝙ omēs ponētes q̄li
tercūqꝫ inchoatōes formaꝝ dicunt ꝙ forma est
inchoata in materia p hoc ꝙ materia hēt ordi
nem ad aliquā formā.et qꝛ ordo materie ad for
mā quā nō hēt est grā priuatōis.ideo dicunt cō
sequēter ꝙ priuatō est forma inchoata. Qui er
go dicunt ꝙ forma sit inchoata ꝑm eē formale
formabile dicunt hoc eē formale formabile signi
ficari p priuatōem. Exempli grā priuatio ē ne
gatio forme in subiecto apto nato.illā aptitudi
nē dicunt albertiste esse formā inchoatā.ꝫ thomi
ste dicūt illā aptitudinē eē potētiā sbiectiuā ma
terie. Pōt et idē reprobari rōibus.et primo rō
nibus ostēsiuis.secūdo ad impossibile.Primo pt
tribus rōnibus ostēsiuis pbari ꝑm tria que iue
niunt in naturali mutatōne.s.subiectū mot⁹ ter
min⁹ motus et ipse motus ꝑm se.Primo ex pte
subiecti motus.qꝛ oportet in omī motu seu mu
tatōne subiectū motus in termino a quo intelli
gere sub priuatōne termini ad quē.qꝛ si termin⁹
a quo haberet terminū ad quē tunc nō mouetur
ad terminū ad quē.et hoc est quod dici solet ꝙ ō
mis motus est de ꝯtrario in ꝯtrarium.ergo opor
tet subiectum in generatōe naturali in termino
a quo intelligi sub negatōe termini ad quē scilicꝫ
forme substātialis.Nō potest ergo dici ꝙ forma
substātialis preest in materia āte generatōem.
Nec valet si dicatur ꝙ priuatio p̄est forme ꝑm ge
nus q̄uis non ꝑm spēm.qꝛ tunc forma est pn̄s
ꝑm essentiā genericā.Tunc sic arguit.q̄cq̄d addi
tur alicui habenti essentiā hoc est accidens.ergo
forma substātialis aduenīēs p generatōem ē ac
cidens.nec etiā priuatio abijceretur in aduentu
forme.ꝫ modus eius pficeretur. Scda ratio
sumitur ex pte termini ad quē siue forme acquisi
te p motū.et stat in hoc Indiuisibile vbicūqꝫ est

ibi totū est·ꝛ vbicūqꝫ deest ibi totū deest·ꝫ forma substantialis deest añ generatōem et est indiuisibilis/ergo deest tota·et nō erit ibi ꝑm eē genericum. Si adest ergo tota adest·et sic est ibi ꝑm eē specificum sicut dixit anaxagoras ꝛ nō solū ꝑm esse genericū·qꝺ ꝓbatꝫ dupl'r·Primo qꝛ forma acquiritꝫ p generatōem sicut terminus motus·ergo nō p̄est·Scd̄o qꝛ omnis motus fit ꝓpter indigētiam ꝰmini scꝫ forme·Nec valet si dicatꝫ ꝙ forma substantialis adest ꝑm essentiā·ꝫ deest ꝑm eē·et hoc ꝓpter tria·Primo qꝛ forma substātialis ē indiuisibilis nō solū ꝑm essentiā sed etiam ꝑm esse Ille eñ forme suscipiunt magis et minus ꝑm eē que pñt ꝑfici in subiecto p agens extrinsecū sicut sunt qualitates de tercia spē·Sed hoc nō p̄t dici de formis substātialibus·Scd̄o qꝛ esse nō est terminꝰ generatōis ꝫ forma siue essentia· qꝛ hoc est terminꝰ generatōnis. qꝺ ē actꝰ materie·ꝫ esse est actus compositi et nō materie·Tercio qꝛ esse nō ꝓprie est de genere substātie qualitercunqꝫ dicatꝫ sed terminꝰ generatōis est de p̄dicamento substātie·gᵒ eē n̄ ē ꝰminꝰ generatōis· Tercia rō sumitꝫ ex pte motus vel mutatōis in se q̄ talis est·generatio est mutatio instātanea·sed in mutatōe instātanea subiectū mutatōnis stat sub toto tꝑe sꝫ nō esse termini ad quē·et in vltimo instāti accipit terminū ad quē.ergo etiā ad totū tꝑus materia stabit sub nō eē forme·ꝛ in vltimo instāti habebit formā·ergo nō ꝓcedit a forma impfecta ad formā pfectā sicut dicūt alij·Deinde sequūtꝫ rōnes ad impossibile et pñt esse q̄nqꝫ·Prima ē·Si forme sīt inchoate ī materia ꝑm eē formale fōrbile tunc in qualibet parte materie esset forma inchoata·qꝛ quelibet ps materie cuiuslibet rei naturalis habet aptitudinē ad qualibet formā·sed aptitudo materie est forma inchoata·ergo in qualibꝫ pte materie sunt oēs forme inchoate·vel ergo ille forme sunt ibi essentialiter inꝰ se distincte· et sic in vna re essent oēs res naturales qꝛ eēnalis distinctio est penes dr̄ñam·cū aūt sunt eēnalitꝫ distincte gᵃ habebūt suas ꝓprias dr̄ñas· Etiā genꝰ nō subsistit sine spē·si ergo ibi ille forme subsistūt generice gᵒ etiam specifice·Vel ibi ille forme sunt indistincte sicut vna forma·et tūc sequitꝫ ꝙ ōmia essent vnū ꝑm substantiā·qꝛ tales forme sūt ibi eēntialitꝫ et indistincte· qꝛ si eēntialitꝫ sīt ibi gᵒ naturaliter et formaliter·essentia eñ rei sumitur a forma specifica· Nec valet si dicatꝫ ꝙ hoc esse est genericū·qꝛ eē genericū ē eē cōmis et n̄ rei phisice sicut pꝫ Aᵒ hꝰ·qꝛ genꝰ est eq̄uocū phisice·Dicit eñ Aresto·in septimo huiꝰ ꝙ in genere latēt multa nō p̄t ergo aliq̄d dici phisice habere eē genericum genus eñ attribuitꝫ rebus ꝑm eē qꝺ habēt in anima et nō ꝑm eē qꝺ habēt in rebus·et ideo formā p̄habere eē genericū añ generatōem est formā habere eē logicum in materia qꝺ est inconueniēs in phisica·Nec p̄t dici ꝙ genus logicū sumatꝫ a forma formabili·qꝛ tunc animal nō eēt genꝰ ad hominē qꝺ est contra logicos·vl' ꝙ aīma humana haberet inchoationē in materia qꝺ ē incōueniēs· qꝛ si animal ē genus hominis tūc habet eē formale formabile in homine sicut in alijs rebus·Scd̄a rō ad impossibile·qꝛ vel illud eē inchoatū qꝺ habꝫ forma in materia ē matie innatū et ꝯcreatū·vel est ab extrinseco inductū scꝫ ab aliquo agēte·Sꝫ nullū istoꝝ ē dōm ergo ꝛc·Non primū qꝛ tūc forma esset incorruptibilis sicut materia·qꝛ quicq̄d est p creationē in matia hoc semp manet in ea· Nec p̄t dici scd̄m·qꝛ sic eēt ꝓcessus in infinitum· quia hoc eē inchoationis qꝺ educitꝫ de matia haberet nouū esse inchoationis et hoc iterū aliud et sic in infinitū·Tercia rō ad impossibile·ꝙ magis ꝓprie aliquid fieret in p̄dicamētis accidentium q̄ substantie qꝺ sic patet·qꝛ in factione accidentali nō p̄t aliquo mō qꝺ acquiritꝫ per motū p̄existē·et hoc ideo qꝛ ille motus ē de contrario in cōtrariū· sed nihil p̄existit in suo contrario·Exēpli grā·calefactio fit ex frigido in calidū·sed ꝑm ponentes inchoationē formarū in p̄dicamēto substantie p̄existunt forme ꝑm eē impfectū·qꝺ nō p̄t dici ī formis contrarijs·Quarta rō ad impossibile ē ista quia aliquid d̄r ens ab eēntia·gᵃ si matia habeat in se essentiā forme añ generationē seq̄retꝫ ꝙ materia eēt ens in actu·et p ꝯñs nō ē ens in potentia qꝺ ē simplicitꝫ falsum·Quinta rō ad impossibile stat in hoc·si forme sunt inchoate in potētia matie·vl' gᵒ forme existētes in diuersis ptibꝰ materie in diuersis rebus sunt numeralitꝫ distincte· vl' numeralitꝫ sunt vna·Si sunt numeralitꝫ distincte gᵒ etiam specifice·qꝛ maior distinctio p̄suppomit minorē·et sic distinctio nūeralis p̄supponit distinctionē specificā·Si ille forme sunt vna forma in nūo· gᵒ vnū nūo erit receptū in diuersis nūo·Exēplū ·Ignis ē inchoatus in matia ligni et etiam in matia olei·vl' ergo forme ignis inchoate in ligno et in oleo sunt nūeralitꝫ distincte vl' sunt numeralitꝫ vna.et ergo in ligno et oleo q̄ drñt nūo erit aliqꝺ vnū nūo qꝺ non est dicēdū·

Dōm ē g° ꝑ veritate ꝙ forma añ generatōē; nō ꝑexistit ī matia ſm aliq̄d forme ſū ſʒ eēntiā ſicut ꝓbatū eſt. ſed ꝑexistit ſm eē analogicū ſiue ordinis ad formā. Habet eñ matia ſm ſe naturalē ordinē ad formā. g° in tali ordine in materia ꝑeſt forma. et ſʒ non ꝑeſt ſm eē genericū nec ſpecificū nec nūale ſʒ ſm eē analogicū ſiue ŏtuale. Circa qd̄ ſciendū ꝙ duplr̄ aliquid ꝑexiſtit in alio ŏtualiter. Uno° excellēter ſicut effcūs cauſe efficiētis ꝑexiſtit in ſua cā vl'. et ſic forma nō ꝑexiſtit in materia ŏtualiter. Alio mō aliq̄d ꝑexiſtit i a'io ŏtualiter ſm defectū: qꝛ ſcʒ hoc ī q̄ ꝑexiſtit eſt indigni⁹ et min⁹ ꝑfectū. et ſic forma ꝑexiſtit in materia qꝛ habet in materia imꝑfecti⁹ eē q̄ꝫ in ſeipſa. ⁊ hoc ē qd̄ alij dicūt ꝙ forma ꝑexiſtit in materia ſm occubitū. i. ſm defectū ſiue imꝑfectionē. Et rō eſt. qꝛ ſicut cā efficiēs ē dignior ſuo effcū ꝑfectior et excellētior. ita cā materialis ē in dignior et imꝑfectior ſua forma. et iō ſicut aliq̄d ꝑexiſtit ŏtualit̄ excellēter in cā efficiēte. ita ꝑexiſtit aliquid ŏtualiter defectiue in cā materiali.

Sed arguit̄ in cōtrariū. ꝑmo autoritatibus ſcd̄o rōnib⁹. Primo autoritatib⁹ Areſto. in ꝑmo hui⁹ vbi dicit ꝙ materia appetit formā g° habet in ſe formā imꝑfectā grā cui⁹ appetit ꝑfici. Dōm ꝙ ꝯña nō vʒ. ꝑmo ex añcedēte ſequit̄ oppoſitū cōſequentis qꝛ bñ ſequit̄. ſi materia appetit formā g° nō habʒ formā. qꝛ appetit⁹ ē reſpectu abſentis. Circa qd̄ ſciēdū ꝙ appetitus accipit̄ duplr̄. Uno mō ꝑ actu appetendi et ſic ē ſp̄ reſpectu abſentis qꝛ tūc appetitus ē quaſi petitus ad aliud. Alio° accipit̄ appetitus ꝑ poñā appetēdi. ⁊ ſic appetit⁹ ꝑt eē tā p̄ntis q̄ꝫ abſentis. qꝛ ſunt aliq̄ paſſiōes in appetitu q̄ reſpiciūt p̄ns. ſicut delectatio ⁊ triſticia. Sūt etiā q̄dā paſſiones in appetitu q̄ reſpiciūt abſens. ſicut deſideriū timor et ſpes. Non eñ habet aliq̄s ſpem de eo qd̄ habet. ſʒ delectat̄ in ipſo. Et ſi dicat̄ appetit⁹ ē poñā aīe g° nō ē aliq̄d ꝯueniēs materie. Dōm ꝙ ē duplex appetitus in genere. ſ. naturalis et ꝯgnitiu⁹. q̄uis ergo appetitus ꝯgnitiu⁹. i. q̄ ſequit̄ ꝯgnitōem ſit poñā aīe. qꝛ in puris naturalibus nō eſt ꝯgnitio. ē tñ in puris natura'ibus appetit⁹ naturalis q̄ appetitus nihil aliud eſt q̄ꝫ inclinatio alicui⁹ in ꝑfectionē ſibi naturalē. ergo cū matia inclinet̄ in ſuā formā ſicut in ꝑfectionē naturalē. ſic vtiq; materia dꝛ habere appetitū naturalem.

Arguitur Si materia appetit formā vel appetit vnā vel plures nō vnā qꝛ habet inclinationē ad plures. nec plures. qꝛ appetit⁹ naturalis nō ē fruſtra. ſʒ matia nō pōt plures formas recipe ergo nō ꝑt ples formas appetē. Dōm ꝙ q̄uis materia nō poſſet ſil' plures formas ſuſcipe hoc accidit ſibi ex pte forme quā habet. qꝛ forma ſubalis dat eē ſimplr̄. ſed nō p̄nt in vna materia eē duo eſſe ſimplicit̄ pōt tñ ſucceſſiue ſuſcipē plures formas. et ſic eſt dicendū ꝙ materia appetit plures formas ſʒ ſucceſſiue ſuſcipiēdas. et ſic ille appetit⁹ nō ē fruſtra.

Arguitur Appetitus materie eſt intellectual'. ergo ñ ꝑt eē naturalis. Añs ꝓbat̄. qꝛ ē ſibi indit⁹ ab autore nature. q̄ ē agens intellectuale. Dōm ꝙ appetit⁹ matie ꝑt ad duo compari. Uno mō ad ꝑncipiū a quo dat̄ talis appetitus. ⁊ ſic ꝑt dici intellectualis. q̄ dat̄ a ꝑncipio intellectuali nō errāte ſcʒ a deo. Alio mō cōpat̄ appetitus matie ad id in quo eſt ſcʒ ad ip̄am materiā. et ſic eſt appetit⁹ naturalis. Et res nō ē ꝓprie denoiāda a cauſa efficiente que eſt ab extra. ſed ab illo qd̄ eſt intra ip̄am. iō ſimplr̄ dōm ē ꝙ talis appetit⁹ ē naturalis et nō intellectualis.

Arguitur Appetitus naturalis eſt ad vnū tm̄. ſʒ appetit⁹ matie ē ad ples formas. g° in ea nō ē appetitus naturalis. Dōm duplr̄. Primo ꝙ illa autoritas intelligit̄ de natura q̄ eſt forma qꝛ illa ē in genere determinata et determinat̄ ad vnū ſcʒ ad informatōem et in ſpecie ē determinata ad vnū qꝛ ad vnā opationē. ſicut forma ignis determinat̄ ad calefaciendū. Vel ꝑt alit̄ dici ꝙ ... ad vnū ſm gen⁹. qꝛ determinat̄ ad formā rei generabilis ⁊ corruptibilis quia ſicut materia in ſpecie determinat̄ ad formā in ſpecie ſicut materia homīs ad formā hoīs ita materia in genē determinat̄ ad formā in genere.

Arguitur Priuatio eſt quodammō ſpecies et forma vt dicit̄ in ſecundo huius. ergo priuatio eſt forma inchoata. Dicendum ꝙ eſt duplex priuatio. Quedā eſt priuatio forme accidentalis. et talis priuatō ſemper eſt in ſubiecto ſub oppoſita forma. et ideo talis priuatio eſt ſpecies et forma ſicut priuatio caloris eſt cum frigiditate. et de tali priuatione loquitur Areſtotiles in ſecundo huius. Alia eſt priuatio forme ſubſtantialis de qua nunc loquimur. et illa priuatio nullo modo eſt ſpecies. nec de illa loquitur Areſtotiles in illo textu. qꝛ in illo

textu sic ait. si autem est priuatio aut contrariũ aliqđ circa simplicẽ generatõem aut non posterius ɔsiderandũ est. s. in libro de generatõe et corruptione. sed generatio simpliciter est generatio substantialis.

Arguitur Aresto. dicit septimo metaphisice qđ in quibusdam generabilibꝰ et corruptibilibꝰ forma introducẽda in materia ꝑexistit ſm ꝑtem. et hoc ꝓbat de sanitate. quia sanitas ꝑrequirit ꝑtem sanã in materia. ¶ Dõm ꝙ formã ꝑexistere in materia ſm ꝑtem põt dupliciter intelligi. Uno modo formaliter. sic ꝙ forma formabilis ꝑexistit in materia sicut dicunt aliqui et hoc est simpliciter falsum. nec sic loquitur Aresto. Alio modo põt intelligi ꝙ forma producibilis preexistat in materia ſm efficientiam et hoc est verũ. Loquit̃ eñ Aresto. ibi ꝙ duplices sunt forme artificiales. quedã sũt que non habent in materia aliquid preexistens quo ꝓducant̃ effectiue. sicut patet in illis formis que fiũt solum ꝑ artem sicut forma domꝰ. Alie sunt forme artificiales que fiunt ꝑtim ab arte et ꝑtim a natura ut sanitas. et talis forma habet ꝑtem effectiuã in materia et non formalem. quia oportet in corpore sanabili esse aliquã ꝑtem effectiuam qua alia pars infirma ducat̃ ad sanitatem. et hec precipue est cor in aiali. et ideo illa infirmitas que inficit cor est incurabilis. qꝛ non habet principiũ quo natura se iuuet ad sanitatẽ. ¶ Sed contra arguit̃. tũc non esset dr̃ia in generationibus et corruptionibus artificialiũ et naturaliũ. quia sicut in naturalibus forma nõ ẽ inchoata ita nec in artificialibus. Dõm ꝙ duplex est dr̃ia. quedam est ex ꝑte cause efficientis quia forma naturalis inducitur in materiã ꝑ agens naturale. sed in artificialibꝰ inducit̃ ꝑ agens artificiale. et hec est bona dr̃ia inter materiam naturaliũ et materiã artificialiũ. qꝛ materie bene possunt distingui ex agentibus. Secũda qꝛ in naturalibus materia est ens in pura potentia habens ordinem naturalem ad illam formã quam recipit sed materia in artificialibꝰ est totũ compositum et nõ habet naturalem ordinem ad formam quam recipit ab arte. sed illum ordinẽ acquirit ex voluntate artificis.

Arguitur Aresto. dt in 6° de aialibꝰ quod forme naturales sũt ab intra et intellectus est deforis. Si ergo naturales forme sunt ab intra ergo habent ꝑtem in materia. ¶ Dõm ꝙ Aresto. non loquit̃ de formali inchoatione sed de effectiua. Est ergo ille intellectus ꝙ forme naturales sũt ab intra ex parte agentis. quia scꝫ materie rerum naturaliũ coniungit̃ aliqua virtus qua forma inducit̃ in materia et intellectus venit deforis. quia non deducit̃ de materia vtute agentis naturalis. Si tamen intelligitur talis autoritas de formali inchoatione tunc est dicendũ ꝙ forme naturales sunt ab intra ꝑ quandam vtualem inchoatõnem et non actualem.

Arguitur Dicit cõmentator septimo metaphisice ꝙ tot sunt potentie in materia quot sunt forme. sed hoc nõ ꝑt esse verum de potẽtia subiectiua. quia illa ẽ vna ~~ergo forme sunt inchoate in materia~~. ¶ Dõm ꝙ materia accipit̃ dupliciter. Uno mõ ſm se et propriam naturam. et sic est tm̃ vna potentia in materia scꝫ potentia subiectiua. Alio mõ accipitur materia prout substat diuersis dispositionibus aptantibus ipsam ad diuersas formas. et sic sunt tot potentie quot sunt forme. ſm alias dispositões habet ordinem ad alias et alias formas. Requirit̃ eñ alia dispositio ꝓ forma asini ꝙ pro forma equi. In illis autem accidentalibꝰ dispositionibus est quedã inchoatio virtualis effectiua et nõ formalis. Et ꝑ idem soluitur autoritas Augustini qui dicit ꝙ in materia sunt quedã occulta semina. qꝛ manifeste intelligit hoc de vtutibus actiuis que sunt in materia et ꝑ tales vtutes non est inchoatio forme nisi effectiue. et hoc patet cũ dicit occulta semina qꝛ semen ſm Aresto. scđo phiorꝫ ꝑtinet ad genus cause efficientis.

Arguitur Oportet in omni motu eẽ aliquod fluens manẽs idẽ in substãtia et variatum ſm esse. sed hoc est forma in generatione. ergo sequitur ꝙ in generatione forma sit inchoata. ¶ Dõm ꝙ maior intelligitur de motu ꝓpriedicto quia in tali motu oportet esse aliquã formã que manet eadem in substãtia in toto motu et variatur ſm esse. qꝛ fit magis perfecta ex minus perfecta sicut ꝑtꝫ in calefactione aque. vbi motus calefactionis est vnus calor ſm essentiã qui continue perficitur in subiecto. Secus est de generatione qꝛ in generatione non acquiritur forma ſm successionem sed in instanti et ideo ante illud instãs nihil forme ꝑest.

Arguitur Quicquid educitur de aliquo prius fuit in eo. sed

forme naturales educunt de poña materie. ergo prius fuerūt in poña materie. Dōm q eo mō quo aliquid educit de alio fuit in eo. Duplr aūt aliq̄d educit de alio. Uno mō ſm eſſe formale ſubſtātialiter et actualiter ſicut aliq̄s educit de domo. et ſic nō eſt intelligendū q forme educant de poña materie. q2 forme nō p̄ſūt in materia ſicut aliquid p̄eſt in loco vel quocūq mō ſubalit. Alio aliquid educit de alio potentialiter ſiue btualit. et hec p̄exiſtit i eo btualiter nō āt actualit. et ſic forme dicunt educi de potentia materie. et hoc notat cū dicit q educunt de potentia materie. ad denotādum q forme p̄exiſtunt ſolū potentialiter et btualiter. Dicebatur notāter forme naturales ꝓpter aīam rōnalem. q2 anima rōnalis trāſcendit btutem ipſius nature. et ideo nō pōt dici q anima rōnalis ſit aliquo modo inchoata. vel q educat de potentia materie.

Arguitur Potentia materie vel ſupaddit aliquid materie vel nihil. Si ſupaddit aliquid materie ergo ē forma inchoata. ſi nihil hoc eſt incōueniens q2 tūc eſſet ſua potentia. et iā citra primū nihil eſt ſua poña. Dōm q nihil ſupaddit. Et ad argumentū eſt dōm q duplex eſt potentia ſcꝫ actiua que eſt ad agere. ſicut riſibile eſt potentia ad ridere. et ſic ē verū q nihil citra primū eſt ſua potentia actiua. Alia eſt poña paſſiua que eſt potētia ad recipere et nō ad agere. et ſic aliq̄d creatū pōt eſſe ſua potentia ſcꝫ paſſiua. Rō diuerſitatis eſt. q̄a ſm Areſto. nono metaphiſice actus et potentia dnt eſſe eiuſdem generis. cū ergo actus potentie paſſiue ſit de genere ſubſtātie. ſ. forma ſubſtātialis q̄ eſt actus materie ergo etiam potentia eſt de predicamento ſubſtantie. Sed actus potentie actiue eſt accidens q2 eſt operatio de p̄dicamēto actionis. ergo oportet etiā talē potentiā eē aliq̄d accidens et ꝑ ꝯſequens talis potentia ſupaddit aliq̄d illi cuius eſt potentia.

Queritur Utrum ſit vna potentia in materia vel ſunt plures. Dōm q potentia materie eſt vna ſubiecto et realiter ſed eſt diuerſa ratione. Primū patꝫ q2 potentia materie eſt eadem cū materia ſicut dictum eſt. ſicut ergo materia eſt vna ita oportet potentiam eſſe vnam. Scōm patꝫ q2 potentia materie ſignificat materiā ſm q habet ordinem ad formas ſed manifeſtū eſt q ſunt diuerſe forme ad quas materia habet ordinē ergo ē alia et alia potentia ſm rōem. Simile eſt de potentia ad ſuſcipiendū contraria q2 illa potentia ē vna q2 eſt ip̄mmet ſubiectū eſt tn̄ rōne alia propter ordinem ad diuerſa contraria.

Arguitur Si forme naturales non ſunt inchoate in potentia materie. ergo nō erit dr̃ia inter ꝓductionem aīe rōnalis artificialiū et aliaꝝ formarū naturaliū q2 anima rōnalis non eſt inchoata ſicut nec quecunq alia forma naturalis. Dōm q eſt duplex dr̃ia. Prima eſt. q2 alie forme naturales p̄ter aīam rōnalem hn̄t inchoationē btualem effectiuā in materia. q2 btute ſeminali educūt de potentia materie. hoc āt impoſſibile eſt dicere de anima rōnali. Et ſi dicat ergo vnio aīe rōnalis cū corpe nō erit naturalis. Dōm q duplr aliq̄d dicit naturale. Uno mō q2 completiue fit et pſecte ꝑ agens naturale. et ſic eſt verū q vnio aīe rōnalis ad corpus humanū nō eſt iſto mō naturalis. Alio mō d2 aliquid naturale diſpoſitiue. q2 ſcꝫ diſponit ad hoc vt forma ſupior naturalit inducatur ab aliquo agēte ſupiori in materiā. et ſic vnio aīe rōnalis ad corpus humanū eſt naturalis. Scđa dr̃ia eſt. q2 ille btutes alteratiue q̄ ſunt in materia diſponūt materiā et ſimul introducūt formas naturales. ſed btutes alteratiue que ſunt in ſemine humano tm̄ diſponūt materiam et nō introducunt formā ſcꝫ animā rōnalem Eſt tn̄ conſiderādum q anima rōnalis in fieri dependet a corpe. q2 impoſſibile eſt animā rōnalem habere indiuiduatōem ꝑ ſe ſubſiſtendo. quia tunc eſſet ſubſtātia ſepata. Et d2 notāter in fieri q2 aia rōnalis poſtq̄ acquiſiuit indiuiduationem in corpore tūc p̄t etiā illā indiuiduatōem retinere ſepata a corpe.

Arguitur Si forme nō eſſent inchoate in materia tūc generatōes rerū fierent violente. q2 fierent a principio extrinſeco. Dōm q dupliciter aliq̄d dicit naturale. Uno° ex pte principij actiui et ſic generatōes non ſunt naturales. q2 in materia nō eſt principiū actiuū ſm q hmōi. Alio mō d2 naturale ex pte principij paſſiui. ſicut dicim9 q mot9 grauiū et leuiū ſunt naturales. et eodē mō etiā dicēdum eſt q generationes ſunt naturales. q̄a in materia eſt naturalis aptitudo ad formā et hoc ſufficit ad naturale. Dicit eñ in diffinitōe violenti tertio ethicoꝝ. violentū eſt qn̄ paſſum nō ꝯfert vim. i. qn̄ nō eſt naturalis inclinatō ad illud qd̄

agens mittitur inducere in passum.

Quod autem singulariter

Postquam Aresto. determinauit veritatem de principijs. consequenter excludit errores antiquorum prouenientes ex ignorantia principiorum. Et primo excludit errores prouenientes ex ignorantia materie. Secundo excludit errores prouenientes ex ignorantia priuationis. Quo ad primum dicit quod antiqui propter infirmitatem intellectus recesserunt a veritate et inciderunt in duos errores. Primus est quod nihil generatur et corrumpitur. Secundus est quod omnia sunt vnum. et probant sic suos errores. quia omne quod fit vel fit ex ente vel non ente. Non ex non ente. quia ex nihilo nihil fit. ergo ex ente. et sic non erit generatio. quia quod est non generatur. et quia ens et vnum conuertuntur ideo tantum vnum est. Si autem cognouissent materiam scilicet quod est ens in potentia non incidissent in istos errores.

Nos autem dicimus

Hic ponit Aresto. duas solutiones ad argumentum prius factum. quarum prima est quod non differt aliquid dicere fieri ex ente vel ex non ente. quia ex vtroque fit aliquid per accidens. sed ex ente in potentia fit aliquid per se. Pro cuius intellectu est sciendum quod dupliciter aliquid fit ex alio. Vno modo per se quando scilicet secundum naturam est fieri ex illo. Alio modo per accidens. quia accidit illi ex quo aliquid fit. Fit ergo ex ente aliquid per accidens. quia accidit enti in quantum huiusmodi quod aliquid fiat ex eo. vt ex animali fit animal per accidens. Etiam ex non ente fit aliquid per accidens. quia ex priuatione que est non ens non fit aliquid per se. quia non inest rei cum res facta est. Vnde patet quod argumentum antiquorum soluit per interemptionem. quia omne quod fit ex ente in potentia fit. et non ex ente in actu. et sic nec fit ex ente nec ex non ente.

Amplius autem esse

Iam ponit aliam solutionem istam scilicet quod ens diuiditur in ens secundum actum et in ens secundum potentiam. et quia antiqui non cognoscebant illam diuisionem ideo credebant aliquid fieri ex ente in actu. sed secundum veritatem aliquid fit ex ente in potentia. Non si accepissent ens pro ente in potentia tunc argumentum fuisset bonum. nec tunc oportuisset quod negassent generationem. quia in generatione ens in potentia presupponitur sed ens in actu acquiritur.

Tangentes quidem

Postquam Aresto. posuit errores prouenientes ex parte materie iam soluit errorem prouenientem ex parte priuationis et est iste quod ex non ente fit aliquid per se. et huius sic probabant primam ex rationibus premissis quibus sic arguebat. Quicquid est preter ens est non ens. sed materia est preter ens quia non est ens in actu. ergo est non ens. et ~~fit eadem cum priuatione~~. Secundo mouebantur ex hoc quia quecumque sunt vnum subiecto sunt vnum simpliciter scilicet potentia et virtute. i. specie. sed priuatio est eadem materie subiecto. ergo est eadem materie specie et ratione. sed priuatio est non ens ergo aliquid per se fit ex non ente. Probat ergo Aresto. in sequentibus quod priuatio non est eadem cum materia. et per hoc reprobat istum errorem.

Sed hoc differt pluri

Hic Aresto. ponit differentiam inter priuationem et materiam et sunt quinque quarum primo ponit duas. secundo comparat suam opinionem ad opinionem platonis. prima est Priuatio est non ens per se. quia negatio ponitur in diffinitione priuationis loco generis et genus maxime secundum eam differentiam significat vt patet sexto topicorum. sed materia est non ens per accidens quia gratia priuationis. Quando enim materia habet in se formam tunc est ens. ergo est non ens per accidens quia per priuationem. et per istam differentiam etiam excludit inchoationem formarum sicut dictum est. quia si priuatio significaret formam inchoatam tunc non esset non ens sed ens per se.

Secunda differentia est. quia materia est prope substantiam quia est pars constitutiua substantie. sed priuatio nequaquam est substantia ymmo est potius negatio substantie.

Quidam autem quod

Interponit Aresto. ante alias differentias comparationem sue opinionis ad opinionem platonis. et vult quod plato ponit tria principia sicut et Aresto. sed differenter. quia plato posuit duo principia ex parte materie scilicet magnum et paruum. et vnum ex parte forme scilicet ydeam et despexit priuationem quam non posuit in materia. Sed Aresto. ponit duo principia ex parte forme scilicet priuationem et ipsam formam. et vnum ex parte materie quia necesse est materiam supponi id est vnam materiam esse subiectum duorum contrariorum et sic non sunt ponenda duo principia ex parte materie.

Subiecta quidem na

Hic Aresto. ponit tertiam differentiam inter priuationem et materiam. et stat in hoc. Materia concurrit ad constitutionem rei sicut causa et ideo sicut

mater quia receptiue cum recipiat formam. sed priuatio nō potest concurrere sicut causa rei sed concurrit ad corruptionem rei. quia machinatur in maleficiū forme. Qđ sic ꝓbat in textu/ q2 hoc spectat ad malū quod est cōtrarium illi quod est diuinū optimū et appetibile. ergo priuatio spectat ad malum.

Queritur

Utrū materia concurrat ad ꝓductōem forme.

Dōm q2 forma accipit dupliciter. Uno modo ꝓ forma totius. et sic materia cōcurrit ad ꝓductionem forme quia est pars intrinseca illius forme. sicut corpus humanū concurrit intrinsece ad ꝯsti. rōem hominis. Alio modo accipitur forma ꝓ forma partis .i. ꝓ forma que est pars totius compositi. et sic materia accipit dupliciter. Uno modo ꝑm se. et sic nō cōcurrit ad productionem forme effectiue sed materialiter. quia ipsa inq̄tū hmōi est susceptiua forme. et ideo talis forma ꝑtis nō producitur absq3 materia. Alio modo accipit materia gratia dispositionū qualitatiarū et sic etiam materia cōcurrit effectiue ad formā partis loquendo de forma pure naturali. qđ dr ꝓpē aīam rōnalē q̄ nō fit in esse virtute materie

Aliud autem appetūt

Hic ponit quartā drīam que sumitur ex ratiōe ducente ad impossibile et stat in hoc. Si priuatō. eēt eadem cū materia simpliciter tunc aliq̄d appeteret suiipsi9 corruptōem. sed hoc est impossibile. ergo illud ex quo sequit. Sequela patet. quia materia ꝑm sui naturā appetit formā. et quando forma aduenit materie tunc priuatio abijcit si ergo priuatio est simpliciter eadē cum materia ergo oportet dicere q2 priuatio etiā appetit formā sicut materia. quia ergo post formam priuatio abijcitur priuatio appeteret suijpsius corruptionem. Et hoc est quod additur in textu q2 materia appetit formā sicut turpe bonū et femina masculum. Jam turpitudo nō appetit pulcritudinē vel bonitatem. quia ꝑ pulcritudinem turpitudo abijcitur. sed id quod est turpe appetit bonitatē. ita etiam priuatio nō appetit formam sed materia cui accidit priuatio. Est tamen considerandum q2 appetere formā non habitā aduenit materie grā priuationis sicut q2 turpe appetat pulcrū aduenit sibi quia est turpe. et tamen turpitudo nō appetit pulcritudinem sed illud quod est turpe. et sic priuatio nō appetit formam eo q2 forma non est perfectio priuationis. sed materia appetit eā tanq̄ sui ꝑfectionem.

Queritur

Utrum aliquid pōt appetere suijpsius corruptōem. et videtur q2 sic. quia turpe appetit pulcrum. Dōm q2 turpe accipitur dupliciter. Uno modo formaliter grā turpitudinis siue priuationis. et sic turpe nō appetit pulcrum. et hoc ꝓpter rōem arestō. in textu. Alio mō accipitur turpe grā materie. et tunc turpe appetit pulcrū. Est tamē sciendū q2 q̄uis priuatio nō pōt dici appetere formam. ipa tamē est causa sine qua nō appetitur forma. quia gratia priuationis materia habet ordinem ad formam non habitam. rō illius est. quia forma nō est perfectio priuationis sed materie. iam vnum quodq3 appetit suā ꝑfectionem.

Arguitur

Aliquid appetit suam corruptōem sicut patz de damnatis qui vellent q2 nō essent. et illi etiam qui se ipsos occidunt desꝑati. et sic de alijs. Dōm q2 duplex est appetitus. quidā est naturalis. et tali appetitu vnū qđq3 appetit suam ꝑfectionem cum ergo nulla ꝑfectio pōt esse absq3 tali appetitu. nihil est quod appetat non esse. et de tali appetitu loquit hic arestō. Alius est appetitus deliberatiuus de quo fit talis distinctio. q2 talis appetitus p̄t ferri in aliq̄d dupl'r. Uno mō ꝑ se. et sic nō p̄t ferri in nō eē. q2 oīs appetit9 est respectu boni. sed nō eē nō p̄t accipi vt aliqđ bonū. Alio mō fertur talis appetit9 in aliq̄d ꝑ accn̄s qn̄ fert. s. ī aliqđ bonū cui ꝯiūgit nō eē. et sic appetit9 deliberatiu9 aliqn̄ appetēdo appetit nō eē. vt patz in dānatis et in illis q̄ deliberate se suspendūt. q2 tales non appetūt n̄ eē absolute ꝫ nō eē vl' sub miŝia vl' sub pena. q2 nō pn̄t a pena separi nisi ꝑ nō eē ideo ꝑ accn̄s et ex ꝯsequēti appetunt nō esse.

Arguitur

Priuatio est eadē cū materia q2 in diffinitōe eius ponit. Dōm q2 q̄tū ꝓ nūc sufficit duplex est diffini°. q̄dā est pue q̄dditatiua et eēntialis et talis si det ꝑ ꝑtes logicas. tūc est verū q2 q̄libet ꝑs diffinitōis ē eadē cū diffinito. Alia ē diffinitio data ꝑ additamentū sicut accn̄a diffiniūt. et sic nullo mō verū est q2 ea q̄ ponunt in diffinitōe sint eadē cū diffinito. q2 q̄nq3 in illa diffinitōe ponūt aliqua que sunt alterius generis sicut qn̄ propria passio diffinitur ꝑ suū subiectum.

Corrumpitur autem.

Hic ponit quintã diffinitionem materie et priuatõis et stat in hoc. priuatio p se corrũpit qr ipa corrũpitur a suo cõtrario quod est forma. adueniente eñi forma priuatio abijcitur q̃ prius erat in materia eiusdẽ forme. sed materia non corrumpit p se sed p accñs grã priuatõis. Qd̃ sic pbat Aresto. quia quod corrumpit vel generat hoc habet aliqd̃ subiectum ex quo generatur vel in quod corrumpit. Hic em̃ differũt generatio et corruptio a creatõe et annihilatione. qr illa nihil presupponũt et nihil relinquũt. si ergo materia generaret ergo essz añq̃ generaretur. si corrumperet tunc materia postq̃ esset corrupta manẽt. qr corruptio est in materiam sed illa sunt omnia impossibilia ergo illud ex q̃ sequũtur. ¶ Et ppẽ hoc aresto. ponit diffinitõnẽ materie. et dicit q̃ materia est subiectũ vnicui qz primũ ex quo fit aliquid cum insit p se et non sm accñs et si quid corrũpit in hoc abibit vltimũ.

Arguitur. Materia est pducta et nõ põt pduci p aliã mutationem q̃ p generatõem. ergo materia generatur. ¶ Dõm q̃ materia nõ pducitur p mutatõnem naturalem. et ita nõ requiritur q̃ pducatur aliqua istarum mutationũ. s. generatõe vel corruptione. sed pducit p creatõem que nõ est mutatõ naturalis. Et similiter dõm est de corruptõe. q̃uis materia posset nõ esse p annihilatõem nõ tamen p corruptionem.

Arguit. Creatio est ad esse materia nõ habet esse. ergo materia nõ creatur. ¶ Dõm q̃ materia nõ est creata nisi sub forma. qr qñ deus creauit quatuor elementa tũc creauit materiã omniũ generabiliũ et corruptibiliũ que habet esse actuale sm q̃ est sub forma.

De principio autem.

Hic Aresto. excusat se de determinatõe errorum circa ipsam formam. qr aliquis posset dicere. nũc determinatũ est de materia et de erroribus puenientibus ex ignorantia materie. et iterũ determinatum est de priuatione et erroribus puenientibus ex ignorantia priuationis. ergo idem deberet fieri de ipsa forma. Vult aresto. q̃ determinare de questionibus circa formã sm q̃ hmõi non spectat ad naturalem phm. sed spectat ad metaphisicum. qr multe sunt forme naturaliter separate a materia de quibus nõ habet tractare phisicus. sed de naturalibus formis et corruptibilibus posterius est dõm scz in scdõ huius et in libris seq̃ntibus.

Arguitur. forma est principiũ rei naturalis ergo. ¶ Dõm q̃ forma accipitur dupl'r. Vno mõ sm se et absolute. et sic de forma nullo mõ habet phisicus determinare sed sic habet determinare de materia et priuatõne. Alio mõ accipit forma cõtracte sm q̃ est forma rei naturalis. et sic de forma determinare spectat ad phisicum.

Queritur. Vtrum priuatio sit causa corruptionis et generationis in rebus naturalibus. ¶ Dõm q̃ sic quia priuatio est per se causa corruptionis sicut dicit Aresto. q̃ machinat in maleficiũ forme. i. in corruptõem forme. sed est causa generationis p accidens. Pro cuius pbatione sciendũ est q̃ tripliciter aliquid corrumpit. Vno mõ p se et a suo contrario. Scdõ mõ p accidens p corruptõem sui subiecti. Tercio mõ p accñs pper defectũ conseruãtis. Exemplũ pmi vt calor corrũpit frigus. Exemplũ scdĩ. vt albedo parietis corrumpit ad corruptõnem parietis. Exemplũ tercij vt lumẽ corrumpit in aere pper absentiã solis. Et oĩbus istis modis priuatio quodãmodo est cã corruptionis licz differenter qr sm primũ modũ corruptionis priuatio est p se principiũ corruptionis. qr corruptio a cõtrario fit p victoriã vnius contrarij supra reliquũ. sed talis victoria fit pper priuatõem que est in ipa materia pper quã materia est remouibilis a forma quã prius habuit. expulsio em̃ forme quã materia habuit contingit ex priuatione. est ergo pncipiũ originale ipsius corruptionis priuatio. Dicit originale. qr pximũ principiũ corruptõis p se est alterũ cõtrariũ. hec tñ cõtrariũ nũq̃ corrũperet nisi adiunget ẽ priuatõ materie. Et hoc ẽ qd̃ alij dicũt q̃ priuatio ẽ pncipiũ corruptibilitatis. s; alterũ cõtrariũ ẽ pncipiũ actual' corruptõis. et hoc dz conueniẽt. qr corruptibilitas significat aptitudinẽ ad corruptõem. et tal' corruptibilitas aduenit alicui pper priuatõem. Si ãt actual' corruptio inessz alicui pp̃ priuatõem ibi actu existentẽ tũc vbicũqz eẽt priuatio ibi eẽt actualis corruptio qd̃ est falsũ sed verũ est q̃ vbicũqz est priuatõ ibi põt eẽ aptitudinalis corruptio.

Arguitur. Ois corruptõ ẽ innaturalis g° nõ p̃t alicui aduenĩe ex natura. s; materia ẽ natura. et sil'r priuatõ. g° nõ p̃t ex priuatõe cõiũcta materie puenire alicui corruptio. ¶ Dõm q̃ dupl'r aliqd̃ ẽ naturale. Vno° ex pte forme q̃ est pncipalit' natura sicut dz scdõ huius. et sic ois

Primus Tractatus

corruptio est innaturalis. qr corruptio est ad nō esse. sed forma dat esse. Alio mō aliqd est natale ex pte materie q̄ etiā est natura scdaria. et sic etiam corrup° pt dici naturalis et hoc dupl'r. Uno mō qr puenit ex natura materie in sua suba accepte. et sic ista inferiora sunt corruptibilia. qr habēt materiā priuatōi ziunctā. Alio° est corruptio naturalis ex pte matie qr. s. puenit ſm dispositōez que est in materia. et sic dispositōes disponūt ad corruptōem. et ex eis dr corruptio naturalis. Un sequit q est qda corruptō oino violenta. q̄ scz nō puenit ſm dispōnem materie. sicut qn̄ aliqs cum gladio occidit añ suā periodū. qr talis corrup° nō fit ſm dispōem materie. Et ideo q̄uis etiā ista corruptio ſm q est in facto eē pt dici naturalis. nō tn̄ ſm q est in fieri. qr mod° talis corruptōis est innaturalis. Simile est de lapide q̄ qn̄ mouet deorsum traheret p funē ab aliquo deorsum q̄uis tn̄ ille mot° sit natal' mod° tn̄ mot° ē innatalis

Arguitur Idē n̄ ē cā ztrarioꝝ ſ ꝑua° est cā generatiōis vt pri° dictū est. ergo nō est pncipiū corruptōis. qr corruptio et generatio sunt ztraria. Dōm q ztraria dn̄t referri ad idē. ſ sic nō est de priuatōe. priuatio aūt nō est cā generatōis et corruptōis eiusdem forme. sed diuersaꝝ formaꝝ. qr est cā corruptionis forme habite. i. forme q̄ nūc est in materia et est pncipiū generatōis forme habende q̄ nō est in matia. exēpli grā. Priua° ziūcta matie hūane est pncipiū generatōis cadaueris. et est principiū corruptionis hoīs. et sic nō referunt ad idē. Secundo dōm est q duo sunt in ipsa priuatōne. scz aptitudo et negatio forme. Rōe aūt aptitudinis ad aliā formā nō habitā priuatō est p se cā generatōis. qr tūc priuatio facit materiā suscipe nouam formā. in signū cui° nō fit generatio ex materia corporꝝ celestiū. qr q̄uis in illa materia sit negatio aliaꝝ formaꝝ nō tn̄ est ibi aptitudo ad aliā formā. Pōt tn̄ priuatio p accn̄s vt sic eē cā corruptionis inq̄tū scz p acq̄sitionē vnius forme alia corrumpit. sed rōe negatōnis est cā p se corruptionis et p accn̄s cā generatōnis. qr negatio dicit absentiā forme q̄ est corruptio.

Arguitur Materia vocat cā ztingetie vt dr sexto metaphisice. ergo priuatō nō est pncipiū corruptionis sed materia. Dōm q materia accipit dupl'r. Uno mō ſm se et absolute. et sic nō est cā siue pncipiū ztingētie et corruptōis. qr in corporibus celestibus est materia. sed ibi nulla est ztingentia siue corruptio. Alio mō accipit materia ſm q est ziūcta priuatōni. et sic materia est cā ztingētie. et talis materia inuenit in istis inferiorib° in quib° aliqua ztingēter eueniūt. Uenit eñ ztingētia in rebus ex dispōe matie q̄ originat ex priuatione

Arguitur Omne creatū est corruptibile. sed multa sunt creata sine puatōe. g° priuatio nō est sufficiēs principiū. Maior pbat. qr q̄cquid pcessit de nō eē h° redit in nō eē. Dōm q est dr̄ia inter āmhilationē et corruptōem et pt eē duplex dr̄ia. primo q̄tū ad principiū. scdo q̄tū ad terminū. Quātū ad pncipiū. qr āmhilatio significat ordinē ad aliq̄ potētiam extrinsecā. et iō deus q̄ sua potētia oia creauit pt sua potētia oia creata āmhilare. ſ corruptibilitas significat ordinē ad aliqd qd est cōmunctū illi qd corrumpit. et ideo dr hō corruptibilis. q̄a habet in se materiā priuationi ziunctā p quā habet ordinē ad nō esse. Scda dr̄ia est ex parte termini. q̄a āmhilatio tendit ad nihil. ſ corruptō tendit ad materiā scz ad ens in potētia. et iō corruptio vni° est generatio alterius. et hoc iō q̄a materia nō pt stare nuda. et ergo corrupta vna forma optet in instāti aliā succedere.

Queritur Utrū phs hic diffiniat materiam et formā. et vtrū diffinitiones matie et forme sint bn̄ assignate. Dōm q Aresto. nō intēdit hic ponē diffinitōem materie nec forme. ſ ponit quasdā zditōnes matie et forme. q̄ sil' accepte pn̄t dici descriptōes. q̄a descriptiones dāt p zprietates. Est ergo talis descriptio materie. Materia est subiectū vniuscuiusq primū ex quo fit aliquid cū insit p se et nō ſm accn̄s et si qd corrumpit in hoc abibit vltimū. Sz forma est qddam diuinū optimū et appetibile.

Arguitur Diffinitio materie est superflua. q̄a idē significat p° primū et p se. et idē significat p pse et nō ſm accn̄s. Dōm q illa pticula p se nō ponit ab aresto. in textu. et si ponat tūc illa pticula et nō ſm accidēs refertur ad illā pticulā p se expositiue. Et ad aliud argumentum dōm q primū accipit duplicit'. Uno mō aduerbialit' put primū valet tm̄ sicut primo siue primo. et sic sensus est q matia est subiectū ex q̄ primo et primo aliqd fit. Alio mō capit noialiter adiectiue. et tūc sensus est q matia est subiectū primū. i. primū et c. Est eñ duplex matia. q̄dā est materia prima et quedā est

materia prima. sicut elementū est materia pri ma mixti. sed nō est materia prima. et sic vtraq̧ expositio valet ad excludendū materiā primam que nō est subiectū primo nec primū. Deinde addit p se et nō ꝑm accñs ad remouendū priuationes. q̄a q̄uis priuatō ꝯiungat materie tñ ex priuatione nō fit aliquid p se. sed p accñs. Pōt etiam priuatio excludi p hoc qđ d̄r. cū insit. Vel est dōm q̧ duplex est priuatio. quedā est priuatō q̄ expellit scʒ priuatio forme habite. et illa excludit p hoc qđ d̄r cū insit. q̄a illa nō immanet. Alia est priuatio q̄ manet scʒ priuatio forme habende. et illa excludit p hoc qđ dicitur et non ꝑm accñs.

Arguitur Ista diffinitio ꝯuenit elemento et tñ elementū nō est materia. g° diffinitio non est bona. ¶ Dōm q̧ elementū excludit a diffinitiōe materie p illā ꝑticulam primū. q̄a elementū nō est primū subiectum ꝟ materia elementi. et etiā materia excluditur a diffinitōe elementi. p hoc qđ dicit indiuisibile specie in aliā spēm. q̄a materia nō habet speciem. i. formā eo q̧ est ens in pura potentia.

Arguitur Materia est cognoscibilis ꝑm analogiā ad formam. ꝟ in ista diffinitōe materie nihil ptinens ad formā ponit. ergo diffinitio nō valet. Dōm q̧ q̄uis explicite nihil ponatur in diffinitōe materie ptinens ad formā. implicatur tñ in hoc qđ additur vnicuiq̧ q̄ sens⁹ ē q̧ materia ē subiectū vnicuiq̧. s. forme. ¶ Et si dicatur ergo erit subiectum forme sepate q̄ etiā est forma. Dōm q̧ Aresto. loquit de forma ꝑm ꝑm q̧ est principiū rei naturalis. eo q̧ sermones sunt intelligendi ꝑm materiā subiectam. iā forma sepata nō est forma rei naturalis. ideo vnicuiq̧ refertur ad formas naturales tm̄. q̄a materia est subiectū illarū formarū pure naturalium.

Arguitur Aresto. hic notificat materiā p metaphorā. illa āt locutio nō spectat ad pℏm sed rethorē vel poetā. ¶ Dōm q̧ absolute loquendo phisicus nō debet vti in sua doctrina methaphora. ꝟ pōt respectiue in ordine ad aliquē aduersariū vti metaphoris. et sic est in ꝓposito. q̄ arguit hic ꝯtra platonē q̄ ꝯsueuit vti metaphoris. et iō p tales metaphoras nititur eum cōuincere.

Arguitur Ista diffinitio ꝯuenit prime sub̄e que est primū subiectum vt ptʒ in ꝑdicamētis vbi d̄r q̧ sit ꝑmum subiectū oim generū accidentiū. et iterū q̧ corruptis oibus ꝑmis substātys impossibile est aliqđ aliorū remanere. ¶ Dōm q̧ duplr aliqđ d̄r ꝑmū Vno mō simpliciter ⁊ p ordinē ad formā subalem et sic materia ꝑma d̄r subiectū ꝑmū. Alio modo d̄r aliqđ ꝑmū in ordine ad aliqua ꝑdicata subalia ⁊ accidentalia. et sic ꝑma suba est subiectum ꝑmū. q̄ de ea tam eēntialia predicata q̄ accidentalia dicuntur.

Arguitur Contra diffinitōem forme videt q̧ sit superflua. q̄ dicitur q̧ sit qđdā diuinū et optimū que vident esse idem ¶ Dōm q̧ ille ꝑticule pñt capi duplr. Vno mō ꝑm q̧ referunt ad idem. et sic nō ponūtur in diffinitōe forme. Alio mō ꝑm q̧ referūt ad diuersa. et sic forma d̄r esse diuinū p ꝯpatōem ad cām efficientē cui⁹ est silitudo quedā scʒ deū. Ex quo em̄ deus est actus pur⁹ ergo aliquo mō ꝑticipās actū pt dici diuinū. sed sic est de forma ergo. Sed forma d̄r optimū ⁊ appetibile p compatōem ad materiā. appetit em̄ materia suā pfectionē. s. formā. nō ergo oportet q̧ forma sit simplr optimū. sed q̧ sit optimū in ordine ad materiam et inter pncipia rerum naturaliū.

Arguitur Esse diuinū non ꝯuenit rebus naturalibus. sed cōuenit solū rebus spūalibus habentib⁹ intellectū. ergo male dicit q̧ forma sit qđdā diuinū. q̄ forma nō habet intellectū. et sic nō diligit nec amat deū ¶ Dōm q̧ diuinū accipit duplr. Vno mō eēntialiter ꝑm q̧ illud est diuinū qđ est deus. et sic nulla res creata pt dici diuina ꝟ dicim⁹ q̧ sūt tres ꝑsone diuine q̄ sunt ipsemet deus. Alio mō dicit aliquid diuinū ꝑm ꝑticipatōnem. q̄ scʒ ꝑticipat diui. ⁊ h° ꝯtingit duplr q̄ vl ꝑticipat diui ꝑʒ naturā vt scʒ q̄ ꝑticipat aliquid de diuina natura p silitudinē. et sic forma d̄r qđdam diuinū. quia natura diuina est purus actus. cū ergo forma sit actus pt dici qđdam diuinū. Alio mō d̄r aliquid diuinū q̄ ꝑticipat diui ꝑm ꝯgnitōem ⁊ amorem et sic sola creatura intellectualis pōt dici diuina. q̄a illa sola pt ꝑticipare diui ꝑm cognitionē suā.

¶ Explicit primus phisicorum.

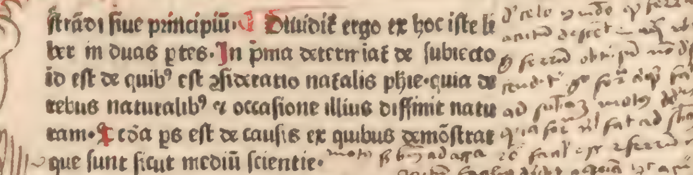
Secundus. Tractatus

Rerum que sunt alia quidem sunt natura

Postq̄ Aresto. in p̄mo libro determinauit de p̄n cipiis rerū naturaliū. Hic cōnter in sc̄do determi nat de p̄ncipiis scīe natalis scz de causis p se et p accn̄s. Et rō ordinis ēst. q2 est duplex rō habitu dinis p̄ncipiorū. q̄nq3 enī ordinant p̄ncipia ad sub iectū qd intrinsece cōstituūt. et sic de p̄ncipiis deter miatū ē in p̄mo libro. Alio° cōparant p̄ncipia ad passiones q̄s cōstituūt extrinsece in genere cause efficiētis. et sic determinat in sc̄do libro de p̄ncipiis q2 g° p̄ncipia comparant prius penes h̄itudinē ad subiectum qd cōstituūt intrinsece q̄ ad passiōes quas demonstrant ideo primus liber precedit se cundum.

Queritur
Quare Aresto. determinat in hoc sc̄do d̄ q̄tuor causis et in primo determinat tantum de duabus.

Dicendum q̄ in primo libro huius determi natur de principiis cōstitutionis rerū naturaliū. sed in sc̄do determinat de p̄ncipiis cognitōnis rerū natalium. q2 solū due cause cōcurrūt ad cōstitutōem et oēs q̄tuor cause ad cōgnitionē. g° in p̄mo libro determinat de duab⁹ causis. et in sc̄do de quatuor. Ex isto etiā soluit quare determinando de causis nō dicit aliq̄d de priuatōe in hoc sc̄do. q2 p̄uatio nō manet in re facta. et iō ex priuatōe nihil cog noscit. Volens āt aresto. determinare de principiis scientie. determinat de eis que oportet cōgnoscere in scīa. et sunt duo scz subiectū et mediū demon



strādi siue principiū. Diuidit ergo ex hoc iste li ber in duas ptes. In p̄ma determinat de subiecto id est de quib⁹ est cōsideratio natalis phie. quia de rebus naturalib⁹ et occasione illius diffinit natu ram. Scd̄a ps est de causis ex quibus demōstrat que sunt sicut mediū scientie.

Queritur
Quare Aresto. ponit hic diffinitionem nature.

Dicendū q̄ ideo. quia intendit dicere q̄ ista scientia determinat de rebus naturalib⁹. et ideo ponit drn̄am inter mathematicū et phisicū. q2 res naturales sunt in se h̄ntes naturā. ergo oportet prius cognoscere quid sit natā. Primo ergo in uestigat diffinitōem nature. sc̄do diuidit eā. In uestigat ergo diffinitionem nature per vnam di uisionem que est ista. Eorum que sunt. quedam sunt a natā. alia p̄pt alias causas scz ab arte. Et primo exemplificat de p̄mis. secundo ponit drn̄am inter ea. et dicit primo q̄ animalia quecū q3 et partes ipsorū animalium et plante et sim plicia corpora sicut terra ignis aqua et aer sunt a natura. Deinde ponit drn̄am inter illa q̄ sūt a natura et ab arte. Et vult q̄ illa que sūt a na tura habent intra se principium motus et quie tis. quandoq3 s̄m locum vt corpora celestia. qn̄q3 s̄m augmentum et decrementum vt plante et ve getabilia. qn̄q3 s̄m alterationem. vt elementa et elementata. sed artificialia non habent intra se principia suorum motuū. quia lectulus et indumē tum et quecunq3 s̄m artem facta non habent in tra se principiū motus inq̄tum artificialia sunt sed habent principium motus in artifice ad cui⁹ voluntatē sic artificialia formant. et si habeant motum ille conuenit eis s̄m q̄ habent in se ali quod naturale. sicut lectulus mouetur deorsum inq̄tum lignum. et lignum est aliquod naturale. Ex quo cōcludit diffinitionem nature. et vult q̄ si illa differentia sit vera tunc natā erit prin cipium et causa mouendi et quiescendi eius in quo est primū p se et non s̄m accidens.

Arguitur
Omnia naturalia et om nia creata fiunt ab arte. ergo ista diuisio non est bene posita. Probatur. quia fiunt per voluntatem liberam scilicet diui nam. Dicendum q̄ duplex est ars scilicet di uina et humana. Tunc ad argumentum dicen dum est q̄ omnia naturalia ymmo omnia crea ta fiunt ab arte diuina. quia fiunt per liberam dei voluntatē. et nō fiunt ex natali origine sicut

quidam phi false dixerunt. Alio mō accipit ars p arte humana. et sic capit in textu. Cui⁹ rō est quia illa que fiūt ab arte diuina fiūt etiam p causas naturales et iō etiā dicūtur naturalia. si que fiūt ab arte humana inqtū hmōi fiunt sine causis naturalibus et iō fiūt solū ab arte et nō a natura.

Arguitur Illa que fiūt a casu et fortuna nō fiūt a natā nec ab arte. ergo et. Dōm q duplicit aliquid fit ab alio. Uno mō p se et sic est verū q casualia et fortuita nō fiūt ab arte nec a natura. Alio mō aliquid fit ab alio p accñs. et sic casualia fiunt a natura. et fortuita ab arte sicut infra patebit.

Dico autem non secū

Hic ꝯñter Aresto. exponit vltimā ꝑticulā. s. et nō ꝑm accñs. et vult q alicui posset apparere q ars esset natura. quia ars est principiū mouēdi id in quo est. sicut ars medicine in medico est principium sanationis suppsius. et sanatio est motus. ergo ars medicine videtur esse natura. Sed aresto. vult q excludat p vltimā ꝑticulam scꝫ et nō ꝑm accñs. Circa qd sciendum q illud est principium mouendi alicui⁹ p se quod semp inuenitur in eo quod mouetur. exempli grā. principiū mouens di sursum p se est leuitas. Quia aūt ars medicine nō semp inuenit in eo qd sanatur sic, ars medicine non est principiū sanationis p se sed per accidens.

Est igit natura quod

Hic Aresto. ponit dr̄ñam inter naturā habēs naturam et ꝑm naturam. quia natura est principiū mouendi sicut dictum est. habens naturam est qd habet in se hoc principiū sicut totum compositum. Scdm naturam dicitur aliqua passio consequēs p se entia naturalia. et ideo dicit ꝑm quasi sequndū a sequor quasi sequens naturā. exempli gratia. in lapide forma lapidis est natura lapidis. spēs siue substantia lapidis est habens naturā et grauitas lapidis est ꝑm naturā.

Arguitur Materia est habens naturā et est natura. ergo sunt idem hñs naturā et natura. Añs pbat. qr materia habet formā que est natura. Dōm q dupliciter dicit aliquid alterum habere. Uno mō sicut materia habet formā. et qd sic habet naturā non dicit hic habens naturam. Alio mō aliquid habet alterum sicut totū habet ptes. sicut homo dicit habere corpus et aiam. et qd sic habet naturā hic dicit hñs naturā. Per hoc ergo dr q materia nō habet formā sicut totū habet formā sed sicut ps habet formam.

Quod autem est natura

Hic excludit Aresto. errorem aliquoꝝ volentium demonstrare naturā esse. et ex hoc soluit vnā tacitam obiectionē. Quia obijci posset. questio an est ꝑsupponit ad questionē qd ē. ergo prius fuissꝫ quesitū an esset natura anq̄ fuisset data diffinitio nature. Rñdit aresto. q nō oportet inuestigari de natura an est. qr ridiculū est temptaē demōstrare naturā esse. Cui⁹ rō est. qr ridiculū est illd demonstrare qd est manifestū ad sensum. Sed naturam esse est manifestū ad sensum. ergo nō pōt demonstrari naturā esse. Maior ptꝫ quia demonstratio est semp de ignotis. sed quod est manifestum ad sensum hoc est maxime notum. et iō nullus demōstrat q nix sit alba. quia negās talem propositiōem indiget sensu. sicut dicit primo topicoꝝ. Minor ostenditur sic. quia ad sensum est manifestum aliqua moueri et precipue localit sed ex motu cognoscimus naturam. ergo per sensum cognoscimus naturam. Et addit aresto. in textu q volēs demōstrare naturam esse habet se sicut cecus disputās de coloribus qr in hoc conueniunt q vterqꝫ scꝫ cecus et demonstrās naturam esse non scit distinguere inter hoc quod est per se notum et hoc quod est per se ignotum. Quāuis ad hoc se habeāt opposito modo. quia demōstrās naturam vtitur illo quod est maxime notum tāquā ignoto. quia quod demōstratur ꝑm q hmōi est ignotum. sed cecus disputās de coloribus vtitur ignoto tanq̄ noto. quia cecus natus disputat de coloribus quasi sibi essent noti et sunt tamen sibi ignoti. et ideo talis cecus disputat de vocibus et nō de rebus cū cognitio nostra sit ex sensu.

Arguitur Aresto. in pmo hui⁹ demōstrat materiā esse. sed materia est natā. g⁹ natā pōt demōstrari eē. Dōm q in pmo hui⁹ aresto. nō demōstrat materiā esse sed demōstrat eam esse principium transmutationis. Probat eī q in oī trāsmutatōe reqrit materia. et h⁹ ē pbaē materiā eē pncipiū trāsmutatōis.

Queritur Utrū diffinitō nature sit bñ assignata. Dōm q

sic. Sed cōtra hoc arguitur naturam eē est manifestum. ergo non indiget aliqua notificatione. Dicendum q natura accipitur dupliciť. Uno mō q̃tū ad quia est. et sic naturam eē est p se notū. quia sensui natura notificatur per motum sicut dictum est. Alio modo capitur natura q̃tum ad quid est. et sic natura est multum difficilis cognitionis. quod patet ex diuersis diffinitionibus nature datis a diuersis autoribus. Circa quod considerandum ē q natura accipitur quinqz modis. Primo modo impositum est nomen nature ad significandum generatiōem viuentium. et sic natura idem est q̄d natiuitas. Secundo modo extensum est nomē nature ad significandū principium illius generationis. Tercio modo imponitur ad significandum principium intrinsecum cuiuscunqz motus. Quarto accipitur pro materia et forma que etiā sunt principia intrinseca. Quinto accipitur natura p toto composito siue pro forma totius. et sic diffinitur a Boetio cum dicit Natura est quod cū insit rebus ab intellectu quoqz modo capi pōt. Est enim aliquid intelligibile sm formam specificam. et ideo forma specifica vocatur tunc natura. De ordine istorum modorum dicēdū ē q natura sm ordinem perfectionis dicitur primo de forma et toto composito. Sed sm ordinem impositionis dicitur primo de prima acceptione. quia ad illam primo nomē nature est impositum. Nec sunt omnes iste acceptiōes pertinentes ad philosophiam naturalē. quia vltima acceptio transcēdit istam scientiam cum etiam species rei inueniatur in immaterialibus alie autem acceptiones spectant ad naturalem phm. Est ergo intellectus diffinitionis. natura est principium scilicet quo ad priuationem. q etiam dicitur natura. et causa quo ad materiā et formam. Est enim priuatio principium et nō causa cum nō influat in effectum sicut causa. vl potest exponi principium p principio actiuo. et causa pro principio passiuo. Quia in quibusdam vt in animalibus natura est principiū actiuum motus. in quibusdam sicut in pure naturalibus vt in grauibus et leuibus natura est principium passiuum. Addit vlterius mouendi et quiescendi. q dictiones possunt tripliciter exponi. quia sūt gerundia que habent triplicem expositōem. hic tamen principaliter debent exponi passiue. quia ex hoc aliquod est naturale quia est mobile et non quia mouens. q: sic vº maxime esset ens naturale cū maxime mouet et etiam substātie sepate quia mouent. Additur quiescendi. quia illa que mouentur naturaliter ad locum etiam quiescūt in loco. Additur illud in quo est ad drām artificialium etiorum principium non est in re artificiali. sed est in mente artificis extra rem artificialem sicut dispositō in materia scamni nō est ex natura scamni sed ex actione artificis scz carpentatoris. Additur consequenter primū propter motum mixtorum. quia ille motus non cōuenit primo mixtis sed cōuenit primo elementis sicut patet in animali. quia q̃uis animal moueatur deorsum tamē hoc non fit ex natura animalis sm q animal sed gratia elementi predominātis scz terre. et sic anima ppie non dicitur natura nisi forsan capta sm inferiorem gradum eius scz corporeitatis. vel mixtionalem vt infra dicetur. vel dicitur primū propter accidentia. sicut grauitas in terra q̃uis enim est principiū motus terre nō tamen est natura. quia nō est principiū mouēdi primum et principale. sed ipsa forma substantialis terre. est tñ bñ principiū istrumētale. Addit p se et non sm accidens propter artem que quandoqz inuenitur in illo quod mouetur per artem et tamen ars non est natura quia concurrit solum ad illum motum per accidens sicut dictum est circa textum.

Arguitur Natura est aliquid absolutum. sed principiū est aliquid respectiuū. ergo male diffinitur natura per principium. Dōm q tam natura q̃ principium possunt capi dupliciter. Uno modo absolute. Alio respectiue sicut pr̄ et filius. tūc est dōm q capiēdo naturā absolute etiā pncipiū dz capi absolute. & capiēdo naturā relatiue etiā capit pncipiū relatiue. Est tñ verū q formalit nata nō significat aliqđ absolutū ꝛ iō dz potius diffiniri p pncipiū q̄ p aliqđ absolutū. Un pz q ista diffinitio q dabat ab antiq̄s ē incōueniens. s. Nata est vis insita reb⁹ ex silib⁹ silia pcreās.

Arguit Ex diffinitōe seqret q puaº nō esset nata q̄d tñ falsū ē. Seqla pbat q puatō nō ē pncipiū ꝛ cā. Dōm q illa ziūctio copulatiua et pt dupli capi. Unº pt copulat illa duo pncipiū ꝛ cā adinuicē ꝛ sic nō dz capi i ista diffinitōe. q: sic pcedēt argumtū. Aliº accipit illa ziūctio ꝛ put copulat vtrāqz pticulā ad diffinitum quod est natura sic q sit sensus. Natura est principium mouendi et quiescendi.

et natura est causa mouēdi et q̄escendi. qꝛ natura q̄n̄qꝫ est p̄ncipiū sicut ptꝫ de priuatōe. q̄nqꝫ dō est causa sicut ptꝫ de materia et forma.

Arguitur Ars est etiā p̄ncipiū mouēdi illius in quo est. vt patꝫ de horalogio. qꝛ ars est p̄ncipiū mouendi horalogiū et ptes eius puta lapides. ergo etiā ars est natura ❡ Dicendum ꝙ motus horalogij vel tripudij pōt capi dupl'r. Vno mō q̄tum ad substantiam motus. et sic illi motus fiunt a natura sicut motus in horalogio est a forma grauis. Alio mō accipit q̄tum ad modū motus ſm tarditatē ⁊ velocitatē eius. ⁊ tūc non est ex natura sed ex arte. qꝛ ꝙ mot' est velocior vel tardior hoc fit ab arte impediēte aliqua mobilia. vel etiā tal' motus contingit ex commensuratione talium mobilium adinuicem.

Arguitur Motus celi est naturalis ⁊ tñ in celo nō est p̄ncipiū quiescēdi qꝛ celū cōtinue mouet. ❡ Dōm dupliciť. Primo ꝙ q̄uis in celo nō sit p̄ncipiū quiescendi ſm ptes qꝛ ptes celi ꝯtinue mouēt tñ est ibi p̄ncipiū quiescēdi ſm totū qꝛ totū celū q̄escit q̄uis quelibet ps moueať. Scḋo pōt dici ꝙ duplex est motus. quidā est mot' q̄ tendit ad quietem sicut motus rectus ⁊ fit ꝓpter quietem. et in tali motu natura est p̄ncipiū mouendi et quiescendi. sicut ptꝫ in grauibus et leuib'. Alius est motus q̄ nō ordinať naturaliter ad quietē sicut motus celi. ⁊ in tali natura nō est principiū quiescendi. ❡ Sꝫ contra. ergo celū nūq̄ quiescet. qꝛ nūq̄ habebit naturalē ordinē ad quietem sicut dictum est. Ad hoc p̄t dici ꝙ motus celi pōt ad duo compari. Vno mō ad ꝓximū finem. s. ad ꝯtinuā generatōem et corruptōem istoꝝ inferioꝝ quē finem cognouerūt ipsi phi. et sic celum nō quiescit naturaliter. quia ſm illos generatōes semp durabūt. Alio modo comparať motus celi ad vltimū finem qui finis ē completio nūi beatoꝝ quē finem phi nō cognouerunt. et sic etiā celū naturaliter quiescet. Ex quo pōt sic argui. Sicut se habet motus rectus ad suum terminū ad quē. ita se habet mot' circularis ad suū finem quē acquirit p motū celi. Cui' ratō est qꝛ sicut motus rectus fit ꝓpter finem qui est ꝯſuatio mobilis in suo loco. ita motus celi fit ꝓpter suū finem vltimū q̄ est completio numeri electoꝝ. sed habito fine siue termino mot' in motu recto fit naturaliter quies. ergo habito fine in motu celi fit naturaliter quies. Et si dicať qꝫ naturaliter mouet hoc non quiescit naturaliter. Dōm ꝙ hoc est verū p eodē tpe. et ideo qꝫ mouetur motu recto hoc mouet p totū spaciū naturaliter et tñ in termino motus quiescit naturalit'. Sic d̄r de celo ꝙ nūc celum mouet naturaliter ⁊ tñ habito fine motus eius quiescit naturaliter. sicut dici posset de lapide ꝓiecto qui mouet naturaliter quousqꝫ acquirit sibi locum.

Arguitur Motus celi est ab aliquo extrinseco ergo nō est naturalis. Añs pbať. qꝛ est ab aīa nobili que est extra celū. Dōm ꝙ duplex est principium mouendi. quoddam est actiuum. et tale principium nō habet in se celum. sic enim motus celi est potius intellectualis. quia est ab intellectu practico anime nobilis. et sic in motu celi sumuntur differentie positionum. natura autem est determinata ad vnum. Aliud est principium passiuū. et sic motus celi est naturalis. quia ipsum mobile habet aptitudinē natalē ad motū circularē et hoc sufficit. Prius enim dictum est ꝙ mouendi debet hic p̄ncipaliter exponi passiue.

Arguitur Grauia et leuia mouentur a generante. ergo non est motus eorum naturalis. quia mouentur ab aliquo extrinseco scilicet ab ipso generante. ❡ Dicēdum ꝙ est duplex principium motus scꝫ passiuum quo aliquid est mobile naturaliter. et aliquod actiuum quo aliquid mouet. Dicendum est igitur ꝙ grauia et leuia habent intra se principium passiuum quia ipsa sunt naturaliter mobilia et hoc sufficit. quia sicut ad violentiam requiritur ꝙ passum non conferat vim. ita econtra ad naturale sufficit ꝙ passum conferat vim id est ꝙ passum habeat naturalem aptitudinē ad motum suscipiendū qui fit ab agente.

Queritur Vtrum grauia ⁊ leuia habeant intra se principium actiuum sui motus. ❡ Dicendum ꝙ duplex est principium actiuum scilicet principale. et est qꝫ principaliter agit et hoc est ipsū generans. et sic non habent grauia et leuia intra se principium actiuum sui motus. Aliud est principium actiuū secundarium quod dicitur ab alijs subeffectiuū et sic grauia et leuia habent intra se principium actiuum sui motus. In signum cuius generante corrupto. adhuc graue mouetur p formā que est in ipo graui in qua forma retinetur quedam virtus generantis.

Arguitur Motus vapoꝝ sursū est naẗalis et tñ nõ mouet a pncipio itrinseco· pbat qꝛ ille mot⁹ ē naturał quē natura facit. Dõm ꝙ vapores accipiūt dupłr. Vno mõ ꝓm pncipiū materiale siue ꝓꝫ materiā et sic mot⁹ vapoꝝ sursū est naturalis. qꝛ maẗia vapoꝝ p̄t ad oēm dr̃iam moueri. Alio° capiunt vapores ex pte forme· et tūc ē· dõm ꝙ in vapore ē duplex forma·s·forma sbalis aq̄· et sic mot⁹ vapoꝝ sursū ē ꝯtra naturā· Alio° accipit vapor ex pte forme inducte ab extrinseco q̄ ē raritas et leuitas· et sic mot⁹ vapoꝝ sursū ē naẗalis· Ex pte āt cē efficiētis·s·celi mot⁹ eoꝝ ē obediētial inq̄tū ista inferiora naturaliẗ obediūt influxui supioꝝ corpoꝝ. Siliter p̄t dici de fluxu et refluxu maris qꝛ si effluxus maris ꝯsideret ex pte forme sbalis aq̄ tūc ē ꝯtra naturā· si āt ꝯsideret ex pte forme inducte in aquā a luna et a supiorib⁹ corporibus. tunc motus eius est naturalis·

Querit Vtrū motus ignis circularis in sua spera sit naẗalis. Dõm ꝙ dupłr aliq̄d d̃r naturale· Vno° qꝛ ꝯuenit sibi ꝓm ꝓpriā naturā q̄ ē fōr sbał· ⁊ sic mot⁹ ignis sursū ē igni naẗał· Alio° d̃r aliq̄d naẗale ꝓm naturā cõem ꝓm quā corpa ordinant adinuicē· et sic mot⁹ ignis circularis p̄t dici naturalis qꝛ ꝯuenit igni ꝓm ꝙ ordinat ad influentiā corpis celestis. Vñ ptꝫ ꝙ ille motus circularis ē min⁹ naturalis q̄ motus vapoꝝ sursū vł mot⁹ effluẍ maris· qꝛ scꝫ in illis aliq̄ forma impmit ꝓm quā fit mot⁹· ⁊ iõ vocātur ip̄ssiones· ꝫ in igne nõ impmit aliq̄ forma ꝓm quā ignis ē mobilis circulariẗ· et hoc ē qd̃ aliꝗ dicūt et bñ ꝙ mot⁹ ignis circularis nõ ē simpliciẗ ꝓm naturā nec simpłr ꝯtra naturā. qꝛ si sic tūc eēt violētus· ꝫ est p̄ter naturā scꝫ ꝓpriā.

Arguitur Mot⁹ aīalis ē a pncipio intrinseco et tñ nõ est naturalis qꝛ ē aīalis q̄ distinct⁹ ē ꝯtra naturalē et violentū. Dõm ꝙ mot⁹ aīalis accipit dupłr. Vno mo ex pte totius aialis· et sic motus eius deorsum ē naturalis subeffectiue ex pte forme· et passiue ex pte materie. Alio p̄t capi mot⁹ aialis ꝓm ꝙ aialis, i· ex pte aie et tūc mot⁹ naturał accipit dupłr· Vno° put naturale solū distinguitur cõtra violentū· ⁊ sic etiā mot⁹ aialis est naturalis qꝛ nõ violētus· et sic multi dicūt ꝙ ista diffinitio sit intelligēda illo mõ· ⁊ dicūt vlterius ꝙ aia sit natura ꝓm istā diffinitõem· et ꝙ mot⁹ aialis sit naturalis. Nõ p̄t sic pbari· qꝛ p naturā dicit aliq̄d ens naẗale· ꝫ manifestū est ꝙ aīalia sunt entia naturalia qꝛ de eis determinat in pħia naẗali. ergo etiā aia ē natura. Sed ꝯtra arguit natura ē determinata ad vnū· n̄ āt sic ē de aīa· Dõm ꝙ in illa autoritate accipit naẗa ꝓm ꝙ distinguit ꝯtra aiam sicut etiā capit Aristo. in scd̃o de aīa. Alio mõ accipit natura sp̄aliẗ put distinguit cõtra aīam· ⁊ tūc ē dõm ꝙ aīa accipit dupliciter. Vno mõ ꝓm gradū aie inq̄tū aia est siue vegetatiua siue sensitiua siue intellectiua · et sic aia nõ ē natura qꝛ ē aliq̄d altius natura cū aia moueat ad opposita. Alio° accipitur aīa ꝓm gradū impfectū·s·mixtionalē· ⁊ tūc etiā aīa ē natura qꝛ mouet solū ad vnū· Perfecta eñ aīalia naturali motu solū mouent deorsum. sicut d̃r in scd̃o de generatiõe. Et si dicat capiēdo animā ꝓm ꝓprios gradus aie· tūc adhuc motui aīalis ꝯueit diffinitio· dõm ꝙ excludit p illā pticulā mouēdi qꝛ mouendi stabit tūc p motu pure naẗali· aia āt ꝓm gradū aie nõ ē pncipiū mouēdi motu puē naẗali· sed motu aīati qꝛ tūc mouet ad opposita.

Arguitur Si natura est aliquid vel ergo est substātia vel accidens si substātia vel materia vł forma· Non materia qꝛ illa est ens in pura poñā· Nec forma qꝛ forma est termin⁹ motus· Nec etiā accidens qꝛ hoc non est pmū principiū mouendi. Dõm ꝙ natura pncipaliter est substātia. qꝛ est maẗia vel forma· ꝫ scd̃ario p̄t dici accidens ⁊ improprie· Et hoc sic pbat· qꝛ eode mõ aliquid est natura quo mõ est pncipiū mouendi· sed principale principiū mouendi est forma et materia· et accidens est principiū instrumentale et secundarium. Maior est nota· Minor probatur tribus ratiõibus. Prima est qꝛ in agentibus subordinatis secundaria agentia non agunt nisi virtute primi agentis· sed accidens est secundarium agens ergo non agit nisi in virtute sui subiecti· ergo substantia est principale mouens. Secunda ratio· operari sequitur esse· sed forma substantialis est primum principium essendi· ergo etiam est primū principium operandi· Tercia ratio· Causa vniuersalis plus influit q̄ alie cause secūdarie· sed substantia se habet sicut causa vniuersalis in agendo quia forma substantialis est principium primum omnium operationum. Sed forma accidentalis agit solum ad vnum sicut calor solum calefacit· ergo forma substantialis est primum principium operandi·

Arguitur Ergo forma substantialis agit p essentiã. Dõm q forma substantialis est bene principium primũ operandi sed nõ proximũ. quia principium proximũ operandi est naturalis potentia siue aliud accñs. Et si dicatur illa accidentia generãt formam substantialem. ergo illa accidentia sunt forme substantiales. quia vnũquodq generatur a suo simili. Dõm q forme accidentales capiuntur dupliciter. Vno modo ẜm proprias naturas et sic nõ inducunt formas substantiales qr nihil agit vltra suam spẽm. Alio modo ẜm q habent in se virtutem forme substantialis cuius sunt instrumenta et tunc etiam inducunt formã substãtialem. Cuius ratio est. quia instrumentũ nõ sequitur formam ppriam in agendo. sed formam principalis agentis. Sicut securis non facit securim sed scamnũ.

Arguitur Natura nõ est principiũ oppositorum. sed quies et motus opponũtur. ergo natura non est principium mouendi et quiescendi. Dicendũ q est duplex quies. s. quies in termino a quo. et talis quies opponitur motui. et illius qetis natura nõ est principium. Alia est quies in termino ad quem. et illius quietis natura est principium. Et talis quies non opponitur motui sed est consummatõ motus. vt patz quinto huius. sicut natura in lapide est principium motus lapidis deorsũ. et etiã quietis deorsum.

Videtur autem nata.

Postq̃ Aresto. posuit diffinitõem nature. consequẽter ponit ei⁹ diuisionẽ. et vult q natura dicitur de tribus. primo de materia. secundo de forma tertio de priuatione. Primo ergo ostendit q materia dicit natura et hoc sic. sicut se habent artificialia ad materiã eorum ita etiam naturalia et hoc ẜm antiquos. sed substantia et natura rerum artificialium est materia. ergo sic est in reb⁹ naturalibus. Maior patz. quia ẜm antiquos forme naturales sunt accidentia de quarta specie q̃litatis. Ponebant eñ antiqui materiam eẽ substantiam rei ꝛ res solum differre penes figuras accidentales. Exempli gratia. Dyogenes qui posuit aerem pro principio omniũ rerum dixit aerẽ sic figuratum esse hominẽ. et aerem sic figuratũ fore azinum et sic de alijs. Et sic ptz manifeste q forme naturales habent se sicut artificiales. Minorem probat Arestotiles p signum antiphõtis illius philosophi. quia hoc est substantia et natura rei quod redit p naturalem generatõnem. sed materia in artificialib⁹ redit p generationẽ naturalem. ergo materia est substantia et natura rei. Minorem pbat exemplariter. quia si aliquis pijciat lectulũ ad terram sic q lectulus accipiat potentiã germinandi. tunc in germine non redibit lectulus sed lignũ. ergo lignũ est natura que est materia. Et addit Arestotiles duas differentias inter materiam que est natura et formam que est natura ẜm antiquos. Prima est qr materia est substantia et forma est accidens. Secũda differentia est quia materia est ppetua et forma est transiens et corruptibilis.

Arguitur Añs in isto argumẽto est falsum. quia forme in naturalibus et artificialibus non habent se eodem modo. Dõm ad hoc dupliciter. Primo q hec ratio nõ procedit ex veris simpliciť sed ex veris quo ad tenẽtes opinionem antiquorum. et sic etiam ratio ista non est pbatiua apud omnes. sed solum apud illos. Scdõ dõm q bene põt concludi verum ex falso. ista aũt ratõ est vera quo ad suam conclusionẽ scz q materia est natura q̃uis ex pmissis falsis ẜm se concludat.

Alio autem modo for

Hic pbat scdãm ptem. s. q forma sit nata et hoc trib⁹ rõib⁹. Pria rõ stat in h°. eodẽ mõ aliq̃d ẽ natale q̃ mõ aliq̃d dr artificiale. ẜ dr aliqd artificiale ex sua for. g° natale ex sua forma. ẜ anteq̃ aliq̃d accipiat formã artificialẽ nõ ẽ artificiale. g° anq̃ aliq̃d accipiat formã natalẽ nõ ẽ natale. ergo forma rei natalis dr eẽ nata. Et addit q forma sit magis nata q̃ materia. quia ab illo aliq̃d pl⁹ denoiat ẜm qd aliq̃d est in actu q̃ ẜm qd est in poña. ẜ ẜm materiã aliq̃d ẽ in poña et ẜm formã in actu. g° res magis habet denoiari a forma q̃ a materia.

Amplius fit ex homi.

Hic poit scdãm rõez q̃ stat i h°. illd ẽ nata qd redit p generatõez natalẽ. ẜ forma redit p generatõem natalẽ g° for ẽ nata. Maior pz. qr generatõ ẽ ad naturã. Minor pbat. qr ẜz rei veritatẽ p generatõem naturalẽ redit forma naturalis. q̃uis antiqui dicebant illam formã includi sub materia sicut lignũ est ens natale hñs formã natalẽ.

Amplius aũtez natu·

Hic ponit terciam rõem et est ista·natiuitas est via in naturã·sed natiuitas ẽ ad formã·g° forma est natura·Maior ptz ex drña int natiuitatem et medicationẽ·quia medicatio denoiatur a ẗmino a quo et nõ ad quẽ·qꝛ medicatio nõ dicit via ad medicinam sed a medicina in sanitatem sed sanatio dꝛ natiuitas quia denoiat a ẗmino ad quẽ·dicit enĩ sanatio via in sanitatẽ.

Queritur Quare medicatio denoiatur a pncipio ⁊ generatõ a termino. ¶ Dõm ꝙ ideo quia medicatio dicit actionẽ·sed actio denoiat a pncipio cui⁹ est agẽ. sed sanatio et generatio dicũt motũ sed motus denoiatur a ẗmino ad quẽ·ergo sanatio et generatio denominant a ẗmino ad quẽ.

Sed forma et natura

Hic pbat terciã ptẽ scz ꝙ priuatio sit natura·et hoc sic·forma ẽ natura· sed priuatio ẽ quodãmõ spẽs et forma·ergo etiã priuatio ẽ natura·et hoc ẽ verũ in generatõne accidentali·et vult Aresto· ꝙ sicut forma dꝛ dupl̃r et analogice·s·de forma pfecta et impfecta·sic etiã dꝛ natura tam dꝫ forma ꝙ̃ priuatione. Qꝫ aũt intelligat de priuatõe que ẽ in accidentib⁹ patet·qꝛ dicit in textu ꝙ si ẽ priuatio et ꝯtrariũ aliqđ circa simplicẽ generationẽ id est substantialem generationem·cuius subiectum ẽ materia pma aut nõ·ẽ posterius ꝯsiderãdum scz in libro de generatione.

Queritur Utrũ natura bñ diuidat in materiã formã ⁊ priuationẽ. ¶ Dõm ꝙ sic· et ẽ diuisio analogi in sua analogata·qꝛ fm veritatẽ natura dꝛ prius de forma·deinde de maĩa et vltimo de priuatione· qꝛ forma est pncipiũ ⁊ termin⁹ generatõis ⁊ fm illã dꝛ aliqđ actu naturale· Dicõm aũt materiã nõ dꝛ aliqđ naturale nisi fm potentiã·iõ nõ dꝛ materia natura nisi inqꝫtum ẽ subiectũ hñs aptitudinẽ ad motũ·De puatione aũt dicit simpliciter p accñs fm ꝙ est ꝯiuncta materie· Et si dicat Aresto·ponit aliũ ordinẽ qꝛ pponit materiã forme· Dõm ꝙ Aresto·loquit fm opinionẽ antiqʒ tũ de maĩa q̃ si eẽt vera plus eẽt maĩa natura ꝙ̃ forma et ergo pponit materiã·pmo forma nõ esset natura sed sola materia esset natura.

Arguitur Materia ẽ pura potentia ergo nõ ẽ pncipiũ mouẽdi. ¶ Dõm ꝙ duplex est pncipiũ mouendi scz actiuũ motus siue effectiuũ et hoc semp est in actu· quia vnũqđqꝫ agit fm ꝙ est in actu·Aliud ẽ pncipiũ mouendi passiuũ sicut subiectũ·et sic etiam ens in poña ẽ pncipiũ mouendi·Vñ dictũ ẽ sup ꝙ illa gerundia mouẽdi et quiescẽdi debent exponi principaliter passiue.

Arguitur forma ẽ ẗminus generationis·sed natura ẽ pncipium ergo forma nõ ẽ natura· ¶ Dõm ꝙ forma naturalis accipit dupl̃r·Vno mõ fm ꝙ est in generãte·et sic ẽ pncipiũ generatõis·qꝛ generãs fm suã formam ẽ pncipiũ geniti· Alio mõ accipit forma fm ꝙ est in generato·et sic ẽ termin⁹ mot⁹· Est tñ ꝯsiderandũ ꝙ termin⁹ etiã põt dici pncipium qꝛ ꝙuis forma nõ sit pncipiũ effectiuũ geniti·est tñ pncipiũ generatõis pa siue vl' geniti formale. Secdo dõm ꝙ forma substãtialis est pncipium motus ꝯsequentis talẽ formã substantialẽ·et id forma etiã ẽ pncipiũ effectiuũ scz motus qui sequitur tam genitum.

Arguitur Priuatio nõ est ens p se g° nõ est pncipiũ siue natura. ¶ Dõm ꝙ sicut puatio est ens·ita etiã est natura· priuatio enĩ ẽ ens fm analogiã entis. ita etiam est analogice natura·quia est pncipiũ transmutationis·qm̃ sine ipsa nõ fieret trãsmutatio sicut dictũ est primo hui⁹.

Querit Utrũ forma sit magis natura ꝙ̃ materia. ¶ Dõm ꝙ sic·et arguit ꝙ nõ· qꝛ materia est plus substantia ꝙ̃ forma·ergo videt ꝙ materia sit plus natura· Añs pbat·quia hoc ẽ plus substãtia qđ plus substat sed materia plus substat·ergo ⁊c· Dõm ꝙ suba capit dupl̃r· Vno mõ prout dicit a substando·et sic materia est plus substãtia ꝙ̃ forma·et sic loqtur Aresto in pmo phoꝝ·Alio mõ suba dicit ab eẽndo vl a substantiando fõrlit· et sic forma est magis principiũ siue natura qꝛ forma dat esse· materia recipit esse·substãntia aũt pncipalit est denominãda ab essendo et nõ a substando.

Arguitur Diffinitões date p formã sunt dyaletice et nõ phisice·ergo forma nõ est magis natura pbat·qꝛ dicit Aresto·i phemio dꝫ aĩa ꝙ diffinitões dyaletice sunt casse et vane qꝛ nõ sũt phisice ꝯsideratonis ¶ Dõm ꝙ dupl̃r dicũt diffinitões dyaletice Vno mõ quia dant p intentiones loycas sicut diffinitõ dat p genus et drñam·et sic verũ est ꝙ

tales diffinitões nõ sunt naturales sed sunt logice. A. ie sunt diffinitões date p formas reales absqz materia. ⁊ tales diffinitões q̃uis sunt vane quo ad demonstratõem sicut loquit̃ aresto. in phemio de aīa. sūt tñ in se bone diffinitões. Nec Aresto. in prohemio de aīa loquit̃ de diffinitōib⁹ subaꝝ sed accidentiū. Vult em̄ ꝙ diffinitões passionū date absqz materia sunt casse et vane.

Arguitur

Aliquid est ens naturale qꝛ est trãsmutabile vel mobile. sed trãsmutabile eē est potius a materia. ergo materia est magis natura. ¶ Dõm est ꝙ qñ dr̃ aliqd̃ ens trãsmutabile duo dicũt̃. s. eē ⁊ trãsmutabilitas. Quantũ g⁹ ad hoc qd̃ dr̃ eē sic pl⁹ esse trãsmutabile est a forma. qꝛ forme conuenit plus dare eē ꝙ̃ materie. tñ q̃tũ ad trãsmutabilitatē sic eē trãsmutabile est plus a materia. Vel pt̃ dici ꝙ q̃uis trãsmutabilitas magis dependeat ex materia subiectiue. tñ magis dependet ex forma terminatiue qꝛ forma terminat trãsmutationem naturalem.

Quoniam aũt deter.

Postq̃ Aresto. diffiniuit et diuisit naturã. Consequẽter in his duobus vltimis capitulis intēdit dicē de quo determinat phīa naturalis. et hoc facit in capitulo sequenti dicēs ꝙ de materia ⁊ forma. Et anq̃ hoc faciat ponit drñam mathematici a phisico. qꝛ ex illa drña inducit qd̃ intendit. Proponit ergo intentũ suũ p modũ q̃stionis querentis an mathematicus differat a phisico. Et ponit duas rõēs principales ꝙ nõ drñt quarum pma est. Quecũqz scie ↄ̃siderant eadem subiecta ille sunt eedē vel vna est ps alterius. quia scie distinguũt̃ penes obiecta. s̃ mathematica ↄ̃siderat eadē subiecta cũ phisica. s. sup̱ficies corpa et magnitudines que etiã sunt in corpib⁹ phisicis g⁹ ⁊c. Scd̃a rõ tangit̃ ibi: Amplius ãt astrologia. Et stat in hec. astrologia est ps mathematice ⁊ etiã est ps phisice. ergo ad min⁹ q̃tũ ad aliq̃d coincidũt. g⁹ nõ sũt simplr̃ scie distincte. Qꝫ ãt astrologia est ps phisice pbat̃. qꝛ ad quãcunqz sciam ptinet ↄ̃siderare subam et naturã rerũ. ad illã etiã ptinet ↄ̃siderare passiones illarũ rerũ. s̃ ad phisicũ ptinet ↄ̃siderare subam solis et lune. qꝛ sunt corpa naturalia. ergo etiã spectat ad ip̄m ↄ̃siderare de accidentib⁹ solis ⁊ lune. s̃ de illis accidentibus determinat mathematica scꝫ astrologia ergo mathematica ⁊ phisica nõ drñt. Addit̃ etiam ꝙ phisici inueniũt̃ determinare de figura solis ⁊ lune in phisica. ergo mathematica et phisica non drñt. et has rõnes soluit aresto. postea in textu.

De his quidem igitur

Hic Aresto. soluit istã questionē motã. et vult ꝙ q̃uis mathematicus et phisicus determinent de eodem nõ tñ eodē mõ. qꝛ de istis p̃dictis scꝫ de superficiebus de corpe et magnitudine determinat phisicus in q̃tũ sunt termini q̃titatiui in rebus naturalibus et q̃tum sunt in materia sensibili. sed mathematicus ↄ̃siderat has passiones s̃m ꝙ eis insunt alie passiones. et sic determinat de eis p modũ subiectoꝝ. sicut cõsiderat magnitudines s̃m ꝙ in eis p̃t aliqua figura haberi. et iō cõsiderat eas vt abstractas a motu et materia sensibili. Et istã abstractionē possum⁹ facere absqz inconuenienti. quia abstrahentiũ non est mendaciũ. ¶ Circa qd̃ sciendũ ꝙ duplex est materia q̃dam est materia sensibilis. i. materia s̃m ꝙ habet ordinē ad qualitates sensibiles. Alia est materia ymaginabilis. i. materia s̃m ꝙ habet ordinē ad q̃titatē. Quãuis igit̃ eadē sit materia s̃m rem q̃ habet in se quãtitates et qualitates sensibiles est tñ alia s̃m rõem. qꝛ materia accepta in ordine ad quãtitatē naturaliter est prior seipsa s̃m ꝙ hꝫ ordinem ad qualitatē. et sic materia ymaginabilis p̃cedit naturaliter materiã sensibilē. Ex h⁹ sic arguit̃ p cõem regulã. q̃ñcunqz aliqua duo sic se hñt ꝙ vnũ ē naturalit̃ prius altero. etiã si sp̱ ī eēndo ↄ̃iungãt̃ tũc pri⁹ p̃t itelligi absqz posteriori in p̃ma opatõe itellectus. quia ergo materia ymaginabilis est prior materia sensibili. idõ pñt mathēaticalia intelligi absqz hoc ꝙ intelligãt̃ cũ materia sensibili. Sĩle est de hoīe ⁊ risibili. qꝛ hõ et risibile semp ↄ̃iungũtur s̃m rē. tñ qꝛ homo est prior risibili s̃m naturã p̃t hõ intelligi sine risibili.

Latet autem hoc taci.

Hic ↄ̃ñter ex p̃dictis excludit errorē plõnis q̃ posuit ydeas sepatas a materia in reb⁹ phisicalibus et nõ in mathematicalib⁹. Posuit em̄ hominē sepatũ a pticularib⁹ hoib⁹ ⁊ nõ ⁊ i mathematicalibus. qꝛ in figuris et numeris nõ posuit aliquã ydeã vt ptꝫ scd̃o de aīa. Dicit ergo aresto. ꝙ ex quo mathematicalia sunt plus sepata phisicalibus ergo plato plus posuissꝫ ydeas sepatas in mathematicalib⁹ q̃ in phisicalibus. et iterum phisicalia nõ sũt sepata nec s̃m rē nec s̃m rõem.

et tñ plato dixit in phisicis esse ydeas sepatas q̄ sunt spēs phisicales et nō essent in materia.

Fiet autem utiq; hoc

Hic manifestat p̄dictā solutōem .s. q mathematicalia sunt sepata a materia et phisicalia nō. et hoc dupl'r. Primo pbat ex diffinitōe phisicaliū et mathematicaliū. qr mathematicalia diffiniūtur absq; materia sensibili sicut sunt par et imp. curuū et rectum. et phisicalia qualia sunt caro os et homo nō diffiniūt absq; certa materia sensibili. Vñ ptz q iste scie drīt sicut symū et curuū. quia curuū nō determinat sibi certā materiā sensibilē. sed symū diffinit p nasum q̄ est mat'ia sensibilis.

Demonstrant autem

Hic ōndit idem et hoc p scias medias inter mathematicā et phisicā que sūt pspectiua armonica. id est musica et astrologia. qr iste scie hñt se ɔtrario mō ad scias pure mathematicas. qr scie pure mathematice ɔsiderāt aliquid incōtracte. s; iste sciencie medie ɔsiderāt aliquid ɔtracte qr ad aliqd̄ phisicū et ideo sunt magis phisice q̄ mathematice. qr accipiunt aliquid incōtractū et applicāt hoc ad ɔtractum. Et p̄t rō sic formari. Scie medie distinguitur a mathematica q̄ tñ hñt ptem mathematice q̄tū ad subiectum incōtractū. ergo phisica plus distinguit a mathematica qr nō h; ptem cū mathematica q̄tū ad subiectū. Ex quo sequit ppositum sc; q mathematice scie drūt a phisicis p abstractionem.

questio nona

Querit

Vtrū conueniēt arist'o. hic assignat drīam inter scia; mathematicalē et phisicalē. ¶ Dōm q sic. qr ista drīa dat p modos diffiniendi. s; ex modis diffiniendi p̄t sumi drīa in sciencijs. et hoc ptz ex duob9. Primo qr diffinitio est mediū demonstrādi vt ptz scd̄o posteriorū. ergo ex diuersis modis diffiniendi sumit diuersus modus demonstrādi. sed diuersi modi demonstrādi generāt diuersas scias. cū demōstratio generat sciam. sicut ptz p̄mo posteriorū. Itē scd̄o. diuersitas sciarū sumit penes pncipia vt d̄r p̄mo posteriorū. s; ex diuersis modis diffiniendi sumūtur diuersa pncipia. qr pncipia ɔstituūtur ex diffinitōe et subiecto. vel ex diffinitione et passione.

q° 10ma

Queritur

Quotuplex sit modus diffiniendi ¶ Dōm q triplex. Vnus est p materiā sensibilē. i. p materiam acceptā s'm ordinē ad qualitates sensibiles. et sic diffiniūtur phisicalia. qr talia includunt materiā habentē ordinē ad qualitates sensibiles. ¶ Cui9 rō est. qr naturalia diffiniūt sub habitudine ad motū. s; aliqd̄ id̄o mouet qr h; in se materiā sensibilē. Sunt eñi q̄litates pncipia quib9 aliquid actualiter corrūpit alterat vel augmentat. Exēpli grā. Homo est res phisicalis et diffinit p corp9 humanū qd̄ est corpus nō solū habēs in se figurā siue q̄titatē. s; etiā necesse est tale corpus habere complexōnē q̄ ɔplexio est ex vnione p̄marū q̄litatum. Alius modus diffiniendi est cū materia ymaginabili. i. cū materia accepta p ordinē ad quātitatem q̄ quātitas pprie cognoscit p ymaginatōem et p talē materiā diffinit mathematicus. ¶ Cui9 rō est. qr forme mathematicales nō sunt oino separate a materia ergo oportet q diffiniāt p materiā qr vnūquodq; h; diffiniri sicut habet esse. s qr nō includūt illā materiā s'm q habet in se qualitates sensibiles. s; s'm q h; ordinē ad quātitatem. ergo sic diffiniri hñt. Exempli grā. Figura triangularis est aliqd̄ mathematicale et h; aliquam materiā sed nō respicit materiā s'm q in ea sunt qualitates sensibiles.

Arguitur

Materia sensibilis nō sepatur a materia ymaginabili ergo si diffiniūt p materiā ymaginabilē etiā diffiniūtur p materiā sensibilē. ¶ Dōm q q̄uis sūt idem s'm rem siue subiecto qr in omni materia reperiunt quātitates et qualitates. drūt tñ s'm naturalem ordinē intelligēdi. et sic drūt s'm rōnem qr naturaliter prius intelligit materia s'm q ymaginabilis q̄ s'm q sensibilis. ¶ Cui9 rō est. qr naturaliter materia pri9 h; ordinē ad quātitatē q̄ ad q̄litatem. et id̄o p̄t intelligi materia vt ymaginabilis et s'm ordinē ad quātitatē q nō intelligatur materia sensibilis. i. s'm ordinē ad qualitatē. Vñ illa materia s'm q ymaginabilis est prior seipsa s'm q est sensibilis. sicut hō est prior seipso s'm q est aīl q̄ s'm q est hō. ¶ Tercius mod9 diffiniendi est oino sine materia. et iste mod9 est pprius metaphisico. qr metaphisicus determinat de reb9 sepatis a materia. s. de substantijs sepatis et de trāscendentib9. qr trāscendentia etsi repiant in materia nō tñ determinat d̄ eis in q̄tū sūt in materia s; qr repiūt extra materiā. Hic manifestū ē q materia nō est de rōe illarū rerū. Ex istis g° p̄ōt intelligi hoc qd̄ cōiter d̄r q phisicus diffinit p materiā tā s'm rē q̄ s'm rōnē. qr diffinit per materiā

tam ſm rē q̄ ſm rōem q2 diffinit p materiā ſen ſibilē. Sz mathematica diffinit p materiā ſm rē et nō ſm rōem. q2 illa materia q̄ ponit in diffinitionib⁹ mathematicaliū eſt ſm rē phiſicalis cum oīs materia ſit phiſicalis. ß nō ſm rōem. q2 illa materia nō ponit in diffinitionib⁹ mathematicaliū ſz q2 phiſicalis. ß ſm q2 mathematical. Et metaphiſica abſtrahit a maťia tā ſm rē q̄ ſm rōnē

Arguitur Scie ſecant queadmodū & res de q̄b⁹ ſūt. tercio de aīa ſed phiſicus & mathematicus ɔſiderāt de eiſdem reb⁹. ergo nō diſtinguūt. ¶ Dōm q2 res accipiūt dupl̄r. Uno mō materialiter et ſic nō ē incōueniens plures ſciās ɔſiderare eaſdē res. Alio mō accipiunt res ſm formales rōes cōſiderandi ſc3 ſm q2 referunt ad pncipia et paſſiones. ſicut primo hui⁹ dictū eſt. et tūc eſt incōueniēs diuerſas ſciās ɔſiderare eaſdē res. Per hoc ergo dōm eſt ad argumentū q2 q̄uis phiſic⁹ & mathematicus ɔſiderāt eaſdē res referūt tñ eas ad diuerſas rōes cōſiderādi. q2 phiſicus determinat de ſuperficieb⁹ lineis et figuris ſm q2 ſūt corpoꝝ naturaliū et p ɔñs put hñt ɔtractōem ad materiā ſenſibilē. ſed mathematic⁹ ɔſiderat de illis quātitatib⁹ ſm q2 eis pñt ineſſe alie paſſiones. Vñ mathematicus determinat de linea ſm q2 figurabilis ſicut patet p totum librū Euclidis. et ex iſto ſumi pt q2 vnā ɔcluſionē differēter demōſtrāt phiſicus et mathematicus. Exempli grā. Iſtam cōcluſionem terra eſt ſperice figure demonſtrat phiſicus ex motu. q2 eīn ptes terre equaliter tendūt ad centrum p motum iō neceſſe eſt terrā eſſe ſperice figure ſm phiſicos. ß mathēatic⁹ ſiue aſtrolog⁹ ſic demōſtrēt neceſſe eſt h⁹ rē circularis figure q̄ ſacit eclipſim circularē. ß terra facit eclipſim circularē ergo eſt ſperice figure.

Arguitur Intellect⁹ intelligens rem aliter q̄ eſt. eſt falſus. ſed intellectus intelligēs mathematicalia rē ſine materia intelligit rem aliter eſſe q̄ eſt g° eſt falſus ¶ Dōm q2 intelligere rē aliter q̄ eſt dupl̄r. pt intelligi. Uno mō in pma opatōe intellect⁹. et tūc ſine oī incōuenienti res intelligit aliter q̄ eſt. q̄a in pma opatione pt vnū intelligi alio nō cointellecto q̄uis tñ illa a pte rei ſint ɔiuncta. et h⁹ eſt verū ſi vnū nō ſit de diffinitōe alterius. ſicut ptz de hoie et riſibili. q2 hō nō ē a pte rei abſq3 riſibili et tñ pt intelligi homo nō intelligēdo riſibile. Alio mō pt intelligi in ſcōa opatione intellectus ſc3 remouēdo vnū ab alio p negatōem et h⁹ nō ɔtingit abſq3 falſitate. ſicut ſi intelligatur q2 homo nō ſit riſibilis. Et ſile eſt in ſenſitiua opatione. q2 ſenſus viſus pt videre colorē corpis odoriferi ſc3 pomi abſq3 eius odore. et tñ nō ſubſiſtit color pomi abſq3 odore. ſic ad ɔpoſitū pñt mathematicalia intelligi cum materia ymaginabili in prima operatione intellectus non cointelligendo materiam ſenſibilem q̄uis hoc in ſecunda opatōe intellectus fieri nō poſſit cum ſemp ſint

Arguit Mathematic⁹ pſup ɔiuncte. ponit materiā ꝛ p materiā diffinit. ergo nō abſtrahit a materia pbat q2 impoſſibile eſt diffinitōem abſtrahi a diffinito in quacūq3 opatōe intellectus. ¶ Dōm q2 diffinitōes mathematicales abſtrahūt a materia ſenſibili. i. nō dat p materiā ſm q2 habet ordinē ad qualitates ſenſibiles. ß dant p materiā ymaginabilē. i. p materiā acceptā in ordine ad quātitatē que naturalit̄ pueniit materiā ſenſibilem ſicut dictū ē prius Per hoc ſoluit argumentū qđ arguit Abſtrahere cōuenit metaphiſico ergo nō mathematico. Dicendū q2 metaphiſico ɔuenit abſtractio ab oī materia. q2 p nullā materiā diffinit ſicut dictum eſt in corpore queſtionis.

Arguitur Omnis ſcia abſtrahit a materia. ergo abſtrahere a materia nō eſt ɔpriū mathematice. Añs patz q2 ſingulariū nō ē ſcia. ergo oportet omnē ſciam abſtrahere a materia ſingulariū. ¶ Dōm q2 eſt duplex abſtractio. quedā eſt vl̄is a pticulari. et illa ɔuenit cuilibet ſcie. Alia eſt abſtractio forme a materia. et talem abſtractionē habet metaphiſicus q2 nullā materiā ɔſiderat. et ſm quid cōuenit mathēatico. q2 nō ɔſiderat materiā ſenſibilē.

Argūitur Materia ſenſibilis eſt ſubiectū mathematicaliū que ſunt accña talis materie. ß accñs habet diffiniri p ſuū ſubiectū ergo mathematicalia debent diffiniri p talem materiā. ¶ Dōm q2 materia ſenſibilis eſt ſubiectū formaꝝ mathematicaliū p accidēs. q2 q̄uis omnia mathematicalia ſūt in materia ſenſibili nō tñ illa materia eſt ſubiectum formarū mathematicaliū ſm q2 ſenſibilis ſed ſm q2 eadē materia eſt ymaginabilis. i. hñs ordinē ad q̄titatē. q2 nūs ē multitudo ex vnitatib⁹ aggregata. vnitas āt ē ɔtinuū indiuiſū. ſed continuitas ſpectat ad pōſamentū quātitatis.

Arguitur Mathematicus etiã diffinit p motũ. ergo male dr q abstrahit a motu. Añs pbat. q2 circulus est aliquid mathematicũ et diffinit p motũ vt patz ex diffinitõe circuli. q2 circulus est linea plana cuius mediũ est centrũ a quo linee mote ad circũferentiam sunt equales. ¶ Dõm q est duplex motus quidã est phisicus. et ab illo abstrahũt mathematicalia. q2 talis motus cõcernit materiã sensibilẽ Alius est mot9 ymaginatiuus et talẽ motũ etiã hñt mathematicalia. Sic eñ dicim9 q ex fluxu puncti in longũ causat linea qđ phisice est oĩno falsum q2 punctũ nõ pt moueri sicut patz sexto hui9. capit igit ibi motus p motu ymaginatio. Similit est hic dõm q motus in ista diffinitõe capitur p motu ymaginario et nõ phisico. q° 11

Queritur Utrũ scie medie sint magis phisice q̃ mathematice. Pro qua questione est ꝯsiderandum quot sint scie medie et que sint. ¶ Dõm ergo est q sunt tres. s. musica pspectiua et astronomia. et dicunt medie. q2 mediũ est qđ aliquid pticipat d vtroq extremo. sed iste scie pticipãt aliquid de mathematica et aliquid de phisica. ergo dicunt medie int phisicã et mathematicã. Minor ostdit. q2 accipiũt aliquod mathematicũ et illud applicãt ad aliqđ phisicũ. Exempli grã. musica determinat de nũo qui est aliquid mathematicũ applicato ad sonũ qui est obiectũ naturalis potentie ꝛ sic est aliqđ phisicũ. Perspectiua determinat de linea q̃ est aliquod mathematicũ et applicat ad visum qui est poña naturalis. Silr astronomia accipit magnitudinẽ que est aliqđ mathematicũ et applicat ad motũ astroꝝ siue ad astra. et sic componũtur iste scie q̃tũ ad subiecta ex aliquo mathematico et aliquo phisico. et ideo dicunt medie ¶ Per h° ergo ad q̃stionẽ dõm est q iste scie medie sũt simplicit magis phisice q̃ mathematice. Circa quod sciendũ est q in scia sunt duo ꝯsideranda. s. ipsa res ꝯsiderata q̃ habet se materialit ad habitũ scientificũ. et pncipia siue media demõstrãdi habẽt se formalit penes q̃ sumit formalis rõ ꝯsiderãdi. Quantũ igit ad rẽ ꝯsideratã sic sunt simplr phisice. q2 in istis scientiis accipit aliqđ mathematicũ et applicat rei phisice sicut dictũ est. et isto mõ pcedit rõ doctoris in cõmento et aresto. q2 dicit Aresto. q sunt simplr magis phisice. et doctor pbat. q2 motus debet habere spẽm ex termino. cum ergo termin9 est simplr phisicus. ergo scie medie sunt simplr phisice. Alio mõ ꝯsiderãtur in ipsa scientia pncipia. et tũc dõm est q i scientiis mediis pñt ꝯsiderari duplicia pncipia. s. illa que ppue ꝛ adequate se hñt ad illã sciam. et illa in scientiis mediis sunt etiã phisicalia. Cui9 rõ est. q2 illa pncipia in scientiis mediis dñt pporcionari rei ꝯsiderate. sed res ꝯsiderata est magis phisica. ergo iste scie q̃tũ ad talia pncipia ppria magis erũt phisicales. Itẽ si illa pncipia essent simplr mathematicalia tunc essent eadem pncipia scie subalternantis et subalternate et p ꝯñs essent vna scia qđ est falsum. Alia sunt pncipia in scientiis mediis in que finalit scia media resoluit. ꝛ illa sunt plus mathematicalia q̃ phisicalia. quia iste scie sũt subalternate mathẽaticalib9. Nã astrologia et pspectiua subalternantur geometrie q̃ est scia mathematicalis. q2 ergo scia hz specificã distinctõnem et entitatem ex ppriis pncipiis ergo scie medie etiã q̃tũ ad pncipia dicẽde sunt simplr plus phisice q̃ mathematice.

Arguitur Scie medie enũerant inter mathematicas sicut ptz in q̃driuialibus scientiis. ergo sunt mathematice. ¶ Dõm q scie medie pñt duplr capi. Uno mõ quo ad pncipia ppria q̃ sũt eis adequata. ꝛ tũc sunt plus phisice et a talibus pncipiis scia specificat. Alio mõ accipiunt scie medie sm illa pncipia in que finaliter resoluũt. et tũc sunt simplr mathematice. q2 scie medie subalternãt mathẽaticis. sed pncipia scie subalternate resoluũtur in pncipia scie subalternãtis. et q̃tum ad hoc enumerant inter scias mathematicas. Vñ ptz q sũt simplr phisice et sm quid mathematice. Et sic soluitur illud argumentũ quo sic arguit. Scia subalternata spectat ad genus subalternãtis. Dõm q hoc est verum quo ad cõia pncipia s3 non quo ad ppria pncipia a quib9 sumit scia spẽm. q̃a ex istis specialib9 pncipiis scia sumit spẽalem rõnem q° 12

Queritur Quare ẽ aliq̃ scia ꝯsiderãdi media int mathematicã et phisicã et nõ int mathematicã et metaphisicã cũ tñ etiã hẽant ordinẽ adinuicẽ sicut mathematica et phisica. ¶ Dõm q hoc ẽ iõ q2 scia metaphisical. et mathẽaticalis hñt se ad materiã p ꝯtradictionẽ q2 metaphisicalia sũt oĩno absq materia sm q hmõi. ꝛ mathẽaticalia sũt cũ materia. s3 int cõtradictoria nullũ ẽ mediũ. g° nõ pt aliq̃ scia int eas mediare. s3 mathẽaticalia et phisicalia sunt ꝯiũcta materie q̃uis diuersimode. et sic mathẽati-

calia q̃ sunt ꝯiuncta materie ymaginabili pñt ꝯ̃trahi ad hoc ꝙ cõiungãtur materie sensibili.

Quoniã autem natu

Postꝙ Aresto. pmo diffiniuit naturã in vno capitulo. in scđo diuisit naturã. in tercio dedit differentiã phisici a mathematico. Nũc in isto capitulo pncipaliter intendit dicere de quibus ꝯsiderat scĩa naturalis. et vult primo ꝙ phia naturalis tractabit de materia et forma. ⁊ pbat hoc duabꝰ rõnibus. Prima est. q2 phus natalis hꝫ deťminaꝛ de natura q2 aliquid đr naturale ex q̃ hꝫ naturã sed natura đr de materia et forma. Scđa rõ est q2 ꝯsideratio phie naturalis est sicut cõsideratio symi vt patuit in capitulo pcedenti. ß ꝯsideratõ mathematici est sicut ꝯsideratio curui. ß symũ significat formã in deťminata materia. ergo phisicus hꝫ simul ꝯsiderare materiã et formã.

Etenim iã et de hoc.

Hic ꝯsequẽter aresto. mouet duas dubitationes circa pdicta. Ex quo eñ dictũ est ꝙ phia naturalis debet determinare de materia et forma. inqrit an etiã deťminãdũ sit de toto ꝯposito natali qđ est ex vtrisqꝫ. et q2 illa questio est satis nota ex pdictis. sic mouet aliã quã pťendit istam scꝫ. q2 in phia naturali sunt multe pticulares scie. vtrum ergo ad eandẽ spectat deťminare de mařia ⁊ fõr sꝫ. vel ad vnã spectat deťminare de mařia et ad aliã de forma. Hic eñ est de mathematicalibus q2 mathematica scĩa est de nũis et magnitudinibus ⁊ tñ nõ deťminaꝛ in eadẽ scĩa de nũis ⁊ magnitudinibus ß in alia et in alia. q2 in geometria deťminat de magnitudinibꝰ et in arismetrica de numeris.

In antiquos quidem

Hic aresto. soluit scđam questionem et pmo sm opinionẽ antiquoꝝ. et dicit ꝙ sm antiquos phia naturalis solũ erit de materia. q2 antiq̃ nihil vel parũ de forma tractauerũt. Democritꝰ aũt et empedocles videnꝛ formã aliqualiter tetigisse cũ dicebant aliqua fieri ex alio p ꝯgregatõem q̃ tñ non est ꝓprie forma substãtialis. et iõ impfecte formã cognouerunt.

Si aute ars imitatur

Hic Aresto. oñdit tribus rõnibus ꝙ ad eandem sciam spectat determinare de materia et forma. Prima stat in hoc. Ars ymitaꝛ naturã. ß eiusdẽ artis est cõsiderare formã et materiã. sicut patet in medico qui ꝯsiderat colerã et flegma et hũores in corpe naturali in quibꝰ proxime subsistit sanitas. Et similiř ptꝫ hoc de edificatore qui ꝯsiderat lapides et ligna. ergo siliť eadẽ scĩa natalis debet ꝯsiderare materiã et formã.

Adhuc quod cuius.

Hic ponit scđam rõem et stat in hoc. Oĩs scientia considerãs finẽ hꝫ etiã ꝯsiderare ea q̃ sunt ad finẽ. i. media quibus attingiꝛ finis. sed forma est finis materie. ergo scĩa considerãs formã hꝫ etiã ꝯsiderare materiã. Maior ptꝫ q2 ex fine sumiꝛ rõ medioꝝ ad finẽ. Minorẽ pbat Aresto. dupľr. Primo ex cõditionibus finis. Scđo p similitudinẽ in artibus. q2 duo sunt đ rõe finis. Primũ est ꝙ est cuꝰ cã. scđm ẽ ꝙ est q̃đ vltimũ. ß forma est hmõi q2 est cꝰ cã et est q̃đ vltimũ gꝰ fõr est finis mařie

Quoniam autem ea.

Hic pbat idẽ p similitudinẽ in artibꝰ. et p̃t sic sumi rõ. Sicut se hꝫ vsus ad formã in artibus. ita forma ad materiã. sed vsus forme est finis forme ergo forma est finis materie. ¶ Pro ista rõe sciendũ ꝙ triplex inueniꝛ ordo artiũ. quedã eñ sunt artes q̃ disponũt materiã et tales artes sunt minus pncipales. Alie sunt artes introductiue forme rei artificiaľ. et ordinãꝛ pme artes ad scđas sicut ad finẽ. Tercia est ars vsualis q̃ vtiꝛ re facta. et illa est finis scđe artis. exẽpli grã. Est aliqua ars que disponit ligna vt nauis fiat ex lignis. Et est alia ars que facit nauẽ ex lignis sic dispositis. et est tercia ars nauigãdi q̃ vtiꝛ naui facta. et ista tercia ars vocaꝛ architectonica quasi pncipalis ars. et đr ab archi qđ est pnceps et tegni scĩa quasi pncipalis scĩa. Ex his pbãꝛ maior ⁊ minor quia vsus est finis ipsius forme. cum ideo fiat forma vt vsus habeaꝛ. ergo forma est finis materie. Ideo eñ disponiꝛ materia vt forma introducaꝛ. Et sic habet eodẽ mõ se vsus ad formã sicut forma ad materiam. Et subdit Aresto. in textu ꝙ nos sumus quodãmodo finis oĩm artificialiũ. q2 oĩa artificialia fiũt ꝓpter nos. Artes eñ inuẽte sunt ad hoc vt vbi nařa deficit hoc ars suppleat. q2 gꝰ artes sunt ad supplementũ nature. sic sequiꝛ ꝙ sunt ꝓpter hoĩes. Et est sciendũ ꝙ etiã in scđo de aĩa dicit aresto. ꝙ homo est finis omniũ naturaliũ et hoc declarat sic. q2 mixta

sunt ꝓpter plātas. ⁊ plante ꝓpter animalia. aīmalia sunt propter homines. quia nutriunt homines ergo ⁊c.

Amplius eorū sunt.

Hic ponit tercia rō ad idē et est ista. ea q̄ sūt ad aliq̄d spectāt ad vnā sciam. ꝫ materia et forma sunt ad aliq̄d. ergo spectāt ad vnā sciam. Maior nota est. q2 vnū relatiuū sp̄ ꝯgnoscit̄ p̄ reliquum. Minor ondit̄. q2 q̄libet matia h3 formā sibi ꝓporcionatā. g° h3 ordinē ad formā sibi ꝓporcionatā.

Arguitur

Materia ⁊ forma sunt in p̄dicamēto sub̄e ergo nō sūt relatiua. cum p̄dicamenta sint inter se distincta. ❡ Dōm q̄ duplicia sunt relatiua q̄tū p̄ nunc sufficit quedā sunt relatiua ſm esse. et illa sūt solū de p̄dicamēto relationis vt pr̄ et filius. dn̄s et seruus. Alia sūt relatiua ſm dici. et illa sūt p̄ncipaliter de alio p̄dicamēto q̄ relationis. et talem relatiōem hn̄t materia et forma.

Arguitur

Esse materie dep̄ēdet a forma totaliter. et sic videt̄ q̄ materia et forma hn̄t relatōem ſm esse. ❡ Dōm q̄uis totū ēē actuale matie dep̄ēdeat a for nō tn̄ simplicit̄ totū ei9 ēē dep̄ēdet a forma. h3 eīn materia aliq̄d esse reale q̄uis poñale p̄ se. ꝫ relatiua hn̄t totū ēē suū a correlatiuis. q2 pr̄ nullū ēē hab3 nisi a filio. Est tn̄ ꝯsiderandū q̄ illa relatio pōt dici realis q̄si in re reali fundata sicut dictū est in p̄mo libro. Dicit̄ etiā potius materia dep̄ēdere a forma q̄ ecōtra. q2 materia ſm q̄ hmōi dependet ſm esse actuale ab ipsa forma. ꝫ forma ſm q̄ hmōi non dependet a materia. q2 sunt q̄dā forme immateriales.

Vsq3 ad quantū ergo.

Quia nūc dictū est q̄ ph̄s natal h3 d̄terminaē de matia et forma possit aliq̄s dubitare an hēat determinare vl̄r de oībus formis. et r̄ndet aresto. q̄ nō. Et vult q̄ ꝯsideratio ph̄ie naturalis solū est ad illas formas q̄ sunt in materia. et hoc p̄bat q2 medicus ꝯsiderat sanitatē ſm q̄ est in d̄terminata materia. sic etiā phisic9 h3 ꝯsiderare formā ſm q̄ est in materia. De sepatis igit̄ formis non habet phisic9 ꝯsiderare ꝫ metaphisic9. Et q̄ vlteri9 ꝯcludit q̄s est t̄minus ꝯsideratōis ph̄ie natalis. et dicit q̄ termin9 ei9 est aīa rōnalis. hoc eīn est de rōe t̄mini q̄ est q̄d vltimū. q2 oēs formas istra aīmā rōnalē ꝯsiderat phisicus. et nullā formā citra aīmā rōnalē. ergo ip̄a est finis et terminus ꝯsideratōis ph̄ie naturalis. Q2 āt aīa rōnalis cōsideret̄ a phisico p̄bat̄ sic. q2 forma exn̄s in matia est phisice ꝯsideratōis ꝫ aīa rōnalis est hmōi. Minorē p̄bat. q2 oīs forma rei generate ex materia est ī materia. ꝫ aīa rōnal̄ est for rei generate ex materia q2 hoīs ergo. Maior est manifesta. Minorem p̄bat. quia sol et homo generāt hominem ex materia

Queritur

Vtrū scia ꝯsiderās formā etiā hēat ꝯsiderare materiam. ❡ Dōm q̄ sic. Cui9 rō est q2 oīs scia p̄cedit p̄ cām. sed forma est cā materie. g° cognoscēs formā etiā sciētifice aliq̄liter ꝯgnoscit materiā. Maior p̄3 ex p̄mo posterioꝝ. Minor ondit̄ rōe et similitudine. Rōe sic. q2 finis est cā eoꝝ que sūt ad finē. sed forma est finis materie. ergo est cā ꝯgnitionis eius. Per similitudinē p̄3 in diuersis artibus. q2 ars ꝯsiderās formā necessario habet dirigere illū q̄ disponit materiā. sicut patet de illo q̄ introducit formā nauis. Nō eīn p̄t forma nauis introduci nisi materia sit debito mō disposita. Oportet ergo q̄ introducēs talē formā primo dispositōem illius materie cognoscat. hoc āt non oportet ecōtra. q2 p̄t aliqua ars cognoscere materiā sine forma que est introducibilis in materiā. sicut p̄3 de manuartifice. i. de illo qui p̄parat materiā. Et iō dicit aresto. p̄mo metaphisice q̄ manuartifices opant̄ sicut quedā inaiata. q2. s. non ꝯgnoscūt finē opis q̄d spectat ad iaiata. Habet tn̄ scia introductiua forme aliā supiorē artē que vocat̄ architectonica quasi p̄ncipalis scia. q2 illa ars dirigit artem introductiuā forme.

Arguitur

Artifex ꝯsiderat formā artis. et materiā eius ꝯsiderat phisicus. ergo ꝯsiderās formā nō habet ꝯsiderare materiā. ❡ Dōm q̄ materia reꝝ artificialium p̄t dupl̄r accipi. Vno° absolute et ſm ei9 naturā. ⁊ sic p̄t ꝯsiderari a phisico. q2 talis materia est ens naturale sicut lignū vel lapis. Alio mō accipit̄ materia rei artificialis ſm q̄ hmōi. i. ſm q̄ est materia rei artificialis. ⁊ sic materia necessario ꝯsiderat̄ ab artifice. Et hoc sic patet. q2 non p̄t q̄cunq3 forma in quācunq3 materiā introduci. etiā loquēdo de forma artificiali. Oportet ergo q̄ artifex eligat sibi d̄terminatā materiā. et sic oportet q̄ ꝯgnoscat materiā vt introducat formā.

Arguitur

Diuerse sunt artes ꝯgnoscētes materiā ⁊ nō intro

ducẽtes formã. ergo pt aliqua ars ɔsiderare materiã et nõ formã. ¶ Dõm q illa rõ bñ pbat q nõ sp ars ɔsiderãs materiã hz ɔsiderare formã. ƒ ars ɔsiderãs formã hz ɔsiderare materiã. Cui⁹ rõ est. qꝛ in oĩbus potẽtijs et habitibus supior poña aut habitus põt illa ɔsiderare q̃ sunt inferioris potentie vel habitus et nõ econtra. Cũ ergo ars factiua forme est altior sic cognoscit id qd ɔgnoscit ꝑparatiua materie sed nõ ecõtra.

Arguitur Forma est por materia. ƒ ɔsideratõ poris nõ depẽdet a cõsideratõe posterioris. ergo pt cognosci forma absq materia. ¶ Dõm q artifices q̃ considerãt formas naturaliter existẽtes in materia nõ pñt ɔsiderare formas sine materia. Cui⁹ rõ est qꝛ q̃uis forma est por via pfectionis nõ tñ via generationis. q̃ mõ ɔsiderat ars formã hñtẽ eẽ in materia. Et iõ scia bñ pt ɔsiderare formas separatas qꝛ ille forme nõ sunt in materia. Et si dicat pris orista ɔsiderat formã sine materia. Dõm q pris orista ɔsiderat formã sine materia ɔtracta et certa. ɔsiderat tñ materiã sibi ꝓportionatã scz duas ꝓpõnes et tres terminos.

Queritur Utrũ ars ymitet naturã. Dõm q sic. Arguit q nõ qꝛ aliqua sunt a natura simplr et nõ fiũt ab arte. ergo ibi ars nõ ymitat naturã. Dõm q in rebus inueniũtur triplices effectus. sunt eñ aliqui effectus q̃ solũ fiũt a natura. et in illis manifestum est q ars nõ ymitat naturã. qꝛ ad tales effect⁹ ars nihil facit nec pncipaliter nec instrumẽtalit vt sũt hõ ayn⁹ et sic de alijs. Alij sunt effectus q̃ fiũt ab arte tñ qd q̃s nõ ɔcurrit opus nature sicut dom⁹ vel tunica. Alij sunt effectus sil pducti a natura et ab arte. sicut ptz de sanitate q̃ q̃nq generat p bñficiũ medicine et ex ea pte fit ab arte et tñ pncipalit acquirit p ɔtutẽ naturalẽ. In signũ cui⁹ si ɔtus naturalis fit debilitata nũq pt medicina efficere sanitatẽ. Et hoc iõ est qꝛ instrumẽtũ nõ opat nisi sit motũ a pncipali agẽte. ƒ medicina est instrumentum nature. Rõem aũt hui⁹ ponit arestõ. septimo metaphisice. qꝛ optet in omni materia esse aptitudinẽ ad formã. Illa aũt aptitudo q̃nq est pure passiua sic scz q nihil sit in materia quo moueat ad formã effectiue. et sic fiũt artificialia vt domus et tunica que fiũt p artẽ tñ. Alia q̃n in materia pexistit forma sm ɔtutem actiuã sm quã ɔtutẽ pt seipam mouere ad formã q̃uis tñ p artẽ iuuari possit. et sic pducunt etiam forme p naturã. et eo modo est de sanitate sicut dictũ est. Per hoc ergo dõm est ad questionẽ q in alijs duob⁹ effectibus scz tã in his q̃ sunt a natura et ab arte sil q in his qui fiunt ab arte tñ ars ymitat naturã. In pmis ergo effectibus ars ymitatur naturã duplr. Primo q̃tũ ad efficaciã opandi. Scdõ q̃tũ ad modũ opandi. Quantũ ad efficaciã opandi qꝛ ars innitit ɔtuti nature sicut pncipali agente. et iõ tota efficacia operandi habet ex natura. Ex pte etiã modi opandi. qꝛ in opando ars obseruat eundẽ modũ et pcessum quã natura seruaret si ipsa talẽ effectũ pduceret. Exempli grã. Natura sanat repletionẽ humorũ. pmo p digestionẽ. scdõ p mollefactionẽ. tercio per expulsionem. Sic similiter ars facit in medicina. ¶ In alijs aũt effectibus q̃ fiũt ab arte tñ ars ymitat naturã sm quandã ɔformitatẽ q̃ cõsistit in duobus. Primo ex pte rerũ factarũ. qꝛ sicut per naturã fiũt effectus naturales. ita etiã p artem fiũt effectus artificiales. Procedit eñ natura ab impfecto ad pfectũ. Uñ si natura faceret aliquid qd nũc ars facit tũc natura eodem mõ operaret sicut mõ opat ars. vt si natura pduceret domum. tunc in fundamẽto poneret grauiora. et in pte supiori poneret leuiora. Scdõ ex pte pncipij qꝛ sicut opa nature sunt ab intellectu ita etiam opa artis. sed differenter quia opera nature sunt ab intellectu non errante scz ab intelligentia et anima nobili. et hoc probat ordinatus processus nature. quia naturalia agunt sine defectu sua opera. Sed opera artis fiunt ab intellectu humano qui errare potest. Ex hoc sumitur causa quare illa que fiunt ab arte diuina sunt istis rebus consubstantialia. quia scilicet est causa substantie rei et omnia subsunt sue operationi. sed ars humana solum est causa quorundã accidentium.

Arguitur Ars precedit naturam ergo non ymitatur naturã. Antecedens probatur. quia ars est principiũ nature. quia a diuina arte omnia procedunt. ¶ Dicendum q est duplex ars. Una est diuina. et illa precedit naturam. quia est principium nature. Alia est ars humana. et talis ars ymitatur naturam vel sequitur. Et dicitur notãter ymitatur et non assimilatur. quia ymitatio importat quandam sequelam proportionis. sed similitudo vel assimilatio importat perfectam conuenientiam. sufficit ergo q in eis sit quedam ymitatio. s. proporcionis sicut dictũ est.

sed similitudo vel assimilatio importat perfectā conuenientiam sufficit ergo q̄ in eis sit quedam ymitatio scʒ ꝓportionis sicut dictū est.

Arguitur Natura agit ad vnū et ars ad opposita· ergo ars non ymitatꝰ naturā· ¶ Dōm q̄ illa rō bñ ꝓbat q̄ nō est pfcā similitudo int̄ opa nature et artis· Sufficit tñ q̄ sit quecūqʒ silitudo ꝓportionis· q̄ autem ars est ad opposita contingit ex impfectōe artis

Arguitur Ars agit cū delibera ¶ humane tione et natura nō· q2 natura nō cognoscit· deliberatio āt est cū cognitione ergo ꝛc. ¶ Dōm q̄ pfcā ars etiā nō delibrat· q2 pfecta ars hʒ habitū inclinātē sicut natura· Vel pt̄ dici q̄ q̄uis natura nō hēat ꝯgnitōem sibi cōiunctā habet tñ cognitionem sepatā·

Queritur Utrū aīa rōnalis sit de cōsideratōne phīe naturalis· ¶ Dōm q̄ sic· Cuiꝰ rō est· q2 eodē mō aliq̄d cadit sub aliqua scīa quo mō hʒ ordinē ad subiectū illiꝰ scīe· et hoc est iō· q2 oīa in scīa ꝯsiderata hñt ordinē ad sbiectū· ſ3 aīa rōnalis hʒ ordinē ad ens mobile qd̄ ē subiectū phīe naturalis q2 est ps entis mobilis· ergo aīa rōnalis cadit sub ꝯsideratione phīe naturalis· Decl̄a rō ad idē q2 in genē entiū triplicia repiunt̄ entia· quedā em̄ sunt simplicit̄ imobilia et imaterialia· et illa directe cadūt sub ꝯsideratōe metaphisice q̄uis tñ talia attributiue cadere pñt sub ꝯsideratōe phīe naturalis ſm q̄ hñt ordinē ad motū· vt p3 de pmo motore de quo in phīa naturali detminat̄ vt p3 in octauo huius· In alio āt ordine sūt entia oīno mobilia et materialia· sicut sūt res generabiles et corruptibiles et tales res directe cadūt sub ꝯsideratōe phīe naturalis· Alia sūt entia medio mō se hñtia sicut est aīa rōnalis q̄ pt̄ accipi duplr̄· Uno mō ſm q̄ pficit materiā corpalē cōstituēs speciem rei naturalis et sic est phisice ꝯsideratōis· q2 sic ꝯuenit cum alijs formis corpalibꝰ· Alio mō accipit̄ aīa put est forma nō educta de potētia materie potēs separi a materia· et sic ꝯuenit aīa rōnalis cū formis imaterialibꝰ· Capiēdo ergo aīam pmo mō tunc est phisice cōsideratōis· Capiēdo aūt eā scdo mō est metaphisice ꝯsideratōis· ¶ Circa qd̄ sciendū q̄ in aīa rōnali sūt tria ꝯsiderāda scʒ esse posse et opari· q̄libet ei forma hʒ i se ista tria· Accipiēdo ergo aīam rōnalē quo ad eē pt̄ duplr̄ cōsiderari· Uno mō q̄tū ad pncipiū originis· et sic est metaphisice ꝯsideratōis ꝛ nō phisice· q2 talis origo nō fit p motū phisicū sed p creatōem· Alio mō accipit̄ aīa rōnalis q̄tū ad terminū sue subsistentie et sic eius ꝯsideratio spectat ad naturalē phm· q2 aīa rōnalis subsistit in determinata materia ꝛ est actꝰ materie ex q̄bꝰ resultat vnū compositū· ꝛ sic phisicus detminat de vnione aīme et corpis· et de aīa ſm q̄ est in corpe· Sil'r posse aīe pt̄ duplr̄ cōsiderari· Uno mō q̄tū ad illas potētias ſm quas aīa cōicat corpi· et sic posse aīe ꝯsiderat̄ a phisico· tales em̄ potētie sunt vegetatiue et sensitiue· Alio mō accipit̄ aīa ſm potētias ſm quas aīa nō cōicat corpi· et sic posse eius spectat ad metaphisicū· Un̄ p3 q̄ metaphisicus hʒ ꝓprie determinare an aīa intelligat post sepatōnem a corpe et quomō intelligat· Sil'r dōm est de opatōe· q2 phisicus hʒ detminare de illis opationibꝰ aīe ſm quas cōicat corpi· Et iō q2 intellectꝰ q̄diu ē in corpe vtit̄ fantasmatibus et corpalibꝰ organis in sua intellectione· pōt etiā naturalis phūs de intellectōne aliq̄d considerare

Arguitur Phūs natural' hʒ detminaē d̄ natura ſ3 aīa rōnalis nō est natura· ergo nō hʒ determinare de aīa· ¶ Dōm q̄ aīa accipitur duplr̄· Uno mō ſm gradū aīe et sic aīa nō est natura· et hoc est verū distinguēdo animā ꝯtra naturā que est pncipiū mouendi ad vnū· q2 nō est pncipiū motus naturalis sed aīalis· Alio modo ꝯsiderat̄ aīa ſm inferiorē gradū aīe scʒ ſm q̄ est forma corpis vel corpis mixti· et sic aīa est natura q2 est pncipiū motus natural' determinati ad vnū sic em̄ oīa aīalia mouentur deorsum· Vel pt̄ dici q̄ anima est ps rei naturalis ꝛ ideo cadit sub cōsideratione phīe naturalis·

Arguitur Forma naturalis acquirit̄ p generatiōem naturalem· sed anima rōnalis nō acquirit̄ p generatōem naturalē sed p creationē ergo ꝛc· ¶ Dōm q̄ dupliciter aliq̄d acquirit̄ p motū naturalē· Uno mō intrinsece q2 scʒ generās est cā efficiēs introductōnis illiꝰ forme· ꝛ sic oēs forme pter aīam rōnalē acquirūtur p motū naturalem· Alio modo acq̄ritur aliquid p generatōnem dispositiue· quia scʒ materia disponit̄ ad hoc ab agente naturali vt forma introducat̄ a supiori agēte· et sic aīa rōnalis acquirit̄ p generationem naturalem·

Arguitur Ex hoc sequeretur q̄ homo minus generaret hominem q̄ asinꝰ asinū· q2 hō nō itroducit formā· ¶ Dōm q̄uis homo non inducit formam virtute seminis

humanū tñ disponit materiā sub quadā necessita te ad talē formā.qꝛ scꝫ disposita materia necesse est ꝯditionata necessitate formā introduci.et hoc ex ista ꝯditōne.qꝛ si deus vult seruare ordinē quē in rebus ꝯstituit tūc materia sufficiēter disposita necesse est talē formā introduci tali materie.sed nō est necessariū necessitate absoluta ā coactōis Per hoc dr̄ ad argumentū ꝙ magis est dispone re materiā ad formā sup̱iorē et itroducere formā inferiorē sicut facit semē humanū q̃ꝫ solum intro ducere formā inferiorē·

Arguitur Ab eodē agente est dispō materie et introductio for me.ergo nō disponit materia ab agēte natali et introducit aīa rōnalis p agēs supnatale. ¶ Di cendū ꝙ duplex est forma.quedā est que p̄existit cāliter in vtute seminali maīe.sicut sunt forme oēs p̄ter aīam rōnalē.et sic verū est ꝙ ab eodem agente est dispō materie et introductio forme. Alie sūt forme q̄ nō p̄existūt in vtute seminali materie cāliter vt ptꝫ de aīa rōnali.et in talibus necesse ē materiā dispōi ab vno agēte et formā introduci ab alio. Sufficit eñ agentia eē subor dinata q̄uis nō sunt vnū.

Arguit̃ Si aīa rōnalis crearet̃ g° ho mo dꝫ dici creari et ñ generari. qꝛ denoīatio dꝫ fieri a forma. ¶ Dōm ꝙ ē dup lex forma.quedā totius vt hō.et quedā ptis vt aīa. Dicit̃ ergo ꝙ denoīatio dꝫ fieri a forma toti us et nō a forma ptis.q̄uis ergo aīma rōnalis nō generat̃ tñ hō generat̃.qꝛ generatō ad hoc ter minat̃ ꝙ forma vnit̃ materie et ex illa vnione re sultat forma totius.

Queritur Utrū sol et hō generant hoiem. ¶ Dōm ꝙ sic.ar guit̃ ꝙ nō.qꝛ hō generat̃ vtute oīm corpoꝝ celesti um.ergo nō solis tñ. Dōm ꝙ sol non capit̃ hic p vno planeta tñ.ꝥ capit̃ hic p vtute totius cor poris celestis.et hoc iō qꝛ vtus corpis celestis no bis magis manifestat̃ p solē et eius motū qꝛ per eius accessum ista inferiora generāt et p recessū corrūpunt̃. Cōcurrit g° sol ad generatōnē sicut cā vniuersalis instrumētal'.et homo cōcurrit sicut cā p̱ticularis.

Determinatis autem

Postq̄ꝫ aresto.determinauit de quib⁹ est scia na turalis.s.de materia et forma et de rebus natali bus. Hic ꝯñter vult determinare de causis ex quia bus p̱cedit scia naturalis.et p̱mo ponit necessita tem determinādi de causis. Scdō determinat de eis. Probat ergo p̱mū scꝫ ꝙ necesse est determinare de causis.et hoc sic.qꝛ ista scia determinat de reb⁹ phi sicalibus scientifice.i.ꝺm ꝙ de eis est scientia. et ergo hoc negociū.i.ista scia differt a practicis sci entijs in quib⁹ ꝯsiderant̃ res opabiles a noꝭ. sed scīe est rem p cām ꝯgnoscere ergo oportet in ista sciētia determinare de causis ex quibus sciuntur res naturales. Et ideo in ista scientia est accipiē da prima causa.i.proxima.et ita manifestū est ꝙ hic determinandum est de causis generationis et corruptionis et phisice mutationis.

Arguitur Metaphisicus considerat de causis.ergo nō phisicus. Dōm ꝙ duplex est determinatio de causis. q̄ dam est vniuersalis.et de causis vniuersalibus q̄ sunt cause esse rei et sic methaphisicus considerat de causis. Alio mō determinat̃ de causis ꝺm ꝙ re feruntur ad aliquos determinatos effectus.et sic phisicus determinat de causis qꝛ de causis rerū naturaliū generationis et corruptionis et phisi caliū mutationū vt dr̄ in textu.

Uno quidem modo.

~~Hic consequenter exequit̃ scd̃am partem~~ et p̱mo facit hoc. Scdō infert tria correlaria ex dictis.et dicit p̱° ꝙ cāe dicunt̃ multis modis. Uno quidem modo dicit̃ causa ex qua fit aliquid cum insit.et illa causa est materia.vt es dicitur causa statue et argentum fiole.et etiam genera eorum vt me tallum et sic de alijs. Et dicitur notanter cum in sit.ad remouendum priuationem et contrarium id est negationem.que quāuis sint cause rei na turalis in fieri et transmutari non tamen sunt cause in facto esse.vt statua fit ex ere tanq̄ꝫ ex materia.non autem est priuatio causa statue iā facte.sed est causa per accidens tantum vt prius dictum est in primo huius.et sic est bene principi um et non causa quia nihil insluit in causa tum.

Alio autem modo.

Hic ponit secundum modum causarum dicens ꝙ alio modo dicitur causa species et exemplum. Dicitur enim exemplum propter platonem qui posuit ydeas esse exemplar et paradigmata omnium rerum. Dicitur etiam spēs.qꝛ spēs vl for ma ē rō q̄dditatis rei siue quod quid erat esse.qꝛ

est illud p quod deuenim⁹ in cognitōem ipsi⁹ rei vt scilicet sciamus quid ipsa res in se sit. Et sicut dictum est in textu precedenti q̄ genera cause materialis sunt cause in genere cause materialis sic͛ dicit q̄ genera cāe formal' etiā sūt cāe in genē cāe fōrlis. et exēplificat dn̄s q̄ ꝓportō nūal' respcū soni h̄z se vt cā fōrlis ⁊ nūs respectu duoꝝ vel trium habet se vt forma vel spēs. Et dicit ad hūc modū cause etiā reducunt oēs ptes diffinitionis que etiā respectu diffiniti habent se vt cause formales. Nā vt d̄r septimo metaphisice. ptes speciei ponūt in diffinitōe nō aūt materie. Et est sciendū q̄ hoc dictū intelligendū est d̄ ptibus materie indiuidual' nō aūt d̄ ptib⁹ marie cōis. q̄ ipse etiā intrāt diffinitōem rei naturalis. de necessitate sicut in diffinitōe hois ponūt carnes et ossa nō aūt hee carnes et hec ossa.

Amplius vnde princ.

Hic ponit terciū modū cāꝝ dicēs q̄ tertio mō d̄r eē cā. vñ est pnicipiū motus et q̄etis. et illud est cā efficiēs sicut ꝯsiliās d̄r cā ꝯsiliati. et pat' d̄r cā filij et faciēs d̄r cā facti et cōmutās cōmutati. Notandū q̄ quadruplex est cā efficiens. s. pficiēs. vt illa q̄ motui et mutationi dat complementū. Disponens que pparat et disponit materiā ad vltimū complementū. Coadiuuās vt q̄ nō opat' ad finem ꝓpriū s alienū. Cōsiliās que dat formā q̄ agens opat'. et ꝯtingit in agente s̄m ꝓpositū qd̄ agit p sciam quā ꝯsilians dedit. sicut in reb⁹ naturalibus generās d̄r mouere grauia et leuia q̄ eis ꝺdidit formā naturalē ad quā sequit' motus locales eoꝝ sursum et deorsum.

Adhuc autem queād.

Ponit quartū modū cāꝝ dicēs q̄ q̄rto mō cā est illud grā cui⁹ fit aliq̄d et illa ē finis. et nō solum finis vltim⁹ d̄r talis cā ꝑmo oīa media ordinata in finē si fiāt ꝓpter aliud hn̄t rōnē cause finalis. Et exemplificat de his in textu dicēs. Ut quecūq̄ iā alia mouentia sūt fines vt sanitatis macies purgatio potio et organa. q̄ oīa hn̄t rōnem cāe finalis inq̄tū ordināt' in vltimū finē q̄ est sanitas. Fiunt em̄ instrumēta et organa ꝓpt' ministrare potionē egrotāti. et potio mistrāt' ꝓpter purgatōem et purgatio fit ꝓpter maciē et macies fit ꝓpter sanitatē. et hec oīa pticipāt rōēz cāe finalis. Et ꝓbat spēaliter ph̄us finē habere rōnē cause tali mō. Illd̄ h̄z rōēz cause qd̄ ꝯuenit' rñdet' ad interrogatōēz fcām p' ꝓpter qd̄. Cū em̄ q̄ram⁹ ꝓpter quid ambulat homo. ꝯuenient' rñdet' vt sanet'. ergo sanitas est cā finalis sanationis. Ideo ꝯcludit' q̄ finis h̄z rōem cause cū tot erunt cause quot modis ꝯuenient' rñdet' ad interrogatōnem factā p ꝓpter quid. Et hoc ꝓbat ph̄us potius de cā finali q̄ de alijs. Cui⁹ rō est q̄ minus videt' habere rōem cause cū finis est vltim⁹ in executōe q̄uis sit ꝑmus in intentōe agentis. sed de rōne cause est esse primū. Tunc ꝯcludit ph̄s q̄ tot modis dicunt' cause. i. tot sunt genera causaꝝ.

Contingit aūt multi.

Enumeratis speciebus cāꝝ. iam infert tria correlaria seu conditōēs ipsarum. Prima ꝯditio est q̄ vni⁹ et eiusdem effectus sunt plures cause p se et nō s̄m accn̄s. et hoc nō sub eadem rōē vt statuifica et es sunt cause p se statue. s statuifica est cā efficiens statue et es est causa materialis ipsius statue p se. et domificator est causa efficiens per se domus et lapides et ligna sunt causa materialis domus.

Arguitur

Unius rei non est nisi vnū esse. ergo vnius rei nō sunt plures cause sed solum vna causa. ¶ Dicendum s̄m textum q̄ vnius rei non sūt plures cause s̄m vnam et eandem rōnem. sed nihil prohibet vnius rei plures esse causas s̄m diuersas rōnes et inde est q̄ possunt esse plures diffinitiones vnius et eiusdem rei s̄m diuersas causas date. et p diffinitionem causalem intelligimus diffinitionē datam p causam efficientē vel finalem.

Sunt autem quedā.

Hic ponit scd̄am conditōnē causarum que est q̄ cause sunt sibiinuicem cause. vt ambulatio ē causa sanitatis et sanitas est causa finalis ambulationis. sed non in eodem genere cause. quia ambulatio est causa efficiens sanitatis. sed sanitas est cā finalis ambulationis.

Arguitur

Idem non potest esse causa et effectus. sed sanitas est effectus ambulationis. igitur non potest esse causa finalis eiusdem. ¶ Dicendum q̄ s̄m aliā rationem est causa. et s̄m aliam rationem ē effectus. Est enim causa finalis sub intentione agentis inquātum agens intendit illum finem sed est effectus inquantum agens talem effectum cōpletiue intendit et perficit ipsum.

Amplius aũt eadem·

Hic ponit tertiã cõditionem cãꝝ q̃ est ꝙ idẽ põt eẽ cã cõtrarioꝝ effectuũ·qḋ est verũ si hoc idẽ hẽat se alio et alio mõ sicut idẽ nauta est cã salutis nauis ꝑ sui pñtiam qꝛ debite gubernat nauẽ·et idẽ nauta est cã submersionis nauis et hoc si nõ debite gubernat nauem.

Omnes aũt fere dicte

Hic reducit aresto·oẽs cãs p̃dictas ad quatuor genera cãꝝ·et dicit ꝙ oẽs cause prius dicte cadũt in quatuor modos manifestissimos·i·in quatuor genera cãꝝ·Vnũ est genꝰ cause materialis·quia elementa sunt materia sillabarũ et es est materia vasoꝝ eneoꝝ et ignis et alia elementa sunt materia mixtoꝝ·Partes vero sunt materia totius et suppõnes·i·p̃misse sunt materia cõclusiõis Oĩa eñ ista elementa hñt se sicut subiectũ et partes·Alia est cã formalis q̃ est qḋ quid erat eẽ totum cõpositũ et spẽs·qḋ dicit aresto·ꝓpter duplicem formã·qꝛ aliqua est forma cõpositoꝝ q̃ cõsistit in quadã cõpõe·Alia est forma simpliciũ q̃ forma dr̃ spẽs·Alia est cã efficiens que est p̃ncipiũ mutatõis status aut motus·sicut semẽ est cã efficiens illoꝝ que ex semine generant et medicus et cõsilians et oĩno·i·vl't faciẽs·i·est cã facti in genere cause efficiẽtis·Alia est cã sicut finis et bonũ alioꝝ·et illa est cã potissima quia mouet omnes alias cãs ad causãdũ·Mouet eñ p̃mo finis efficientẽ·et efficiens mouet materiã et formã·Et addit aresto·in textu ꝙ nihil refert dicere siue finis sit bonus siue videat bonus·qꝛ vtroq̃ mõ mouet efficientem.

qo 17

Queritur

Vtrũ quatuor sint genera cãꝝ·

¶ Dñm ꝙ sic·

Cuiꝰ rõ est·qꝛ tot sunt genera cãꝝ quot modis cõtingit aliq̃d influitiue cõcurrere ad eẽ rei naturalis ꝫ hoc cõtingit tm̃ q̃tuor modis gꝰ etc·Maior patꝫ qꝛ ꝑ hoc differt cã a p̃ncipio·qꝛ p̃ncipiũ nihil influit in p̃ncipiatũ sicut cã et ideo p̃uatio est p̃ncipiũ et nõ est cã cũ nõ influat·Minor ptꝫ qꝛ res naturales p̃cedũt de poñã ad actũ·Ex hoc igitur oportet ponere in eis duas cãs scꝫ materialẽ q̃ est poñã et formalẽ q̃ est actus·Et qꝛ nihil ducit seipm̃ de potentia ad actum nisi moueat ab ente in actu iõ oportet ponere cãm efficientẽ q̃ dicitur ab aresto·p̃ncipiũ vñ motꝰ·Et qꝛ cã efficiens nõ agit nisi ꝓpter finem·ideo etiã oportet ponẽ cãm finalẽ ꝓpt quã efficiẽs agit·Vñ ptꝫ ꝙ in cõstitutõne rei naturalis siue materialis oportet cõcurrere quatuor cãs·qḋ notãter dr̃·qꝛ in rebus separatis nõ oportet oẽs istas cãs cõcurrere·qꝛ separata dependent tm̃ a tribus causis scꝫ ab efficiente formali et finali·Mathematicales aũt ab vna tm̃ scꝫ formali vt in ꝓhemio dictum est.

qo 18

Queritur

Quõ distinguãtur cause

¶ Dñm ꝙ p̃ma distinctõ cãꝝ est ꝙ quedã sunt extrinsece et quedã intrinsece·Intrinsece sunt que intrinsece cõcurrũt ad esse rei naturalis·i·que manent in re naturali facta sicut sunt materia et forma·Alie sunt cause extrinsece que nõ manent in re facta sicut sũt efficiens et finis·Põt ergo dari sufficientia causaꝝ Omnis causa concurrit ad effectũ·vel extrinsece vel intrinsece·Si intrinsece vel cõcurrit ad eẽ rei susceptiue quia suscipit esse et sic est materia·vel dat esse formaliter et sic est forma·Si extrinsece hoc est duplr·vel est principiũ vñ fit motus·et sic est causa efficiens·vel est causa ꝓpter quã fit motus et sic est finis

qo 19

Queritur

Quis sit ordo causarum·

¶ Dñm ꝙ in causis põt sumi duplex ordo·s·causalitatis et ordo ꝫm ꝙ cõmagis currũt ad effectũ·Primꝰ ordo adhuc subdiuidit' quia est duplex causalitas scꝫ ꝫm viã intentionis et sic finis est prima causa·vel ꝫm executionẽ·et sic efficiens est prima causa·Et quia via intentionis p̃supponit a via executionis idẽo simpliciter finis est p̃ma causa·et ꝫm viam causalitatis·Sꝫ ꝫm ꝙ cõcurrunt ad effectum est distinguendũ·quia aliquid cõcurrit ad effectũ duplr·s·ꝫm viam generationis·et sic materia est prima·vel ꝫm viam perfectionis·et sic forma est prima.

1m

Arguitur

Materia non est causa ergo nõ sunt quatuor cause·Añcedens ꝓbatur·quia causa est ad cuiꝰ esse sequitur aliud·sed materia nõ habet esse·ergo nõ potest esse causa ¶ Dicendum primo ꝙ ista diffinitio cãe p̃ncipalius intelligitur de causa efficiente qꝛ ad eius eẽ sequitur aliud·Secundo põt tamen etiam intelligi de aliis causis et tunc dicendum est ꝙ q̃uis materia non habeat esse in actu·habet tamen esse in potentia et hoc sufficit ad causalitatem cause materialis·quia causa materialis in sua causalitate non agit et ideo non causat effectiue sed solũ receptiue·sed hoc quod est in potentia hoc potest recipere alterum

et agere receptiue. Tercio pt dici q̃uis matia nõ hʒ eẽ per se habet tñ eẽ per formã quod suffiat ad suã causalitatem.

Arguit Causa est principiũ cognoscẽdi suũ causatum. sed materia non est principium cognoscendi suũ effectum, ergo nõ est cã. ¶ Dõm q materia accipitur duplr. Uno modo p materia signata.i.determinata.et tunc materia est principium cognoscendi aliquid ƀm sensum.qꝛ sic est principium cognoscendi singularitatis in indiuiduis. Alio modo capit materia p materia in vli ƀm q est accep in specie.⁊ tunc etiã est principium cognitionis intellectualis. qꝛ est ps quidditatis et quidditas est pncipiũ ɔgnoscendi diffinitum.

Arguitur Materia qualitercũqꝫ capiat est ens in potentia. sed vnũquodqꝫ cognoscitur ƀm q est in actu. ergo matia ñ est cognoscibilis.et per ɔsequens nec principium cognoscibilitatis. ¶ Dõm q hoc argumentũ probat q materia ƀm se accepta nec per se cognoscitur nec est principiũ cognoscendi. tñ ƀm q est sub forma.sic est etiã aliquid in actu ¶ Et si dicat.ergo cognoscibilitas aduenit materie a forma. Dõm negãdo ɔsequentiã.qꝛ etiam forma cognoscit ex materia sicut pꝫ in diffinitõne forme ptis.et tñ ex hoc nõ arguitur q forma nõ sit cã.sed probatur q nec forma nec materia sint principium cognitionis completũ rei naturalis tñ vtrũqꝫ est pncipium cognitionis ptiale

Arguitur Omnis cã est pꝛioꝛ suo effectu sed finis non est prioꝛ suo effectu ergo non est cã. ¶ Dõm q illud qd est finis accipit dupliciter. Uno modo ƀm q ẽ in intentione agẽtis.et sic pcedit omnes alias cãs et sic habet rõem cause.qꝛ de rõe cause finalis est mouere efficientem.sed illo modo mouet efficientem. Alio modo accipit illud quod est finis ƀm q est in executione opis.et sic non habet rõnem cause sed effectus.qꝛ tunc nõ mouet efficientem sed est aliquid acquisitũ ab efficiente.

Arguitur Intentio nõ mouet realit si ergo finis est intentõ ergo nõ mouet realiter. ¶ Dõm q est duplex intentio.quedã est intentio scda que est logica. et talis nõ mouet realiter qꝛ fit p intellectuꝫ.sicut genus et species. Alia est intentio prima.s. res pmarie concepta.et talis est duplex.quedã est pure speculatiua que nõ ordinat ad opus extrinsecum siue practicum.et illa intentio nõ mouet realiter. Alia est intentio practica que est de re factibili a nobis.et talis intẽtio pt realiter mouere et talis intentio est finis. Exempli grã. phus habet intentõem domus apud suũ intellectum et etiã carpentatoꝛ.sed in phõ domus nõ est finis quia nõ mouet eũ ad opandũ sed domus concepta in anima carpentatoris est finis qa mouet eum ad domificandũ.

Arguitur Finis est effectus ergo nõ est cã. Añs pbat. quia vltimũ quod acquirit in opatiõe est effectus et hoc etiã est finis.ergo finis est effectus. ¶ Dõm q illud qd est finis accipit duplr. Uno mõ put est in intentione agentis.et sic est cã et nõ effectus Alio modo ƀm q est in executione opis.et sic est effectus et nõ cã. Et rõ est.qꝛ pmo mõ finis mouet efficientem scdo aũt modo nõ.

Arguitur Finis nũqꝫ pexistit opationi.ergo nõ mouet sic operantem ƀm q est in apphensione. ¶ Dõm q illud qd est finis nũq preest eo mõ quo acquiritur p opatõem.exempli grã.pecunia est finis auari nõ qualitercũqꝫ sed possessa.q̃uis igitur pecunia pexistat nõ tamen vsus vel possessio pecunie

Arguitur Finis nõ debet vocari causa.quia eo modo quo est finis est aliqd vltimũ sed cã est aliqd principium ¶ Dõm q qñ vocat aliqua causa finalis tunc ille ptiale debent referri ad diuersa.qꝛ eo mõ quo est cã nõ habet rõem finis sed principij. ß eo mõ quo est finis habet rõem vltimi et nõ principij

Arguitur Postea dicitur q forma et finis coincidũt.ergo nõ sũt quatuoꝛ cause. ¶ Dõm q q̃uis coincidat materialiter qꝛ sunt in vno subiecto.nõ tñ formalit et in rõe causandi. qꝛ idem habet aliã rõem causandi ƀm q est forma et ƀm q est finis.qꝛ forma habet cãlitatem intrinsecã in oꝛdine ad materiã quam informat.sed finis habet causalitatẽ extrinsecam Etiam efficiens habet cãlitatem extrinsecã in oꝛdine ad materiã quã mouet. ¶ Ex qb⁹ possimus elicere rões causandi oim causarꝫ.qꝛ cãlitas materie est subijci intrinsece alicui forme. Cãlitas forme est informare materiã intrinsece. Efficientis est mouere materiã. Finalis est mouere efficientem. Et ille rõnes nũq coincidũt.

Arguitur Partes diffinitionis spectant ad genus cause ma

terialis et formalis vt ptz in textu· ergo materi alis et formalis cãe coincidunt· Dõm pn·o q duplices sunt ptes scz indiuidui et speciei· Partes indiuidui spectant ad genus cãe materialis· et ptes spẽi spectant ad genus cãe formalis· Non enĩ dicit Aresto· q ptes diffinitõnis spectant ad genus cãe formalis et materialis ·sed dicit q spectant ad genus cãe formalis·et postea generalit addit q ptes spectant ad genus cãe materialis qð intelligit de ptib⁹ materialibus sicut dicit in textu· Scðo dz q si vtrũq intelligat de ptibus diffinitionis tunc dicendum q ptes diffinitionis pñt ad duo compari· Vno mõ quõ ad suppositũ in quo recipiunt·et sic sũt formales·qz recipi ẽ cõditio forme et supius semp compat ad inferius sicut forma· Alio mõ tres ptes co̅pant ad naturã quã constituũt scz ipsius diffiniti· et sic hñt se sicut ptes materiales. Cui⁹ rõ est· quia de rõe materie est esse aliqð impfectũ·cũ ergo ptes cõpate ad ipm diffinitũ habeãt rõem impfecti ideo sic hñt rõem materie· Et si dicat pposit̃oes sũt cãe materiales et efficientes cõclusionis· ergo cã materialis et efficiens coincidũt· Dõm q pmisse accipiunt duplr· Vno mõ grã extremitatũ· et sic pmisse sunt cause materialis conclusionis· qz extrema sunt termini positi in cõclusione cũ mediũ nõ intret conclusionem· Alio mõ capiũtur pmisse grã medij·et sic sunt cã efficiens ɔclusionis· quia vnio extremitatũ in medio facit vnionem extremitatum in ɔclusione·

Arguitur Aliqua est cã exemplaris· ergo sunt plures q̃ quatuor· Dõm q ɔtinet sub vno genere causarum· Pro quo notandũ q cã exemplaris põt ad duo compari· Vno mõ ad subiectũ in quo est·et sic reducit ad genus cause formalis·qz tũc cã exemplaris est forma intellectus practici siue ydea que ẽ in intellectu practico·et sic phus ppie non habet in se ydeam domus·sed bñ habet spẽm intelligibilem domus qua cognoscit domũ·qz ydea dicit talis spẽs intelligibilis relata ad opus et illa dicit cã exemplaris. vel ydea ẜm al'os ,est obiectũ practicũ obiectiue exñs in intellectu practico·et hoc videtur magis dõm·et tñ adhuc ydea habet se p modũ forme q̃uis enĩ nõ informat tñ ordinat intellectum practicũ ad opandũ p modũ forme· Alio mõ accipit cã exemplaris ẜm q refert ad effectũ qui natus est fieri p talem yðeã· et sic spectat ad gen⁹ cause efficientis·qz est pncipiũ effectiuũ illi⁹ opati·i·effectus q̃ fit p talem ydeã· Et si dicatur opatio vel efficientia fit p poñam·ergo non fit p ydeam· Dõm q est duplex agens· Quoddã est agens p naturã et hoc habet ex eodem efficaciam opandi et determinatõnem ad opus·qz hoc agens agit solũ ad vnũ ex conditione sue pprie forme·sicut ignis calefacit p ppriam eius formã· Aliud est agẽs intellectuale quod põt agere ad opposita sicut homo·et hoc agens habet efficaciã opandi a potentia.sed determinatõem ad opus habet ab ydea.qz ydea determinat intellectũ practicũ nũc ad vnũ opus·et nũc ad aliud·qz iã põt opari scamnũ iã domũ ẜm diuersitatẽ ydearum et sic deẽminat p ydeã vel p artem· Est tñ notãdum q principalius habz se cã exemplaris ad genus cause efficientis q̃ formalis· qz exemplaris cã dz ad cui⁹ similitudinẽ aliquid fit et ideo habz potius ordinẽ ad effectũ q̃ ad subiectũ·

Arguitur Subiectũ est cã passionis et nõ videtur in quo genere cãe·g° erũt plura genera cãr· Dõm q subiectũ ẽ cã passionis in triplici genere cãe· Primo materialis quia passio est in subiecto sicut forma in materia· Scðo subiectũ est cã efficiẽs passionis· et hoc grã pncipiorũ·qz ex principijs subiecti fluit passio effectiue vel potius subeffectiue sicut dz in notatis circa scðm de anima· Dicit notãter de ppria passione·qz subiectũ nõ est causa efficiẽs cui⁹libet accidentis·qz multa accidentia oriunt in subiecto ab extrinseco·tñ subiectũ est cã materialis cuiuslibet accidentis· Tercio subiectũ est cã finalis passionis·qz subiectũ est pfectibile p accidens sed pfectibile est finis pfectionis·

Arguitur Etiã subiectũ ẽ cã formalis passionis· qz ponit in eius diffinitõe· Dõm q duplex est diffinitio· Quedã est intrinseca et essentialis·et illius ptes sũt formales· Alia est diffinitio data p additamentũ alterius generis·et illius ptes non oportet esse formales quia sunt extrinsece·

Arguit̃ In diffinitõe eẽntiali ponit materia p pte diffinitõis·qz ĩ diffinitõe hõis ponũt materia et forma· qz aĩa rõnalis et corpus humanũ·ergo in diffinitõe eẽntiali ptes nõ sunt formales· Dõm q materia accipitur dupliciter· Vno modo p materia signata et sic nũq̃ est ps formalis· Alio mõ accipitur p materia in cõi que est ps quidditatis· et sic etiã materia põt dici ps formalis

Arguitur Si subiectū est cā efficiēs & materialis ergo idē erit in potētia et ī actu. ¶ Dōm q duplex est materia quedā est materia primo prima. et illa est ens in pura potētia et nūq̄ pt coincidere cū efficiēte quia nūq̄ pt eē in actu qd est de rōne cāe efficientis. Alia est materia scdā q̄ est ens in actu sicut est materia forme accidentalis. et hec pōt coincidere cū efficiēte. qz illa est etiā ens in actu.

Arguitur Quadruplex ē cā efficiēs. ergo sunt plures cāe. Añs pbat. qz aliqua est cā efficiēs pficiēs aliqua coadiuuās aliqua pparās et aliqua csilians ¶ Dōm q ille quatuor nō diuersificāt gen⁹ cāe efficiētis qz in eis est vna rō causandi spēcifica. s. mouere materiā ad formā q̄ tñ aliter reperitur in pficiente q̄ in pparāte. qz pficiēs mouet materiā inducēdo vltimā formā. pparās mouet materiā vt a pficiēte forma introducat. coadiuuās mouet materiā q̄a opat ad finē pficientis. cōsilians mouet materiā qz dat formā q̄ efficiens pncipale opat.

Queritur Utrū diffinitiōes cāx̄ sint bene date. ¶ Dōm q sic. sed arguit q nō. qz diffinitio materie cōuenit forme cū forma sit ex quo cū alio aliquid fit. Dōm q illa ppositio ex pt capi dupl̄r. Uno mō in ppa significatione. et sic importat circūstantiā cāe materialis. et sic accipit in diffinitiōe materie. Alio accipit ex sm q hz ordinē ad aliā cām. et sic etiā pt dicere circūstantiā alterius cāe. pōt em̄ dici q ex forma fit aliquid formaliter. s nō pt dici absolute q ex forma fit aliqd. s necesse est adiungere formaliter. Ista ergo est ppria locutio. ex materia fit aliquid cū alio & p formā fit aliquid cum alio

Arguitur Ista diffinitio cuenit solū materie pmanenti. qz illa solū inest ergo nō est sufficiens. qz nō cuenit cuilibet materie ¶ Dōm q illa diffinitio cōuenit materie sm q hmōi. et sic cuenit cuilibet materie. et ad argumentū dōm q materia nō dr transiens rōe materie. qz materia pma de qua loq̄mur q̄ est vera materia manet eadē et vna etiā in materia träseunte. exempli grā. qn ex farina fit panis trāsitio fit respectu forme farine et nō respectu materie. Dicit ergo materia trāsire qz accipit nouā formam et nō ex pte sui.

Arguitur Primo phisicox̄ dicit q ex immusico fit musicus. et tñ nō est materia musici ergo nō est verū q ex materia fit aliqd. ¶ Dōm q illa ppō ex pt capi dupliciter. Uno mō put dicit circūstantiā cāe materialis. et sic ista ppō est admittenda ex homīe fit musicus. Alio mō pt ex dicē circūstātiā originis et sic ista est pprie vera ex immusico fit musicus.

Arguitur Ista diffinitio nō cōuenit materie celi q̄ tñ est materia ex qua. ¶ Dōm q fieri accipit dupl̄r. Uno put significat actū. & sic ex materia celi nihil fit sm actū. qz in illa materia nō est trāsmutatio actualis. Alio mō accipit fieri put dicit aptitudinē. et sic ex materia celi aliqd fit. qz si celū fieret per naturalē trāsmutatōem tūc fieret ex sua materia eo mō quo alie res naturales. Aliq̄ tñ dicūt q ista diffinitio materie nō cuenit materie celi. sed materie inferiorū q̄ pt eē actuale subiectū transmutatōis.

Arguitur Aliq̄ forma est ps spēi sicut aīa rōnalis ergo forma nō est spēs ¶ Dōm q duplices sunt forme. quedā accidentales sicut albedo et nigredo et siles qualitates. & tales sunt spēs et nō ptes. Alie sunt forme subales et sunt duplices. quedā sunt naturalit̄r separate a materia et ille sūt spēs. quedā sunt naturalit̄ in materia. & q̄uis tales nō sunt spēs sm actū qz spēs sumit a diffinitione q̄ includit materiā & formā. tñ tales forme sūt species in radice vel origine. qz ex hoc q tales forme cōiungūtur materie cstituit tota species.

Arguit Finis est pncipiū vñ fit motus et mutatio. ergo nō est diffinitio cāe efficientis. añs pbat. qz finis est mouens ad agendū ¶ Dōm q est duplex pncipiū vñ mot⁹ vnū qd mouet executiue & hoc ē causa efficiens. et talis motio est pprie motio phisica. & iō pncipiū motus phisici est efficiēs. Aliud est pncipiū vñ motus qd mouet intentionaliter & cgnitiue et nō sm motum phisicū. & sic finis est principium vnde motus.

Querit Utrum tres cditiones causarū sint bñ posite. & videt q nō. qz nō pñt eē plures cause eiusdem effcūs. pbatur qz cā dr relatiue ad effectum. qz multiplicata causa multiplicabitur effectus. ¶ Dōm q causa accipitur dupliciter. Uno mō relatiue. alio mō absolute. Si capiatur relatiue tūc equaliter multiplicantur causa et effectus. quia ad multiplicatōem causarū effectus multiplicat relatiue q̄uis non absolute. Exempli grā. Homo est effectus habēs quatuor causas et habet aliā relationem ad cām

materialē q̄ ad cām formalē·sed si effectus capi atur materialit tūc vni⁹ effectus sunt plures cāe qr vnus effectus pōt habere relatōem ad mltas cās ¶ Contra scđam ꝯditōem arguit·si cāe sunt sibimuicē cāe tūc vnū et idem esset ꝑus ⁊ posteri⁹ respectu eiusdem·qr cā est ꝑor effectu·Dōm q̄ nō est inconueniens idē eē prius et posterius respectu eiusdem ẜm diuersos modos prioritatis vel ẜm diuersa genera causarū·qr aliq̄d qđ est prius na tura pōt eē posterius tpe·sicut cā finalis que est posterior tpe ẜm executionē et tn̄ ꝑor ẜm inten tionē et hoc etiā respectu eiusdē·qr ergo cāe habēt ordinē int se sic aliquid est prius ẜm vnū genus cause et posterius ẜm aliud. ¶ Contra terciā cō ditōnē arguit·oppositoꝝ effectuū opposite sūt cāe ergo idem nō est cā ꝯtrarioꝝ. Dōm q̄ vnū eodē mō se hn̄s nō est causa ꝯtrarioꝝ·sed vnū contra rio mō se hn̄s·et sic est cōtrarietas in causa sicut in effectu qr nauta est cā salutis nauis p suā pn̄ tiam et causa submersionis p suā absentiā·Et si dicat·priuatio nō est causa alicui⁹ sed absentia est ꝑuatio ergo nō cā. Dōm q̄ causa priuatiua nō pōt eē cā effectus positiui nisi forsan p accn̄s Et si dicat·si absentia essꝫ cā submersionis sic ab sentia cuiuslibet a naue essꝫ cā submersionis na uis qđ tn̄ est falsum. Dōm q̄ absentia negatiua nō est causa submersionis nauis ẜ absentia pri uatiua. Dicit em̄ absentia negatiua quecūqꝫ non pn̄tia·sed absentia priuatiua dr̄ nō pn̄tia illius qđ deberet adesse·sicut est in gubernatore nauis vel nauta qr adesse naui est sibi debitū·Vn̄ notā dū q̄ in moralibus sumit ꝑuatō cū debito inesse sed in naturalibus sumit ab aptonato inesse·

Modi autē causarū·

Postq̄ aresto·posuit genera causaꝝ q̄ genera di stinguūtur ẜm eēntiales rōes causandi·Hic ꝯn̄t ponit modos causarū q̄ modi distinguūtur in ea dem spē penes accidentales dr̄ias·Et ꝑmo poīt quatuor diuisiones ẜm quas distinguit finalit xij·modos causaꝝ· Prima diuisio est·aliqua est cā vlis et aliqua est cā ꝑticularis·Vlis est arti fex·ꝑticularis est medicus·Sunt em̄ plures arti fices q̄ medici et iō artifex est aliq̄d cōmuni⁹ q̄ medicus·Hic aresto·exemplificat in genere cāe formalis·qr dyapason est cā posterior et ꝓportio dupla est cā ꝑor qr generalior·Vn̄ pōt sumi talis regula q̄ quecunqꝫ cā continet aliā in sua cōtra te est vniuersalior et prior·

Amplius sicut accid·

Hic ponit scđaꝫ diuisionē et ē ista·Causarū alia p se·alia p accidens·Cā p se est ad quā semp est natus seq̄ effectus sicut edificator dr̄ cā p se do mus·Cā p accn̄s est ad quā nō sp est nat⁹ seq̄ effectus·vt albedo in edificatore est cā p accn̄s domus·qr ad albedinē non est semp natus sequi effectus ille·s.dom⁹·Et addit aresto q̄ inter cās p accn̄s quedā sunt ꝓpinquiores et quedā remo tiores·ꝓpinquiores dicunt q̄ sunt in eodē subiecto cū cā p se·Per oppositū dicunt remotiores·exem pli grā·musicū eē est cā p accn̄s statue ꝓpinquior cāe per se·qr ars faciēdi statuā est cā p se q̄ est in aīa sicut musica·sed albū eē cā est remotior p ac cidens statue·qr nō est in eodē subiecto cū cā p se qr est in corpe et nō in anima·

Preter ōnes autem·

Hic ponit tercia diuisio q̄ est. Quedā sunt cāe in potēa quedā in actu·Exemplū ꝑmi vt edificator qr significat p modū habitus et quietis·et habit⁹ est ꝑncipiū actus in potēa·Exemplum scđi·edifi cans q̄ est cā in actu·similit pōt distingui effect⁹ sicut dicit aresto·in textu·

Amplius aūt cōplexe

Hic ponitur quarta diuisio causarum·que est q̄ causarum quedam sunt complexe et quedam in complexe·Exemplum ꝑmi vt policletus statuifi ca·quia ibi coniungit causa p se cause p accidēs· statuifica em̄ est causa per se·et policletus est cā per accidens·sicut dicitur iohannes pelliparius· Quedam sūt cause incomplexe vt statuifica per se vel policletus per se·

Queritur

Quot modi causarū sumā tur ex istis diuisionibus. ¶ Dōm q̄·xij·qr sumēda sunt mēbra ꝑme scđe et quarte diuisionū et sic habem⁹ sex modos cau sandi· et vnūquodqꝫ illoꝝ membroꝝ distinguēdū est penes actū et potētiam sicut dicit tercia di uisio et sic erūt·xij·modi·Exempli gratia·Causa vniuersalis in actu et potētia· Causa particula ris in actu et potentia·et sic sunt quatuor·Simi liter faciendū est circa secundū et quartum mo dum causandi

Differūt autem in tan

Hic aresto·elicit tria correlaria ꝯsequētia ꝑdicta

quod primū est ꝙ cāe actu opantes .i. in actu sūt sil' ⁊ nō sunt sc' cū effectibus in actu. sicut edificans est sil' cū domo edificata ¶ Et si dicat ergo cōtradictoria erūt sil' vera. Dōm ꝙ cause in actu capiunt dupl'r. Uno mō ꝑm se. et sic nō est verū ꝙ sunt sil' ⁊ nō sunt sil'. Alio mō accipiunt cāe in actu in ordine ad effectū. ⁊ sic sil' sunt cū effectu. vel nō sunt sil' cū effectu. q2 si effectus in actu nō est vel fit etiā cā in actu nō est.

Oportet aūt semper.

Hic ponit scd'm ꝯsequens siue correlatiū. ⁊ est ꝙ in naturalib' optet semp supmā cāz vniuscuiusqꝫ rei inquirere. ⁊ hoc ꝓbat in artibus p simile. quia ꝓxima cā edificij p se est edificator ⁊ edificator ē edificator ꝑm artē edificatiuā. sic ars edificatiua est ꝓma cā edificij.

Arguit' Inquirē ꝓmā causam spectat ad metaphisicū. ergo icōueniēter dr ꝙ phūs naturalis debet hoc facere. ¶ Dōm ꝙ dupliciter aliquid dr ꝓma vel supma cā. Uno mō simpl'r sic scꝫ ꝙ nō habet priorē cām. ⁊ sic inquirere ꝓmā cām spectat ad metaphisicū. Alio mō dr suprema cā in aliquo genere sicut dixit aresto. in textu. ꝙ ars edificatiua est supma cā edificij qd' absolute nō est verū scꝫ ꝙ sit simpl'r ꝓma cā. sed est verū in tali effectu. sic phisicus habꝫ inquirere ꝓmā cām in suo genere id est ꝓꝓriā.

Amplius autem alie.

Hic ponit terciū correlariū et est istud. ꝙ cāe dñt effectibus ꝓporcionari. sic ꝙ generalib' causis debent attribui generales effectus et singularibus effectibus dñt attribui simpliciores cāe. Exempli grā. artifex debet dici cā artificij ⁊ nō domus q2 domus est effectus domificatoris

Arguitur Causa prior ⁊ posterior est vna causa. ergo nō erit distinctio cāe in vlem et pticularē. ¶ Dōm ꝙ vle et pticulare in causis pōt dupl'r capi. Uno modo penes rōem intelligendi siue pdicandi. vt dicatur cā vlis q̄ vniuersalius intelligit. sicut artifex vniuersalius intelligit ꝙ medicus. ⁊ tūc est verū ꝙ nō dñt cā vlis et pticularis ꝑm rē sed ꝑm rōem tm̄ qd' sufficit ad modos causandi. et sic loquitur aresto. in textu. sic eñ cā vlis ꝓcedit pticularem tm̄ ꝑm rōem intelligendi. Alio mō accipiunt vle et pticulare in causis subordinatis sicut dicimus deus intelligentie aīa nobilis sunt cāe vniuersales et homo et asinus sunt cāe pticulares. Tunc dicit ꝙ cā vlis est q̄ habet vniuersalem influxū que est cā multoꝝ effectuū ꝑm spēm. et cā dr pticularis que habet pticularē influxū ad vnā spēm tm̄. et isto mō capiendo vle et pticulare tunc cā vlis et pticularis etiā realiter distinguūt vt deus aīa nobilis ⁊ homo realiter distinguūt. correspōdet tm̄ adinuicē cā vlis in pdicādo ⁊ cā vlis in influendo. q2 causis vniuersaliorib' in influēdo correspōdent effectus vniuersaliores in pdicādo. Exempli grā. Celū est cā vniuersalior ꝙ sol. ⁊ iō suus effectus est mouere ⁊ alterare ista inferiora. sed sol qui est cā vlis sub celo habet effectū q̄ est calefacere. sed manifestū est mouere esse supius ad calefacere etiam in predicādo.

Arguit' Causa p accn̄s nō est cā. ergo illa diuisio cāꝝ in p se ⁊ p accn̄s nō est bona. añs ꝓbat. q2 omnis cā debet aliquid influere in effectū. sed causa p accn̄s nihil influit ergo ⁊c. ¶ Dōm ꝙ dupl'r aliquid dr cā p accn̄s. Uno mō ꝑm ꝙ p accidens tenet se ex pte cāe. i. ꝑm ꝙ p accn̄s ꝯiungit cāe p se. sicut dicim' albū in edificatore edificat. ibi albū tenet se ex pte cāe p se q2 ꝯiungit edificatori. ⁊ sic est verū ꝙ talis causa p accn̄s nihil influit in effectū. ⁊ sic capiendo cām p accidens est diuisio analogi in analogata. ⁊ ideo primū significatū habet totā rōnem analogi. Et est silis diuisio q̄n homo diuiditur in hominē verū ⁊ pictū. Alio dr cā p accidēs ꝑm ꝙ p accidens se tenet ex pte effectus. i. ꝑm ꝙ ꝯiungit effectui. Et hoc ꝯtigit tripl'r. Uno mō aliquid p accn̄s ꝯiungit effectui ⁊ tm̄ sp sequit ad talē effectum sicut casus lapidis de colūna sequit semper remotionē colūne. ⁊ tale p accidens vtiqꝫ aliquid influit q2 tūc cā facit aliquē effectū ad quē effect' p accn̄s necessario sequit. Scd'o mō sequit aliq's effectus p accn̄s ad aliquē effectū vt in paucioꝛibus. sicut ꝯtingit in effectib' fortuitis. et tunc cā illius effect' etiā aliquid influit q̄uis nō influit essentialiter ad vltimum effectū tm̄ ad primū ad quē vltim' effectus q̄nqꝫ sequit. Tercio mō aliq's effectus sequit p accn̄s solū ꝑm estimatōem alicuius. sicut si motus terre diceret seq̄ ad hoc ꝙ aliquis intraret domū vel balneū. Dōm ergo est ꝙ cā p accn̄s ex pte vltimi effect' etiā nihil influit. Ex quib' patet ꝙ q̄n cā p acc'ns se tenet ex parte effectus etiam influit aliquid saltem in ꝓmis duobus modis. ⁊ sic etiā cā p accidens vocat cā ꝑm ꝙ diffinit cā ad cui' esse sequit aliud.

Arguitur Unꝰ effectus est tm̄ vna causa: sed cā cōplexa non est vna: qꝛ cōplectit ex pluribꝰ causis. ¶ Dōm ꝙ cōplexio in causis pt duplr attendi. Uno modo ꝑm vocē tm̄ ⁊ tunc manet vna cā simplicit ⁊ ꝑm rem. sicut policlettus statuifica ē vna cā ꝑm rē. Alio mō pnt dici cāe cōplexe ꝑm rē. et hoc cōtingit etiā duplr. Uno mō in causis subordinatis. ⁊ sic nō sumūt ꝑ modū pluriū sed ꝑ modū vnꝰ. qꝛ supiores cāe dant eē inferioribꝰ ⁊ iō influūt per modū vnꝰ cāe sicut sol et homo generāt hominē. Alio mō est ꝯplexio cāꝝ nō subordinataꝝ. et hoc cōtingit duplr. Uno mō qn̄ plures cāe vniūt sub rōe vnꝰ vtutis. sicut plures trahentes vnā nauem. ⁊ tūc ꝗuis sit complexio materialiter non tn̄ formaliter ⁊ in rōne causandi qꝛ talia plura colligūtur sub vna rōne causandi. Uel vniūt plures cause oīno dispate. ⁊ tūc est verū ꝙ nō sequitur vnus effectus.

Queritur Utrū in causis sit aliqua subordinatō. ¶ Dōm ꝙ sic et hꝰ ē verū pmo ꝑm diuersa genera cāꝝ. qꝛ finis est pma cā in rōe cālitatis. efficiēs est pma ꝑm executionē. et forma ꝑm viā pfectionis. materia vo ꝑm viā generationis. Scdo pt etiā subordinatō sumi ꝑm idē genus cāe qꝛ in oī genere cāe inuenit subordinatio qn̄ cāe ꝑ se subordinātur. Dicūt eni cāe ꝑ se subordinari in eodē genere cāe qn̄ intentio pme cāe respicit vltimū effectū ꝑ oēs cās medias. sicut ars fabrilis respicit extensionē ferri ꝑ manū mallei. et dicūt tunc cāe ꝑ accñs ordinate qn̄ intentio pme cāe nō respicit vltimū effectū ꝑ medias cās sed ꝑ accñs ad hoc se hꝫ. sicut si multe candele accendant abinuicē ꝑ accidens est ꝙ vltima candela accendat ꝑ multas medias. Inuenit ergo subordinatō pmo in genere cāe formalis. qꝛ eē qd̄ est causa ꝑor formalis cōmuniꝰ ⁊ vehementius influit ꝙ viuere et intelligere. ⁊ iterꝝ viuere ⁊ intelligere ꝯtinent vtualiter in se eē qd̄ est causa formalis poꝝ. Silr etiā est ordo in cā materiali quia materia pma est cā substandi elementis ⁊ elementa sunt causa substandi mixtis et cetera. Silr in genere cāe finalis. qꝛ pncipalis finis est pma causa mouendi efficientē ad inferiores fines et motio ad scdōs fines fit vtute pmi finis et sic deinceps. Et silr in genere cāe efficientis primū efficiens est causa efficiens aliorum secundarioꝝ efficientium. Est tamen considerādū ꝙ subordinatio primo et pricipaliter īuenit in genere cause efficientis. et deinde deriuatur a causa efficiente ad alias causas. quia enim cause adinuicem correspondent. sic primū efficiens est causa prime materie quia deus causat materiaꝫ primā per creationē. Item est causa prime forme quia eē est a deo. sibi etiam correspondet primus finis. quia ꝑm ordinem agentium est ordo finium. ⁊ sic primū efficiēs et pmus finis corrñdent.

Arguitur Cause particulares sufficiunt ad producendum effectum. ergo non oportet ponere causas vniuersales. ¶ Dicendum ꝙ cause particulares accipiuntur dupliciter. Uno modo ꝑm suam naturam absolutam. ⁊ sic cause particulares nullo modo sufficiunt ad producendum effectum. cuius ratio est quia causa particularis non potest agere ad totam spēciē. quia si sic produceret seipsam. oporteret ergo vnam causam vniuersalem ponere virtute cuius causa particularis dirigatur ad producendum effectum. Alio modo accipitur causa particularis ꝑm ꝙ in se habet virtutem cause vniuersalis. et tunc verum est ꝙ causa particularis sic accepta sufficit ad producēdum et causandum. et ideo oportet etiam presupponere causam vniuersalem si particularis causa debeat aliqͩ agere.

Arguitur Non est aliqua causa vniuersalis. quia omnis effectus debet esse similis cause. sed nullus effectꝰ est similis cause vniuersali. ergo non est aliqua causa vniuersalis. ¶ Dicendum ꝙ duplex est similitudo. Quedam est similitudo nature ꝑm quam aliquid est simile alteri in natura. et talis similitudo est in causa pticulari et in suo effectu siue in causis vniuocis. Alia est similitudo ꝓportionis que sumitur ꝑm ydeam intelligibilem existentem in intellectu. et sic causa vniuersalis siue equiuoca etiam est similis effectui. et hoc patet nominando causas vniuersales. Sūt enim cause vniuersales deus intelligentia anima nobilis. in deo ergo preexistunt rationes ydeales omniū rerum factarum. sicut ergo domificator est similis domui propter ydeam quam habet in mente ita etiam deus est similis rebus creatis propter ydeam quam habet in sua mente. Similit est dōm de intelligentijs et anima nobili.

Arguitur Celum non habet similitudinem ad ista inferiora nec ydealem nec naturalem ergo ⁊c. ¶ Dōm ꝙ celū

accipit duplr. Uno mō cū inclusione aie nobilis. si cut dicit aresto. viij. hui⁹ ꝙ celū est corpus mouēs seipm et sic etiā celū habet in se similitudinē rerū naturaliū q̄ silitudines sūt in aia nobili mouēte celū. Alio mō accipit celū ſm se. et sic verū est ꝙ in celo non est naturalis silitudo nec ꝓrealis. et tūc est dōm ꝙ celū sic acceptū nō est cā vlis ꝑn cipalis ꝫ instrumētalis ꝛ nō oportz silitudinē ef fectus eē in cā instrumētali. sicut similitudo dom⁹ nō est in securi sed artifice.

Arguitur Celum est magis sile istis inferiorib⁹ q̄ aia nobilis. ergo est magis ꝑncipalis cā. Dōm ꝙ celū est magis sile istis inferiorib⁹ quo ad silitudinē na turalē in genere q̄ sumit ex corporeitate ꝫ nō est maior similitudo ꝓrealis. et ideo celū ſm se accep tū nō est ꝓprie cā vniuoca q2 nō habet silitudinē in spē nature cū istis inferiorib⁹. nec est ꝓprie eq̄ uoca q2 nō hꝫ silitudinē ꝓrealē cū istis inferiorib⁹ nisi grā aie nobilis. Sil'r dōm est de securi q̄ nec est cā vniuoca domus nec equoca q2 est instrumē tū. Vn̄ artifex est valde dr̄iter cā filij ꝛ cā dom⁹ q2 est cā filij vniuoca q2 filius est sibi silis in na tura. sed est cā dom⁹ equoca q2 domus nō est sibi silis in natura speciuoca sed in forma ꝓreali quā hꝫ in mēte sua ad cui⁹ silitudinē ꝓducit domū.

Arguitur Prima cā est īfinita ergo hēbit effectus infinitos. ꝫ inter infinita nō pōt eē ordo cū nō sit ꝑmū vlti mū et mediū in infinito q̄ requirūt ad rōez ordis. Dōm ꝙ alit est iudicādū de cā infinita agente ꝑ intellectū. et cā infinita agente ꝑ naturā. q2 cā infinita agēs ꝑ naturā agit ꝑ extremū posse. et iō tal' cā haberet effectū infinitū. et iō si essꝫ ignis infinitus ꝯsumpsisset oia alia. Sꝫ aliter est iudi candū de agente infinito intellectuali. q2 hoc agit ſm discretionē sapīe et prudentie. et iō nō oportet ꝙ agat aliqd̄ infinitū sed agit finitū. q2 non agit res sicut est cā. ꝫ ꝓducit effectū sicut vult ipm eē.

Arguitur Causa ꝑticularis est ꝑor vli. ergo nō est subordina⁹ sic. s. ꝙ ꝑticularis sit subordiata vli. añs ꝓbatur. q2 cā ꝑticularis est magis silis effectui ſꝫ naturā. Dōm ꝙ ꝑmū accipit duplr. Uno mō ꝓut va let tm̄ sicut ꝓximū. ꝛ sic cā ꝑticularis est ꝑor vli q2 est ꝓximior. Alio mō accipit ꝓut valꝫ tm̄ sicut ꝑncipale. et sic cā vlis est ꝑor. q2 ipa plus influit et ꝑncipalius influit q̄ cā ꝑticularis. q2 tm̄ effe ctus nō pōt attingere ꝑfectionē cause vlis. ideo sic assimilat cause ꝑticulari ī natura ꝛ non vli.

Arguitur Si in causis esset subordi natio tūc ꝑfectiora haberēt ꝑfectiorem causalitatē quod tn̄ est falsum. q2 ho mo est ꝑfectior celo et tn̄ celū habet ꝑfectiorē cāli tatem. Dōm dupliciter. ꝑmo ꝙ celū accipitur duplicit. Uno mō simul cū aia nobili. et sic celum est ꝑfectius hoīe. q2 aia nobilis est ꝑfectioris na ture q̄ aia rōnalis. Alio mō accipit celū ſm se et sic est minoris cālitatis q̄ homo. q2 sic celū ni hil agit ꝑncipalit sed homo ꝑncipaliter generat hominē. Scdo est dōm ꝙ homo accipit duplicit. Uno mō q̄tū ad corpus. et sic est infra celum in natura. q2 corpus celeste est incorruptibile ꝛ cor pus humanū est corruptibile. Alio mō accipitur q̄tum ad aiam ꝛ sic etiā homo ſm aiam ē ma ioris causalitatis q̄ celū q2 aia rōnalis ē causa spērū intelligibiliū q̄ abstrahunt a fantasmatib⁹ et sic est cā alicui⁹ immaterialis qd̄ nō ꝑt dici de celo. Ex quo patet ꝙ homo q̄tum ad corpus spe ctat ad cathenā argenteā ꝛ ſm aiam spectat ad cathenam aureā. Circa qd̄ sciendū ꝙ cathena ſm ꝙ hic accipit est ordo causaꝝ et hoc ꝑ simili tudinē ad cathenā realē. q2 in cathena reali vn⁹ anulus dependet ab alio. sic etiā in causis. inferi or cā dependet a superioribus causis. q2 ergo ē du plex ordo causarū ergo est duplex cathena. Que dam dr̄ cathena argentea et est ordo causarum corporalium. quia in illis non est refulgentia di uine perfectionis propter imperfectionem corpora lem. et ideo vocatur argentea. quia argentū nō tm̄ refulget sicut aurum. sed ordo causarum im materialium vocatur cathena aurea. quia ī illis est refulgentia diuine perfectionis propter stabi litatem incorruptibilitatem et immaterialitatē. et talis ordo est in deo in intelligentijs ꝛ anima nobili. Cathena autem argentea est in celo ele mentis et alijs agentibus naturalibus.

Dicitur autē et fortu.

Postq̄ arestotiles determinauit de causis ma nifestis et per se. Consequēter determinat de cau sis inmanifestis et per accidens scꝫ de casu et for tuna. et primo premittit ꝙ de ipsis est determinā dum. qd̄ probat sic. In hoc secundo libro determi nandum est de causis sicut dictum est. sed casus et fortuna sunt in genere causarum igitur etiam determinandum est de ipsis. sunt ergo tria deter minanda de ipsis ſm arestotilē in textu. Primo

quō inuestigatur casus et fortuna in causis per se· id est quomodo reducunt ad causas per se. Secūdo dō̃m est vtrū idem sit fortuna et casus: Tercio qd̄ sit casus et quid sit fortuna·et de his questionibus determinat ordine retrogrado· et quia q̄stio quid est presupponit questionem si est· ideo inquirit vtrū casus et fortuna habeāt esse.

Quidā enim et si sint·

Hic aresto·ponit tres opiniones antiquorum de casu et fortuna. Prima est q antiqui dicebant nihil fieri a casu et fortuna·et mouebantur duplici rōe· Prima est· quecunq3 habent causam determinatam nō fiunt a casu ⁊ fortuna quia causa determinata est causa p se·sed omnia que fiunt habēt causam determinatam·etiam illa que dicuntur fieri a casu et fortuna habēt causam determinatā ergo nihil fit a fortuna: quia impossibile est fortunam esse a cā p se:et ponit exemplum in textu sicut inuentio debitoris est fortuna scḋm vulgarēs· et tamen inuentio debitoris habet causam determinatā q2 volēs emere pisces ī foro est causa determinata illius inuentionis. Similiter inuentio thesauri p fossionem est fortuita et tamen habet causam determinatam sc3 fossorem.

Quoniam si aliquid·

Hic aresto·ponit scḋam rōem antiquorum de casu et fortuna qua mouebantur et stat in hoc· Si aliquid fieret a casu et fortuna· tunc incōueniēs videtur q antiqui philosophi nihil determinauerunt de casu et fortuna. Sed queritur quomō possent solui iste rōnes. Dō̃m q in prima ratiōe est fallacia equiuocationis in illa dictione determinata·quia dupliciter dicitur aliqua causa determinata. Uno modo dicitur causa determinata ex qua semp natus est sequi effectus· et sic sunt idem causa determinata et causa per se. et sic maior est vera et minor falsa· Alio modo dicit causa determinata ex qua p nunc sequit effectus· et sic fortuna etiam pōt dici causa determinata, et sic minor est vera ⁊ maior falsa. Fit enī effectus fortuitus a causa pronūc determinata sicut iste fossor determinatus est causa inuentionis thesauri que est effectus fortuitus non tamen ex fossore semp nata est sequi inuētio thesauri. Ad scḋam rōnem dō̃m est q arguit negatiue p locū ab autoritate: et ergo nō valet. quia si antiqui nihil determinauerūt de casu et fortuna nihilominus pñt esse casus et fortuna. ⁊ ergo cō̃ eorū nō valet·

Sed mirabile hoc vi·

Hic arestotiles prosequitur secūdam rationem prius motam·et reprobat antiquos in hoc q nihil determinauerunt de casu et fortuna· et ponit ad hoc duas rationes quarum prima est. Antiqui philosophi determinabant de causis sed casus et fortuna spectant etiam ad causas· quia multa fiunt per accidens in rebus que fiunt a casu ⁊ fortuna: ergo inconuenienter dimiserunt determinationem de casu et fortuna· Non enim possunt omnes effectus reduci ad causam p se·oportet ergo etiam adiungere causas per accidens· Secunda ratio stat in hoc. quia vel antiqui fortunam et casum esse credebant et sic inconuenienter dimiserunt tractare de eis. Uel putauerunt fortunam non esse·et sic inconuenienter vsi sunt illis nominibus casus ⁊ fortuna. Empedocles enim dixit q tota ordinatio partium vniuersi facta esset a casu et fortuna·et ideo dixit q mundus posset corrumpi scilicet per amiciciam corporum vniuersi ⁊ denuo generari per eorundem inimiciciam· Et q ista fierent a casu sic patz quia non oporteret in noua generatione elementa sic stare sicut nunc stant sic scilicet q ignis esset supra aerem et aer supra aquam et aqua supra terram· quia dixit q illud elementum qd̄ citius moueretur curreret a chaos cōfuso et acciperet superiorē locum·et sic fieret dispositio vniuersi ex fortuna

Sunt autem quidā

Hic ponit aliam opinionem que dicitur fuisse Democriti qui dixit q casus et fortuna essent causa celi et omniū partium mundi· Dicebat enī Democritus corpora athomalia id est indiuisibilia esse principia omnium rerum sicut patet primo huius·et per concursum talium corporum qui cōcursus fieret a casu et fortuna constituerent omnes res·et sic celum ⁊ omnes partes vniuersi essent constitute per accidens et per consequēs a casu et fortuna.

Et multū hoc admi·

Hic reprobat istam opinionem duabus rationibus· Prima stat in hoc·si illud quod magis videtur inesse nō inest·nec illud quod minus·sed magis videtur q omnia deberent fieri a fortuna in istis rebus inferioribus et tamen multa fiūt ibi

ū causis p se ergo multo minus debet dici q̄ oīa fiāt a casu et fortuna in corpibus celestibus·aūs patz quia corpa supiora sunt incorruptibilia et im mutabilia ſm substātiam·et sic in istis inferiori bus est maior contingentia q̄ in supiorib⁹·et sic videt q̄ magis in illis aliqua deberēt fieri a casu et fortūa·Et q̄ in inferiorib⁹ fiunt aliqua a cau sa p se pbat exemplariter·quia plante ⁊ aīalia nascunt ex determinatis seminib⁹ sicut ex causa p se·quia ex his·seminib⁹ semp nate sūt fieri plā te et animalia·Scōa rō stat in hoc/ qr p experiē tiam videmus q̄ in istis inferiorib⁹ multa fiunt a casu et fortuna·et iterū videm⁹ q̄ in supiorib⁹ oīa vno modo fiunt ⁊ determinate·ergo in infe rioribus fiunt aliqua a casu et fortuna ⁊ non in superioribus·

Sunt autē quidā qui

Hic aresto·ponit aliā opinionē antiquorum de casu et fortuna ⁊ est ista q̄ aliqui dicebant fortunam esse·sic tn̄ q̄ sit aliquid immanifestum intellectui humano quasi quoddā diuinū existens supra in tellectū humanū·et sic illis videbat q̄ intellectus diuinus ordinans aliqua ṗter intentionē nrām fortuna vocaret·Istā aūt opinionē aresto·expsse nō reprobat sicut alias·qr determinare de intellcū diuino spectat ad metaphisicū·

Querit

Utrū intellectus diuinus posset dici fortuna· Dōm q̄ non·et rō est quia illa causa d̄r fortuna cui pōt aliquid accidere ṗter intentionē·Exempli grā· Intellect⁹ practicus fossoris ſm phos d̄r fortuna·qr inuen tio thesauri accidit sibi ṗter intentionem·qr ergo deo nihil pōt accidere preter intentōnē cū omnū cognitionē habeat·ideo nullo modo pōt dici intel lectus diuinus fortuna·sed intellectus cuiuslibet creature potest dici fortuna·quia nulla creatura habet cognitionē omnū ⁊ ideo potest aliquid eue nire creature qd̄ nō est intentū ⁊ hoc est fortuitū

Queritur

Utrum de casu et fortuna sit scientia phisicalis· Dicendum q̄ sic·quia philosophus naturalis habet determinare de causis·sed fortuna et casus spectant ad causas ergo de eis habet determina re naturalis philosophus·Et si dicatur casus et fortuna non habent causas determinatas ergo de ipsis non est scientia·Dicendum q̄ de casu et fortuna cōtingit loqui dupliciter. Uno modo ſm cōmunes rationes casus et fortune et in ordine ad ea que sibi conueniūt ſm cōmunes rationes sic scilicet quia sunt cause p accidens·⁊ q̄ fortu na est in agentibus ſm propositum·⁊ sic de casu ⁊ fortuna potest esse scientia sicut de his de qui bus aliqua sciuntur·quia sic de casu ⁊ fortuna formantur quedam propositiones habentes ne cessariam veritatem·Nam ista est propositio ve ra et necessaria·fortuna est causa per accidens· Similiter de falso illo modo est scientia ⁊ etiam de impossibili·Per hoc ergo dicitur ad argumen tum q̄ quāuis fortuna in particulari accepta nō habeat causam determinatam·tamen propositio vera formata de fortuna habet causam determi natā sue veritatis et hoc sufficit ad hoc q̄ de ea sit scientia·Alio modo contingit loqui de casu et fortuna ſm q̄ sunt in re adextra ⁊ ſm q̄ ali quid fit casualiter a casu et fortuna·⁊ sic de eis non est scientia·Cuius ratio est quia ea que fiūt in re a casu et fortuna non habent causam deter minatam necessariam ⁊ per se·sed scientia fit ex causa determinata per se et necessaria sicut patz primo posteriorum·ergo de ipsis non est scientia· Ex q̄ patet q̄ aliter est scientia de rebus gene rabilibus ⁊ corruptibilibus ⁊ de casu et fortuna quia de rebus generabilibus et corruptibilibus non solum est scientia in cōmuni scz vt cōueniūt in aliquo cōmuni videlicet q̄ sunt generabiles et corruptibiles·sed de ipsis etiam est scientia ſm specificas rationes ſm quas differūt·sicut de ho mine est scientia non solum inq̄tum mobilis qd̄ conuenit sibi ſm rationem genericam quo mo do solum est scientia de fortuitis·sed etiam de eo est scientia ſm q̄ risibilis quod conuenit sibi ſm specificam rationem·

Arguitur

Dictū est in primo hui⁹ q̄ de generabilibus et corru ptibilibus est scientia ſm communem rationem ergo male hic negatur· Dicendum q̄ commu ne capitur dupliciter. Uno modo prout excludit singulare tantum·⁊ sic est verum q̄ solum est sci entia de rebus generabilibus et corruptibilibus in communi·quia de singularibus non est sciētia· Alio modo capitur commune ſm q̄ etiam exclu dit speciem·⁊ sic solum de fortuitis in communi est scientia·qr nō est d̄ ipsis scīa ſm specificas ra tiones· Nec valet si dicatur ergo scientia de fortuna est logicalis·quia fit ſm rationem gene ricam·Dicendum q̄ genus accipitur dupliciter· Uno modo ſm intentionem generis·et sic gen⁹

est aliquid logicum. et cōsideratio eius spectat ad
logicū et nō ad phisicū. Alio mō accipit gen⁹ ꝫm
ꝙ reperitur in suis speciebus vel ꝫm ordinem ad
pas siones reales. ⁊ sic de genere est etiam sciētia
phisicalis. Manifestū em̄ est ꝙ ens mobile non
est aliquid specificū quia nō est species specialissi
ma et tamē de ente mobili est scientia. sic etiam
de casu ⁊ fortuna est scientia ꝫm ꝙ referuntur
ad passiones reales.

Arguitur Omnis effectus hab3 cau
sam determinatā. ergo nō
fit aliquis effectus a casu ⁊ fortuna. Consequen
tia tenet quia fortūa est causa indeterminata.
Dōm ꝙ dupl'r intelligitur ꝙ fortuna habet
causam determinatā. Primo ꝙ habeat causam a
qua semper natus est sequi effectus. ⁊ sic aῄs est
falsum quia idem effectus etiam natus est fie
ri ab alia causa. sicut inuentio thesauri non est
semp nata fieri ex fossore. sed pōt etiam fieri ex
alia causa sc3 ab illo qui vult ire ad forum ad a
liquid emendū. Alio mō d3 causa determinata a
qua ꝓ nunc sequit talis effectus. ⁊ sic fortūa vul
gariter accepta sc3 ꝓ effectu fortuito habet cau
sam determinatam.

Arguitur Sexto metaphisice. d3 ꝙ
de ente per accidens nō est
scientia. sed casus et fortuna sunt entia per acci
dens ergo ⁊c. Dōm ꝙ dupliciter de aliquo est
scientia. Vno mō sicut de illo quod vere scitur. et
sic solū est scientia de conclusione d̄monstrata. ⁊
sic verū est ꝙ de ente p accidens nō pōt esse scien
tia quia ens p accidens non est necessariū. Alio
modo de aliquo est scientia sicut de illo de quo a
liquid scitur. et sic de ente p accidens pōt esse sciē
tia. quia de eo sciri pōt ꝙ est ens p accid̄ens. et sic
de casu et fortuna est scientia ꝫm cōmunes rōes
quia sic habent passiones necessarias de ipsis de
monstrabiles.

Arguitur Fortuna nō est ergo de for
tuna nō est scientia. aῄs ꝓ
bat. quia nullū p̄intentū est fortuitū. sed omnia
sunt a deo p̄intenta ergo nulla sunt fortuita
Dōm ꝙ effectus fortuitus pōt ad duo compa
ri. Vno mō ad p̄ma cām. et sic verū est ꝙ nihil ē
fortuitū. q2 oīa sunt p̄intenta a d̄o tā minima ꝙ̄
maxima. sed de rōe effectus fortuiti est ꝙ nō sit
p̄intent⁹. Alio mō pn̄t effectus fortuiti compari
ad cās ꝓximas ⁊ sic aliqua fiūt a fortuna. quia
multa sunt que nō sunt p̄intēta a causa ꝓxima

Et si dicat ab effectu fortuito nō p̄t p̄uisio dei
separi. ergo effectus fortuitus ꝫm ꝙ h̄mōi est pre
intentus ⁊ p ꝯn̄s nō est fortuitus. Dōm ꝙ p̄
uisio que fit p intellectū diuinū alicui⁹ effectus ac
cidit ipsis rebus. et iō pōt res intelligi absq3 pre
uisione. Vel pōt dici ꝙ hoc argumentū probat ꝙ
in ordine ad p̄uisionē dei nihil est fortuitū. Nec
est simile de ista ꝓpositōe impossibile pōt esse ve
rum. quia impossibilitas est intrinseca impossibi
li et nō pōt ab ipso separi. sed p̄uisio non est in
trinseca rebus a deo p̄uisis et ergo pn̄t res capi
absq3 hoc ꝙ sint a deo preuise et sic aliquid fit a
fortuna. Vlterius ꝓ ampliori intellectu scien
dum ꝙ circa hanc materiam fuerunt due contra
rie opiniōes quia Tullius dixit ꝙ deus nō habe
ret oīm ꝓuidentiam. quia dixit deum solum habe
re preuisionem illorum que sunt in celo. et sic lo
quendo tunc in ordine ad intellectū diuinū aliq̄d
pōt esse fortuitum. Auicenna aūt dixit oppositū
sc3 ꝙ omnia euenirent ex necessitate. quia pos
sita causa necessaria ponit effectus necessarius.
sed deus est causa omniū rerum ergo. Prima opi
nio reprobat in hoc ꝙ ponit deum non habere p̄
uisionem omniū. Q3 autem deus habeat prouidē
tiam omniū patet. quia quanto aliqua causa est
altior tanto ad plura se extendit. cum ergo p̄ma
causa est altissima necesse est dicere ꝙ ad omnia
se extendit. Tunc sic arguit. Ad quecunq3 se ex
tendit causalitas alicui⁹ cause ad illa etiam se
extendit p̄uidētia illius cause. quia causalitas
nō fit sine ordinatione et ordinatio non fit sine
ꝓuidentia. habet ergo quelibet causa ꝓuidentiā
omniū que cadūt sub sua causalitate. cū ergo om
nia cadūt sub tali dei causalitate manifestū est
ꝙ omnia cadūt sub eius ꝓuidentia. et sic in ordi
ne ad ip̄m deum nihil est fortuitum quia omnia
sunt a d̄o p̄ordinata. sic āt nō est de aliis causis
inferiorib⁹. q2 aliq̄d p̄t exire cālitatē cāe ꝑticula
ris qd̄ tn̄ ꝯphendat sub intentōe et ordine cāe su
perioris. ⁊ iō q̄to aliq̄ cā h3 minorē ꝓuidētiā tāto
plura eueniūt sibi a fortūa. et iō fatui dicūt hr̄e
magnā fortunā q2 hn̄t puā p̄uidētiā ⁊ sic pauca
p̄intendūt. sic g° p̄t intelligi autoritas. aresto. in
libro de bona fortūa. vbi mioꝛ intell'ect⁹ ibi maior
fortuna.

Arguit̄ Qia q̄ fiūt in reb⁹ sūt p̄intēta
a deo. ergo nihil fit a fortuna.
Dōm ꝙ effectus non est denominandus a p̄i
ma causa quia illius prime cause nō habet simi-

dinē ꝓpredictā sed est denominādus a prima cā cains habet similitudinem sicut etiā contingētia in rebus et necessitas nō sumūt p ꝯpationem ad primā cām qꝛ sic oīa eēnt necessaria·qꝛ ipe cognoscit oīa necēario ī nūc eēnitatis qd ābit oē tps Sicut aūt aliqd est necessariū esse qn̄ est in actu in re ad extra necessitate ꝯditionata sic qꝛ deus videt oīa tanq̄ pñtia·iō oīa sunt sibi necessaria et ponit scūs Thomas vnū sile· qꝛ res naꝫales in se sunt materiales·p relatōnē tn̄ ad intellectū sunt immateriales· qꝛ vt intelligunt sic sunt immateriales ¶ Est tn̄ considerandū ꝫpe opinionē auicēne q deus ē cā oim tā necessarioꝝ q̄ ꝯtingētium et nō immediate sꝫ mediātibꝫ alijs causis· ꝑparauit enī quibusdā effectibꝫ cās necessarias ⁊ illoꝝ effectus sunt necessarij· Alijs effectibꝫ ꝑparauit causas ꝯtingentes et harū sunt effectꝫ ꝯtingentes·vn̄ simplr̄ est dōm q multa sunt contingentia in rebus sicut illi effectus q̄ fiūt a libera volūtate et hoc iō·qꝛ prima cā est ꝯtingēs· Et sic pt eē verū q pdestinatus pt damnari licet pdestinatio qn̄ refert ad deū sit necessaria·ꝭ si referat ad cām primā·s·ad liberā voluntatē hoīs·sic pdestinatio est contingens·

Arguitur Fatū est in rebꝫ inferioribꝫ ergo nō est aliqd fortuitū in eis·qꝛ fatū imponit rebꝫ necessitatē· ¶ Dōm q fatū nō impedit q̄n aliqd fiat a fortuna· Grā cuiꝫ sciendū est q fatū est explicatio diuine volūtatis siue puidētie in rebus creatis p cās scdas creatas· Et iō fatū dr ordo scdarū cāꝝ· Si ergo pt aliquid euenire p̄ter ordinē scdaꝝ causaꝝ tunc etiam potest aliquid euenire preter fatum· sed manifestum est q preter ordinē scdarū cāꝝ aliqd contingit et hoc fit duplr· Vno mō ex pte maīe qꝛ scꝫ materia est indisposita in istis inferioribus ex qua deberet aliqs effectus pduci et iō ꝓpe eiꝫ indispositionē nō pducit effectus intētus a superioribꝫ causis scdis· Scdō impedimētū est qꝛ aliqua inferiora sūt q̄ nō cadūt sub fato sicut sunt opatōes humane·Cuis enī aīa rōnalis pt inclinari ad aliqd opus ex fato vel ex supioribꝫ causis scdis·nō tn̄ necessitat ad hoc q̄n possit oppositū agere·et sic multa fiūt preter fatalē dispōem

Primū quidez igitur·

Postq̄ Aresto·posuit opiniones de fortuna· Hic consequēter determinat veritatē de casu et fortūa et pmo inquirit diffinitōem fortune· Scdo ponit

Secundus Tractatus

conditiōes et ea que sequūtur fortunā· Inquirit aūt diffinitōem fortune p quatuor diuisiones·q̄s sic docuit in scdo posterioꝝ· Est ergo pma diuisio· Effectuū quidā fiūt semp vt ortus solis·quidā fiūt frequēter vt cū homo nascit cū duobꝫ oculis·⁊ isti effectꝫ nō sunt casuales et fortuiti· Alij fiūt vt in paucioribꝫ vt q homo nascat sine oculis et isti effectus sunt a casu·

Arguitur Contra pmū· ortus solis nō fit semp ergo diuisio ñ valet q̄tū ad exemplū pmi mēbri· ¶ Dōm q ortus solis nō fit sp p ꝯpationē ad tps·qꝛ aliquo tpe est occasus solis·sed fit semp p compationē ad cām qꝛ ex motu celi supra nostꝝ hemisperium cātur sp ortus solis·iā posita cā ponit effectus·

Arguit Aliqui sunt effectus ad vtrūlibet ergo ista diuisio nō valet· ¶ Dōm q ꝓprie nullus effectꝫ est ad vtrūlibet· qꝛ effectꝫ ad vtrumlibet dicit qui fit a causa ad vtrumlibet sed causa ad vtrumlibet non est causa alicuꝫ effectus·quia q̄diu causa non est determinata ad aliquem effectum producendum tunc non est causa·quia nihil operatur·ergo oportet ante operationem causam determinari ad vnū· vt si aliquis vellet ire ad summū et etiaꝫ ad sanctum gereonem tunc non posset ire anteq̄ se determinet per appetitū ad vnū locū determinatū·

Eorum autē que fiūt·

Hic ponitur secunda diuisio et est ista· Quedā fiunt propter finem·scilicet que fiunt propter aliquem effectum habentem in se notabilem bonitatem vel maliciam· Alia fiunt non propter finem vt leuatio festuce de terra·vel fricatio barbe preter intentionem·

Arguitur Omne agens agit propter finem ergo omnis effectus est propter finem· ¶ Dicendum q dupliciē agēs dicitur agere propter finem· Vno modo quia agit propter quemcunq̄ finem· et sic omne agens agit propter finem quia intendit aliquid agere· Alio modo dicitur aliquid agere propter finem scdm q finis dicit aliquem effectum habentem aliquam notabilem bonitatem vel maliciam·et sic non omne agēs agit propter finem·quia quādoq̄ agit propter effectum qui non habet in se aliquam notabilem bonitatem vel maliciam· sicut si aliquis leuet festucam·et hoc modo loquit aristotiles in textu·

Horum autem alia·

Hic poit tertiā diuisionē effectuū q̄ est ista·eorꝫ q̄ fiūt ꝓpter finē·qdā fiūt ꝑm ꝓpositū·i·voluntatē et intellectum.sicut sunt opationes facte ab hoīe ꝑm ꝙ hmōi vl ab aliquo habente intellectū. Alia sunt que nō fiūt ꝑm ꝓpositū sicut ꝑatões facte p res nãales et p q̄cūqꝫ nō hñtia intellectū.

Arguitur Opa nature sunt ab intelligentia nō errante·g° sūt ꝑm ꝓpositū· Dōm ꝙ effectus naturales pñt ad duo compari. Uno mō ad cām ꝑmā ⁊ sic fiūt ꝑm ꝓpositū·qꝛ fiūt ab intelligentia nō errante· Alio modo compant ad cās proximas·et sic fiūt nō ꝑm ꝓpositum· sicut motus deorsum in lapide nō fit ꝑm ꝓpositū q° est in lapide· Effectus em̄ debꝫ denoīari a cā ꝓxīā ergo simpliciter est dōm ꝙ effectus nãales fiūt non ꝑm propositum·

Sicut enim et quod ē·

Consequēter ponit quartā diuisionē ad inquirendū diffinitionē fortune·sicut ens diuiditur in ens p se ⁊ in ens p accñs·ita cā diuiditur in cām p se et cām p accñs· Et ponit drñam inter membra diuisionis dicens ꝙ causa per se est finita et determinata.sed cā p accñs est infinita et indeterminata q° sic ꝓbat·qꝛ infinita vni accidūt· Est ergo intelligendū ꝙ cā p se dr̄ finita et determinata in ordine ad effectū sic scꝫ ꝙ semp natus ē fieri effect⁹ ex tali causa·et p oppositū causa p accidens dr̄ indeterminata in ordine ad effectum sic scꝫ ꝙ ex ea nō est semp natus sequi effectus·sicut domificator est causa p se domus·et albedo est cā p accidens· Pōt etiam assignari alia drñā extra textū·qꝛ causa p se est cui⁹ effectus similitudo est in agente siue in causa·sicut domificator p ꝓpeam quā habet in mente est causa domus·quia domus facta aderra habet similitudinē ad ꝓpeam que est in intellectu practico domificatoris·

Arguit Infinitū nō est in reb⁹·ergo nō pñt infinita vni accidere· Dicendū ꝙ infinitū capit dupl'r· Uno mō cathegrãmatice ⁊ sic significat materiā sine forma vl quātitatē extensam sine termino·et sic est verū ꝙ infinitū nō est in rebus. Alio mō capit infinitū sincathegrãmatice·et sic valet in ꝯtinuis nō tm̄ q̄n maius et in discretis nō tot q̄n plura·et sic vtiqꝫ infinitū pōt esse in rebus· sic em̄ accipit infinitū p indeterminato et sic infinita vni accidunt· id est non tot quin plura·

Arguitur Si infinita vni accidunt ergo de accidentib⁹ nō est scientia· Dōm ꝙ duplicia sunt accñā·quedam ꝓpria et illa non sunt infinita in vno·et de illis est scīa·qꝛ talia accñā sciunt de subiecto· Alia sūt accñā communia et illa sunt infinita in vno ꝑm potentiā·et sic de illis non est scientia in ordine ad tale subiectum·

Sicut ergo dictū est·

Hic consequēter ondit siue reducit fortunam ad membra dictaꝝ diuisionū·et vult ꝙ fortuna quo ad vltimā diuisionem continet sub causa p accidens· Et quo ad primā diuisionē fortuna est causa eoꝝ que fiūt extra semp et frequenter· Et quo ad tertiā diuisionē fortūa est cā illoꝝ q̄ fiūt ꝓpter finē· Quo ad quartā diuisionē fortūa est cā eoꝝ q̄ agūt ꝑm ꝓpositū· Ubi⁹ g° his sic collectis elicit talē diffinitōem fortūe dicēs· Qꝛ fortūa ē cā p accidēs in his q̄ fiūt extra sp et frequēter ꝓpter hoc in agentib⁹ ꝑm ꝓpositū· Ex quo elicit vnū correlarium·s·ꝙ circa idē sūt intellect⁹ ⁊ fortūa·i· in eodē subiecto·qꝛ ꝓpositū nō est sine intellectu practico qui est materialiter fortuna·

Querit Utrū ista diffinitio sit p casu et fortūa sufficiēter assignata· Et videt ꝙ nō qꝛ hic nihil dr̄ de casu· Dōm ꝙ sub hac diffinitōe etiā includit diffinitio casus·ex hoc em̄ ꝙ illa pticula ꝑm ꝓpositū omittit ⁊ ei⁹ oppositū opponat tūc est diffinit̄o casus· Uñ casus pōt sic diffiniri· Casus est cā p accñs eoꝝ q̄ fiūt extra sp et frequēter ꝓpter h⁹ in nō agētib⁹ ꝑm ꝓpositū id ē ꝑm volūtatē·qꝛ fortūa ē in agētib⁹ ꝑm volūtatē· Casus ꝟo in nō agētib⁹ ꝑm volūtatē

Arguit Casus ⁊ fortūa sūt cē naturā·ef fect⁹ fortuiti g° nō sunt cāe·añs ꝓbat·qꝛ inuētio thesauri ē eff.ūs ⁊ cōiē dr̄ fortūa Dōm ꝙ dupl'r accipit fortūa· Uno° ꝑm vulgares ⁊ sic effcūs fortuit⁹ dr̄ fortūa qꝛ ipi solū accipiūt effcm̄ fortuitū p fortūa· Cui⁹ rō ē qꝛ noia imponūt a nocōrib⁹ nob·cū g° effcūs sit notior nob g° fortūa ipomit a vulgarib⁹ ad significādū effcm̄ Alio° accipit fortūa put ē cām tal' effcūs·et sic phi accipiūt fortunā·exēpli grā· Ipe fossor inueniens thesaurum dicitur fortūa ꝑm phos· Et si dicatur ex hoc sequitur ꝙ album est fortuna qꝛ est cā p accidens· Dōm ꝙ dupliciē aliquid dr̄ cā per accidens· Uno modo ꝑm ꝙ p accidens se tenet ex

parte cause ⁊ sic albū in domificatoē dicit causa per accidens. est eīn in domificatore sicut accidēs in subiecto. Alio mō p accidēs se tenet ex parte effectus quia scʒ coniungit effectui p se. ⁊ sic causa p accidens est fortuna quia coniungit effectui p se intento ab agente. sicut inuentō thesauri cōiungit fouee. ¶ Circa qd̄ querit in quo p̄dicamēto sit fortuna. Dōm q̄ fortuna capitur dupliciter Uno modo formaliter pro forma relationis cause per accidens ad effectū fortuitū. ⁊ sic est in predicamento relationis. sicut etiam hoc nomē causa a toto genere est in predicamento relationis. Alio modo capit fortuna materialit̄ scʒ pro illo in quo subiectatur talis relatio. et hoc materiale est duplex scʒ propiquū in quo immediate fundatur. sicut intellectus practicus alicui⁹ agentis p intellectum cui accidit aliquid p̄ter intentionem. Aliud est materiale remotum scʒ ipse totus homo agens. Dōm est ergo q̄ s̄m materiale ꝓpinquū est in secunda specie qualitatis. sed s̄m materiale remotum est in predicamento substantie Ex quo patet q̄ fortuna significat causam per se non s̄m q̄ hmōi sed s̄m q̄ est relata ad effectum per accidens. Unde non est inconueniens idem eē causam p se et per accidens si cōparetur ad diuersos effectus. Exempli grā. fossor pōt ad duo cōparari scʒ ad foueam et sic est causa p se. quia fouea est semp nata sequi ex fossore. Alio mō comparat fossor ad inuentionē thesauri. ⁊ sic est causa p accidens quia talis effectus non est semper natus sequi ad talē cām ⁊ sic d̄r fortuna.

Arguitur Omne p accn̄s reducit ad p se. si ergo fortuna est causa p accidens ergo reducitur ad p se. et sic nō erit p accidens. ¶ Dōm q̄ duplex est reductio aliquorum adinuicē. Una est s̄m p̄emptitatē sic q̄ reductū fiat idem cū eo ad quod reducit. et sic maior est falsa. quia p accn̄s nūq̄ fit idem cū causa p se. Alia est reductio p cōiunctionem quia scʒ illud quod reducit ad alterū ꝯiungit illi ad qd̄ reducitur. et sic maior est vera. quia effectus fortuitus ꝯiungit effectui p se. et cā p accn̄s que d̄r fortuna coniungit cause p se. et hoc est qd̄ infra d̄r q̄ casus et fortuna reducūtur ad genus cāe efficientis. q̄r casus reducit ad naturam q̄r ꝯiungit naturali agenti. et fortuna ad intellectū practicū

Arguitur Aresto. dicit septimo metaphisice q̄ cā ~~omnis~~ p accn̄s est agens vt in pluribꝰ ~~sed illud est cā p se ergo~~ ~~fortuna erit cā p se.~~ ¶ Dōm q̄ agens vt in pluribus accipit dupl'r. Uno mō vt ~~agēs~~ vt in pluribus. et sic agens vt in pluribꝰ est cā p se non aūt p accidens. Alio mō capit agēs vt in pluribꝰ s̄m q̄ ~~deficit~~ vt in paucioribus ~~vel s̄m q̄ sibi euenit aliquid vt in paucioribꝰ~~. et sic ~~causa p se etiā~~ est causa per accidens ~~respectu illius qd̄~~ euenit vt in paucioribus. Utroqʒ eīn mō pōt agenti aliquid accidere p̄ter intentionē. Uno mō ex defectu agētis. Alio mō ex indispositōe materie ~~et ideo aresto. vij. metaphisice dicit qd̄ materia est causa contingentie quod intelligit de materia s̄m q̄ est in effectu. q̄r sic materia impedit intentionē agētis.~~

Arguit Omnis cā p accn̄s est indeterminata. sed fortuna est cā p accn̄s ergo est indeterminata. sed ex causa indeterminata non pōt fieri aliquis effectus. ¶ Dōm q̄ dupliciter causa d̄r indeterminata. Uno modo p modū indifferentie quia scʒ habet se differenter ad vnū effectum et ad aliū. et sic causa ad vtrūlibet d̄r esse causa indeterminata non aūt fortuna sic ~~ut~~ tam dixit auicenna. ⁊ sic est verū q̄ ex tali causa non fit effectus. Alio mō d̄r causa indeterminata p modū contingentie quia scʒ talis causa contingentem habitudinem habet ad talē effectum. et sic fortuna etiam est causa indeterminata. quia effectus fortuitus non solū natus est fieri ex tali causa ex qua modo fit ꝟ potest fieri a multis alijs causis. Et p hoc pōt sciri dr̄na inter fortunā et causam ad vtrūlibet. quia q̄uis in hoc conueniūt q̄ ex vtroqʒ pōt sequi effectus vel nō tamen in hoc differunt. quia fortuna est causa p nunc determinata ad aliquem effectum. sicut fossor inueniens thesaurum est pronunc determinatꝰ ad inuentionē thesauri. ꝟ cā ad vtrūlibet s̄m q̄ hmōi nūq̄ est determinata ad aliquē effectū.

Arguit Effectꝰ fortuitꝰ nūq̄ ē p̄intentꝰ ab agēte gᵒ fortūa nō est eoꝝ q̄ fiūt ꝓpt̄ hꝰ. i. ꝓpt̄ finē ¶ Dōm q̄ dupl'r d̄r aliq̄d agē ꝓpt̄ hoc. Unoᵒ aliq̄ cā agit ꝓpt̄ hoc s̄m actū q̄n. s. intēdit finē ꝓpt̄ quē agit. ⁊ sic cā p se est cā agēs ꝓpt̄ hoc. sicut fossor s̄m actū agit ꝓpt̄ foueā Alioᵒ aliqd̄ agēs agit ꝓpt̄ hoc s̄m aptitudinē. q̄r scʒ est talis effectꝰ q̄ agēs egissʒ ꝓpt̄ hoc si talē effectū p̄sciuissʒ fuisse futurū. ⁊ sic etiā fortūa ē cā agens ꝓpter hoc. q̄r nullus effectus d̄r fortuitus nisi habeat in se aliquā notabilem bonitatē vel maliciā. ⁊ ꝓpt̄ talē effectū sp agēs egissʒ si sciuissʒ eum assecuturum. sicut fossor vtiqʒ egisset propter

inuentionem thesauri si presciuisset inuentionem thesauri. sed fossor non diceretur fortuna si inueniret lapidem in fouea. quia non est alicuius notabilis bonitatis vel malicie. et sic ille effectus non est propter hoc. quia quamuis presciuisset se inuenire lapidem tamen non egisset propter hoc. i. propter inuentionem lapidis.

Arguitur Uanum et frustra videntur esse propinqua ad casum et fortunam. et tamen non fiunt propter finem. ¶ Dicendum quod vanum et frustra conueniunt et differunt cum fortuna. Conueniunt quia communiter fiunt propter finem. sed differunt quia frustra fit propter finem quem non attingit. quia ille dicitur frustra fuisse in summo qui non est executus finem propter quem fuit ibi. sed fortuna et casus attingunt finem quem non actualiter intendebant sed solum aptitudinaliter.

Arguitur Si fortuna fieret extra semper et frequenter. sequeretur quod eclipsis lune et solis essent fortuita. quia fiunt extra semper et frequenter. ¶ Dicendum quod aliquid dicitur fieri raro dupliciter. Uno modo per comparationem ad tempus et sic eclipsis solis et lune fiunt raro. Alio modo aliquid dicitur fieri raro per comparationem ad causam. quia scilicet posita causa a qua talis effectus fit raro ponitur talis effectus. et sic effectus fortuiti fiunt raro. sicut patet exemplariter de fossore et inuentione thesauri. quia licet inuentio thesauri habeatur quandoque ex fossione raro tamen ex illa causa sequitur talis effectus. sed posita causa eclipsis solis semper ponitur eclipsis solis.

Arguitur Aliqui dicuntur vniuersaliter bene fortunati. sicut aliqui milites et medici ergo fortuna non fit vt in paucioribus. ¶ Dicendum quod si aliquis effectus vt in pluribus contingat talis non est a fortuna et sic si aliquis miles capiat communiter victoriam in pugna tunc victoria non est fortuita sed accidit ex quadam industria siue fortitudine militis dicitur tamen quantum ad alios ignorantes industriam suam quod talis victoria fiat a fortuna. Simile est de medico. Potest etiam contingere quod ex impressione corporum celestium aut ex motione superiorum spirituum intellectualium aliquis inclinetur ad aliquid agendum. et contingit quandoque quod tali actioni coniungitur aliquod bonum preter intentionem quod est fortuitum.

Arguitur Aliqua fiunt vt in pluribus vt aliquis ambulans per viam lutosam maculatur. sed ergo fortuna est eorum que fiunt vt in pluribus. ¶ Dicendum quod dupliciter aliquid cadit sub intentione. Uno modo sub intentione primaria. quia scilicet hoc principaliter intendit. et sic verum est quod maculatio non cadit sub intentione ambulantis per viam lutosam. Alio modo aliquid cadit sub intentione secundaria. quia scilicet intendit aliquid ex quo aliud necessario sequitur. et sic maculatio cadit sub intentione ambulantis per viam lutosam. et ideo illa maculatio non est fortuita. quod enim fortuitum est non debet esse intentum aliquo istorum modorum.

Infinitas quidem ergo

Postquam Aristoteles posuit diffinitionem fortune. consequenter assignat causam proprietatum fortune. et hoc arguit. quia diffinitio est medium demonstrandi passionem de subiecto. Ponit ergo in summa sex proprietates quarum tres ponuntur a sapientibus et tres a vulgaribus. Prima ergo proprietas fortune posita a sapientibus est quod cause illius quod fit a fortuna sunt infinite. Secunda est quod fortuna est immanifesta hominibus. et per hoc exponitur tercia opinio data de fortuna. Tercia proprietas est nihil fieri a fortuna. et per hanc exponitur prima opinio antiquorum de fortuna. Causa prime proprietatis est quod fortuna est causa per accidens sed sicut dictum est. infinita vero accidunt. ergo hoc quod per accidens contingit habet infinitas causas. Ratio secunde proprietatis est. quia sicut dictum cause eius quod est a fortuna sunt infinite sed infinitum est nobis ignotum sicut dicitur in primo huius. ergo etiam fortuna est immanifesta nobis. Dicit notanter nobis quia effectus fortuiti a deo prouidentur sicut effectus per se. et ideo tercia opinio simpliciter est falsa. Ratio tercie proprietatis est. quia fortuna est causa per accidens sed quod per accidens est quodammodo non est. quia quod per accidens est non est causa simpliciter. ergo fortuna quodammodo non est.

Et dicere aliquid extra

Hic ponit alias tres proprietates positas a vulgaribus. Prima est quod fortuna est sine ratione. Secunda quod aliquid est fortuna bona et aliquid mala. Tercia est quod aliqui habent eufortunium et aliqui disfortunium. Ratio prime proprietatis est. quia ratiocinari non possumus nisi de his que fiunt semper et frequenter. cum ratiocinium fit ex necessariis. sed fortuna fit extra semper et frequenter se habentibus quia effectus fortuitus contingit per accidens et de causis per accidens non possumus habere rationem. ¶ Et circa hoc mouet dubitationem. vtrum omnis

causa per accidens potest dici causa effectus for tuiti siue fortune. et vult q̃ non sed solum illa causa p accidens dicitur causa effectus fortuiti que aliquid influit in effectū p se intentū. et io ve tus estus siue calor pūt dici cā fortuita sanitatis sed nō depilatio. i. abrasio crinium.

Fortuna enim quidē.

Hic ponit rōem alterius pprietatis sc; q̃ aliqua fortuna dr bona et aliqua mala. et stat rō in hoc Ex quo fortuna est cā p accidens eius qđ euenit preter intentionē. pt aliqđ euenire preter intētio nem dupl'r. Uno mō euenit aliqđ bonū et dr fortuna bona. et qñq; euenit aliqđ malū et dr fortu na mala. et qz hec pprietas fortune ē ſm vulgares. ideo ipa respicit fortunā ſm q̃ significat effe ctum fortuitum.

Eufortuniu; autem.

Hic ponit cām tercie pprietatis quare sc; aliqui dicūtur eufortunati et aliqui diffortunati. et vult q̃ eufortuniū ɔtingit dupl'r. ſic diffortuniū. Primo cōtingit eufortuniū qz aliqđ magnū bonū euenit pter intentōnē. Dicit enī eufortuniū ab eu qđ est bonū. Scđo mō ɔtingit eufortuniū qñ aliqs fuit ppinquꝰ magno malo a quo sepat pter intentio nem quia priuari a malo est aliqđ bonū. Sic eti am diffortuniū dr dupl'r. Uno mō qñ alicui acci dit magnū malū pter intentionē. Scđo si aliqs sit ppinquꝰ magno bono et sepat ab illo pter in tentionē tūc dr diffortunatus. Et cām istius po nit aristo. in textu. qz qđ parum deest nihil dee se videt. et ideo si aliquis ē ppinquꝰ magno bono et priuat ab eo habet diffortuniū qz videbat ac si ha beret illđ magnū bonū. Ex omnibꝰ istis elicit q̃ eufortuniū et diffortuniū sūt intenta qrā p accñs sūt et extra sp et freqnter sūt incerta

Queritur

Utrū vnus homo possit ēe melius fortunatꝰ alio. et videt q̃ nō. quia fortuna est intellectꝰ practicus in homine sed intellectus nō ē magis in vno q̃ in alio ergo fortuna nō ē magis in vno q̃ i alio ¶ Dicēdum q̃ fortuna capit dupl'r. Uno mō ex pte cause ſm q̃ fortuna significat ipm intellectū pra cticū vel ipsum agens p intellectum. et sic in vno nō est plus fortuna q̃ in alio. quia ſube et qlita tes de scđa specie nō suscipiūt magis et minus. Alio mō capit fortuna ex parte effectus fortuiti et sic est magis in vno q̃ in alio. quia vni acci dunt plures effectus fortuiti q̃ alteri. hoc autē pōt contingere ex duobus. Uno mō ex pte agen tis. ex quo enī effectus fortuitus accidit pter intē tōnem sic illi agenti multa accidūt a fortuna qđ parꝫ intendit vel preuidet. et sic fatuis multa acci dūt a fortuna. Alio modo contingit istud ex pte illorum que concurrunt ad actionem hominis. et sunt tria scilicet corpus intellectus et voluntas. Ex parte corporis potest aliquid accidere vni q̃ ipse inclinetur ad aliquid agendum. et ex illa a ctione euenit aliquid fortuitum preter intentio nem sicut si aliquis ex influentia corporum cele stium diminuatur sanguine. diminutio sangui nis est fortuita. quia homo per se mouetur ad ca lorem per talem influentiam et ex tali calore di minuitur sanguis. Ex parte intellectus potest iterum contingere. quia boni angeli possunt mo uere nostrum intellectum. mouent ergo quan doq; intellectum ad aliquid operandum cui cons iungitur aliquid preter intentionem operantis. et hoc fit a fortuna. et quia hec non accidit equa liter omnibus sic fortuna non accidit equaliter omnibus. Similiter ex parte voluntatis que mouetur efficaciter a deo qui potest mouere vo luntatem ad aliquod opus cui accidit aliquod bo num preter intentionem voluntatis et pōt con tingere vni et nō alteri

Differunt autez quo

Posita diffinitione casus et fortune. iam conse quenter comparat ea adinuicem et primo ponit conuenientiam. et vult q̃ casus habet se in plus q̃ fortuna. et ideo omnis fortuna est casus ſꝫ non omnis casus est fortuna.

Arguitur

Si hoc est verum tunc nō sunt distincta casus et for tuna. sed dictum est prius q̃ sunt opposita ¶ Di cendum q̃ casus capitur dupliciter. Uno mō ſm eius primam impositionem. et sic casus significat quamcunq; cām per accidens siue fit in agētibus ſm propositum siue non. et sic est verum q̃ casus est genus ad fortunam. Alio modo accipitur ca sus prout significat causam per accidens in non agentibus ſm propositum. et hoc contingit per regulam topicam que dicit. Quandocunq; est a liquod nomen commune duobus. si tunc vni ex eis imponat spāle nomē et alteri nō tūc alterū vsurpat sibi nomen commune. quia ergo causa per accidens in agentibus ſm propositum habet

nomen impositum scilicet fortuna. ideo casus vocatur causa per accidens in non agentibus fm propositum.

Fortuna quidem est.

Hic ponit drñam inter fortunā et casum dicens q fortuna est in agētib' fm ppositū.i. intellectū et voluntatē qd pbat rōe et signo. Rōe sic. In illis est fortuna in quib' est agere q2 ex actione cōtingit eucontingere.i.bona fortuna seu bonū cōtingere. effectus eīm fortuitus cōiungit alicui effectui p se sicut dictū est. sed actio est solū in hñtib' intellectū et voluntatē. quia agere est se ad finem dirigere. sed solū hñtia intellectū et volūtatē dirigūt se ad finē. Alia aūt aīata potius dirigūtur ex instinctu nature. et ideo potius dicunt agi q agere. q2 agūtur ab instinctu nature

Signum autem est.

Consequēter pbat idē p signū et stat in hoc. Fortuna videt ēē eadē felicitati vel ppe felicitatē. sed manifestū est q felicitas solū inuenit in hñtib' intellectū et voluntatē ergo etiā fortuna. Minor est manifesta. q2 bruta nō sunt felicitabilia. Maior ptz q2 aliqui dicebāt q felicitas consisteret in diuitijs. q2 ergo dicim' illos ēē fortunatos q possident magnas diuitias iō fm eos fortuna esset eadē felicitati. fm veritatē tñ felicitas practica que ɔsistit in habitib' prudentie ɔiunctis vtutib' moralibus est ppe fortunā. q2 talis nō pt pfecte haberi absq3 diuitijs vel bonis fortune. qd sic ptz q2 sunt multe vtutes morales quaꝝ vsus haberi nō pōt absq3 diuitijs. sicut est liberalitas et magnificentia. et iō ɔuemēter dr q fortuna est ppe felicitatē. q2 bona fortune seruiūt ad felicitatem et notanē dictum ē de felicitate practica. q2 felicitas speculatiua q consistit in habitu sapiētie nō habet ordinē ad fortunam. Circa qd sciendum q est duplex felicitas. quedam pmaria et principalis q fm aresto. pmo et decimo ethicoꝝ consistit in opatione optime potētie circa optimū obiectū et talis felicitas consistit in cognitōe dei p intellectum. Alia ē felicitas secundaria q consistit in opatione prudentie in qua ɔnectunē oēs vtutes morales. et de ista dm ē q ē ppe fortunam

Et propter hoc neq3.

Hic elicit ex pdictis correlarie in quibus nō ē fortuna. et dicit q in inaīatis in brutis et pueris nō ē fortuna. et hō sumit ex dictis q2 nō hñt ppositum. Dnt tñ inanimata hrē fortunā fm similitudinē sicut dixit Prothetus talis phus q lapides ex quibus fiūt are.i.altaria sunt bñ fortunati quia honorantur. et alij lapides qui ponuntur in pauimento sunt infortunati quia calcanē pedibus. quia ergo illi dicuntur bñ fortunati fm eē quibus impendūtur magni honores. sic ad illius similitudinē lapides dicūtur bñ fortunati qui honorantur.

Arguitur

Infantes habent ppositū quia habent intellectum. similiter et fatui. ergo in eis est fortuna. Dōm q q̄uis habent ppositum fm habitum q2 habēt potētiam intellectiuam et volitiuam. non tamē habēt fm actum. quia actu non operātur fm intellectum et voluntatē.

Sed casus est in alijs

Consequēē ostēdit q casus sit in plus q fortūa. quia non solum est in hominibus qui voluntarie agunt sed etiam est in alijs aīmalibus et etiam in rebus inanimatis. Et ponit exēplum de alijs animalibus sicut dicit q equus casu venit quando salutē acceptus ē non veniēs ppē salutē. sed vt acciperet pabulum. Aliud exemplum ponit in rebus inaīatis dicēs q tripeda cecidit casu.i. q sic stat p casū vt sit apta ad sedendum. licet ista de cā nō cecideraŧ vt staret apta ad sedendū s3 quia grauis. et sic hoc fit ppie a casu pter intentōem nature. Ex quo concludit q quandocunq3 alicui accidit aliquid quod fit propter finem tunc talis effectus dicitur esse a casu quando est in non agentibus fm propositum. et est effectus fortuitus qñ fit in agentibus fm ppositum.

Signuz aūt est quod

Hic ostendit q casus sit in hiis que fiunt propter finem et hoc sic. Uanum et frustra fiunt propter finem sed casus videtur esse idem cum vano et frustra. ergo etiam casus fit propter finem Maior probatur per diffinitionem eius quod est frustra. quia frustra est quod aptum natum est esse alterius causa. cum non inducat id est attingit illud cuius erat aptum natum esse causa. Sicut ergo aliquis dicitur frustra ambulasse post cenam si non deposuit ventrem quia ambulatio post cenam est causa illius frustrati. Et dicitur notanter qd est aptum esse alterius cā q2

si aliquis dicat se esse frustratū illo fine q̄ aptus natus nō est sequi ex aliquo ope et n̄ sequit͛ tūc nō egit frustra. vt si aliquis dicat se frustra bal neasse sine eclipsi solis ipse est deridendus. qꝛ ex balneatione nō solet fieri eclipsis. Minor pꝫ qꝛ casus et vanū h̄nt idem nomē apud grecos. quia vocant̄ anthomatū. Habent eñ in hoc ꝯuenientiam ꝙ vtrūqꝫ fit ꝓpter finem t̄n differēter. qꝛ vanū est ꝓpter finem actualem quē non attingit. ꝫ casus nō est ꝓpter finem actualem sed aptitudinalem quē finē aptitudinalē attingit.

Maxime autē semper

Ex his omnib⁹ ꝯcludit dupliceꝫ drñam inter fortunā et casum. Prima est ꝙ casus est in his que fiūt a natura. qꝛ bruta et inaīata agunt solū naturaliter in quibus est casus. sed fortuna est in agētibus ꝫm ꝓpositū. Ex quo sequit͛ alia drña ꝙ casus est in illis agentib⁹ quoꝝ p̄ncipiū agendi est intra. qꝛ natura est principiū eius in quo est. sed fortuna est in his quoꝝ p̄ncipiū agendi non est intra. Nō qꝛ agentia ꝫm voluntatē accipiūt speciem et formā a rebus adextra. sic ergo dicit͛ ꝙ principiū opationis eoꝝ est adextra.

Arguit

Principiū agendi est in agente et sic ab intra. ergo etiā fortuna sit a cā cui⁹ principiū est intra. Dōm ꝙ duplex dꝛ aliquod principiū ab intra. Primo qꝛ subiectatur in agēte. et sic est principiū intra in agentib⁹ ꝫm ꝓpositū. Alio mō principiū agēdi dꝛ ab intra qꝛ orit͛ ex intrinsecis p̄ncipiis vel est p̄ncipiū intrinsecū. et sic principiū agendi in naturalib⁹ est ab intra et in voluntariis agentibus non. quia principiū agendi siue opādi in naturalibus est forma substantialis. sed in voluntariis agentib⁹ illud p̄ncipiū agendi non est ab intra sed ab extra. qꝛ ē p̄dca ꝯcepta a re ad extra que p speciem intelligibilē est subiectiue in intellectu licet ipa sit obiectiue in intellectu.

Dꝫ modoꝝ causarū.

Postq̄ phus dixit ꝙ casus et fortuna sunt cāe p accñs. et qꝛ cā p accñs semp ꝯiungit͛ cause p se. ergo ondit ad qd̄ genus cāe reducāt͛. i. cui ꝯiungātur casus et fortuna. et vult ꝙ reducātur ad genus cāe efficientis. qd̄ sic ꝓbat. qꝛ casualia fiunt a natura. fortuita ab intellectu. et hoc pꝫ ex drña prius data de casu et fortuna. sed natura et intellectus spectant ad genus cāe efficientis. ergo etiā fortuna et casus reducūtur ad genus cause efficientis. Minor ꝓbatur. qꝛ natura et intellect⁹ mouent executiue. ꝫ executiua motio spectat ad genus cāe efficientis ergo ⁊c.

Queritur

Quare casus et fortuna non p̄nt reduci ad alias cās. Dōm ꝙ ideo. nō eñ p̄nt reduci ad genus cause materialis. qꝛ effectus fortuiti acquirūtur p actionē. sed materia p̄iacꝫ actioni et sic nō p̄nt ad cām materialem reduci. Ideo nō ad genus cause formalis nec etiā finalis. qꝛ tam forma q̄ finis intendunt͛ ab agente. sed effectus fortuitus nō est p̄intentus actualiter. ⁊ sic repugnat ea reduci ad genus cause formalis vel finalis.

Quoniam autē sunt.

Hic ex p̄dictis reprobat͛ qudam opinionē antiquorū prius datā de fortuna scꝫ ꝙ fortuna est causa celi et oīm mundanoꝝ. et stat reprobatio in hoc. Si fortuna est cā celi et oīm mūdanoꝝ ergo erit aliqua cā prioꝝ cā celi. sed hoc est impossibile. quia p̄mus effectus habet p̄mā cām. sed celū est p̄m⁹ effectus inter res naturales siue corpales. Maior pꝫ quia fortuna est cā p accñs ꝯiuncta cāe p se sicut dictū est. sed oē p se est prius eo quod est per accidens.

Queritur

Vtrū illud poema de fortuna qd̄ dicit fortunā eē deā immortalē āministrantē tpalia velatam linteo voluentē rotā sit verū vel non. Dōm ꝙ illud poema pōt duplr̄ intelligi. Vno mō ꝫm veritatē sic ꝙ veraciter est talis dea immortalis administrans tpalia et sic simplr̄ est falsum. qꝛ p̄ma causa scꝫ deus sicut administrat spūalia ita et tēporalia. qꝛ sicut dicit sapiens. Sapia diuina attingit a fine vsqꝫ ad finē fortiter ⁊ disponit oīa suauiter. Alio mō pōt istud poema intelligi ꝫm apparentiā nostrā. et sic p̄t poema saluari. quia ꝫm nostrā apparentiā apparet ꝙ ista tpalia q̄si ceco mō āministrant͛ hoibus. qꝛ bonis q̄nqꝫ dant͛ in paucitate. et malis in abundātia. et ideo dicit͛ dea esse ceca siue velata linteo quasi non cognoscens quib⁹ distribuat tpalia. et dꝛ voluere rotā ꝓpter magnā mutabilitatē istarū reꝝ tpalium. qꝛ sicut in rota que voluit͛ fit magna mutatō ꝫm situm rote et sic reditus ptiū rote ad eundē sitū in quo prius fuerant. sic etiā est multiplex mutatio in istis tpalibus. qꝛ multi deueniūt de paupertate ad diuitias et ecōtra. sed ꝫm veritatē ista

nõ fiunt a fortuna sed a deo prouidente et ordinãte. q eni mali recipiũt multa tpalia hoc forsan ẽ qz deus pordinat vt recipiãt pmiũ tpale si forsã in vita aliqua bona fecerunt de genere bonoꝝ q̃a post hanc vitã in eternũ damnabũt cũ ergo non pñt pmiari post hanc vitã et nullũ bonũ manet irremuneratũ necesse est vt hic recipiãt pmiũ. et sunt multe alie cause sm occulta dei iudicia.

Que autez sunt cause

Postq̃ Aresto. determinauit de causis p se et p accñs. Hic õñt ondit q nõ sunt plures cause his que dicte sunt. et hoc pbat. qz tot sũt cause quot modis contingit conuenienter rñderi ad interrogatione factã p ppter quid. qz ppter quid querit de causa sed hoc ptingit quatuor modis. ergo sunt tñ quatuor genera causaꝝ. Minor ondit exemplariter. qz qñqz ppter qd reducit ad cãm formalem sicut in mathematicis q̃ diffiniunt p formã sic q nõ p materiã sensibilẽ. qñqz ppter qd reducit ad cãm efficientem. vt ppter qd illi certauerũt qz furati sunt. furtũ eni mouet aliquos ad certamen. qñqz reducit ad cãm finalem vt si dicat ppe qd aliqui pugnãt rñdet q vt dominẽt. qz dominiũ ẽ finis belli. qñqz ad cãm materialẽ. vt ppe qd aliqd est corruptibile. rñdet qz cõpositũ ẽ ex ptrarijs.

Quoniam aũt cause.

Postq̃ phus determinauit de causis. õñt ppomit q ad phisicũ spectat determinare de omnib' istis causis. et q habet demõstrare p omnes istas cãs

Veniunt autem tres.

Exequit suũ intentũ. et pmo pbat q naturalis phus habet determinare et psiderare oẽs causas et hoc pbat supponendo duo pambula. Primũ ẽ q multotiens tres cause coincidũt sc̃ efficiẽs forma et finis. qñqz aũt due coincidũt sicut forma et finis. sed in istis coincidẽtijs est drña. qz tres cause coincidũt in vno spẽ et nõ nũo sicut sunt efficiens forma et finis. sed forma et finis coincidũt in vno numero.

Arguitur Celũ et aĩa nobilis sũt cã efficiens istoꝝ inferioꝝ. et nõ coincidũt in vnũ spẽ cũ istis inferiorib' g' et c. ¶ Dõm q duplex est cã efficiẽs. Vna est equiuoca et illa nõ coincidit cũ forma in vnũ spẽ Alia ẽ cã efficiẽs vniuoca et talis coincidit cũ forma in vnũ spẽ. sicut homo generat hominẽ et forma hominis generãtis est vnĩ spẽi cũ forma hominis geniti. ¶ Et si dicat. finis nõ coincidit in vnum spẽ cũ forma. qz finis domus est inhabitatõ et forma est vnio partiũ domus. Dõm q duplex est finis. s. finis quo puenit ad vltimũ finẽ et ille coincidit cũ forma. qz vnio partiũ in domo est forma et etiã finis quo. Alius est finis vltimat' vt inhabitatio. et ille nõ coincidit cũ forma. et hoc alij dicũt sic. Forma est finis generationis. sed finis grã cui' est finis generãtis. Dõm est ergo q finis quo coincidit cũ forma in vnũ nũo. nec seq̃tur q cãe coincidãt. qz ista est coincidentia materialis et nõ formalis vt prius dictũ est.

Et tenet philicus con

Hic ponit scdm pambulũ et est istud. q phisicus tenet considerare quecũqz mouent mota. si autez sunt aliqua que mouet et nõ mouent nõ sunt phisice psideratõis. et hoc iõ qz phisicus debet psiderare de rebus naturalib'. et naturalia dicũt q̃ hñt intra se pncipia motus passiui. qd ergo mouet et nõ mouet nõ est res naturalis. ¶ Et iõ ipsius phie est triplex intentio siue studium. qz aliquod est circa immobile sicut studiũ metaphisice. aliqd est circa mobile et incorruptibile et est phisice considerationis. sicut studiũ in quo querit de corporib' celestibus. Aliud est circa mobile et corruptibile et etiam ptinet ad phisicũ. Ex quo patet q ista diuisio nõ sumit sm diuersitatẽ sciaꝝ s sm diuersitatẽ reꝝ extra aĩam existentium.

Quare propter quid.

Hic ex pdictis suppositõibus pbat q ad naturalem phm ptinet considerare oẽs causas. et primo pbat hoc de tribus causis. s. de efficiente materia et forma. scdo de fine. Intendit ergo talẽ rõnem Phus naturalis habet determinare de generabilibus et corruptibilibus sicut ptz ex scda suppõe. ergo habet etiam determinare de his que pcurrũt ad generatõem. sed tres cause concurrũt ad generatõem. quia oportet in generatõe eẽ aliqd qd fiat post aliud. i. oportet eẽ formã que acquiritur materie pexistenti. Scdo oportet eẽ aliquid qd faciat generatõem. i. efficiẽs. Oportet tertio esse aliquod qd sustineat. s. materia que est subiectũ et ex istis tribus causis psequit generatũ. nõ tñ omne mouẽs psiderat a phisico sed mouẽs motũ. quia aliquod est mouẽs omnino immobile quod est principiũ omniũ.

Et quod quid est et.

Hic ondit q ad naturalem phm spectat ɔsiderare finē et hoc sic. Forma et finis coincidūt p pmā supposēm. sed phisic⁹ hz ɔsiderare formā ergo finē. et posset aliquis dicere ergo phisic⁹ nō hz ɔsiderare finē inq̄tū finis. addit aresto. scdam rōem scz istā. phs naturalis habet ɔsiderare naturā ß natura agit ꝓpter finē ergo hz ɔsiderare finē inq̄tū finis. et sic phisicus habet ɔsiderare oēs causas.

Et penitus reddendū

Hic ꝓbat scdaz ptē. s. q phisic⁹ habet demōstrare p oēs cās. et pmo dicit q p oēs cās demōstrandū est a phisico. ⁊ dicit q ꝓpter q̄d est in naturalib⁹ penitus reddendū vłr. i. p oēs cās. Deīn ponit dissferentiā. et vult q si ꝓcedat ex causis prioribus in generatōe scz ex materia ⁊ efficiente tūc qn̄qz seq̄tur aliq̄d simplr. i. necessario. s. qn̄ cā habet necessariū ordinē ad effectū. Exemplū de efficiente vt sol oritur ergo dies est. De materiali. hoc est ꝯpositū ex cōtrarijs g° est corruptibile. qn̄qz sequitur vt frequēter qn̄ cā nō habet necessariū ordinē ad effectū. vt semē est ergo fructus erit. Pōt em̄ semē multipliciter impediri et ergo nō sequitur necessario. Necesse est ergo ad hoc q argumentū in illis causis valeat q cā sum̄atur cū debitis circūstantijs. vt semē ē nō impeditū ergo fructus erit. De cā efficiēte vt edificator est nō impedit⁹ ergo domus pt esse. Pōt tn̄ argui in istis causis ab effectu ad cām ab qz circūstātijs. Dicebatur notanter de causis prioribus in generatōe qz finis et forma sunt priores absolute. sed efficiens et materialis sunt priores in generatiōe.

Et si hoc debet fieri si

Hic ondit quō phs demōstrat p cām finalem et formalem. et vult q qn̄ demōstratio sit p causaz formalē tūc seq̄tur effectus ex tali cā sicut cōclusio demōstratōis ex ꝓpōibus necessarijs. sed illa sequitur ex necessitate. g° talis effect⁹ seq̄tur necessario. Sile est de cā finali. qz ex illo qd dign⁹ est. i. ex cā finali etiā seq̄tur effect⁹ sic. i. p necessitatē optz tn̄ finē aptari ad subam rei. ⁊ iō nō sequitur argumentū ex q̄cūqz fine ad effectū. ß ex ꝓprio fine. Exemplū de cā formali. sp em̄ sequitur aīa est ergo vita vel aīatū est. Vita em̄ ē effect⁹ aīme in genere cāe formalis intrinsece. In genere cāe formalis formātis. vt aīa rōnalis est g° ...

bile est. De fine. inhabitatio ē ergo domus est.

Queritur Utrū natural phs hz ɔsiderare oia genera cāꝝ. Dōm q sic. ⁊ rō ē. qz q̄libz scia hz ɔsiderare illa q̄ spectāt ad ɔsideratōem sui subiecti. qz q̄libet scia ē pncipaliter de subiecto. ß subiectū qd ē ens mobile depēdet ex q̄tuor causis. Primo ex materia. qz oē mobile necessario hz materiā. qz qd ē mobile est in potētia ad formā q̄ acquirit p motū. Scdo depēdet a forma qz mot⁹ nō ē illius qd ē in potētia simplr cū moueri psupponit eē. qd ē verū de motu accidētali. ß loquēdo de motu subali tūc mot⁹ est ad formā substantialē sicut ad terminū. ⁊ sic sp mot⁹ depēdet a forma sicut a termino. Tertio depēdet ab efficiēte qz mot⁹ ē actus mobil a mouēte. nihil em̄ seipm reducit de potētia ad actū. ⁊ qz oē agēs agit ꝓpter finē. sic mot⁹ depēdet in ordine ad finē. et sic ptz q oia ista concurrūt ad ens mobile. Necesse ē ergo phisicū ɔsiderare oia genera cāꝝ.

Queritur Utrū phs naturalis hz demōstrare p oia genera cāꝝ. Dōm q sic. ⁊ rō ē. qz phisicus hz diffinire p oia genera g° hz demōstrare p oia genera cāꝝ. añs ꝓbat. qz ōnes cāe ɔcurrūt ad ɔstituendū ens mobile. g° dz ens mobile diffiniri p oēs cās. ɔñā tz. qz mediū demōstratōis est diffinitō. g° sp eodē mō aliq̄d diffinit q̄ mō demōstrāt passiones inesse subiecto. et hoc est qd dr scdo posterioꝝ q idē est q̄d et ꝓpter q̄d. Ex isto ptz dr̄ia tā diffinitionū q demōstrationū in metaphisica mathēatica ⁊ phica. qz metaphisicus diffinit ⁊ demōstrat p tres cās. Mathēaticus vo diffinit ⁊ demōstrat p vnā cām. s. formalē. phisicus āt p oēs. cui⁹ rō dicta ē in ꝓhemio hui⁹.

Queritur Utrū phisicus sp demōstrat per oēs cās. Dōm q nō. Pro quo sciendū q duplex ē demōstratio. q̄dā ē simplr pfecta. et talis ꝓcedit p oēs cās in phica. Alia ē impfecta et pt ꝓcedere p vnam tm̄ vel aliquas tm̄. Et rō h⁹ est. qz oīs syllogism⁹ denoiatur a medio. qn̄ ergo mediū demonstratōis ē diffinitio simplr pfecta vocat demonstratio simplr pfecta. qn̄ vo ē diffinitio impfecta demōstratio vocat impfecta. Contingit ergo arguere p vnā cām duplr. Uno° arguendo a causa ad effectū. Alio mō ꝓcedendo ab vna causa in aliā. Primo mō cōtingit arguere a causis prioribus in generatione et a causis posterioribus in generatōe sicut ptz circa textū. Scdo° arguit ab vna cā ad aliā. et tūc cā q̄ ē prior et pfectior ē pncipiū demōstrādi alias causas

minus pfectas. et sic finis demonstrat oēs cās. et hoc est qd̄ infra dr̄ in hoc scd̄o q̄ rō necessitatis in oibus alijs causis sumit a fine. Pōt etiā illo mō forma demōstrare materiā. q2 est dignior ma teria. et sic ↄsueuim⁹ dicere q̄ diffinitiō formalis est pncipiū demōstrādi diffinitōem materialem.

Arguitur Metaphisic⁹ hz cōsiderare de causis ergo nō phisicus. ¶ Dōm q̄ cā accipit dupliciter. Vno mō sm suā trāscendentiā ⁊ sic est trāscendēs naturā. cū etiā cōueniat pmo enti. et sic determinare de causis spe ctat ad metaphisicū. Determinat eīm de cā entis sm q̄ hmōi. et iō determinat metaphisic⁹ etiā de causis que sunt cāe entiū. Alio mō capit cā cōtracte sm q̄ ↄtrahit ad res generabiles et corruptibiles ⁊ sic phisicus hz ↄsiderare de causis. et hoc est quod prius dictū est in textu q̄ vult determinare de cau sis generationis et mutationis.

Arguit Nō oēs cāe valēt ad demōstran dū. ergo phisicus nō habet demō strare p oēs cās. aņs pbat. q2 materia nō est pn cipiū cognoscendi q2 est in poña. et aliq̄ cāe sunt extrinsece sicut efficiēs et finis. sed diffinitio q̄ est mediū demōstrādi dz dari p intrinseca. ¶ Dōm q̄ materia accipit duplr̄. Vno mō sm se et abso lute. et sic nō est pncipiū ↄgnoscēdi. Alio mō sm q̄ substat forme. ⁊ sic sil' cū forma est pncipiū co gnoscendi. Ad aliud argumentū dōm q̄ dupliciē aliq̄d est intrinsecū alteri. Vno mō sm subam. ⁊ sic materia et forma sunt cāe intrinsece ipsi effe ctui q2 ex ipis ↄstituit effect⁹. et sic est verum q̄ diffinitio data p intrinseca est diffinitio data p materiā et formā. Alio mō aliq̄d est intrinsecū alteri sm v̄tutē. et sic cāe extrinsece dicūt etiā in trinsece. Vn̄ q2 ex v̄tute alicui⁹ rei aliq̄ res cog noscit. sic ex cā finali et efficiente pt res cognosci q̄uis min⁹ pprie q̄ ex materia et forma.

Dicendū quidē igitur

Postq̄ phus determinauit et dixit q̄ phicus diffi nit et demonstrat p oēs cās. iam pbat vnum qd̄ suppositū est. s. q̄ natura agit ppter finē. et q2 ex illa questione dependet alia questio. s. vtrū neces sitas in rebus naturalib⁹ dependeat ex necessita te materie vl finis. iō postea illā determinat. pmo subiungit rōem determinandi. Et dicit q̄ atiq̄ phi reducūt oēm necessitatē q̄ est in reb⁹ naturalib⁹ ad materiā. sicut si quereat ab eis quare dētes an teriores sunt acuti ⁊ posteriores sunt obtusi. di cūt q2 anteriores hn̄t parū de materia ⁊ posterio res multū. Etsi aliq̄ antiq̄ videbant tāgere cām efficientē sicut Empedocles litē ⁊ amiciciā ⁊ ana xagoras intellectū segregantē a cahos cōfuso. tn̄ de h⁹ dicit aresto. nō hn̄t gaudere q2 ipsi se tange bāt cām efficientē. q2 licet ponebāt cās efficiētes in ↄstitutione mūdi. tn̄ in ↄstitutōe partiū mūdi nō posuerūt causas efficientes.

Habet autem opinio

Hic ponit arestotiles. motiuū antiquorū quare dicebāt naturā nō agere ppē finē. et arguebāt sic Si natura ageret ppter finē tūc ageret qd̄ meli us est. sed nō sp agit qd̄ melius est ergo nō semp agit ppē finē. Maior ē nota q2 finis et bonū coin cidūt. Minorē pbat. q2 si iupiter pluit tūc ex illa pluuia aliqd̄ malū ↄtingit. s. destructio frumenti q2 si frumenta sunt in aceruo et pluuia adueniat tūc frumenta destruūt. Ex quo vlterius ↄcludunt necessitatē eē ex maťia. et ita dicūt pluuiā cadere deorsum q2 est grauis et anteriores dentes dicūt eē acutos q2 hn̄t parū de materia. sed aresto. non soluit istud argumentū. Dōm est tn̄ ad hoc q̄ na tura sp agit qd̄ melius est in vl'i et p se licet non in pticulari et p accn̄s. optet eīm cās effectib⁹ pro porcionari. cū ergo actō nature nō ordinatur ad vnū effectū tm̄. ergo sufficit q̄ natura in vl'i agat qd̄ melius est. ⁊ iō q̄uis in hoc aceruo frumentū destruat. tn̄ alia terre nascentia p hoc generātur et ↄseruant. et sic natura nō sp agit qd̄ meli⁹ est in pticulari effectu tn̄ sp in vl'i. Et ad illud quod querit in rōe dōm est q̄ q̄uis effectus accidāt in rebus ex dispōne materie. tn̄ optet pter materiā aliā inuenire cām quare materia ē sic disposita. Exempli grā. dentes anteriores sunt acuti. quia hn̄t parū de maťia sz cā illi⁹ dispōis maťie vlteri⁹ resoluit ad finē et g° sūt acuti pores dētes vt di uidant cibū. de sic materia bn̄ cōcurrit sed nō est causa talis dispōnis.

Vbicunq3 enim ōnia.

Hic excludit obiectionē q̄ pt obijci cōtra antiq̄s et est ista. q2 nos videm⁹ q̄ in reb⁹ naťalib⁹ freq̄n ter res eueniūt sm q̄ ē melius. et multe vtilita tes ↄsequūt dispōes rez. ⁊ sic videt naťa agere p pter finē. Aņt aresto. ex eadē pte q̄ vtilitates p uenientes ex actiōe sunt p accn̄s. puenūt eīm tales dispōes vt res saluēt q2 nisi taliť res euenirēt nō pmanerēt. et iō empedocles dixit q̄ in pncipio cō

stitutos omnes fuerit pducte virgine et bouigine a mixta existentia pro media parte vites et p media pte homines. et qr nō fuit dispō debita p̄s tūi necesse ē q̄ tale al' corrūperet̄ vt nō generaret sibi sile. et iō dispōes facte in tēo⁹ fuerūt pp̄ con sistentiā rerū et nō pp̄ter vtilitatē aliquā vl fine

Sed impossibile est.

Hic ponit aresto. q̄nq̄ rōes ɔtra opinionē pdictā p q̄s vult ondere q̄ natā agit pp̄ finē. pma rō est. Oia q̄ fiūt fiūt a casu vel pp̄ finē. sed multa fiūt in naturalib⁹ q̄ nō fiūt a casu ergo fiūt pp̄ finē. Minor ptȝ qr q̄ fiūt a casu fiūt extra semp et frequēter sed q̄ fiūt fm naturā fiūt semp ꝛ fre quēter. g⁹ ea q̄ fiūt a natura fiūt pp̄ finē. qr fre quēter hō generat hoiem et azin⁹ azinū. et hō fre quēter generat cū q̄nq̄ digitis in vna manu.

Arguitur

Illa que fiūt a casu etiam fiūt pp̄ter finē sicut ꝺz in diffinitōe casus q̄ fiūt pp̄ter hoc. Dōm q̄ du pliciter aliqua fiūt pp̄ter finē. Vno mō pp̄ter fi nē actualiter intentū. et sic casualia nō fiūt pp̄ finē qr fiūt p̄ter intentōem. Alio mō aliq̄ua fiūt pp̄ter finē aptitudinalit̄. qr scȝ efficiēs egisset pp̄ finē si pscinisset illū euentū. et sic casualia et for tuita fiunt propter finem.

Amplius in q̄bustūq̄

Hic ponit scd̄a rō q̄ pmo psupponit vnū. s. q̄ vbi cūq̄ agit aliq̄d pp̄ter finē tā pora q̄ posteriora agunt̄ grā finis. tūc sic. vnūq̄dq̄ agit naturalit̄ sicut aptū natū est agi ꝫ naturalia sic agunt̄ vt tendāt in aliquē finem ergo natura agit pp̄ter finē. Maior ptȝ qr nisi aliq̄d ageret̄ sicut aptum natū est agi tūc ageret̄ violente. Exēpli grā Qn̄ lapis mouet̄ deorsum. tūc agit sicut aptus nat⁹ est agi. et ergo tūc agit̄ naturaliter. si aūt moue atur sursum tūc nō agit̄ sicut aptus nat⁹ est agi ergo agit̄ violēte. Minor pbat̄. qr naturalia hñt naturalē inclinatōem ad suos fines. sicut lapis ad locū deorsum ꝛ ignis sursum. et hoc iō ɔtingit q̄ vbicūq̄ est aliquis finis ibi pora et posteriora agūtur pp̄ter finē. cū ergo naturalia habeāt ali quē finē tenendū est q̄ opatōes eo᷑ sūt pp̄ finē

Omnino autem ars.

Hic ponit tercia rō et ē ista. Ars agit pp̄ finem sicut domificator pp̄ domū et medic⁹ pp̄ sanita tē. ꝫ ars pmitat̄ naturā ergo natura etiā agit p pter finē. Maior ptȝ qr ars hȝ etiā determinata in strumenta in actōib⁹ suis sicut dictū est de medi co. Minor ptȝ qr aliq̄ sunt q̄ simul fiūt ab arte et a natura. et in illis ars eodē mō pducit effectum ac si esset natura.

Maxime autē manife

Quarta rō est ista. aliqua entia pure naturalia nō hñtia intellectū nec volūtatē agūt pp̄ finem ergo natura agit pp̄ter finē. Maior est manife sta de aïalib⁹ alijs ab hoïe. Minor ptȝ qr q̄ cōiter vl semp eodē mō fiūt fiūt pp̄ter finē. ꝫ multa na turalia pducūt suos effectus eodē mō. sicut yrun do semp eodē mō facit nidū et aranea telā. Et plante eodē mō pducūt ramos folia ꝛ fructus. g⁹ natā in ill' agit pp̄ter finē. Rō maioris est qr illa q̄ sp eodē mō agūt suos effect⁹ semp et frequēter agūt ergo agunt propter finem.

Et quoniam natura.

Quinta rō stat in hoc. forma est finis materie. sed natura agit propt̄ formā ergo natura agit pp̄ter finē. Maior ptȝ qr materia disponit̄ vt for ma introducat̄. et iō finis materie sumit̄ ex for ma sicut dictū est. Minor ptȝ qr generatio natu ralis est ad hoc vt forma acquirat̄ materie.

Querit

Quare naturalia agūt sp eodē mō ꝛ intellectualia agūt multis modis. Dōm q̄ iō. qr pncipiū actionis natura lis est forma substātialis p quā res est. sicut ergo illa forma est vna fm naturā. ita etiam opus se quēs talē formā est vnū. sed agens p intellectum agit p formā quā accipit a reb⁹. sed hoc agēs pōt diuersimode res cōcipere ergo etiā pōt diuersimo de res operari.

Peccatum autem fit.

Hic excludit tria motiua antiquo᷑ quibus mo uebant̄ dicere naturam nō agere pp̄ter finē. quo rum pmū est q̄ in naturalibus accidunt mōstra et defectus nature. sed nō pt dici q̄ natura agit pp̄ter peccata mōstra siue defectus ergo nō agit pp̄ter finē. Contra hoc motiuū pcedit Aresto. quatuor rōnibus. Prima est. ars manifeste agit pp̄ter finē. qr ars intendit aliquē finē sicut domi ficator domū. sed manifestū est q̄ in arte etiam fiunt peccata. quia q̄nq̄ artifex intendit aliquid pducere q̄d tñ nō pducit si ergo ex hoc nō impe ditur ars q̄n agat pp̄ter finem. et si deficiat a fi

ite. ergo similiter erit in natura. et sic istud motiuū includit oppositū opinionis antiquorū. qr hīc sequit̄ si natura deficit a fine producēdo mōstra ergo agit propter finē qr ubi nō potuit eē habitus ibi nō pōt eē priuatio. ergo p oppositum. ubi est priuatio ibi natus est eē habitus. si ergo natura deficiat a fine ergo agit propter finem.

Amplius necesse est.

Scd'a rō est ista. Ubicūq3 sunt determinata principia ɀ determinatꝰ ordo producendi ibi intēdit determinatꝰ finis. ſ in naturalibꝰ ɀ pcipue in generatōe naturaliū sunt determinata pncipia ɀ determinatꝰ ordo producendi. ergo intendit determinatus finis. Maior pz. qr nisi intēdat determinatus finis tūc poterāt capi indeterminata media. qr alia media inducūt aliū finē. ut qui vult parare domū habet alia media ꝙ volēs parare scamnū. Minorē pbat exemplarit̄. qr semē aīalis non stati est al ſ est in pncipio molle et tādē indurat ad ossa ɀ carnes. gᵒ ē ibi determinatꝰ ordo pcedēdi.

Amplius et in plātis

Tertia ratio stat in hoc. Si natura non agit propter finē qr qnq3 deficit a fine. ergo i illis in quibus natura minꝰ videt̄ agere ppt finē erit maior defectus sicut in plātis. sed hoc est falsum. qr sm Empedoclē nō inueniūt monstra in plantis sicut in aīalibus. qr ipse dixit ꝙ i pncipio fuerūt facta aīalia q̄ fuerūt p media pte vitis ɀ p media pte homines.

Adhuc oportebat et.

Quarta rō stat in hoc. si natura in semine nō ordinaret semē ad determinatū finē. tūc naturalit̄ ex vno semine fieret qdcūq3 aīal. qr natura nō plus ordinaret hoc semē ad vnū aīal ꝙ ad aliud. sed ad sensū videmꝰ oppositū. gᵒ natura agit ppt finē.

Omnino aūt destru.

Hic excludit scdm motiuū antiquorū quo eis videt̄ ꝙ natura nō agit propter finē et est illud. qr dicebant illa que fiunt in natura puenire ex duobꝰ causis scz agente ɀ materia. Sz contra hoc dicit phus ꝙ ille q̄ dicit naturā nō agere ppt finē oīno destruit naturā. i. motū naturalē. et hᵒ pbat p diffinitōez eorū q̄ dicunt moueri sm naturā. qr sm naturā dicūt illa moueri quecūq3 ab aliquo pncipio intrinseco determinato mouent̄ cōtinue quousq3 deueniant ad aliquē finem determinatū. Si ergo tollat̄ finis a rebus naturalibꝰ tūc nulla dicerent̄ sm naturā moueri qd est impossibile. et qr finis et pncipiū correspōdent iō ubi est determinatū pncipiū ibi est determinatus finis. Et addit aresto. ꝙ si finis esset cōtingēs ɀ indeterminatꝰ tūc naturalia fieret a casu qr casualia dicunt̄ q̄ nō ordināt̄ ad aliquē determinatū finē sed accidūt pter intentionē agentis.

Inconueniens āt est.

Hic excludit tertiū motiuū antiquorū quo videbatur eis naturā nō agere ppt finē et fuit istud hᵒ nō agit propter finē qd nō deliberat de fine. sed natura nō deliberat de fine gᵒ ɀc. Rndit aresto. ꝙ hoc incōueniēter dr. qr sunt multa q̄ fiunt propter finē et tn̄ nō deliberāt de fine sicut ars qr ars nō deliberat. Si eīn fit aliqs pfectus artifex tūc absq3 deliberatōe agit opa artis. vn̄ natura videtur differre ab arte in hoc. qr natura est pncipiū intrinsecū agendi propter finē. ſ ars est pncipiū extrinsecū. si autē ars fieret intrinseca ipsi materie artificiali tunc etiā ars fieret natura. Et iō ars assilat̄ nature in hoc ꝙ nō deliberat.

Tertiū motiuū

Arguitur Ars est in artifice ergo est pncipiū intrinsecū. Dōm ꝙ duplr dr aliqd intrinsecū. Uno mō qr quocūq3 mō subiectat̄ in eo in quo est. et sic etiam ars est aliqd intrinsecū. Alio mō dr aliqd intrinsecū qd est ps intrinseca. et sic natura dr intrinseca in ordine ad illa in quibꝰ est. qr materia ɀ forma sūt natura et sunt ptes intrinsece illius cuiꝰ sūt materia et forma.

Arguitur Artifex sepe deliberat de operibꝰ artis ergo ɀc. Dicendū ꝙ notāter dicit aresto. ꝙ ars nō deliberat qr ars fit formā artis sm pfectā eius rōem. q̄ habita nō fit deliberatio de opibꝰ artis. sed artifex fit aliquē hñtem talē formā siue pfecte siue impfecte. et iō artifex propter impfectionē pōt deliberare sicut impfectus cithareduꝰ.

Queritur Utrum natura agat ppt finē. Dōm ꝙ sic. et rō est. qa in causis subordinatis si abstrahat̄ pma cā necesse est oēs scdas cās subtrahi. ſ finis est pma cāa. ergo subtracto fine in rebꝰ naturalibꝰ nō erit aliqua cālitas in eis. et sic auferet̄ oīs mutatō qd est cōtra sensum. Ad fine eīn mouet efficiens. Efficiens mouet materiā ad formā. Item si nō intenderet natura finē nō posset dari causa quare natura

plus ageret p ista media q̄ p alia.

Querit Vtrū natura eo modo agat ꝓpter finē in singulis. ¶ Dōm q nō et rō est. qꝛ aliqd dr agere ꝓpter finē inq̄ntū determinat ad finē. ꝟ tripl'r aliqua determinant ad finē. ergo tripl'r agūt ꝓpter finē. Maior est manifesta. qꝛ agere ꝓpter finē est se ad talē finē determinare. Minor pbat. qꝛ vn⁹ mod⁹ determinatōis est pure actiuus qn̄ scꝫ agēs seipm determinat ad aliqd agēdū p liberā electionē. et cū electio est actus volūtatis et intellectus. ideo oportꝫ q talis modus solū sit in hn̄tib⁹ intellectū. Determinare eni se ad finē est cognoscere ordinatōem finis ad media. hoc āt solū est in hn̄tibus actionem rōis. Scdōs mod⁹ est ptim actiu⁹ et ptim passiu⁹. qꝛ fit p occursū determinati obiecti ad cuius pn̄tiam mouet aliqd naturali instinctu ad ꝓsecutōem vel fugā. et iste mod⁹ est in aīalib⁹ brutis. q̄ mod⁹ dr actiu⁹ ex pte ipi⁹ obiecti qd mouꝫ sensum ipsi⁹ aīalis. et dr passiu⁹ inq̄ntū ad executōem inq̄ntum scꝫ pn̄te obiecto ad executionē mouet aīal absqꝫ illo q ordinet media ad finē. sicut fit i hoīe. et idō q̄uis brutū ꝯgnoscat qn̄qꝫ naturaliter finē ad quē mouet. tn̄ nō cognoscit finē sub rōe finis. qꝛ nō cognoscit finē sub relatione ad media qd est ꝓprie cognoscere finem. Tercius mod⁹ est pure passiu⁹ q̄ ꝓuenit ex motione agētis a quo talis forma imprimitur materie ad quā formā sequit opatio q̄ est finis illius nature. et iste mod⁹ agēdi ꝓpter finē est sine oī cognitione illius qd mouet ꝓpter finē. ꝓsupponit tn̄ cognitōem in agēte qd est cā talis rei naturalis. Differūt ergo isti mōi determinationis ad finē. qꝛ pmus fit p intellectū. scdōs p sensum. et terci⁹ p formam naturalē. Ex quo pn̄t elici tria correlaria. Quoꝝ pmū est q in motib⁹ brutoꝝ aīalīū et naturaliū nō est error sicut in opib⁹ humanis. Cui⁹ rō ē. qꝛ opa in aīalibus brutis et naturalib⁹ pncipaliter fiunt ab autore nature et ab agente infallibili a quo dirigunt ad suos fines. Sed opa humana hn̄t principiū fallibile sicut intellectū humanū. et ideo in illis opationib⁹ est mag̃ diuersitas. Secūdū correlariū est q natura occulte opat in rebus. Cui⁹ rō ē. qꝛ natura dirigitur ab aliq intelligentia cui⁹ ꝟtus est nobis occulta. et sic etiam opa facta ꝟtute talis intelligētie sunt occulta nisi illa opa in effectibus cognoscamus. Terciū correlariū est. Aīalia bruta suas opationes opant determinate. Cui⁹ rō est. qꝛ agūt ab aliquo agēte infallibili et determinato. et hoc est qd cōmuniter dicit q op⁹ nature est opus intelligentie nō errantis.

Arguit Hoc nō agit ꝓpter finē qd non cognoscit finē. ꝟ naturalia non cognoscūt finē ergo n̄ agunt ꝓpter finē. ¶ Dōm q tripl'r aliqd agit ꝓpter finem sicut dictum est. Illa ergo q̄ agūt ꝓpter finē actiue cognoscūt finem etiā sub rōe finis. sed nō oportet q ea q̄ nō agūt actiue ꝓpter finē vel ptim actiue et ptim passiue cognoscāt finē. Aliter pt dici sic q̄uis natura non cognoscat finē dirigit tn̄ ab aliquo agēte qd cognoscit finē. Sicut qn̄ lapis descendit ad locū deorsum q̄uis nō cognoscat illū locū dirigit tn̄ ab autore nature q̄ cognoscit illū finē siue locū deorsū. Simile est de sagitta missa ab arcu. talis eni sagitta nō cognoscit methā. dirigit tn̄ a sagittāte q̄ cognoscit methā. Est tn̄ ista dr̄ña. qꝛ mot⁹ sagitte ē violētus qꝛ passū nō ꝯfert vim. i. sagitta nō habꝫ naturalē īclinationē ad talē motū. ꝟ naturalia dirigūt ab autore nature naturalit' et n̄ violēte. Et rō est. qꝛ qn̄cūqꝫ aliqd mobile est naturalit' subordiatū mouēti. tūc q̄cquid in mobili acq̄rit a mouente est naturale. ꝟ naturalia sunt subordinata autori nature. sic aūt sagitta nō est subordinata sagittanti. et idō impꝛssio facta a sagittāte in sagittā ē violēta. Ex quo sequit correlarie q oīs opatio facta in natura a deo est naturalis cū de⁹ sit pmū agēs. et idō oīa sunt sibi subordiata in eē et opari.

Arguit Ex hoc sequit q natura nō agit sed agit. ¶ Dōm q dupl'r aliq̄ res agit. Vno mō pncipal'r effectiue. et sic est verꝫ q pure naturalia potius agūtur q̄ effectiue agāt. Alio mō aliq̄ agūt secūdario effectiue. i. subeffectiue. et sic etiā pure naturalia dicūtur agere. q̄a hn̄t intra se aliquā formā receptā ab agēte p quā ꝯcurrūt ad finē. Exēpli grā. graue in se hꝫ formā grauitatis p quā etiā subeffectiue cōcurrit ad locum deorsum qui est finis.

Arguitur Natura ꝓducit mōstra ergo nō agit ꝓpter finē. ꝯña tꝫ. qꝛ agēs ꝓpter finē agit qd melius est. ¶ Dōm q mōstrū dr a mōstrādo. qꝛ est mōstratōe siue ostēsione dignū. igit effect⁹ q̄ deficit ab intentiōe agētis vocat monstꝝ siue hoc fiat i naturalib⁹ siue i artificialib⁹. Pōt g° argumētū tripl'r solui. Primo sic. qꝛ si natura deficit a fine ergo agit ꝓpter finem. qꝛ nullus dr deficere ab illo qd nō intendebat. sicut domificator nō dr deficere in ꝓductōne dom⁹ qn̄ nō intēdebat ꝓducere domū. Scdō est dōm q q̄uis mōstꝝ deficiat ab intētōe nature pticularis

nõ tñ ab intentõe nature vl'is. q2 natura vniũsa lis intẽdit monstrũ ſm q ex mõstro sumit̃ decor vniũsi. Tercio ẽ dñm q̃uis mõstꝝ deficiat ab in tẽtõe nat̃e accepte ꝑz spẽz q2 deficit a pfectõne spẽi ñ tñ deficit a nat̃a accepta ꝑz idiuiduũ. q2 ex ta li dispõe mat̃ie ñ poterat ñ tale idiuiduũ ꝓduci.

Queritur Quotuplr̃ fiũt mõstra. ¶ Dicendũ q mõstra fiunt ex trib9 causis. Et h° iõ. q2 mõstra fiunt in reb9 nat̃alib9 ex eisdẽ causis ex quib9 dependẽt res nat̃ales. Dependẽt g° res naturales ꝛ monstra ex mat̃ia ex agẽte et ex ꝯtinẽte. Ex mat̃ia eñ ꝯtingit qñqz rõne quãtitatis qñqz rõe q̃litatis. Rõe quãtitatis duplr̃. q2 vl' ꝯtinue vel discrete. i. vl' in q̃ntitate cõtinua vel discreta. et vtrũqz ꝯtingit duplr̃. q2 qñqz materia abũdat qñqz deficit in q̃ntitate ꝯtinua. Si abũdat vel in toto et sic generãt̃ gygãtes. si deficit ĩ toto. et sic generãt̃ gnani. Vel ꝯtingit mõstrũ ex ꝑte q̃ntitatis discrete. et hoc iterũ duplr̃. q2 vel mat̃ia abũdat in q̃ntitate discreta. sicut qñ generãt̃ sex digiti in vna manu. vel deficit sicut qñ qz generãt̃ q̃tuor digiti in vna manu. Rõe q̃litatis materie fit mõstrũ. q2 qñqz mat̃ia ẽ valde sicca. ꝛ sic impedit̃ extẽsio vel magnitudo corpis. qñ qz vo ẽ nimis humida. ꝛ sic fit mag̃ extẽsio materie et fit corp9 magnũ et debile. Sc̃do ꝯtingit tẽ mõstrũ ex ꝑte agẽtis q2 sp agẽs intẽdit ꝓducere pfectam rẽ. si aũt vtus agẽtis sit debilis ꝓducit rẽ impfectã ex debilitate vtutis. Ex isto ꝯtingit q nõ sp ꝓles assimilatur generãti. Et isto mõ oĩs femina est mõstrũ. q2 natura in semine sp intẽdit ꝓducere qd̃ est pfectũ. s. masculũ ꝫ deficiẽte vtute semiali scz ĩ naturali calore ꝓducit natura quod possibile ẽ ꝓduci. s. feminã. et h° ẽ qd̃ dicit aresto. ĩ libro de aialib9. q mlier ẽ mas occasionat9. i. habens defectũ in calore. Tercio ꝯtingit monstrũ ex ꝑte ꝯtinẽtis qd̃ est duplex. q2 aliqd̃ est intrinsecũ scz qd̃ ꝯtinet in semine siue fetũ sicut actũs ĩ sub iecto. vt est vtus corpoꝝ celestiũ incorpata fetui siue embrioni q̃ vtus si ẽ improporcionata ꝛ incõueniẽs rei genite tũc fiũt mõstra. Et ex isto ꝯtingit q qñqz res ĩ spẽ hũana generate sub tali ꝯstellatione acquirũt facies longas ad modũ porcorum quia influentia celestis nõ fuit cõueniens ad influendum cum spẽ humana sed porcina. Aliud est continens extrinsecum. et est quedam pellicula circundans embrionem que dicitur matrix. et ex parte illius continentis põt fieri monstrum. q̃a qñqz talis pellicula rumpitur ex motu matris. et fit in fetu gibbus in dorso vel in pectore ſm q rumpitur v'sus anteriorem partem vel posteriorem. Et quia mater est etiam continens extrinsecum ideo monstra que prouenũt ex fantasia matris reducuntur ad illa mõstra que fiunt ex parte continentis extrinseci. Ex magna enim fantasia alteratur materia que est in matrice et per consequens causat monstuositatem in fetu.

Arguitur Agens propter finem debet deliberare de medijs q̃ sunt ad finem. sed natura non deliberat de medijs ergo ꝛc. ¶ Dicendum q duplicia sunt agentia propter finem. quedam agunt propter finem passiue quia diriguntur ab alijs. et in illis non oportet esse deliberationem de medijs. quia ꝓprie non agunt sed aguntur. Alia sunt que agunt ꝓpter finem dirigendo se ad talem finem. et sic habentia intellectum et voluntatem agunt propter finẽ. et in illis ñ oportet semper deliberare de medijs. sed solũ quãdo agẽs habet artẽ imperfectã. q̃a tunc necesse est inquirere de medijs ad finẽ. ꝫ si agẽs habeat pfectam artẽ tũc hz certa media ꝑ q̃ dirigit̃ ad finẽ ꝛ g° tũc ñ deliberat de medijs

Arguitur Natura non intendit finẽ ergo non agit propter finẽ. Antecedens probatur. quia natura non intendit monstrum. ¶ Dicendum q duplex est natura scz vniuersalis ꝛ particularis. Natura autem particularis non intendit monstrum quia intendit bonum effectus particularis. sed monstrum est defectus effectus particularis ergo non intenditur a natura ꝑticulari. intẽditur tñ a natura vniũsali non absolute quia tunc intenderet aliquod malũ nature. sed ſm q tale monstꝝ facit ad decorẽ vniuersi. et hoc contingit duplr̃. s. directe et indirecte Directe quia decor vniuersi directe consistit in ordine rerum. sed ex hoc q aliqua deficiunt a perfectione; aliorum fit ordo. Indirecte quia opposita iuxta se posita magis elucescunt. et sic imperfecta posita iuxta perfecta faciunt perfecta perfectiora

Queritur Utrũ natura vniuersalis vl' particularis intendat monstrum. ¶ Dicendum q monstrũ capitur duplicit̃. Uno mõ materialit̃ et sic natura ꝑticularis intendit monstrũ. i. illud quod est mõstrum. quia intendit id quod est possibile produci Sed non intendit monstrum formaliter id est sub rõe monstri. et iõ aliqui moderni concedebant istã ꝓpõem mõstrũ intendit natura ꝑticularis. ꝫ

nõ istã nata pticularis intẽdit mõstrũ·⁊ hoc idõ qꝛ femin⁹ posit⁹ in subiecto ꝑt materiã·qꝛ g° nata pticularis intẽdit mõstꝝ materialiẽ g° ↄcedebant istã mõstꝝ intẽdit natura·⁊ qꝛ p̃dicatũ hꝫ rõem forme iõ nõ ↄcedebãt istã natura intẽdit mõstrũ· Et q̃uis ista regula hꝫ aliquã ↄgruentiã nõ tñ hꝫ necessitatẽ· Loquẽdo ãt de nata vl̃i tũc ẽ dõm ꝙ etiã intẽdat mõstꝝ formaliẽ·i·sub rõe monstri inq̃rũ ordinat ad decorẽ vniuersi

Arguitur

Cõtra ergo natura intẽdit malũ· Dõm ꝙ monstrũ accipit dupl'r· Vno° absolute·et sic nõ intendit a natura vl'i· Alio mõ respectiue ꝓm ꝙ ordinat ad decorẽ vniu̾si ⁊ sic est aliqđ bonũ· et qꝛ nata vl'is habet respicere bonũ vniu̾si ita simpl'r est dõm ꝙ intendat monstrum·

Qꝛ aũtem ex necessi·

Hic soluit arresto·scđam q̃stionẽ prius motã·et p̃mo resumit eam et q̃rit sic·vtꝝ necessitas in reb⁹ naturalib⁹ sumat ex ↄditõe·i·fine vel absolute·i· ex p̃orib⁹ causis· Et ꝓ intellectu isti⁹ est sciendũ· ꝙ necessitas q̃ est ex p̃orib⁹ causis in generatõe scꝫ materia forma et efficiẽte est necessitas absoluta·qꝛ tales cãe sunt p̃ores in eẽ et iõ ex eis seq̃tur effect⁹ absolute·ꝫ finis ẽ posterior ĩ eẽ et iõ nõ ꝑt ex eo sumi absoluta necessitas ꝫ necessitas ex suppõne vel ↄditõe· qꝛ supponẽdo finẽ alicui⁹ rei necesse est eẽ alias causas·

Nunc quidẽ enim opi

Hic ponit circa istã q̃stionẽ opinionẽ antiquorũ· ⁊ dicit ꝙ quidã credebãt necessitatẽ in reb⁹ esse ex mãtia·et hoc declarat ꝑ exemplũ in artificialib⁹· Si em̃ q̃rãtur ab eis quare dom⁹ est sic disposita scꝫ ꝙ lapides ponãtur inferi⁹ et ligna ĩ medio et petre supius·Rñdet ꝙ hoc est iõ·qꝛ lapides sũt grauiores·deĩn ligna et vltimo petre.

Sed tamẽ non sine·

Hic ponit suaꝫ ꝓpriã opinionẽ et est ista ꝙ q̃uis res naturales nõ habeãt necessitatẽ nisi ex p̃oribus causis·s·materia forma ⁊ efficiẽte·rõ tñ nenessitatis in eis sumit ex fine·et hoc declarat per exẽpla in artificialib⁹· qꝛ q̃uis in domo lapides ponãt iferi⁹ lig̃ in medio ⁊ petre supi⁹ ⁊ sine his nõ fiat dom⁹ nõ tamẽ illa sunt sic disposita nisi propter aliquẽ finẽ scꝫ gratia abscondẽdi et saluãri animalia ab ymbrib⁹ et caumatibus. Scđm exemplũ est de serra·qꝛ si serra debeat habere suũ effectũ necẽ est ip̃am habere talẽ materiã scꝫ ferream·necesse est etiã habere talẽ formã·s·dentatam et necesse est eã sic moueri ab efficiente·ista oia habent cãm·qꝛ serra debet scindere· Est ergo cõclusio p̃ncipalis ꝙ necessitas in reb⁹ naturalib⁹ sumit ex omnibus causis·qꝛ vna deficiente nõ erit res naturalis·tñ rõ necessitatis sumit ex fine· qꝛ oẽs cause hñt necessitatẽ ex causa finali·

Est autem necessariũ

Hic compat necessitatẽ in rebus naturalibus necessitati que est in scientijs demonstratiuis ⁊ hoc q̃tũ ad duo· Primo q̃tũ ad ordinẽ necessitatis· Scđo quo ad principia· Quo ad ordinẽ intẽdit ꝙ sicut in demõstratiuis scientijs necessitas inuenitur tam in principijs q̃ in conclusionib⁹· tamẽ rõ necessitatis sumit ex principijs· ita etiã est in rebus naturalib⁹ quo ad causas ·qꝛ necessitas reperitur in omnib⁹ causis· sed rõ necessitatis sumitur ex fine·et iõ sicut in demõstrationibus si principia sunt cõclusio est·ita etiã in rebus naturalibus·si finis est necesse est omnes causas eẽ· et iõ finis tenet eundem locũ in causis quẽ in demõstratione principia·sicut ergo finis est principiũ actionis in rebus naturalibus ita est principium demonstrationis in sciẽtijs·et hoc est quod solet allegari sicut se habet principiũ in speculabilib⁹ ita finis in agibilibus·

Et finis quia cuius·

Hic assimilat sciam demonstratiuã et res naturales quo ad p̃ncipia necessitatis·et vult ꝙ sicut p̃ncipiũ necessitatis ẽ in demõstratiuis diffinitio sumpta ex forma rei· ita p̃ncipiũ necessitatis in reb⁹ naturalib⁹ ẽ rõ siue diffinitio sumpta a fine et qꝛ finis ⁊ forma coincidunt·sit vna ẽ diffinitio et vnũ p̃ncipiũ qđ ẽ p̃ncipiũ necessitatis ĩ demõstratiuis et in rebus naturalib⁹· Est tñ ↄsiderandũ ꝙ ẽ triplex diffinitio sicut dꝛ p̃mo posteriorꝝ quedã ẽ que ẽ p̃ncipiũ demonstratõis sicut formalis ⁊ finalis·quedã est tota demonstratio põne drñs ⁊ quedã ẽ ↄclusio sicut materialis·sic etiã ẽ iudicandũ de reb⁹ naturalib⁹·qꝛ diffinitõ data ꝑ finẽ est rõ ⁊ p̃ncipiũ aliarũ diffinitionũ· In illa tñ diffinitõe q̃ est tota demõstratio positõe drñs ingreditur etiam materia·et hoc est quod dicitur in textu ꝙ in diffinitione quedam partes ingrediuntur vt materia·

Querit Quõ dr̃iter poni̇̃ materia in diffinitõe aliquarꝫ rerꝫ. ¶ Dõm ꝙ duplr̃ materia ingredit̃ diffinitõem. Uno mõ intrinsece·qꝛ scꝫ est intrinseca ps ipsi' diffiniti· et sic materia ingredit̃ diffinitõem subẽ materialis ꝯposite ex materia ⁊ forma. Alio mõ materia ingredit̃ diffinitõem extrinsece·qꝛ scꝫ nõ est ꝺ intrinseca ꝯstitutõe illius diffiniti·et hoc fit duplr̃· q̃n q̃ꝫ ingredit̃ materiã vt additamentũ eiusdẽ generis p̃dicam̃talis cũ eo qȯ diffinit̃·⁊ sic materia ingredit̃ diffinitõem forme p̃tis·sicut aĩa diffinit̃ per corpus sibi ꝓporcionatũ et aĩa ⁊ corpus sunt in eodẽ p̃dicamento scꝫ subẽ· ¶ Q̃nq꜡ materia ponitur in diffinitõe alicui' extrinsece·et sicut additamẽtum alterius generis· ⁊ sic materia poni̇̃ in diffinitõe forme accidẽtalis·sicut dicimus simus est nasus curuus·

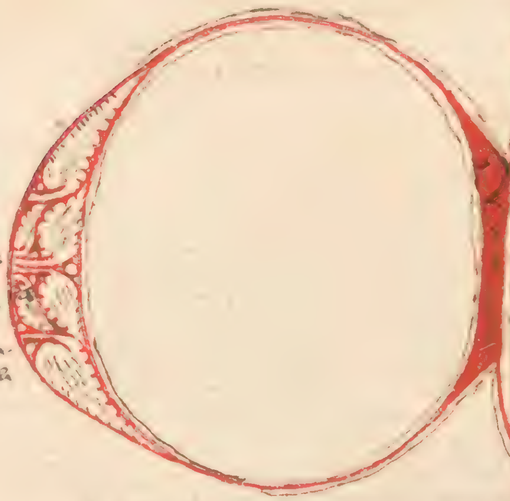
Queritur Utrꝫ necessitas in reb' naturalibus sumat̃ ex materia forma vel fine· Pro cui' cõsione sciendum ꝙ sumere necessitatẽ ex aliquo est ponere necessariã dependentiã ad ipm̃·et ideo querere an necessitas rerũ naturaliũ sit ex materia est querere an res naturales dependeãt sic a materia· ꝙ necesse est rẽ materiã in rebus naturalib' et tũc est facilis cõsio ꝙ sic·qꝛ res natales nõ pñt eẽ nisi habeant materiam formã et efficientẽ·sed qꝛ cãlitas vni' cause põt eẽ necessitas alterius cause· iõ necessitas reperitur in causis quodã ordine·et qꝛ tota rõ cãlitatis in alijs causis est ex fine ideo absolute dõm est ꝙ necessitas in rebus naturalib' est ex fine sumenda·qꝛ illa necessitas q̃ est in alijs causis resoluit̃ ad necessitatẽ finis.et q̃uis sit aliqȯ vltimũ ẜm viã executionis est tñ p̃mũ in cãlitate et in ordine causandi·qꝛ ex fine mouet̃ efficiẽs et efficiẽs mouet materiã ad formã·

Arguit̃ Phisicus demõstrat ꝑ oẽs cãs ergo necessitas sumenda erit ex omnib' causis· ¶ Dõm ꝙ illa rõ ꝓbat ꝙ necessitas est ex omnib' causis.qꝛ necesse est oẽs cãs cõcurrẽ ad ꝯstitutionẽ rei naturalis·resoluit̃ tamẽ illa necessitas que est in alijs causis ad causalitatem finis·et sic totius necessitatis rõ siue origo est ex fine· ¶ Sed contra rõ prioris nõ sumit̃ ex posteriori sed finis est posterior omnib' causis ergo ⁊c· Dõm q̃uis finis est posterior ẜm viam executionis est tamẽ prior ẜm viã intentionis· et qꝛ via executionis resoluit̃ in viã intentõis que est prior ẜm viam causalitatis· iõ necessitas aliarum causarꝫ resoluit̃ in necessitatẽ finis·

Arguitur Corruptiones rerum sunt necãrie necessitate naturali et tamẽ nõ possunt reduci ad necessitatẽ finis. ¶ Dõm q̃uis corruptiõ nõ reducat̃ ad bonũ nature p̃ticularis siue ad bonũ illius quod corrumpitur·reducit̃ tamẽ ad bonũ nature vlis· qꝛ salus vniuersi nõ posset eẽ nisi aliqua corrumperentur· oportet etiã ꝙ ex corruptõe vni' alia cõseruẽtur· vt aĩalia ꝯseruant̃ ex corruptõe plantarũ·

Querit̃ Utrũ sit aliquid necessariũ absolute in rebus ¶ Dõm ꝙ in rebus est vtiq꜡ aliquid absolute necessariũ·sed non in rebus naturalibus·⁊ iõ dictũ est ꝙ in reb' naturalib' sumit̃ necessitas ex fine·Est enĩ p̃ma cã ens simplr̃ necessariũ· Itẽ scḋo.res ꝯcepte in mẽte diuina sũt absolute necessarie ẜm ꝙ hmõi· Et si q̃rat̃ vtrũ aliq̃ creatura habeat aliq̃d absolutã necessitatẽ·et videtur ꝙ sic·qꝛ illud est necãriũ absolute qȯ nõ habet in se cãm sue nõ existẽtie·ꝫ sic est in substãtijs sepatis g° sunt absolute necãrie Dõm ꝙ duplr̃ dr̃ aliquid necãriũ absolute·Uno mõ qꝛ nõ habet in se cãm nõ existentie·⁊ sic subẽ sepate sunt necãrie ⁊ aliqua corpora scꝫ celestia· Alio mõ dr̃ aliquid absolute necessariũ· qꝛ nullo mõ põt habere ordinẽ ad non eẽ. et sic solus deus est necãrius·q̃uis enĩ substantie sepate nõ habeant ordinẽ ad nõ eẽ ꝑ cãm intrinsecam scꝫ ꝑ materiam. habent tamẽ ordinẽ ad non eẽ ꝑ causam libere conseruantẽ scꝫ deum·qꝛ tñ hoc ꝓprie alicui couenit qȯ inest sibi a natura·ideo etiam tales res possunt dici absolute necãrie· quia res nõ debent denominari ab extrinseco sed ab eo quod est eis intrinsecum.

¶ Explicit secundus phisicorum



Circa inicium tercij libri philicoruz. Querit[ur]

Que sit rō ordinis isti⁹ tercij ad scdʒ ⁊ pmū. Dōm ꝙ rō est. qꝛ sicut pncipia sunt añ passiones ita de determinatio de pncipijs pcedit determinatōem de passionib⁹. Sed in pmo et in scdo determinabatur de principijs. et hoc sub ista drña. qꝛ in pmo determinabat de pncipijs ꝭm ꝙ sunt pncipia ꝯstituentia subiectū. in scdo vo determinabat de pncipijs ꝭm ꝙ sūt pncipia scie. i. ꝭm ꝙ hn̄t ordinē ad passiones. ſ in tcio et sequētibus determinat de passionibus. gᵒ terci⁹ sequit pmū et scdm. Maior pꝫ. qꝛ cā pcedit effectū. sed pncipia sunt cā passionū. gᵒ pncipia pcedūt passiones. et sic determinatio de pncipijs pcedit determinatōem de passionib⁹. quare terci⁹ bn̄ sequit pmū ⁊ scdm. Rō aūt ordinis isti⁹ tercij ad quartum est. qꝛ in tercio determinat de passionib⁹ intrinsecis entis mobilis. sed in quarto determinat de passionib⁹ extrinsecis entis mobilis. sicut ergo intrisecū est añ extrinsecū ita tercius liber pcedit quartū.

Arguitur Nulla est passio extrinseca. ergo male dr̄ ꝙ in quarto determinat de passionib⁹ extrinsecis. ¶ Dōm ꝙ iste passiones locus ⁊ tp̄us q̄ dicunt hic extrinsece pn̄t ad duo cōpari. Uno mō ad ꝓpria subiecta et sic sunt passiones intrinsece. sicut si locus comparetur ad corpus locās est passio intrinseca. Et si tempus comparetur ad primum mobile quod est celum est passio intrinseca. Alio modo possūt iste passiones comparari ad subiectum huius scientie quod est ens mobile. et sic sunt extrinsece. quia non fluunt ex principijs entis mobilis ꝭm ꝙ hmōi. quia non sunt in quolibet ente mobili. locus enim non est in corpore locato. nec tempus ē in re temporali saltem subiectiue. ¶ Et simile esset si diceretur ꝙ risibile eēt passio extrinseca aīalis et sensibile est passio intrinseca ipsius. quia sensibile fluit ex principijs proprijs animalis ꝭm ꝙ huiusmodi. sed risibile non fluit ex principijs animalis ꝭm ꝙ huiusmodi. sed ꝭm ꝙ est homo. et sic ē impossibile ꝙ sit aliqua passio extrinseca comparata ad ꝓpriū subiectū.

Arguitur Motus etiam non conuenit omni enti mobili ꝭm ꝙ huiusmodi. ergo non est passio intrinseca iuxta predictum modum. Antecedens patet. quia multa sunt entia que non mouentur. ¶ Dicendum ꝙ motus accipitur dupliciter. Uno modo ꝭm ꝙ importat actum imperfectum tendentem ad esse perfectum. et sic motus non est passio intrinseca entis mobilis. et hoc propter duo. Primo quia passio intrinseca est semper cōuertibilis cum subiecto. sed motus sic acceptus non conuertitur cū ente mobili. quia sunt multa entia que sunt in quiete ꝭm aliquam formam. Secundo quia omnis passio erit naturalis subiecto. sed multi sunt motus innaturales. sicut quando aqua calefit vel quando lapis mouetur sursum. Alio modo accipitur motus ꝭꝫ ꝙ per ipm circūloqmur aptitudinē in habitudinē ad motum. et sic motus ē passio entis mobilis. et hoc pōt sic ꝓbari. quia in scientijs cōmuniter formalis rō considerādi et passio habent idem nōmen. ergo mobile cū sit formalis rō considerandi debet eodē nōie nominari. Secundo quia sic conuenit omni enti mobili soli et semper que sunt de rōne ꝓprij.

Arguitur Nulla passio debet precedere suū subiectū sed mobilitas precedit suū subiectum. s. ens ergo non est passio entis mobilis. Minor probatur. qꝛ aliquid est mobile añq̄ est. sicut patet de materia prima. ¶ Dicendū ꝙ mobilitas accipitur dupliciter. Uno mō ꝭm ꝙ dicit aptitudinē ad motū ꝓdictū. ⁊ sic mobilitas sequit ens. ⁊ ē passio entis in actu. qꝛ nihil ē ꝓprie mobile actualiter nisi sit in actu. Alio° accipit mobile ꝭm ꝙ dicit aptitudinē ad motum īproprie dictū. s. instātaneū ⁊ tūc q̄uis mobile pcedat ens in actu nō tn̄ pcedit ens in potentia. et illo mō mobile est passio entis in potentia.

Arguitur Ex hoc sequit q tpus sit passio itrinseca entis mobilis. qz si tpus capiat p tpali tūc cōuenit omni enti mobili. quia cē ens mobile est tpale. Dōm q tpale accipit duplr. Uno mō put tpale capit p illo qd est mensurabile tpe. et sic est verum q tpale cōuenit omni enti mobili et sic nō ē passio qz passio debet inesse subiecto. sed qd mēsurat tpe nō est illud in quo est tpus. Alio mō accipit tpale p illo in quo natū est esse tps. sicut mobile in quo natus est eē motus. et sic tpale cōuenit solū pmo mobili et nō oī enti mobili. et iō tpale nullo modo pōt esse passio intrinseca entis mobilis. Similiter dicendū est de locabili.

Qvoniam autem natura est prin.

Postq Aresto. determinauit de principijs rerum naturaliū. iam determinat d passionib9. Et pmo ondit q de istis passionib9 est determinandū in isto libro. et hoc pmo de motu deīn de alijs. s. infinito loco vacuo et tpe. Pmū pbando ponit talem rōem. Phus naturalis habet determinare de natura sicut pbatū est prius. ergo hz determinare de motu. ꝯña tenz. qz nō pt cognosci natura absqz cognitiōe motus. qz ignorato motu necesse est naturā ignorare. et hoc iō qz motus ponit in diffinitiōe nate. ß ignorata diffinitiōe ignorat et diffinitū

Determinātibus eniz

Hic ondit q naturalis phs hz determinare de alijs passionib9. s. infinito vacuo loco et tpe. et hoc probat duab9 rōnibus. Prima est. phs naturalis hz determinare de motu sicut pbatū est. sed ista ꝯsequūtur motū ergo et c. qd sic pbat. qz mot9 p se est continu9. continuū aūt multotiens diffinit p infinitū. ergo infinitū spectat ad rōem motus ex rōne qua continuū. Locus aūt habet ordinē ad motū. qz principalis species mot9 est motus localis. sed motus localis fit in loco. Et q nō pt fieri motus localis sm antiquos sine vacuo g° etiā determinandū est a pho naturali de vacuo. Et qz tpus est mensura motus. sicut eñ locus est mensura mobilis ita tpus est mēsura motus. qz ergo phs natalis hz determinare de motu ergo etiam de omnibus alijs.

Arguitur Motus nō est p se ꝯtinuus. qz ꝯtinuitas est accñs mot9 g° nō ꝯuenit sibi p se. Dōm q duplr aliqd cōuenit alicui p se. Uno mō sm pmū modū p se. et qd sic conuenit alteri p se est de sua diffinitiōe. et illo mō nō ꝯuenit motui eē cōtinuū p se. Alio ꝯuenit alicui aliqd p se in scdo mō p se. et hoc pt eē accñs pprium. et sic ꝯtinuū eē p se ꝯuenit motui. qz est passio ei9. Circa qd ꝯsiderādū q dr in textu q multotiēs infinitū ponit in diffinitiōe ꝯtinui. ad denotandū q continuū habet triplicē diffinitiōnē. Unā metaphisicalē q dat p extrīsecēdēs sicut ista Cōtinuū est cui9 mot9 est vn9 et in illa diffinitiōe nō ponit infinitū. Alia est diffinitiō data p viā cōpositiōis sicut in pdicamētis vbi dr. Cōtinuū est cui9 ptes copulāt ad aliquē terminū cōem. ex q tal diffinitio dat sm viā ꝯstitutiōis ꝯtinui. iō dr dari sm viā cōpositiōis. et in illa diffinitiōe iterū non ponit infinitū. Tercia dat sm viā resolutionis siue diuisionis. et in illa ponit infinitū. sicut dicimus q ꝯtinuū est diuisibile in infinitum. et de illa loquitur textus.

Manifestum igitur ē.

Hic ponit scdā rō pbās q de istis hz determinare natalis phs et est. de illis hz determinare phisic9 que sūt cōia oib9 reb9 natalib9. ß sic est de istis g° et c. Maior ptz. qz in hoc libro phicoꝝ determinat de cōib9 q cōiter ꝯueniūt enti mobili. et in libris sequētib9 fit ꝯtractio. Minor pbat qz passiones hic ꝯsiderate vl ꝯueniūt enti mobili ꝯuertibilit sicut mot9 et infinitū. vel hūt ordinē ad ens mobile sicut tps et loc9. que qūuis nō ꝯueniūt oib9 entib9 mobilibus p inherētiā tñ hūt ordinē ad ōe ens mobile.

Queritur Utrū ignorato motu etiā ignorat natura. Dōm q sic. et rō ē. qz ignorato eo qd ē de diffinitiōe alic9 necē ē etiā ipm diffinitū ignorare. ß mot9 est de diffinitiōe nature. g° ignorato motu necē est naturā ignorare. Maior pz qz diffinitū cognoscit p ptes diffinitiōis sicut hō cognoscit ex aīali et rōnali. Minor patet qz nomē nate est nomē pncipij. g° dr in ordie ad pncipiatū qd est mot9. et si nata capiat absolute tūc etiā motus est de eius cognitione quo ad cognitiōem nrām. qz nos cognoscim9 naturā ex motu.

Queritur Utrū cognito motu etiā cognoscat nata. Dōm q sic. Cui9 rō est. qz effectus vniuoc9 alicui9 cāe ducit in cognitiōem cause quo ad quid est et quo ad quia est. sed motus est effectus vniuocus nature ergo ducit in cognitionem nature sm propriam

ſpēm et quo ad quid eſt. Pro declaratōe maioris ſciendū. ꝙ dr̄r effectus equiuoc⁹ ducit in ꝯgnitōem cauſe et effectus vniuocus. qꝛ effectus equiuocus ducit in cognitōem ſue cauſe quo ad qꝛ eſt ſi em̄ talis effectus eſt oportꝫ p̄ſupponere cām eē et ideo ex effectu arguit qꝛ eſt cauſe. ſed effectus vniuoc⁹ ducit in ꝯgnitōem cauſe quo ad qꝛ eſt et etiā quo ad q̄d eſt. et cā illius eſt. qꝛ effectus vniuocus repn̄tat cām quo ad vltimā drn̄am cauſe ſed qꝛ p vltimā drn̄am complet diffinitio iō talis effectus ducit in cognitionē ipſi⁹ cāe quo ad q̄d eſt. ſed effectus equiuocus non repn̄tat cām niſi ſm quandā analogiā. et ideo nō pōt ex tali effectu cognoſci quidditas cauſe.

Arguitur Cōtra minorē. Effect⁹ vniuoc⁹ eſt vni⁹ ſpēi cū cauſa ſed motus nō eſt vni⁹ ſpeciei cū natura. ergo nō eſt effectus vniuoc⁹ et p ꝯn̄s nō ducit in ꝯgnitionem nature. Dōm ꝙ duplr̄ aliquis effect⁹ dr̄ vniuocus. Uno mō qꝛ eſt p̄ciſe vni⁹ ſpeciei cū cā. ſicut homo dr̄ effect⁹ vniuoc⁹ hoīs. ⁊ ſic eſt verū ꝙ effect⁹ vniuocus eſt vni⁹ ſpeciei cū cā. Alio mō dr̄ effectus vniuoc⁹ qꝛ eſt ꝓporcionat⁹ et adequatus p̄ncipiis ipſius cauſe. et ſic quelibꝫ ꝓpria paſſio pōt dici effectus vniuoc⁹. qꝛ fluit ex p̄ncipiis ꝓpriis ſpeciei. ⁊ ſic motus dr̄ effectus vniuoc⁹ ipſi⁹ nature. et ex vtroqꝫ effectu vniuoco pōt ꝯgnoſci cā quo ad q̄d eſt. qꝛ effectus vniuoc⁹ qui eſt ꝓporcionatus p̄ncipiis cāe ducit in noticiā eſſentialium p̄ncipiorꝫ ex quib⁹ fluit talis effectus. et ſic riſibile eſt effectus vniuoc⁹ ꝓporcionat⁹ p̄ncipiis hoīs et iō ducit in noticiā hoīs quo ad quid eſt.

Arguit Motus nō eſt effectus vniuoc⁹ nature etiam capiēdo ſcdo mō. ꝓbat qꝛ in diuerſis naturis inuenit alius ⁊ ali⁹ motus. et ſic nō eſt ꝓporcionat⁹ nature. Dōm ꝙ natura accipit duplr̄. Uno mō ſm genus. ⁊ ſic motus ſm genus eſt effectus nature ſm genus. et ſic ponit in diffinitōe eius. Alio mō accipit naturā ſm ſpeciē. et ſic ſpecialis motus eſt effectus ſpecialis nature. ſicut motus deorſum eſt effect⁹ nature grauis. motus ſurſum eſt effectus nature leuis. et iō ariſto. in p̄mo celi inueſtigat nūm elementorꝫ ex nūo motuū. qꝛ illi motus ſunt ꝯnaturales illis corporibus ſimplicibus de quibus ibi determinatur.

Arguitur Motus nūqꝫ ꝯgnoſcit vbi nō cognoſcit natura. ſicut patet de fluxu et refluxu maris. Dōm ꝙ motus ducens in cognitōem nature eſt motus pure naturalis. et p hoc excludit duplex motus q̄ non ducit in cognitōem nature. ſ. motus violentus. ſicut motus lapidis ſurſum. ⁊ motus obedientialis. qꝛ illi motus nō oriunt ex p̄ncipiis ꝓpriis mobilis ſed veniūt ab extrinſeco. Motus em̄ obediētialis aduenit inferiorib⁹ corpibus ex obedientia ſupiorꝫ corporꝫ.

Querit Utrū vniuerſaliter ſit verū ꝙ ſi ignorato aliquo ignoret alterū. ergo ecōuerſo cognito altero cognoſcit alterum. Dōm q̄uis in hoc caſu ꝓpoſito ſcꝫ de natura et motu. verū eſt ꝙ ignorato motu ignorat natura. et cognito motu cognoſcit natura. hoc tn̄ non eſt vlr̄ verū. et rō eſt qꝛ qn̄qꝫ multa cōcurrunt ad cognitōem alicui⁹ que oīa oportet cognoſci anq̄ res cognoſcat. pōt tn̄ res ignorari ignorata vna pte. ſicut ad cognitōem hoīs requirit cognitio animalis et rōnalis. ſed ad ignorantiā hoīs ſufficit ignorantia vni⁹ ex illis.

Arguitur Prius pōt cognoſci abſqꝫ poſteriori ſed natura eſt prior motu ergo ⁊c. Dōm ꝙ natura accipit duplr̄. Uno mō relatiue et ſic nō eſt verū ꝙ natura eſt prior motu. qꝛ relatiua ſunt ſimul natura. ſed ſic nō pōt capi natura in ſcdo hui⁹. qꝛ natura diuidit p materiā formā et priuatōem que ſunt de genere ſubſtantie ſed nulla relatō habet ſpeciem de p̄dicamento ſubſtantie. et ſic nō poſſet illa diuiſio dari in p̄dicamento ſubſtantie natura relatiue accepta. Alio mō pōt capi natura abſolute. ſicut capit ſcdo phorꝫ. et ſic adhuc capit dupliciter Uno mō ſm modū noſtre ꝯgnitionis. et ſic eſt impoſſibile cognoſcere naturā ſine motu. Alio mō pōt capi natura ex pte rei ꝯgnoſcibilis. et ſic vtiqꝫ natura pōt cognoſci abſqꝫ motu. Et ſile eſt de rudibili et azino. quia manifeſtū eſt ꝙ azin⁹ pōt ꝯgnoſci ex parte ſui abſqꝫ rudibili. qꝛ habꝫ aliquā intrinſecam drn̄am p quā eſt cognoſcibilis. ſꝫ non ex parte intellectus noſtri. qꝛ drn̄a eius nō habet nomen impoſitū ergo intellectus nr̄ nō pōt cognoſcere azinū ſine rudibili. ſic eſt de natura q̄ ad nos. ſ. qꝛ nō eſt ꝯgnoſcibilis niſi p motū. ſed ſm ſuā eſſentiā ſiue naturā eſt ꝯgnoſcibilis p ſuam drn̄am que eſt nobis ignota. et p hoc pōt dici ad argumentum ꝙ prius pōt cognoſci ſine poſteriori niſi poſterius ſit de diffinitione prioris quod poteſt contingere in diffinitione deſcriptiua que datur quo ad nos p paſſionem.

Arguitur Natura et essentia sunt idem sed multe sunt essentie immobiles·ergo ille nō cognoscunt̃ p motū· Dōm ꝙ natura pōt accipi duplr·Uno mō generalit̃ p quacūqȝ natura specifica·et sic dicim⁹ ꝙ gabriel ē alterius nature ꝙ̄ raphael·et sic est verū ꝙ natura pt ꝯgnosc. sine motu· Alio mō accipit̃ natura ẜm ꝙ diffinit̃ in scḋo hui⁹·et tunc natura non cognoscit̃ nisi ex motu·et p hoc pt aliud argumentum solui qñ dr̄ ꝙ cōtingit naturā abstrahere a motu et sic ꝯgnosci·g⁹ nō oportꝫ ꝯgnoscē naturā p motū·qꝛ abstrahentiū nō ē mēdaciū· Dōm ꝙ qñ aliq̃ duo sic se hñt ꝙ vnū ñ ē de diffinitōe alteri⁹ tūc vnū pt abstr̄hi ab alio i pma opatōe itellect⁹ sed qñ vnū est de diffinitōe alterius tūc nō pt ab eo abstrahi sicut est de motu·qḋ est veꝝ de diffinitione quo ad nos sicut dictū est· Et si dicatur natura etiā cognoscit̃ p quietem g⁹ nō solū p motum·aūs pbat̃·qꝛ natura lapidis est vt quiescat deorsum et natura ignis ꝙ quiescat sursuȝ·Dōm ꝙ est duplex quies scȝ in termino a quo et talis q̃es est priuatio motus et non ducit in cognitionē nature nisi forsan per accidens· Alia est quies in termino ad quē et talis quies est cōsummatō motus sicut dr̄ in q̄nto hui⁹·et iō p taleȝ quietē pōt etiam natura cognosci sicut p motū·et hoc est qḋ in diffinitōe nature dr̄ ꝙ natura est p̄ncipiū mouendi et quiescendi qḋ intelligit̃ de quiete que est in termino ad quē·sicut natura lapidis est principiū motus deorsum et etiam quietis·

Arguitur Contingēs est ignorare motum et etiā naturā ergo nō est necessariū·aūs pbat̃·qꝛ multi ignorāt motū et naturā· Dōm ꝙ duplex est necessitas·quedam est necessitas consequētis scȝ qñ ꝯsequēs est necessariū in se et habet necessitatis sue causam in antecedēte·sicut hic homo est aīal rōnale ergo homo est risibilis·et tal' necessitas nō est i ista ꝓpositione· Alia est necessitas consequentie·i·habitudinis cōsequentis ad aūs et talis est hic cū dr̄ ignorato motu necesse est naturā ignorare· et talis necessitas pōt esse in ꝓpositōibus contingentibus·vt sortes currit ergo sortes mouet̃· et etiam in ꝓpositionib⁹ falsis·vt si azinus volat azinus habet pennas·

Est igitur aliquid en·

Hic aresto·ꝓsequit̃ determinatōem de his de quibus dixit se determinaturū· et p̄mo exequitur de motu·scḋo de aliis· qꝛ motus ē p̄ncipalior passio entis mobilis· Primo ergo intēdit ponere duas diffinitōnes de motu·scḋo ponit aliqua dubia de motu· Circa primū inquirit p̄mā diffinitōem motus ex tribus diuisionib⁹·qꝛ sicut dr̄ scḋo posteriorum talis via est vtilis ad inuestigandū diffinitōem· Prima ergo diuisio est ista· Entiū aliud in actu aliud in potentia·et ista est diuisio analogi in sua analogata·qꝛ prius dr̄ ens de ente i actu ꝙ̄ de ente in potentia·qꝛ tñ ista diuisio est generalior ꝙ̄ entis in·x· predicamenta ideo premisit istam diuisionem·

Arguitur Nullū est ens in potentia quia ens dr̄ ab existēdo· ẜ ens in potēa nō existit ergo· Dōm ꝙ ens accipit duplr·Uno mō ẜm primā eius impositionem· et sic ens dr̄ ens i actu·qꝛ illa est significatio p̄ncipalior entis ꝙ̄ ens in potētia· Alio mō accipit̃ ens ẜm totā eius latitudinē· Et sic ens in potētia etiā est ens· Et tūc ad argumētū dōm ꝙuis ens in potentia nō habeat ꝯpletam subsistentiā habȝ tamē subsistentiā incopletā·qꝛ subsistit essentialiter p formā que est actus eius

Et eorum que sunt·

Hic ponit scḋā diuisio et est· Entiū in actu aliud est suba et hoc aliquid· aliud est quātitas aliud ē q̄litas aliud relatio aut aliqḋ aliorū p̄dicamētoꝝ.

Arguit̃ Ens qḋ est in actu male diuiditur p·x· p̄dicamenta· qꝛ ens in potentia etiā est in p̄dicamento· Dōm ꝙ aliquid dupliciter est in p̄dicam̄eto·Uno mō p se·qꝛ scȝ est genus vel spēs p̄dicamenti· et sic solū ens in actu est in p̄dicamento· qꝛ p̄dicamentū noīat ordinatōeȝ generū et spēꝝ que sunt entia in actu· Alio mō aliquid est in p̄dicamēto reductiue·et sic etiam ens in potentia pōt esse in p̄dicamento sicut materia est in predicamento

Sed eius quod ē ad

Hic ponit tertiā diuisionē ad inuestigandū diffinitōem motus et est ista· Relatiuoꝝ alia dicunt̃ ẜm supabundantiā et defectū·i·aliqua fundāt̃ in quantitate vt duplū et dimidiū· Alia dicunt̃ ẜm actiuū et passiuū·i·fundant̃ in actione et passione·et illa pñt se tripliciter habere·quia quedā fundant̃ in ipso actuali agere· sicut calefacere quod dr̄ relatiue ad calefactū· Alia fundant̃ in preterita actione·i·in egisse sicut relatio patris ad filiū

quia nō dr̄ ille pater qui generat filiū ſ; q̄ gn̄auit filiū. Alia fundant in futura actione ſiue in potentia agendi. ſicut relatio dn̄i ad ſeruū. q2 il'e dicit dn̄s qui pōt coercere ſeruū. Pōt ergo dari rō iſtius diuiſionis. q2 iſta diuiſio daẗ ḃm fundamēta relatōnis. ſ; ſunt tria fundamenta relatōnis ſc3 quātitas actio et paſſio. ergo iſta diuiſio eſt trimembris

Querit Quē ordinē habz mot' ad iſtas tres diuiſiones. Dōm q ex iſtis tribus diuiſionib' pōt aliqualiter natā motus cognoſci. q2 ex p̄ma diuiſione 2gnoſciẗ q motus eſt ens in potentia. Ex ſcōa 2gnoſciẗ q motus eſt reducibilis ad p̄dicamentū. Ex tercia cognoſciẗ q motus conſiſtit in quadā 2patione ſiue habitudine mouētis ad motum.

Arguitur Motus eſt de p̄dicamēto abſoluto ergo nō eſt in p̄dicamento relationis. Dōm q motus accipiẗ dupl'r. Uno mō q̄tum ad ſuā eēntiā. et ſic eſt de p̄dicamento abſoluto. q2 eſt eiuſdem eēntie cū ēminō ad quē. et ēmin' ad quē motus eſt de trib' p̄dicamētis ſc3 q̄titāte qualitate et ubi. Alio mō accipiẗ motus q̄tū ad ſuū eſſe. et ſic motus habet in ſe tres relationes que ſpectant ad eſſe motus ſc3 ad mouens ad ſubiectū et ad terminū. q̄ relationes ſi nō ſint in forma tunc forma non dicetur motus ut infra diceẗ.

Arguit Eſt tm̄ unū ſubiectū relatiuoꝝ ergo eſt tm̄ unū fundamentum relatiuorum. Dōm negando 2ñam. q2 aliud eſt eſſe ſubiectum relatiuoꝝ et eē fundamentum eorum. q2 fundamentum relationis eſt quo mediāte alicui ſubiecto innaſcitur relatio ſiue reſpectus relatiuus. ſed ſubiectū relatiuoꝝ eſt in quo ſubiectatur relatio. Exemplī grā. Duplū eſt una relatio q̄ eſt in ligno ſicut in ſubiecto et eſt in q̄titate ipſi' lignū ſicut i fundamēto. q2 dupla quātitas eſt id quo mediāte ligni innaſcit ille reſpectus ſc3 duplū. Sil'r eſt de p̄rnitate. q2 ſba patris eſt ſubiectū paēnitatis et actio generatia patris eſt fundamentū paternitatis. q2 p actionē generatiuā innaſciẗ alicui relatio paternitatis

Querit Urarē alia p̄dicamēta nō hn̄t fundamentū ſicut relatiuū. Dōm q iō q2 ſubſtantia eſt pfectiſſime entitatis. et relaō eſt ipfectiſſime entitatis. cū g° n̄ poſſ; fieri exitus de extremis in extrema niſi p mediū oportet q relatio fundeẗ in ſuba p quedā actiōa

media. et illa media actiōa dicunt fundamēta ſicut dictū eſt. et iō actōs. pt etiā eē fundamentum

Arguitur Creatio ē relatio fundata in ſubſtātia creature. q2 ſuba creature eſt creata ſecluſis oībus accidētibus. ergo ſuba nuda pōt eē fundamentū relatōnis. Dōm q relatio creature fundaẗ in realī paſſione ipſi' creature. q̄uis eīm actiua creatō nō ſit actio p̄dicamētalis. q2 eſt ipſa ſuba diuīna. tn̄ creatio paſſiua eſt realis paſſio ipſi' creature. et ideo in paſſione q̄ eſt realiter in creatura pt fundari realis relatō ad creatorē. ſed in creatore eſt ſolū relatio ḃm dici ad creaturā.

Arguitur In qualitate etiam fundaẗ relatio ſicut ptz de ſilitudine et ſcia. Dōm eſt q nūq̄ relatio ſūdatur in qualitate niſi inq̄tū accipiaẗ in ordinē ad quātitatē vel ad actionē vel paſſionē. ḃm ordinē ad q̄titatem. h' p° ptz de ſilitudine. q2 ſilitudo fundatur in una qualitate ſpecifica que tn̄ eſt [illegible] ſet q2 diſtinctio nūalis ſpectat ad q̄titatē diſcretā. iō ſilitudo fundaẗ i qualitate ḃm q habet ordinē ad q̄titātē diſcretā. q2 ſilitudo eſt rerum differentiū nūo et tn̄ hn̄tiū unā q̄litatem in ſpē. Scia eſt relatio et etiā dn̄s q̄ fundaẗ in q̄litate p ordinē ad actionē et paſſionē. q2 dn̄s dicitur ex poñā actiua cohercendi. talis aūt potētia habet ordinē ad actionē cohercitiuā. Sil'r ſcia agit in ſcibile ſpeculatiuē. et iō etiā ſcia fundaẗ in qualitate p ordinē ad actionem.

Non eſt autez motus

Poſtq̄ areſto. poſuit ſupius tres diuiſiones ad inueſtigandū diffinitōem motus. nunc 2ñt oñdit quō motus reduciẗ ad iſtas diuiſiones. et p̄cipue quō reduciẗ ad ſcōam diuiſionem. q2 ſcōa diuiſio aliqualiter 2tinet alias diuiſiones. Dicit ergo q duplr motus reduciẗ ad ſcōam diuiſionē que eſt entis in x. p̄dicamēta. Primo reduciẗ motus ad p̄dicamēta q̄tū ad ēminos motus. q2 tot ſunt ſpecies ſiue ēmini mot' quot ſunt genera rerū. quia oīs mot' vel ē ad ſubam vel ad quātitatē vl' ad q̄litatē vel ḃm locū. nō eīn pt ſe mot' habere ſicut aliqd cōe ad p̄dicamēta. q2 pn̄ta nō hn̄t aliqd cōe ſc3 uniuocū ſup ſe. Nec etiā pt dici q mot' ſignificet aliquā naturā extra pn̄ta. q2 nihil ē extra. x. pn̄ta. Tn̄ eſt 2ſiderandū q p iſtū textū excludūt duo errores. p'm' ē q mot' eēt an̄ p̄dicamēta q̄ſi aliqd exn̄s extra p̄dicamēta. Scōs ē q mot' eēt

supra p̄dicamēta quasi gen⁹ ad ipsa Scd̄m erro rem excludit primo cū dicit q̄ cōe his nullum ē accipe Primū āt errorē excludit cū dicit q̄ neqȝ mot⁹ neqȝ muta° ē extē p̄nta cū nihil sit extra ea

Unumquodqȝ autem

Hic ostendit quō reducit motus ad predica menta s̄m silitudinem. et vult q̄ sicut in quoli bet genere repitur aliqd̄ vt p̄fectū ⁊ aliqd̄ vt im perfectū ita etiā in oi gnē motus qꝛ i genere qd̄ ē ad substantiā inuenit generatio tāq̄ p̄fectum et corruptio tāq̄ imp̄fectū s̄m gnē quātitatis iue nitur augmētatio tāq̄ aliqd̄ p̄fectū et diminutio tanq̄ imp̄fectū. ~~Et in alteratione qn̄qȝ pcedit ad p̄fectā formā qn̄qȝ pceditur ad imp̄fectā sicut mo tus calefactōis est ad p̄fectioꝛ formā q̄ motus frigefactōis. Ex quo patet~~ q̄ ista ppō mot⁹ di uiditur sicut ens potest dupl̄r intelligi. Uno pe nes t̄minos sic q̄ sūt tot species motus quot sūt genera in q̄bus terminat motus. et sic intelligit textus p̄dict⁹ an̄ istū. Alio° motus reducit ad p̄ dicamēta p assimilationē qꝛ scȝ eodem mō diuidū tur predicamēta et motus s̄m p̄fectū et imp̄fcm̄ et isto mō intelligit iste textus.

Queritur

Utrum motus sit eiusdem essentie cū t̄mino ad quem Dōm q̄ sic Quod patet auctoritate et rōne. Au ctoritate aristotilis in q̄nto hui⁹ dicentis in p̄n° q̄ motus denoiatur a termio ad quē. ⁊ q̄ n̄ habȝ spēm a termino a q̄ sed a termio ad quē ⁊ postea de cōtrarietatib⁹ motuū dicit q̄ sicut mot⁹ habet spēm a termio ad quē. ita etiā habet cōtrarietatē Ratōe pbatur sic vnūquodqȝ sumit spēm ab aliq̄ indiuisibili sed termin⁹ motus ē stans et indiuisi bilis an̄ terminū ad q̄ est successio ⁊ diuisibilitas ergo a termino motus sumit speciē. maioꝛ patet quia spēs rerū h̄nt se sicut numeri sed numerus sumit semp ab aliquo indiuisibili qꝛ ab vltia vni tate q̄ dat speciem numero.

Arguitur

Termin⁹ motus ē distans a motu ergo motus nō po test sumere speciē a termio ad quē. qꝛ nihil sumit spēȝ ab aliquo extrinseco ⁊ distante Pro rn̄sio ne sciendū q̄ quidā dicūt ad istud argumentū q̄ duplices sunt res. aliq̄ sunt res que habent suum principiū specificās extra se. sicut h̄itus ⁊ potētie quia h̄itus specificant p actus. et actus sunt ex trinseci habitib⁹ et sil̄r potentie distinguunt p ob iecta que sunt eis extrinseca et s̄m hoc dicūt illi q̄ motus etiā sic specificat ab aliquo extrinseco. Sed istud incōueniens dicitur qꝛ ē duplex specifi catio quedam ē circūlocutiua ⁊ ista p̄t eē p aliqd̄ extrinsecū. circūloq̄mur eīm distinctionē specificā potentiarū p actus et obiecta. Alia ē specificatō ꝓprie dicta et ista nūq̄ p̄t eē extrinseca illi quod specificat. Unde melius sic dicit q̄ dupl̄r aliquid habet in se principiū specificans. Uno modo s̄m essentiā tm̄ ⁊ n̄ s̄m eē. sic motus habȝ itra se p̄n cipiū specificās. qꝛ forma fluēs in motu specificat motū que ē intrinseca motui. et q̄uis ista in mo tu nō sit p̄fecta s̄m eē est tamē p̄fecta s̄m eēntiā. Aliud est qd̄ habet intra se principiū specificās tā s̄m eēntiam q̄ s̄m eē sicut sube que non susci piūt magis ⁊ min⁹. Unde patet q̄ motus specifi catur a t̄mino ad quē qui ē i motu eēnalit. Et dȝ notāt q̄ motus ē eiusdē eēntie cū t̄mino ad quē s̄ non dicit q̄ sit eiusdē esse quia hoc nō est verum

Querit ergo quid sit motus eēnaliter. Dōm q̄ est ipsa forma fluēs in motu exēpli grā. motus calefactionis ē ipse caloꝛ nō qualitercūqȝ acceptus sed fluēs id ē tendēs ab eē imp̄fcō ad eē p̄fectum et iō mot⁹ calefactōis nō significat calorē sicut ē i igne qꝛ ille nō tēdit ab esse ip̄fecto ad eē p̄fectū s̄ calorē in aqua s̄m q̄ iste caloꝛ accipit p̄fectius eē in subiecto. Quod iterū notanē dȝ quia caloꝛ in aqua p̄fecte et sūme calida nō est motus q̄a talis caloꝛ nō tendit ab eē imp̄fecto ad eē p̄fectū

Queritur

Utrum p̄ce sus ab eē imp̄ fecto ad esse p̄fectū aliquid addat supra formā Dōm q̄ sic qꝛ addit supra formam tres respectus siue relationes scȝ admo uēs qd̄ p̄ficit illā formā in mobili. et ad subiectū qd̄ illam formā p̄fectius recipit et ad terminū ad quē. quē ipsa forma p̄fectius acq̄rit. Et rō illius ē quia motus ē forma fluēs in motu vt dictū est s̄ forma nō fluit in motu nisi quia mobile mouet a mouēte ⁊ p̄ficit i mobili et accipit t̄minū ad quē exēpli grā caloꝛ n̄ fluit ad accipiendū p̄fectius eē nisi p̄sēte igne. Dȝ g° formā referri ad istaēa si for ma debeat dici motus.

Arguitur

Ergo motus realit̄ differt a t̄mio ad quem quia rela tio ad mouens est realis quia ē relatio effectus ad cām efficiētē ⁊ distiguit realit̄ a forma Dicē dum q̄ motus accipit dupl̄r. Uno mō s̄m suam eēntiam et sic iste relationes nō spectant ad mo tum quia eēntia motus est forma fluens. ⁊ sic est verū q̄ motus nō distinguit a t̄mino ad quē s̄ali

tet ꝑm eēntiā. Alio mō accipit motus ꝑm suam subsistentiā et eēset sic iste relatōes spectant ad motum. et tūc mot⁹ acceptus ꝑm eē pt hr̄e realez distinctōem ɔtra essentiā forme. et silr̄ ē de hoie qꝛ si capiat hō ꝑm suā subsistētiā tūc hꝫ realem distinctōem ab hoie accepto ꝑm essentiam ꝓpt̄ esse existētie hois qđ distinguit realr̄ ab homine.

Querit Utrū motus sit in aliquo p̄dicamēto. ¶ Dicendū q̄ dupliciter aliq̄d est in p̄dicamēto. Uno mō p se qꝛ est genus vel spēs alicui⁹ p̄dicameti. et sic motus nō est in aliquo p̄dicamento qꝛ motus trāscendit tria p̄dicamēta. qꝛ repitur i qualitate q̄titate et vbi. vel repitur in quatuoꝛ capitēo motū cōiter put extendit se ad mutatōez ꝓpredictā. Alio mō aliq̄d est in predicamēto reductiue qꝛ scꝫ est aliqđ impfectū in predicamēto et reducibile ad naturā pfecti. et sic motus ē in predicamēto. qꝛ motus reducitur ad predicamētū sube loquēdo de motu generatōis et corruptōis. vel ad predicamētū q̄titatis loquēdo de motu augmentatōis et diminutōnis. et sic de aliis. Un̄ patet q̄ mot⁹ in cōi nō reducit ad aliqđ predicamētū ꝫ ꝑm suas spēs.

Arguitur Motus ē in predicamēto ꝑm suas spēs. ergo nō reductiue. Añs pbat. qꝛ hꝫ p se essentiā predicamenti. et vnūqđqꝫ ponit in predicamēto ꝑm suā eēntiā. Dicendū q̄ duplr̄ aliq̄d reducitur ad predicamentū. Uno mō ꝑm essentiā. qꝛ scꝫ ipm nō habet essentiā predicamēti ad qđ reducit. et sic ptes integrales et essentiales substātiaꝝ st̄ reductiue i p̄dicamēto. Exēplū de ptib⁹ essentialib⁹ vt aia. de ptib⁹ integralib⁹ vt man⁹ et caput qꝛ nullā habent essentiā pfe ꝑm q̄ st̄ ptes. Alio mō reducit aliq̄d ad p̄dicamētū ꝑm esse siue ꝑm denominationē qđ tn̄ est i p̄dicamēto ꝑm essentiā. sicut dicit Aresto. in p̄dicamento q̄litatis de passiomb⁹ scꝫ q̄ sunt minime q̄litates. qđ nō est verū quo ad essentiā qꝛ habēt essentiā pfectam qualitatis. ꝫ quo ad denominatōem qꝛ subiectū nō denominat penes tales qualitates. Et isto mō mot⁹ reducit ad p̄dicamētū qꝛ hꝫ pfectaꝫ essētiā p̄dicamēti ꝫ n̄ pfectū esse.

Arguitur Perfectū et impfectū dn̄t spē vt ptꝫ de hoie et asino ꝫ mot⁹ et suus termin⁹ dn̄t sicut pfectū et impfectū ergo dn̄t spē. ¶ Dōm q̄ pfectū et impfectū accipiūtur duplr̄. Uno mō put repiunt in diūsis specieb⁹. et sic dn̄t spē sicut pfectū in hoie et impfectū in asino. Alio mō put iueniunt in vna spē. et sic nō dn̄t spē sicut impfect⁹ hō puta puer nō dn̄t a pfecto hoie spē. Nō ē qꝛ i diūsis spēb⁹ pfcm̄ et impfectū st̄ differētie specifice sicut pfectū in hoie qđ est rōnale ɔstituit spēm in hoie. et impfectū i asino qđ est rudibile ɔstituit spēm in asino. Sed pfectū et impfectū st̄ modi accidētales in eadē spē qui nō faciunt diūsitatem specificā. et hoc pt ex illo ɔgnosci. qꝛ impfectio pt separi ab impfecto i eadē specie sicut puer fit vir. et illo mō dn̄t mot⁹ et su⁹ termin⁹. Pōt ei motus pfici accidētalr̄ i. ꝑm suū esse. Et iō illa ipfectō nō est de rōe mot⁹. calor ei ipfect⁹ i aq̄ pt fieri pfect⁹ nō variādo spēm.

Arguit Si motus ē forma q̄ habetur i termino. tūc termin⁹ est acquisitus añ terminū motus. Uel tūc est forma acquisita añ terminū motus. pbat qꝛ motus est forma et est ante ēminū. ¶ Dicendū q̄ forma in motu accipit dupliciter. Uno mō ꝑm essentiā et ꝑm esse impfectū. et sic est acq̄sita añ ēminū mot⁹ sicut qn̄ aqua calefit tūc in aq̄ est caloꝛ ꝑm eē ipfectū ante terminū mot⁹. Alio mō accipit ꝑm eē pfectū et sic nō habet nisi in ēmino motus. sicut etiā ē dōm de forma in motu q̄ ꝑm eē ipfectū habet ante terminū. et ꝑm eē pfectū habetur solū in termino.

Arguit Illa nō sunt eadem q̄ hn̄t opposítas ɔditōes ꝫ mot⁹ et terminus hn̄t oppositas ɔditōes g° nō sunt idē. Minoꝛ pbatur qꝛ mot⁹ ē successiu⁹ et termin⁹ ē pmanens. ¶ Dōm q̄ duplices sunt ɔditōes reꝝ. q̄dā sunt q̄ oriūtur ex intrīseca natura reꝝ. et tales arguunt distinctōes specificas i reb⁹ quaꝝ sunt ɔditiones. et sic hō et azin⁹ dn̄t spē. qꝛ rudibile et risibile dn̄t spē. Et ꝑm hoc ɔsueuit dici q̄ accidēs et subiectū sunt diūsa. qꝛ hn̄t diūsas ɔditōes. et etiam diūse spēs sub eodē gnē. Alie sunt ɔditiones accidētales q̄ nō oriūtur. ex naa rei. et tales nō arguūt eēntialē et specificā dr̄iam ꝫ solū accidētalē. et ꝑm illā dr̄iam vnū et idē pt differre a se ipso et sic est de motu et ēmio ad quē. Et silr̄ ē de calore pfcō et ipfecto q̄ nō pn̄t se cōpati i eodem subiecto et tn̄ maifestū ē q̄ nō distiguūt spē licet hēant oppositas ɔditōes.

Arguit Illa nō sunt eiusdē eēntie quoꝝ vno posito. remouet aliud ꝫ sic ē de motu et ēmio ad quē. qꝛ posito ēmio remouet mot⁹. ¶ Dōm q̄ mot⁹ sumit duplr̄. Uno° ꝑm suā eēntiā. et sic mot⁹ nō remouet aduēiente termino p̄mo tūc mot⁹ pficit sicut dt aresto. i. q̄nto h⁹ q̄ q̄ es i ēmio ad quē ē ɔsūmatio mot⁹. Alio° accipit

motus q̃tū ad suū eē. et tūc ē verꝫ ꝙ adueniente termio mot⁹ abijcit q2 ipsectio a motu abijcit in q̃ cōsistit eē motus.

Arguitur Si motus ē eiusdē essentie cū t̃mino tūc vnus et idem motus eēt in diuẽsis p̄dicamētis. q2 vn⁹ et idē motus hꝫ termios diuẽsoꝝ p̄dicamentoꝝ. sicut terminus generatōis est suba et figura. Dōm ꝙ duplex ē termin⁹ in motu. q̃dā est intrīsecus et imediatus et ille ē tm̃ vnus et ab illo motus hꝫ suā spēm. Dr̄ āt termin⁹ intrīsecus q̃ imediate acq̃ritur in mobili ꝑ motū. Alius ē termin⁹ extrīsecus mediat⁹ et ꝯsecutiu⁹ in motu q̃ scꝫ seq̄t ad ꝑmū t̃minū motus. et sic mot⁹ p̄t hr̄e multos t̃minos. q2 multa accidentia p̄nt se qui ad formā que acquiritur ꝑ motum.

Arguitur Videt ꝙ vn⁹ et idē motus hēat plures t̃minos intrīsecos vt mot⁹ q̃ fit de albo i nigꝝ ē ꝑ medios colores. q̃ fit ꝑ multos t̃minos. Dōm ꝙ duplr̄ fit mot⁹ ab vno extremo colore in aliū extremū per medios. Vno° sic ꝙ in medijs colorib⁹ fit stat⁹. ⁊ tūc sunt multi mot⁹ ꝫm ꝙ sunt multi termi. sicut si motus de albo in rubeū fieret ibi sistēdo et postea a rubedie in nigredinē tūc ꝑmus mot⁹ ē rubefactōis ⁊ scd̃s ē mot⁹ nigrefactōnis. Alio⁹ fit motus ab extremo i extremū ꝯtinue ꝑ medios colores sic ꝙ nō fit stat⁹ et tūc ē tm̃ vnus mot⁹ habēs vnū t̃minū. q2 medij colores nō dāt spēm cū i eis n̄ fit stat⁹. ⁊ sic q̃libet mot⁹ hꝫ tm̃ vnū t̃minū

Arguitur Generatō ⁊ corruptō sūt diuẽsi motus ⁊ tn̄ habent vnū t̃minū scꝫ eē vel subam. Dōm duplr̄ Pri° ꙩ i generatōe ⁊ corruptōe nō sunt plures t̃mini positiui ꞩ tm̃ vnus scꝫ eē. sunt tn̄ ibi plures t̃mini q̃ꝝ vnus ē positiuus scꝫ eē ⁊ alius ꝑuatiu⁹ scꝫ nō eē. ⁊ p̄t aliq̃ mutatio scꝫ ꝑuatia hr̄e t̃minū ꝑuatiuū sicut corruptō. Scd̃o dōm ꙩ q̃uis fit vnus t̃minus tm̃ positiuus tn̄ generatō ⁊ corruptio hn̄t illū t̃minū sub oppositis mōis. q2 generatio t̄dit ad illū t̃minū sicut illū accipiēs et corruptio recedit ab illo t̃mio sicut ab eo recedēs ꞩ accessus ⁊ recessus ab eodē t̃mio faciūt ꝯtrarietatē in mutatōibus sicut pꝫ i q̄nto huius. ꞩ q2 ꝯtrarietas ē dr̄ia ꝫm spēm. x. metaphisice ideo ex ꝯsequenti differunt specie.

Queritur Vtrꝫ motus sit fluxus forme supadditus. Dōm ꙩ nō ꞩ ē ipsa met forma ⁊ iō ista locutio motus ē tendētia sic exponit. i. forma tēdēs. ⁊ h° sic ꝓbat. q2 si motus significet fluxū forme supadditū. tūc fluxus eēt aliq̃d realit̃ distinctū a motu et a forma fluente ⁊ ꝑ ꝯn̄s motus nō susciperet spēm a t̃mio. q2 motus eēt oino diuisus a t̃mio ꞩ h° ē ꝯtra aresto. i mltis locis Itē si fluxus eēt res i determinato p̄dicamēto ꙩ necesse ē dicē si sit res real' seq̄ret ꙩ motus habet t̃minū i diuẽsis p̄dicamētis et flux⁹ eēt i vno p̄dicamēto. ⁊ sic fluxus motus et mot⁹ eēnt res oino dispates. ⁊ sic oporteret fluxū ponē in alio p̄dicamēto a motu ꙩ nullus phoꝝ vnq̃ dixit Itē motus ⁊ t̃minus dn̄t sicut ꝑfectū ⁊ ipfectū i eadē spē g° n̄ ē specifica dr̄ia. et sic nō p̄t dici ꙩ motus significet fluxū realiter a t̃mino distinctū. q̃a sunt eiusdem spēi.

Arguit Si motus nō eēt aliud q̃ t̃minus tūc calor eēt motus ꙩ ē falsū. Dōm ꙩ calor accipit duplr̄. Vno° ꝫm se et absolute. ⁊ sic nullo mō ē motus. q2 i q̃cūq3 ē motus hoc mouet Si g° calor absolute acceptus eēt motus ergo i q̃cūq3 eēt calor hoc mouēt qd̄ est falsū. q2 ignis ē calid⁹ ⁊ tn̄ ꝫm calefactōez nō mouet Alio° accipit calor ꝫm ꙩ ē i aliq̄ subiecto tēdēte ab eē ipfecto ad eē ꝑfectū. ⁊ sic calor ē motus. Exempli grā calor q̃ est i aqua tepida tendente ad ꝑfectum calorem est motus.

Diuisio autem. Postq̃ aresto. posuit tres diuisiōes ad inuestigādū diffinitōes motus Hic ꝯn̄r poit ꝑmā diffinitōz ⁊ postea eā ꝓbat. diffinit eī sic motum. Motus ē endelechia. i. actus entis in potēa ꝫm ꙩ hmōi. ⁊ ꝓbat illā diffinitōez exēplaRit. Prio q2 alēatio ē actus alēabil' ꝫm ꙩ alterabile. augm̄tatō ē actus augm̄tabilis ꝫm ꙩ augm̄tabile. Diminutō ē actō diminuibil' ꝫm ꙩ diminuibile. loci mutatō ē actus locabil' ꝫm ꙩ locabile. ⁊ generatō ē actus generabil' ꝫm ꙩ generabile. Ex quo dat̃ itelligi ꙩ aresto. lꝫ extēdit motū ad mutatōem q2 hic exemplificat de generatōe. Vn̄ itellectus diffinitōis ē motus ē actus. ibi ponit act⁹ loco generis q2 sicut dcm̄ ē. motus ē forma fluēs i motu. ꞩ q2 dcm̄ ē ꙩ forma n̄ q̃liēcūq3 accepta ē motus. ꞩ ꝫm ꙩ tendit ab eē ipfecto ad eē ꝑfectū igit̄ addit i diffinitōe actus ētis i potēa. i. subiecti qd̄ est in potētia ad ꝑfectōnē illius forme. Et addit ꝫm ꙩ hmōi. i. ꝫm ꙩ stat actualiter sub illa potētia. i. ꝫm ꙩ actualiter tēdit ad ꝑfectōnē formā. et iō aqua q̃ ē ipfecte calida hꝫ potētiā ad ꝑfectōnē calorem tn̄ nō dr̄ moueri nisi ꝫm ꙩ actualiter

tendit ad maiorem pfectõem illius forme.

Arguit auicēna ponit aliã diffinitõnem mot⁹. qr dt q mot⁹ est exitus de poña ad actū nõ subito. ergo ista diffinitio nõ ē bñ posita. Dõm q ista diffinitõ auicēne ñ est bona ꝓpt duo. Prio qr i illa diffinitõe mot⁹ ponit exitus q̃ pt spē n mot⁹ local. ꝫ nõ dz gen⁹ diffiniri p sēm. ergo meõuenient diffinit mot⁹ p exitū. Scdo nõ valet ex q̃ addit nõ subito. qr subitum iportat tp̃s. ꝫ tp̃s ē posteri⁹ motu cū sit pa fio ei⁹ iã diffinitõ dz dari p piora. Ex q̃ patet q nõ potuit mot⁹ alit diffiniri p piora q̃ h diffinit. qr eni in q̃stione pus mota dictū fuit q mot⁹ cõit acce pius trãscendit q̃dã p̃dicam̃ta nõ potuit motus alit diffiniri q̃ p trãscendentia. cū ergo actus et poña tãq̃ dñe entis p̃cedēt p̃ñta. sic mot⁹ diffinit⁹ est p actū et potentiã sicut p q̃dã piora. Est eni mot⁹ forma q̃ est i subiecto qd ē in poña ad pfectiõem illi⁹ forme. sicut calor in aq̃ q̃ tendit ad pfectius esse caloris vocat mot⁹. et intelligit hoc ex diffinitõe cū dr actus. i. forma. entis i potētia i. subiecti qd est i poña ad vltiorem pfectõem fm q huiusmodi.

Arguitur Si mot⁹ est actus vel est actus pmus vl scd̃s. Dõm q motus accipit dupl'r. Vno mõ p forma fluente i motu absolute. et sic nũq̃ est actus pmus sicut patet de motu generatõis. qr generatõ ē forma subal'. Nũq̃ motus est act⁹ scd̃s sicut ē mutatõ accñtalis. qr tal' mot⁹ t̃minat ad actuz siue ad formã accidētalem. Alio mõ accipit mot⁹ fm ꝯditõem forme q̃ est i motu. et sic motus sp pt dici actus pmus qr cõditio forme i motu est q forma sit ipfcã. ꝫ ipfcm̃ est pus pfcõ. et hoc ē q aliq̃ dicũt q motus est actus pmus in ordine ad pfectõem forme quã recipit in t̃mino ad quem.

Arguitur Ex isto seq̃ret q idē esset in actu et i poña. pbat. q̃a mobile est i actu p motū et i poña ad pfectius eē. Dõm q nõ est icõueniens idem esse i actu et i poña respcū diũsoꝝ. qr idem mobile p eandem formã scz motū est i actu et i poña. i actu fm formã ipfcãm et i poña fm formã pfcãz. Exēpli grã. aq̃ ipfecte calida q̃ hz motū calefactõis ē i actu fm calorē ipfcũ et in potētia fm calorem pfectum quem adhuc non habet.

Quãt sit Postq̃ aresto. posuit diffinitõem mot⁹. nũc maifestat eã et pmo manifestat singulas ptes. scd̃o diffinitio nē totã. pmo pmã ptē sic maifestat. Illud q̃ aliq̃d fit i actu pus i potētia exñs h⁹ ē act⁹ ꝫ p motū aliq̃d fit i actu pus i potētia exñs g⁹ motus est act⁹. Maior ptz. qr nihil fit i actu nisi p actū siue formã. Minor pz. qr i motu aliq̃d acq̃rit formã quã pus nõ habuit. vt p calefactõez acq̃rit calorē sic p motū potētia calidū fit actu calidum.

Arguitur Añ motū etiã mobile est i potētia g⁹ nõ tm̃ i motu. Dõm q dñr mobile ē in potētia añ motū et in motu. qr añ motū ē in potētia simpl'r scz tã ad actū pfcñ q̃ ad ipfcm̃. vt aq̃ añ motū calefactiõis ē in potētia tã ad calorē pfectū q̃ ipfcm̃. sed mobile sub motu exñs ē solū in potētia ad actuz pfectū. qr tñc hz i se actū ipfcm̃. et iõ bñ dt aresto. q p motū aliq̃d in potentia exñs fit in actu

Quoniam aũt Hic pbat scd̃a pticula diffinitõis scilicet q mot⁹ ē act⁹ entis i potētia et stat pbatio i hoc. ois act⁹ ē act⁹ ei⁹ i q̃ sp inuenit ꝫ motus sp inuenit i ēte i poña g⁹ mot⁹ ē act⁹ ētis i poña. Maior ptz. qr hoc ē de rõe forme natal' q sp inueniat i suo ꝓprio subiecto. Minor patet qr aliq̃d dr moueri ex hoc. qr ducit de potētia ad actū p motū. oportet ergo q illud qd mouet sit i potētia et ergo si aliq̃d ē solū i actu ipm ē imobile. sicut patet de pmo mouēte imobili. ⁊ si aliq̃d ē sil' i actu et i potentia ipm sil' mouet et mouet. ea iõ agentia natalia mouent et mouēt a seiu cē. Cui⁹ rõ ē qr actus. i. forma agentis est i potentia i patiente. qr patiēs fit eã recipe. exēpli grã. man⁹ calida calefacit pomū frigidū. ⁊ pomū frigidū frigefacit manū. et hoc ē qd dr i pmo de generatõe q omne agēs phisicū qd agit p ꝯtactū i agēdo repatit. nõ aũt hoc fit fm eandem formã. qr agit fm vnam formã et patitur fm aliam.

Dico autē hoc Iã manifestat aliã pticulã scz illã inq̃tū hmõdi. et vult q necesse ē illã pticulã addē qd pbat exēplo et rõne. Exēplo sic. qr si motus absolute eēt act⁹ entis i potētia tũc seq̃ret q es sp moueret q̃diu eēt i potētia ad statuã. qr p oi tpe et q̃diu es ē habet potentiã ad statuã sed hoc ē falsũ. qr es tũc solū dr moueri ad statuam qñ supponit actõi statuifice. qr tũc ē i potētia fm q huiusmodi.

Manifestū aũt Hic pbat tertiã pticulam diffinitõis p rõem et h⁰ sic. qr ñ ē eadē rõ subiecti

inq̄tū ē qd̄ dā ens et inq̄tū hn̄s ordinē ad ꝯtraria. et iō in diffinitōe nō sufficit dicē ꝙ mot⁹ est act⁹ entis i poña vbi notat̄ subiectū. ꝫ etiā opoꝛtet dicē ꝫm ꝙ hmōi in q̄ notat̄ ordo ad formā ꝑfectā. qꝛ si eēt potētia ad ꝯtraria eadē tūc etiam ꝯtraria eēnt eadē. ꝯña tꝫ. qꝛ poña hꝫ distīctōem ex obiecto. si g⁹ eēt vna poña ad ꝯtraria tūc etiam eadē eēnt ꝯtraria. exēpli grā. si eadē eēt poña ad sanitatē et ad egritudinē. tūc idē esset sanitas et egritudo. qꝛ poña ad sanitatē hꝫ distinctiōem a sanitate: ⁊ poña ad egritudinē hꝫ suā distinctōeꝫ ab egritudie. Esset silr̄ si visus et audit⁹ eēnt idē. tūc color et son⁹ eēnt idē.

Arguitur

Eadē ē poña ꝯtrarioꝝ sicut dꝛ p° phisicoꝝ g° male dꝛ h̄ ꝙ nō sit eadē. ¶ Dōm ꝙ poña ad cōtraria accipit̄ duplr̄. Uno° materialr̄ ꝫm ꝙ se tꝫ ex ꝑte subiecti. et sic est vna poña ad ꝯtraria qꝛ est vnū subiectū qd̄ ē susceptibile duoꝝ ꝯtrarioꝝ sicut ptꝫ ex vltima ꝓpetate sube. ⁊ etiā ex diffinitōe ꝯtrarioꝝ. Alio° poña ad ꝯtraria accipit̄ formalr̄ ꝫm ꝙ i potētia iportat̄ relatō ad actū et ad obiecta. et tūc sunt alie et alie potētie ad ꝯtraria. Cuius rō ē. qꝛ relatō hꝫ spēm a t̄mino ad quē siue ex corꝛelatio. cū g° sit aliud correlatiuū qn̄ subiectū refert̄ ad diūsa cōtraria. sic subiectū siue potentia ꝫm ꝙ hmōi dꝛ alterius spēi.

Arguitur

Unūqdq̄ꝫ actuat ꝫm ꝙ ē in actu ꝫ mot⁹ ē act⁹ g° debet actuare ꝫm ꝙ ē in actu. et sic dꝫ diffiniri ꝑ actū ⁊ nō ꝑ potētiā. ¶ Dōm ꝙ duplex ē act⁹. Aliq̄s est actus ꝑfect⁹ simplr̄ tā ꝫm eē q̄ꝫ ꝫm eētiā. et tal̄ actuat ꝫm ꝙ ē in actu. et eo mō solū actuāt forme ꝑfecte nō āt ipfecte. Alius ē act⁹ ipfect⁹ ⁊ tal̄ actuat ꝫm ꝙ ē in poña qꝛ tal̄ n̄ hꝫ ꝑfectū eē in sb̄iecto ⁊ iō actuat ꝫm ꝙ ē i poña ad vltiorē ꝑfectōꝫ.

Quod quidē.

Hic ꝓbat totam diffinitōem eē bonā. et ꝑmo ꝓbat hoc directe. scd̄o īndirecte. ⁊ q̄ꝫtū ad ꝑmū ponit talē rōem. edificatio ē act⁹ edificabil̄ ꝫm ꝙ edificale ꝫ edificatio ē mot⁹ g° motus est act⁹ entis ꝫm ꝙ hmōi. maioꝛ ptꝫ qꝛ edificabile ē in potētia g° hꝫ aliq̄d qd̄ ē in actu. Uel g⁹ domus ē act⁹ ei⁹ vel edificatio ꝫ dom⁹ n̄ ꝑt eē act⁹ eius qꝛ act⁹ dꝫ eē sil̄ cū potētia sua ꝫ qn̄ est dom⁹ tūc nō ē edificabile ꝫ qn̄ ē edificatio tūc adhuc ē edificabile g⁹ edificatio ē act⁹ edificabil̄.

Nā ātbene.

Hic ꝯn̄t oñt diffinitōnē mot⁹ eē bonā idirecte et dꝛ oñsio idirecta qꝛ sit tal̄ oñsio ex remotōne diffinitionū q̄s ponebāt alij phi. Ponunt g° duo ex q̄bus fit oñsio idirecta. Pmū qꝛ diffinitōes q̄b⁹ alij diffinierūt motū sunt icōuenīetes g° ista ē bona. scd̄o qꝛ mot⁹ nō ꝑt alit̄ diffiniri nisi sic. ex q̄ mot⁹ nō ē i genē act⁹ tm̄ nec ē genē potētie tm̄ ꝫ includit actū cū potentia.

Manifestū āt.

Hic poīt diffinitōes mot⁹ aliorū ⁊ sūt tres qꝛ q̄dā dixerēt motū eē altītatē qꝛ id qd̄ mouet̄ alit̄ et alit̄ se hꝫ ꝑpt̄ successionē forme in motu. Aliq̄ dixerēt motū eē ieq̄litatē qꝛ id qd̄ mouet̄ sꝑ magis ac magis accedit ad t̄minū. Alij dixerēt motū eē nō ens qꝛ id qd̄ mouet̄ nondum hꝫ id ad qd̄ mouet̄. Jmꝓbat aresto. istas diffinitōes triplr̄ ꝑmo ex ꝑte subiecti scd̄o ex ꝑte t̄mini ad quē. t̄tio ex ꝑte t̄mini a q̄. Ex ꝑte subiecti qꝛ si mot⁹ eēt altītas inequalitas vel nō ens tūc cuicūqꝫ ista ieēnt hoc mouet̄ qꝛ cuicūqꝫ inē mot⁹ hoc mouet̄ ꝫ ista sunt mot⁹ ꝫm antiq̄s g° ⁊c. hoc āt ē falsū qꝛ multa sunt iequalia in q̄bus nō ē motus. etiā mot⁹ nō ē in nō ente simplr̄. Ex ꝑte t̄mini ad quē sic reꝓbat̄ qꝛ mot⁹ nō ē magis ad equalitatē q̄ꝫ ad iequalitatē nec ad altītatē q̄ꝫ ad silitudinē. qꝛ ad oia ista ꝑt eē mot⁹. Etiā q̄dā mutatio ē in ens sicut generatō q̄dā in nō ens sicut corꝛuptio. Etiā iste diffinitōes nō pn̄t eē eētiales qꝛ nō sꝑ ꝯueniūt motui. Ex ꝑte t̄mini a quo mot⁹ etiā nō ē plus ex ente q̄ꝫ ex nō ente. qꝛ mot⁹ generatōis ē ex nō ente et mot⁹ corꝛuptōis ex ente. Nec plus ex equalitate q̄ꝫ ex inequalitate.

Causa āt in.

Hic oñdit cām quare āntiq̄ sic diffinierūt motū. ⁊ vult ꝙ iō qꝛ motus ē de genē indet̄minatoꝝ qꝛ mot⁹ nec est pur⁹ act⁹ nec pura poña. et iō qꝛ iste diffinitōes sūt negatiue et idet̄minate sic vident̄ ꝯuenire motui q̄ ē de genē indet̄minatoꝝ iō mot⁹ spectare videt̄ ad gen⁹ siue ordinatiōem ꝑuatioꝝ qd̄ ptꝫ ex opione pithagore q̄ posuit duas coordinatōes reꝝ vnā bonoꝝ ⁊ aliā maloꝝ. Ponebat eīn ista. x. de genere bonoꝝ finitum. par. vnū. dextrū. masculinū. q̄escens. rectū. lumen. bonū. triangulum eq̄laterꝫ. De genere maloꝝ ponebat ista. infinitū. ipar. multitudo. sinistrū. femineū. mot⁹. obliquū. tenebre. malū. altera ꝑte longius. Et ratō istius ē. qꝛ ipsi dicebāt mathematicalia eē ꝑncipia naturaliū qd̄ reꝓbat̄ in materia infra de infinito qꝛ hos dixit ph̄s in naturaliter locutos eē.

Et motus qui

Hic ponit causā ipsi⁹ dicti qd̄ dicebāt antiq̄ scꝫ ꝙ mot⁹ ē de genē indet̄minatoꝝ ⁊

dicit q iō qz mot⁹ neqz ē potētia simplr neqz actus simplr ꝫ ē act⁹ mixt⁹ cū potētia siue act⁹ ipsfectus. Si eīn eēt potētia tm̄. tūc qcqd eēt potētia ad q̄titatē hoc moueꝛ ad q̄titatē et qd esset ī potētia ad q̄litatē hoc moueꝛ ad eā. Si aūt eēt pur⁹ actus tūc qcqd ē in actu hoc moueꝛ qd ē falsū iō ē act⁹ cū potētia. Ex isto pz q difficile ē accipe cognitōez mot⁹. qz pmo aspectu apparet q oia sunt act⁹ vel potētia ꝫ motus ppē hō ꝯtineꝛ sub aliquo hoꝝ.

Queritur Vn̄ oriꝛ difficultas cognitōis mot⁹. Dōm q non oriꝛ ex pte ꝯgnoscentis pncipalr ꝫ ex pte cognoscibil. Circa qd sciēdū q illa q̄ hn̄t multū de actualitate ꝫm se sunt bn̄ cognoscibilia sicut sunt de⁹ et subē sepate. ꝫ illa q̄ hn̄t eē in potētia et sūt debil entitatis difficulē ꝯgnoscūꝛ ex pte ꝯgnoscibil qz tūc ꝯgnoscibile nō pt moue intellectū. Est eīn intellect⁹ nr̄ vtus passiua iō necessario hz moueri ab obiecto. si g⁹ nō hēt obiectū potētiā mouendi intellectū qd fit p actualitatem tūc difficulter cognosceꝛ. sic aūt ē de motu. qz motus ē ipfecte entitatis iō nō pt moue intellectū. pt tn̄ p accidēs ꝯtingē etiā ista difficultas ex pte ꝯgnoscētis inq̄tū ipse cognoscēs nō hz debitā pspicacitatem ad cognoscendum res minime entitatis.

Moueꝛ aūt Postq̄ aresto. posuit vnā diffinitōem mot⁹ q̄ est formal. ꝫ ponit aliā diffinitōnem q̄ hz se ad pdictā sicut matialis et sicut ꝯclusio ad pncipiū. qz bn̄ sequiꝛ. si motus ē actus entis in potētia ꝫm q hmōi et ens in potētia ē mobile. g⁹ motus ē act⁹ mobil. Ad inuestigandū g⁹ illā diffinitōem itēdit istud pbare q motus ꝯuenit mouēti ꝫ nō inq̄tū hmōi ꝫ inq̄tū mouēs ē mobile ergo mot⁹ ē act⁹ ētis mobil inq̄tū mobile. Ans pbat duab⁹ rōnib⁹ q̄tū pma stat ī hoc. Quicq̄d q̄nqz ē i potētia ⁊ postea in actu hoc q̄dāmō moueꝛ. ꝫ mouēs ē pus in potētia et postea i actu g⁹ etiā mouetur. Maior pz. qz qd ē i potentia natali de q̄ h phs loq̄ꝛ hoc reduciꝛ ab illa potētia ad actū p motū ergo oportet etiā ipm moueri exēpli grā in mouētib⁹ phisicis p ꝯtactū ibi agēs i agendo repatiꝛ sicut pz de pomo et manu et p ꝯns moueꝛ ab illo qd prius fuit mobile et duciꝛ ipm mouēs de potētia ad actū

Et cuius imobilitas Hic ponit scd̄a rō et stat in hoc. cui⁹cūqz imobilitas ē q̄es illi inest mot⁹ ꝫ imobilitas. i. cessatō a motu ipsi⁹ mouētis phisice ē q̄es g⁹ tali mouēti inē motus. Maior pz qz opposita hn̄t fieri circa idē ꝫ q̄es et mot⁹ sunt opposita ergo cui inest q̄es illi inest mot⁹. Est aūt aliq̄ imobilitas q̄ nō ē q̄es sicut illa q̄ ē in substātijs i matialib⁹. et iō etiā in illis nō ē motus qz ibi nō ē aptitudo ad motum. Minor pz. qz dū mouēs cessat a motu dr̄ q̄escē.

Adhuc agere. Hic onṫ aresto. vn̄ accidit ipsi mouēti q moueꝛ. et dt̄ q hoc n̄ accidit mouenti ex hoc q mouet. qz si sic oē mouēs moueꝛ ꝫ ex hoc q mouet ex ꝯtactu mouens eīn qd tāgit suū mobile tactu phisico hoc itez mouetur a suo mobili sicut man⁹ et pomū qz manus tangit pomū et sic mouet pomū et mouetur a pomo.

Vnde motus Iā ꝯcludit ex dictis scd̄az diffinitōez mot⁹ ⁊ ē ista. Mot⁹ ē act⁹ mobil inq̄tū mobile. quā diffinitionē sic pbat. qz sicut dictū ē q̄uis mouēs moueaꝛ nō tn̄ ꝯuenit mot⁹ mouēti inq̄tū mouēs est ꝫ qz mouet p ꝯtactū. ꝫ ex hoc qd mouet p ꝯtactū etiā ē mobile g⁹ mot⁹ etiā ꝯuenit mouēti ꝫm q mouēs ē mobile. et ergo bn̄ dr̄ q mot⁹ est act⁹ mobil ꝫm q mobile. Scd̄o pbat idem qz ex alio pncipio ꝯtingit q aliq̄d ē mouēs qz p formā ꝫm quā ē in actu. aliquid enim mouet ꝫm q ē i actu et sic dicit arestotiles in textu q species aliqua sp estimabiꝛ mouēs. Et p aliud pncipiū aliquid est mobile. qz aliq̄d ē mobile p potētiam siue matiā mot⁹ ergo siue moueri n̄ ꝯuenit mouēti inq̄tū mouens ꝫ ꝯuenit mouēti ꝫm q hz aliq̄d potētionale in se scz ꝫm q est in potentia mobile.

Queritur Vtꝝ iste diffinitōnes motus sint bn̄ assignate Dicendū q sic. cui⁹ rō est qz abstracta dn̄t diffiniri p aliqd qd est ꝓpriū generis positū loco generis in recto et p subiectū positū loco drn̄e in oblīq̄. ꝫ motus ē accn̄s i abstracto acceptū ergo diffiniꝛ p aliqd ꝓpriū generis p hoc qd dr̄ act⁹. et p subiectū in oblīq̄ cū dr̄ ētis mobilis vel entis in potētia ergo ille diffinitōes sunt bn̄ date et ꝯfirmaꝛ. diffiniꝛ eī symitas sic. Symitas ē nasi curuitas. Et si q̄ratur q̄re accn̄a i abstracto sic diffiniūꝛ Dōz q hoc est iō qz accn̄s i abstracto accipiꝛ pcise p modum accidētis. et iō loco generis aliq̄d dz poni eiusdē generis qd ē de eēntia ei⁹ et loco drn̄e subiectū p qd circūloquiꝛ drn̄a. in ꝯcreto aūt accipiꝛ p modū subē. diffiniꝛ ergo in ꝯcreto ad modū subaꝝ. ꝫ in diffinitōe subaꝝ gen⁹ qd sumiꝛ a matia poniꝛ p pma pte diffinitōis. et drn̄a q̄ sumiꝛ a forma poniꝛ sicut ꝯtētō generis. sic etiā i accidēte i ꝯcreto subiectū poniꝛ loco generis qd ē matiale ⁊ forma

ponit loco drñe q̃ attrahit subiectũ.

Arguit Jm⁹ diffinibilis ẽ tm̃ vna diffinitõ. ß mot⁹ ẽ vnũ diffinibile ergo hẽbit tm̃ vnã diffinitiõn: ¶ Dõm q̃ q̃tũ p̃ nũc sufficit duplex ẽ diffinitõ. q̃dã ẽ diffinitio descriptiua et loq̃ndo de tali diffinitõe vm⁹ rei pñt ẽẽ multe diffinitões. cui⁹ rõ est q̃z descriptio dat̃ p̃ p̃pas passiões. sed vm⁹ rei sũt multe p̃pe passiones. Alio mõ capitur diffinitõ pro diffinitõne q̃dditatia et ẽẽntiali et tal' iterũ est duplex. q̃dã est ẽẽntialis et incompleta sicut illa q̃ dat̃ p̃ materiã tm̃ vel q̃ dat̃ p̃ formã tm̃ et sic iterũ vnius rei pñt esse plures diffinitões essentiales. Alia ẽ diffinitio essentialis cõpleta q̃ dat̃ p̃ oẽs cãs. et nõ pñt sic esse plures diffinitões vm⁹ rei q̃dditatiue et essentiales. cui⁹ rõ est q̃z talis diffinitio d̃t p̃fectã et cõpletã essentiã rei. ß vm⁹ rei est tm̃ vna p̃fecta et cõpleta essentia. p hoc ergo d̃r ad argumentũ q̃ iste diffinitões mot⁹ sunt essentiales icõplete. q̃z vna s3 p̃ma est formalis et s3da materialis. et iõ p̃ma est p̃ncipiũ demõstrãdi s3dam. Cui⁹ rõ fuit dicta i secũdo h⁹. q̃z sp̃ dignior cã demõstrat min⁹ dignã a priori. Cum g⁹ finis sit dignior alijs causis. sic demõstrat alias cãs. ꝛ forma ẽ dignior materia g⁹ diffinitõ formalis demõstrat materialẽ.

Arguitur Prima diffinitõ est etiam materialis. q̃z dat̃ p̃ subiectũ s3 entis i potẽtia ¶ Dõm q̃ dupliciter i aliq̃ diffinitõe p̃t poni subiectũ. Uno⁹ sub noĩe trãscẽdẽtis. Alio mõ sub noĩe cõtracti sicut ens i potẽtia est subiectũ magis transcenden acceptũ q̃ ens mobile. cũ g⁹ magis cõe cõparat̃ ad min⁹ cõe sicut forma ad materiã iõ diffinitõ data p̃ subiectũ sub noĩe aliq̃ cõis p̃t dici formalis ad illã i qua ponit̃ subiectũ sub noĩe cõtracti ꝛ iõ p̃ma diffinitõ est formalis i ordie ad s3dam. et p̃ hoc p̃t dici ad maiorẽ cõmis q̃ nõ ois diffinitõ data p̃ subiectũ ẽ materialis. q̃z q̃nq̃ subiectũ p̃t poni i diffinitõe sub noĩe trãscẽdentis et tũc est diffinitõ formalis.

Arguitur Cõtractũ ẽ magis formale q̃ incõtractũ et h3 se i rõe forme ad incõtractũ. ß in p̃ma diffinitõe ponit̃ subiectũ incõtractũ. et i s3da ponit̃ subiectũ cõtractum g⁹ s3da ẽ formal' et p̃ma material'. ¶ Dõm q̃ ẽ duplex cõditio forme. p̃ma ẽ cõicabilitas. ꝛ ẽm illã cõditõem cõiora sunt formaliora q̃z sunt magis cõicabilia. Alia cõditõ forme ẽ actualitas. ꝛ ẽm illã cõditõem magis cõtracta sũt formaliora. q̃z sũt magis i actu ñ sit cõtractio materialis. cõicabilitas aũt ẽ cõditõ p̃a ipsi⁹ forme cũ fõr ẽm q̃ hmõi sit cõicabil'.

Arguitur Generatio et corruptiõ sũt mot⁹ et tñ diffinitõ nõ cõuenit eis. s3da p̃s assũpti p̃bat̃ q̃z generatiõ nõ est act⁹ ẽtis i potẽtia ẽm q̃ hmõi ¶ Dõm q̃ mot⁹ capit dupliciẽ. Uno⁹ generaliẽ p̃ q̃cũq̃ exitu de potẽtia ad actũ siue hoc fiat successiue siue istantanee. et sic accipit̃ h̃ mot⁹. et tũc generatio ẽ mot⁹ q̃licũq̃ accipiat̃ generatiõ. generatio eñ accipit̃ dupliciẽ. Uno⁹ p̃ istãtanea itroductõe forme substãtialis. Alio mõ accipit̃ p̃ instãtanea introductõe simul cũ alteratõe p̃uia ad formã subalem introducẽdã. Alio⁹ accipit̃ mot⁹ pro exitu successiuo de tmino in tminũ et sic accipit̃ in q̃nto huius. et tũc generatio p̃prie capiẽdo motũ nõ est mot⁹ nisi accipiat̃ generatiõ s3do mõ s3 p̃ illa istãtanea introductõe simul cũ alteratõe p̃uia.

Arguitur Si generatõ esset mot⁹ ergo forma subalis esset motus p̃bat̃. q̃z motus est eiusdem essentie cũ tmino ad quẽ. sed generatio tminat̃ ad formã subalem. ergo forma subalis est motus. ¶ Dõm q̃ forma subalis capit̃ dupliciter. Uno mõ ẽm se et absolute ꝛ sic nullo⁹ ẽ motus nec sic forma accidẽtal' ẽ mot⁹. q̃z si sic res mouet̃ q̃diu h̃ret formã subalẽ. q̃z i q̃cũq̃ ẽ mot⁹ h̃ mouet̃. Alio⁹ accipit̃ forma subalis ẽm q̃ stat sub dependẽtia ad agẽs q̃d educit talẽ formã de potẽtia materie. ꝛ sic etiã forma substantialis est motus illa s3 forma substãtialis que educibilis ẽ de potentia materie. q̃d addit̃ p̃ter animam ratõnalem que nullo mõ potest dici motus quia nõ habet ordinem et dependentiã ad aliq̃d agens naturale sed ad agẽs diuinũ quod agit p̃ creatõem et nõ p̃ motum.

Arguitur Quicquid cõuenit alicui in q̃ntum hmõi hoc cõuenit sibi soli et semp. sed si motus cõuenit enti in potẽtia ẽm q̃ hmõi ergo cõuenit sibi soli ꝛ semp ¶ Dicendũ q̃ illa particula ẽm q̃ hmõi potest capi dupliciter. Uno mõ reduplicatiue ẽm q̃ reduplicatõ dicit causam p̃priam quare predicatum inest subiecto. et sic est verũ q̃ quicquid cõuenit alicui ẽm q̃ hmõi cõuenit oĩ tali et semp. Alio mõ ẽm q̃ hmõi capitur specificatiue put specificat vnã particulã cui adiungit̃ et sic capit̃ hic. q̃z specificat h̃ illã particulã ẽtis i potẽtia ꝛc tũc ẽm q̃ hmõi ñ d̃t cãlitatẽ sicut q̃n p⁹ mõ accipit̃ s3d specificatõ.

Arguit Si successio ẽ in motu p̃pe dicto g⁹ nõ ẽ aliq̃s mot⁹ p̃pe dict⁹ nisi in q̃titate. Sequela p̃batur. quia in successione sumit̃ p̃s p⁹ p̃tẽ sed solũ in q̃titate sumit̃ p̃s post

ꝑtem ergo folū in q̃titate eſt ſucceſſio et nō in qualitate et ꝑ ꝯñs nec mot⁹ ¶ Dicendū ꝙ duplr̄ aliqua forma habet partem poſt partem intenſiue. ſic etiam qualitas habet ptes quia ſucceſſiue intenditur in aliquo ſubiecto.

Arguitur. Si augeẗ qualitas ſm intenſionē forme ergo ſūt plures forme tm̄ numero differētes in vno ſubiecto. Seq̄la ꝓbatẗ. q2 addiẗ aliq̃d illi forme ꝑexiſtēti. et iterū addiẗ aliq̃d. et ſic videẗ ꝙ ſunt plures forme in vno ſubiecto tm̄ numero differentes. q2 nō pt dici ꝙ differāt ſpē. ¶ Dōm. ꝙ nō oportet i intenſiōe qualitatis addi aliā formā alterius generis numeri vel ſpēi ſꝫ illa forma q̄ preexiſtebat ꝑficiẗ in ſubiecto. q2 ſubiectū ꝑ agens magis diſponitur ad talē formā. et nō oportet nouos gradus ſuperaddere tali forme ſicut dicūt aliq̄. ꝙ intenſio fit ꝑ nouā formā. q2 ſi ſic tūc ꝑfcm̄ et impfcm̄ eſſent ſil' in eodē reſpectu eiuſdē. Nec valet ſi dicatur ꝙ ipfectiores gradus ceſſant aduenientibus ꝑfectioribus ſicut dicūt alij. q2 tūc nō fieret additio gradus ad gradū. Additio em̄ ſolū fit in rebus ꝑmanentib⁹. oportet ergo ꝑmū gradū ꝑmanere cū ſcdō et ſic ꝑfcm̄ et ipfcm̄ eſſent in eodē reſpectu eiuſdē. Eſt tm̄ ꝯſiderandū ꝙ qualitates reſpectiue ſicut eſt ſcia pn̄t ſuſcipe magis dupliciter Vno mō ſm intenſiōem ſicut ſi q̄s habeat ſcientiā de aliquo ꝑ mediū dyaleticū et poſtea acq̄rit eādem ſcientiā ꝑ mediū demōſtratiuū tūc ſciētia eſt ꝑfectior intenſiue. Alio mō pt extēſiue ſuſcipe magis. ſicut qn̄ aliq̄s de aliquo ſcibili accipit plures ꝯcluſiones q̄ꝫ prius habuit. et hoc ex eo q2 ſcaētia eſt q̄titas virtutis ſiue virtualis et iō pt augeri ꝑ cōparatōem ad ſuū obiectum.

Motiui autē actus et

Poſtq̄ areſt. poſuit duas diffinitiōes ipſius motus. et in vltima dixit ꝙ motus eſt actus mobil' Nūc ꝯñt intendit quō ſe habeat motus ad mouēs et circa hoc duo ſupponit q̄ poſtea ꝓbat. Primū ē ꝙ mouentis eſt aliq̄s actus. Scdōm eſt ꝙ idē eſt actus mouentis et mobil'. Primo ꝓbat primū et hoc ſic. q̄cq̄d dr̄ q̄nq3 ſm potētiā ⁊ q̄nq3 ſm actū hoc habet aliquem actū. q2 per actū dr̄ eſſe in actu ſꝫ mouens q̄nq3 dr̄ in potentia. et q̄nq3 in actu. q2 aliq̃d potentia mouet et aliquid actu mouet. ergo mouentis eſt aliquis actus.

Sed ē actiui mobilis

Hic ꝓbat ſcdōm ſcilicet ꝙ idē eſt actus mouentis et mobilis. et hoc ſic q2 actus mouētis dr̄ hoc q̄d mouēs mouēdo cāt et ac⁹ mobil' dr̄ h⁹ q̄d mobile patiēdo recipit ſꝫ idē ē q̄d mouēs mouēdo cāt ⁊ q̄d mobile patiēdo recipit g⁹ ē idē ac⁹ mouētis ⁊ mobil'. Maior pꝫ ex diffinitōe vtri⁹q3. q2 actō ē mot⁹ hui⁹ ab hoc. i. forma ꝓcedens ab agente. ſꝫ paſſio eſt motus hui⁹ in hoc. i. forma recepta in patiente. Iſta tm̄ forma diſtinguiẗ rōe ſm ꝯparatōem ad mouens et mobile q2 refertur ad mouēs ſicut ad ꝑncipiū effectiuū et refert ad mobile ſicut ad ꝑncipiū mat'iale ſiue ſbiectū. Minorē ꝓbat areſt. ꝑ exēplū q2 eadē ē diſtātia vni⁹ ad duo ⁊ duoꝝ ad vnū ⁊ eadē ē via a theb' ad athenas ⁊ ab atheis ad thebas. q̄uis tm̄ ēnūi differūt. et ſic vie differūt rōe. Sic eſt idē actus mouentis q̄ ꝓcedit ab agente et recipitur in patiens.

Arguitur. Actus idē non ē i diuerſis ſubiectis. ergo nō eſt idem actus mouentis et mobil'. ¶ Dōm ꝙ act⁹ capiẗ duplr̄. Vno mō ꝓ forma inherēte et ſic nullo mō eſt idē actus mouētis et mobil'. q2 nō pt eadē forma eſſe i mouēte et mobili. Alio mō accipiẗ act⁹ ꝓ effectu ſm ꝙ actus eſt opatio vel opat̄. ꝯ hoc ergo dōm eſt ꝙ qn̄ dr̄ ꝙ motus eſt actus mouētis ibi actus ſumiẗ ꝓ opatōne ſiue effectu. et qn̄ dr̄ ꝙ motus ē actus mobil' accipiẗ ꝓ forma. et iō textus ē ſic intelligend⁹ ꝙ ille actus agentis et patientis ē idē. ſꝫ eſt agentis ſicut ꝑncipij et mobilis ſiue patiētis ſicut ſubiecti. et iō etiā motus nō denominat mouēs ſicut ſubiectū motus ſꝫ ſicut principiū. exempli grā. calor in aqua receptus ab igne eſt actus ignis. i. effectus q̄ eſt ab igne ſicut a principio effectiuo et ē actus aque q2 ē forma i aqua. Ex quo textu ſciri pt ꝙ areſto. aliẗ hic accipit actōem et in predicamētis. q2 dicit ꝙ act⁹ mouentis et id q̄d cauſat mouēs. et ideo accipit hic actōem ꝓ motu. q2 motus cauſaẗ a mouēte. et ſic diffinit actōnem ꝙ ē motus hui⁹ ab hoc. ſꝫ in ꝑdicamētis accipit actōem ꝓ forma qua agens dicitur formaliter agere.

Habet autem defectū

Hic areſto. circa ꝑmiſſa mouet vnā dubitatiōem quā vocat rōabilē nō q2 ē de ente rōis. ſꝫ q2 hꝫ ad vtrāq3 ꝑtē rōes ꝓbabiles. et añq̄ moueat illam ꝑmittit ꝙ act⁹ actiui. i. mouentis ē actio. et actus paſſiui. i. patiētis ē paſſio. et h⁹ ꝓbat ſic q2 op⁹ et finis vni⁹cuiuſq3 ē act⁹ ei⁹. ſꝫ actō ē finis ⁊ op⁹ agētis ⁊ paſſio ē finis patiētis. g⁹ act⁹ agētis ē actō et actus patiētis ē paſſio In qua rōe ꝯſiderādū ē

q̄ꝫ prius dictū eſt q actus nō debet ſolū capi p formā ſm quā ſignificatōem verum eſt q act⁹ paſſiui eſt paſſio quia act⁹ patientis eſt forma patientis. Sed debet actus ſumi pro effectu vel ope operato ſiue p re opata ſm quā ſignificatōem dicim⁹ q actō eſt actus agētis.

Quoniā igit. Hic ponit dubitatōem q̄ talis ē ſuppoſito q actio et paſſio ſunt mot⁹ ſicut pbatū ē q̄rit vtrū ſunt diuiſi mot⁹ vel vn⁹ mot⁹. et qr inferius pbat ꝙ nō ſunt vn⁹ mot⁹. iō pſeqt̄ h aliqm ptē q̄ſtiōis. et q̄rit vlteri⁹ ſi ſunt diuiſi mot⁹ vtrum tūc actio ꝛ paſſio ſunt ſil' in patiēte. vel actio in agente et paſſio i patiēte. Nec pt̄ q̄ri vtrū ſil' ſint in agēte. qr pbatū ē q actio ē motus ꝛ motus ē in mobili. Nec etiā pt̄ q̄ri vtrū actio ſit in patiente et paſſio in agente qr tūc p actōnem ſignificaret paſſio et p paſſionē actio. et ſic eſſet manifeſta equocatio in tminis.

Sed ſi hoc. Hic areſtot. arguit ad ptes q̄ſtionis. et pmo q actio nō ſit i agēte. et hoc pbat qr actio ē motus ſicut pbatū ē prius. ſi ergo actio ē in agēte g° motus ē in agente. ſꝫ hoc ē incōueniēs q mot⁹ ſit in agente vel mouēte. qr in q̄cūqꝫ eſt motus hoc mouet ſicut in q̄cūqꝫ eſt albedo hoc ē albū. ſi ergo motus ſit in mouēte ergo mouēs ſm q mouens mouet qd̄ eſt incōueniens vl' aliqd̄ hñs in ſe motū nō mouet qd̄ iterū eſt incōueniens.

Si aūt vtraqꝫ. Hic pſeqt̄ primum mēbrū diuiſionis q ſcꝫ nō pt̄ dici q tā actio q̄ paſſio ſint in patiente. et hoc pbat dupl'r. Primo qr q̄libet act⁹ ſemper ē in eo cui⁹ eſt actus. ſꝫ actio ē q̄dā act⁹ mouentis ergo erit i agente ꝛ nō in patiēte. Scd'o qr ſequeret q vnū et idē ſil' moueret duobus motibus tminatis ad eandeꝫ ſpēm. ſꝫ hoc ē impoſſibile ergo id ex q̄ ſequit̄. Sequela ptꝫ qr h ſupponit q actio et paſſio ſunt duo motus et q ſunt ſil' i patiente. et qr eſt eadē forma ſm quā agens agit ꝛ patiēs patit ergo i patiēte ſunt duo mot⁹ terminati ad eandē ſpēm. vn⁹ ſcꝫ motus q̄ vocat actio et alius q̄ vocat paſſio. Minor patet qr impoſſibile ē duo accidētia tm̄ numero dr̄ia eē in eodē ſubiecto. qr accidēs hꝫ numeꝝ a ſuo ſubiecto. et iō nō pt in vno ſubiecto reperiri vbi ſint duo actiā tm̄ numero dr̄ia.

Sed impoſſibile. Hic pſequit ſecundū mēbrum diuiſionis pri⁹ poſite ſcꝫ an actio et paſſio ſint vn⁹ motus. Et intendit pbare q nō ſint vnus motus. qr ſi eēnt vn⁹ motus ſeqrent quatuor incōueniētia. quoꝝ primū ē iſtud. q idē eſſet act⁹ diuſoꝝ ſm ſpēm. qr agens et patiēs ſūt diſtincta ſm ſpēm ſm q hmōi. et hñt vnū actum ſcꝫ motū. Scdm̄ incōueniens ē q actio et paſſio eēnt idē. et hoc iō qr act⁹ agentis ē actio et actus patientis ē paſſio. ſꝫ act⁹ agentis ē idem cū actu patiētis ergo actio et paſſio ſunt idē et ſic doctō que tenet ſe ex pte docētis erit eadē cū diſciplina que ſe tꝫ ex pte addiſcētis. Tertiū incōueniēs ē q agē eſſet idē qd̄ pati et docē eſſet idē qd̄ addiſcē qr ſi albedo et nigredo ſunt idē ergo ſunt idem album eſſe et nigꝝ eſſe. qr g° pri⁹ pbatū ē q actio et paſſio ſunt idē. g° agē et pati. Quartū incōueniens ē. qr ſeqret q oē docens addiſcēret et oē agens pateret et ecōtra. qr q̄cūqꝫ ſunt eadē q̄cqd̄ attribuit vni etiā et alteri. ſꝫ tertiū incōueniēs dixit q idē ſunt docē et addiſcē ergo q̄cqd̄ ꝯuenit docēti hoc etiā ꝯuenit addiſcēti. Circa hāc q̄ſtionē intendit Areſt. p veritate q actio et paſſio ſūt vn⁹ mot⁹ et ſunt in patiente. et iō neceſſario habet ſoluē q̄ncꝫ rōes pri⁹ poſitas. qr ſcd'am rōnem ꝯcedit q̄ pbauit q actio ſit in patiente. etiā ꝯcedit illā rōem q̄ pbatum fuit q ſi actio et paſſio ſunt duo mot⁹ et ſunt i patiente tūc idē moue ē diuſis motib⁹ tminatis ad eādem ſpēm. iō etiam nō ſoluit eā. Sed pmā rō ibi poſita q̄ fuit q ſi actio et paſſio ſunt i patiente tūc q̄libet act⁹ nō eſſet in eo cui⁹ ē act⁹. etiā ꝯcludit ſi actō et paſſio ſunt vnus motus. ideo areſtotiles eā cū quatuor vltimis ſoluit.

Aut neqꝫ alte. Hic ſoluit q̄ncꝫ incōuemētia pri⁹ illata. Quoꝝ pmū fuit ſi actio et paſſio ſint i patiente tūc q̄libet act⁹ nō ē i eo cui⁹ ē act⁹ ſꝫ in altero. Scdm̄ q act⁹ capit̄ dupl'r. Uno mō put ſꝫ formā et ſic ſp eſt i eo cui⁹ eſt act⁹. qr oīs forma ē in ſua pp̄a mat̄ia. Alio mō accipit act⁹ p effectu ſicut actio dr̄ act⁹ agentis. et ſic nō oportet actū eē i eo cui⁹ ē act⁹. ſꝫ tūc act⁹ ē ab eo cui⁹ ē act⁹. et ſic act⁹ agentis ē ab agēte. Et ſic dr̄ i textu. actū alteius eſſe in altero incōueniens non eſt.

Neqꝫ enim. Hic rñt ad vltia q̄tuor incōuemētia. ꝛ pmo ad primū in q̄ inferebat q eſſet vn⁹ act⁹ diuſoꝝ ſm ſpēm. Rñt Areſto. q nō eſt incōueniens vnū actū eē alteꝝ ſm ſm rōem eſſe diuſoꝝ ſm ſpeciem

Neqꝫ enim ne. Hic ꝛ̄testo·ꝛ̄ndit ad vltima tria incōuenientia ꝛ hoc facit ordie retrogrado·qꝛ pꝰ ad vltimū et hoc ideo ·qꝛ vltimū seq̄ꝛ ex scđo ꝛ scđm ex pmo·Est ergo istō icōueniēs ꝙ oē docēs addiscēt ꝛ oē agēs pateret·Rn̄dit ꝙ nō optꝫ in his q̄ sunt eadē ſm rē ꝛ diuīsa ſm rōem ꝙ q̄cq̄d attribuiꝛ vni ꝙ hoc etiam alteri attribuatꝛ sed si sunt eadē ſm rē et rōem tūc q̄cq̄d vni attribuitur etiā necesse ē alteri attribui·actō āt ꝛ passio sunt diuīsa ſm rōnem·qꝛ illa forma dꝛ actio ſm ꝙ refert ad agens sicut ad pncipiū· et dꝛ passio ſm ꝙ refert ad patiens sicut ad subiectum.

Atuero neqꝫ Hic rn̄t ad aliud incōueniens scꝫ q̄ addiscere et docere eēnt idē. et vult ꝙ si doctrina et disciplina eēnt idē nō tn̄ ꝓpt hꝰ oporteret dicē ꝙ docere et addiscē essent idē·qꝛ doctria ꝛ disciplia dicūꝛ absolute· ꝫ addiscē et docere dicūꝛ respectiue·et lō q̄uis sit vna forma ſm quā docens docet· et addiscēs addiscit scꝫ scia·illa tn̄ forma hꝫ aliā relatōem ad docentē et ad addiscentē·qꝛ refert ad docētē sicut ad pncipiū effectiuū ꝛ refert ad addiscētē sic ad pncipiū sbiectiuū sꝫ matiale.

Nino aūt Hic rn̄t ad aliud incōueniēs qđ erat·si actō ꝛ passio sint vnꝰ motꝰ tūc actio et passio essent idē Rn̄t arestō·ꝙ nō oꝫ actōeꝫ et passionē fōꝛliꝛ eē vnū ꝫ motꝰ est vnꝰ qui dꝛ actō et passio ſm diuīsas relatōes·qꝛ actio dꝛ motꝰ huius ab hoc·i·motꝰ ſm ꝙ pcedit ab agente·et passio dꝛ motus huꝰ in hoc i·est forma ſm ꝙ recipitur in patiens.

Mꝫ quidē igit Hic in fine huꝰ tractatꝰ arestō· diffinit motū in pticulari· Ex quo ei ꝑus di tū ē ꝙ motꝰ i cōi ē actꝰ mobiꝛ ſm ꝙ mobile·sic seq̄ꝛ ꝙ motꝰ i spēali ē actꝰ illiꝰ mobiꝛ i spē·et sic alteratio ē actꝰ alterabilis ſm ꝙ alterabile·et edificatio est actus edificabilis ſm ꝙ edificabile·et sic de alijs.

Queritur Utrū actio et passio sint motꝰ·et vtrū vnꝰ motus. Et arguiꝛ ꝯtra pmū ꝙ n̄·qꝛ motꝰ ē i tribꝰ pdicamētis scꝫ q̄litate q̄titate et vbi ꝫ actō ē spēale pdicamētū et siliꝛ passio gꝰ actio et passio n̄ sūt motꝰ. Dōm ꝙ actio et passio accipiūꝛ dupliꝛ Unō phisice·i·sicut phisicꝰ capit actionē et passionē et sic actio ē formā q̄ agiꝛ ab agēte·et passio ē formā q̄ recipiꝛ in patiēs·et sic actio ꝛ passio sūt idē tū motu etiā subaliꝛ siue essentialiꝛ qꝛ motꝰ ē forma pcedēs a mouēte siue ab agēte·ꝛ sic iterꝫ motꝰ est forma recepta i patiēs·exēpli grā caloꝛ aq̄ est actō qꝛ agiꝛ ab igne ꝛ ē passio qꝛ recipiꝛ i aquā·ꝛ isto mō capiēdo actionē et passionē n̄ sꝫ distincta pn̄ta ꝫ sūt i eodē pn̄to cū motu sicut arguit argumētū. Aliꝰ accipiūꝛ actio ꝛ passio logice·i·sicut logicꝰ accipit actionē et passionem q̄ etiā ꝯsiderat res reales in pn̄to·et sic actio ē formā ſm quā aliqđ formāliꝛ dꝛ agē et passio dꝛ forma ſm quā aliqđ dꝛ formaliꝛ patiꝛ·et sic actio et passio et motꝰ realiꝛ et pn̄aliꝛ distinguūꝛ· qꝛ motꝰ ē de tribꝰ pn̄tis·sic dictū ē et actio et passio sꝫ disticta pn̄ta ab alijs.

Arguit Phisicus ē magis artifex realꝫ ꝙ logicꝰ·gꝰ si logicꝰ dꝛ actionē ꝛ passionē eē disticta etiā phisicꝰ dꝛ ea eē distincta. Dōm ꝙ si actio capiaꝛ ſm vnā sigificatōeꝫ tūc in actiōe et passiōe n̄ est minoꝛ distinctio apđ phisicū ꝙ apđ logicū· ꝫ hic in noiꝰ est equocatio·qꝛ actio accipiꝛ in alia acceptōe apđ phisicū et apđ logicum·et gꝰ phisicus admittit ꝙ in acceptionibꝰ actionis et passionis quas ponit logicus etiam actio et passio realiter distinguūtur.

Querit Utrū actio et passio sint vnus motꝰ. Dōm ꝙ si actio et passio capiaꝛ phisice tūc sūt vnꝰ motꝰ essentialiꝛ qđ sic ptꝫ·qꝛ actio dꝛ forma q̄ agiꝛ ab agēte et passio dꝛ forma q̄ recipiꝛ i passū·motꝰ dꝛ forma q̄ pcedit ab eē ipfcō ad eē pfcm̄ iuxta textū arest·pꝰ dc̄m ꝫ maifestū ē ꝙ illa forma ē vna nūo eētialiꝛ i vno motu·exēpli grā i calefactōe ē idē caloꝛ nūo q̄ pcedit ab igne·et q̄ recipiꝛ in aquā·et q̄ pcedit ab eē ipfecto ad esse pfectū Est tn̄ ꝯsiderādū ꝙ actio et passio distinguūꝛ formaliter abinuicē· qꝛ actio ē talē formā sub relatōe ad agēs· et passio ē talē formā sub relatōe ad patiēs qđ ē subiectū ·et motꝰ ē talē formā pcipue sub relatōe ad ꝑminū quē impfecte hꝫ·ꝫ qꝛ iste relatōes nō spectāꝛ ad essentiā actionis et passiōis vꝛ motꝰ·iō bn̄ dictū est ꝙ sunt idem essentialiꝛ et sūt in vno pdicamento.

Arguitur Si actio et passio sūt vnus motus ergo nō distinguūtur pn̄taliter·ꝯn̄a tꝫ qꝛ illa q̄ ꝯueniūꝛ vni tertio singulari essentialiter ꝯueniūꝛ et sūt eadē inter se·cū gꝰ sic ē de actiōe passiōe et motu qꝛ motꝰ actio et passio sꝫ vnū nūo gꝰ n̄ distiguūꝛ actio et passio pn̄taliꝛ. Dōm ꝙ hꝰ argumētū pbat ꝙ actio et passio sꝫ idē sicut phisicꝰ accipit ea et vt sic n̄ sꝫ distincta pn̄ta et ꝯcedēdū ē ꝙ nō distinguūꝛ pn̄taliter·si tn̄ accipiantꝛ logice tūc distinguūꝛ pn̄taliter et realiꝛ

Arguitur ¶ Actio fundatur in motu vt dr̄ gilbtus porritan⁹ ß ipſe nō fundat̄ i ſeipſo·g° nō ſunt ide actio ⁊ motus etiā phiſice loquendo. ¶ Dōm ꝙ ſi actio ⁊ paſſio accipiāt phiſice tūc ſunt ipē met mot⁹·et non fundāt in motu ꝓpre loqn̄do niſi actio ⁊ paſſio accipiāt ſm relatōes formales ·q2 tales relationes fundant i motu ſicut relatio forme ad agēs fundat̄ in forma·⁊ ſic pt itelligi qđ dr̄ autor ſex pricipioꝝ ꝙ actō ⁊ paſſio fundant i motu ſm illas relatōes. ¶ Sed ſi actio et paſſio capiant lopice tūc mot⁹ poti⁹ fundat in actōe ꝙ actio in motu·q2 agens p actōnem ſuā eſt pricipiū motus q2 agendo facit formā i patiente q̄ eſt mot⁹·exempli grā· ¶ Q2 ꝑus i igne intelligē calefactōem actiuā q̄ eſt actio ꝑdicamental ātequā itelligat ignis agē calorē i aquā q̄ eſt mot⁹·et ſic mot⁹ fundat in actiōe. ¶ Eſt tn̄ veꝝ ꝙ p actōis pt etiā actio fundari i motu inq̄tū ſcz forma acq̄ſita p motū q̄ ē mot⁹ eſt pncipiū alicui⁹ actōis cōſeqn̄tis. ¶ Exempli grā·calor receptus in aqua eſt mot⁹·et ille calor pt eſſe pncipiū actōis q2 calefactōis carnis vel alicui⁹ alterius

Queritur ¶ Utrū actō ſit i agente vł in patiente. ¶ Dōm ꝙ actio capit̄ duplr̄ ¶ Uno° phiſice et ſic ſimplr̄ eſt i patiente·q2 actio eſt mot⁹ vt dictū eſt et mot⁹ eſt i mobili· ¶ Alio° accipit̄ actio lopce ⁊ ſic actio eſt i agēte q2 eſt forma ſm quā agēs dr̄ formaliter agē·ß neceſſe ē formā eē i eo cui⁹ ē forma·et hoc ē qđ dr̄ gilbtus porritan⁹ ꝙ actio eſt ſcz forma ſm quam agē dicimur formalit̄ in id qđ ſubijcit̄·⁊ nō pt dici ꝙ iſta ꝑpoſitio ſm dicat circūſtantiā principij ſiue efficiētis ⁊ ñ forme et h° ꝓbat duplr̄ ¶ Primo q2 tūc ſeq̄ret̄ ꝙ forma ſubalis eēt actō ⁊ etiā naturalis potētia q2 ſunt pncipia effectiua ipi⁹ agētis. ¶ Itē ſcdo gilbtus porritan⁹ ponit iſtā diffinitōem cōformiter ad diffinitōnem qualitatis poſitā ab areſto·ß manifeſtū ē ꝙ ibi ſm dr̄ circūſtantiam cāe formal̄ g° etiā in diffinitōe actōnis ſm dicit illā circūſtantiā·et ſic actio pt formā q̄ eſt in agēte· ¶ Exēpli grā·in igne calefaciēte iueniūt p ordinem ꝑmo forma ſubalis ignis q̄ eſt ꝑmū et principale pncipiū actōis et remotū· ¶ Deīn iuenit̄ ibi naturalis potēa q̄ eſt etiā pncipiū effectiuū ß ꝓpinquū. ¶ Deīn iuenit̄ calor de tertia ſpē qualitatis et nullū iſtoꝝ ē actio·q2 iſta pn̄t eē in igne abſq2 h° ꝙ ignis agat. ¶ Eſt g° vna alia forma que ſuperaddit̄ igni qua ignis ꝓcedit de ocio in actū.i. de non calefacē in calefacē·et dr̄ calefactio actiua/q2 calefactio ē in igne·et eſt imediatū pncipiū calefactōis paſſiue i aq̄·⁊ p illā calefactōꝫ paſſiuā calefactio ē i igne ⁊ ē imediatū pncipiū calefactōis paſſiue i aqua·et p illā calefactōem paſſiuā que eſt forma de ꝑdicamēto paſſionis vlteri⁹ pducit̄ calor q̄ ē mot⁹·et iō paſſio imediati⁹ ſit ab actōe ꝙ a motu· ¶ Q2 āt actio lopce accepta ſit in agēte pt multiplr̄ ꝓbari·p° auctoritatib⁹ ¶ Dicit eī areſto·ꝑmo ethicoꝝ ꝙ honor q̄ ē exhibitō reuerētie eſt in honorāte·ß hōr eſt actio honorādi g° actio ē i agēte·nec pt aliq̄ mō dici de actōe imanēte ꝙ ſit i patiēte·q2 tūc nō eēt immanēs ß trāſiēs. ¶ Itē ptz p ſcm̄ thomā in mlt̄is paſſib⁹ q̄ dicit ꝙ actio q̄uis ſit actūs in agēte·ſignificat tn̄ cū relatōe ad patiens· ¶ Itē gubernatio ē q̄dā actio q̄ nō pt eē in gubernato ß in gubernāte·g° actio erit in agēte· ¶ Et iterū actio creatiua ſignificat vt aliq̄d in creante et nō in creata q̄uis creatō paſſiua ſit relatio in creatura ſicut in ꝑmo huius dictum eſt·

Arguitur ¶ Si actio eēt in agēte ſicut i ſubiecto vel eēt ipa forma ſubalis agētis·et ſic agēs ſp agēt·q2 ſp habēt illā formā i ſe·~~vel eēt acq̄ſita p motū~~·et ſi ſic tūc eēt pceſſus in infinitū· ¶ Dōm ꝙ actio ē forma i agēte q̄ ē pncipiū agendi·⁊ ſi dicat̄·g° agēs ſp agēt·neget ꝯña·q2 eſt duplex fōr in agēte ¶ Una eſt q̄ eſt pncipale pncipiū agendi ſicut eſt forma ſubalis·⁊ illa ſp eſt in agēte·ß p illā nō dr̄ agēs formalit̄ agē ß effectiue· ¶ Alia eſt forma ꝓxima p quā dr̄ agens formalit̄ agē·et iſta forma non eſt ſp in agente·ß ſolū q̄n pcedit de ocio in actū·iſte āt pceſſus de ocio in actū ſit oīo ſine motu ſicut ptz p areſtotilem in ſeptimo hui⁹ qui dicit ꝙ proceſſus de ocio in actum nō ſit p alteratōnem·et iō nō oportet iſtā formā acq̄ri p motū·ſi eīn iſta forma acq̄reret̄ p motū tūc eēt pceſſus i infinitū q2 mot⁹ ſit in aliq̄ p actionē agentis·ſi ergo actō acq̄reret̄ p motū ergo an̄ actōem ꝑſupponeret̄ motus·et iteꝝ ille mot⁹ haberet̄ p actōem·et ſic pcederet̄ in infinitum.

Arguit̄ ¶ Actio eſt motus ⁊ mot⁹ eſt in mobili ergo actio eſt in mobili ſiue in patiente·et p ꝯn̄s male dr̄ ꝙ eſt in agente· ¶ Dōm ꝙ hoc argumentū ꝓbat ꝙ actio phiſice capta eſt in patiente qđ concedimus·

Arguitur ¶ Eſt aliqua actio trāſiens ergo iſta nō manet in agēte ß trāſit in exteriorē materiā vt i patiēs· ¶ Di

Tercius.

trou q̄ n̄ dr aliqua actio trāsiens quasi forma q̄ ē agēdi principiū trāseat in aliqd extertius ſ qr obiectū actōis ē extra agēs. exēpli grā. domificatio ē actio trāsiēs qr ē circa obiecta sicut ligna et lapides q̄ sunt extra ipm agēs. ſ intelligē ē actō immanēs qr est circa obiectū scilicet vle qd est i agēte scz in aīa ſm aristotilē in scdo de aīa hoīmo em intelligit ſm q̄ ē i intellectu. Ex q̄ seq̄tur q̄ in oī actōe siue in manēte siue trāseūte pricipium formale actōis ē semp in agēte. et hoc ē actionem eē in agēte q̄uis obiectū actōis nō sit semp in agēte sicut obiectū actōis trāseūtis ſ forma q̄ est pricipium agēdi est in agente.

Queritur

Utrum mot⁹ sit aliqua res in natura p̄t rōnē nrām.
¶ Dicendū q̄ motus capit dupliciter vno mō ſm suā substantiā et sic ē in rerum natura p̄t nrām rōnē qr est forma fluēs in motu. Alio mō accipitur q̄tū addit motus qd cōsistit in successione prioris et posterioris et hoc mō nō est a pte rei ſm simultatē nisi p cōparationē intellectus. qr posteriori adueniēte nō ē prius potest tn̄ rō nrā sumē prius cū posteriori.

Quoniam aūt de na.

Postq̄ a. determinauit i p̄cedēti tractatu de motu h̄ i hoc scdo tractatu intēdit determinare de infinito et primo ondit q̄ ad naturalē phm̄ spectat determinare de infinito. et h° pbat rōe et signo. Ratōe sic scientia naturalis cōsistit circa magnitudines mostū et tps quia ista sunt cōdicōes subiecti scilicet entis mobil ſ in istis necē ē repiri finitū et ifinitū g° ad naturalē phm spectat determinare d̄ infinito. Et qr posset aliqs dicē q̄ oīe ens ē finitū vel infinitū ergo de hoc spectat determinare ad metaphisicū q̄ determinat de ente inquātum ēs. ſ̄ q̄ suppositū ē falsū scilicet q̄ finitū vel ifinitū conueniant oī enti quia sunt multa entia q̄bus nec conuenit finitū nec infinitū sicut punct⁹ q̄ nec est finit⁹ nec ifinit⁹ nec passio nec passibil̄ q̄litas. qr finitū et ifinitū repiūt i q̄titate. ſ punctū et passio n̄ hn̄t q̄titatē. et sic eē finitū vl̄ ifinitū n̄ cōueit eis

Arguit

Finitū et ifinitū opponūt cōtradictorie ergo dicūt de quolibz ente qr inter cōtradictoria nō est mediū. ¶ Dōm q̄ infinitū capit dupl̄r. Uno mō negatiue ſm q̄ h° dr infinitū quod nō est finitū. et sic est verū q̄ finitū et infinitū dicūt de quolibet ente mūdi. ſ sic nō accipit hic infinitū. Alio mō accipit ifinitū p̄uatiue ſm q̄ dicit negatōez in subiecto apto nato. et sic finitū et infinitū referūt ad q̄titatē sicut ad primū subiectū. et sic nō hn̄tia q̄titatē nō pn̄t dici finita vel infinita. et sic capit hic infinitū

Arguitur

Metaphisic⁹ determiat de infinito qr de deo q̄ est formalit infinitus ergo et c. ¶ Dicendū q̄ metaphisicus tractat de infinito formali ſ nō de infinito materiali h̄ aūt loq̄mur de infinito materiali qd inuenitur in rebus materialibus.

Arguitur

Mathematic⁹ hz determiare de magnitudie et de passionib⁹ magnitudis. ergo de infinito qr infinitū ē passio magnitudis ¶ Dicendū q̄ magnitudo capit dupliciter. Uno mō ſm q̄ inuenit in materia ymagiabili. i. i materia accepta sub q̄titate vl̄ i ordine ad q̄titatem et sic magnitudo spectat ad cōsiderationē mathematici et etiā ifinitū qr mathematic⁹ vtit in suis demōstracōib⁹ ifinito. Alio mō accipit magnitudo ſm q̄ inuenit in materia sensibili et sic magtudo spectat ad cōsiderationē phici

Arguit

Infinitū nō inuenit in materia sensibili ſ solū in materia ymaginabili. ergo phicus nō hz determinare de infinito. Ans pz qr etiā hn̄tia materiā sensibilez determiata sūt ad maximū et minimū ¶ Dicendū q̄ materia sensibilis p̄t dupliciter accipi. Uno mō ſm q̄ repit in determinata spē rei natalis et sic ē verū q̄ sunt determinata ad maximū et ad mimū. Alio mō accipitur ſm cōem rōem corpeitatis. et sic etiā iuenit infinitū in maria sensibili. et sic phic⁹ hz determinare de infinito.

Signū autem quod.

Hic aresto. pbat idē a signo. et stat in h° q̄ oēs phi i qui tractauerunt de reb⁹ natalib⁹ etiā tractauerūt de infinito. ex q̄ accipit argumētū pbabile ab auctoritate sapiētū q̄ ad phm naturalē ptinet determinare de infinito

Et omnes

Hic cōiter determiat de infinito et p° facit h° ſz opionē alior phor. scdo facit hoc ſm opionē ppriam Prio poit cōuemētiā oīm phor de ifinito. et vult q̄ oēs atiq̄ phi cōuenerūt i h° q̄ posuerūt infinitū sicut pncipiū reū. et h° ē verū d̄ oib⁹ phis siue sint naturalit locuti siue nō. Dr̄nt tn̄ i hoc qr aliq̄ sūt inatalit locuti d̄ ifinito sicut pythagorici et plō q̄ ponebāt ifinitū eē qddā p se exīns et n̄ eē accn̄s alicui nate. qr pōebāt nūos et q̄titates eē sbas rerum

Arguitur Plato nūat in pmo phicorū inē phos q̄ fuerūt naturaliter locuti ergo male d̄r hic q̄ sit innaturalit̄ locutus. ¶ Dicēdum q̄ plato non d̄r i naturalit̄ locutus de reb⁹ naturalib⁹. q̄ ip̄e nō negabat motum. ꝟ d̄r innaturalit̄ locut⁹ de infinito. q̄ scꝫ attribuebat mathematicalia quo ad constitutōem ipsis phisicalib⁹. ponebat eñ res phisicales ex numeris ꝯstitui qd̄ est oīno innaturalit̄ loq̄ cū principiū debeat eē magis ens q̄ principiatū.

Preter quod pitha.

Hic ponit dr̄iam inter pythagoricos et platonē de infinito. et primo q̄ ad pōnē. scd̄o q̄ ad radicem. Quo ad pōnem drīt in duob⁹. q̄ pythagorici dicebant infinitū eē in sensibilib⁹ ⁊ extra celū. sed plato posuit infinitū eē extra sensibilia ⁊ nō celū. Pythagoras vō sic ꝓbauit suā pōnem. q̄ nūs in quo repit infinitū est suba rerū sensibiliū. cū ergo suba nō repit extra illud cui⁹ est suba g° oportet nūm inuenire i sensibilib⁹ ⁊ etiā infinitū. et q̄ sit extra celū sic ꝓbauit. q̄ quicq̄d includit in alio est finitū. q̄ includēs finit ip̄m qd̄ includit. g° illa q̄ sunt infra celū sunt finita q̄ sunt in celo. g° oportet dicē q̄ infinitū sit extra celū. Plato āt sic ostēdebat suā pōnem. q̄ nūs in quo inuenit infinitū etiā inuenit in ꝑeis sepatis que nō sunt sensibilia sed intelligibilia. et q̄ nō extra celū sic ptꝫ. q̄ oīno nihil est extra celū. pmmo ꝑee nō pñt dici eē extra celū ꝟm plōnē. q̄ extra importat locum. si ergo ꝑee eēnt extra celū ergo eēnt in loco. sed ꝟm platonē ꝑee nusq̄ sunt ergo non pōt dici q̄ sint extra celum.

Arguit Dicitur primo celi q̄ sube sepate sunt extra celū. g° extra celū aliq̄d est. ans ꝓbat. q̄ ibi d̄r q̄ extra celū sunt entia optimā vitā ducentia. ¶ Dōm q̄ duplr̄ d̄r alīquid eē extra celū. Vno mō q̄ est extra circūferētiam ꝯuexā primi celi ⁊ sic ē simplr̄ dōm q̄ nihil est extra celum. ꝑmo sic sube sepate sunt in celo. Alio mō d̄r aliq̄d eē extra celū q̄ ē extra influentiā corpis celestis. et sic sube sepate sunt extra celū. q̄ tales sube nō recipiūt influētiā a celo sicut ista inferiora. et sic plato in hoc bn̄ dixit q̄ extra celum nihil est. nec tñ necesse ē q̄ extra sp dicat locū put plato voluit. sicut nec añ sp dicit tp̄us. q̄ añ et extra pñt duplr̄ capi. Vno° affirmatiue. et sic extra notat locū ⁊ añ tp̄s. Alio mō accipiunt negatiue ꝟm q̄ añ negat tp̄s ⁊ extra negat locū. et sic dicim⁹ q̄ extra celū nihil est. et silr̄ dicimus q̄ añ ꝯstitutionem mundi nihil est.

Et hi quidem infinitū

Hic ꝯñr ponit drīam opionū antiquoꝝ q̄tū ad radicē infiniti. q̄ pythagorici ponūt radicē infiniti eē nūm parē. ꝟ plō posuit radicē infiniti eē magnū ⁊ puū. pmū ꝓbāt rōe ⁊ signo. Rōe sic. q̄cq̄d includit in alio q̄tū ē de se hꝫ rōnē infiniti. q̄ qd̄cūq; claudit hoc terminat ⁊ finit. ꝟ nūs par includit sub impi. g° nūs par q̄tū est d̄ se hꝫ rōnē infiniti. Minor pꝫ. q̄ duo nūi impaēs claudūt sub se vnū parē. Etiā nūs parē diuisibilis ꝟ addit⁹ vnitati fit idiuisibil. cū g° diuisibile icludat sub i diuisibili sic nūs par includit sub impi. Signū qd̄ ponūt stat in hoc. q̄ vniformitas spectat ad nūm iparē. et difformitas ad nūꝫ parē. ꝟ difformitas spectat ad rōnē infiniti. g° nūs p est radix infiniti. ans ꝓbat. q̄ accipiēdo pmū nūm q̄dratū. s. vnū q̄ est q̄drat⁹ in vtute licꝫ nō in actu ⁊ addendo ꝓximū nūm iparē scꝫ ternariū fit iterū quadrat⁹. s. quaternarius. ⁊ si iterū capiat ille nūs quadrat⁹ et addat ali⁹ nūs ꝓxim⁹ imp fit iterū quadrat⁹ ⁊ sic deinceps. ꝟ addēdo nūm parē nō fit quadrat⁹. Exēpli grā. capiēdo vnitatē cū pmo nūo impi. s. cū ternario hēt nūs quadrat⁹ q̄ quaternari⁹ ē nūs quadrat⁹. Est eñ nūs quadrat⁹ rñsultās ex nūo ducto in se vt dicēdo bis duo. ter tria. quat quatuor et sic de aliis. si g° accipiat vnitas cū ternario fiūt bis duo g° ē nūs quadrat⁹. Capiēdo vlterius illū quadratū scꝫ quatuor cū ꝓximo nūo impi. s. q̄nq; habet ali⁹ nūs quadrat⁹. s. ix. q̄ ter tria. et si vlterius capiat ille nūs quadrat⁹ scꝫ. ix. cū alio nūo impi. ꝓxio. s. vij. fit iterū nūs quadrat⁹ scꝫ. xvi. q̄ quat quatuor. Sed plō posuit radicē infiniti esse magnū ⁊ puū. ⁊ hoc id̄ q̄ magnū ⁊ puū tenēt se ex pte materie ꝟ materia de se ē indeterminata et infinita ergo magnū et puū sunt radix infiniti.

Arguit Vnitas nō est nūs quadrat⁹ q̄ nūs quadrat⁹ ꝯsurgit ex vnitate et pmo nūo impi. s. ternario. ¶ Dōm q̄ dupliciē d̄r aliq̄s nūs quadrat⁹. Vno mō ꝟm eēntiā. ⁊ sic vnitas nō est nūs quadratus q̄ non resultat ex nūo ducto in se ex q̄ solū est pncipiū nūeri. Alio mō d̄r aliq̄s nūs quadrat⁹ ꝟm vtutē. et sic etiam vnitas pt dici nūs quadrat⁹. q̄ est pncipiū ꝯstitutionis nūi quadrati. ꝟ effectus semp ꝯtinetur in suo principio virtualit̄. ⁊ sic nō solū nūs q̄dratus sed omnis nūs ꝯtinet in vnitate virtualiter

De natura autez om·

Hic phs ponit opiniones phoꝝ naturaliter loquē
tium de infinito et dicunt naturaliter locuti·quia
nō dicebant infinitū eē substantiā alicuiꝰ rei· sed
dicebāt infinitū eē accidens alicui nature· Exēpli
grā·qui ponebāt vnū pncipiū materiale sicut tha
les eraclitus et dyogenes ponebāt hoc vnū eē in
finitū·vt dyogenes ponebat aerē eē infinitū prin
cipiū·Eraclitus vero ignem infinitū ꝛ iterū qui
ponebant plura pncipia·quidā dicebant illa esse
infinita ſm nūm vt democritꝰ posuit infinita cor
pora athomalia ſm nūm que tamē dixit ipe esse
vniꝰ spēi ꝛ nature sed differre solū in accidentibꝰ
sed anaxagoras posuit illa pncipia eē diuersarū
naturarum·

Ratōnabiliter autem

Postq̄ aresto·posuit opiniones antiquoꝝ de infi
nito·Hic ponit quatuor in quibus oēs antiqui cō
cordabant·Quoꝝ pmū est q̄ infinitū est principi
um rerū·et hoc probabāt·qꝛ infinitū nō pōt eē fru
stra in rebus·vel ergo erit principiū vel pncipia
tum sed nō pōt esse principiatū ergo est pncipiū
q̄ nō pōt eē principiatū sic pbat· qꝛ qd̄ est princi
piatum habet principiū qd̄ habet pncipiū nō est
infinitū·Sed est cōsiderandū q̄ istud argumen
tum pcedit ſm fallaciā equocationis·qꝛ qn̄ dr̄ q̄
omne pncipiatū habet pncipiū hoc est verum de
pncipio essendi siue duratōis·et qn̄ addit qd̄ hꝫ
pncipiū nō ē infinitū·ibi capit pncipiū p pncipio
magnitudinis· qꝛ sic vm̄ ē si aliq̄d nō habeat pnci
piū magnitudinis hoc est infinitū vn̄ si esset aliqd̄
lignū infinitū a deo creatum hoc lignum haberet
principiū effectiuū scꝫ deū qui ipm produxisset sed
nō haberet pncipiū magnitudinis· qꝛ si sic tūc ha
beret terminū sue quantitatis et p consequēs nō
esset infinitum

Amplius autem et·

Consequēter aresto·ponit scd̄am ꝯditionē quam
phi attribuebāt infinito·et est q̄ infinitū est inge
nitū et icorruptibile·et hoc pbabāt· quicq̄d nō ha
bet principiū nec finē est ingenitū et icorruptibile
qꝛ genitū necessario habet principiū· et corruptibi
le necessario habet finē·sed infinitū nō habet pn
cipiū nec finē·qꝛ tunc esset finitū·Hic etiā patꝫ q̄
equoce vtunt pncipio et fine·qꝛ infinitū nō habꝫ
pncipiū magnitudinis sed bene duratōis·sed in
genitū nō habet pncipiū durationis q̄uis posset
habere pncipiū magnitudinis·

Et continere omnia·

Hic ponit terciā conditionē et est ista q̄ infinitū
continet ꝛ gubernat oīa·Q̄ continet pbat·quia
nihil pōt eē extra infinitū·si em̄ esset aliq̄d extra
infinitū tunc ex illa pte infinitū esset finitū qꝛ ibi
haberet terminū·Q̄ gubernat pbat· qꝛ de rōe pn
cipij est gubernare in quo iterū defecerūt antiqui
quia gubernare nō est de rōne pncipij materialis
de quo ipsi loquebant·sed est de rōe pncipij effici
entis quod pncipiū est infinitū formale. Ptꝫ er
go q̄ antiqui fuerūt decepti qꝛ nō nouerūt dr̄iam
inter genera causarū·hoc em̄ qd̄ attribuissent pn
cipio efficienti attribuerūt pncipio materiali que
tamen valde multū distant·quia pncipiū efficiēs
ſm q̄ hmōi est pfectū et in actu·sed princiū ma
teriale ſm q̄ hmōi est in potentia et nō in actu·

Et hoc esse diuinum·

Hic ponit quartā conditionem infiniti et est q̄
infinitū est aliquod diuinū ꝛ hoc pbabant qꝛ hoc
est diuinū qd̄ ē ingenitū et immortale gubernans
omnia·sed prius dictum ē q̄ infinitum ē hmōi·er
go est quoddā diuinū·

Queritur Vtrum iste conditiōes da
te ab antiquis sint bn̄ assi
gnate·¶ Dōm q̄ infinitū capit duplr̄· Vno mō
pro infinito materiali·et sic iste cōditiones date
de infinito nō cōueniūt sibi Cuiꝰ rō est·qꝛ hoc infi
nitū ſm q̄ hmōi spectat ad impfectionem qꝛ dicit
aresto·q̄ habet rōnem impfecti et partis. sed iste
conditiones spectāt ad aliquā pfectionē· ergo nō
possunt conuenire infinito materiali·Alio modo
capit infinitū p infinito formali· et illi cōueniūt
omnes ꝯditiones date ab antiquis·hoc em̄ ē pn
cipiū rerum cū imperfectiora dependeāt a pfectis·
et deus ē ens pfectissimū ergo omnia alia depen
dent ab ipso·Item scd̄o·tale pfectissimū qd̄ ē ma
xime in actu nō pōt esse generabile·quia genera
bile habet materiam sed hoc primū ens nō habet
materiam cū sit ens simpliciter in actu·Item ter
tio·quicquid est generabile dependet ab alio quia
a generante·sed primū ens simpliciter non depen
det ab alio ergo nō est generabile. Item quarto
quia hoc infinitū ꝯtinet omnia effectiue· quia est
causa omniū rerū·q̄uis nō localiter sicut infini
tum materiale·et quia continere omnia effectiue

quia est causa oim rerum q̄nis non localiter sicut in finitū materiale. et quia cōtinet oia effectiue est gubernat. sic bene addit q omnia gubnat. Et si sic sequitur quarta cōditio q est aliqd diuinū q2 deo ex hoc q habet vniuersalem puidētiam oim rerum imponit hoc nomē deus.

Arguitur Nō est aliquis effectus infinitus ergo nō est aliqua cā infinita. Ans patet. quia omne creatū est finitū. sed ois effectus est creatus ergo 2c. Dicendū q est duplex effectus. Quidā est effectus cause agentis p naturam et tūc est verū q si causa est infinita effectus erit īfinitus. Alius est effectus pcedens ex causa agente p intellectum. et tūc potest esse cā infinita et tn̄ effectus finitus. q2 tal causa nō pducit effectū sicut potest ʒ sicut vult

Arguitur Si primū principiū sit infinitū ergo mouet in non tpe quia vtus eius est infinita. Dicēdum q duplex ē agens infinitū. aliqd ei est agēs infinitū ſm naturam. et sic est verū q tale agens infinitū agit ī nō tpe vt patet in octauo libro huius. Aliud est agens quod agit p volūtatem et intellectū. et n̄ oportet tale agens agere in nō tpe q2 tale agēs nō agit iuxta extremū posse sed iuxta dictamen sue sapientie. si aūt agens naturale esset infinitum hoc agēt iuxta extremū posse et p ɔsequens improportōnabiliter ageret cū agente finito sed agens finitū mouet semp in tpe ergo tale agens infinitū moueret in nō tpe

Arguitur Infinitum habet rōem materie et potentie ergo nō pt dici q infinitum cōueniat primo enti. Dicendum q ille cōditōes scʒ habere rationē ptis 2 impfecti potētie et materie sunt cōditōnes infiniti materialis accepti sincathegrāmatice. sed iste cōditōnes hic enumerate ɔueniūt infinito formali quod habet omnino oppositas cōditōes. q2 hoc ē maxime in actu et pfectum.

Esse autem aliquid.

Postq̄ Aresto. determinauit de infinito ſm opiniōnē alioꝝ. ɔsequenter determinat de infinito ſm opinionē ppriam. 2 pmo determinat de infinito an est Scd̄o quid est. Circa primū ponit q̄nq3 ratōnes ad pbandū q infinitū est. et postea ponit rationes ad pbandum q infinitū nō est. Prima ratō ad pbandū infinitū esse ē ista. tps ē infinitū. q2 sp fuit et sp se erit. ʒ tēpus ē ergo īfinitum est.

Et ex magnitudinibꝰ

Secūda rō est ista. magnitudo est diuisibilis i infinitū. et mathematici in suis demōstrationibus vtūtur infinito dicentes sit linea infinita. sed sciētia mahematicalis nō est de falso. ergo verum est q infinitum est.

Amplius sic vtiq3.

Tertia ratō stat in hoc. generatōnes sunt perpetue ergo oportet ponere materiam infinitā ex qua fit generatō. ergo infinitū est. ɔn̄a tenet q̄a in omni generatōe oportet acipe aliqua3 ptem materie si ergo materia nō esset infinita tūc qn̄ q3 nō esset materia p generatōnibus. et sic cessaret generatō q2 nō posset capi ps materie

Amplius includendo

Hic ponit quarta ratō et est ista de ratōe corpis finiti videtur esse q claudatur in alio. Detur ergo aliquod corpus vel hoc est finitum vel infinitū si īfinitū habetur ppositum. si finitū ergo oportet q includatur in alio. Vel ergo illud aliud corpus includitur in alio vel nō. si semp corpa icludantur et includant se in infinitum tūc erūt infinita corpa multitudine 2 sic est īfinitum. Vel deueniē ad vnū quod includit 2 nō includitur tūc hoc erit infinitum q2 nō clauditur in alio

Maxime āt et magis

Hic ponitur q̄nta ratō que maxime induxit antiquos ad credendū q infinitum est. et stat in hº. intellectus siue ymaginatio que ipsi idem credebāt nūq̄ deficit scilicet de suo iudicō. quia quicq̄d apparet est verū ſm antiquos sicut patet p phm quarto methaphisice. sed ymaginatō potest apphendere infinitum ergo infinitum est. Minor probatur ex tribus. primo ex numero. q2 non potest tātus numerus dari quin posset dari maior ſm ymaginatōnem. Secundo ex magnitudine quia data quacunq3 magnitudine potest dari maior ſm ymaginatōnem. Tertō ex spacio quod est extra celum. quia pythagorici ymaginabantur q extra celum esset infinitum spaciū.

Infinitum autem.

Hic prosequitur aresto. de tertia pbatōne que ē de spacio infinito extra celum. 2 vult q si extra celum sit spaciū infinitum tūc extra celum esset

corpus infinitum. quod probat duabus ratōnib᷒. Prima stat in hoc. qz spaciū extra celū existens ē ſm se uniforme et uni᷒ ratōnis ergo non erit maior ratō quare in una parte illius spacij erit corpus q̄ in alia. sed inuenimus q̄ in una pte spacij est corpus quia in uniuerso sc; mūdo ergo etiam in alia pte spacij erit corpus quod etiaz erit mūdus: quia non est maior ratō de una pte q̄ i illa sit corpus q̄ de alia et sic erūt infiniti mūdi si illud spaciū erit infinitum.

Similiter āt et si va.

Hic ponit secūdam ratōnem et stat in hoc. si infinitum spaciū est extra celum vel illud est plenū vel vacuū. Si plenū tūc est actu aliquod corpus infinitum. si autem est vacuū. ergo est ibi locus i finitus possibilis repleri corpe. Sed in ppetuis non differt cōtingere id est posse et esse. Si ergo potest ibi esse infinitum corpus ergo actu est ibi infinitum corpus.

Queritur

Utrū esse et posse differāt in ppetuis. Dicendum q̄ hec verbū differt potest capi dupliciter. Uno mō pprie prout idē est quod differētiam habere. et sic solum in primo ente non differūt esse et posse. sed in omnibus rebus creatis differunt esse et posse. quia nulla creatura habet esse a se sed ab alio. et per hoc q̄ habet esse ab alio sic distinguit ab eius essentia. quam intelligitur habere a se et per se. Alio modo accipitur differre prout est idē q̄ distare. et sic iterum distinguendum est quia est duplex distantia. quedam est ſm eternitatē et sic iterum in omibus rebus creatis differūt posse et esse. quia ab eterno creatum poterat esse creatū et tamen de facto nō fuit creatum ab eterno sed in tempore id est in principio temporis cōdita est. Alia est distantia ſm tempus. de qua hic loquimur. et tūc est distinguendū de ppetuis. quia duplicia sunt ppetua. quedam sunt perpetua imperfecta sicut anime ratōnales que naturalit̄ sunt ptes corpor. et talia ppetua etiam distant ab esse ſm tēpus. quia in aliquo tempe potest anima ratōnalis creari a deo que tūc nō creatur a deo. sed in alia parte tempis. Alia sunt ppetua pfcā. et sic est distinguendum de posse. quia est duplex posse sc; posse accidentale et eētiale. Si i telligitur de posse ad esse accidentale. tūc iterū posse distat ab esse in tempe. quia substantie sepate que sunt pfecte perpetua possunt i se suscipere aliq̄s formas accidentales sicut aliquas nouas illuminatōnes quas primo nō habebant et tales illuminatiōes attendūtur penes aliquod accidētale. Uel intelligitur de posse eētiali et sic posse non distat ab eē nec i icorpalibus nec i icorpalibus ppetuis et sic loquitur aresto. hic quia hoc spacium extra celum est ppetuū et perfectum. et ideo posse et eē sunt simul producta et sic posse nō pcedit eē.

Habet āt dubitatioz.

Hic arest. disputat ad cōtrariū illius quod dictū est et intendit probare q̄ non est aliquod infinitum. et primo ostendit illam questionem eē dubitabilē. Secūdo ponit acceptōnes infiniti. et tertio ex hijs probat infinitum nō esse. et hoc ideo facit ne alicui videatur q̄ ratōnes predicte probātes infinitum eē concluderent oino vere. Probat ergo q̄ ista questio an infinitum est sit multū dubitabilis et hoc sic. quia tam ponentes infinitū esse id est sustinentes questionem affirmatiuā q̄ ponentes infinitum non eē. i. sustinentes questionem negatiuē inuenerūt multa incōuenientia pter multas ratōnes ad vtrāq̄ ptem Etiam aliqui dubitabant de infinito an sit substantia vel accidens. et sic multe dubitatōnes accidūt i isto tractatu de infinito.

Primū igit.

Hic ponit secūdum sc; acceptōnes infiniti et primo propōnit acceptōnes. secundo diuisiones. Circa primū vult q̄ infinitum capitur tripliciter. Uno modo negatiue siue cōtradictorie et tūc dicitur infinitum quod nō est de genere transibiliū sicut pūctum. vel forma substantialis dicitur infinitum. quia ſm q̄ hmōi non habent quātitatem. Secundo accipitur infinitum priuatiue. et tūc dicitur infinitum quod est male et difficulter transibile. quis tamen sit de genere transibiliū quia habet in se q̄titatem. et sic profunditas maris dicitur infinitum vel via ad indiam vel alia longa distantia. Tertiō modo accipitur infinitū contrarie. et tūc dicitur infinitum quod est de genere transibiliū. quia habet q̄titatem. sed tū hoc non habet transitum siue finem. et sic q̄titas extensa sine termino dicitur infinita. et isto tertio modo proprie dicitur infinitum. Istud eīn infinitum tertio mō habet quandā cōtrarietatē ad h᷒ q̄ trāseat siue finiat. qz sc; ht q̄titatē sine tmio.

Amplius infinitū est.

Hic ponit diuisionē infiniti et est ꝙ infinitū quidā dr̃ p appositōem tm̄ sicut in numeris. qꝛ numerus crescit in īfinitū ex additōe vnitatū. Alio° dr̃ infinitū p diuisionem tm̄ sicut in magnitudinib⁹ que diuiduntᷓ in infinitū. Tercio mō dr̃ infinitū vtroqꝫ mō. s. tā ſm diuisionē ꝙ ſm appositōnem. sicut in tp̃e qꝛ tp̃s est numer⁹ et cū hoc est quātitas ꝯtinua. ex ea ergo rōe qua est numer⁹ est infinitum ſm appōnem. et ea rōne qua est continuū est infinitum ſm diuisionem.

Separatū quidē igitᷓ

Hic facit terciū qḋ dictū est. s. pbando infinitū nō eē. et circa hoc p̄mo excludit opiniōes alioꝝ. s. platonis q̄ innaturaliter locutus est de infinito ponēdo scꝫ infinitū subam rerū ⁊ p se subsistēs. Scḋo excludit opiniones naturaliū loquentiū dicentiū infinitū esse accñs alicui nature. Circa p̄mū ponit tres rōnes phisicas ~~et duas logicas~~. p̄ma rō stat in hoc. Si infinitū est sepatū vel ergo habet in se aliquā quantitatē vel nō. si nō habet in se aliquā quantitatē tūc nō erit aliqḋ infinitū ꝓprie tercio mō. s. de quo tm̄ hic querit sed erit forsan infinitū p̄mo mō. s. infinitū negatiue. vel habet in se quantitatē ⁊ p illā inest ei infinitū. tūc infinitū nō pōt esse p̄ncipiū sicut tm̄ ipsi ponebāt. qꝛ p̄ncipiū nō dꝫ habere eē p aliud. qꝛ si sic tūc ip̄m esset p̄ncipiatū.

Amplius quō contin.

Hic ponit scḋam rōem et stat in hoc. Passio vel ꝓprietas nō p̄t esse plus sepata vel sepabilis ꝙ subiectū. qꝛ d̄ rōe passionis est ꝙ insit subiecto. hoc autē nō est de rōe subiecti. scꝫ infinitū est passio magnitudinis que nō est sepata sed in suba. ergo nō p̄t dici ꝙ infinitū sit sepatū siue p se existens.

Manifestum est autē.

Hic ponitᷓ tercia rō que īcludit duo incōueniētia quorū primū est. si infinitū est substātia et principiū tunc sequitᷓ ꝙ idem erūt infinitū et esse infiniti. i. essentia et eē erūt eadem in infinito. sequela ptꝫ qꝛ hoc est de rōe principij ꝙ in ip̄o idem sint essentia et eē sicut ptꝫ de deo q̄ est primū principiū. Secundū incōueniēs est. q̄a vl̓ h° īfinitū ē partibile. i. diuisibile vel indiuisibile. si est ptibile ergo quelibet ps eius erit infinita qḋ sic patet. q̄a q̄libet ps substantie est substantia ꝫ infinitū ſm antiquos est suba ergo quelibet ps infiniti erit infinita. ꝫ hoc ē impossibile. qꝛ tūc aliqḋ infinitum constitueretᷓ ex pluribus infinitis qḋ nō pōt dici. qꝛ vnum īfinitū occupat omnia sic. nō potest dici ꝙ aliquod totum ꝙtitatiuū cōstituatur ex pluribus infinitis. vel est imptibile et sic nō erit infinitum ꝓprie acceptum tercio mō scꝫ quod hic est ad ꝓpositum.

Ratōnabiliter quidē

Consequēter aresto. repbat opinionem phorū naturaliᷓ loquētiū ꝯ infinito et p̄mo facit hoc p rationes logicas. deinde p ratōes phisicas. Prima rō stat in hoc de ratōne corporis est ꝙ sit determinatū superficie. de ratōe superficiei est ꝙ sit determinata duabus lineis. de ratōne linearum est ꝙ sint determinate duobus pūctis sicut patꝫ ex diffinitiōbus eorūꝫ. Tūc sic arguitᷓ. Nullum terminatum est infinitum ꝫ omnis ꝙtitatis continua est terminata ergo ⁊c̃.

Atuero nec numerus.

Hic ponitur secunda ratō que principaliᷓ procedit de numero ⁊ stat in hoc. nullum numerabile est infinitum sed omnis numerus est numerabilis ergo null⁹ numerus est infinitus maior patet qꝛ omne numerabile potest numerando ptrāsiri sed qḋ ptransitur nō est infinitū qꝛ infinitū nō hꝫ terminū.

Arguitur

Iste ratiōes sunt phisice ergo male dictū est ꝙ sunt logice. Añs patet quia sunt de infinito quod ē passio phisica. Dicēdum ꝙ aliqua ratō potest dici logica dupliciter vel phisica. Vno modo ꝙtum ad obiectum de quo ē demonstratio vel probatio et sic iste ratōnes sunt phisice quia sunt de infinito quod ē passio phisica. Alio modo accipiūtur tales rōnes quo ad modum demonstrandi vel quo ad modum procedendi et sic sunt logice. et hoc ꝓpter duo primo ꝓpter formam quia procedit a diffinitōne ad diffinitum scḋo ꝓpter materiam quia mediū arguēdi in istis est diffinitō cōis que fuit cōiter concessa ab antiquis ꝙuis nō ab oībus qꝛ illi q̄ ponebant corpus infinitū nō habebant istā diffinitōem concedere ꝙ corp⁹ terminatᷓ duab⁹ superficieb⁹

Phisice autem magis

Hic phus ondit ex p̄ncipijs scientie naturalis ꝙ nō est aliqḋ corpus sensibile actu infinitū et in illa pbatione supponitᷓ duo. Primū est ꝙ elemēta sunt finita in magnitudine. Scḋm ꝙ celū sit de natura quatuor elementoꝝ qḋ tm̄ aresto. primo celi repbat. Sed ponit sanctus thomas ratōnem istius diuersitatis. qꝛ de cōsuetudine aresto. est ꝙ vtra

rue opinionibus aliorum etiā falsis donec veniat ad aptum locū reprobatōis taliū opinionū. s3 aptus locus ad reprobandū q celū distinguit ab elemētis est in libro de celo. et iō vtit hic illa opinione vsq3 ad illū locum et ex illo etiā pt solui q̄re aresto. in predicamētis vtit falsa opinione antiquorum de loco qr .s. nōdū venit ad locum reprobatōis q locus est i quarto phisicorum. Ponit ergo talem rōem nā si eēt aliqd corpus actu infinitum vel illud eēt simplex vel cōpositum. nō cōpositū siue mixtū qr si sic vel vnū elementorum illud mixtū cōstituens esset infinitum et alia finita et si sic. tūc hoc vnū elementum destrueret oia alia elemēta in illo mixto qr r itus seqtur subam rei cū ergo talis res sit infinita etiam habet vtutem infinitā et sic excederet vtutem cuiuscūq3 finiti. Vel qdlibet elementorum illud mixtum cstituentiū esset infinitū sed hoc iterum non est possibile qr de rōe corporis infiniti ē q habeat tres dimensiones infinitas. Si ergo pter vnū infinitum eēnt alia infinita tūc corpa penetrarēt se qd est ipossibile pmo vnū infinitū occupat omnia. et sic nō potest aliquod infinitum esse preter vnum. Nec potest dici q illud corpus sit simplex quia tūc hoc corp9 diudū cōuertisset oia alia corpa in sui naturam et hoc est verum supponendo q tale corp9 esset elementū quia elementa sunt adinuicem cōtraria et contraria sunt apta nata agere in seinuicem. cū ergo tale elementū infinitam hēret actionem sic oia cōuerteret in sui naturam. et eodē mō dicendū est si ponat vapor infinitus. ponebāt enī antiqui corpus mediū infinitum inter elementa qd esset subtilius aqua et grossius aere. Et circa hoc reprobandū aresto. duo facit primo probat q hec non potest esse infinitum sicut dictum ē scdo oñt q etiam tale corpus nullo modo est ponendū et hoc pbat sic quia vnūquodq3 cōponitur ex hijs in que resoluitur sed mixta nō resoluūtur in vaporem sed in quatuor elementa ergo etiam mixta ñ cōponūtur ex vapore sed ex quatuor elemētis.

Arguitur

Pōāt q illd corp9 ifinitū sit valde pue vtutis. et g° nō pt corrumpere corpa q̄ sunt magne vtutis sicut si sit terra infinita que est pue vtutis nō posset tal' terra corrūpere finitū ignem ergo ꝛc. Dōm q q̄ns compando corpa adinuicem scdm eandē q̄titatem vnū corpus habeat magnā vtutem in ordine ad aliud tamē infinitū corpus q̄tūcūq3 pue vtutis sit excedit quācūq3 vtutem corporis finiti. h° ideo quia q̄libet ps corpis infiniti habet in se aliquā virtutem ergo totū corpus infinitū habet infinitam virtutē in se. sed nullū corpus finitum habet infinitam virtutem. et sic corpus infinitū excedit im pporcionabilit in virtute corp9 finitū.

Oportet autem de oi

Hic aresto oñt absq3 suppositionibus predictis q non pt esse aliquod corp9 sensibile actu infinitū. et hoc oñt quatuor ratōnibus. Circa pmā premittit tria. primū est q omne corpus naturale habet naturalem aptitudinē ad hoc q sit in aliquo. loco cuius ratō est quia locus est naturalis passio corporum et cōseruatur aliquid i suo loco. Scdm est q naturaliter cuilibet corpori cōuenit aliquis locus eorum locorum qui sunt. et hoc ideo quia nisi sic non haberet motum naturalem. Terciū est. idem est loc' naturalis totius et partis. et hoc ideo quia eadē ē natura totius et partis et sic in eodem loco cseruātur totum et ps. Istis premissis sic arguit. Si est aliquod corpus actu infinitum aut totum corpus est eiusdem speciei in suis partibus sicut si poneretur aqua infinita vel aer infinitus. aut ē dissimiliū specierum in suis partibus sicut si diceremus q vniuersum est finitum quia habet multa corpa Si dicatur primū tūc vel illud corpus quiescit vel mouetur si quiescat ergo nūq̄ poterit moueri et sic tollitur motus a rebus quia non est rō q̄re vna ps totius corpis homogenij moueretur toto quiescente cum totum et ps sint vnius nature sicut dictum est. Aut hoc corpus mouetur et sic nunq̄ quiescit quia non est ratō quare vna ps quiescit et non alia cum sint eiusdem nature et sic tollitur motus vel quies quorum vtrūq3 est inconueniens. Si dicatur scdm sc3 q illud infinitum sit dissimiliū ptium scdm speciem hoc est incōueniens ppē duo. primo quia tūc hoc infinitum non erit aliqd vnū simpliciter sed solum erit aliquod vnū aggregatōe eo modo quo dicimus q vniuersum sit vnum scdo quia vel ille partes dissimiles sunt finite scdm numerum vel infinite si sunt finite scdm numerum tūc non faciūt aliquod infinitum nisi vna ps sit infinita ꝛ si sic tūc vna ps corrūperet alias ptes vt dictum est in priori ratōne. vel ille partes sunt infinite scdm numerum et tunc loca etiam sunt infinita et sic erunt plura infinita simul. Item pncipia rerū naturaliū erūt infinita qd reprobatū est pmo huius nō ergo pt dici q sit aliqd corp9 actu ifinitū

Anaxagoras autem.

Hic aresto·īnpoīt opinionē anaxagore q̄ dixit infinitū quiescē·et hoc iō q2 fulciret·i·sustentaret seipm̄et q2 fulcit seipm ergo nō p̄t extra se mo/ueri·nō em̄ ē locus extra ipm i quē moueat· Ꝓz istam opinionē anaxagore reꝓbat aresto·duab⁹ rōnibus· Et p̄mo arguit ↄtra suā rōem q2 anaxagoras dixit infinitū quiescē·q2 infinitū ē vbi aptū natū ē esse quasi dicēt q̄cq̄d quiescit in aliquo loco ē aptū natū eē in illo loco in q̄ quiescit. qd̄ nō est vniūsalr̄ verū/q2 aliq̄d quiescit in aliquo loco p̱ violentiā sicut lapis ī colūna dterēt⁹ et iō oportet adhuc aliā cām adiungē q̄re infinitū quiescit. Et simile ~~[illegible]~~ q2 si t̄ra esset infinita tūc tota t̄ra q̄esceret in medio/non solum ex ea rōe q̄ apta nata sit ibi q̄escē ꝫ q2 est grauis sic etiā anaxagoras habet vnam aliā cām ponē quare infinitū quiescit. Scđa rō q2 si totū iō q̄escat q2 manet in seipso g° sic esset dicendū de p̱tibus qd̄ est falsum.q2 si tota t̄ra esset infinita tūc tota t̄ra q̄esceret·ꝫ nō oportet h° de qualibet p̱te q2 adhuc p̱tes p̄nt moueri·

Omnino aūt manife

Scđa rō p̄ncipal̄ est oē corp⁹ sensibile siue naturale habet grauitatē vel leuitatē·si h̄eat grauitatē g° ferē ad mediū·si habeat leuitatē ergo ferē ad extremū sursum ꝫ in infinito nō p̄t assignari mediū vel extremū q2 ista sunt t̄mi magnitudinū g° nō p̄t dici q̄ sit aliqd̄ corp⁹ natūale īfinitū

Arguitur

Maior est falsa q2 celum ē corpus naturale et tn̄ nec est graue nec leue sicut patet p̄mo et quarto celi Solum em̄ elemēta sunt grauia et leuia · Dicendū q̄ aresto·loq̄r in ista rōne ſm opiniones antiq̄ꝝ qui ponebāt celum eē de nāa quatuor elementoꝝ·et iō ista rō tenet ac si celū eēt igneum sicut ipsi volebāt q2 ferrēt sursum· Vel dōm q̄ aresto·intelligit p̱ corp⁹ sensibile corp⁹ tāgibile sicut loquit̄ de corpe sensibili scđo de generatōe·

Amplius omne cor·

Tercia rō talis ē oē corp⁹ sensibile ē in aliq̄ loco sed q̄libet locus habet in se aliquā dr̄iam locū sc̄ilicet sursum deorsum an̄ retro dextꝝ aut sinistꝝ sed hm̄oi drē nō p̄nt eē in corpe infinito cum q̄libet dr̄ia talis iportat aliquē terminū qui repugnat infinito·

Arguitur

Celum nō ē in loco g° non oīe corp⁹ sensibile ē in loco

Dōm q̄ duplr̄ aliq̄d ē in loco· Vno mō q2 circūscribit̄ loco·et sic celū nō ē in loco· Alio mō aliquid ē in loco q2 eius p̱tes dēminat̄ aliqua dr̄ia loci·et eo mō etiā celū ē in loco q2 vna p̱s ī celo ē sursum alia deorsum alia an̄ et alia retro ↄ̄uīs

Simpliciter autem·

Quarta rō ad idē stat in hoc si ipossibile ē esse locū infinitū g° ipossibile ē esse corp⁹ infinitū cū oē corp⁹ sit in loco·sed ipossibile ē locū eē infinitū qd̄ ꝓbat q2 hec duo ↄsequūt̄ se scꝫ eē in loco ⁊ eē in aliq̄ loco sicut eē quātitatē et aliquā q̄titatē sed ipossibile ē aliquē locū eē infinitū q2 nec loc⁹ sursum nec loc⁹ deorsum p̄t eē infinit⁹ q2 sursum et deorsum importāt dēminatos t̄mios· Ex isto textu solet elici ista autoritas· Nihil ē in genere quin sit in aliqua suaꝝ sp̄ēꝝ.sicut hic dt̄ aresto· q̄ nihil est in loco q̄n sit in aliquo loco·

Quod quidē igitur·

Postq̄ aresto·posuit rōes ad vtrāq3 p̱tē de eē infiniti hic dēminat iā veritatē·et p̄mo de hoc an infinitū ē scđo quid est·dt̄ g° aresto·q̄ ex supioribus quodāmō manifestū ē q̄ infinitū quodāmō est et quodāmō nō est·q̄a si dicat̄ simplr̄ infinitū nō esse tūc t̄ps habebit principiū et finē qd̄ ē impossibile supposita mūdi et̄nitate·et silr̄ magnitudo nō erit diuisibil̄ in infinitū/ergo seq̄tur q̄ infinitū quodāmodo est·

Dicitur igitur esse ali

Hic ponit aresto·quō infinitū ē·et vult·q̄ infinitū nō ē in actu sicut ꝓbabāt vltīe rōes ꝫ est in poīa· Et hoc ꝓbatur q2 infinitū de q̄ hic loq̄mur inuenit̄ in ↄtinuis ſm diuisionē ⁊ i numeris ſm appositōem ꝫ manifestū ē q̄ in ill̄ inuenit̄ infinitū in poīa q2 nō ē aliq̄s numer⁹ actu infinitus q2 tūc nō eēt numer⁹ repugnat em̄ q̄ numeratū sit infinitū·ꝫ numer⁹ dr̄ p̱ respcū ad numeratū Iteꝝ vltima vnitas t̄minat numeꝝ g° nō est infinit⁹· Silr̄ nō ē magnitudo infinita ſm actū sed solū ſm potentiam·

Non oportet autem·

Hic vltius exponit·a·quod dixit scꝫ q̄ ē infinitū in poīa q2 posset quis sic arguē si infinitū ē in potētia g° q̄nq3 aliqd̄ infinitum erit in actu q2 frustra ē poīa q̄ nō reducit̄ ad actū· Dt aresto· q̄ duplr̄ aliq̄d est in potētia· Vno mō aliq̄d est in

potētiā ad actū pfcm̄ sicut es dr̄ potē statua. q2 es pt fieri pfecte et ↄplete actu statua. et eo mō īfinitū nō ē in potētia. Alio° aliq̄d ē i potētia ad actū impfectū q̄ ↄsistit in aliq̄ fieri et nō in fcō esse. et sic infinitū ē ens in potētia reducibile ad actū impfectū q2 īfinitū nūq̄ ē totū sil'. ſ; vna ps accipit p° aliā sicut p3 in diuisione ↄtinui in q̄ diuisione nō accipiūt ptes infinite sil' ſ; successiue diuidit i infinitū. Et in textu ponit silr̄ de ludo agonali fcō in olipho. i. in tali mōte q̄ ludꝰ dicit tūc eē nō actu ſ; aliq̄ ps illi9 ludi pcessit et aliq̄ ps ē ventura. Et p istud soluit argumētū fcm̄. q2 non oz q̄libet potētiā reduci ad actū ↄpletū et pfectū ſ; sufficit q̄ ducat ad actū q̄litercūq3 sibi ↄportionatū. Et iō buridanꝰ sic istā ↄpositōem exponit ↄtinuū ē diuisibile in infinitū. i. ↄtinuū diuidit in has et in has ptes et sic de aliis et nō dz sic exponi. cōtinuū ē diuisū in infinitum.

Aliter autem et inte.

Postq̄ aresto. dixit an sit infinitū in potētia. ↄsiderat in q̄bus repit infinitū. et vult q̄ in tribus sc3 in tpe in generatōe hoim. et in diuisione magnitudinū. Deīn ponit ↄueniētiā et drīam inter ista infinita. Couenietia ē q̄ in oibꝰ istis inuenit infinitū accipiēdo aliq̄d p° aliud s̄m quādā successionē. et iō q̄cq̄d actu suscipit ē sp finitū. sed infinitas fit in illo qd̄ h3 aliquā successionem.

Arguitur

Cōtinuū nō est ens īfinitū q2 eius ē aliqd̄ pmanēs g° n̄ sumitur eō infiniti s̄m aliquā successionē. Dōm q̄ cōtinuū capit duplr̄. Vno° s̄m illas ptes quas actualit h3 et sic ↄtinuū ē aliqd̄ pmanēs et nō ē in ↄtinuo infinitas. Alio° accipit ↄtinuū s̄m successiuā diuisionē in ptes eiusdē ↄportōis. et sic cōtinuū ē aliqd̄ successiuū. et sic s̄m hoc inuenitur infinitum in cōtinuis.

Sed in magnitudini

Hic onūt drīam istoꝝ īfinitoꝝ. et stat i hoc q2 ille ptes s̄m quas sumit infinitas in tpe sic se hn̄t q̄ nulla eaꝝ manet. ſ; ille ptes s̄m quas sumit infinitū i generatōe hoim sic se hn̄t q̄ aliq̄ manēt et aliq̄ nō manēt. q2 aliq̄ hoies sunt et aliq̄ fuerūt. ſ; in diuisione magnitudinū oēs ptes s̄m q̄s sumitur infinitum manēt.

Nō autem secundum

Hic ponit ↄuenientiā inter infinitū i magnitudini bus s̄m diuisionē et i numeris s̄m appositōem. Et ē ista ↄueniētia q2 vtrobiq3 īfinitū accipitur s̄m potētiam. ſ; ē drīa. q2 in appositōe magnitudinū nō excedit q̄cūq3 magnitudo data. q2 als eēt actu infinitū. ſ; in diuisione q̄cūq3 q̄titas excedit in minꝰ. q2 nō ē ita pua magnitudo q̄n vlterius diuidat. et q̄ sic ē duplex īfinitum ↄcordat opinioni platonis q̄ posuit īfinitū ex pte matie ponēs duo pncipia ex pte matie. s. magnū qd̄ ptinet ad additōem et puū qd̄ ptinet ad diuisionē. videt tn̄ q̄ plato solum vsus fuit infinito s̄m appositōem. q2 posuit infinitū eē in numeris. et i numeris aliq̄d crescit s̄m appositōem i infinitū.

Querit

Vtrū sit aliqd̄ infinitū actu in rerū natura. Dōm q̄ infinitū in potētia eē in rerū natura ex textu ↄbatū ē. et g° h̄ q̄rit de infinito i actu. Ad q̄stionē igit dōm q̄ infinitū capit duplr̄. Vno° p infinito formali qd̄ infinitū ē forma in nullo ↄtracta nec ad matiā sicut sunt forme natales. nec ad eē specificū sicut sunt sube sepate. et eo° dēs et pimū ens solū est infinitū qd̄ sic ↄbat. q2 hoc ē infinitū qd̄ in n° ē cōtractū. ſ; sicut iā dcm̄ est. et latiꝰ in pmo. hoc pmū ens in nullo ē ↄtractū ergo ē simplr̄ infinitū. Et tale īfinitū necesse ē eē q2 hoc ē necessariū esse vbi eē ē de eētia rei. q2 eētia nō separat ab eo cꝰ ē eētia. ſ; eē ē de eētia et de rōe pmi entis seu pme cāe. ergo pmū ens necē ē esse. Itē hoc infinitū necē est eē vnū qd̄ ↄbat duplr̄. pmo q2 impossibile ē p se sbsistēs et pfcm̄ mltiplicari. ſ; istd̄ infinitū ē p se subsistēs et pfcm̄ ergo n̄ pt multiplicari. minor ē manifesta maior p3. q2 ois multiplicatio vel ē indiuidual' et p matiā. vel ē formalis et specifica p drīam. ſ; q2 pmū ens ē p se subsistēs. sic nō multiplicat pmo mō p matiā. et q2 ē sūme pfcm̄. iō non multiplicat scdō° sc3 p drīam specificā. q2 qd̄ sic multiplicat hoc ē pus impfcm̄. q2 drīa addit pfectōe3 illi cui addit. Scda rō ad idē q̄cq̄d ē sūme pfcm̄ nō pt multiplicari. dēs est sūme pfcūs ergo īfinitū tale nō pt multiplicari. minor ē nō maior ↄbat. q2 si eēnt duo īfinita formalia i actu tūc hrēnt aliquā drīam adinuicē als nō eēnt duo. Illa g° drīa erit i vno et n̄ in alio Si g° illa drīa dicat aliquā pfectōē. tūc i vno ē aliqua pfectō q̄ nō ē in alio. g° vnū nō ē sūme pfcm̄. Vel tal' drīa dt i pfectōnem. et tūc vnū erit impfcm̄. et sic nō erit īfinitū formale. Alio° accipit īfinitū p īfinito matiali. et hoc pt capi duplr̄ Vno° ↄ̄ cathegrāmatice et sic v3 i discretis n̄ tot

q̄n plura·et i ↄtinuis nō tm̄ q̄n mai⁹·et sic acci-
pit isimitū ꝓ i;imito i poña·et sic isimitum ē sicut
ƌr i textu·qꝛ i ↄtinuis iueniūt insinite ptes ꝺm
diuisionē i ptes eiusdē ꝓꝓortōis·et i discretis in
uenit isimitū ꝺm ↄtinuā appositōem vel additōꝫ
Alio⁰ accipit isimitū cathegrāmatice·et tūc iteꝝ
accipit dupl'r·Vno⁰ ex pte radicis q̄ ē matia· et
sic isimitum ƌr matia nō ƌ̄miata p formā·qꝛ ali
q̄d ƌr isimitū·qꝛ nō ẗminat·matia āt ẗminat per
formā·si ergo intelligat matia sine forma itelli-
git matia isimita·et isto mō ipossibile ē isimitum
eē·qꝛ sicut i pmo ońsum ē matiā esse sine forma
iplicat ↄtradictōeꝫ·Alio⁰ accipit isimituꝫ matiale
cathegrāmatice ex pte effect⁹ q̄ ē q̄titas·⁊ sic isi
nitū ꝑeat quātitatē extēsā sine ẗmio vel numeꝝ
extēsum absqꝫ ẗmio·et sic iteꝝ ipossibile ē eē infi
nitū qḋ ꝓbat pmo de magtudie·scḋo de nume-
ro·qꝛ magnitudo vel ē mathematica vel phisica
Mathematica magnitudo ē ẗmiata figura·⁊ sic
nō ē isimita·Phisica āt magnitudo ↄseq̄t aliquā
formā natalē·ꝫ forma natalis hꝫ ƌ̄miata acci
ƌ̄tia·g⁰ etiā hꝫ ƌ̄miatā q̄titatē·⁊ hoc ē qḋ ḋt
aresto·i scḋo de aia q oim nata ↄstātiū cert⁹ ē
ẗmin⁹ augmēti et decremēti·Itē ōē corp⁹ natale
est mobile·ꝫ dato aliq̄ corpe infinito ipm nō eēt
mobile qḋ sic ꝓbat·Nō em mouēt rcē·qꝛ isimitū
occupat oia·et sic nō eēt loc⁹ extra ipm ad quē
mouēt·nec mouēt circularit·qꝛ ptes n̄ succederēt
sibi in vnū locū qḋ req̄rit tn̄ ad motū circularē
sicut ꝓbat pmo celi·Eo mō ońdit etiā de nume
ro·qꝛ oꝫ oēm multiplicatōem numeralē eē in ali
qua spē numeri·et p ↄñs n̄ ē multiplicatō infini
ta in numero

Queritur

Ut̄ꝝ possibile sit aliqḋ cor-
pus eē actu infinitū·Dōm
q ē simplicit ipossibile·et hoc ꝓbat·qꝛ q̄cq̄d impli
cat ↄtradictiōem ē simplicit impossibile sic scꝫ q
p nullā poñam fieri p̄t·ꝫ eē aliqḋ corp⁹ actu in
finitū implicat ↄtradictōem·qꝛ si eēt corp⁹ actu i
finitum tūc seq̄rēt q forma illi⁹ corpis eēt simul
finita et infinita in ordine ad matiā g⁰ in ordie
ad idē qḋ ē impossibile·Añs ꝓbat q·s· illa for-
ma eēt finita·qꝛ dat eē finitū matie·qꝛ ↄtrahit ma
teriā ad aliquā spēm·Est etiā infinita in ordine
ad matiā·qꝛ informat matiā infinitā·exempli
grā·ponat q sit aer isimit⁹ i q̄titate tūc forma
subalis aeris erit finita i ordine ad matiā·qꝛ ipi
matie aeris dat eē specificū qḋ est finitū·et tn̄ in
format matiā aeris isimitā·ergo illa forma erit
simul finita et infinita.

Arguitur

Infinitū repit in q̄titate
ꝫ impossibile ē q̄titatē eē
infinitā·ergo ipossibile est aliqḋ isinitū esse·et p
ↄñs ē male dcm̄ q aliqḋ ē infinitū Dōm q q̄
titas accipit dupl'r·Vno⁰ p q̄titate molis siue
magnitudis aut extensionis·et in tali q̄titate
inuenit isinitū matiale·Alia est q̄titas ṽtutis
q̄ attendit penes pfectōem et bonitatē rei·sicut
ḋt aug⁹·in hijs q̄ n̄ sūt mole mag̃ idē ē esse ma-
ius qḋ meli⁹·et in tali q̄titate n̄ inuenit isinitū
matiale ꝫ formale·Per hoc g⁰ dōm q̄uis nō ē
aliq̄ q̄titas mol' infinita ē tn̄ aliq̄ q̄titas ṽtu
tis infinita et in tali q̄titate ṽtutis ponit infi
nitum formale sicut dictum est.

Arguitur

Rōnes infiniti repugnant
pmo pncipio g⁰ male ƌr
q hoc pncipiū sit isinitū formale·Añs ꝓbat· qꝛ
postea ḋt·a·q de rōe isiniti ē q sit matia· q sit
ps et q sit impfcm̄·Dōm q aresto·loq̄t ibi de
infinito matiali accepto syncathegmatice qꝛ ta
le infinitū p̄t esse in poña·hoc āt hꝫ rōem matie
et impfecti qḋ ē in poña ꝺm appositōem vel ꝺm
diuisionē·Infinitū āt formale ē pncipiū efficiēs
et non materiale.

Arguit

Mathematici vtūt isinito ma
tiali g⁰ isinitū matiale ē·Añs
ꝓbat qꝛ mathematici⁹ vtit infinito matiali di-
cēs sit linea isinita Dōm q dupl'r p̄t aliq̄d di
ci infinitū·Vno⁰ qꝛ oīo careat ẗmis·et sic mathe
matici nullū ponūt eē infinitū·qꝛ mathematici
oēm q̄titatē dicūt eē sub aliq̄ figura ꝫ figura ē q̄
ẗmino vel ẗmis claudit·oꝫ g⁰ oēm q̄titatē mathe
matice acceptā hꝛē ẗminū vl' ẗminos·Alio⁰ aliq̄d
ē infinitū qꝛ ab eo p̄t abstrahi q̄cūqꝫ q̄titas ꝺm
ymaginatōem sic mathematici dicūt aliqḋ esse i
finitū et g⁰ n̄ vtūt infinito in actu ꝫ in poña· q̄a
illā lineā vocāt infinitā a qua sp aliq̄d abstra-
hitur quod est infinitū in potentia.

Arguit

Videt q possit eē isinitū i actu ꝓ
bat qꝛ q̄cq̄d n̄ est ↄtra rōeꝫ alic⁹
hoc p̄t sibi ↄuenire ꝫ infinitū nō est ↄtra rōnem
q̄titatis g⁰ p̄t q̄titas esse infinita· Dicendū
q quātitas accipit dupliciť·Vno mō ꝺm rōeꝫ ge
neris et absolute·et sic infinitū nō repugnat q̄ti
tati sed infiniti rō q̄titati ↄuenit sicut dicit p
mo hui⁹·Alio mō capit q̄titas ꝺm rōem c'libet
ƌ̄minate spēi et sic repugnat q̄titatem esse infi
nitā qꝛ ōis q̄titas accepta ꝺm aliquam spēm hꝫ

terminū sicut corp⁹ terminat duab⁹ supficiebus supficies terminatur duabus lineis et linea duobus pūctis.

Arguitur Quicqd cōuenit generi etiam cōuenit alicui spēi sed sic ergo quātitati in genere cōueniat infinitū ergo etiā alicui spēi quātitatis. ¶ Dōm q duplr aliqd cōuenit generi. Uno mō qr ponit actualit eē in genere. et sic ē verū q qcqd cōuenit generi etiā cōuenit alicui spēi. Et rō est. qr gen⁹ non est in actu subsistendi nisi in spēbus. si ergo aliqua qtitas subsistat sm actū in genere etiā debet eē i aliqua spērum. Alio mō aliqd cōuenit generi p nō repugnantiā. qr scz nō repugnat rōni generis. et tunc nō oportet q illud etiā cōueniat alicui spēi et rō illius est. qr aliqd pt alicui repugnare sm rōem dnīe qd tñ non repugnat sibi sm rōem generis sicut eē volatile repugnat aīali rōnali. sed nō repugnat aīali in genere. qr ergo infinitum repugnat cuilibet magnitudini accepte sm rōem dnīe ideo nō pt actu aliqua magnitudo eē infinita.

Arguitur Quicqd contingit ab alio abstrahi ɔtingit alteri addi sed ɔtingit infinitas ptes abstrahi a magnitudine sm diuisionē et si ille ptes addant alteri tūc fit infinitū in actu. ¶ Dōm q nō est simile in diuisione magnitudinū et i appositōe magnitudinū. qr in diuisione magnitudinū accipit infinitū sed in appositōe magnitudinū nō fit infinitū cui⁹ rō est. qr infinitū hz rōnem potentie et materie sicut dr hic in textu qñ ergo pcedit ad diuisionē magnitudinū tūc pcedit ad potentiam et iō tūc pceditur ad infinitū sed qñ pceditur in appositōe magnitudinū tunc pcedit a potentia ad actū. et ideo tūc nō accipit infinitū.

Arguitur In diuisione magnitudinū nō est pcessus i infinitū pbatur qr magnitudo hz determinatas ptes quibus acceptis nō sunt alie ptes accipiende sicut in ligno .x. pedum illis .x. pedibus acceptis nō sunt accipende alie ptes. qr tūc ē finis. ¶ Dōm q magnitudo duplr diuidit. Uno mō sm ptes eiusdem qtitatis. et sic nō pcedit in infinitū in diuisione qr dat prima ps et vltima. exēpli grā. si lignū decupedale diuidatur in .x. pedalia nō est pcessus in infinitū. Alio mō diuidit magnitudo sm ptes eiusdem pportōis sicut qñ diuiditur magtudo in duas medietates. et iterū illa medietas in .ij. medietates et alia in .ij. medietates. et sic fit pcessus in infinitū in diuisione. Dicūtur autē iste ptes eiusdem pportōis. qr omnes ptes hñt eandē pporcionē ad totū a quo prime diuidūtur sicut mediū ad integrū vel sicut dimidiū ad duplum. et iō nō sunt ptes eiusdem qtitatis. qr ptes posteriores sunt minores pōribus sunt tamen eiusdem pporcionis.

Arguit Tempus et motus sunt infinita et sunt in actu. ergo erit aliquod infinitum in actu. et qr motus fundat in magnitudine ergo magnitudo erit actu ifinita. ¶ Dōm q motus et tps hñt infinitatē potētialem sm successionē pōris et posterioris. et tñ nō seqtur si illa sint infinita q magnitudo erit infinita. qr magnitudo ex sui natura hz totū eē sil; si ergo poneret magnitudo infinita tūc esset aliqd actu infinitū. sed ad hoc q tps et motus sūt infinita seqtur q sit aliqd infinitū sm potētiam.

Arguit Numerus est potentialit infinitus. ergo etiā actu infinitus. qr oīs potētia ē reducibil ad actū. ¶ Dōm q duplex est potētia sicut duplex ē act⁹ qdā ē potētia reducibilis ad actū cōpletū et pfectū. et sic nō ē numer⁹ in potētia infinit⁹. Alia ē potētia reducibil ad actum impfectū scz pmixtum cū potētia q actus ɔsistit in fieri. et nō in fcō esse. et sic numer⁹ ē infinitus in potētia. qr dato qcunqz numero pt dari maior numer⁹ nō tñ dat numer⁹ actu infinit⁹. Uñ valde dnīe hō ē potētia albus et numer⁹ ē potētia infinit⁹ qr hō ē potētia alb⁹ q potētia pt reduci ad actū pfectū. sz sic nō ē numer⁹ potētia ifinit⁹ qi actu fiat qnqz ifinit⁹ sz dr potētia infinitus qr sp ei pt aliqd addi. Uñ sicut ptes numerorū sūt potētia infinite ita etiam indiuidua numerorū sed repugnat numerū habere infinitatē in actu.

Arguit Infinitū ē in reb⁹ g⁹ infinitū ɔtrariū ptz qr si vnū cōtrariorū ē in natura et reliquū erit i natā sicut patet in pmetatib⁹ ɔtrariorū. ¶ Dōm q ifinitum capit duplr. Uno° p ifinito matiali i actu. et sic ifinitū oppōit finito ɔtradictōie. sz nō oz si vnū ɔtradictoriorū sit i natā q etiā alterū sit i natā. qr alterū cōtradictoriorū ē nō ēē. Alio° accipit ifinitū p ifinito i potētia et priuatiue. et tūc etiā ifinitū repit in natā et tūc nō opponūt pūe ɔtrarie sz poti⁹ priuatiue. et sic ifinitū ē in reb⁹ sm potētiam sicut dcm ē.

Arguitur De ifinito ē scia ergo ifinitū est. Consequētia probatur qr illud quod nō est in actu nō habet passio

nes ergo de illo qd nō ē in actu nō est sciētia. Dicendū q si capiat infinitū p infinito materiali in actu tūc infinitum nō est. nec habet diffinitōem qd rei sed solū quid nois. nec de ipso est scientia ꝑprie sꝫ q est sed q non est. Alio mō accipit infinitum p infinito in potētia. et hoc mō ifinitū est suo modo sꝫ i potētia. et hoc habet passiones sue essentie corrñdentes sꝫ potentiales et imperfectas. Et si dicatur deus potest facere ifinita. Dicēdum q verū est infinita sincathegrāmatice. q2 non tot qn plura. ꝫ nō infinitum cathegrāmatice sꝫ quātitatē extensam sine ēmino. q2 hoc iplicat cōtradictōem sicut dēm ē.

Queritur

Utrū ueniat ifinitum in cōtinuis ꝑm diuisionem et in numeris ꝑm appositōem. Dicēdum q sic. q2 sicut dicitur in textu. ifinitum ieniē i rebus ꝑm potētiā et ꝑm successionē. ꝫ i numeris pt esse successiua additō i ifinitū sī ēmino. et i cōtiuis successiua diuisio sī ēmino. g° i eis ieniē infinitū de q̄ hic loqmur.

Arguitur

In diuisione cōtinui deueniē ad minimū. et i appositōe numeri deuenitur ad maximū. ergo nō est ifinitas i eis. Primū patet i primo hui⁹ ubi dictum est q ē dare maximū et minimū i rebus. Dicēdum q q̄titas pt capi dupliciter. Uno mō ꝑm q ieniétur in materia ymaginabili. et sic q̄titas pt crescere in infinitū loquendo de discreta q̄titate q2 potest per ymaginatōem semp fieri maior. Siļr pt etiam q̄titas diuidi i minus si est cōtinua. Alio mō accipitur q̄titas phisice ꝑm q habet relationem ad corpus phisicū et sic dicūt aliqui q infinitū nō inuenitur in q̄titate. sed hoc nō pt dici q2 tūc ifinituꝫ non esset passio phisicalis et sic male tractabitur in phisica de infinito. Et ideo aliē dicendū est q q̄titas phisice accepta pt accipi dupliciē. Uno modo ꝑm rōnem generis sꝫ ꝑm rōnem corpeitatis et sic infinituꝫ nō repugnat q̄titati sic accepte. Alio mō accipiē q̄titas phisica ꝑm q ponitē sub aliqua determinata spē rei naturalis et sic repugnat sibi infinitas quia forme rerum naturaliū nō saluantē sub quacūq pua q̄titate sed oportet esse determinatam q̄titatem in determinata spē. Et sic dicit aresto. primo hui⁹ q ē dare minimam carnem q̄ si diuideretē nō maneret caro sed resolueretē in cōtinens.

Arguitur

Hoc est impossibile quo posito sequiē impossibile ꝫ posito q diuidatur cōtinuū in infinitū. seqtur impossibile. ergo ipm erit impossibile. Minor pbatur quia ponendo eam in esse seqtur impossibile sic sꝫ cōtinuū est diuisum in infinitū. Dicēdum q nō dꝫ poni in esse in vna de pñti ꝑm actū pfectum sed ꝑm actum impfectū et ideo debet poni in vnaꝫ de pñti sic. Continuū diuidiē in ifinitum q2 sicut dictū est ista potētia diuisionis nō reduciē ad actū pfectum.

Arguitur

In primo hui⁹ dictum ē q oē finitū p ablatiōem finiti consumitur sed abstrahēdo ptes a cōtinuo finitum cōsumiē ergo nō pt diuidi in infinitū. Dicēdum q a cōtinuo pñt auferri dupliciē ptes. qdā sꝫ eiusdem q̄titatis et sic statim ꝯsumiē. Alio mō pñt auferri ptes eiusdē pporcōnis et sic nō cōsumitur etiam pcedēdo in infinitū.

Accidit autē cōtrariū.

Postq̄ aresto. oñt an sit infinitū q2 sꝫ oñt q sit in potētia. Hic ꝯñr oñt qd ē hui⁹ ifinituꝫ et pmo ponit diffinitōem antiquoꝝ et dꝫ q ꝯtrario mō diffiniendū est infinitū quō antiqui diffinierūt. dicebant enī antiq q infinitū ē extra qd nihil ē. Sꝫ aresto. dꝫ q opposito mō diffiniendū ē sic sꝫ q ifinitū ē cui⁹ q̄titatē accipiētib⁹ sp ē aliquid extra accipe.

Signum autē est et.

Hic aresto. oñt diffinitōnem suā p signū qd sumit ex cōi locutōe hoim q̄ dicunt q anuli sunt ifiniti q2 accipiētibus q̄titatem in anulo sp est aliqd de nouo accipe p circulatōem in infinitū. Est tñ drñā q2 in anulo nō accipiūē noue ptes sp. ꝫ eedē ptes prius accepte iteꝝ accipiūē ꝫ i diuisione ꝯtinui in infinitū sp accipiuntur noue ptes in infinitū quia semper minores ptes.

Cuius autē nihil est.

Hic impbat diffinitōem antiquoꝝ sꝫ q infinitū ē extra qd nihil est. et stat impbatō in hoc illud qd est diffinitō totius et pfecti nō pt esse diffinitō infiniti. ꝫ ista ē diffinitō totius et pfecti ergo ñ ē diffinitō infiniti. Maior pꝫ q2 infinitū nullo mō pt esse totū et pfectum. q2 aliquid dꝫ pfectum qd habet finē q2 finis est pfectio rei. si ergo infinitū esset pfectū g° infinitū hēt finē et sic nō eēt ifinitū. Minor pbaē q2 sicut aliqd dꝫ totū in vniuso q2 simplr nihil ē extra ipm sic aliqd dꝫ totū ꝑticulare q2 nihil est extra ipm spectās ad sui naturā et ideo totum et pfectum idem sunt vel propinqua ꝑm naturam sunt enī propinqua ꝑm naturam. quia perfectum esse cōmunius q̄ totū ꝑprie enī totum inuenitur in pfectis cōtinuis sicut in materialibus sed pfectū

inuenitur etiam in non quãtis. quia sub e sepate dicũtur pfecte et tñ nõ cõuenit eis ppe q sint tota

Arguitur

Si pfectum est quod habet finem tũc sequeret q deus non esset pfectus quia non habet finem. Dicendum q aresto. loquitur de hijs que nata sunt habere finem Deus autẽ nõ est natus habere finem et idõ etiam potest dici q deus est sibi finis et pfectõ

Unde melius opinan.

Hic ex pdictis compat adinuicem opinionem melissi et pmenidis. et intendit q permenides melius dixit mũdum et uniuersum esse finitum p eq pugnans. i. eqlit distãs a medio in quo significabat uniuersum esse sperice figure. s Mellis dixit uniuersum esse infinitum qz ergo uniuersum habet rõnem totius et pfecti sic repugnat sibi q sit infinitum et ideo totum et infinitũ nõ esequũtur seinuicem sic q cõtinuant adinuicẽ sicut linũ lino in filando. Pro cuius intellectu sciendũ q puerbium erat apud antiquos q illa que cõsequũtur seinuicem dicũtur cõtinuari in filando sicut linum lino.

Quoniam hinc accipi

Hic excludit arestot. falsam opinionem ortam ex illa diffinitõe antiquoz et quia oppositoz subiectorum sunt opposite passiones. et qz ãtiqui diffiniebãt opposito mõ infinitũ et aresto. ideo etiam de infinito ponũtur opposite pprietates quia eñi antiqui dicebant infinitũ esse idẽ cũ pfecto ideo dicebãt q totum esset de rõne infiniti. Et qz totũ et perfectum sm q hmõi est cognoscibile sic vltius dicebãt q infinitũ est p se notũ. et qz totũ cõtinet ptes dicebant infinitũ cõtinere oĩa. Sed arest. attribuit infinito oppositas pprietates. Contra pmã dicit q infinitum habet rõz ptis qz infinitũ accipit sm potentiã in aliq re sicut dictũ est s tal' poñalitas accipitur vel in appositõe ptiũ vel in diuisione et ideo infinitum habet rõnem ptis. contra scdaz ppietatem dicit aresto. q infinitũ est ignotũ et hoc ex eo qz infinitum habet rõem maĩe sed materia sm q hmõi est ignota sicut dicit primo hui. Contra terciã pprietatem dicit q infinitũ cõtinetur et non cõtinet quod iterz patet ex pdictis qz materia cõtinetur sub forma et ps sub toto et cum infinitum habet rõnem maĩe et ptis seqtur q cõtineatur et non continet.

Quando sic continet.

Hic cõsequẽter specialit excludit opinionem platonis qui posuit infinitum i sensibilib et i intelligibilib quia posuit etiam infinitũ in ydeis que sunt itelligibilia et tamen addidit q magnũ et puũ sũt radix ifiniti. Istd ãt ẽ incõueniẽs quia si sic tũc sensibilia cõtinerẽt itelligibilia qz magnũ et puũ sunt sensibilia et hñt i se ifinitũ qd iuenit i itelligibilib ergo intelligibilia cõtinẽtur a sensibilibus. Qz aũt istud sit incõueniẽs patet qz intelligibilia sunt formaliora sensibilibus et magis in actu. cũ ergo forma cõtineat materiã et nõ ecõtra nõ pt dici q sensibilia cõtineant intelligibilia sed poti ecõtra scdo quia intelligibilia cũ sint magis in actu sunt magis nota s sensibilia cum habeant aliquid de materia sunt ignota sed ignota cõtinent p nota et ñ ecõtra ergo intelligibilia cõtinent sensibilia.

Secundum rõnẽ aũt.

Hic ex pdicta diffinitiõe infiniti posita ab aresto. assignat rõnem eoz que dicũtur vere de infinito et est primũ qre infinitum cõtinetur et non cõtinet et vult q ratõ ad hoc est. quia infinitũ habet rõnem materie ipfecti et ptis. sed forma cõtinet materiaz et nõ ecõtra et totum cõtinet ptes ergo infinitũ etiam continetur et non cõtinet. Ex hoc vlterius elicit terciã pprietatẽ infiniti que est. q in diuisione magnitudinũ pceditur in infinitum. s in appositõe magnitudinũ nõ pcedit i ifinitũ qz i diuisione magnitudinũ pcedit ab actu ad potentiã et qz infinitum tenet se in ratõne potentie ideo sic pceditur in ifinitum sed in appositõe pceditur a potẽtia ad actũ sed infinitum nõ sumit ex pte actus. et ideo sic nõ pceditur in infinitũ.

Rationabiliter autem

Hic ponit aliam pprietatem infiniti et est q i numeris non pceditur in ifinitũ in min sicut i magnitudinib. cuius rõ est qz in numeris deuenitur ad vnũ terminũ indiuisibilem in minus scz ad vnitatẽ vltra quẽ nõ pt esse pgressus vlterior s i diuisione magnitudinũ pceditur in infinitũ in min.

Querit

Vtrũ vnũ sit indiuisibile. Dicendũ q vnũ potest capi dupliciter. Uno mõ maĩalit p illo qd ẽ vnũ et sic ẽ manifestũ q vnũ ẽ diuisibile qz hz ptes qtitatiuas diuisibiles loqndo de vno qd est de pñto qtitatis. Alio accipit vnũ formalit p vnitate q ẽ forma illi qd ẽ vnũ et sic vnũ ẽ totalit idiuisibile qz diuisio repugnat vnitati.

In plus eni semper ē.

Hic aresto. ponit cām alteri⁹ ꝓprietatis scꝫ quare additō in numeris excedit oēm determinatā mł titudinem. Et dicit ꝙ hoc iō ē. qꝛ magnitudo diuidit i infinitū. sꝫ numer⁹ materialis q̄ crescit in infinitū causat ex diuisiōe magnitudis ergo etiam talis numerus crescit in ifinitū. et dicebatur notant de numero matiali. qꝛ numerus qui sequitur formalē diuisionē rerū nō crescit i infinitū. ſꝫ talis numer⁹ accipit ꝫm spēs vnīdsi q̄ sunt finite quo ad naturā q̄uis nō q̄ ad nos. Est tn̄ ꝫ ꝯsiderandū ꝙ q̄uis numerus ꝑ appositōem crescit i infinitū non tn̄ magnitudo crescit i infinitū ꝑ appositōeꝫ sicut dictū est qꝛ effectus diuisionis alicui⁹ magnitudis non est appositō magnitudinū. sed numerus q̄ imediate ꝯsurgit ex diuisione et iō bene d̄r in textu ꝙ numerus crescat i infinitū ex diuisione ꝯtinui. ſꝫ nō bene diceret ꝙ appositio magnitudinū cresceret i infinitū. ⁊ iō addit aresto. i textu aliā ꝓprietatē scꝫ ꝙ in magnitudinibus i maiꝰꝫ nō ꝓcedit in ifinitū. qꝛ tūc eēt aliquod infinitū i actu qd̄ ē impossibile. et eēt aliqd̄ maius celo que oīa sunt incōuenientia.

Arguitur

Numer⁹ nō causat ex diuisione ꝯtinui. ꝓbat qꝛ prius n̄ causat ex posteriori ſꝫ vnitas ē prior ꝯtinuo ergo nō causat vnitas ex cōtinuo nec etiā numerus. Dōm ꝙ oīs numerus matialis causat ex diuisione ꝯtinui q̄uis sit aliquis numerus formalis extra res matiales qui est ꝑor q̄ꝫ sunt ꝯtinua ⁊ iō vnitas matialis q̄ est de ꝑdicamēto q̄titatis reductiue nō est ꝑor ꝯtinuo q̄uis vnitas trāscēdens sit prior cōtinuo.

Infinitum autē non.

Cōsequēt oñdit quō different ifinitū re ꝑit in diuersis. ⁊ vult ꝙ repit in diuersis nō vniuoce sed ꝫm prius et posteri⁹ qꝛ repit i magnitudine ꝑus deinde in motu et postea in tpe qd̄ sic ꝑtꝫ. qꝛ infinitū repit in eis rōe ꝯtinuitatis. ſꝫ ꝯtinuitas prius repit in magnitudine. deinde in motu. deinde in tpe sicut d̄r i quarto huius.

Non remouet autem.

Hic ponit cās illarū ꝓprietatū quas alij dicebāt de infinito et ꝑmo dicit quō mathematici vtūtur in finito. scōo quō infinitū habet rōem cause. quo ad primū vult ꝙ mathematici nō vtūtur infinito cathegrāmatice accepto sed sincathegrāmatice qꝛ dicūt hoc esse ifinitū vnde abstrahi ꝑt quedaꝫ in determinata q̄titas. Quo ad scōm itēdit arest ꝙ infinitū ꝫm veritatem nō habet rōem cause efficientis sicut ponebāt antiq ſꝫ habet ratōnē cause matialis qd̄ sic ꝓbatur. qꝛ de rōne matie est eē in potētia et stare sub ꝑuatōe ſꝫ sic ē de ifinito de quo aresto. loq̄tur. Sit eñ tale infinitū ꝫm potētialem diuisionē in ꝯtinuis et ꝫm poñaleꝫ appositōem in discretis et iteꝝ infinitū ex noīe iportat aliquid subiectū ꝑuationi. qꝛ infinitū ꝫm ꝙ hmōi significat carēs fine siue t̄mino. ſꝫ res t̄minat per formā iō d̄r infinitū qd̄ nō habet formam vel terminū.

Reliquum āt aggredi

Hic aresto. soluit q̄nqꝫ rōes ꝑus positas ad ꝓbandū ꝙ sit aliqd̄ infinitū ⁊ aliq̄ rōes ex eis videbāt ꝓbare ꝙ infinitū sit in actu. et iō tales oēs falsum ꝯcludūt. Sūt tn̄ alie rōes ꝓbantes infinitū eē in poña et tales rōnes sunt admittende tanq̄ vere. Soluit g° ꝑmo illā rōeꝫ q̄ dicebat ꝙ necesse esꝫ eē actu ifinitū si generatōes durarēt in ifinitū. qꝛ opꝫtet in qualibꝫ generatōe accipe nouā matiam nisi ergo esꝫ matia infinita nō posset sp eē generatio ex matia. Rñdit aresto. ꝙ hoc nō est necessariū qꝛ nō oportꝫ in generatōe accipe nouā matiā q̄ nūq̄ fuit sub aliqua forma. ſꝫ generatio vni⁹ est corruptio alterius. et sic ex eadē matia aliqd̄ corrumpit et iterū generat. et sic dicit aresto. scōo de generatiōe ꝙ generatōes fiūt ꝫm circulū et nō ꝫm rectū.

Amplius tangi et fi.

Hic soluit aresto. aliā rōnem que fuit ꝙ omne corpus finitur aliquo alio. detur ergo aliqd̄ corpus vł ergo illud finitur aliquo alio et illud iteꝝ aliq̄ alio et sic i ifinitū ⁊ sic erit ifinitū i multitudie corpoꝝ vel ꝓcedit ad aliqd̄ corpus quod continet et non continetur et tūc hoc corpus erit infinitum quia non finitur aliquo alio. Respōdet aresto. ad primam ꝑtem assumpti ꝑ interemptōnem et vult ꝙ nō omne illud quod finitur finitur aliquo alio. Differentia em̄ est inter finiri et tangi quia finiri dicitur absolute et tangi respectiue. Finitur enim aliquid per proprias dimensiones et non ab alio sicut primū celum et ideo illa pars assumpti est falsa ꝙ omne quod finitur finitur ab alio.

Intelligentie autē cre.

Hic aresto·soluit rōem que fuit q̄nta in ordine· et fuit sumpta ꝑm antiquos ex pte intelligentie siue ymaginationis· Ex quo em̄ ymaginatio pt apprehendere aliquid infinitū extra celū· et quicq̄d apparet ē verū ꝑm antiq̄s· g° est vnū spaciū īfinitū extra celū. Rn̄dit aresto· q intelligentie siue ymaginatiōi credere est incōuenīes· qꝛ intellect⁹ noster pt ymaginari et intelligere aliqua falsa· et hoc iō est quia intellectus noster non est causa rez sicut intellectus diuin⁹· et ideo veritas in intellectu nostro causat ex rebus· qꝛ ergo q̄nq3 intelligim⁹ rem aliter q̄ est in scd̄a opatione intellectus· sic cōtingit falsitatē esse in intellectu et sic est in ꝓposito· qꝛ qui intelligit spaciū infinitū esse extra celū ille intelligit aliq̄d in scd̄a opatōe intellect⁹ sicut n̄ ē· q̄a tale spaciū nō ē extra celū sicut ꝓbat ꝑmo celi.

Tempus autez et mo·

Hic soluit rōem sumptā ex tpe et motu· et vult ꝑ solutiōe q tp̄s et motus nō sunt infinita in actu· qꝛ de tpe actu nihil habemus nisi nūc. silr de motu in actu solū habem⁹ momētū. sed ista sunt infinita in potentia qd̄ infinitū etiā admittit ab aresto. Silr dōm est ad rōem sumptā ex pte magnitudinis· qꝛ magnitudo nō est actu diuisa in infinitum sed est diuisibilis in infinitū ꝑm potentiā. et ideo ille rōnes de motu tpe et magnitudine quodāmō ver9 concludūt qꝛ ꝯcludūt infinitū esse in potentia quod est verum.

Querit

Vtrū diffinitio īfiniti ab aresto· sit bn̄ assignata. Dōm q sic et rō est· qꝛ infinitū vt hic sumit est infinitū sumptum ex parte materie et q̄titas est ꝓprietas orta ex parte materie· sic infinitū est passio q̄titatis· cū ergo passio diffiniat ꝑ suū subiectū cōuenienter diffinit infinitū ꝑ quātitatē positā loco generis vt sit sensus· Infinitū est q̄titas cui⁹ nihil est extra accipere· et qꝛ aresto· loquit de infinito in potētia qd̄ consistit in quadā successione diuisionis vl appositionis sic ꝯuenienter addit semꝑ est aliquid extra accipe· qꝛ semꝑ restat aliquid accipe ꝑ diuisionē vel additionē· Est etiā ꝯsiderandū q ista diffinitio conueniret infinito materiali in actu si eēt et hoc in ordine ad nostrū intellectū. qꝛ em̄ intellectus noster nō pt sil capere totū īfinitū iō necessario haberet cape ptē post ptem et ideo in intellectu illius infiniti esset semꝑ aliq̄d extra accipe· sed ista diffinitio nullo mō pōt ꝯuenire īfinito formali qd̄ est deus· qꝛ nō habet quātitatē nec est in eo accipe partē post partē· qꝛ est totaliter indiuisibilis· ⁊ iō vl totū attingit vel totū ignorat sicut patet de indiuisibili nono metaphisice.

Arguitur

Infinitū nō est ergo nō pt diffiniri. Dōm q est duplex infinitū scꝫ infinitū in potentia· et hoc est qd̄ ꝓprie h3 diffinit· Aliud est infinitū in actu· ⁊ hoc nō est. sed de eo qd̄ nō est pt dari diffinitio quid nominis sicut ptꝫ infra de vacuo· posset tn̄ diffinitio predicta etiā cōuenire infinito materiali in actu in ordine ad nostrū intellectū· ⁊ tūc illa diffinitio de infinito esset quid rei.

Arguitur

Videt q diffinitio antiquorū ꝯueniat infinito formali· qꝛ h° infinitū est extra qd̄ nihil est· nā deus h3 omnem ꝑfectionē ex se· ⁊ ergo extra ip̄m nihil est· Et si esset aliquod infinitū in actu extra ipsū nihil eēt et ergo vt videt ipsi optime dixerūt· Dōm q si infinitū capiat ꝑ infinito formali ⁊ q̄titas ꝑ q̄titate virtutis· tunc diffinitio antiquorū pt cōuenire infinito formali qꝛ accipiendo quātitatē virtutis illius infiniti formalis· s· dei nihil ꝑfectiōis est extra ip̄m qꝛ ꝯtinet in se oēm plenitudinē essendi· si aūt intelligat de infinito materiali in actu tūc est distinguendū de ista ꝑticula cui⁹ q̄titatē accipientib⁹· qꝛ dupl'r pt accipi q̄titas infiniti materialis· Vno° ꝑm rē· et sic nihil est extra accipe qꝛ infinitū oia includit. Alio° accipientib⁹ refert ad nostrū intellectū· et sic diffinitio aresto· cōuenit infinito materiali in actu· qꝛ intellect⁹ noster accipit in illo infinito ptē post ptē· ⁊ sic est sꝑ aliq̄d extra accipere licz intellect⁹ dim⁹ possꝫ tale infinitū sil accipe.

Arguitur

Si accipiat q̄titas alicui⁹ ꝯtinui scꝫ ligni tūc nihil est extra illā accipe ergo male dicit aresto· q quātitatem alicui⁹ accipientib⁹ sꝑ est aliquid extra accipere. Dōm q ptes in aliquo continuo in quo infinitū reperit pn̄t capi dupl'r· Vno mō ꝑ ꝯparationē ad totū absolute· et sic accipientib⁹ q̄titatē ptiū nihil ē extra accipe sicut dicit argumētū. Alio⁹ accipiunt ptes in ꝯtinuo ꝑm q hn̄t ordinē ad potentialē diuisionē ꝑm ptes eiusdē ꝓportōis ⁊ sic accipientib⁹ quātitates ptiū in aliq̄ finito ꝯtinuo sꝑ est aliq̄d extra accipe· ⁊ ille ē intellect⁹ diffinitōis· qꝛ ꝯtinuū hn̄s ptes nō h3 finem diuisionis ꝑm ptes eiusdē ꝓportōis. ⁊ iō sꝑ est nouas ptes accipe ꝑm illam diuisionem.

Explicit tertius phisicorum.



Similiter aūt necesse ē

Queritur que sit ratō ordinis huius quarti ad terti ū· Dōm ꝙ ista·quia in tertio determinatum est de passionibus intrinsecis ētis mobilis et dicūtur intrinsece quia cōsequūtur ens mobile ꝫm ꝙ hmōdi·et sic cōueniūt omni enti mobili Est enī omne ens mobile ꝯpabile ad motum sic ꝙ qnqꝫ motus cōuenit sibi· Item omne ens mobile est infinitum in potentia·quia est cōtinuū de quo in tertō libro determinatum est·in hoc āt quarto determinatur de passionibus extrinsecis entis mobilis scꝫ de loco vacuo et tpe·que dicuntur extrinsece·quia non cōueniūt subiecto huius scientie ꝫm ꝙ hmōi sicut circa principiū tertij dictum est· Dicit quo ad textum ꝙ sicut determinatū est de infinito an est vel non est ita similiter necesse est scꝫ phm naturalem determinare de loco an est sicut de infinito·de loco enim determinatur ꝙ est·ꝛ de infinito ꝙ nō est· Et iō similiter dicit similitudinē quo ad modum determinandi·quia sicut aresto·posuit ratōnes ad ꝓbandum infinitum esse et non esse·ita similiter facit de loco·sed nō est similitudo quo ad existentiam cū locus sit simpl'r et infinitū ꝫm q̄d

Et ea namqꝫ que sūt

Hic cōsequēter aresto·ꝓbat ꝙ phisicus habet determinare de loco·et circa hoc cōsiderandū est· ꝙ tribus modis excluditur aliquid a scientia·primo qꝛ ē singulare et ꝑticulare·qꝛ de singularib' ꝫm ꝙ hmōdi non est scientia·cū singularia nō habeant principia necessaria et passiones demōstrabiles de ipsis· Scdō mō de aliquo nō ē scientia qꝛ habet se ꝑ accn̄s ad aliquā scientiam·et sic geometer ꝯsiderans q̄titatem nō considerat qualitatē·vt vtrū linea sit alba vel nigra· Tertō aliqd excluditur a scientia·quia circa ipsum nō est difficultas· Ars enī et virtus sunt circa difficilia et ideo aresto·ponit tres ratōnes ꝑ quas excludit ista tria impedimenta· Prima ergo ratō stat in hoc· De illo habet determinare phisicus qd̄ est cōmune omnibus rebus naturalibus·quia iste lib tractat de cōibus et in posterioribus libris phisicalibus dīditur ad entia phisicalia specialia·ſꝫ locus est cōmunis oībus rebus naturalibus·q̄a omnia entia naturalia sunt in loco·et hoc ꝓbat aresto·auctoritate antiquoꝝ qui non ponebant alia entia·ꝙ entia naturalia·et dicebant ōme ens esse in loco·sic arguentes qd̄ nō est nullubi est·ergo quod aliquid est i loco est·et ex ista opinione sequebatur ꝫm āntiquos ꝙ ista scientia phisica esset prima phīa quia nō sunt aliqua entia ꝑfectiora ꝫm ipsos ꝙ phisicalia·

Queritur Quomō peccat argumētū antiquoꝝ ꝓbans scꝫ ꝙ omne quod ē in loco ē· Dicendū ꝙ argumentū eorum peccat ꝑenes fallaciā cōsequentis·quia arguebant a tota cōditōnali vera a destructōne antecedentis ad destructōem ꝯsequentis·et hoc idō quia affirmatiue·destruūt negatiuas·et ideo aliquid esse destruit nihil esse·et in loco esse destruit nullubi esse·valeret ergo argumentū a destructōne cōsequētis ad destructōem aūtis sic scꝫ qd̄ nō est nullibi est·ergo qd̄ in loco est aliquid ē

Queritur Vtrū omne quod est sit in loco Dōm ꝙ esse in loco accipitur dupliciē· Vno modo cōmuniter put se extendit ad omnē modum eēndi in loco siue repletiue siue diffinitiue siue circūscriptiue·et sic omne quod est in loco ē·quia deus est in loco repletiue·quia replet oēm locū ꝑ essentia ꝑotentia et ꝑntia·āte et substantie separate sunt in loco diffinitiue·quia diffiniūtur ad illum locum in quo operantur Alio modo accipitur esse in loco ꝓprie put aliquid est in loco circūscriptiue·ꝛ sic nō omnia sunt in loco·sed solum corpa que circūscribuntur aliq̄ loco· Ille enī res que nō habent quātitatem·nō ꝑnt loco circumscribi· Circa qd̄ sciendum ꝙ esse vbiqꝫ cōuenit soli deo·quia si dicatur ꝙ de⁹

Quartus.

sit in celo non excludit q̄n etiam sit in omnibus rebus. sed significat q in celo est fm digniorem effectum qui est glorificatō sanctoꝝ vel si intelligitur de deo fm humanitatē assumptam. tunc ē in celo circūscriptiue et in sacramento altaris ē substantialiter sacramentaliter. et nō circūscriptiue. Nec cōuenit esse vbiqꝫ mūdo vel vniuerso. quia vniuersum est vbiqꝫ p accn̄s sꝫ grā ptium grātia eīn suatū ptiū replet omnē locum. et nō gratia totius sicut de᷒ nec etiā ꝯuenit vniūsali nisi negatiue. quia vniūsale ē sic vbiqꝫ q nō determinatur ad locum siue tps sicut singularia.

Arguitur

Locus ē mathematice cōsideratōis ergo nō phisice. Añs pbatur. quia locus est supficies. et supficies est q̄titas. et q̄titas est mathematice considerātōis. ergo etiam locus. ¶ Dōm q supficies accipitur dupliciter. Vno modo absolute et fm se et sic supficies non est locus qꝛ sic etiā supficies corporis locati esset locus quod est simpliciē falsum. Alio modo accipit supficies fm q ē ꝯseruans siue cōtinens. i. fm q habet in se virtutē cōseruatiuam locati influxā a primo locante. et sic supfices est locus per hoc ergo dōm est q q̄uis supficies absolute accepta spectet ad cōsiderationē mathematici tñ supficies conseruatiua fm q hmōi spectat ad cōsideratōnem phisice sciētie quia virtus ꝯseruatiua est qualitas et non q̄titas.

Et de motu commu

Hic ponit scdām rōnem ad pbandum q phisicus habet determinare de loco et stat in hoc phisicus habet determinare de motu ergo habet determinare de loco. Consequētia patet quia pncipalissima spēs motus est motus localis. et hoc ptꝫ ex duobus. primo quia ille motus est cōis omnibus corpibus mobilibus et non alij mot᷒. scdō quia ille motus est regularis vniformis et perpetuus sicut pbatur octauo huius. et quia nō pt motus localis cognosci absqꝫ loco. sic necesse est phisicum determinare de loco.

Habet autē multas.

Hic ponitur tertia rō ad idē et stat i hoc. de illo est determinandū in aliqua scientia de quo sūt multe dubitatōnes. sed de loco sunt multe dubitatōnes tam quo ad questionē an est q̄ quo ad questionem qd est. quo ad q̄stionem quia est. qꝛ aliqui dicūt locum eē. aliqui vero dicūt locum nō esse. Item quo ad quid est. quia aliqui dicebant locum esse materiā aliqui formā aliqui spacium dimensionatū q oia falsa sunt sicut ifra patebit

Quoniam locum qui

Hic aresto. determinat de loco an est. et primo poit rōnes pbantes locū esse. scdo ponit rōnes pbātes non esse. De primo ponit tres rōnes quaꝝ pma est ista si transmutatō fm locū est. locus est sed trāsmutatō fm locū est ergo locus est. minor est manifesta. maior pbatur. quia sicut trāsmutatio ad formā oñt materiā ēe aliquid distinctū a formis. qꝛ materia nūc est sub vna forma et postea sub alia. ita trāsmutatō fm locū probat locū esse aliquid distinctū a locato. ex quo locus qñqꝫ habet vnū locatū et qñqꝫ aliud

Amplius āt loci mu:

Hic ponit scdā rō et stat in hoc. hoc ē quod habet passiones reales. sed locus est hmōi ergo locus est. maior patet qꝛ passiones nō pñt esse digniores subiectis. ergo vbi sūt passiones reales oportet subiectū esse reale. minor pbatur. qꝛ loc᷒ hꝫ attrahere locatū et habet ꝯseruaē locatū. Itē in loco sunt diuerse drñe positōnū nō solū distincte quo ad nos. ꝟ etiā ex natura rei. sicut ē alia virtus realis conseruatiua leuiū que est in loco sursum. et alia virtus cōseruatiua grauiū que ē in loco deorsū. Et qꝛ posset aliquis dicere q mathematicalib᷒ attribuit positō et locus. et tñ in mathēaticis nō sunt iste virtutes. qꝛ sunt phisicales. Dicit aresto. q mathematicalib᷒ attribuit positō solū quo ad nos. et nō quo ad naturā rei et ideo in eis non sunt drñe positionū que drñe sumūtur penes diuersas ꝟtutes phisicales.

Arguitur

Si locus habeat attrahere locatū. ergo locatū mouetur violēte ad locū qd est falsum. Añs pꝫ quia tractio est motus violent᷒ sicut ptꝫ septio huius. ¶ Dōm q est duplex tractio q̄tū p nūc sufficit quedā est tractio effectiua. et illo mō locus nō attrahit locatū. et hoc pt pbari duab᷒ rōnibus quaꝝ prima est. qꝛ si sic locatū moueretur violēte ad locum. Scdā quia tūc aliquod corp᷒ graue difficilius posset leuari a terra q̄ in aliq̄ distantia a terra. qꝛ terra que est locus grauis traheret ad se graue. et sic graue difficili᷒ ab ea separaēt. Simile est de magnete et ferro qꝛ diffici

lius ferrum separatur a magnete si cõiungat sibi ꝙ in distantia. Alia est tractio in genere cause finalis quõ pfectio dicitur trahhere suũ pfectibi le·et sic forma trahit materiam et eo mõ locus trahit locatum qz locatum pficitur ex hoc ꝙ ac cipitur in suũ locum et talis tractio est maxime naturalis quia vnũquodqz naturaliter inclinat ad suũ finem et pfectõnem·

Arguitur Quãto graue magis appinquat suo loco tanto velocius mouet gº seq̃t ꝙ trahat effectiue a loco ad quem mouetur. Ans pbat qz dicit aresto ꝙ est aliquis motus qui est in pncipio tardior et in fine velocior et est aliquis motus qui est in fine tardior et in pncipio velocior. Et ẽ etiã aliquis motus qui est in pncipio tardus et etiam in fine sed in medio est velocior·sicut motus aĩal. Sed in motu naturali q̃to mobile magis appinquat suo loco tanto velocius mouetur ergo videt ꝙ trahat a suo loco effectiue. ¶ Dõm ꝙ illa zña nõ valet qz ex hoc nõ mouetur graue velocius circa ꝓpriũ locuz quasi trahat a tali loco·sed in graui dñdente confortatur graue·et sic motus fortificatur·hoc ãt nõ est sic intelligẽduz quasi aliquid addat ad grauitatem corpis descẽdentis·sed p remotõnem a cõtrario zfortat grauitas quo ad actum scdm·Ex quo enĩ graue circa ꝓpriũ locum exñs ziũgitur sue pfectõi scz loco deorsum et elongatur a cõtrario scz a loco sursum sic pfectius habet suũ actũ g̃uitatis q̃ prius

Querit Quottuplicitcr sumãtur dzñe positionũ in rebus. ¶ Dõm ꝙ dupliciter scz quo ad nos·z quo ad naturam rei quo ad nos assignantur dzñe positionũ triplicitcr scz p iuxta positionem sicut aliqua colũna dicitur dextra que ponitur ad dextrum aĩalis z illa dicitur sinistra que ponitur ad sinistrum animalis et ꝙ illo mõ dzñe positionũ nõ sumãtur ẜm naturam rei patet·qz tales dzñe pñt per simplicem motum animalis variari·quia illa colũna que fuit dextra pt statim fieri sinistra ex hoc ꝙ homo mouetur ad aliud latus vel colũna gº ñ ex natã rei·Scdõº ztigit p ztrapositõz sicut est de ymagine in speculo·qz illa pars ymaginis dicitur dextra que opponit sinistro nostro. et hoc ideo quia ymagines recipiuntur opposito mõ in speculis q̃ inueniũtur in hijs que repñtantur in specul Tertioº fitº p siliem positionẽ sicut in statuis et ymaginibus·quia i ymagĩe illa manus dicitur dextra que habz similitudinẽ ad dextram nrãm. Sz dzñe positionũ ex natura rei sumũt ẜm diuersas reales virtutes exñtes in diuersis rebus vel etiam in diuersis ptibus eiusdẽ rei·et sic sumũtur dzñter tres dzñe positionum in celo in vniuerso et in animalibus. In celo sumũtur ẜm tres dimensiones acceptas ẜm diuersas virtutes·z sic in polo arctico est alia virtus q̃ in polo antarctico et in oriente q̃ in occidẽte. et in aq̃lone q̃ in meridie. In vniuerso sumunt sursum et deorsum penes motum elementoꝝ·q̃a hoc est sursum q̃ mouentur leuia·et hoc est deorsum quo mouẽtur grauia·et manifestum est ꝙ ẽ alia virtus in loco leuiũ et in loco grauium. In aĩatis autẽ sumũtur iste dzñe ẜm triplicẽ motũ quia ẜm motũ alimenti sumũtur sursum et deorsum hoc enĩ est sursum in quolibet aĩato vbi sumitur nutrimẽtũ·et hoc est deorsum vbi emittũtur supflua nutrimenti. Añ autem et retro ẜm motum sensatõnis quia hoc est añ vbi vigẽt sensus. et hoc est retro vbi non vigent·sed dextrũ et sinistrũ sumũtur penes localem motum ·quia hoc est dextrꝝ vnde incipit naturaliter motus et in illa pte est sinistrꝝ vbi motus naturaliter terminatur.

Amplius vacuũ at·

Hic ponitur tertia ratõ et est ipsoꝝ antiquoꝝ z stat in hoc·Vacuũ est locus nõ repletus corpe sed vacuũ ẽ ergo locus ẽ. forma enĩ istius argumenti est bona q̃uis deficiat in materia q̃a minor est falsa ẜm veritatẽ q̃uis sit vera ẜm antiquos·valeret enĩ bñ i sili sortes est homo mortuus et hõ mortuº est ergo sortes est.

Videtur autẽ et hesio

Hic zfirmat dcm̃ suũ p auctoritatẽ hesyodi qui dicit ꝙ nõ solum locus est·sed est primũ inẽ omnia corpa Probat quia res zstituentes mũdum nõ pñt reseruari nisi in loco siue in aliquo receptaculo·et ergo oportet ponere locum ante alias res sicut receptaculum eaꝝ.

Atuero sed habz defe

Hic aresto·ponit sex ratões ĩno ꝓpositũ pbãtes ꝙ locus non est·quarum prima stat in hoc· quia si locus esset vel esset aliquod corporale vl incorporale non potest dici ꝙ sit incorporale q̃a habet tres dimensiones quod est ꝓpriũ corporis

nec etiam potest dici q sit aliquid corporale qa locus et locatum sunt simul sm omnes philosophos. sed manifestum est q locatum est corpus si ergo locus est corpus sequitur q duo corpora sunt simul.

Amplius si nature.

Hic ponitur secunda ratio et stat in hoc sicut se habet locus puncti ad punctum ita locus linee ad lineam et superficiei ad superficiem et corporis ad corpus sed locus puncti non est aliud a puncto. ergo locus superficiei non est aliud a superficie. nec locus corporis a corpore. et sic locus non erit aliud a corpore locato ergo locus non est. maior est manifesta. Minor probatur quia punctum est quid indivisibile et sic si unum addatur alteri non fit excedens alterum nec continet alterum quia continens est maius contento sed unum indivisibile non est maius alio. Item si distinguerentur due superficies in diversis corporibus tunc distinguerentur ex parte situs sed superficies locans et locata habent unum situm ergo superficies locans et locata sunt unum sed superficies locans est locus ergo non distinguitur a locato.

Queritur

Utrum locus corporis sit aliud a corpore et utrum locus puncti sit aliud a puncto. Dicendum q superficies corporis locantis et locati possunt dupliciter considerari. Uno modo ex parte situs secundum q mathematicus distinguit res abinvicem. et sic superficies corporis locantis et locati sunt una superficies. quia mathematicus abstrahit a materia. et ideo non distinguit tales quantitates nisi ex parte situs sed superficies corporis locantis et locati habent unum situm. Si enim coponentur ille superficies ad unum punctum in corpore locato. tunc erit eadem distantia illarum superficierum ab illo puncto. et hoc est quod dicunt mathematici q impossibile est duos circulos equales describi circa idem punctum cum ergo superficies loci et locati sunt equales superficies non possunt esse due superficies mathematice. Alio modo possunt distingui superficies phisice et ex parte subiectorum. et tunc sunt due superficies corporis locantis et locati. quia superficies locantis est in corpore locante et superficies locati est in corpore locato. Et similiter potest dici de puncto et de loco puncti. Est tamen considerandum q non est per omnia simile de puncto et loco puncti. de superficie et de loco superficiei quia superficiei et corpori dat per se locus sed puncto non debetur per se locus.

Quid enim forte et.

Tertia non stat in hoc si locus est vel est elementum vel ex elementis sed nullum istorum potest dici ergo locus non est. Maior patet secundum opinionem antiquorum dicentium omnia esse principia vel principiata quorum vel elementa vel elementata. Minor probatur quia tale elementum quod hoc quod est ex elementis est corpus. quia mixtum est corpus. sed locus non potest esse corpus quia tunc duo corpora essent simul. Etiam non est elementum quia elementum est principium corporis. si ergo locus est elementum sequitur q est corpus. quia corpus non constituitur ex non corporibus.

Amplius et cuius uti

Hic ponitur quarta ratio et stat in hoc omne quod est est aliquo modo causa alterius. sed locus non est aliquo modo causa alterius. ergo locus non est. minor patet inductive. quia locus non potest esse causa sicut materia. quia si locus esset materia rerum res constituerentur ex loco. constituitur enim aliquid ex materia. ut patuit primo huius nec potest dici causa sicut formalis quia forma dat speciem et sic sequitur q illa que sunt in uno loco essent unius speciei et quando res mutaret locum mutaret etiam speciem. nec potest dici causa sicut finalis quia locus videtur magis esse propter locata quam econtra et sic locata erunt finis locorum. Nec est causa sicut efficiens quia causa efficiens est principium motus sed locus est terminus motus ergo locus nihil est.

Amplius et ipse si est.

Hic ponitur quinta ratio et stat in hoc quia secundum auctoritatem ipsius zenonis omne quod est in loco est. si ergo locus est ergo locus esset in loco sed hoc est impossibile quia esset processus in infinitum omnis enim locus haberet locum. ergo locus non est.

Amplius sicut omne

Hic ponitur sexta ratio et stat in hoc si locus est tunc locus crescit et decrescit et sic fit maior et minor sed hoc est impossibile ergo locus non est. maior patet quia locus est semper equalis locato. sed quandoque locatum crescit. ergo etiam locus crescit. minor probatur quia locus est aliquid immobile ergo ipsum crescere vel decrescere est impossibile.

Queritur.

Utrum locus crescat cum locato. Dicendum q dupliciter aliquid crescit. uno modo per se et sic solum

corpus crescit q̄ȝ extenditur ad maiores dimensiones. et sic locus cresceret si significaret tres dimensiones separatas sicut dicebāt antiqui. Alio mō crescit aliq̄d p accn̄s q̄ȝ scȝ accipit per accn̄s maiores dimensiones. et sic locus crescit crescēte locato. q̄ȝ oportet locū extendi cum suo locato et hoc fit p cessionē q̄ȝ oportet q̄ corp⁹ locās cedat corpi locato et sic p accn̄s crescit locus.

Quoniam autem ali

Postq̄ aresto. disputauit an locus est hic iā intendit inq̄rere disputatiue quid est locus et circa hoc duo facit. Primo ponit opiniones antiq̄rum. Scd̄o opinionē ꝓpriam. Circa primū ponit primo rōnem ꝓbantiū q̄ locus est forma. et stat rō in hoc locus ꝓprius qui est locus p se est termin⁹. sed forma est termin⁹ ergo locus ē forma. Pro declaratōe maioris dicit q̄ sicut ens diuiditur in ens p se. et in ens p accn̄s. ita etiam locus diuiditur in locū p se et p accn̄s. p se dicit qui adequate cōtinet locatū. et ille est terminus sicut dictum est.

Queritur

Quō valet h⁹ argumētū antiq̄rum ꝓbans q̄ loc⁹ est forma. ¶ Dōm q̄ in isto argumento cōmittūt tres fallacie. s. equocatōis accn̄tis et iplicite ꝯn̄tis. Equocatōis quia ista dictio termin⁹ equiuocatur. Termin⁹ enī dicitur dupliciē. Uno modo p t̄mino cōmensuratio. et sic capitur in pma ꝓpositōe cū dicitur locus est termin⁹. et eo modo vas dr̄ termin⁹ vini et modius terminus tritici. Alio mō accipit termin⁹ p termino t̄enali qui terminat materiaȝ ad aliquā spēm. ⁊ sic forma substātialis dr̄ termin⁹. Scd̄o ē ibi fallacia accidentis q̄ȝ arguit ibi ex puris affirmatiuis in secūda figura. Itē ē fallacia ꝯn̄tis q̄ȝ arguit v̄tualiter a positōe ꝯn̄tis ad positōnem an̄tis sic scȝ si aliquid est locus ipsum ē termin⁹ ergo si ē terminus ipsum est locus. s; hoc nō valet.

Arguitur

Locus est t̄ermin⁹ ergo loc⁹ est forma. ¶ Dōm q̄ isti antiqui volebāt ꝓbare q̄ locus esset forma substantialis et cōtra hoc ꝓcedit inferius in textu.

Secūdū autem q⁹ vi.

Consequēter ponit opinionē platonis qui dicebat q̄ locus esset materia ⁊ ponit rōnem platonis ad hoc que fuit ista. locus est quoddā receptaculum indeterminatū. materia est quoddā receptaculū indeterminatū. ergo locus est materia. Maior patet. quia si capiatur locus p distantia separata a magnitudine. i. p tribus dimensionibus separatis a corpe tūc talis locus est indeterminatus ad quelibȝ corpa. quia pn̄t multa corpa recipi successiue in illas dimensiones sicut distantia que est inter ptes vni⁹ vasis qn̄qȝ p̄t recipe vnū liquorem. et qn̄qȝ aliū. Addit tn̄ aresto q̄ dn̄ter locutus est plō in quodā libro qui vocat thimeus et in doctrina sua quā vbotent⁹ vedit q̄ȝ i thimeo dixit materiam esse locū. sed in dogmatib⁹ suis dixit magnū et puū esse locū. Potest tn̄ dictorū suoꝝ esse ꝯcordia. q̄ȝ magnū et puū etiaȝ tenēt se ex pte materie. et ergo nō refert quod illorum ponatur fm eum.

Querit

Utrum valeat illa ratō platonis ¶ Dōm q̄ nō sed in illo argumento etiam ꝯmittunt tres fallacie v̄tualiter sicut in argumento de forma. Cōmittitur enī fallacia equocatōis in ista dictōe receptaculū. q̄ȝ materia est receptaculum forme eēnalis quia facit cū forma vnā eēntiā totius. quia corpus recipit animam et faciūt vnū ens scȝ hominem. sed locus fm veritatem recipit locatum fm localem circūscriptōem que est extrinseca recepto. Scd̄o est fallacia accn̄tis quia arguit ex puris affirmatiis in scd̄a figura. Tertia est fallacia ꝯn̄tis quia arguit virtualiter a positōne ꝯn̄tis ad positōem an̄tis. sic arguendo si aliquid est locus ipsum est receptaculum. ergo si ipsum est receptaculum ipsum est locus sed sic debuisset argui. s. si ipsum nō est receptaculum ipsum nō est loc⁹.

Merito autem ex his

Hic infert vnū correlariū ex p̄dictis opinioib⁹ et vult si locus sit materia vel forma tunc difficile videtur cognoscere q̄d sit locus. q̄ȝ materia et forma habēt difficilē speculatōem. cuius rō est. q̄ȝ vnumquodqȝ ꝯgnoscit fm q̄ est in actu. q̄ȝ sic p̄t mouere potēam vt ipsuȝ ꝯgnoscat. sed nec materia nec forma naturalis hn̄t p se et seorsum esse in actu. ergo difficulter ꝯgnoscūtur.

At uero q̄ impossibi.

Hic ponit q̄nqȝ rōes in ꝯtrariū istaꝝ opinionum scȝ q̄ locus non est materia nec forma. pmo in cōi ꝓbat q̄ materia ⁊ forma nō sūt locus scd̄o specialiē ꝓbat idē de materia. Stat g⁹ rō in h⁹ materia ⁊ forma nō separāt a re cui⁹ sunt materia ⁊ forma. q̄ȝ

sunt ptes rönales ipsi⁹ toti⁹ in q̄ sunt·nihil enī separat a sua eēntia·ß locus p̄t separi a suo locato q2 locus ꝯpat ad locatū sicut vas ad vasatū ß p̄t vas separi a vasato·g° etiā locus a locato et p ꝯñs loc⁹ nō ē forma nec maťia · scd̄o pbat idem spēalit̄ de materia· q2 locus cōtinet locatū ß maťia ñ ꝯtinet p̄mo ꝯtinet g° loc⁹ nō ē maťia

Videtur aūt semper·

Hic ponit scd̄a rō q̄ pbat q locus nō ē materia vel forma etiā si locus nō sepeť a locato·et stat rō in hoc locus ē extra locatū·q2 locatū moueť i loco ß id qd̄ moueť in alio h° ē extra ip̄m in quo moueť·ß maťia et forma nō sunt extra rē cuius sūt maťia et forma·g° maťia ⁊ forma ñ sť loc⁹

Platoni ergo dicen·

Hic ponit tertia rō q̄ est spēaliter ꝯtra platonē qui posuit locū eē materiā·et itez posuit ydeas pticipari a maťia·tūc sic arguiť ꝯtra eū·lē ptici patū ē in pticipāte·ß fm platonē ydee pticipāť a maťia g° sunt in maťia·ß hoc ē ꝯtra suā rōez et opinionē q̄ dixit q ydee nusq̄ sunt· nō g° p̄t dici q materia sit locus·

Amplius quō ferrēť

Hic ponit q̄rta rō et stat in hoc·si maťia et forma sunt loc⁹·g° locus ē in loco qd̄ est incōueniens·pbať q2 omne qd̄ trāsmutať fm locū in loco ē·q2 i ill' q̄rēd⁹ est loc⁹ q̄ mutāť fm locū·ß materia et forma trāsmutāť fm locū·q2 qñ totum mutať etiā ptes eius mutanť·et p ꝯñs sunt i loco·et si sunt locus g° locus est in loco·

Amplius cum ex aere

Hic ponit q̄nta rō et stat in h° si locus est forma·g° corrupto vno corrūpitur alterū·ß hoc ē falsum·q2 forma q̄nq3 corrūpiť·et loc⁹ nō corrūpiť·q2 aliqua res p̄t manē in suo loco et corrūpi·et aliqua p̄t mutare suū locū et non corrūpi qd̄ tamen fieri nō posset si locus esset forma·

Post hec āt accipien

Postq̄ aresto·disputauit an locus ē ꝯñter accedit ad determinādū veritatē·et p̄mo p̄mittit q̄d ā p̄mittit g° p̄mo q̄t mōis d2 aliq̄d eē i loco et h° facit vt ꝯgnoscať ille mod⁹ quo aliq̄d ē in loco·q2 ille mod⁹ p̄t optime ꝯgnosci p d2ñam ab aliis mōis eēndi in·scd̄o q2 ex istis mōis mouet vnū

dubiū sc3 an aliq̄d posset eē i seip̄o·Est g° prim⁹ mod⁹ eēndi in q̄ aliq̄d ē in alio sicut ps in toto vt digitus in manu ⁊ man⁹ in brachio ⁊ brachium in homie·Scd̄s mod⁹ ē sicut totū ē in ptib⁹ inteḡlib⁹ q̄ mō dom⁹ ē in pietibus tecto et fūdamēto·Terti⁹ mod⁹ ē sicut spēs ē in genē vt hō i aiali·Quart⁹ ē sicut gen⁹ i spē vel etiā ptes diffinitie spēi sunt in spē et sic animal et rönale sē in hoīe·Quit⁹ ē sicut forma ē in maťia siue sit subalis siue accñtalis·Sextus ē q̄ effect⁹ cē efficientis est in cā efficiente sicut id qd̄ mouetur ē in ipso mouente·Septim⁹ mod⁹ ē sicut aliq̄d est in suo fine vt cor amātis vel appetit⁹ amantis diciť esse in amato· Octau⁹ modus est quo vasatū est in vase vel locatū in loco·

Queritur

Que sit sufficientia istoꝝ mōꝝ eēndi i·Dōm q ista quia ois mod⁹ essendi in vl' sumiť penes formā et materiā vel penes ꝯtinēs et ꝯtētum vl' penes cāz et cātū·si primū sic ē q̄nt⁹mo⁹ fm quē forma est in materia·si penes cōtinens et ꝯtētum hoc ē dupl'r·vel ꝯtētum est sepatū et sic est octa⁹ mo⁹ vel ꝯiūctum et hoc dupliciter vl' est ibi ꝯtinentia realis·et sic sunt duo p̄mi modi vel est ꝯtinētia rōnis et sic sunt duo aliȷ mōi·q2 gen⁹ et spēs continent se fm rōem vel sumiť penes cām et cāsatum hoc est dupl'r·vel sumitur fm cām efficiētem et sic est sextus mod⁹·vel penes cām finalem et sic est septim⁹ mod⁹·

Queritur·

Qualis sit ista diuisio mōꝝ eēndi in· Dōm q est diuisio analogica·et d2 prius eē in de octauo mō quo aliq̄d est in alio sicut in loco·cuius rō ē q2 ad hoc q aliq̄d sit in alio p̄prie req̄rūtur duo Primū est q cōtineať in eo et p̄pter hoc sext⁹ et septim modi sunt impfecti·q2 effectus p̄prie nō cōtinetur in sua causa·scd̄o req̄ritur q sit ab eo distinctum q2 idem non est p̄prie in seipso·et p̄pē hoc aliȷ modi sunt incōpleti·quia non est distinctio siue distantia illius qd̄ ꝯtinet ab eo qd̄ continet·et quia iste ꝯditōes requiūtur in vltimo mō ergo ille modus est perfectissimus·et deinde post octauum pfectio2 modus est quo totum integrale est in suis ptibus et ps in toto·Deinde quo genus est in spē et spēs in genere·deinde sicut accñs in subiecto·et deinceps sicut effectus in cā efficiente et vltimo sicut aliq̄d est in suo fine·quia isti duo vltimi modi sunt virtuales et nō actuales quia effectus cē efficientis et finalis sunt solum

in suis causis virtualiter et nō actualiter.

Arguitur locus ē in aliquo sicut forma. g° aliq̄d ē in loco q̄nto mō et nō octauo mō. ¶ Dōm q locus p̄t ad duo ɔpari. p̄mo mō ad corp⁹ locans. ⁊ sic ē verū q ad hoc ɔpatur sicut forma ad materiā. q₂ corpus locās est subiectū sup̄ficiei locantis q̄ est locus. Alio mō ɔpatur locus ad corp⁹ locatū. ⁊ sic locatū mē loco ſm octauū modū. Potest tn̄ dici q si locus accipiat grā virtutis ɔseruatiue. tunc etiā locus p̄t esse in locato sicut in subiecto. quia talis virtus ɔseruatiua penetrat locatum conseruando ipsum.

Arguitur Dicit q sint plures modi eēndi in q̄ octo. pbatur q₂ aliquid est in alio sicut in tēpe etiā aliq̄d est in alio sicut in signo. et isti modi eēndi in. nō ponūtur in textu. Dōm q isti modi ɔphenduntur sub alijs. mod⁹ eīn quo aliq̄d ē in tpe reducit ad octauū modū quo aliq̄d ē in alio sicut in loco. et hoc iō q₂ sicut locus ē mensura mobilis. ita tp̄s est mensura motus. et iō octau⁹ mod⁹ significat q aliq̄d est in loco sicut in mēsura extrinseca. ⁊ hoc est cōe rei tpali in ordine ad tp̄s. et rei locate in ordine ad locum. Modus āt eēndi in q̄ aliquid est in alio sicut in signo nō ē ꝓprie loquēdo modus eēndi in. ꝫ solū modus analogic⁹ et ꝓpē talem analogiā p̄t reduci ad quintū modū quo aliq̄d est in alio sicut accñs in subiecto q₂ accñs preter inherentiā est etiā signū subiecti

Dubitabit autem ali

Hic aresto. circa p̄dicta mouet vnā dubitatōē₃ et est ista vtr₃ idē posset esse in seipso. Et mouet hic ista dubitatio ꝓpter duo primo vt explicent mōi eēndi in. Sc̄do ad intelligēdū dictū anaxagore q̄ dixit de infinito q fulciret seipsum. et sic infinitum esset in seipso. Soluit g° aresto. hanc questionē dicēs q aliq̄d esse in seipso p̄t intelligi dupl̄r. Vno mō p̄mo et p se. i. ſm totū et grā sui. et sic ē impossibile idē esse in seipso. Alio mō p̄t intelligi idē esse in seipso ſm accñs ⁊ ſm ptē et sic idē p̄t esse in seipso. et hoc iō q₂ ɔtingit qn̄q₃ q aliq̄d totū h₃ duas ptes quaꝝ vnaq̄q₃ recipit denominatōem toti⁹ et tūc ɔtingit hoc totū grā vnius ptis esse in seipso grā alteri⁹ ptis sicut dicim⁹ q flascula vini est in flascula vini q₂ flascula vini significat flasculā et vinū ⁊ q₂ flascula vini ē in flascula vini grā vini g° p̄t dici talī mō idē esse in seipso.

Primū autem non.

Hic exponit arest. mēbra posita in solutōē dubitatōnis predicte. et ōnt primo q̄d sit aliquid esse primo in seipso quod declarat per oppositū. s. vbi aliquid nō repit eē p̄mo in alio. et d̄r q album nō ē primo in corpē ꝫ est primo in sup̄ficie. ⁊ sciencia nō est primo in hoīe ꝫ est primo in anima ex quo sumitur q esse primo in alio est ſm totū esse in eo. sic scīa non est primo in homine. quia scīa nō est in toto hoīe ꝫ in anima. Ex quo vlterius manifestat q nō p̄t aliquid primo eē in seipso. et hoc ꝓbat inductōe et rōne. Inductiue sic p mōs eēndi in. q₂ neq₃ totū ē totū sui ipsius neq₃ ps est ps suiip̄s⁹ neq₃ alq̄d est gen⁹ suiipsi⁹ neq₃ sp̄es suiipsius. Rōne sic. Si aliq̄d est in seipso primo tūc idē ɔtinet seip̄m q̄d est impossibile. p̄ma ps añtis p₃. q₂ quicq̄d est in alio sicut in loco ɔtinet ab eo. ergo si idē est in seipso sequitur q idem ɔtinet seipsum. Sc̄da ps añtis ꝓbatur. q₂ ɔtinens locale circūscribit ɔtentum. ꝫ idem nō p̄t circūscribere seipsum. ergo impossibile ē idē esse i seipso. Itē sequet q idem esset vas ⁊ vinū ex hoc eīn aliquid ē vas q₂ circūscribit vl' ɔtinet si ergo idē sit ɔtinēs et ɔtētum. ergo idē erit vas et vasatum.

Atuero neq₃ primo.

Hic ꝓbat aresto. q aliquid nō p̄t esse in seipso primo per accñs. Circa q̄d sciendum est q aliq̄d esse i seipso ē primo sicut dictū est. aliquid esse in seipso ſm totū et aliquid esse in seipso p se ē aliquid esse in seipso grā sui. et nō gratia alterius. Sed aliquid esse in seipso p accñs est aliquid esse in seipso grā alterius. Probat ergo aresto. q idē nō p̄t esse in seipso primo p accñs. i. ſm se totu₃ et grā alterius sicut si dicerem⁹ q flascula vini accipiēdo ſm se totā esset in seipsa grā vasis sic q flascula vini esset i vase. q₂ tūc oporteret h⁹ vas eē in flascula vini simul cū vino et flascula. Probat ergo aresto. hec esse impossibile. quia eēt manifesta penetratio dimensionū. quia maius non potest esse in minori absq₃ penetratōne dimensionū. sed vas in quo est flascula vini cum vino ē maius flascula. ergo non p̄t esse vas in flascula vini p accidens.

Q₂ autē zeno oppo.

Hic ex modis essendi in soluit ronem zenonis p̄us positam que fuit q̄ si locus est tūc locus erit in loco. Soluit aristo. q̄ nō oportet dicere si locus est q̄ sit in alio sicut in loco. sed locus est in alio sicut accn̄s in subiecto. quia locus est accn̄s corporis locantis quia superficies. et ideo est in corpore locante sicut in subiecto. Ex q̄bus oībus concludit. p. q̄ locus est sicut vas continens. et q̄ nihil continet seipsum totum. Ex quo etiam elicitur q̄ materia et forma nō sunt locus cum nō contineant extrinsece.

Queritur

Utrū idem posset eē in seipso. Arguit q̄ sic. Quia hoc quod nō est in alio est in seipso. sed substātia nō est alio ergo est in seipsa. Dōm q̄ aliquid eē in seipso potest duplr intelligi. Uno mō negatiue q̄ nō est in alio. et sic substātia dr̄ esse in seipsa q̄ nō est i alio. Alio mō intelligitur aliq̄d esse in seipso affirmatiue. et tūc accipitur esse in s̄m octauū modū. et sic iterū aliquid esse in seipso potest dupliciter intelligi. Uno mō p̄mo et s̄m totum et sic nō p̄t aliquid esse in seipso. q̄ nec primo p se nec p̄mo p accn̄s. Alio mō aliq̄d intelligitur esse in seipso nō primo sed s̄m ptem. et sic aliquid potest dici esse in seipso. q̄a si aliqua res habeat duas ptes quarū vnaqueq̄ hz denominatōnem totius. tūc idem potest dici esse in seipso ppt illas duas ptes q̄rū vnā sit continēs et alia contēta sic q̄ cōtenta sit in continente. sicut dicimus q̄ flascula vini est in flascula vini quia vinum est in flascula.

Arguitur

Totum et ptes sunt idem sed ptes sunt in toto ergo idem p̄t esse in seipso. Dōm q̄ in oībus mōis essendi in. oportet considerare vnitatē et diuersitatem. et eo mō quo aliqua sunt eadem sic nō sunt in seinuicē s̄z eo mō quo aliqua habēt distinctōm pn̄t dici esse in seinuicem. exēpli grā gen⁹ et spēs sunt eadem s̄m rē. et iō vt sic genus nō ēst i spē s̄z genus est spēs. Sed q̄ distinguūtur s̄m rōem ideo dicitur q̄ genus est in spēbus. et sic etiā dicimus totum eē in suis ptibus et ecōtra in q̄tū sc̄z ptes hn̄t aliquā distinctōez contra totum. et sic infra etiam dicet de celo q̄ est in suis ptibus localiter et analogice.

Quid aūte locus sit.

Postq̄ aristo. posuit modos eēndi in ex quibus cognoscitur quō aliquid est in alio. hic contēr intendit determinare de loco q̄d quid est. et circa hoc duo facit p̄mo premittit aliqua q̄ valent ad cognoscendum locū. scd̄o inuestigat pticulas diffinitōnis. Quo ad primum tria facit primo premittit quatuor suppositōes. scd̄o dicit qualis debeat esse diffinitō loci. et tertiō premittit quatuor preambula. Quo ad suppositōnes est p̄ma ista q̄ locus continet locatū. sic tn̄ q̄ non est ps locati qd̄ dicitur ad excludendū formā que continet materiam et ē ps rei. Scd̄a suppositio est q̄ locus qui p̄xime continet est locus ppri⁹. et ille ē equalis locato nō maior vel minor. Tertia suppositō est q̄ locus nō deficit vnicuiq̄ locato. i. oportet oē locatū esse i aliquo loco. Quarta suppositō q̄ in omni loco inueniūtur aliq̄ ex dr̄ijs positionum sc̄z ante retro sursum deorsum dextrū et sinistrum. Et si hoc extendat ad corpus celeste tūc intelligitur q̄ corp⁹ celeste ē in loco s̄m ptes. quia etiā habet drn̄as positionū. s̄z totū celū nō hz drn̄as positionum. q̄ ibi nec est sursum nec deorsum. vt patet primo celi.

Arguitur

Locus hz in se duas dimēsiones et locatū hz tres dimēsiones. ergo non est equalitas inter locatū et locū. et p cn̄s scd̄a suppositō nō bn̄ ponit. Dicendū q̄ duplex ē equalitas q̄dam est equalitas pfecta que attendit s̄m oēs dimēsiones. et sic locus nō est equalis locato. Alia est equalitas q̄ sumit respcū aliquarū dimēsionū et nō oīm. et sic dicim⁹ q̄ iohānes et petrus q̄ hn̄t vnā longitudinē sunt equales. et sic locus est equalis locato s̄m vltimā supficiē. q̄ vltima superficies corporis locantis est equalis rei locate.

Oportet autē temp.

Hic aristo. ōn̄t quales conditōnes debet hrē diffinitio dāda de loco. et dt̄ q̄ debet hrē quatuor conditōnes. Prima est q̄ p ipsam ōn̄datur q̄d est loc⁹ quia diffinitō est omnino indicās q̄d est esse rei. Scd̄a conditō est vt soluant quecū q̄ obiecta sunt vel opposita circa locum. quia veritatis inuentio est dubitatorū solutio. Tertia ē vt p eā manifestent pprietates q̄ sunt in loco. Ex qua conditione siue pprietate sumit q̄ mediū demōstratōnis potissime ē diffinitō subiecti. q̄ dicit h̄ arist. q̄ diffinitō loci q̄ est subiectū in ordine ad suas pprietates debet manifestare qualit̄ tales pprietates insunt subiecto et demōstrant passiones loci de loco. Quarta conditio ē q̄ p eā manifestet

rā p quā aliq̄ sic discordauerūt circa locū. Et tali q̄tionē diffinitur vnūquodq̄ pulcherrime vt dicit aresto. obseruatis illis quatuor condicōībus.

Primu quide igitur.

Hic ꝯñter aresto. premittit quatuor p̄ambula q̄tum primū est q̄ nō fuisset quesitum de loco nisi fuisset et esset aliq̄s mot⁹ ſm locū. Ex quo sumitur q̄ motus localis ducit in ꝯgnitōnem loci. et ꝑpter hoc aliq̄ opinant q̄ celū maxime ē in loco q̄r celū maxime moueť. q̄d tñ nō est verꝫ. quia hꝫ maxime moueť ſm locū q̄d mutat locū ſm ptez et ſm totū. sic āt nō est de celo q̄r celū mutat solū locū ſm ptes. Et iō addit aresto. q̄ aliq̄s ē motus ſm locū p se sicut ē loci mutatio. Alius est motus ſm locū ex ꝯñti sicut ē augmētatio et diminutio. q̄r augmētatō p se terminať ad q̄ntitatē. ⁊ q̄r illa q̄ntitas accipit maiorem locū sic motus ſm augmētatōem ē motus ſm locū ex ꝯñti quia gratia q̄ntitatis que ē in illo quod augmētatur.

Est autem quod mo

Hic ponit scōm p̄ambulū. et ē q̄ aliq̄d mouetur ſm locū p se et in actu sicut corpus q̄d p se habz esse in loco. et aliq̄d moueť ſm locum p accñs. et hoc sic ꝯtingit dupl'r. Quia aliq̄d moueť p accñs q̄d tñ natū est p se moueri sicut ptes itegles vt manus pedes. q̄r tales ptes sepate a toto mouēťur p se. quedam āt moueńť p accñs et non sunt nata moueri p se. sicut sunt accñā que mouētur grā subiecti. et tñ nō sunt nata moueri p se. Ex isto p̄ambulo eliciť q̄ eo mō aliq̄d est i loco quo mō natū est moueri ſm locū.

Quoniam autem di.

Hic ponit tertiū p̄ambulū et est q̄ duplex est locus. s. cōis et ꝓprius. Cōis sicut aliquis dr̄ eē in celo aut i aere. Et ꝓpe ⁊ aliq̄s dr̄ eē i isto loco q̄r ē i suꝑficie aeris ꝓxime ꝯtinente ip̄m que suꝑficies est ꝓprius locus. ⁊ ex isto p̄ambulo scimus q̄ locus ē ꝓxima extremitas corpis locati. q̄r alias locus nō esset equalis locato.

Cum quidem igitur.

Hic ponit quartum p̄ambulum ⁊ est q̄n ꝯtinēs nō est diuisum a ꝯtēto sed ꝯtinuū ei tūc ꝯtentū nō est in ꝯtinente sicut locatū in loco ꝫ potius sicut ps in toto. sed q̄n ꝯtinens est diuisum a ꝯtēto tūc ꝯtentum est in ꝯtinēte sicut locatū in loco. Et istud p̄ambulū ꝓbat duab⁹ rōnibus quarū. Prima est quia locatū nō moueť sil' cū loco ꝫ q̄n aliquid est ꝯtinuum alteri tunc mouetur simul cum eo. ergo tunc nō est in eo sicut locatum ī loco. sicut manus mouetur simul cum homine. ⁊ tō manus nō est in homine sicut locatum in loco ꝫ sicut pars in toto. secūda ratō est quia sunt alij modi essendi in quo pars est in toto et locatum in loco quia locatum in loco est sicut vinū est in vase sed esse in vase est esse in cōtinente separato. ergo locatum est in loco sicut aliquod diuisuꝫ q̄d fuit ꝓbandum.

Iam igitur manifes.

Post q̄ aresto. posuit aliqua preambula ad diffinitōnem hic cōsequenter inuestigat diffinitionem loci et circa hoc tria facit. primo ponit diffinitōnem cum probatōne. secundo mouet questionem. tertō ponit proprietates loci. Circa primū primo inuestigat diffinitōnem loci quo ad genus secundo quo ad differentiam. que ad gen⁹ inquirit per viam diuisionis. et hoc sic quia loc⁹ ſm genus vel est materia vel forma vel spacium dimensionatum vel extremitas corporis cōtinētis. Sed nō potest dici q̄ sit materia vl' forma vel spacium dimensionatum ergo est extremitas corporis cōtinentis. Maior patet ex sufficienti diuisione quia oēs qui opinati sunt circa locum ponebant locum esse vnum ex hijs. maiorem probat vlterius in textu.

Horum āt q̄ tria nō

Hic primo excludit q̄ locus nō ē forma et circa hoc primo dicit qualiter videbatur antiquis q̄ locus esset forma ad quod probandum antiqui tali videbantur ratione. Quia scilicet locus est terminus et etiam forma est terminus ergo locus est forma. Q̄ autem locus non sit forma sic probat arestotiles quia forma est terminus illius cuius est forma sicut forma hominis est terminus essentialis hominis sed locus non est terminus illius cuius est locus quia locus est locati locus sed locus est terminus locantis.

Sed ex eo q̄ mutat.

Hic oñt q̄ locus nō est spaciū dimensionatū. et primo dicit qualit̄ videbatur hoc antiquis et dicit q̄ iō quia de natura loci est q̄ maneat vn⁹ q̄uis recipiat diuersa locata. sic etiam iste dimēsiones spacij manent eedē mutatis diuersis corporibus receptis in tali spacio. Exempli gratia Antiqui dicebant locum esse spaciū quod cōtinetur inter latera vasis qd̄ recipit in se diuersa locata. sed manifestum est q̄ illa distantia quandoq̄ recipit in se vinū qn̄q̄ aquā quādoq̄ aerē.

Hoc autem non est.

Hic pbat duabus rōnibus q̄ locus nō est hmōi spaciū dimensionatū. Et stat prima ratō in hoc quia si aliquod spaciū cōtētum inter corpa esset locus tūc infinita loca essent simul. pbatur quia cuilibet parti corporis correspondet locus. cum locus penetrat quālibet partem receptam i spacio tali. cum ergo corpus receptum in tali spacō habet ifinitas partes. ergo illis partibus corrndent infinita loca et cū partes sint simul in toto sequeretur q̄ infinita loca essent simul.

Simul āt erit et lo.

Hic ponit secūda ratō ꝛ est ista. Si locus esset spacium dimensionatum cōtētum inter corpus locatum et locans. tūc locus esset mobilis cum locato. sed hoc est impossibile ergo locus nō potest esse spaciū dimensionatū. maior patet. quia trāsmutato corpe simul transmutatur distātia que est inter partes corpis. cum ergo ista distantia est locus. sic locus transmutaretur cū locato.

Et materia āt videt.

Hic arēsts. ostendit q̄ materia nō est locus. et primo dicit qualit̄ videbatur alijs q̄ materia sit locus. ꝛ vult q̄ idēo quia sicut in vna materia succedūt sibi diuerse forme. ita in vno loco succedūt sibi diuersa locata. ꝛ ex duobus depbat ist̄s primo quia vtimur diuersis mōis loquendi designando materiam ꝛ locum. quia designādo successionem localem dicimus q̄ vbi est aqua ibi prius fuit aer. sed ad designandum successionē formatum in materia dicim⁹ q̄ id quod fuit prius aqua iā ē aer. Secdō q̄a materia non ē diuisa a re cuius est materia nec etiam cōtinet illud cui⁹ est materia sed locus est diuisus a locato ꝛ cōtinet locatum. ergo locus nō est materia.

Si igitur nihil horū.

Hic cōcludit quartū mēbrū prioris diuisionis. s. q̄ locus ē termin⁹ corpis cōtinētis. ꝛ seq̄t hoc mēbrū ex p̄dictis p̄ locū a diuisione. deinde dicit arest. quid ē locatū. ꝛ vult q̄ locatū est qd̄ aptū natū est moueri p̄m loci mutatōem.

Videtur autem mag

Assignato genere ips⁹ loci viz q̄ locus ē terminus corpis continentis h̄ cōtrē inq̄t ꝛ dr̄ia; loci et vult q̄ dr̄ia loci est q̄ locus ē immobil̄ et hoc arēsto. p̄mo pbat ex falsa opinione antiquorū. Secdō pbat idē ex opinione p̄pa quo ad primū vult q̄ antiqui dicebāt spaciū dimēsionatū cōtētum inter corpa eē locū. q̄ est imobile. ergo sequit̄ q̄ imobilitas est dr̄ia vel cōditō loci.

Est autem sicut vas.

Hic arēsto. ponit suā p̄priā opinionē et vult q̄ nō est sic intelligenda imobilitas loci quasi loc⁹ sit aliqd̄ cōtētum inter corpa locata sicut dicebāt antiq̄. s̄ est intelligēdū q̄ locus est sicut qd̄ dā vas quod est iuxta corpa locata. est tamen ista dr̄ia int̄ vas et locū. q̄ vas est locus transmutabil̄ q̄ transmutat̄ cū vasato. sed loc⁹ est sicut vas imobile. q̄. s. nō mouet̄ cū corpe locato sicut vas cū vasato. Ex quo satis p̄z q̄ arēst. in textu intēdit q̄ locus sic ē imobilis. q̄ nō mouetur cū locato q̄uis aliūde moueat̄. Rō istius est. q̄ sicut in p̄mo p̄ambulo dictū est quicq̄d mouet̄ p̄m locum hoc ē in loco. qn̄ ergo locus accipit moueri p̄m locū tūc amplius nō est loc⁹ sed est in loco. exēpli grā. Vas nō p̄t dici locus vini. q̄a vas mouet̄ sil̄ cū vino et iō vas ē etiā in loco. et nō ē locus. s̄ ille aer q̄ ē circa vas ē locus. Unde itēq̄ p̄z q̄ si aliq̄s ligaret aerē circa vas cū pelle tūc talis aer nō eēt locus vasis. s̄ aer q̄ circundat pellē. q̄ ille aer nō h̄it rōē; loci sed locati q̄ moueretur cum locato.

Quare terminus cō.

Hic cōcludit ex p̄dictis diffinitōnem loci. et vult q̄ Loc⁹ ē terminus corpis cōtinētis imobil̄ p̄mū et itellea⁹ diffinitōis ē tal loc⁹ ē t̄min⁹. i. superficies corpis cōtinētis. i. circūscribētis p̄mū. i. p̄prie imobil̄ q̄. s. nō mouet̄ cū locato. Et q̄ dicit̄ p̄mū in dicta diffinitōne est aduerbiū et cōstruit̄ cū

isto ꝑticipio ꝯtinentis

Et ꝓpter hoc planū·

Hic manifestat ꝓdictam diffinitionem ꝑ tria q̄ cōiter dicūtur de loco· Quoꝝ primū est ꝙ locus ē cōtinens immobile· et ꝓpter hᵒ ponebant antiq̄ duo loca·primo centrū mūdi quod est simpliter immobile·scd̄o ſupficiē ꝯcauā lune versus nos q2 videtur omnia ꝯtinere·et ſic ſi illa duo ꝯbinēt cōtinent primā ꝯditōem loci· Scd̄m qd̄ dicitur de loco est ꝙ locus est termin⁹·cū quo etiam cōcordat diffinitō que dicit ꝙ locus est terminus vel ſupficies·⁊ ideo ſe habet ſicut vas quia vaſatū terminatur ad vas Tertiū quod de loco dicitur est ꝙ locus est ſimul cū locato·et ꝑ hoc notatur ꝙ locus est ꝯtinens ꝓmum et ꝓximū ꝯteto· Ex iſtis ergo cōditōnibus ꝓbatur diffinitō·quia ex prima ſumitur ꝙ est ꝯtinens ⁊ imobilis·ex ſcd̄a ꝓbatur ꝙ est ſupficies· Ex tertia ꝙ est primuꝫ continens·

Queritur

Utrū diffinitō loci ſit bn̄ aſſignata ℭ Dōm ꝙ ſic et hᵒ patet ex duobus·ꝓmo ꝑ ſimilitudinem ad materiam ꝓmā·quia ſicut materia ꝓma est receptaculum diverſarū formarū· ita locus est receptaculum diverſoꝝ locatoꝝ· ſcd̄o ꝑ drn̄am ad formā·quia formalq̄ est termin⁹ materie est termin⁹ intrinſecus·ſed locus est termin⁹ extrinſecus·ꝓmo ergo d̄r ꝙ locus est termin⁹ et tangit genus·et ꝑ hoc videt ꝯuenie cū forma ſubſtātiali· Sed ꝑ hᵒ qd̄ additur corꝑis ꝯtinentis· diſtinguitur a forma et ſignificat ꝙ est termin⁹ extrīſecus· In hᵒ quod d̄r immobilis ſignificat ꝙ ideꝫ locus manet ſub diverſis locatis· Per hᵒ qd̄ additur primū excluditur locus cōis qui nō adeq̄tur locato·quia nō ē ꝓximus· Scd̄o ꝑt ſic declarari·quia accn̄s in abſtracto diffinitur ꝑ aliquid ꝓprij generis in recto ⁊ ꝑ ſubiectum poſitum in obliquo vt dicendo ſymitas est curvitas naſi·ergo locus bene diffinitur ꝑ aliquid quod est eiuſdem generis·ſ·termin⁹ vel ſupficies· Et ꝑ hᵒ qd̄ additur corpis ꝯtinentis ponitur ſubiectum loci q2 ſubiectū loci est corpus ꝯtinens

Arguitur

Locus ⁊ ſupficies ſunt diſtincta ſpē·ergo vnū nō pt̄ de alio ꝓdicari· Iſta em̄ est falſa ꝓdicatō homo est aſinus· ℭ Dōm ꝙ locus accipit dupl̄r· Uno mō ꝫm ꝙ antiqui capiebant locum·ſ·ꝓ ſpacio dimenſionato ꝯtēto inter latera corpis et ſic locus diſtinguitur ſpē a ſuperficie·quia locus ſignificat tres dimēſiones ſepatas a corpe·et hᵒ mō capit areſto·locū in p̄ntis quando d̄t ꝙ ſūt q̄nq3 ſpēs q̄titatis ꝯtinue int̄ quas areſto·etiā ponit locum·⁊ hᵒ ſic patet q̄a ibi areſto·d̄t ꝙ ꝑtes loci copulantur ad ſuperficiem· hoc autem eſſet impoſſibile niſi locus haberet tres dimenſiones quia ſi eſſet ſuperficies tūc aliq̄d copularetur ad ſeipſuꝫ ℭ Et ſi q̄rat q̄re areſto vſus ē illa opinione falſa in predicamentis· ℭ Dōm ꝙ hᵒ est de ꝯſuetudine areſt·ꝙ vtatur opinionibus alioꝝ dum donec veniat ad locum debitum reꝓbatōis debitus autem locus reꝓbatōnis fuit in hᵒ libro Alio mō accipitur locus ꝫm veritatem ꝫm ꝙ ē ſupficies corpis ꝯtinentis·⁊ ſic nō diſtinguitur locus a ſupficie realiter· ſed habet ſe ſupficies ſicut ſuꝑius ad locum quia locus ē ſupficies ꝯtinens locatum·ſed ſupficies ē indrn̄s ad ſupficiē ꝯtinentē qualis ē locus et nō ꝯtinentem q̄lis ē ſupficies locati· Et ſic patet ꝙ ꝫm veritatē ſūt ſolum quatuor ſpēs q̄titatis ꝯtinue·

Arguitur

Si locus ſignificet tres dimēſiones gᵒ nō diſtinguit a corpe·et ſic adhuc nō erūt q̄nq3 ſpēs q̄titatis continue ℭ Dōm loq̄uēdo ꝫm opinionē antiq̄ꝝ etiam locus diſtinguit a corpe·q2 loc⁹ ſignificat tres dimenſiones ſepatas a corpe·ſed corpus ſignificat tres dimenſiones ꝯiūctas corpi·⁊ ergo locus ꝫm eos realiter diſtinguitur a corpe· Pro cui⁹ intellectu ſciēdū ꝙ antiq̄ phi dicebāt aerem eē vacuū ſicut nūc lapci·et iō ille dimenſiones q̄ erūt ſunt in aere ſunt in vacuo·q2 gᵒ cōiter loq̄ndo diſtātia q̄ ē int̄ latera corpis est ꝑ aerē ſicut ptꝫ in vaſe vacuo vl̄ ꝑt eē ꝑ aerē q2 ois plenitudo localis ꝑt evacuari . ſic antiqui dicebāt talē diſtātiā eē in vacuo·exēpli grā·diſtātia ꝑtiū vaſis ꝫm oēm dimēſionē loq̄ndo de nata vaſis ē ꝑ aerē mediū·et ſi q̄nq3 ponat aliqd̄ corp⁹ ad vas hoc ē ꝑ accn̄s·et iō ꝑ ſe ⁊ natalit illa diſtātia ē in vacuo et ſic tales dimenſiōes ſt̄ loc⁹ ꝫm ātiq̄s

Arguitur

Iſte dimēſiōes ꝫm antiq̄s ſūt in corpe·q2 dcm̄ ē ꝙ trāſmutato corpe etiā trāſmutāt ille dimēſiones q̄ ſūt in aē et ſic ſunt itra corp⁹ ℭ Dōm ꝙ dupl̄r aliq̄d ē in alio· Uno° ꝫm ꝯtinētiā·q2 ꝯtinet ab eo in q̄ ē et ſic loc⁹ ē in corpe ꝫm antiq̄s· Alio° aliq̄d ē in alio ꝫm informatōnem·⁊ ſic ꝫm antiq̄s loc⁹ nō ē in corpe·q2 nō iformat corp⁹·q2 aer ꝫm antiquos nihil ē·quia est vacuū·et iō dimēſiōes

que sunt in aere nõ sunt in aliquo subiecto.

Arguitur extrinsecũ et intrinsecum nõ põt esse vnius spẽi. sed locus est extrinsecus ⁊ supficies intrinseca ergo nõ põt ee in eodẽ. Ddm q extrinsecũ ⁊ itrinsecum põt capi duplr. Vno mõ fm ɔparatõnem ad idem. et sic ẽ veꝝ q nõ sunt eiusdẽ spẽi sicut audibile ⁊ risibile nõ sunt eiusdẽ spẽi respectu hois qr risibile est intrinsecũ hoi et audibile ẽ ei extrinsecum. Alio mõ intrinsecũ et extrisecũ ɔpatur ad diuersa ⁊ sic nõ oꝫ q distinguant spẽ. qr qd est vnũ intrinsecũ põt alteri esse extrinsecũ sicut lõgitudo vlne ẽ intrinseca ligno et est extrinseca pãno est tñ eadem lõgitudo numero ẽenali. Similiter ddm ẽ de loco ⁊ supficie. qr vna qñtitas numero est supficies. ⁊ locus p ɔpatõem tñ ad diuersa qr dicitur supficies inq̃tuꝫ cõpatur ad corpus locans et dr locus inq̃tũ ɔpatur ad corpus locatum. Et p hoc põt pbari esse impossibile locũ et supficiem distingui spẽifice si capiat locus fm veritatem ⁊ ꝓprie. et hꝰ sic quecũqꝫ sũt vnius numeri eẽnalis non põt distingui specifice abinuicẽ ꝫ est vna qñtitas numero eẽnali q̃ ẽ supficies et locus gꝰ nõ põt specifice distingui. Necꝫ valꝫ qd alij dicũt q distinguũtur in ratõe mensure. qr rõ mensure addit solũ supra formaꝫ relatõem rõnis que nõ põt dici spẽs. Fuerũt tamẽ aliqui q̃ dicebant q locus ⁊ supficies distinguerentur spẽ logica. et nõ spẽ phisica qd impertinent dicitur qr spẽs est natura rei. et iõ oĩs spẽs ẽ phisica et nulla logica. dicerent gꝰ melius q distinguerent logice. i. fm rõnem. et hoc ẽ veꝝ sed non valet qd dicũt q distinguant spẽ logica. hñt eñ se supficies et locus sicut superius et inferius que distinguũtur logice. i. fm ratõnem. Est eñ oĩs locus supficies. sed nõ oĩs supficies est locus. ꝫ solum supficies cõtinens. sic ergo supficies q̃ sola est cõtẽta nõ est locus.

Arguitur Deus est in loco et etiam substantie sepate. ⁊ tamẽ nõ hñt corpus ɔtinens. ergo locus nõ est supficies corpis ɔtinentis. Ddm q duplr aliquid dicitur ẽe in loco qñtum nũc sufficit. Vno mõ circũscriptiue. qr circũscribitur loco et qd sic ẽ in loco hꝫ corpus ɔtinens ipsum. et de tali loco dicit q est supficies corpis cõtinẽtis. Alio mõ aliq̃d est in loco repletiue vel diffinitiue et quod sic est in loco nõ habet corpus extra ipsum cõtinẽs ipsum. Ratõ huius distinctõnis est. quia aliquid ẽ in loco fm ɔtactũ sed est duplex cõtactus. Vnꝰ est cõtactus qñtitatiuꝰ et corpalis. et sic corporalia sunt i loco. quia circũscribũtur loco. Alio mõ aliquid est in loco fm ɔtactum virtualem et sic spũalia sunt in loco. ille autem cõtactus virtualis potest esse duplex siue habet dupliciter fieri. Vno modo fit ad omnem locũ et ille ɔtactꝰ virtualis cõuenit soli deo qui sua virtute cõtinet influendo in omnẽ locum. Alio mõ fit ille ɔtactus virtualis solum ad vnũ determinatũ locum. et sic cõtactus virtutis conuenit substantie spũali create. cuius ratõ est. quia talis substãtia est finite virtutis sicut finite essentie. et ideo non potest cõtactu virtutis replere omnem locum. ⁊ sic dicitur aliq̃d esse diffinitiue. i. determinatiue in loco quia determinat se ad locum p opatõnem extrinsecam siue practicam. et ideo p opatõem pure speculatiuam nõ dicitur ꝓprie esse in loco. et ergo angelus dicitur esse in illo loco vbi opatur p opatõnem extrinsecaꝫ et nõ in alio loco. Hoc autem de deo dici nõ potest. quia si hic opetur nihilominꝰ etiam opatur in alio loco.

Arguit Locus est phisice cõsideratõis ergo locus est mobilis. Consequentia tenet quia phisicus tractat de ente mobili vt de subiecto ⁊ ergo omnia que in scia phisica cõsiderantur debent habere ordinem ad subiectum scꝫ ad ens mobile. Dicendum q nõ oportet q omnia in scia ɔsiderata habeant ordinem ad subiectuꝫ sic q de eis p̃dicetur in rectõ. sed sufficit q subiectum de aliquibus verificetur i obliq̃ qñuis ergo locus nõ est ens mobile sufficit tñ q sit passio entis mobilis. et sic in obliquo p̃dicat ens mobile de loco. Etiam potest dici scdo q locus ẽ mobilis. quia mouetur cũ locante per accidens qñuis sit immobilis sic q nõ mouetur cum locato sicut circa textũ dictũ est.

Arguit Locus est mobil' ergo male ponitur illa pticula in diffinitione loci. s. immobilis. Antecedens probatur quia locus est superficies corporis locantis. sed tale corpus mouetur. ergo et illa superficies q̃ est locus mouetur. Ddm q locus est sic immobilis. q̃a nõ mouetur cũ locato sicut dictum ẽ. Vel põt dici q in loco sunt tria ɔsideranda scꝫ materiale loci qd est superficies corpis continentis et sic locus est mobilis cũ corpe locãte sicut pbat argumẽtũ Aliud qd cõsideratur in loco est formale quod ẽ duplex scꝫ formale mathematicũ. et est distãtia

alicuius locati a polis mūdi: et isto locus ē omnino immobilis. quia talis distantia variari nō potest et iterum variato loco variatur talis distantia q2 variato loco aliquis fit ꝓpinquior vl remocior polis mūdi. et hᵒ formale est de predicamento relatōis. tertiō cōsiderat in loco formale phisicum quod est virtus cōseruatiua de scōa spē qualitatis deriuata a pͥmo locāte et talis virtus influitur vnicuiqꝫ ſm analogiā nature et ex eo accipitur qualiter ea que conseruantur in vno loco corrūpuntur in alio loco quia nō est eadem virtus cōseruatiua in singulis locis. ymo in oppositis locis est opposita virtus ꝯseruatiua sicut patet de loco grauiū et leuiū et istud formale est immobile ſm spēm in q̄tum scꝫ in eodem loco semꝑ succedit similis virtus l3 variet tamen ſm numerū. et hᵒ ex parte subiecti moto eīm aere in quo est virtus cōseruatiua mouetur etiam virtus ſm numerū. sed in alio aere succedēte in eundem locum est eadem virtus ſm spēm. Ex q̄ patet ꝙ quandoqꝫ cōtinue motum est in eodem loco ſm formale phisicum sicut patet de fluuio q̄ q̄uis cōtinue moueatur virtus tamen ꝯseruatiua in aere circa fluuiū est vnius nature. ymo etiam vnius numeri si aer nō moueatur circa aquam. vnde ꝯtingit ꝙ aliquid stans immobiliter mutat locum ſm formale phisicum ad minus numero sicut patet de turri circa quam aer ꝯtinue mouetur quia virtus variatur ꝯtinue ad variatōnem subiecti.

Arguitur Locus excedit locatū ergo nō est equalitas inter locum et locatum et per consequens male additur illa particula primū in diffinitōe loci que notat equalitatem. Antecedens ꝓbatur quia inferius dicet ꝙ aer est locus terre et aque sed aer multum excedit terram et aquam. ¶ Dicendum ꝙ corpus cōtinens potest capi dupliciter. Vno modo ſm omnem dimensionem. et sic manifestū est ꝙ locatum excedit locum sicut aer ē multo maior q̄ homo cōtētus sub aere. Alio modo accipitur corpus cōtinens ſm vltimam superficiem eius. et sic corpus ꝯtinens est equale locato. Exēpli grā superficies aeris immediate tāgens corpus est equalis corpori humano et ꝑ hoc etiam soluitur argumentum quādo sic arguitur. Vnū elementum est locus alterius et tamen non est equale alteri dicendum ꝙ ymo vnū elementum est equale alteri ſm vltimam superficiem q̄uis non ſm totum. exēpli grā superficies cōcaua ignis et superficies ꝯuexa aeris sunt eq̄les.

Arguitur Item non est equale toti et parti sed locus est conseruatiuus totius et partis ergo non est equale locato. ¶ Dicendum ꝙ aliud est dicere ꝙ idem est locus totius et partis. et aliud est dicere ꝙ locus est equalis locato. quia locus capitur dupliciter. Vno modo materialiter ſm vltimam superficiem corporis locantis. et sic nō est idem locus totius et partis. quia alia superficies continens correspōdet toti et alia parti. Alio modo accipitur locus ſm virtutem ꝯseruatiuam. et sic idem locus est totius et partis. Et ratō est. q2 eadē est natura totius et partis. sed illa que sunt eiusdem nature ꝯseruantur in vno loco. sicut patet de grauibus oīs eīm partes terre conseruantur deorsum et omnes partes leuiū ꝯseruantur sursum.

Cui quidē igitur cor

Postq̄ aresto. posuit diffinitōnem loci cum eiᵒ declaratōne. Cōsequenter ostendit quo mō sunt aliqua in loco vt ex hoc eliciat illam questionē vtrum vltima spera sit in loco et vult ꝙ hᵒ proprie est in loco quod habet aliquod corpus continens ipsum exterius. et hᵒ patet ex diffinitōne loci prius data quia locus est superficies corporis continentis sed corpus continens est extra cōtentum et ex illo videtur ꝙ vltima spera non sit in loco quia nō hab3 corpus extra se ꝯtinens ipsam. Intendit ergo aresto. ꝙ necesse est vltimam speram esse in loco. Et hoc sic ostendit. quia illo modo aliquid est in loco quomō mouetur ſm locū quia nō quereret locus nisi ꝓpt motum localem sicut dictum est. sed celum mouetur ſm locum ergo est in loco. Ex quo vlterius ostēdit quomō celum est in loco et vult ꝙ est in loco ſm partes ſm potentiam et ꝑ accñs. Quo ad primū patet ex quo eīm celum mouetur ſm locū ſm partes sic est in loco ſm partes. set quia partes nō sunt actu separate a toto sed solum ſm potentiam ergo ille modus existendi in loco est ſm potentiam. Aliquid eīm est ꝓprie in loco sicut in ꝯtinente sepato vt ꝑus dictū ē. ex q̄ seqtur ꝙ celū ē in loco ꝑ accñs q2 q̄d ꝯuenit alicui ſm prē conuenit sibi ꝑ accñs quia ꝯuenit sibi per aliud. Ex quibus cōcludit aresto. ꝙ celum circulariter mouetur et ergo ſm totū non est alicubi id est

in loco potest tamen ꝓm partes dici esse in loco quia sic mouetur ꝓm locum.

Queritur Utrū vltima spera sit i loco. ¶ Dicendū ꝙ circa hāc questionem fuerūt diuerse opiniones. quia aliqui ponentes dimensiones separatas esse locum ponebant celum p se et ꝓprie esse in loco qꝛ distantia priū celi itra celum est locus celi sicut distātia polorum ꝓm longitudinem. distantia occidētis ab oriente ꝓm latitudinem. distantia meridiei a septētrione ꝓm ꝓfunditatem. Sed quia ꝓbatum est ꝙ locus nō significat tres dimēsiones. sed significat supficiem corporis cōtinentis. ideo nō potest dici ꝙ celum sit in loco ꝓm istum modum. Dicit ergo aliter alexād ꝙ celum nō est aliquo mō in loco nec simpliciter nec ꝓm partes ⁊ maxime primū celum de quo hic loq̄mur. quia locus nō est de diffinitōne corporis. et ideo potest reperiri aliquod corpus scꝫ primū celum absqꝫ loco. Nec etiam dixit celum moueri ꝓpter diuersitatem ꝓuenientem ex diuerso ortu astrorum sicut nobis appaēt. ſ dixit ipsam diuersitatem ꝓueniente ex motu terre circulari. ⁊ ista opinio reꝓbatur in scd̄o celi. Est autem ista positō impossibilis quia q̄uis motus diurnus ortus ⁊ occasus solis posit nobis apparere ex motu terre tamē motus planetarum in zodyaco nō potest saluari ex motu terre. quia aliqui planete citius ptrāseūt zodyacū. sicut luna que ptransit zodyacum in vno mense. alij autē in vno anno sicut sol ⁊ sic d̄ alijs. Et ꝓpē hꝰ alij dicūt vt auicēna ꝙ motus celi sit ꝓm situm et nō ꝓm locum. sed hꝰ iterum est impossibile quia ad situ̅ p se nō est motus sed ad locum. Cuius rō est. quia motus fit semp in forma que suscipit magis et minꝰ sed situs est quedam forma que cōsistit in indiuisibili. ergo nō potest esse motus ad situm. Et ideo alij ponentes motum in celo dixerūt locum celi esse terram quia circa ipsam mouetur. sed hꝰ est cōtra modum loquēdi arest. q̄ dicit aliquid eē in loco quia cōtinetur a loco. sed manifestum est ꝙ centrū nō cōtinet sed cōtinetur a celo. ergo terra vel centrū nō est locus celi. et ad istam opinionem videtur declinaē dn̄s albertus qui dicit celum esse in loco rōe cētri que positō pt intelligi quo ad nos. quia nos accipimꝰ diuersas ptes celi ꝓm cōpatōnem ad diuersas plagas terre. sed impossibile est locum sic assignari ꝓm naturam rei. Et iō ꝓm veritatem dicendū est omnibꝰ istis remotis ꝙ celum est in loco analogice quia ꝓm partes. est em̄ de natura analogatoꝝ ꝙ vltima analogata pticipant rōnem analogi imperfecte sicut accn̄s dicitur ens analogice qꝛ impfectōrē rōnem entis habet q̄ꝫ subā. sic etiā d̄r celum esse in loco analogice qꝛ primū celū hꝫ impfectōrem rōem eēndi in loco. qd̄ ꝓbat qꝛ eo mō aliq̄d ē in loco quo mō mouet ꝓm locū. sed celum mouetur localiter ꝓm ptes. ergo ꝓm ptes ē in loco et ideo q̄uis locus nō sit de ratione corpis vt priꝰ dictum ē. ē tn̄ de rōne corpis moti ꝓm locū. cū ergo celū moueat ꝓm locū ꝓm ptes etiam est in loco ꝓm ptes. Et iō que ꝓm totū mouenē ꝓm locum illa ꝓm totū ⁊ pfecte sunt in loco. Est tn̄ hic cōsiderādū ꝙ ꝓm veritatē quā tradūt theologi ista q̄stio nullā hꝫ difficultatē qꝛ ipsi ponūt primū celū mobile de q̄ aresto. loq̄tur eē p se in loco. ⁊ dicūt ꝑmū celū simplr̄ esse in loco. et hoc iō quia pmū celū mobile ꝯtinet ab aliq̄ celo imobili scꝫ a celo empirreo. ⁊ iō tale celū ꝑmū mobile ē p se i loco qꝛ ꝯtinet ab alio corpe extra se. sed primū celū simplr̄ scꝫ empirreū nullo mō ē in loco sed quiescit. qꝛ ordinat ad q̄etē btōꝝ ⁊ iō phi natales n̄ cognoscētes illā beatitudinē ponebāt oē celū esse mobile. Et sic aresto. dicebat primā sperā celestē etiā esse mobilē. et p hoc oriebat ista q̄stio.

Arguitur Hoc corpꝰ ē in loco qd̄ hꝫ corpꝰ extra ꝯtinēs ipm sed primū celū etiā motū nō hꝫ corpꝰ extra se gͦ nō ē in loco. ¶ Dōm ꝙ duplr̄ aliq̄d ē i loco. Uno mō p se et ꝓprie. et qd̄ sic ē in loco hꝫ corpus extra se et sic ꝑmū celū etiā motū supposito ꝙ sit primū simplr̄ nō habet corpus extra se ꝯtinēs gͦ nō est in loco. Alio mō aliq̄d ē in loco analogice ꝓm ptes et ꝓm poñam. et sic celū ē in loco supposita opinione arestotilis.

Arguit Celū p se mouet in loco. gͦ p se est in loco. ¶ Dōm ꝙ celū n̄ mouet p se i loco qꝛ moueri p se est moueri ꝓm totum sed qd̄ mouet circularit̄ nō mouet ꝓm totū sed ꝓm partes. ⁊ ideo ꝓm partes etiā est in loco et nō ꝓm totum. qd̄ enim p se id est ꝓm totum mouetur in loco hoc etiam per se est in loco.

Arguitur Quine per se est prius illo quod est per accidens. ſ celum est primū mobile. ergo erit per se in loco ⁊ nō per accidens. ¶ Dicendū ꝙ per accidens et p se pn̄t duplr̄ ꝯpari vnoꝰ in eodē genē. et sic sp p se ē ꝑus eo qd̄ ē p accn̄s. Alioꝰ in diuꝰ generibꝰ

et sic pse vno⁹ nō est prius eo qđ ē p accñs alio mo· et sic est li· qr quāuis celū est primū corpus nō tñ est primū locabile corp⁹· et ideo i genere corpo rū est primū et nō in genē corpoꝝ locabiliū· Cu ius rō est· qr de corpus locabile significat quādā impfectōem· et ideo nō debet primo cōuenire pri mo corpi· sed rē corp⁹ locans significat quādam pfectōem· et ideo hoc cōuenit primo corpi· et iō de bet sibi cōuenire q sit minime in loco quod est esse in loco ꝓm ptes·

Arguit

Deus cōtinet primū celum er go celum est in loco p ꝯtinen tiam dei· ¶ Dōm ē q duplex est cōtinentia q̄ dam est ꝯtinentia localis· sicut vas ꝯtinet vinū et sic deus nō cōtinet ista corporalia· et p istam cōtinentiā aliquid est in loco· Alia est cōtinētia effectiua gubernatiua et cōseruatiua· et tali con tinentia de⁹ cōtinet omnia ꝛ celum· p hoc eñ nō est aliquid in loco q sic cōtinet·

Manifestum autem·

Postq̄ aresto· posuit diffinitōem loci mouendo circa ipsam vnā dubitatōem de vltima spera hic cōsequētem ex predicta diffinitōne ꝑmo soluit ar gumenta ꝓbantia locū nō esse scđo assignat ꝓ prietates loci· ꝛ int̄ oēs rōes primo soluit vltimā que fuit q si locus est locus augeret· sed locus ē immobilis ergo nō augetur· et p ꝯñs nō est· Dicit aresto· q nō oportet dicere locū p se augeri si lo cus sit termin⁹ corpis cōtinentis· quia qñ locatū augetur tūc locus accipit maiores dimensiones non ex pte sui· sed ex pte locati· et sic p accidens augetur· sed si locus esset tres dimēsiones sepa re· tūc seq̄retur q locus augeret directe cū locato et hoc ideo quia moto locato dimēsiones q̄ sūt in tra corpus p se extēderētur· Similit̄ soluit ratio scđa que arguebat q locus pūcti essꝫ aliud a pū cto· qr etiam ꝓcedit ac si locus esset tres dimen siones sepate· quia tūc q̄libet ps locati correspō dentiā haberet ad locū· tūc eñ ꝓm oēs ptes loc⁹ simplr penetraret locatum· sed ponēdo q locus est supficies nō oportet assignare locū ꝓ puncto vł ꝓ qualibet pte· Similiter soluit prima ratō q̄ fuit q duo corpa erūt in vno loco· qr illa rō ꝓce dit ac si locus significaret tres dimensiones sed dcm̄ est in diffinitōe q locus ē solum superficies corpis ꝯtinentis· Similit̄ si locus ē termin⁹ cor poris ꝯtinentis facilit̄ soluit q̄rta ratō que fuit q locus esset in loco qr q̄uis locus int̄ corpi lo canti nō tñ inest sibi sicut loc⁹ eius sed ē in cor pore locāte sicut accñs in subiecto· Alie aūt rati ones scꝫ tertia et quarta nō soluūtur· qr qui po nūt locū nō ponūt locū vt aliquod elementū vł vt aliquid ex elemētis· sed dicūt locū esse supficiē corpis cōtinentis· et iterꝫ quarta ratō potest sic solui· quia locus est causa ipsius locati ꝓprie in genere cause finalis· ꝛ quia hoc dicetur inferius in ꝓprietatibus loci ergo nō fuit necessariū illā ratōnem hic solui·

Et fertur igitur in·

Hic ex diffinitōe posita assignat ꝓprietates lo ci et ponit duas ꝓprietates quaꝝ· Prima est q vnūquodqꝫ corpus naturale naturaliter fertur in suū locum. Scđa est· vnumquodqꝫ corpus na turaliter quiescit in suo loco· primā sic probat quia vnūquodqꝫ corpus naturaliter fertur in il lud in quo ꝯseruatur et pficitur· sed locatum cō seruatur ꝛ pficitur in suo loco· ergo naturaliter fertur ad suū locum· Maior patet ex ratōne na turalis appetitus· quia i qualibet re appetitus naturalis inclinat rem in suam pfectōem et di rigit rē in suam finem· minor ꝓbatur quia cor pora naturalia p hoc conseruantur q tangunt a ꝓximis corpibus locantibus quia sic instituit deus vniuersum vt supiora corpora conserua rent inferiora ꝓxime eis cōiūcta· et hoc declarat naturalis situs corpoꝝ in vniuerso quia natu raliter corpa sic locantur q vnū naturaliter si tuat sub alio· Ista autem rō non possit assigna ri si locus esset tres dimensiones intra corpus existens·

Necesse quod dicere·

Hic ponit ratōnē scđe ꝓprietatis scꝫ q vnūquodqꝫ naturaliter quiescit in suo loco· et stat ratio in hoc quia partes naturaliter quiescūt in suo to to· et materia naturaliter quiescit sb sua forma sed locatum habet se ad locum sicut ps ad totuꝫ et sicut materia ad formam ergo locatū natura liter quiescit in suo loco· Minor patet quia vnū quodqꝫ imperfectum habet ratōem partis et rō nē materie in ordine ad perfectum· cum ergo lo catum semp sit imperfectum in ordine ad locum siue corpus locans· ergo locatum habet ratōem partis et imperfecti· et locus habet rationem to tius et perfecti· et hoc patet in elemētis· qr supius elemētū qđ ē loc⁹ inferioris ꝯpat ad iferi⁹ sicut act⁹

ad potentiam et inferius ad superius sicut poten-
tia ad actum. Maior patet quia unūquodqꝫ qui-
escit in illo in quo conservatur. sed pars cōserva-
tur in toto ergo.

Arguitur Superius elementū nō est plus in actu ꝙ̄ inferi⁹. nec inferius est plus in potentia ꝙ̄ superius. qꝛ sunt equaliter adinvicem trāsmutabilia vt pꝫ scđo de generatōne. Dicendū ꝙ elementa pñt dupliciter capi. Uno modo absolute ex parte matie et sic vnū elementū est in potentia ad alterum et ecōtra. quia materia superioris elementi potest subesse forme inferioris elementi. Alio modo capiūtur elementa quātū ad intentōem nature ꝙ̄ generat vnū ex alio. et sic inferius elementū est in potentia ad superius. et non ecōtra. quia natura semꝑ intendit quod melius est. sed melius ē superius elementū generari ex inferiori ꝙ̄ ecōtra. Et hoc est quod dicit aresto. in pmo de generatōne. ꝙ tūc est generatō tristis siue ꝓm q̄d. quādo generatur inferius elementū ex superiori. quia tūc imꝑfectum generat ex pfecto. sed tunc est generatio dulcis et simpliciter. qñ superius elemētuꝫ generatur ex inferiori. quia tunc pfectum generatur ex imꝑfecto.

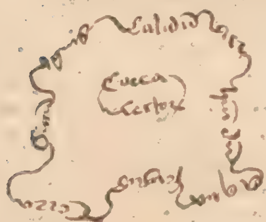
Queritur Utrū iste ꝓprietates sint bene assignate. Dicendū ꝙ sic. et ratio est. quia vnūquodqꝫ naturalit̄ appetit pfici. et ideo in omnibus rebus creatis est appetitus naturalis. qꝛ ergo locatum accipit suam pfectōnem et cōservatōnem ex loco. ideo naturaliter tendit et movetur ad suū locū. Sꝫ eiusdem tōnis est moveri ad terminū et quiescere in termino. ergo sicut aliquid naturaliter tendit in suū locuꝫ. ita naturaliter quiescit in eo. et quia natura non deficit in necessarijs. iō rebus indita est inclinatō naturalis vt moveant ad suū locum. et quiescant in suo loco. Ex quo sequitur ꝙ ex prima ꝓprietate pt inferri scđa. qꝛ eniꝫ res naturaliter ferūtur ad sua loca. iō quiescūt naturaliter in suis locis.

Arguitur Nūqꝫ aliquid est in ꝓprio loco ꝑ violentiam. ergo nō est verum ꝙ aliquid naturalit̄ est et cōservatur in ꝓprio loco. Añs ꝓbatur de lapide sursum proiecto et ibi cōservato ab aere. Dōm ꝙ duplr dicitur aliquis locus ꝓprius. Uno modo capiendo locum materialit̄ scꝫ ex pte superficiei circūscribentis. et sic potest aliquid esse in loco ꝓprio per violentiā. qꝛ pt in illo loco pcise circūscribi. et sic non est intelligenda prima ꝓprietas. Alio modo dicitur aliquis locus ꝓprius ex pte virtutis cōservatiue. et sic semꝑ aliquid quiescit ī loco ꝓpo naturali. et etiam movet ad locū ꝓpriū naturaliter. sic eñ aer nō potest esse locus ꝓprius ipsi⁹ lapidis sed terra.

Arguitur Locus ꝓprius est cōtrari⁹ ipsi locato ergo nō conservat locatum. Añs ꝓbatur. quia vnū elementuꝫ locat alterum. et tamen elementa cōtrariantur. Dicendum ꝙ elementa ~~prima~~ pñt capi dupliciter. Uno modo ꝓm contrarias qualitates. et sic alterāt se mutuo et non locant se. sicut ignis cōtrariatur aeri in siccitate. Alio mō accipiunt elementa ꝓm ꝙ habent adinvicē aliquā ꝓportionem vel cōuenientiam. et sic locant se mutuo. Illa autem ꝓportō accipitur ex quatuor. primo ex formis substantialibus elemētoꝝ. quia sicut res habent ordinem naturalem. ita forme substātiales rerum. cū ergo elementa habeant ordinē naturalem etiā forme substātiales habent ordineꝫ naturalē. Scđm est situs et natural' ordo ptiū vniuersi. quia ex institutōe autoris nature superiora semꝑ cōservāt inferiora. Tertiū est virtus influxa a primo locāte scꝫ celo. quia virt⁹ illa accepta in superiori elemento locat inferius elementum. Quartū est qualitas symbola. qꝛ q̄uis elementa alterāt se ꝓm qualitates cōtrarias. non tamen ꝓm qualitatem symbolam. i. cōuenientem. Exempli grā ignis et aer locant se. et conuenit ignis cū aere ī vna qualitate scilicet ī caliditate et aer cōuenit cū aqua in humiditate. et aqua locans terram cōuenit secū in frigiditate.

Arguitur Nihil movet qñ est in ꝓprio loco. sed multa entia naturalia sunt in ꝓprio loco. ergo male dictum est in ꝓprietate ꝙ vnūquodqꝫ ens naturale fertur naturaliter ad suū locū. minor patet de terra q̄ est in loco ꝓprio. Dōm ꝙ in ꝓprietate dicebat ꝙ vnūquodqꝫ ens naturale fert naturaliter in suum locū. vbi fert dat significare aptitudinē. q̄a alias nō esset ꝓprietas. ex quo accipit ꝙ ꝓm aptitudinem ens naturale fert ad suū locum q̄uis ergo terra non ferat ꝓm actum ad locum tamen ꝓm naturalem aptitudinē.

Arguitur Videt ꝙ etiam ꝓm naturalem aptitudineꝫ terra nō moveat ad locum. quia dicit aresto. scđo celi ꝙ



terra est immobilis et habet ratonem centri ergo nō mouet. ¶ Dōm q terra capitur dupliciter Uno mō ſm ptes et sic manifestum est q terra est mobilis ꝑmo sepe mouet. Alio mō accipit terra ſm totū. et tūc accipit adhuc dupl'r. Uno mō ſm se et absolute et sic vtriqz terra ē mobilis q̄a dicit aristo. primo celi q si essent plures mundi terra vni9 mūdi mouetur ad terram alteri9 mūdi. Alio mō accipit terra in rōne centri quia est centrū mūdi et sic vtriqz est immobilis. si eñ moueretur nō maneret centrū. quia de rōne centri est q equalit' distet ab omni pte circūferentie si ergo tota terra moueret tunc plus accederet ad vnā ptem circūferentie q̄ ad aliam.

Arguitur Aqua q̄nqz ascēdit extra suū locum vtz in generatione fontiū in altitudine montiū. ergo videtur q nō vnūquodqz naturaliter feratur ad suū locū ¶ Dōm q est duplex motus aque aliquis est q̄ conuenit sibi ſm naturā ꝓpriam. i. ſm ꝓpriā formā substantialem. et sic aqua semp descēdit et nō ascendit quia ex ꝓpria natura habet locum suū circa terram qui est locus deorsum. Alius ē motus aque q̄ ꝯuenit sibi preter ꝓpriam naturā et ſm naturam cōem. et sic aqua q̄nqz ascendit sicut patet ī motu effluxus maris ille eñ motus aque ꝯuenit ex hoc q aqua obedit lune ad motū eius. et iō in augmēto lune effluit et in decremēto lune refluit. Q̄nqz fit ille motus ad replēdum vacuū sicut fit in generatiōe fontiū. quia oz q aqua cōtinue fluat ad aliū locū montis etiā ascendendo ne in mōte vacuū pmittat.

Arguitur Celum est in ꝓprio loco et tñ non quiescit in suo loco naturali. quod est ꝯtra scdām ꝓprietatem ¶ Dicēdum q duplr' aliqd est in loco ꝓprio. Uno mō sic quia acq̄siuit talem locum p motū. et sic grauia et leuia sunt in ꝓprijs locis et quod sic ē i loco ꝓprio quiescit in loco. Alio mō aliqd est in loco ꝓprio q̄d nō acquisiuit p motum. et sic celum ē in ꝓprio loco. et quod sic est in ꝓprio loco nō oportet q quiescat in eo. Ratō diuersitatis est. q2 vbi q̄es acquirit p motum ibi quies ē pfectio finalis mobilis. Sed vbi quies nō acquirit p motū ibi quies nō est pfectō mobilis sed ipse motus. Sic autē est de celo q2 p motum celi celum ordiatur ad cōsuādū et ad generādū gn̄abilia corporalia

Arguitur Ignis i sua spera mouet circulariter et tñ acquirit locum p motum sursum. ¶ Dōm q est duplex motus in aliquo corpe. aliquis est motus q̄ oritur ex ꝓpria natura mobilis et talem motum nō hz corpus in ꝓprio loco. si tale corpus acq̄rit locum p motum sicut dictum est. alius est motus pter naturam ꝓpriam qui tñ fit ſm naturā vlem et sic ignis mouetur in ꝓprio loco circulariter. quia ille motus ꝯuenit sibi ex quo subditur īfluxui corporum celestium.

Arguitur Terra quiescit sup aquā et tñ naturalis locus terre est īfra aquam. ergo nō vni quodqz quiescit in suo loco naturali ¶ Dōm q est duplex locus ipsius terre. vnus est q̄ ꝯuenit sibi ſm naturā suam ꝓpriam et tūc terra quiescit sub aquis sicut ꝓbat argumentum. Alius est locus terre q̄ debetur sibi ex ꝓuidētia nature vlis que natura intendit bonū totius vniuersi et omniū ptiū ei9 et sic necesse est terram ſm aliquas ptes eleuatam esse sup aquas quia sunt aliqua animalia in vniuerso que nō pñt viuere sub aquis. et ꝓpter illa animalia necesse fuit aliquā ptem terre esse eleuatam supra aquas. sicut sunt animalia respirantia que nō pñt viuere in aquis.

Arguitur Si vnūquodqz est in ꝓprio loco tūc mixtum deberet eē in quatuor locis. quia habet in se naturam quatuor elementoꝝ. ¶ Dōm q mixtum nō mouet ſm quodlibet elementum. sed solum ſm elementum p̄dominans in mixto quod est terra. Contra hoc arguit in mixtione debet esse equalitas elementoꝝ ergo vnū elementū non predominat alijs. ¶ Dōm q est duplex ꝓportō. s. arismetrica que sumit ſm eandē q̄titatem et sic nō est ꝓportio elementoꝝ in mixto. quia si eēt tm̄ de q̄titate ignis sicut ēe tūc ignis statī ꝯsumēt trā aq̄m et aerem. Alia est ꝓportio geometrica que sumit ſm equalitatem virtutis. et sic est equalitas elementoꝝ in mixto quia est tm̄ de igne i mixto q̄tum sufficit ad terrā existentem in mixto Sed cōtra ergo nō debet mixtū plus moueri deorsū q̄ sursum quia elementa sunt equalis virtutis in mixto. ¶ Dōm q motus localis nō sequit virtutem elementoꝝ sed q̄titatem et quia est plus de q̄ātitate terre in quolibet mixto saltem pfecto. ergo omnia mixta pfecta mouentur deorsum.

Eodem autē modo.

Postq̄ aristo. determinauit de loco. Consequen

tēt determinat de vacuo. et ratō ordinis est quia
locus habet se ad vacuū sicut habitus ad priua
tōnem quia spaciū plenū corpore vocatur loc⁹
et spaciū sine corpore vocatur vacuū. Dicit ergo
aresto. q̄ ad naturalem phm̄ spectat determinaē
de vacuo sicut de loco. secūda rō quia locus ꝛ va
cuū sunt idem ꝑm rē q2 spaciū non habens in se
corpus vocatur vacuum. sed spaciū habens in se
corpus dicitur locus. cum ergo sit idem spacium
quod quādoq3 habet in se corpus et quod q̄nq3 ē
sine corpore ergo sunt idem ꝑm rez siue subiecto.

Incipere at oportet.

Hic ostendit quo ordine determinandū est de va
cuo et dicit q̄ oportet incipere ex ratōnibus eoꝝ
qui dicūt vacuū esse et etiam qui dicūt vacuum
non esse. Et etiam oportet dicere quid ꝑm cōmu
niter opinantes ad ratōnem vacui ptineat. et
hoc facit aresto. in textu āteq̄ veritatem defini
net. quia primo ponit ratōnes eorum qui ponūt
vacuū non esse. Et secūdo ponit ratōnes eorum
qui dixerūt vacuū esse. tertio ponit opinionem pi
tagoricoꝝ qui innaturaliter locuti sunt de va
cuo.

Alij quidem igitur.

Hic ponit rōnem eorum qui ponebant vacuum
non esse et de numero eorū fuit anaxagoras. et
arguebant sic aer aliquid est ergo vacuū nō est
ꝯña tenet quia illa que dicuntur cōmuniter va
cua sunt plena aere. Antecedens ꝓbant dupl͛.
primo ꝑ vesicas inflatas aere quia vesice infla
te aere sustinent magnū pondus in aqua quod
nō sustinerent nisi essent inflate aere. sed q̄cquid
sustinet pondus hoc est aliquid ergo aer aliquid
est. et ꝑ cōsequens vacuū nō est. Secūdo sic pro
bant antecedens quia hoc est aliquid quod impe
dit introitū aque ad vas sed aer inclusus in ali
quo vase impedit introitum aque nisi aer prius
exeat sicut patet in clepsedris quibus nō potest
repleri aliquod vas nisi aer prius exeat.

Queritur

Utrū ista ratō sit sufficiēs ad ꝓbandum vacuū nō eē.
C Dicendum ꝑm arestotilem q̄ ista ratō nō est
sufficiens quia aliqui ponebant vacuū extra ce
lum extra quod nullum est corpus. ad sufficient͛
ergo ꝓbandum q̄ vacuū non est oportet ostēde
re q̄ nō sit aliquod spatiū absq3 sensibili corpo
re. tūc enī sufficienter ꝓbatur q̄ vacuū non est.

Sed affirmantes eē.

Hic ponit aresto. ratōnes ponentiū vacuū esse
Circa quod sciēdū q̄ ponētes vacuū esse sunt di
uersificati. quia aliqui ponebant vacuū separatū
a corporibus sicut si diceremus aerem qui distat a
corporibus esse vacuū. Alij dicebant vacuū esse im
bibitum corporibus sic q̄ non distaret a corporibus
nisi ꝑm situz sicut si diceretur q̄ corpora haberēt
intra se quasdam vacuitates sicut nūc spongea
habet multa foramina que videt͛ esse vacua. Isti
tamen in hoc ꝯuenīūt q̄ sunt naturaliter locu
ti quia ꝓcedebant ex ratōnibus naturalib⁹ ꝛ na
turalibus motibus corporum. Ponit ergo primo
rōnem ponentiū vacuū esse separatum a corporibus
Et est ista si mot⁹ local͛ est vacuū ꝛ separatum
a corporib⁹ s3 motus local͛ ē. ergo vacuū est separatū a
corporibus ꝯña tenet ꝛ maior probatur quia qd̄
mouetur localiter vel mouetur ad spaciū vacuū
et sic habetur ꝓpositum vel ad spaciū plenū. sed
hoc est impossibile. quia sic duo corpora essent in
uno loco quia corpus quod prefuit et corpus qd̄
aduenit essent simul sed hoc est impossibile quia
tūc puissimus. i. minimus locus reciperet maximuz
locatum quia ea ratōe qua duo corpora essent in
eodem loco possunt etiam esse tria corpora in eo
dem loco et centum et mille et sic locus non eēt
equalis locato.

Mellissus qdem igit̄.

Hic arest. subdit quomō mellissus arguebat vtē
do predicta ratōne et dicit q̄ mellissus concede
bat predictam cōditōnalem sc3 si motus localis
est vacuū est. sed arguebat ex opposito cōsequen
tis ad oppositum antecedētis sic sc3 si motus lo
calis est vacuū est sed vacuū non est. ergo mot⁹
localis non est. et sic ipse posuit totum ens im
mobile.

Alio vero modo quia

Hic ponit ratōnes dicentiū vacuū esse imbibitū
corporibus et sunt tres ratōnes. prima est cōden
satō est ergo vacuū est imbibitum corporib⁹ ꝯña
tenet quia in cōdensatōe partes cōueniūt ꝛ vni
untur vel ergo in illo in quo cōueniunt fuit ꝓus
vacuū et sic habetur ꝓpositum vel fuit ibi plenū
et sic duo corpora essent simul in eodem loco. q̄a
ille partes aduenientes essent simul cum corpo
re quod preexistebat. exemplum ē in spungia qn̄

cōprimitur tūc ptes vniūtur. vl ergo ille partes vniūtur in vacuo et sic est vacuū vel vniūtur in pleno et tūc illud corpus est simul cū ptibus spō gie.

Amplius autē et au

Hic ponit scđa rō que est augmētatio est ergo vacuū est. ɔña tenet qꝛ in augmētatōne alimētū recipitur in aliq̄. Vel ergo in illo loco vbi recipitur alimentū fuit prius vacuū et sic habetur ppositum vel fuit ibi plenū et tūc duo corpa erūt in eodem loco qđ est impossibile ergo vacuū est. Tertia ratō sumit ex quodam experimento q̄a expertum est q̄ vas plenum cineribus tm̄ recipit de aqua ac si nō essent cineres impositi qđ esse nō posset nisi ptes cinerū distarent abinuicē p poros vacuos ergo in cineribus sunt pori vacui ergo vacuū est imbibitū corpibus.

Esse autem affirmāt

Hic ponit opinionē phorum innaturalit̄ loquentiū et dicūtur innaturaliter locuti pter duo. pmo qꝛ non pcedebant ex naturalib⁹ rōnib⁹ sicut alij phi ponētes vacuū. Scđo qꝛ equoce loquebātur de vacuo qꝛ dicebant distinctōnem rerū esse vacuū. Fuit ergo opinio istoꝝ illa q̄ vacuū igrederetur ptes vniuersi a quodā infinito spiritu quem ponebant extra celū et illud vacuū sic igrediens vniūsum distingueret res vniuersi abinuicem et sic distinctio rerum esset vacuū. et q̄a distinctio primo inuenit in numeris ponebant vacuū primo esse in numeris distinguens vnitates abinuicem. Et est cōsiderandū q̄ arest. postea de ista opinione nihil ꝓsequit eo q̄ omnino equoce vsi sunt noie vacui et extra cōem vsum loquentū phorum.

Queritur Vtrū ista positō pithagore possit aliquo mō sustineri. Dicendum q̄ pt sustineri ſm similitudinē qꝛ extra celū est infinitus spūs scꝫ deus qui suo flatu id ē sua opatōne distinxit res abinuicem vacuo id ē negatōe. que negatō dr̄ vacuū qꝛ non est ens reale et non est ens ſm primas acceptōnes entis. Et similr̄ ista opinio pt intelligi ſm vulgares. qꝛ vulgares etiam distinguunt res abinuicē per vacuū. i. p aerem mediū quē ipsi dicūt vacuū.

Queritur Vtrū impossibile sit duo corpa esse in eodem loco. Dōm q̄ dupliciter aliqđ est impossibile. Vno mō simpliciter quia scꝫ p nullam potentiam fieri potest. et sic hoc dr̄ impossibile qđ implicat cōtradictōnem. qꝛ qđ implicat cōtradictōem p nullam potentiam fieri pt. etiam si sit diuina. Cuius rō est. qꝛ illud qđ ē nihil nō potest cadere sub aliqua potentia cū obiectū potentie ē esse et per ɔñs aliqđ. sed qđ implicat cōtradictōnem est nihil. ergo nō potest esse obiectū alicuius potentie. Alio mō aliquid ē impossibile ſm qđ quia .s. nō cadit sub potētia creature. et sic dicit arest̄o. alibi q̄ impossibile est accn̄s esse sine subiecto. et rō istius diuisionis est. qꝛ deus habet eēntiam infinitam et p ɔñs potentiā infinitam. qꝛ potētia et eēntia adinuicem se cōsequūtur. et id q̄cqđ aliquo mō habet rōem entis hoc pt fieri a deo. sed creatura habet potētiam finitam. qꝛ habet essentiam finitam. et ideo aliqđ potest cadere sub potentia diuina qđ nō cadit sub potentia creature. Per hoc ergo ad questionē dōm est q̄ duo corpora eē in eodem loco est possibile p potentiam diuinam sed non p potentiā creatam. prima pars sic pbatur quia duo corpa esse in eodem loco nō implicat cōtradictōnem qđ sic patet. qꝛ ex diuersis principijs sumitur vnitas loci et vnitas corporis. qꝛ vnitas corpis sumit ex vnitate materie que est principiū indiuiduatōnis. sed vnitas loci sumit ex vnitate situs et diuersitas loci ex diuersitate situs. Et q̄a eē in loco circūscriptiue sicut nūc loqmur de loco cōuenit alicui ex pte situs inde est q̄ de⁹ pt conseruare aliqđ corpus sub sua materia et separe situm ab illo corpe. et tūc poterit hoc corpus eē cū alio corpe in eodem loco. Ex quo eīn situs nō est de rōne corporꝭ sed solū q̄dā cēditio aduenīēs corporibus p cōparatōem ad locū extrinsecū iō pt deus absoluere situ ab aliquo corpe et erit h⁹ corp⁹ cū alio in eodē loco.

Arguitur Situs est de rōe q̄titatis sed si duo corpa sunt i eodē loco manebūt q̄ta qꝛ corpa. et p ɔñs nō pt situs ab eis separi. Dōm q̄ duplex ē situs alis quis ē situs de genē q̄titatis ſm quē q̄titas dr̄ habere positōem in ɔtinuo. et ille situs significat ordinem ptiū in toto. et sic ɔcedit q̄ tal' situs nō pt separi a corporibus naturalib⁹ et etiam si duo corpa sunt in eodē loco hn̄t vtiqꝫ talē situꝫ. Alius est situs de pdicamēto positōis vel situs q̄ significat ordinē ptiū ad totū et ad locū. et talis sit⁹ nō est de rōne q̄titatis. qꝛ ille situs facit aliqđ corpus eē in loco circūscriptiue et sic est dōm q̄

Quartus.

hoc corpus q̄d est cum alio in eodē loco separat̄ a tali situ. et sic corpus xp̄i in ascensu ad celos fu it simul cū corporibus celestibus. Et hoc iō q̄ cor pus celeste est indiuisibile ergo nō p̄t cedere cor pori q̄d aduenit sibi. oportet ergo q̄ corpus xp̄i fuit sil̄ cum corpore celesti. sic etiā xp̄s exiuit vte rum virginis atq̄ intrauit ad discipulos ianuis clausis.

Arguitur. Deus nō p̄t separare p̄priā passionē a suo subiecto ſ; situs de p̄dicamento positionis est p̄pria passio corporis. ergo nō p̄t a corpore separari. ¶ Dōm q̄ est duplex passio quedā est q̄ oritur p̄cise ex princi pijs intrinsecis alicuius nature sicut risibile dici tur passio hoīs. et sic est verū q̄ talis passio nul lā potest separari a suo subiecto p aliquā potētiā. Cuius rō est quia talis passio est naturalis subie cto et ex principijs subiecti fluit. et principijs ma nētibus nō p̄t talis passio nō esse. Alia est pas sio alicuius q̄ orit̄ in aliquo subiecto p cōparatiōem ad aliq̄d extrinsecū sicut visibile dr̄ passio colo ris q̄ oritur ex colore p cōparatōem ad potentiam visiuā et eo mō situs dr̄ esse passio q̄titatis q̄ oritur a q̄titate p cōparatōem ad locū extrinsecū et talem passionē p̄t deus separē a subiecto quia nō oportet tūc subiectū variari absolute ſ; suffi cit ip̄m variari in ordine ad extrinsecū et hoc fit p ablatōnem illius extrinseci. ¶ Ex quo vlteri⁹ patet scd̄a ps sc; q̄ nō p̄nt esse duo corpa in eo dem loco p potētiā naturalē siue creatā q̄ potē tia creata nō p̄t immutare naturalē p̄prietatē rei cū ergo situs naturalit̄ oriat̄ ex q̄titate non p̄t imutari p potentiā creatā. Potest tamē im mutari p potentiā increatā sc; diuinam. q̄ sicut potentia diuina ē institutrix nature. ita p̄t etiā mutare ea q̄ sequūtur naturā. et iō p potētiā di uinā p̄t fieri q̄ sint duo corpa in eodē loco.

Arguitur. Si duo corpa eēnt in eodē loco tūc eēt penetratō dime sionū. sed illa est impossibilis ergo duo corpa nō p̄nt esse in eodē loco. ¶ Dōm q̄ dimensiones ſi ue q̄titates p̄nt capi dupliciē. Uno mō ſm q̄ ex eis orit̄ situs de p̄dicamēto q̄titatis. et vlterius situs de p̄dicamēto positōis. et sic impossibile est dimēsiones se penetrare et eē simul. Alio mō ac cipiūtur dimēsiones siue q̄titates ſm q̄ ab eis absoluit̄ situs de p̄dicamento positōis. et sic p̄nt dimensiones se penetrare sine aliquo incōuenie ti. q̄ repugnātia penetratōnis dimēsionū ex hoc

est q̄ tales dimēsiones hn̄t ordinē ad locum. Si ergo ille ordo absoluat̄ nō est incōueniens dime siones esse simul. et hoc p̄t fieri p potentiā diuinā sicut dictū est. et sic possibile est deo facere pene tratōnem dimēsionū et nō est possibile potentie create.

Arguitur. Radij solares sil̄ sunt cum alijs corporibus ergo duo cor pora sunt sil̄. ¶ Dōm q̄ radij solares non sunt corpa sed sunt accīna. q̄ radij solarēs sunt eiusdē nature cū luie sed maifestū est q̄ lumē est accīs sicut patet in scd̄o de anima.

Arguit̄. Duo puncta p̄nt esse sil̄ similit̄ et due superficies ergo duo cor pora sunt sil̄. ¶ Dōm q̄ non p̄nt vnq̄ due q̄ti tates esse sil̄ ſm q̄ hmōi. sed bn̄ p̄nt esse sil̄ ex trema q̄titatis. et iō duo p̄ncta p̄nt esse sil̄ quia sunt extrema duaꝝ linearꝝ et due linee p̄nt eē si mul. q̄ sunt extrema duaꝝ superficierū et due sup ficies p̄nt esse simul q̄ sūt extrema duoꝝ corpo rum. Et nō p̄nt duo corpa eē simul. q̄ corpa nō sunt extrema aliq̄rū q̄titatū. et iō si duo corpa eēnt simul tūc eēnt simul ſm oēm dimensionē et ſ; oīa ſm p̄funditatē q̄d est impossibile ſm po tentiam nature sicut dictum est.

Arguitur. Si duo corpa p̄nt eē in eo dem loco g° totū vniuersū p̄t esse in vno grano milij. pbat̄ q̄ qua rōe duo corpa sunt in eodē loco eadem rōe et mille milia et sic deinceps. ¶ Dōm q̄ corpa vniūsi capiunt̄ dupliciē. Uno mō q̄tum ad materiā acceptā ab solutē. et sic nō repugnat totū vniūsum esse sub pua q̄titate q̄ materia de se nec ē qualis nec q̄ta septimo methaphisice. et iō habere magnā q̄ titatem vel puā nō repugnat materie. Alio mō capiūtur corpa vniuersi ſm formas substantia les. et sic repugnat corpa vniūsa esse sub quātī q̄ pua q̄titate q̄ forme reꝝ nō p̄seruantur nisi in determinata materia hn̄te certam q̄titatē.

Arguitur. Si duo corpa eēnt in eodē loco tunc idē accīns etiā nu mero eēt in diuersis subiectis. sequela patet q̄ lo tus cāt vbi. g° idem locus cāt idem vbi. ſ; g° sūt duo corpa in vno loco tūc erit vnū vbi in illis du obus corporibus. ¶ Dōm q̄ illud corp⁹ q̄d recipit̄ in eodē loco cū alio corpe nō h; in se vbi. Et rō ē q̄ absoluit̄ a loco et h; locū alterius corpis in q̄ recipit̄. et iō illud corpus in q̄d aliud recipit̄ ē in loco et h; in se vbi. Exempli grā. si corp⁹ humanū

est in eodem loco cum corpe celesti tūc corpus celeste est in loco et nō corpus humanū quod recipitur penetratiue in corpus celeste. et sic corpus celeste habet in se vbi et nō corpus humanū.

Arguitur In ferro ignito est simul ferrū et ignis et sūt duo corpa. ergo sunt duo corpa simul in eodem loco. Dōm q in ferro ignito nō sunt duo corpora sed est tm̄ vnū corpus substantialiē scz ferrū et aliud corpus virtualiter tm̄ et nō substantialiē scz ignis. Et si dicatur ferrū ignitum generat ignem ergo habet in se substantialiē ignem. qr nihil generatur nisi a suo simili. dōm q dupliciter aliquid generat ignē scz principaliē et instrumētaliter. dr ergo q illud qd generat principaliter est ignis. sed qd generat ignē instrumentaliē pt esse calor in q̄ saluat virtus ignis et sic est de ferro ignito qr calor exñs in ferro ignito generat ignem in stramie vel in alia materia nō pncipaliter sed instrumentaliter. et simile est de semine desciso ab aliquo animali qr semē nō est animal et tm̄ generat aial quia in semie est virtus ipsius animalis a quo defundit et grā illius virtutis semen instrumētaliē generat

Queritur Utrū idem corpus pt ee in diuersis locis per quācūqz potentiam. Dōm q nō pmo hoc simplr est impossibile implicans ɔtradictōem / qd sic patet qr si idem corpus sit i diuersis locis tunc hoc corpus erit idem et nō idem. q sit idem corpus supponit in q̄sito et tm̄ si est in diuersis locis tūc hoc idem corpus erit duo corpa pbatur. qr locus circūscribit locatum grā q̄titatis. qr nō quante nō sunt in loco circūscriptiue. ergo vbicūqz sunt diuersa loca sunt diuerse q̄titates. ß q̄titas oritur ex pte materie ergo vbi sunt diuersa loca ibi est alia et alia materia. sed materia est pncipium indiuiduatōnis ergo vbi est alia maťia ibi est aliud corpus indiuidualiter. si ergo idem corpus est in diuersis locis erit idem corp9 et non idem qd implicat ɔtradictōem. Est tm̄ hic cōsiderandū q aliqui dicūt vbi solū esse relatōem locati ad locū sicut Scotus. et ille dicit vlteri9 q nō sit impossibile idem corpus esse in diuersis locis. qr idem corpus pt vtiqz habere relatōem ad diuersa loca. sed istud suppositū est falsū qr vbi nō dicit tm̄ relatōem de pdicamento relatōnis. quia sic nō esset vbi nouū pdicamentū. ß vbi dicit vnam absolutam et realem formā causatam ex circūscriptōe loci extrinseci sicut tradit autor sex pncipioꝝ. et ideo sic capiendo locum impossibile ē idem corp9 esse in diuersis locis.

Arguitur Corpus xpi est i diuersis altaribus. ergo idē corpus est in diuersis locis. Dōm q dupl͛ est aliqd in loco. Uno mō localiter et circūscriptiue et sic corpus xpi est in celo empirrio solum. Alio mō aliqd est in loco sacramētaliter. i. substātialiter ad modū quo aīa est in corpe. et sic corpus xpi ē in diuersis locis. Cōpatur tm̄ sic ad locū non p se sed p accīs rōne spēꝝ sacramentaliū. et illud contingit ex hoc qr corpus xpi sit in loco p conuersionē panis in ipsum qr ergo plures ptes panis cōuertūtur in idem corpus xpi ideo xps ē in diuersis locis substantialiē. Et esset simile si centum ligna transsubstātiarent in vnū lapidē. tūc idē lapis eēt in diuersis locis lignoꝝ. exēpli grā ponamus q sint sex ligna et si de9 cōuerteret illa sex ligna in vnū lapidem tūc ille lapis erit in vno loco localiter. sed in diuersis locis substātialiter si talia ligna sint in diuersis locis.

Ad quale autē se ha.

Postq̄ posuit opiniones de vacuo. hic ɔñt psequitur cōes opiniones de ipso vacuo. et primo ponit opinionem cōiter loquentiū. scd̄o ponit opinionē plōnis. quo ad primū dicit q oz primo accipe qd significet nomie vacui dicit ergo q antiq̄ ponebāt tres diffinitōes de vacuo. prima est vacuum est in quo nihil est. scd̄a vacuū est si quo nō ē corpus. tertia vacuū est in quo nō est tangibile corpus. Et ɔsiderandū est q iste diffinitōes ßm opinione antiquoꝝ coīcidūt ßm rem qr scd̄a seq̄tur ex pma et tria ex scd̄a. et hoc sic ptz qr ßm antiquos oē qd ē ē corpus. et iō idem ē dicere in q̄ nihil ē et in q̄ nō est corp9 et qr antiq̄ nō ponebāt celū distingui a q̄tuor elemētis dicebāt q omne corpus eēt corp9 tangibile.

Sed incōueniens ē.

Hic aresto. repbat tertiā diffinitōem qr illa repbata repbant etiā alie. et vult si vacuū est in q̄ nō est corp9 tangibile g° pūctū erit vacuū qr vbi est pūctū ibi nō est corp9 tāgibile ß hoc ē incōueniēs. Et qr vacuū dr puatiue g° necesse fuit addere q hoc ē vacuū in q̄ nō est corp9 aptū natum ē esse corp9. et ex hoc soluit dubitatō in textu de spaciū in q̄ est color vel sonus sit vacuū.

dicit ꝙ nō q² hoc spaciū nō est aptū natuꝫ susci pere corpus.

Alio āt modo in quo

Hic ponit aliā significatōem vacui ſm vsū pla tonicoꝝ et dꝛ ꝙ plō dixit vacuū eē in q̄ nō ē h° aliq̄d et ex hoc dixit materiā sine forma esse va cuū q² materia absq3 forma nō est hocaliq̄d q̄a fit hocaliq̄d ꝑ formā .et isti etiā dicebant maīā esse locū ſ; dr̄ne q² materia sub forma eēt locus. et materia sine forma eēt vacuū ſ; istud incōue nienter dꝛ vt dt aresto. q² oēs querūt locū ꝛ va cuū tanꝙ aliq̄d sepatū a rebus g° nō p̄t dici ꝙ vacuū sit materia eo ꝙ ipsa ē ps rei et rebus cō iūcta. Pꝫ hic est ꝯsiderandū ꝙ ista opinio p̄t itel ligi ꝑ similitudinē q² materia sine forma p̄t dici vacuū metaphorice q² est aliq̄d indeterminatum.

Deinde ponit aliā opinionē dicēs. ꝙ iō aliqb⁹ videbat eē vacuū q² locus est. quia sicut locus est spaciū cū corpe. ita vacuū ē spaciuꝫ sine corpe et isti dicebant vacuū eē ꝓpter motum localem.

Sed neq3 secūdum.

Postq̄ aresto. posuit opiniones de vacuo et dif finitōes ſm opinionē antiquoꝝ hic ꝯn̄r excludit vacuum esse et p̄mo facit hoc de vacuo sepato a corpibus. scd̄o de vacuo ibibito corpibus ibi sunt autē quidā. Circa p̄mū primo excludit rōes p̄dic tas ponentiū vacuū esse. et hoc facit non ꝑ mo dum vere solutōis. ſ; ꝑ modū instātie. Soluit ergo p̄mo rōnem ponentiū vacuū eē sepatum q̄ erat ista motus ē g° vacuū est. quā rōnem exclu dit dupl'r. primo q² nō est necesse ꝙ iō ois mot⁹ excludat n̄ ponēdo vacuū q² p̄t aliq̄d plenū alte rari ergo ad min⁹ alteratio q̄ est motus p̄t fieri sine vacuo. scd̄o etiā nō excludit omnis mot⁹ lo calis q² p̄t fieri ꝙ corpa submitēt se ꝑ motū lo calem ꝑ modū inspissatōis sicut apparet in cir culatōibus aque. et sic aliquid mouetur etiam plenū et non vacuū.

Cōtingit autem den.

Hic excludit rōnes ponentiū vacuū eē imbibituꝫ corpibus. et primo soluit rōnem de ꝯdensatōe et dicit ꝙ nō oꝫ ponere vacuū ꝓpter ꝯdensatōnem quia p̄t dici ꝙ ille locus in quē veniūt ptes ꝑ cō densatōnem fuit prius plen⁹ corpe subtiliori sed ꝑ ꝯdensasitōem elabit corpus subtilius et intrat corpus grossius. sicut pꝫ de spungia q̄ exn̄s in ae re habet foramina sua plena aere. sed posita in aqua illa foramina replētur aqua.

Et augmētatio non.

Hic excludit rōnem de augmēto et vult ꝙ non oportet augmentatōem fieri sp̄ ꝑ vnionē corpo rum adinuicem. sed fit q̄nq3 augmentatio ꝑ alte ratōnem sicut aqua calefacta augmentat ꝑ ca lorem sine additōe alicuius extrinseci. Et ē cōsi derandū ꝙ iste sunt solutōnes ad hominē quia rō de motu locali postea veracit̄ soluit.

Omnino autem et.

Hic excludit rōem de cineribus et dicit ꝙ illa rō impedit seipsam q² si vas plenū cinerib⁹ tm̄ reci peret de aqua q̄tū habet de cinerib⁹ tūc seq̄tur ꝙ illud vas plenū cineribus eēt totaliter vacuum q² recipit tm̄ de aqua q̄tum habet de cineribus.

Queritur

Quare vas plenū cineribus recipit multū de aq̄.

Rn̄m ꝙ hoc est ꝓpter tres causas. Prima ꝓ pter exhalatōem humidi aquei q² cineres de na tura sunt calidi. et ideo fit cōtinua exhalatō aq̄ imposite ꝓpter calorem cineꝝ. Scd̄a causa ē ꝓp ter siccitatē cinerū ex quo eīn sunt relicti ex calo re ignis sic h̄n̄t maximā siccitatem inter corpora nō ignea vel ignita et g° ꝯsumitur multa aqua in cinerib⁹. Tertia rō est porositas cinerū q² ci neres h̄n̄t poros amplos ſ; farina hꝫ poros obli quos et ergo ibi stati ꝑ infusionē aque claudunt et sic nō recipiūt tm̄ de aqua sicut cineres.

Quoniam autē non

Hic arest. inq̄rit veritatē de vacuo et ōn̄t vacu um nō eē sepatum et hoc p̄mo ex ꝯsideratōe mo tus. scd̄o sine ꝯsideratōne motus. Ex ꝯsideratōe motus ōn̄t dupl'r. Primo ꝯsiderando motū ab solute. Scd̄o ex pte velocitatis et tarditatis in motu. Circa primū ponit sex rōnes. Prima stat in hoc. natura ē causa motus localis g° non oꝫ ponere vacuū ꝓpter motū localē. Si g° vacuuꝫ esset cā motus localis. tūc ois motus localis eēt violent⁹ q² fieret a p̄ncipio extrīseco qd̄ ē vacuū

Amplius si est aliqd

Scd̄a rō est si ponat vacuū tūc nō erit rō assig nandi cām motus naturalis vel q̄etis. pꝫ quia corpus naturale mouet ad aliquē locū ꝓpter co uenientiam quā hꝫ cū tali loco sicut g̃uia deorsū

mouet qr cū eo 2ueniūt in gūitate et iō corpus discedit ab aliquo loco qr discōuenit cū eo in ali quo. ß ponēdo vacuū nō erit 2uemētia vel discō uementia corpoꝝ adinuicē. ergo corpus naturale nō mouebit nec quiescet.

Accidit autem diceti.

Tertia ratō si vacuū est tūc nullꝰ erit motus lo calis. qr ex hoc aliqu diceret terrā quiescē in me dio mūdi qr hꝫ equalē similitudinē ad oīs ptes circūferentie. et iō nō eēt causa quare magis mo ueret ad vnā ptem ꝙ aliā. Ex hoc sic arguit po sito vacuo corpus in eo positū equalē habebit si militudinē ad oēs ptes circūiacentes tali corpo ri. ergo tale corpus nō mouebit ꝯ sic auferet om nis motus localis.

Deinde quoniam om

Quarta rō est. Si vacuū est ergo nō erit motꝰ naturalis ꝛ si nō sit motus naturalis nullus erit omnino motus. et sic posito vacuo nullꝰ erit mo tus. prima 2ditōnalis sic pbat qr in omni motu naturali inueniūtur drīe positionū. sed i vacuo nō pūt eē drīe positōnū quia vacuū ē nō ens. ß nō entis nō sunt drīe. posito ergo ifinito remo uetur motus et etiā posito vacuo. Sed drīe qr posito infinito nullo mō ponūtur sursum ꝛ deor sum. Sed posito vacuo pūt poni sursum et deor sum nō tñ pūt abinuicem distinguī. Scda cōdi tōnalis pꝫ quia motus violentus est sicut pua tio motus naturalis. ß si non pt eē hitus non potest eē priuatō. sed pbatū est ꝙ posito vacuo nō potest eē motus naturalis gº nec violentus

Amplius nunc quidē

Quinta rō stat i hoc quia si ponat vacuū sepa tum tūc piecta nō poterūt moueri qđ est falsū vt ad sensum ptꝫ qr vtꝫ octauo huius ipsa mo uentur ex hoc ꝙ vna ps mouetur a piciente q̄ ps vlterius mouet aliā ptem donec cesset vtus piicientis in aere circa piectū. sed posito vacuo nō pt vna ps aliā moue cū tūc ñ erit aer i meº.

Amplius nullus ha.

Sexta rō si ponatur vacuū tūc nō erit cā quia etis rerū naturaliū. qr nō quiescūt magis i vna pte ꝙ in alia cū habeāt equalē hitudinē ad oēs ptes vacui. et sicut qnq̄ mouet in vacuo ita sp mouerent in vacuo. qr sic oporteret ꝙ corpus mo ueret in infinitū nisi occurrat ei aliqđ corpꝰ ipe diens motū eiꝰ qđ nō pt occurrē posito vacuo.

Amplius autē et ex.

Ostēso vacuo non eē ex pte motus ß oñt vacuū nō eē sepatū ex pte velocitatis et tarditatis in motu. Assignans pmo cām velocitatis et tardi tatis in motu et sunt due cause. prima ē diuersi tas medij qr aliqđ corpus eq̄ graue mouet velo tius p mediū subtiliꝰ ꝙ p mediū grossius. qr idē lapis mouet citius p aerē ꝙ p aquam. Circa qđ sciendū ꝙ mediū se pt tripliciē habere ad motū qnq̄ em̄ ipedit motū sicut qñ mediū mouet 2tra motum mobilis. vt qñ nauis mouet 2tra fluuiū impedit in motu a fluuio. qnq̄ etiā mediū nō im pedit motū nec iuuat sicut mediū qđ nō mouet. sed stat sicut aq̄ stagnalis. Tertō qualitas me dij impedit motū sicut dēsitas. et de tali loqtur ß aresto. Alia cā velocitatis et tarditatis ē figu ra mobilis qr corpus eq̄ graue mouet velotius p idē mediū si hēat figuram acutam ꝙ si habeat figuram latam.

Hoc quidem per qđ

Hic pbat vacuū nō eē sepatum ex pma cā. s. ve locitatis motus. et stat rō in hoc eadē est pportio medioꝝ in subtilitate et motus in velocitate si sumat velocitas motꝰ ex pte me dij. Sed medij vacui et pleni nulla ē pportio gº motꝰ facti in pleno et facti in vacuo nulla est p portio. Sed motus factꝰ in pleno fit in tpe. ergo motꝰ factꝰ in vacuo fit in nō tpe ß hoc ē impossi bile gº vacuū non est. maior pncipalis rōnis sic patet qr eadē est pportio in effectibus et causis sed subtilitas medij ē cā velocitatis motus gº q̄ lis est pportō medioꝝ in subtilitate tal erit p portio motuū in velocitate. minor pncipal rōis pbat qr ens et nō ens nō hñt pportionē ß vacu um negat corpꝰ gº non potest esse pportio medij pleni ad medium vacui.

Hic enim quidem.

Hic deducit istā rōem ad ipossibile. s. ꝙ ñ pt eē p portio inē motū sc̄ ñ in pleno et i vacuo. qđ sic p bat qr si eēt pportō tpis motus facti in pleno ꝛ in vacuo tūc seqret ꝙ in eq̄li tpe aliqđ mobile p trāsiret spaciū plenū ꝛ vacuū. qr si mobile ptrā seat aliqđ spaciū vacuū i aliq tpe tūc spaciū ple nū pt i tm̄ sbtiliari ꝙ etiā p spaciū plenū fiat

Quartus.

motus in equali tpe sicut fact⁹ ē p spaciū vacuū Et iterum quia hoc corpus plenū pt vlteri⁹ sub tiliari sic pt eē velocior motus p spacium plenū q̄ p vacuū qđ est impossibile.

Arguit̄ Impossibile est corpus indetmi nate subtiliari. pbat̄ qr nō ma neret substātia illius corpis qr si aqua multum subtiliaretur fieret aer et si aer multū sbtiliare tur fieret ignis. ¶ Dōm q corpa naturalia pnt duplr capi. Vno mō ſm ſpecialem rōez et sic est verum q nō pt aliqđ corpus in infinitum subti liari. qr sic nō maneret spēs corpis qr si aq̄ mul tū subtiliatur tūc sit aer 7c. Alio mō accipit corpus naturale ſm rōnem generis. et sic corpo ra pnt in infinitum subtiliari. i. indetminate q̄a adhuc manet ratō corpis q̄uis nō ratō illi⁹ cor poris: Similiter dicit aresto. septimo hui⁹ q cor pora pnt adinuicem cōtinuari quod etiam verū est ſm cōem rōem corpis.

Secundū autem ho.

Hic ponitur alia causa sumpta ex rōne veloci tatis motus. et stat in hoc si esset vacuū nō pos set dari ratō quare corpa eque grauia habentia diuersitatem in figuris mouerentur velocius et tardius. hoc em̄ ztingit quia corpus habens la tam figurā pt min⁹ diuidere mediū q̄ hñs acu tam figurā. Sed posito vacuo nō erit mediū. et ideo nō poterit illa cā velocitatis et tarditatis assignari.

Queritur Vtrū graue simplex posi tū in vacuo moueť subito vel successiue. ¶ Dōm q ista q̄stio mouetur oc casione illius quod dicitur in textu q si esset ali quod spaciū vacuū tūc p tale spaciū mobile mo ueretur in instanti quia non esset causa tardita tis in motu scz ex pte medij. Quāuis em̄ ista q̄ stio presupponit impossibile scz q vacuū sit quia tamen ad impossibile nō sequitur quodlibet ideo queritur ista questio. ~~Si scz ponatur vacuū tūc p tale spaciū vacuū fieret motus in instāti sicut dicit aresto. et notāter queritur de graui simpli ci quia in mixtis non habet ista questio locū ibi em̄ fieret motus successiu⁹ ex pte illorum corpo rum que simul sunt in mixto.~~ Ad questionē igit dōm est q tale graue simplex positum in vacuo moueretur successiue. quod sic pbatur quia q̄ñ aliquis effectus dependet ex pluribus causis tunc potest talis effectus impediri ex absentia cuiuslibet cause. sicut homo depēdet ex anima et corpe ex efficiēte et fine absente ergo aliqua cau sa non fit homo. sed successio motus dependet ex pluribus causis ~~quarum vna est eentialis. s. suc~~ cessio tminoꝝ in motu locali oportet em̄ in mo tu esse duos tminos et successionē inter illos du os tminos quia nō pt mobile eē simul in tmino a quo et in tmino ad quē qr hoc implicaret ztra dictōez. q̄a motus in tmino a quo nō est vel nō est pfectus. motus vero i tmino ad quē est perfe ctus sed impossibile est idem eē pfectū et impfe ctum. et sic patet q implicat ztradictōem motū quēcūqz eē in instanti. Idem patet ex arest. sexto huius qui dicit q hoc dr̄ moueri qđ aliter se ha bet nunc et pus ergo oportet in omni motu esse nūc et prius sed nūc 7 pus significant multa in stantia et inter duo instantia ē tps mediū ergo necessario motus est successiu⁹. et istud etiam in telligendū est de motu substantiaꝝ sepatarū q̄ uis hoc fiat alio mō. Est āt alia cā successionis motus accñalis. s. retardatō medij. mediū enim p quod mouetur mobile retardat motū quia ne cesse est hoc mediū diuidi. si ergo graue simplex ponatur i vacuo tūc tollit scđa causa. s. accñalis successionis motus. sed adhuc remanet cā successi onis motus eentialis. et ideo adhuc manet mo tus successiu⁹ Ex quo patet q impossibile est ali quid moueri in instanti. quia sic in eodem instan ti eēt in tmino a quo et in tmino ad quem et per zñs nō moueretur cū de rōne mot⁹ sit successio. Et simile est de motu angeloꝝ quia q̄uis ange lus possit moueri in duobus instātib⁹ absqz me dio impossibile est tamē ipsum moueri in vno in stanti.

Arguitur Phs concludit in textu q graue simplex vel aliquod corp⁹ positū in vacuo moueť in instanti ¶ Dōm q ratō phi pcedit ex aliquo falso supposito ab antiquis. illo em̄ supposito seqretur ratō in ve ritate. Et est ista suppositō q sola causa successi onis motus est mediū. et si hoc est verū ergo ab lato medio nō est causa successionis motus. sed hoc nō est verū q medium ~~nō est~~ causa eentialis successionis motus sed ē bene cā accñalis.

Arguitur Omne corp⁹ naturale nō impeditum non distās p mediū a suo loco est in eo. sed graue simplex po situm in vacuo non est impeditum nec distans p medium a loco et est corpus naturale. g⁹ ē in

suo loco. ¶ Dicendum q̄ duplex est mediū scilicet corpale et tale mediū nō est inter corpus natu-le graue suū locū posito vacuo. Aliud ē mathematicale et situale et hoc ē mediū distātie. et tale ē inter corpus naturale et suū locum q2 lapis sursū detentus in vacuo non est simul cum terra ad quā naturalit̄ mouetur lapis. et ideo oportet q̄ mobile successiue relinquat t̄minū a quo et successiue deueniat ad t̄minū ad quem quia in illo instanti in quo graue est in termino a quo nō est in termino ad quem.

Arguitur.

Lumen ab instanti mouetur ab oriente in occidens ergo etiam graue simplex positum in vacuo mouebitur in instanti. Consequētia tenet a simili. ¶ Dicendum q̄ nō est simile de lumine et de corpore. quia lumen est accn̄s non habens situm. et ideo nō repugnat ipsum diffundi ab instanti. sed corpus hz ex sua natura situm. et ideo repugnat ipsum in instanti moueri. quia nō potest in istanti habere oppositos situs quādo eñ lumen diffūditur a corpore luminoso tūc nō est ordo temporis inter lumen et diffusionem eius. sed solum ordo nature. Sed in successione corporū necesse est esse successionem temporis.

Et per se autē consi-

Postq̄ ostendit phs non esse vacuū ex pte motus. et ex pte velocitatis et tarditatis motus. hic iam pbat vacuū nō esse sepatum absq; consideratōne motus ponēs tres ratōnes. Prima ē si vacuū esset tūc plures dimēsiones essent adinuicem penetratiue. pbatur. quia si corpus cubicū id est habens sex supficies quadratas imponit ad aliud corpus tūc illud corpus cedet corpori cubico ne duo corpa sint simul. sed vacuū nō pt cedere alicui corpi imposito. ergo si corpus cubicum ponatur ad vacuū tūc manebūt dimēsiones vacui cū dimensionibus corpis cubici.

Amplius autem ina-

Cōsequenē ponit scd̄am rōem ad idem et ē ista si vacuū esset tūc seq̄retur q̄ essent eedem dimēsiones vacui et corporis impositi in vacuo. q2 illa sunt eadem que nō dn̄t fm situm. sed est vn⁹ situs dimensionū vacui et corpis ipositi. et si sūt eedem dimensiones. ergo dimensiones vacui nō distinguūt a dimēsionibus corpis et p̄ p̄ñs corp⁹ positum ad vacuū et vacuū sunt eadē.

Amplius opoꝛtz ma

Tertia rō est ista si vacuū est tūc manifestaretur aliquo mō sensui sed nūq̄ apparet vacuum fm aliquē sensum ergo vacuū non est. Et circa hoc remouetur vna obiectō q2 fm cēteros opinantes plenū aere est vacuū. et tñ aer nō manifestat p aliquem sensum. hoc remouet phs dicens q̄uis aer nō manifestetur iudicio visus pcipimus tñ aerem iudicio tactus quia frigus circūstans homines nō potest esse nisi in aere. et sic pcipim⁹ aerem quandoq; frigidū et qñq; calidum et illa frigiditas nō potest esse sine subiecto ergo ē i aere. Et ponit simile de piscibus quia si pisces in aqua essent ferrei nō esset dr̄ia piscū et aque fm visum quia haberent eūdem colorem pisces et ferrū posito q̄ ferrum sit politum. tñ esset dr̄ia q̄ ad tactum q2 pisces sunt duri et aqua mollis.

Sunt autem q̄dam.

Postq̄ phs ostendit q̄ vacuū non est sepatum a corporibus hic iam vult ostendere q̄ non ē vacuū imbibitum corporibus. et circa hoc primo ponit motiuū illorum qui ponebant vacuū imbibitum corporibus. et hoc ideo vt illam ratōem postea soluat. Fuit ergo ratō illoꝛz si condensatō aliquorum corporum est tūc vacuū est. quia condensatō non potest fieri nisi per hoc q̄ aliq̄d corpus prius habuit poros vacuos qui per ingressū alterius corporis replentur et sic fit condensatō. Et q̄ necesse est condensatōnem fieri ex parte aliorum motuū patet. quia nisi esset condensatio non erit motus localis nec motus generationis nec alteratōis. primū patet quia si est motus localis tunc mobile localiter venit ad plenū cedēs sicut prius dictum ē hoc ergo corpus cedens mouet aliud cedens et illud mouet aliud corpus proximū sibi et facit hoc cedere. et hoc corpus iterum facit tertium cedere et tertium quartum vsq; ad celum et tandem oportet etiam cedere celum. et per consequens mota musca oportet totum vniuersum moueri quod est impossibile nisi fiat condensatō. Item ex parte motus generatōnis et alteratōnis quia nisi esset condensatio oporteret q̄ equale generaretur cum fieret generatio ex aere in aquam et ex aqua in aerē quod tamen falsum est. quia si aq̄ mutetur in aerē accipiet maiorē locū et tūc oz ex alia pte aerē vtiā ɔdēsari alias tot⁹ mūd⁹ capet maiorē locuz

Ergo si generatō est condensatō est. et si condensatio est vacuū est··

Si quidem igitur ra

Conseqnter aresto· destruit opiniones ponentium vacuū esse· et primo destruit opiniones. secundo soluit rōes· et primo ponit duos modos quibus antiq̄ ponebāt vacuū eē in corpibus· pmus ē q̄ i incorpibus sunt multa foramina vacua sicut in spungia q̄ etiā distātia sunt ꝑm sitū a ptib⁹ dē sis aut plenis. scd̄o ponebāt vacuū nō sepatū a ptibus plenis ꝑm sitū ꝫ q̄ dimēsiones quas ipi ponebāt vacuū penetrarēt dimēsiones corporis pleni· sicut etiā ṗus dictū est de loco apud eos q̄ ponebāt tres dimensiones loci. Aresto āt nō reꝓbat pmū modū vacui q̄ prim⁹ satis est reꝓbat⁹ ꝫ ꝓbat opinionē ponētiū vacuū ꝑm itellcm̄ scd̄m· et h⁹ quatuor rōnibus· Quaꝝ pma ē. Si vacuū sit quasi penetrās corpa plena tūc vacuū nō est cā cuiuslibet motus local' sed solū motus localis sursum· q̄ ꝑm antiquos vacuū penetrās est cā raritatis sed raꝝ est leue et leue mouetur sursum· Scd̄a rō si vacuū sit dispositō in corpibus quasi deferens corpa sursum tūc erit vacuū in loco q̄ omne qd̄ mouet ꝑm locū est in loco sed vacuū mouet cū corpibus ꝑm locum g⁹ est i loco sed hoc est incōueniēs q̄ ꝑm antiquos vacuū et locus idem sunt· si g⁹ vacuū est in loco tūc loci erit locus et vacui vacuū· Tertia rō sumit ex insufficientia dictoꝝ ab antiquis q̄ si vacua deferant corpa sursum nō videtur cā motus deorsum et sic illi antiq̄ insufficienter loquūtur de vacuo· Quarta rō est si vacuū est cā motus sursum ergo hoc qd̄ est oīno vacuū velocissime mouebitur sursum q̄ habet plus de cā motus· ꝫ hoc ē impossibile· qd̄ eñ est oīno vacuū oīo nō p̄t moueri q̄ motus pleni et vacui sunt incōpabiles ꝫ motus fact⁹ in pleno est in tpe· ergo motus factus i vacuo ē simplr̄ in nō tpe· et hoc ē impossibile q̄ omnis motus est in tpe·

Quoniam aūt vacuū

Hic reperit rōnem antiquoꝝ et hoc iō q̄ stati intendit eā soluē et sic nō ē supfluitas· et pmo ponit istā rōem absolute· et scd̄o ꝑm q̄ habet ordinem ad solutōnem· et tota vis rōnis antiquoꝝ in hoc steterit q̄ rarefactō et ꝯdensatio nō p̄nt ēē absq̄ vacuo et ideo aresto· iam vult ondere q̄ illa p̄nt fieri absq̄ vacuo

Nos āt dicimus ex·

Hic aresto· intendit ꝓbare q̄ nō oꝫ vacuū eē ad saluandum rarefactōem et cōdensatōem corpoꝝ Et ad ꝓbatōem illius premittit quatuor ex quibus soluere intendit rōnem antiquoꝝ· et dicit q̄ ista quatuor supponūtur in naturali phia· et est primū q̄ eadem est materia contrariorum quia cōtrāria habent fieri circa idem subiectum· ꝫ subiectum est materia contrarioꝝ· Scd̄m est q̄ illud quod est in actu fit ex illo quod est in potentia sine alicuius extrinseci additōne· quia naturale est ipsis rebus q̄ mutentur de potentia ad actum ab agente sine hoc q̄ aliquid coniungatur potentie sicut dicitur secūdo de anima q̄ nō oportet querere medium inter actum et potentiam· Tertiū est q̄ materia nō est separabilis a ꝯtrarijs que ꝓpositō intelligitur ꝑm suppositionem simplicem sic scilicet q̄ materia non separatur ab omni ꝯtrario est tamen materia separata ab vno cōtrariorum quando scꝫ stat sub altero cōtrariorum. Quartū est q̄ materia q̄ quādoq̄ est sub vno contrario et quandoq̄ sub alio non est alia et alia sed vna et eadem sub diuersis contrarijs· Ex istis vlterius probat aresto· q̄ rarefactō potest fieri sine vacuo et sumitur sic ratio illud quod attribuitur materie non debet attribui vacuo sed mutari a denso in rarum per rarefactōnem et a raro in densum per condensationem est a materia ergo non est a vacuo· maior est nota quia materia non est vacuū· minor patet quia ex hoc q̄ materia existens sub densitate habet naturalem potentiam ad raritatem fit rarefactio in materia quia prius dictum est in vna suppositōne q̄ aliquid mouetur de potentia ad actum sine alicuius extrinseci additione tum ergo materia existēs sub dēsitate est in naturali potentia ad raritatem et econtra potest materia moueri ad raritatem a densitate et ecōtra absq̄ vacuo exterioꝛi. Et probat arest· istud p simile in generatōne alteratōne et quantitate In generatōne quia aliquid potest transmutari de vna forma ad aliam sine vacuo sicut quando aer transmutatur in aquam· sed per talem transmutationem fit condensatō ipsius aeris ergo condensatō fit sine vacuo· et si econtra aqua muttetur in aerem tūc fit rarefactio absq̄ vacuo quia oportet aquam rarefieri si debet generari aer ex aqua· Istud ergo contingit ex

hoc q aliqd prius in potentia existens ducit ad illam formam ad quam fuit prius in potentia. Secūdo probat similè in alteratōne quia materia existens in potentia ad frigidū mutat ad frigidū ex calido ex natura ipsius materie. quia materia est in potētia ad frigidū. Tunc cōseqnter ponit aliud exēplū circa qtitatez qa aliqua circūferētia maioris circuli potest fieri minor et econtra absq extrinseci additōne sed ex hoc solum q talis circūferentia min⁹ curua fit magis curua vel ex magis curua fit minus curua ergo potest aliquid recipere maiorem vel minorem qtitatē sine vacuo extrinseco vt patet de circulo.

Est autem densum.

Hic pbat idem p effectus rari et densi scz q condensatō et rarefactō non fiūt p vacuū et hoc sic quia effectus rari est mouere sursum et effectus densi est mouere deorsum. sed mouere sursum et deorsum non veniūt ex vacuo sed ex cōditōe materie quia enī densum habet multum de materia ergo mouet deorsum. sed rarū habet parū de materia ergo mouet sursum. et ex hoc concludit q male dicūt illi qui dicūt q cōdensatō et rarefactio sunt causa vacui et vlterius motus localis quia maior qtitas accepta ſm grauitatem ⁊ leuitatem est causa motus localis que oriūtur ex natura materie et nō ex vacuo.

Queritur

Vtrū possibile sit vacuum esse. Dicendū q dupliciter dicitur aliquid possibile vel impossibile. Vno mō absolute et sic non videt impossibile vacuū esse quia sicut de⁹ conseruat corpora inferiora p supiora ita posset conseruare corpa inferiora p seipsum sine medijs corporib⁹ quia deus non alligauit potētiam suam causis scđis. Alio modo dicit aliquid possibile vel impossibile supposito hoc statu quē nūc habet vniuersum et tūc dicendū est q impossibile est vacuū esse. quia hic status vniuersi quem deus ordinauit nō posset conseruari existente vacuo quod sic patet qr corpora que sunt in vniuerso ex quibus constituit vniuersum conseruat p hoc q vnū corpus tangit alterum qa p talem cōtactum vnū corp⁹ conseruat aliud sibi ppinquū. sed posito vacuo non haberent ppinqtatem ſm tactum et p cōsequēs virtus conseruatiua nō posset deferri ad inferiora corpora per mediū. Vnde patet q vacuū esset omnino ctra intentōem nature vniūsalis q̄ natura intendit conseruare totū vniuersum quod tamen in vacuo cōseruare non posset. Scđo ē repugnantia ex parte nature pticularis qr natura pticularis suo naturali appetitu appetit sui cōseruatōem. sed ille appetit⁹ totaliter frustrare tur posito vacuo qr natura pticularis cōseruari non posset. Tertiō patet idem multis exprimētis qr nature pticulares mouētur ctra naturam ppriam et se ipas naturaliter corrūpūt vt euitēt vacuū sicut patet de liquore ascēdente in vase si nō pmittat introitus aeris et ratō illius est q̄ re nature pticulares mouent ctra naturam ppriam et corrūpūt se qr maior est inclinatō vni⁹ cuiusq rei pticularis ad cseruandū totū q̄ partem sicut patet in mēbris hominis qr naturalit et sine deliberatōne si homo timeat lesionem capitis ctrapōnit manū qr ex lesione capitis totus homo corrūperet et ex cūti qlibet pars sic qr in positōe vacui totū vniuersū corrūperet iō quelibet natura pticularis plus appetit se ipsaz corrūpi q̄ totū vniuersū perire. et hoc ideo qa p corruptiōem totius peris materie nō pūt q̄uis bū econtra et ideo ps magis appetit cōseruatōem totius cū ex toto depēdeat esse simpliciter sed esse est quod omnia appetūt.

Arguitur

De vacuo est scientia ergo vacuū ē vel potest esse cña tenz quia de subiecto presupponit qr est. i. q habz esse vel non habeat esse prohibitum. Dicendū q dupliciter de aliquo est scientia. Vno mō simpliciter et ppie quia scz habet aliquas passiones sibi cōuenientes que demonstrātur de ipso p pncipia eius et de quo sic est sciētia hoc est vel habz esse non phibitū. et ratō illius est qr hoc habz aliquas passiones reales ergo realit est. et etiā habet realia principia. Alio mō de aliq est scientia impprie et ſm quid quia. s. nō est. et sic de vacuo est scientia. et de quo sic est sciētia hoc nō oportz esse quia sufficit de tali scibili cgnoscē quid nominis.

Arguitur

Si motus localis ē ergo vacuū est ſi motus local est ergo vacuū est. cña tenet qr qđmouet vl mouetur in vacuū. et sic habetur ppositum vel i pleuū et sic sunt duo corpora in eodē loco qđ est impossibile. Dōm q mouet in plenū. et si dicat ergo duo corpa sunt simul. Negat cña qr h⁹ plenū corpus est cedēs. i. recedēs qr recedit aduenięte alio corpe. Et si dicat s̄ seqt q celū mouet ex tli

motu quia hoc corpus facit aliud cedere et h° itē rum aliud vsq ad celum. ¶ Dōm q hoc non oz quia corpus cedens facit etiam pximū corp⁹ ali quantulum cedere et statim fit cōdensatio istoz corpoz sic q illa cessio vlterius nō pcedit.

Arguitur Si cōdensatō est ergo va cuū est quia oportet prius esse aliquas ptes vacui que ptes replentur p cō densatōnem. ¶ Dōm q nō est necesse cōdensati onem fieri p ptes vacui. sed fit cōdensatō p al terationem corpis quod cōdensatur ex hoc enim q vnū corpus mouet alterum motu locali sicut fit in cessione corpoz hoc corpus alterat ad dēsi tatē ex hoc q aliud corpus aduenit sibi et p ta lem cōdensatōnem alteratur. Vnde patet q ra refactō et cōdensatio nō sunt motus ad q̄titatē pncipaliter. sed ad qualitatem quia raritas et densitas sunt de tertia spē qualitatis q̄uis ta men ex q̄nti ad talem motum seq̄tur maior vel minor q̄titas. et ideo bene dicit aresto. in textu q rarefactō fit ex hoc q aliquid ducitur de potē tia ad actum.

Arguit̄ Rarefactio facit ptes distare a centro ergo inter partes et cē trum est vacuū. ¶ Dōm q partes in rarefactō ne distare a centro p̄t mtelligi dupl'r. Vno mo do q̄uia simpl'r sepantur a centro et sic est falsū quia etiam ptes manēt circa centrū. Alio modo potest mtelligi q ptes sepantur a centro quia extendūtur ad maiorē q̄titatē et sic extremita tes corpis plus distant a cētro sicut patz in aq̄ buliente. q̄a in tali aqua extremitates pl⁹ distāt a fundo olle quia aqua ebulit et tñ inter ollā et aquam nō est vacuū sed est aqua magis raresa cta et p q̄ns extensa afundo olle

Arguit̄ Si corpa dura se tangūt tunc pñt statim separi et ibi non p̄t subintrare aer ergo est vacuū. ¶ Dōm est q vl corpa tangentia se sunt ambo dura sicut lignū et lapis. et sic nō tangūt se sine medio. quia aer mediat inter corpa ista dura. et hoc pbat are sto p sile in scdo de anima quia sicut corpa du ra in aqua nō tāgūt se sine aqua media. ita eti am corpa dura in aere nō tangent se sine aere medio. Vel ambo corpa sunt mollia vel vnū du rum et aliud molle. et tūc tangūt se sine medio et videmus tūc q vnū non sepatur ab alio nisi p tempus vt si q̄s velit asserem q̄dratum leua re de aq̄ sm oīs angulos simul tūc seq̄tur aq̄ asserem vt donec aer intrare posset.

Arguitur Vacuū esse pbatur p ex perimentum ergo vacuuz ē ans ptz q2 si aliquod vas habeat duo forami na et vnū obstruat vel ergo exibit aq̄ vel non. Dōm q aqua non exibit nisi sub intret aer. et sudicat aqua naturalit̄ mouet deorsum ergo exi bit. ¶ Dōm q q̄uis aq̄ sm ppriam naturā mo ueatur deorsum et descendit nō tamen descendit sm naturam cōem quā habet ad alia corpa. Et similit̄ potest dici si poneretur vas plenū liquo re in frigore tūc pter frigus cōdensatur liquor ꝛ tñ nō p̄t ibi aer intrare. ꝛ tñ fit liquor minor p cōdēsationē. Dōm q illo casu positonecessario vas frāgitur. q̄a opz necessario aerē subintrare.

Consequens aut̄.

Tractat⁹ tertius q̄rti libri phisicoz in q̄ postq̄ determinauit de loco et vacuo. Cōseq̄nt determiat de tpe et ratō ordinis est q̄a sicut se habēt locus et vacuū ad mobile ita se habet tempus ad mo tum. q̄a locus sm veritatem ꝛ vacuū sm opinio nem antiq̄z sunt mēsure mobilis sed tps est mē sura motus. q̄a mobile est aliq̄d pmanens sicut locus sed motus est aliquid successiuū sicut tps sed mensura et mensuratum debent esse confor mia sicut g° mobile precedit motū sicut subiectū accñs ita mensura mobil'. s. loc⁹ pcedit mensuraz motus. s. tēpus ¶ Determinādo igit̄ de tpe. primo determinat de eo q̄tuz ad questionem an ē. scdo q̄tum ad questionē q̄d est et primo ponit de quo est intentio dicens postq̄ dictū est de loco et va cuo cōsequenter aggrediendū est de tpe et d̄t no tanē aggrediēdum denotādo difficultatē deter minandi de tpe. Et deinde dicit q prius pcedendū est p extraneas rōnes. i. logicas vel antiq̄z

Quod quidem igitur

Hic aresto. pcedit ad inuestigandū an sit tps p̄ mo ponens duas ratōnes q tps nō est. prima ē omne totum cōpositū ex hijs que impossibile ē eē nō est sed tempus est cōpositū ex preterito et fu turo que impossibile est esse ergo tempus nō est Dicitur in rōe totū cōpositū ad denotandū q ali qua tota sunt que nō habent ptes et tamē sunt et illa nō sunt tota integralia. Vnde nō valet argumentū illud nō est cui⁹ ptes nō sunt quia substantie sepate sunt q̄ tñ nō hñt ptes. Scd̄a

ratio stat in hoc necesse est cuiuslibet diuisibilis aliquas ptes esse · sed nulla ps tpis ẽ ergo tps nõ est · maior pbat ex diffinitõe ɔtinui qꝛ Cõtinuũ est cuius ptes copulant ad aliquẽ terminuz cõem · et sic habebit ptes · minor patet qꝛ nihil habemus de tpe nisi nũc et nũc nõ est ps integral tpis q̃uis bene sit ps formalis ·

Querit Quare phs nõ soluit istas rõnes · Dõm ꝙ satis ex diffinitõe tpis ɔgnoscũtur · pñt tñ sic solui primo dicendũ est ad pmã rõnem ꝙ duplices sunt ptes tpis quedã sunt subiectie quales sunt pñs pteritum et futurũ et ille ptes nõ sunt vt pbatũ est · Alie sunt ptes integ̃les sicut ãnus mensis hora et tales sunt · et ex illis ɔponit aliqd totũ continuũ · Scdo dõm ꝙ licet ptes tpis integrales sm se nõ sunt · sũt tñ in ɔtinuatõne pñtis nũc sicut ann⁹ dr esse ꝓpter pñs nunc quod ɔtinuat ptes anni adinuicem · Tertio dõm est ꝙ ẽ duplex totum quoddã est totũ pmanẽs qd hꝫ ptes permanẽtes sicut homo dom⁹ ꝛc · et ibi oportꝫ partes eẽ simul et pmanẽtes sicut ad existentiã hominis reqritur ꝙ caput pectus ꝛ pedes sint · Aliud est totũ successiuũ et in illo toto sufficit ꝙ ptes sint sm successionẽ · sicut ꝙ thren⁹ sit añ coloniam sufficit ꝙ vna ps nũc sit ibi postea alia · ꝛ sic est de tpe · Sic solũitur scda rõ qꝛ q̃uis tps nõ habeat ptes pmanẽtes habet tñ ptes successiuas qd sufficit in toto successiuo ··

Amplius aũt ipm ·

Hic mouet q̃stionẽ de nunc tpis quod est ps formalis tpis · ꝛ est ista an sit vnũ nũc in toto tpe vel aliud et aliud · et arguit ad vltimaꝫ partem · primo ꝙ sit idem · et hoc vna rõe ista · s · due partes tpis nõ pñt eẽ simul nisi vna ɔtineat aliam vnde due hore nõ sunt simul qꝛ vna non ɔtinet aliam · sed hora et dies sunt simul qꝛ dies continet horaz · sed vnũ nũc nõ ɔtinet aliud nũc quia vnũ indiuisibile nõ ɔtinet aliud indiuisibile · qꝛ cõtinẽs erit maius cõtẽto · mõ indiuisibile nõ est maius alio indiuisibili · ergo nõ ɔtinet ipm · Si igitur in tpe sunt duo nũc et nõ pñt esse sil tunc necesse est vnũ corrũpi alio aduenĩete · sed hoc ẽ impossibile ergo nõ est nisi vnũ nũc · minor pbat qꝛ vel corrũpetur in seipso vel in alio nũc non in seipso qꝛ nihil corrũpitur duꝫ est · Nec sit corrũpi in alio · s · in posteriori nũc qꝛ inter hoc nunc ꝛ sequens ẽ tps mediũ sicut pbatur sexto huius · et sic sequeret ꝙ illud nũc qd corrũpetur esset simul cum omnibus nũc intermedijs qꝛ semp aliquid est quousqꝫ corrũpitur ·

At uero neqꝫ nunc se ·

Hic ponit duas rõnes in oppositũ · Prima stat in hoc cuiuslibet cõtinui finiti sunt ad minus duo termini qꝛ est termin⁹ inciãs et t̃minãs · sed est dare finitũ tps · ergo hoc tps habebit duos t̃minos · sed nũc est termin⁹ tpis ergo in illo tempe erit adminus duo nũc g̃ erũt plura nũc in tpe · maior pbatur ex similitudine linee · qꝛ sicut linea finita habet duo pũcta terminãtia · ita et tps finitum habebit duo nũc t̃minantia tũc ibi · Amplius si simul · Tangit scdaꝫ rõem q̃ stat in hoc si esset tñ vnũ nũc in toto tpe · tũc illa q̃ sunt facta ante mille ãnos pñt dici nũc facta · sed hoc ẽ falsum igitur illud ex quo seq̃tur ··

Quid autem est tem

Inquisito an tps est · Cõseq̃nter inq̃rit disputatiue quid sit tps · primo ponẽs opiniões antiquorum scdo veritatez ibi accipiendũ autẽ · Dicit igit primo ꝙ quid sit tps nõ est manifestũ ex hijs q̃ dicta sunt ab antiquis qui ꝛ nõ habebant oẽs antiqui vnam opinionem de tpe quia aliq̃ dicebãt tps esse motum celi vel circulatõem · alij dicebãt tps esse speram celestem · Consequenter impbat dictas opiniões · Et primã duab⁹ rõnib⁹ · Prima stat in hoc illa nõ sunt eadem que hñt diuersas conditõnes · sed tps et circulatio habẽt diuersas cõditõnes quia q̃libet ps tpis est tps · sed non q̃libet ps circulatõnis est circulatio quia ps motuꝫ circularis nõ est motus circularis ·

Amplius si plures ·

Scda rõ stat in hoc si tempus eẽt circulatõ seq̃retur ꝙ plura tpa essent simul · sed hoc est inconueniens · ergo illud ex quo seq̃tur · Sequela patꝫ quia multe circulatõnes · i · multi motus circulares multorꝫ mobiliũ sunt simul ··

Totius autem spera ·

Hic oñt quomõ antiqui pbant scdam opinionem · Et est pbatio talis in vltima spera sũt omnia · sed i tpe sunt oia ergo tps est vltima spera quasi sic argueret que habẽt easdem ɔditões sũt eadẽ · sed sic est de tpe et vltima spera ergo ꝛc · et dicit arestõ · ꝙ ista opinio est ita stulta ꝙ nõ

Quartus

oportetat aliqua impossibilia circa ipsaz considera re qz manifeste peccat penes tres fallacias pu ē ibi virtualit̄ fallacia equiuocatōis qz equiuocat eē in dr̄nter eñ aliquid est in vltia spera et i tpe. qz in vltima spera sunt oia sicut ɔtēta in cōtinente. sz aliqd est in tēpore sicut mensuratum in mēsura qz oia sunt mēsurata tēpore saltē corporalia et illa que hñt successionē. scd̄o est ibi fallacia accñtis qz arguit̄ ex puris affirmatiuis in scd̄a figura. tertiō ē ibi fallacia ɔñtis. qz virtualit̄ sic arguitur si aliquid est tp̄s in ipso sunt oia. ergo si in aliquo sunt omnia tp̄m est tēpus.

Quoniā aūt videtur

Hic quia aresto. dixit q̄ motus nō est tp̄s vult inq̄rere quō se habeat tp̄us ad motū. et circa hoc primo ponit duas rōnes q̄ tp̄s nō ē mot9 demū ostē q̄ tñ tp̄us est semper cū motu. Prima rō stat in hoc motus ē in mobili vel vbi est mobile. et id est determinatus ad mobile vel ad locū vbi ē mobile. sed tp̄s est vbiq3 et apud omnes ergo tēpus non est motus.

Queritur

Quare aresto. ponit illā disiunctiuaz et videtur q̄ vna pars sufficiat. s. q̄ oīs motus est in mobili. Dōm q̄ illam disiunctiuā addit ppt̄ motum localem. qz motus localis accipit̄ duplr̄. Uno mō q̄tum ad illam formā que t̄minat motū. s. vbi q̄ est in ipso mobili. et tūc etiā motus localis ē in ipso mobili. qz vbi est in ipso qd̄ mouet̄ Alio mō accipit̄ motus localis q̄tum ad illud a quo denominat̄ motus localis qz denominat̄ a loco. et sic motus localis nō est in mobili sed vbi ē mobile. quia locus nō est in eo qd̄ mouet̄ s̄m locum sed in locante. Scd̄a rō est oīs motus est velox aut tard9. et sic dr̄ne mot9 sunt velox et tardū. sed iste dr̄ne nō pñt cōuenire tpi ergo temp9 nō est motus. minor pbat̄ qz velox et tardū mēsurāt̄ tp̄e & tempus nō mensurat̄ tempore. ergo tp̄s nō pt̄ dici velox et tardū. et sic alie sūt dr̄ne tpis et motus ergo nō sūt idē

Atuero neq3 sine mo·

Probato q̄ tp̄s nō est motus ɔñter pbat̄ q̄ tp̄s nō est sine motu et hoc sic qz si homies nō mutant s̄m corpus aut s̄m animā aut si mutētur et lateat eos tūc non apparet fieri tp̄s. Ex q̄ sic potest argui qñ pcipimus motū seu mutatōnem tūc pcipimus tp̄s ergo tempus est aliquid mot9 et fit simul cū motu. Añs pbatur p vnū exēplū de illis q̄ dormiebant apud sardos qz tales expgefacti copulabant nūc in quo incipiebāt dormire ad hoc nunc in quo expgefacti fuerūt. ergo in dormitōne qñ nō pcipiebant motū etiam nō pcipiebant tempus. ergo tempus fit cū motu. vnde cōcludit aresto. q̄ q̄uis tempus nō est mot9 non tamen est sine motu

Accipiamus autem·

Consequter determinat de tpe quid est et primo inuestigat pticulas diffinitōis. scd̄o ɔcludit eā. primo ergo inuestigat q̄ tēpus est aliquid mot9. et potest sic sumi rō quicq̄d ē cū omni motu hoc habet ordinem ad motū tanq̄ aliq̄d ipsius motus sed tēpus est cū omni motu ergo temp9 hz ordinem ad motū tāq̄ aliq̄d ipsi9 motus. maior pz qz si nō haberet tp̄s ordinē ad motū tūc nō posset dari cā quare eēt cū omni motu. minorē pbat qz nō pcipiendo motū aliquē s̄m cognitōem vl' ymaginationē nec etiā motū alteratōnis corporum tūc non pcipimus tp̄s et econtra si fiat aliquis motus in aia s̄m ɔgnitōnem vel s̄m motū corpalem statim pcipimus tp̄s g° seqtur q̄ tp̄s ē cū q̄libet motu qz pcipit̄ pcipiēdo quēlibet motū

Arguit̄

Si tp̄s est cū oī motu g° sunt plura tp̄a simul. qz tp̄s est passio motus g° debet distingui ad distinctōem motus. Dōm q̄ duplr̄ pt̄ ēē tp̄s cū motu. Uno mō sic q̄ tp̄s sit passio et accñs mot9. et sic ē solū cū motu pmo pmi mobilis. qz illius mot9 tp̄s est passio et hz tp̄s vnitatem a tali motu. Alio mō tp̄s est cū motu sicut mensura cū mēsurato. et sic tp̄s est cū quolibet motu q̄a cuilibet mot9 tp̄s est mēsura. vñ patet q̄ nō oz plura tp̄a eē simul qz nō sunt plures pmi motus. ē tñ verz q̄ pcipiendo quēcunq3 motū virtualit̄ etiā pcipit̄ primus motus qz eū pcipit̄ virtualit̄ in suo effectu sed motus istoz inferioz sunt effectus pmi motus g° in istoz inferioz motibus pcipitur mot9 primi mobilis virtualiter.

Queritur

Utz omnis motus anime mensurat̄ tp̄e. Dōm q̄ anima rōnalis pt̄ capi duplr̄. Uno mō s̄m potētiā intellectiuā et volitiuā. et sic motus anime nō mensurat tpe. quia tūc potest anima habere opationes in instāti. Alio mō accipit̄ anima rōnalis s̄m potentias inferiores. s. sensitiuā. et vegetatiuam et tunc motus anime mensurat̄ tpe

et sic dicit hic aresto. q qñ in anima percipimus successionem cognitionũ ymaginationũ et affectionũ tũc percipimus tps. hoc aũt nõ cõtingit in qualibet operatione anime q2 operatio intellectiua potest esse in instanti. est tñ verũ q operatio intellectiua in nobis est successiua propter fantasmata quibus vtit in sua intellectiõe.

Quoniam āt quod.

Hic cõter inuestigat alias pticulas .s. secũdam q tempus cõsequit motũ vel est aliquid motus. et vult finalit q tempus cõsequit motum fm q in motu inuenit prius et posterius. Et ad hoc ostẽdendũ pmittit tria que pbat. Primũ est q cõtinuitas est in motu tpe et magnitudine. Secũdum est q etiam in tempore et motu est prius et posterius. Tertiũ est q prius et posterius tpis sũt simł cũ priori et posteriori motus. Circa primũ ondit q cõtinuitas est in motu ex magnitudine. et in tpe ex motu. et hoc sic pbat quia continuitas repit in motu quia est de quodã in quoddã. sicut in motu locali cõtinuitas inuenit quia est de vno loco in aliũ locũ et quia talis motus ẽ in magnitudine que est cõtinua ergo motus est cõtinuus. et quia oportz tãtũ esse de tẽpe sicut de motu ergo oportet tempus habere suã cõtinuitatem a motu. Tũc pbat q etiam prius et posterius in motu sẽt ex magnitudine et in tpe ex motu quod sic patz quia in illo repit primo prius et posterius in quo repit primũ positõ. sed sic est de cõtinuo quia positio in cõtinuo dicit ordinẽ ptiũ in cõtinuo. et ex hoc sequit in cõtinuo prius et posterius. sed in magnitudine repit primo positõ in cõtinuo quia illa est q̃titas p se et in motu nõ repit primo positõ in cõtinuo. ergo sequit q prius et posterius in motu sunt ex priori et posteriori in magnitudine. q. 24

Querit. Utrum tempus habeat cõtinuitatem a motu. et videt q nõ q2 tempus est q̃titas p se ergo nõ habet cõtinuitatem ab alio sed a seipso q2 a suo ẽmino. Dõm q est duplex cõtinuitas quedam est intrinseca et formalis. et illã habet tpus a nũc sicut quelibet q̃titas cõtinua a suo ẽmino cõi et ab illa cõtinuitate habet q̃titas cõtinua suam spẽm et naturã in signũ cuius ẽmin9 cõis ponit in diffinitõe q̃titatis cõtinue vt denotet q ẽminus cõis est substãtia formalis continui. Alia est cõtinuitas extrinseca et materialis. et illam cõtinuitatem habet tempus a motu et motus a magnitudine. et hoc est qd alij sic dicũt q tps habet suam cõtinuitatem p se .i. formaliter. sed non a se .i. effectiue et materialiter. q. 25

Queritur. Quõ se hñt prius et posterius tempis ad motuz. Dõm q prius et posterius temporis sunt simul cum priori et posteriori in motu et prius et posterius motus non dñt fm esse a priori et posteriori temporis sed solum rõe. Et arguit q nõ quia prius et posterius motus sunt motus et prius et posterius tpis sũt tps. sed tempus et mot9 nõ sunt idẽ ergo nec prius et posterius i vtroqz. Dõm q duplex est ydemptitas quedam est essentialis fm q illa dicũtur eadem que sunt eiusdem essentie et diffinitõis. et sic prius et posterius temporis nõ sunt prius et posterius motus. Alia ẽ ydemptitas numeralis fm q idez dicũtur accñs et subiectum vel mensura et mensuratũ. et sic tempus et motus sunt idem sub ista tñ dñia q2 tempus est idem cũ priori et posteriori motus primi mobilis sicut accñs et subiectum et est idẽ cum priori et posteriori aliorũ motuũ sicut mensura est eadem cum mensurato

At uero et tẽpus coq.

Hic ondit fm qd ipsius motus tempus cõseqt motum et vult q tempus cõsequit motum rõne prioris et posterioris. et hoc sic pbat quia fm illud tempus cõsequit motum quo cognito in motu cognoscit temp9 sed cognito priori et posteriori in motu cognoscimus tempus et distinguim9 tẽpus ergo tempus cõsequit motum rõe prioris et posterioris. Circa quod sciendũ est q i motu sũt duo scz substantia motus .i. forma fm quã est mot9. sicut in motu calefactõis substantia siue essentia motus est calor. Aliud est i motu .s. successio fm prius et posterius sicut in motu calefactõis successiue acquirit pfectior calor. Vult ergo aresto. q tempus non cõsequit motum gratia sue substantie quia sic motus habet quãdam indiuisibilitatem et tempus est quoddã successiuũ. sed tps consequit motum fm successionem que est in motu quia sic tempus potest mensurare motum et motus est mensurabilis tpe.

Determinamus aũt.

Hic inuestigat tertiam pticulam quia iam dixit est q tempus est aliquid motus nũc vult ostendere quid ipsius motus est tempus. et vult q tẽ

Quartus.

pus est numerus motus. et hoc pbat rōe signo et distinctōne. Rōne sic hoc est tempus quod pci pimus pcipiendo tempus. sed pcipimus tempus numerando prius et posterius in motu. ergo tēpus ē numerus motus ſm pus et posterius. maior patet quia vnūquodqz est illud quod cognoscitur cognoscendo ipm. sicut diffinitō vt al' rōnale est idem quod homo quia cognoscitur cognoscendo hominem. minor patz quia accñs pcipitur ad pceptōnem subiecti in quo ē. cum ergo temp' sit in motu primi mobilis subiectiue ergo tēpus pcipimus pcipiendo motum et p cōsequens tempus ē numerus motus. Scdō pbat hoc a signo et stat signū in hoc illud quo aliquid indicamus esse maius vel min' hoc est numerus eius. ſz motum indicamus maiorem vel minorē tpe. ergo tēpus est numerus motus. maior patet quia hoc ē numerus quo numeramus aliquid. minor patet p expientiam quia motus vni' hore ē maior motu medie hore. Tertio manifestat p distinctiōem quia numerus accipit dupliciter. Uno mō p numero quo numeramus vt vnū duo. et sic temp' non ē numerus. Alio mō p numero numerato et cōtinuo. et sic tps est numerus. s. cōtinu'. Qđ autem tps pmo mō non ē numerus patet quia tūc numerus cuiuslibet rei eēt tpus. et sic essent plura tpa simul. oportet ergo q sit numerus cōtinu'. Cōcludit ergo diffinitō tpis. s. q tempus ē numerus motus ſm pus et posteri'.

Queritur

Utrum diffinitio temporis sit bona. Dōm q sic q̄a accñs ppriū habet diffiniri p suū subiectū. sed tēpus est accñs ppriū motus pmi mobilis ergo habet diffiniri p motum. sed drña est q̄tū ad modū diffiniendi int accñs in cōcreto et in abstracto qz accñs in cōcreto diffinitur p subiectum positū loco generis et p aliquid pprij generis positū loco drñe. sed accñs in abstracto diffinitur p subiectū loco drñe positū in obliquo et p aliquid pprij generis loco generis positum in recto vt symitas est curuitas nasi. Et rō istius diuersitatis sumitur ex duobus. pmo ex significatōe nois quia cōcretum significat subiectū habens in se formā sicut album ē idem q res alba. Scdo abstractū significat formā absolute. et significat illud quo subiectum informat. Oportet ergo q in cōcretis sbiectum ponat loco generis sicut pncipalis pars diffinitōis quia diffinitō explicat illud quod p nomē significat. Alia rō est quia accñs in cōcreto habet modū substantie. sed in diffinitōne substantiaz genus sumitur a materia. ergo diffiniendo accñs in cōcreto debet etiam poni subiectū quod habet modū materie. et accñs in abstracto hz se p modū accñtis siue forme. idō debet pus loco generis poni illud qđ ē forma et accñs. Ex q̄bus sic arguit. Tempus est accñs in abstracto ⁊ tpale est cōcretum. ergo debet diffiniri p aliquid pprij generis positū in recto quod ē numer'. q̄a numerus idem ē quod mensura iam patet quod mensura est genus ad tps. et dicit magis q tps est numerus q̄ mensura. quia tps est mensura continua ſm ordinē ad q̄titatē discretam. sicut bipedale significat numerū nō discretū sed continuū siue potentialem. hoc autē significat per numerū. Scdō addit motus quia motus ē obliqu' et est subiectum ipsius tempis. Additur etiā ſm prius et posterius. quia tpus non cōuenit omni motui ſm suam substantiā. i. rōne termini ad quez a quo habet substantiā. sed rōne pris ⁊ posterioris. quia in motu sic ē successio. et tps mēsurat motū ſm successionē.

Arguitur

Illud quod nō est nō diffinitur sed tps nō ē ergo ⁊c. minor patet quia ptes tpis nō sunt ergo tēpus nō est. Dōm q q̄uis ptes integrales tpis nō sint simul ſm actū sunt tñ in successione. et hoc sufficit ad exñtiam totius successiui.

Arguitur

Si tps esset tūc esset in ipso nūc quia nihil habem' de tempore nisi nūc. sed hoc ē impossibile. ergo tēpus nō est. Dōm q tps esse in ipso nūc pt dupliciter intelligi. Uno mō substātialiter et sic est verū q tota substantia tpis dependet ex ṫmino cōi. s. nūc sicut substantia cuiuslibet ɔtinui dependet ex suo termino cōi. hoc eīn ē substantia alicuius qđ significat p eius diffinitōnem. sed qđlibet cōtinuū diffinit p suū terminū cōem. ergo qđlibet cōtinuū habet suam substantiam ex termino cōi. Est eīn substantialiter continuū ex suo termino cōi. Aliud ē esse integrale temporis et tale eē nō habet tempus ex ipso nūc sed ex ipsis ptibus prioribus et posteriorib'. sic autem tps dependet ex preterito ⁊ futuro que habent esse p cōtinuationem ad presens nūc. et hoc ē qđ dicit aresto. q ē idem nūc substantialiter in toto tpe. et hoc ē de tum de nūc cōtinuante.

Arguitur

Numerus ē q̄titas discreta et tps est numer' ergo

tempus est q̄titas discreta. Dicendū q̄ duplex ē
numerus quidam est numerus quo numeram⁹
vt vnū duo tria. et sic tempus nō est numerus
Alius est numerus numeratus. i. applicat⁹ ali-
cui cōtinuo et ptibus eius. et talis numerus est
q̄titas cōtinua et sic tempus est numerus. sicut
patz extra ppositum de bipedali quod significat
numerū numeratum. i. numerū actualiter exn̄tē
in aliquo cōtinuo. et ideo bipedale solum dicitur
de aliquo habēte cōtinuitatē duoꝝ pedū. et hoc ē
quod alij sic dicūt q̄ duplex est numerus. s. actua
lis et potentialis. Numerus actualis ē qui ē per
actualem distinctōnem et discretōem ptiū sicut
numerus decem canū. Numerus potentialis ē q̄
nō est p actualem distinctōnem ptiū sed p potē
tialem. sicut bipedale significat vnū lignū cōtinu
um quod ē possibile diuidi p duos pedes. sed tp̄s
est numerus potentialis quia in tpe est cōtinui
tas s̄m ordinem ad numerū sicut vnū tp̄s cōti-
nuū habet in se multas horas dies et annos. tn̄
ille hore nō sunt abinuicem actualiter diuise in
ordine ad tp̄s. sed cōtinue sibiinuicē succedūt.

Arguitur. Si tempus est numer⁹ nu
meratus. ergo tēpus ē idē
cum motu. cōsequentia pbat̄ quia prius et poste
rius in motu sunt numerus numeratus. Di
cendum q̄ motus et tp̄s ex alio habent suas sb
stantias. q̄a substātia motus non attendit̄ s̄m
ordinem ptiū motus. sed s̄m terminū ad quē cu
ius motus ip̄e est substātia. sed substātia tempo
ris attenditur s̄m successionē prioris et posteri
oris in motu nō sic q̄ prius et posterius motus
sint tp̄s. sed sunt sbiectū tpis. Accipiūtur em̄ p̄
us et posterius in motu dupliciter. Uno mō s̄m
q̄ sunt ipsius motus. i. s̄m q̄ spectant ad motū
et sic sunt subiectū tempis et nō temp⁹. Alio mō
s̄m rōnem mensure. et illo mō spectant ad ratō
nem tpis. vnde patet q̄ tp̄s est etiā numer⁹ nu
meratus. quia tp̄s est applicatum motui cōtinuo
et ex illa applicatōne habet cōtinuitatem.

Arguitur. Tempus etiam est mensu
ra quietis. ergo non solum
motus. Dicendū q̄ tp̄s etiam est mensura quie
tis p ordinem tn̄ ad motū. Ex quo em̄ quies est
priuatio motus et priuatio cognoscitur ex suo
habitu. ergo quies cognoscitur ex ipso motu. quod
etiam videmus exemplariter q̄ sicut p motum
celi et p horas sumptas ex motu celi sumit̄ mēsu
ra motus istoꝝ inferioꝝ. ita etiam sumitur men
sura quietis ex motu istoꝝ inferiorū. quia dicim⁹
aliquid quieuisse ad tātū. vel tātū tp̄s p quo na
tum fuit moueri.

Arguitur. Mobile etiam mensurat̄
tēpe et tn̄ non est motus.
Dicendū q̄ mobile accipit̄ dupliciter. Uno modo
s̄m sua principia essentialia. et sic cōsistit eius eē
in indiuisibili. et p cōs nō mensurat̄ tpe sed nūc
tpis. q̄ quod nō habet successionē tpe mensurari
non pt̄. Alio mō accipit̄ mobile s̄m principia cō
plexionalia. et sic s̄m duratōnem successiuā eē
eius mensuratur tpe. q̄ sic etiam habet successio
nem. est em̄ manifestū q̄ pncipia complexiona
lia in rebus viuentibus tendant in principio ad
perfectōnem et in fine deficiūt a pfectōne. patet
ergo q̄ in talibus principijs est successio motus
et hoc est quod dicit aresto: in textu q̄ nūc corres
pondet mobili sicut tp̄s motui.

Arguit. Est aliquis motus q̄ fit in nūc
sicut generatō. Dicendū q̄ gene
ratio capitur dupliciē. Uno mō p instantanea
introductione forme substantialis in materia
et tūc non dicitur generatō proprie motus. sed
potius mutatō. Alio mō accipitur generatō s̄m
q̄ cōiungitur tali introductōni preuia dispositō
materie. et sic generatio etiam est motus et non
fit in instanti sed in tpe.

Arguitur. Tempus est met mot⁹ er
go nō est numerus mot⁹
Aīs pbatur q̄ dies est tempus et est latio so
lis supra nr̄m hemisperiū. sed latio ē motus er-
go dies est motus. Dicendū q̄ illa predicatō seu
diffinitō est causalis. et est sensus q̄ dies causa
tur s̄m suam qualitatem scz ex parte luminis ex
latōe solis supra nostrum emisperiū. et tūc dies
capitur formaliter. Alio⁰ dies potest capi ma-
terialiter p tpe quo sol mouet̄ supra nostꝝ hemis
periū capiendo diem p die artificiali. vel p tem
pore viginti quatuor horaꝝ. et sic capit̄ p die na
turali. et vtroqꝫ mō est causalis predicatō. quia
dies tam quo ad tempus quod materialiter est
dies q̄ quo ad lumen quod formaliter est dies
causatur ex latione solis.

Arguitur. Totum nō debet diffiniri p
suas ptes sed prius et po-
sterius sunt partes temporis ergo nō potest tē
pus per ea diffiniri. Dicendū q̄ in diffinitione
non accipiūtur prius et posterius p priori et po
steriori temporis. sed pro priori et posteriori mo

tius vt sit sensus tempus est mensura mot⁹ ꝯm
ꝙ in motu inuenitur prius et posterius. quia tē
pus mensurat aliquod successiuū. et motus ē suc
cessiu⁹ ꝯm prius et posterius.

Et sicut motus sem.

Postꝙ phs ante diffinitionē tpis mouit questi
onem de nūc temporis hic determinat illam q̄sti
onem sꝫ vtrum sit vnū nūc in toto tempore. et
primo ꝓponit quod intendit scilicet ꝙ nūc in to
to tempoē est quodāmō idem et quodāmodo nō
idem. quia est idem subiecto siue ꝯm rem ⁊ est al
terum ratōne. quod sic probat. quia tempus hꝫ
bet cōtinuitatem a motu. sed partes motus sūt
alie et alie ꝯm ratōnem manente etiam vno mo
tu. ita etiam partes temporis sunt alie et alie
ꝯm prius et posterius q̄uis sit vnū nūc.

Queritur

Utrum tēpus habeat suaꝫ
cōtinuitatem a motu. ⁊ vi
detur ꝙ nō. quia tūc haberet suam cōtinuitatem
ab alio. et non per se. ¶ Dicendum ꝙ tps habet
suam cōtinuitatem per se. sed non a se vel ex se.
Circa quod cōsiderandum ꝙ duplex est cōtinui=
tas quedam formalis et intrinseca quam habet
cōtinuū ex suo termino cōmuni et talem cōtinui
tatem habet tempus a nūc quod est termin⁹ cō=
munis temporis. et per illū terminū cōmunē est
formaliter cōtinuū. Cum ergo p̄ dicat circūstan
tiam cē formalis bn̄ dicit aꝛ ꝙ tempus habet cō
tinuitatem p̄ se. Alia est cōtinuitas materialis
vel effectiua et extrinseca. et illaꝫ habet tempus
a motu et motus a magnitudine. Cuꝫ ergo a et
ex dicant circūstantiā cē materialis et efficiētis
sic patet ꝙ tpus non hꝫ ꝯtinuitatē a se vel ex se.

Sequitur enim sicut

Probat principale ꝓpositum quod dictum est. et
stat rō in hoc sicut se habet mobile ad motū ita
se habet nūc temporis ad tēpus. sed est vnū mo
bile in toto motu ꝯm rem et aliud ꝯm ratōnem
et eē ergo etiam est vnū nūc in toto tempoē ꝯm
rem et alterum ꝯm ratōnem et esse. Maior pa=
tet q̄a sicut nūc mensurat mobile scilicet substan
tiam mobilis ita tēpus mensurat motum sicut
ergo per hoc ꝙ mobile aliter et aliē se habet nos
cognoscim⁹ motū ita p̄ hoc qd̄ nūc aliē ⁊ aliē se
hꝫ cognoscim⁹ tps Et addit arīst. ꝙ sophiste di
cūt hominem esse alterū in foro et alteꝝ in thea
tro quod non est verum ꝯm rem sed ꝯm ratōem

Ita etiam hic dicendum est de nūc temporis et
Per hec soluūtur argumēta prius in contrariū
mota. quia illa probant ꝙ non est idem nūc ꝯm
esse. quia si sic tūc illa que nūc essēt facta essent
simul cum illis que facta sunt ante mille ānos
quia est idē nūc simpliciter.

Queritur

Utrum sit idem nunc
in toto tempore ¶ Di
cendum ꝙ est idem nūc ꝯm substantiam ⁊ alte
rum ꝯm esse. quod probari potest ratōne et simi
litudine. Ratōne sic quia vnius rei est tantum
vna substantia. sed tpus est vna res. ergo habe
bit tantū vnam substantiam q̄uis ꝓpter conti
nuū fluxum mutetur ꝯm esse. Similitudine sic
probatur quia sicut in linea substātia linee sumi
tur ex puncto et substantia cuiuslibet cōtinui ex
termino cōmuni ita etiam substantia tēporis su
mitur ex suo termino cōmuni qui est nūc. necesse
est igitur vnū nūc esse in toto tēpore vt sit vna
substātia. sicut in linea est tantū vnū punctum
continuās. in vno superficie est tantū vna linea
continuans et in vno corpore est tantū vna su
perficies cōtinuans.

Et notum aūt maxie

Postq̄ determinauit de nunc ꝯm substantiam
eius consequēter ostendit vnde habet nūc ꝙ est
mensura. et deinde determinat de conditioni=
bus eius. Et primo dicit ꝙ duo sunt de ratione
mēsure que ꝯueniūt ipsi nūc. primū est ꝙ mēsura
debet esse aliquid maxime notū. Secundū ꝙ de
bet esse minimum. sic autē est de nunc temporis
quia cū nūc sit pn̄s et existens actualiter ipsū
magis cognoscit̄ q̄ alie partes ipsi⁹ tēporis ꝙ
etiā sit minimū pꝫ quia est indiuisibile.

Manifestū autem et.

Hic ponit arīsto. cōditiōnes ipsius nūc. et sunt
tres quarū prima est. Qꝛ de tempore nihil habe
mus nisi nūc et hoc sic probat motus nō est sine
mobili q̄uis econtra. ergo mensura motus non
est sine mensura mobilis. sed tēpus est mensura
motus. et nūc est mensura mobilis. ergo non est
tempus sine nūc. Et dꝫ notanter ꝙ motus non
ē sine mobili et n̄ ecōtra qꝛ mobile p̄t eē sine mo
tu. et ideo a sili nō potest eē tps sine nūc quod
fuit probandū.

Arguitur

Indiuisibile nō potest mē
surare diuisibile. sed nunc

est indiuisibile. ergo nō potest mensurare diuisi bile scilicet tempus. quia mensura et mensuratū debent ꝓportionari. ¶ Dicendū ꝙ est duplex mē suratio quedā est quātitatiua ſm quā aliquid mē suratur quātitatiue et sic tempus nō mensuratur nūc. quia mēsura quātitatiua debet correspondere mensurato sicut vnū vasi. Alia est mensuratio notificatiua eo mō quo forma dicitur mensura re illud cuius est forma. et ſm talē mensuratōez ipsum nūc mensurat tempus. et hoc patet ex ꝓ batōne textus vbi dicitur ꝙ magis notum men surat min⁹ notum quod est verum de mensurati one notificatiua.

Et continuū iam tem

Hic consequēter ponit alia duo que dicuntur de ipō nūc quorū primū est ꝙ tempus diuiditur et cōtinuatur ꝑ nūc. Secūdū est ꝙ nūc nō est pars temporis. Primū probatur dupliciter. Primo si cut se habet mobile ad motum. ita nūc ad tem pus. sed cōtinuitas motus est ex mobili. ergo cō tinuitas tempis est ex nūc. Et similiter motus di uiditur ad diuisionem mobilis. ergo etiam diui ditur tempus ad diuisionem nūc. Secūda ratio sumitur ex parte linee et pūcti. quia sicut se habz pūctum ad lineam. ita nūc ad tempus sed pun ctus continuat et diuidit lineam ergo nūc conti nuat et diuidit tempus. ¶ Circa quod sciendū ꝙ punctus in linea accipitur dupliciter. Uno mo do ſm ꝙ est in linea in potentia. et sic continu at lineam quia pūctus continuans nō est in li nea ſm actum puncti. Alio modo pūctum cōti nuans capitur ſm ꝙ assignatur actu i linea et sic diuidit lineam quia ex hoc ꝙ actu sit pūctum in cōtinuo sic sumūtur plures partes linee. Si militer est dicendum de nūc temporis. quia nūc temporis capitur dupliciter. Uno modo ſm ꝙ ē potentialiter in tempore et sic cōtinuat tempus. Alio modo accipitur ſm ꝙ assignatur sub actu alitate ipsius temporis. et sic diuidit ipm tem pus. Est tamen differentia inter pūctum et nūc quia pūctum est quoddam stans et ꝑmanens si cut etiam linea. et ideo possum⁹ idem pūctum bis accipere et vti eo vt duobus, sed ipm nūc nō est stans sicut nec tempus ideo oportet alterū nūc capi ſm ratōnem in quo incepit motus et i quo terminatur. Unde tempus nō mensurat hoc mō motum ꝙ aliquod idem accipiatur vt principiū vnius et finis alterius sicut contingit quandoq; in puncto. sed tempus magis mensurat motum accipiendo duo vltima temporis scz duo nūc que tamen nō sunt partes tempis. ¶ Secūdū est ꝙ nūc nō est pars tempis quod sic ꝓbat. sicut se ha bet momentū vel mutatum esse ad motum. ita nūc ad tempus. sed momentū vel mutatum eē nō est pars motus. ergo nūc nō est pars tempo ris. minor patet quia momentum est aliquod in diuisibile. sed quelibet pars motus est diuisibilis

Minimus aūt nume.

Hic ponit ea que dicūtur de tempore. et sūt qua tuor. Primū est ꝙ in tempore inuenitur minimū. Secūdū est ꝙ in tempore inueniūtur multum et paucum breue et lōgum. nō autem velox et tar dum. Terciū est ꝙ tps est simpliciter vnū nume ro. et ſm quid sunt plura tempora. Quartū est ꝙ tempus cognoscitur motu et econtra. Deinde ponit ratōes illorum que dicūtur de tempe. Un de ratō primi est. quia tempus est numerus. sed in numero reperitur minimū quia vnitas. ergo etiam in tempore reperitur minimū. Est tamen verū ꝙ quodāmodo in tempore nō reperitur mi nimū. quia tempus est continuū et continuū est simpliciter diuisibile in infinitum. et in eo nō re peritur minimū. Et quando dicitur ꝙ ista repu gnant adinuicem. ¶ Dicendum ꝙ tempus ac cipitur dupliciter. Uno modo ſm ꝙ habet ordi nem ad numerū. et sic reperitur minimū in tem pore scilicet vna hora inter horas et vna dies in ter dies. Alio mō accipitur tēpus ſm se et sic in tpe nō datur minimū ſm partes integrales et ideo vna hora est minima in ratōne hore sed ra tōe temporis est diuisibilis in infinitum. sic simi lit est in quolibet alio cōtinuo. quia quodlibet cō tinuū comparatū ad numerum potest esse mini mū sicut vnū lignū ratōne illius quod est vnū sic est minimū. sed non ratōne illius ꝙ est conti nuū.

Manifestum est autē

Hic consequenter ponitur ratō secūdi et est qr tē pus est numerus et etiam est numerus continu us. Ex hoc ergo ꝙ tempus est numerus in eo re periūtur multum et paucum. quia illa reperiun tur in numero est enī aliquis numerus paucus et aliquis numerus multus. Sed ex eo ꝙ temp⁹ est aliquod continuū sic in tempore repetiuntur longum et breue. quia lōgitudo et breuitas sunt

conditiones continui sed in tpe nō inueniūtur velox et tardū·cuius rō est quia de ratōne velocis et tardi est esse numeratū et mensuratū tpe·qr velox est quod in pauo tpe multū ptransit·et tardū est quod in longo tpe paucū ptransit·sed tēpus nō est aliquod numeratū sed ē ipse met numerus·

Et idem autē vbiqz·

Hic onīt quō tempus sit idem et nō idem et dicit φ simpliciter est vnū et idem tps vbiqz·i·respcū omniū·et hoc sic pbat quia tps ē numerus motus nō cuiuscūqz sed pmi motus·tam primꝰ motus est vnus etiā numero et simpliciter ergo tēpus est vnū numero et simpliciter·Tempus em̄ primo mensurat motū primi mobilis et p illum motum etiam mensurat omnes alios motꝰ·minor patz quia totus motus celi acceptus fm suam totalitatem est vnus numero·sicut patet octauo phisicoꝝ·Non em̄ inter duos motus circulares oportet interuenire quietem vt ibidē dicitur·vnde patet φ si tempus diuersificaret fm diuersitatē motus absolute tūc nō esset idem tēpus omniū quia nō est vnus motus omniū·Ex quo etiam fundamento ondītur φ capiēdo tps fm eius partes tps non est vnū·quia sicut motꝰ celi variatur fm diuersas reuolutōnes que reuolutōnes a seinuicē distinguunt numero po·etiāli simile est de tempore quia totū tempꝰ ē vnū numero actuali·sed ptes tpis reiterātur fm numerum potentialem et nō fm numerū actualez sicut etiam ptes motus·

Queritur Utrū tps possit idem numero reiterari·Dōm φ tempus est reiterabile in spē sed nō in numero·Circa quod sciēdum φ due ptes tpis dn̄t ab inuicem numero potentiali φuis sint vnius numeri actualis·sicut em̄ dictū est totum tempus est vnū numero in sua totalitate·sed ptes tpis possunt nihilominꝰ a seinuicem distingui·queritē ergo an tpus sit reiterabile quod dupliciē potest intelligi·Primo an tps quod fuit in pterito potest adhuc semel resumi sicut dies q̄ heri fuit potest p diuinā potentiā adhuc semel fieri et resumi·Dōm φ illa dies nō pt resumi fm numerum sed bene fm spēm scz fm φ dies sed non fm φ illa dies·Et rō istius est quia impossibile ē aliqd successiuū idem numero redire etiam p diuinam potentiā quia implicat ꝯtradictōem·sed tps est aliquod successiuū·ergo non pt idem numero redire etiam p diuinā potentiā·et iō φuis deꝰ pt reparare angelū annihilatum qr est aliquod pmanens in sua natura nō potest tn̄ reparare idē tempus numero·nec eūdē motū numero·Et rō istiꝰ est quia in ipsis rebus successiuis rē talia rerū ꝯsistit influxu et ꝯtinuitate pcedens fluxū·deficiēte ergo tali ꝯtinuitate nō potest illa res eadez numero redire·

Non solum autē mo·

Hic onīter pbat quartū duabus rōnibus·Quarum prima stat i hoc tps est numerus·sed numerum cognoscimus p numerabilia et numerabilia p numerū·ergo cognoscit tps motu·et mot tempore·minor patet exemplariter p numeꝝ eq̄rum et numerū miliariū·quia dicit aristo·φ cognoscimus numerū equoꝝ ex hoc φ cognoscimus equū oportet em̄ pmo ꝯgnoscere vnū equū et postea alterū antequā cognoscamus numerū equoꝝ Item cognoscimus numerū miliariū ex vno miliari·Secūda rō stat in hoc quēcūqz ꝯsequūtur seinuicem in quātitate ibi vnū potest mensurare alteꝝ et econtra·sed tēpus et motus ꝯsequūtur seinuicem in quātitate·ergo vnū potest mensurare alterum et econtra·Maior patet exemplariter·quāqūqz vinū mēsurat amphorā et qūqz āphora vinū Minor pz quia dicimus motum magnū quando tempus est magnū et dicimꝰ tempus magnū qn̄ motus est magnus·

Arguitur Ex hoc sequeretur φ tempus nō esset magis mensura motus quā econtra·Dicendum φ aliquid mēsurat alteꝝ dupliciter·Uno modo p se et ex sua ppria natura·et sic tempus mensurat motum·Alio modo aliquid mensurat alteꝝ quo ad nos et per accidens·et sic motus mēsurat tempus·et ideo patet φ nō habent se eodem modo ad mensurandum·Et similiter dicitur φuis p accidens vinū quandoqz mensurat amphoram tamen per se āphora mensurat vinū·vnde contingit φ quādoqz motus est nobis notior quā tempus quia sic quandoqz mensuramus tempus p motum quo ad nos sicut scriptores quandoqz noscūt horas ex actione scribendi·

Arguitur Tempus causatur ex motu·et ergo in motu est maior ratō mensurandi quā in tempore·Dicendū φ tempus et motus possunt dupliciter admini

tem comparari. Uno modo in ratõe existendi et sic motus precedit tempus et est causa eius. Alio modo comparatur admuicem in ratõne mensuẽ et sic tempus est tã motus.

Quoniam at tẽpus.

Posita diffinitõne temporis et eius proprietatibus cõsequenter determinat de tẽpore p comparationem ad ea que sunt in tempore. Primo ergo determinat de his que absolute sunt in tẽpore. Secũdo determinat de his que sunt in tempore p cõparatõem ad ea que nõ sunt in tẽpore. Est ergo intentio arestotilis q motus mobile et qes sũt mensurabilia tempore et dicit q differenter motus et mobile sunt in tempore quia motus ẽ in tẽpore tã quo ad substãtiam q̃ quo ad eius durationem sed mobile mensuratur tempore bm q habet successionem et duratõnem et non bm substantiam. et ratõ diuersitatis est quia aliqd mẽsuratẽ tempore bm q habet successionem sed motus bm suam substantiam et duratõnem habet successionem. sed mobile solũ habet successionem quãtũ ad eius duratõnem et ecõt iõ mobili correspondet nũc temporis et nõ tempus. et mẽsurat tempus motum nõ prime totum. sed vnaq partem que pars vlterius mensurat totũ. Et occasione illius quia dixit q motus et mobile mẽsurantur tempore ostendit verũ sit idem esse in tempore et mẽsurari tpe. Et circa hoc dicit q aliquid esse in tẽpore pot intelligi tripliciter. Uno mõ dicitur aliquid esse in tẽpore quia est simul cum tẽpore. Alio modo aliquid dicitur esse in tẽpore quia est passio tẽporis. Tertio mõ dicitur aliqd esse in tpe quia mensuratẽ tpe. Et declarat istam distinctõnem p similitudinem de numero quia tẽpus est numerus. sed tripliciter dicitur aliqd eẽ in numero. primo quia est simul cũ numero. scdo quia est passio numeri vt par et impar. tertio q mensuratur numero. Aresto. ergo excludit illos duos primos modos. Et dicit q nõ oportet hoc dici esse in tpe quod est simul cũ tpe. q sic eẽ in tpe esset idem sicut esse cum aliquo tẽpe. et sequetur q ista esset admittenda. celũ est in grano milij. q̃a est simul cum grano milij sed hoc est incõueniẽs. Nec etiam valet scdõs modus. quia quãdo dicimus aliquid esse in tempore dicimus aliquid esse i alio sicut in mensura extrinseca sed subiectũ alicuius passionis nõ est mẽsura extrinseca passionis. sic ergo relinquitur tertius modus. q esse in tempore ẽ mensurari tpe. et p hoc soluitur questio vtrũ ista sunt mensurari tpe et prie e. se in tpe.

Arguitur

Ergo ista ẽ falsa deus ẽ quia deus nõ est in tẽpore quod tñ videt esse dicendũ. quia omne vbũ consignificat tps vt3 ex diffinitõe vbi. Dõm est primo q aliqui exponebant illã ppositõnem bm primũ modũ eẽ in tpe dicebant em q ille esset intellectus istius ppositõnis deus est. i. deus est simul cũ tpe nostro. sed ista opinio nõ valet quia tũc ista ppositõ nõ e. set necessaria sed p accñs quia qñq nõ erit tpus nostrũ. et ideo p accidens nũc est quod est tps nostrũ. Dicendũ est ergo q qñ dr in diffinitione verbi verbũ est quod cõsignificat tps ibi tempus extenditur ad oẽm mensuram durationis scz ad eternitatem euiternitatẽ et tempus nostrũ. cũ ergo dicitur deus est ibi est cõsignificat tẽpus qu d est mensura eternitatis. et ibi angelus est. est cõsignificat tẽpus quod est mẽsura euiternitatis. et ergo dicũtur aliqua verba absolui a tpe scz tpe nostro.

Quoniam aũt nume

Hic aresto. dicit que sunt illa que nõ sunt in tpe quia ex hoc q cognoscimus ea que nõ sunt in tẽpore possumus cognoscere ea que sunt in tẽpe. vult ergo aresto. q illa que semp sunt nõ sunt in tpe sic. s. q mensuranẽ tpe. et hoc pbat ex duabus conditõnibus q̃ cõuemũt illis q̃ sunt in tpe. Prima est q ea q̃ sunt in tpe excedũtur a tpe. Cuius ratõnem ponit quia aliquid est in tpe sicut numeratũ in numero. sed est cõditio numeri q pt semper capi numerus maior omni numerabili. g° etiam pt capi tps quod est maius omni eo qd mẽsuratẽ tpe. Pz etiã p similitudinẽ ad locũ q sicut locus semp ẽ maior eis q̃ cõprehendũtur sub loco ita etiam tps maius ẽ eo quod includit in tẽpore. Cõueniũt eñ in hoc q tam locus q̃ tps mensurãt extrinsece. Cõseqñt ponit scdãm conditionem illorũ que sunt in tpe et est ista q illa q̃ sũt in tpe patiũtur aliquid in tẽpe. et hoc pbat dupliciter. primo ex cõi modo loquẽdi. scdo p rõem Ex cõi modo loquẽdi sic. quia cõsueuimus dicere q aliqua senescũt putrescunt et corrũpũtur ex tempore et aliquis obliuiscitur eorũ que ponit ex tẽpore. et ideo tempus non ẽ causa boni q nullus addiscit ex tẽpore. si autẽ aliquis addiscat in tẽpore hoc ẽ ppter operatõem quã facit in tempore Et addit istam ratõem quia tempus est nume

tus motus. sed motus ex sua natura facit rem distare a sua primeua dispositione. cum ergo tempus sequatur motum etiam tempus habet in se illam conditõnem motus q̄ scilicet dicitur aliquid ēmoueri a sua primeua dispositõne ex tpe.

Quare manifestum

Hic ex duabus istis conditõibus concludit p̄positum scilicet q̄ illa que semper sunt nõ sunt in tempore quia nulla conditõ temporis conuenit eis que semper sunt. nõ prima quia illud qḋ semp est nõ exceditur a tempoe quia hoc durat in infinitum. sed nihil potest excedere infinitum. nec secunda conditõ cõuenit eis que sunt semper. quia hoc quod semper est nõ est corruptibile nec dispõibile ad corruptõem q̄z tūc nõ esset sp.

Arguitur Tempus est causa generatõis quia multa generantur ex tempoe. ergo tempus nõ est causa corruptõis. ¶ Dicendum q̄ tempus per se et fm suam naturam est causa corruptõis. quia facit rem distare a sua p̄meua dispositõne. sed per accidens et gratia alicuius quod additur ipi tempori sicut est labor exercitiũ et sic de aliis sic tempus potest dici cā generatõis.

Arguitur Mot⁹ est causa generatõis ergo ratõ text⁹ non est bene assignata. ¶ Dicendum q̄ motus capitur dupliciter. Uno modo fm se et fm suam propriam naturam. et tūc motus est causa corruptionis. quia de ratõne motus est q̄ abijciat terminũ a quo. Alio modo accipitur motus fm q̄ est instrumentũ fatale mouētis. et fm q̄ stat sub intentõne mouētis. et sic est causa generatõis in q̄tum scilicet ipm mouens intendit per motum aliquid p̄ducere. sicut anima nobilis mouēs celũ intendit p̄ducere ista inferiora per talem motũ et calefaciens aquam intendit p̄ducere calorem in aqua. sed hoc nõ cõuenit motui ex se. quia fm se facit rem distare a sua p̄meua dispositõe. qḋ sic intelligitur quia motus ex sua natura est remotiuus alicuius forme in mobili quia remouet terminũ a quo.

Arguitur Celum semper est et tamē mēsuratur tempore. ergo nõ est verũ quod dicit aresto. hic in textu. ¶ Dicendũ q̄ celum accipitur dupliciter. Uno modo fm suam substantiam. et sic mensuratur euo et nõ tempore quia semper est. Alio modo accipitur celũ fm eius motũ. tūc potest adhuc capi dupliciter. Uno modo fm totũ motũ eius. et sic etiam fm arestotilem nõ mensuratur tempore quia semper est. Alio modo accipitur motus celi fm particules reuolutõnes tūc nõ semp est quia illa reuolutio que heri fuit nūc nõ est. et sic tpe mensurat.

Arguitur Mensura nõ semp excedit mensuratũ quia eternitas mensurat deũ et nõ excedit mensuratũ scz deum ¶ Dicendũ q̄ eternitas et de⁹ possunt dupliciter capi. Uno modo fm rem. et sic vnũ non excedit alterũ quia vtrũq̄ est infinitũ. sed vnũ infinitũ nõ excedit alterũ. Alio modo accipiũtur fm nr̄m modũ cõcipiendi. et tūc etiam eternitas concipitur excedere deũ sicut mensuratũ. vnde patet q̄ ista p̄positõ habet veritatē cū mēsuratũ est finitũ sed si sit infinitũ tūc nõ oportet mēsuram excedere mēsuratũ. Et si dicat loc⁹ est mēsura. et tamē nõ excedit locatũ quia est ei equalis. Dōm q̄ q̄uis locus fm p̄rimam superficiem qua tangit locatũ nõ excedit locatũ tñ excedit fm totũ corp⁹ locans. quo mõ dicit aresto. q̄ superius elementũ locat inferius.

Quoniam āt tēpus.

Hic q̄z aresto supra dixit q̄ tp̄s est mēsura motus etiā vult ostendere q̄ tp̄s est mēsura q̄etis et p̄mo p̄ponit intentum scz q̄ tp̄s est mensura mot⁹ p̄mo et p̄ se sed etiā tp̄s est mēsura q̄etis fcd̄ario in q̄tū q̄escēs aptũ natũ ē moueri. ¶ Deinde excludit argumētũ quo posset videri q̄ q̄es nõ mēsurat tpe. et est istud diffinitõ tp̄is dicit q̄ tp̄s ē numer⁹ mot⁹. sed q̄es nõ est mot⁹ g⁰ videt q̄ q̄es nõ mensurat tpe. dicit aresto. q̄ tp̄s ē numer⁹ motus et nõ ē mot⁹. si aūt e⁹et mot⁹ tūc q̄es nõ poss; mēsurati tpe. sed q̄z est numer⁹ mot⁹ ideo p̄t etiā tp̄s esse numer⁹ q̄etis q̄z oē quiescēs natũ est moueri p̄ tpe in quo quiescit. Tūc p̄bat aresto. p̄ncipale p̄positum q̄ etiā quiescēs mēsuretur tpe et stat tñ in hoc esse rei mobilis mēsuratur tēpe vtz ex diffinitõne tp̄is. sed idē est esse rei mobilis et esse rei quiescibilis. ergo etiā ē rei quiescibilis mensurat tpe. minor p̄z q̄z hitus et p̄uatio hñt fieri circa idē fz q̄es est p̄uatio motus g⁰ circa vnũ et idē cē hñt fieri q̄es et mot⁹. Unde p̄z q̄ sicut mobile mēsurat tpe fm ei⁹ duratõem et nõ fbam. sic etiā q̄scēs fz q̄es mēsurat tpe tā fm fbam q̄z fm successionē siue durationem eius sicut etiā motus.

Non enim hoc

Manifestum igitur.

Hic quia superius dixit q illa que sūt semp nō mensurantur tempore vult ostendere vtrū illa q̄ non sunt vel nūq̄ sunt mensurantur tēpore. Et circa hoc est sciendū q duplicia sunt non entia nam aliqua dicūtur nō entia. quia impossibile ē ea esse et talia nō entia nō mensurantur tēpore cuius ratō est quia tēpus est numerus motus vel quietis. et ideo que mensurantur tempore vel sunt mobilia vel quiescibilia. quod patet ex hoc quia generabilia et corruptibilia que sunt mobilia mensurantur tēpore. sed que impossibile ē eē nō sunt mobilia. ergo nō mensurantur tempore Alia sunt nō entia que quādoq erūt vel fuerūt vt adam et antixps. et talia non entia mensurantur tēpore. quia que fuerūt in preterito mēsurantur tempore preterito. et que erunt in futuro mensurantur tempore futuro. Vnde patet q ea que semp sunt nō mensurantur tempore. et ea que impossibile est esse etiā non mensurantur tēpore.

Queritur Vtrū omniū ~~rerum temporalium et~~ motuū sit vnū tempus. Dicendum q sic quod patet primo auctoritate arestotilis in textu dicentis q tempus simpliciter est vnū et ʒm quid variatur ʒm partes temporis et ratō est quia accidens habet numerū a suo subiecto cum ab ipso indiuiduetur. sed subiectum temporis est vnū numero scilicet motus primi mobilis. ergo etiam tempus est vnū numero. Vnde sicut talis motus variatur ʒm diuersas reuolutōes sic scilicet q ille reuolutōes a se inuicem distinguūtur numero potentiali. et tamen totus motus est vnus numero. sicut patet in octauo huius. ita etiam est de tēpore. quia totum tēpus est vnū numero. et tamen diuerse partes temporis correspondentes illis diuersis circulatōnibus motus sunt diuerse numero non actuali. quia abinuicem distinctiōem nō habent actualem sed potentionali. et simile potest inueniri in quolibet cōtinuo etiam permanēte. qa manifestū est q lignū decē pedum est vnū numero et tamē primus pes in ligno non est decimus sed q̄titas primi pedis distinguitur a q̄titate vltimi pedis nō numero actuali sed potētiali. q ʒt q̄titas pmi pedis diuidi a q̄titate vltimi pedis

Arguitur Si tēpus est passio motus. ergo sunt plura tēpora. quia sunt plures motus. Dicendum q tēpus dupliciter potest comparari ad aliquē motū Vno modo sicut accidēs ad subiectum. et sic nō comparatur ad quemlibet motū quia sic essent plura tempora. sed solū ad vnū motū scilicet primi mobilis quia est in illo sicut accidens in subiecto Cuius ratō est quia in omni genere simplicissimū et primū illius generis est mēsura aliorū sicut patet decimo metaphisice. sed inter omnes motus motus celi est simplicissimus. quia pertrāsit maius spatiū in minori tempore. ergo oportet omnem aliū motum mensurari p illū primū motum et per cōsequēs per tempus quod est accidēs primi motus. Alio modo cōparatur tempus ad aliquem motū sicut mensura ad mēsuratum. et sic tempus cōparatur ad quēlibet motū quia cuiuslibet motus tēps est mēsura.

Arguitur Omnis mēsura debet esse vnita mensurato. sed tēpus est in primo mobili. ergo non potest esse applicatum motibus istorū inferiorum. et per consequens nō potest mēsurare motus istorū inferiorum. Maior patet quia flascula nō applicata vino nō mensurat vinū. Dicendum q tēpus potest alicui dupliciter applicari. Vno modo actualiter sic q est forma actualis illius cui applicat et sic tantum applicatur primo motui. Cui applicatur tempus dupliciter. Vno mō vt ppria passio. et sic applicatur ei ʒm suam totalitatē. quia sic nō excedit nec exceditur ab ipso vt dictum ē. Alio modo applicatur tempus primo motui vt mensurans ipsum. et sic applicatur primo motui ʒm suas partes. quia sic tempus excedit partes primi motus. Alio modo applicatur tēpus alicui virtualiter. et sic tempus applicatum est omnibus motibus. Cuius ratō est quia motus primi mobilis est causa omniū motuū aliorū. Cum ergo quelibet causa virtualiter est in suo effectu ille motus primi mobilis semper manet virtualiter in motibus omniū aliorum secūdorum motuum. Et si dicatur si ergo tempus est in alijs motibus a motu primi mobilis solū virtualiter ergo mensurat tantū virtualiter. Dōm negando ɔseqntiā quia aliquid assistēs alicui virtualiter ʒt illud mensurare. sicut pʒ exēplariter si sit aliqua vlna que actualiter est in aliquo loco tunc si quis capiens filum habens similem longitudinem vlne potest per filum mensurare pannum

Quartus.

non existente vlna etiam actualiter. Cuius ratio est quia in tali filo est vlna virtualiter. vnde patet q primo et principaliter tempus mensurat motum primi mobilis scilicet sm suas partes et deinde per illu motum mensurantur alij motus per hoc scilicet q ille motus applicatur ad alios motus. quod iteru patet exemplariter quia mensuramus dies p horas. et hore sumuntur sm motum celi. quia quando est semimotus celi tuc sunt 12 hore. et quando est totus mot⁹ celi tuc sunt 24 hore. ergo omnia p motum celi mensurãtur gratia temporis quod est in motu celi.

Arguitur Item nõ potest esse accidẽs alicuius et mẽsura extrinseca. sed tẽpus est accidens motus. ergo ñ est mẽsura extrinseca. Dicendum q motus celi potest dupliciter capi. Vno modo sm suam totalitatem. et sic est acciñs motus pmi mobilis. Alio modo accipitur motus celi sm ptiales reuolutiones. et tuc tempus nõ potest esse accidens motus. sed est mensura eius. Ex quibus dictis reprobantur opiniones aliorum. quia quidam accipiebant causam vnitatis temporis ex numero. qꝛ est vnus numerus p multis rebus numerabilib⁹ ergo est vnũ tempus. quia tempus est numerus et arguebant sic est vn⁹ numerus in ordine ad multa numerabilia. ergo est vnũ tempus in ordine ad multa temporalia. Sed dicendum ẽ q argumẽtum nõ valet quia bene procederet de numero absoluto quo numeram⁹. quia ille est vn⁹ sed nõ est verum de numero numerato. quia numerus numerat⁹ variatur sm res numeratas sicut dicit aresto. in fine huius tractatus de tempore. qꝛ decẽ canes et decẽ boues sunt bene vni⁹ numeri sed nõ est vnus denarius. Alij ergo assignabant causam vnitatis temporis ex vnitate materie vel ex vnitate eternitatis. et arguebãt sic temp⁹ est in rebus corporalib⁹ sicut mensura vel acciñs. et res corporales cõueniũt in materia ergo etiam temp⁹ quod cõsequitur corpora gratia materie erit vnũ. sed istud non valet. quia illa que sunt eadem materia nõ sunt simpliciter eadem. quia sic omnia ista inferiora essent eadẽ Alij autem assignabant vnitatem temporis ex vnitate eternitatis. quia temp⁹ est eternitas participata. sed hoc nõ valet. quia a principio effectio remoto nõ potest aliqua res distingui. qꝛ si sic tuc omnia ista inferiora essent eadem pter vni-

tatem pmi mobil.

Arguitur Mensura et mensurata debent esse vnigenia. i. vnius nate et forme. sed sunt diuersa mensurabilia scꝫ mot⁹ ergo etiam erũt diuersa tempora. Dicendum q mensura et mẽsuratum possunt capi dupliciter. Vno modo sm pprias eorum naturas et sic nõ oportet ea esse vnigenia. sed mẽsura potest esse alterius nature q mẽsuratum. sicut patet de vlna et pãno. Alio modo accipiuntur sm ratõnem mensure et mensurati. et sic debent ẽẽ vni⁹ generis. i. vni⁹ ratõis siue pportõnis. quia ipm mensuratum debet esse pportionatum mensure et ecõtra. Per hoc ergo dicendum est ad argumentũ q mot⁹ accipiũtur dupliciter. Vno modo sm suas spẽficas naturas. et sic est verum q sunt plures mot⁹. et sic nõ correspondet eis tẽpus. Alio⁹ accipiũtur mot⁹ sm q in eis inueniẽ aliquod cõmune scꝫ successio sm prius et posteri⁹ et sic temp⁹ conuenit motui vt mensura eius. et ideo est vna ratõ mensurandi in omnib⁹ motib⁹ Simile est de liquorib⁹ quia sũt liquores diuersarũ spẽierũ qui tamen possunt mensurari per vnicam mensuram. quia ratõ mensurabilitatis in illis liquorib⁹ non conuenit eis sm spẽficas et pprias naturas. sed cõuenit eis ratõne liquidi. et sic etiam mot⁹ in qtiate qualitate et vbi mensurantur tẽpore sm aliquod cõmune qd est successio. et etiã quies mẽsurat tpe

Arguitur Temp⁹ reperit in substantijs separatis in quib⁹ nõ est motus ergo tempus non est numerus mot⁹ Antecedens patet quia augustin⁹ dicit super genesim q deus mouet spiritualem creaturam per tempus. Dicendum q tempus accipitur dupliciter. Vno modo pro tempore continuo sm q tempus cõuenit ipsis corporibus. et sic tempus non inuenitur in sepatis cuius ratõ est quia tale tempus mensurat motum continuũ. sed motus continu⁹ non inuenitur in substantijs separatis nisi forsan per accidens gratia magnitudinis vel operatõnis quam facit substantia spiritualis in magnitudine. sicut substantia separata dicitur habere motum continuũ. quia continue operatur sicut angelus subuertens zodomam dicebatur continue moueri non gratia sui. sed gratia operis. quia continue subuertebat. Aliud est tempus discretum. et sic loquitur augustinus q deus mouet spũalem creaturam p tps. cui⁹ ratõ

cretum est quia mensura ⁊ mensuratum debent correspondere quelibet autem successio requirit mensuram sed in substātijs sepatis non est continua successio opationū. sed ē successio discreta ergo ñ corrñdet eis mensura siue tēpus cōtinuū sed tp̄s discretum. Circa quod sciendum ē q̄ deus unica intellectiōe ex pte actus. ⁊ unico medio intelligendi quod ē sua essentia oīa intelligit ⁊ ideo in deo nll'ā ē successio ergo nec tp̄s corrñt sue opatiōne sed substantie sepate intelligūt res pluribus medijs quia p multas spēs intelligibiles. et quia ñ pñt simul uti duabus spēbus intelligibilibus utunt primo una spē ⁊ hoc in uno instanti. ⁊ deīn utūtur alia spē intelligibili intelligendo aliam rem et sic in alio instanti. illa ergo plura instātia sibi succedentia vocant tp̄s discretum. vocantur eñ tempus pter successionē ⁊ dicūtur tp̄us discretum quia nō habent adinuicē cōtinuitatē. Unde patet q̄ tp̄s discretum nō pt esse in p̄dicamēto q̄titatis quia non mensurat res q̄tas. sed operationes immateriales. est ergo de p̄dicamento relationis quia ē relatio opationū successiuarū discreta eū sibiinuicē succedentiū. Ex quo patet scd̄o q̄ tēpus dicit omnino equiuoce de tpe discreto et continuo quia aresto. pbat q̄ impossibile ē tempus scz continuū cōponi ex indiuisibilibus sexto huius sed tempus discretum cōponitur ex pluribus nūc. ē eñ simile de numero discreto et cōtinuo impossibile est eñ continuū cōponi ex indiuisibilibus. sed bñ discretum cōponitur ex indiuisibilibus. s. unitatibus.

Queritur Unde sumat unitas specifica tpis. Et arguit q̄ nō ex motu quia accñs non habet entitatem vel unitatem a suo subiecto sed a drña ꝓprij generis ergo etiam tempus nō habebit entitatē vel unitatem ex motu. Dōm q̄ duplex ē entitas vel unitas in accidentibus scz numeralis. et illā habet quodlibet accñs a subiecto quia subiectum ē materia in qua accñtis. et hoc ē quod dicit aresto. q̄ accñs habet numerū a suo subiecto. Alia ē unitas specifica et illā habet accñs a drña ꝓprij generis. ⁊ a diffinitiōe assignata in ꝓprio genere. quia ergo q̄titas ↄtinua in ꝓprio genere diffinitur p ēminū cōem ergo tp̄s habet suam unitatem specificam a nūc quod est ēminus cōis tpis. Dōm est ergo ad q̄situm q̄ tp̄s habet unitatem specificam a nūc cōtinuante q̄uis habeat unitatē numeralem a motu p̄mi mobilis. Et sic argumentum p̄cedit ⁊ cōcludit veꝝ.

Arguitur Nō est idem nūc in toto tēpore. ergo tp̄s non est unū spē. Ans pbatur quia tp̄us finitum habet duos terminos. Dōm q̄ sicut habent se pūcta in linea ita nūc in tpe sicut ergo in linea finita sunt bñ plura pūcta ēminantia. sed ē solum unū punctum cōtinuans a quo sumit spēs linee. sic etiam est de tpe quia in tempore finito sunt duo nunc terminantia. sed ē tantū unū nūc cōtinuans p̄teritū ⁊ futurū adinuicem hoc eñ nūc necesse est esse idem in substātia sicut pbat in textu.

Arguit Spēs rei sumitur ex opatōne sed sūt plures opatōes temporis. ergo sūt plura tempora specifica. minor pbatur quia aliqd tempus corrūpit utz de hyeme et aliquod temp' generat ut patet de estate. maior patet quia per videre et hinnire iudicamus dias spēcies. ergo etiam p corrūpere et generare. Dicendū q̄ duplices sūt opatiōnes quedam sunt operatiōnes que cōueniūt alicui sm se ⁊ sm suam naturam. ⁊ si tales operatiōnes sunt diuerse tūc cognoscimus aliam ⁊ aliam spēm ex illis operatiōnibus. Alie sunt operatiōnes que cōueniunt alicui per accidens ⁊ per alterum. ⁊ per tales opatiōes non iudicamus differentiam specificam. sic autem contingit in tempoē quia tempus generat et corrūpit gratia motus in quo ē et non gratia sui. quia ille motus scilicet diurn' celi quandoq3 defert ad nos principium generatiōnis terrenascentiū viz solem et tūc fiūt generatiōnes in istis inferiorib' ⁊ quādoq3 a nobis elongat principiū generatiōnis ⁊ tūc est temp' corruptiōnis. ⁊ hoc est quod dicit aresto. scd̄o de generatiōe q̄ equale est tempus generatiōnis et corruptiōnis. quia illa que generantur p solem sicut terrenascētia pro media parte motus generantur scz in aduentu solis ad nos. ⁊ ex alia pte motus corrūpūtur scz in recessu solis a nobis. Unde patet q̄ motus est causa generatiōnis et corruptiōnis ⁊ non tempus. Quod probatur etiam ex signo quia illa que sūt immobilia sūt simpliciter incorruptibilia sicut sunt substantie separate. ⁊ quia quedam sūt immobilia sm substantiam que tamē sunt mobilia sm ubi. et ideo talia corpora non sunt corruptibilia etiam sm substantiam sed sm ubi. Illa autem que sunt mobilia sm substātiam sicut ista inferiora sunt etiam corruptibilia sm substantiam vel sm ptem

Quartus.

ſicut elementa vel ſm totū ſicut mixta.

Arguitur Motus celi menſurat tempore et tñ tempus nõ excedit illum motū. ¶ Dõm ꝙ motus celi pt̄ dupliciter capi. Uno mõ ſm ſuam totalitatem. et ſic motus celi nõ menſurat tempore quia tẽpus eſt ſic a͠cñs motus et nõ menſura eius. et ſic eſt verum ꝙ motus non excedit a tempore. Alio mõ accipitur motus ille ſm ꝑtiales reuolutões. et ſic tempus excedit motū et habet ſe ad motū vt menſura.

Ipſum autem nunc.

Poſtq̄ areſto. determinauit de tempore quid eſt et quomõ eſt ꝑ cõparationem ad ea que ſunt in tempore hic determinat de tempore ꝑ cõparationem ad illa que nominant ſm tempus. ſ. de iſtis dictõibus nūc. tūc. iam. olim. repente et modo. et dicit ꝑmo ꝙ nūc poteſt capi dupliciter. Uno mõ ꝓprie put ſignificat indiuiſibile tempus. et ſic nūc habet tres conditiones. quarum prima eſt ꝙ nūc cõtinuat tempus. Cuius rõ eſt quia ſicut ſe habet pūctum ad lineam ita nūc ad tempus. ſ. punctum cõtinuat lineam. ergo nunc tempus. Scḋa cõditiõ eſt ꝙ tempus diuidit penes ipm̄ nūc quia ſi nūc accipiatur vt vnū in actu tūc cõtinuat ipſum tẽpus. et ſi accipiatur vt duo in actu tūc diuidit ipſum tp̄s idẽ tñ eſt nūc quod eſt vnū in actu et multa in potentia. Simile ẽ de pūcto in linea quod acceptū vt vnū ꝯtinuat lineam et in q̄ntum accipitur vt duo in poꝰa eſt ꝑncipium diuiſionis linee et vt duo in actu diuidit lineam. Tertia cõdicio eſt ꝙ hoc nūc ſic diuidens et cõtinuās tp̄s ẽ vnū ſm rẽ et ſubiecto q̄uis ſit multa rõne. ¶ Deinde ponit ſcḋam acceptõem ipſiꝰ nūc dicens ꝙ nūc accipitur ꝓ quolibet tpe quod eſt ꝓpinquū pn̄ti nūc. et tūc non accipitur ꝓprie quia nūc ꝓprie eſt indiuiſibile. ſed iſto mõ acceptū ẽ diuiſibile. ſignificat eñ nūc iſto modo tẽpus ꝓpinquū pn̄ti nūc ſicut dicimus nūc venit iohānes. i. in preterito tẽpore ꝓximo preſenti nunc. ¶ Deinde determinat de ipſis que habent reſpectum ad nunc. et primo determinat de iſto tunc et dicit ꝙ tunc ẽ aliquod preteritum tempus copulatum ad preſens nūc ſm aliquam certam diſtantiam. exempli gratia vt tūc deſtructa ẽ troya. ibi tūc ſignificat tẽpus p̄teritum quod ẽ multum remotum a p̄ſenti nunc. Quandoq3 eñ pt̄ ſignificare tempus p̄teritū quod non ẽ multum diſtans a p̄ſenti nūc ſicut ſi diceremus tunc venit iohannes. Ex quo patet duplex differentia inter tunc et nūc. Prima ẽ inter nūc ſm alterum et tunc. quia nūc ſcḋo modo acceptū quod ẽ nūc ſm alterū ſignificat ſolū tẽpus ꝓpinquū p̄ſenti nūc. ſed tunc poteſt etiam ſignificare tempus diſtans a p̄ſenti nunc ſi tamen habeat certam diſtantiam. Secūda differentia ẽ quia nūc ſecūdo modo acceptū habet ſe indiffer̄ter ad preteritum et futurum. ſed tūc ſignificat ſolum preteritum tempus.

Si vero neq3 tẽpus.

Hic areſtotiles ex hoc mouet vnam dubitatõnẽ et intendit tale argumentum de quocunq3 poteſt dici tūc hoc ẽ finitum. ſed de quolibet tẽpore verſus preteritum poteſt dici tūc. ergo quodlibet tẽpus verſus p̄teritum ẽ finitum quod eſt contra areſtotilem octauo phiſicorum q̄ ponit motum et tp̄us eſſe infinita. Maior patet ex dictis. quia tūc dicitur aliquod tempus p̄teritum quod habet diſtantiam certam ad p̄ſens nunc. ſed quod habet certam diſtātiam non ẽ infinitum. ¶ Deinde oſtendit impoſſibilitatem conſequentis. et minorẽ p̄ſuppomit ex diffinitõne ipſius tunc et dicit ꝙ impoſſibile eſt tempus preteritum eſſe finitum quia tempus non poteſt accipi ſine nūc ſed dato quocunq3 nūc datur prius tempus quia de ratõne nunc eſt ꝙ ſit finis preteriti et initium futuri gᵒ dato quocunq3 tempore verſus preteritum dabitur prius tempus. et ſic tempus verſus preteritum eſt infinitum. Sed iſta ratio ſoluit quia concludit contra fidem quia non eſt verum ꝙ omne nūc eſt principium et finis. ſed aliquod eſt nunc quod eſt tantum principium ſcilicet futuri vt eſt primū nūc in quo incepit mundus et tempus et omnia alia. et erit vnū nūc quod eſt tantum finis preteriti ſcilicet in fine mundi. Ad principale argumentum dicitur ad maiorem ꝙ quodlibet tempus finitum poteſt ſignificari per tunc. et ideo ſm veritatem cum omne tempꝰ ſit finitum quodlibet per tunc ſignificari poteſt. ſed ſm opinionem areſto. non eſt verum ꝙ quodlibet tempus poteſt ſignificari per tunc niſi ſit finitum ¶ Deinde determinat de alijs. et primo de iam quid ſignificet et dicit ꝙ iam dicitur eſſe ꝓpinquū indiuiſibili nunc ſiue ſit in preterito ſiue in futuro. et ergo coincidit cum ipſo nunc ſecūdo mõ accepto. Et deinde deſcribit iſtū terminū mõ ꝙ

dicit q modo est tempus preteritum ppinquum pñti nūc sicut dicimus quando venit iohannes tradet mo. in tpe pterito ppinquo pñti nūc. Pz olim significat tēpus pteritū sicut mō ß remotū a pñti nūc vt olim h' fcm ē. Et repēte significat tēpus indiuisibile qd est insensibile ppe paruitatem

Queritur Quō dnt olim ⁊ quodā Dōm q sic qz olim refert ad viuentes et quodam ad mortuos vt iste olim fuit por in tali claustro.

Mutatio autem dis.

Hic pñter arcsto. manifestat aliqua supius dcā vel supposita et sunt duo pncipalia. Primū ē q tempus est cā corruptōnis. Scdm est q ois motus et mutatō est in tēpore. Primū ergo probat rōne et signo. rōne sic qz tempus cōiungit motui sicut passio eius. sed motus ex sua natura habz q facit rē distare a sua pristina dispositōe. p hoc aūt q res distat a sua dispositōe pristina disponit ad corruptōem. ergo tps gra motus ē causa corruptōnis. Unde ex textu patz q illoz opinio est falsa qui dicebant tps esse cām generatōnis et eē sapientissimū. Cām qdē generatōnis quia generatōes fiunt in tempore. et eē sapientissimū quia generatō scie fit in tpe. Sed ecōtra est dicendū sicut dixit quidā pitagoricus noie phyron qui dixit tēpus indisciplinabile qz ppter tēmpus accidit obliuio. Contingit eñ generatōnem fieri in tpe p accñs inqtū. s. in tpe fit aliquis labor. Deinde pbat a signo sic qa nihil videt generari nisi appareat aliquod agens et mouēs p generatōem. ß apparet q aliquid corrūpat absqz exteriori agente sicut aliqs qui est senex morit ex senio et in illo casu apparet q corruptio talis fiat ex tpe ergo tps est cā corruptōnis.

His autem nobis sic

Hic pbat duab' rōnibus q motus est in tempore. s. quia mensurat tpe. Et stat prima rō in hoc in omni mutatōe repit velocius et tardius que sunt pprietates motus. sed velocius et tardius determinant p tempus ergo omnis mutatō est in tpe. maior patet quia velocius et tardius sūt pprietates motus. et subiectiuis repit sine ppetate. minor patz ex diffinitōne velociores. qa velocius ē quod in equali tpe plus ptransit de spatiū vel qd in minori tempore ptrāsit maius spatiū vel qd in minori tpe ptransit equale spatiū.

Scdā rō stat in hoc qz in omni motu repiunt prius et posterius. sed prius et posterius nō sunt sine tempe. ergo omnis motus est in tēpore. qz eñ p omni successione ponere aliquā mensurā ppriam aut mensurā rez successiuarū que in continuis est tempus.

Dignum autem con.

Hic mouet aliquas dubitatōes et primo mouet duas circa existentiā tpis. quarū prima est quō se habeat tempus ad animā rōnalem. i. vtrū tēpus possit esse sine anima. Scda est quare tps videt esse vbiqz et primo soluit scdam dubitationem quia est facilior Et dicit q ideo tēpus est vbiqz qz tempus est numerus motus ergo vbicūqz est motus ßm actum vel ßm potētiam ibi etiā est tempus sed motus localis est vbiqz in omib' rebus corpalibus ßm actum vel ßm potētiam. ergo vbiqz est tempus in omnibus rebus. dictū est eñ supra q quiescētia mouent tempore non ßm act ūß sufficit q moueant ßm potētiam De pma dubitatōe primo obijcit arguens q nō exñte anima nō esset tēpus. et hoc sic quia si impossibile est aliquid esse potens numerare impossibile est aliquid esse numerabile. ⁊ si impossibile est esse numerabile impossibile est esse numerū ergo si anima non est que est potens numerare ergo nec erit tempus qd est numer'. Maior patet qa potens numerare et numerabile habent adinuicem quēdam respectū et relatōnem. ⁊ sic remoto vno remouet reliquū. Scda pars pz quia numer' nō est nisi aliquid actu numeret vel sit numerabile. Tūc soluit dubitatōnem motam et dicit sic q si anima nō sit tūc tempus nō est simplr aut si sit tūc est ens vtcūqz id est ens imperfectum quod sic pz quia de tempore nō habem' nisi nūc et manifestū est q nūc nō est tempus. De rōe ergo tēporis est prius ⁊ posterius. sed ē manifestū q prius et posterius nō sunt sine anima. ergo nō est tempus perfectum sine anima computante prius ⁊ posterius.

Queritur Utrū tempus ßm eē dependeat ab aia. Dicendum q ista questio potest dupliciter intelligi. Uno modo de anima nobili que est mouens celum et sic dependet tempus ab illa anima effectiue qa aia nobilis sicut ē causa motus ē etiā cā tēporis iuxta regulā pmētatoris octauo phisicoz dās formā dat psequentia formā cū gº tps

consequatur motum naturaliter· iõ sicut anima nobilis est causa motus ita est etiam cã temporis· sed ad istam intentõnem non mouet aristo· istam q̃stionem· sed ista questio mouet̃ in textu an tp̃s dependeat ab anima nr̃a· ꝫm hoc ergo respondet̃ q̃ tempus capitur dupliciẽ· Uno modo ꝫm esse ei⁹ substantiale siue formale et ꝫm illud a quo sumitur sp̃es temporis ⁊ substãtia sicut ẽ nũc indiuisibile· et sic tp̃s ẽ in actu a pte rei p̃ter animã· Alio mõ potest capi temp⁹ ꝫm eius esse q̃titatiuũ· i· ꝫm q̃ habet q̃titatẽ et ptes tũc iterum potest capi dupliciẽ· Uno mõ ꝫm ẽe q̃titatiuũ virtuale· et sic iterũ tempus est a pte rei p̃ter animã rõnalem· quia esse q̃titatiuũ virtuale saluatur et cõtinetur in esse substantiali ipsi⁹ temporis· quia ergo dictum est q̃ esse substantiale tp̃is est nũc· ideo etiã ipsum esse q̃titatiuũ virtuale· Alio mõ accipitur tp̃s ꝫm esse q̃titatiuũ actuale· et hoc iterũ ɔtingit dupliciẽ· Uno mõ ꝫm simultatem ptiũ· et sic tp̃s dependet ab anima rõnali quia nõ potest in tpe accipi esse q̃titatiuũ actuale· s· prius et posteri⁹ actualiẽ absq̃ anima ɔpante priorem ptem ad posteriorẽ quia preteritũ actualiẽ nõ est nec futurum· ⁊ iõ talis q̃titas necessario dependet ab anima cõpante illas ptes ꝫm simultatem· Alio mõ accipiẽ ꝫm ẽẽ q̃titatiuũ actuale et ꝫm successionẽ ptiũ· ⁊ sic tẽpus est etiam a pte rei ꝫm hoc esse p̃ter animã nrãm· quia realiter q̃uis successiue sunt preteritum p̃ns et futurum· et q̃a istud esse successiuũ ẽ ɔpriũ esse tẽporis quod est res successiua iõ simpliciter dõm ẽ q̃ tempus ẽ a pte rei absq̃ anima quia ad hoc q̃ realiter et simpl̃r existat ens successiuũ sufficit q̃ sit successio realis in suis ptibus· Istud etiam p̃t aliẽ ɔbari sic tempus ẽ de predicamẽto q̃titatis ergo est forma realis preter animã rõnalem quia entia rõnis facta ab anima nr̃a nõ sunt in predicamẽto· Secdo tempus est realis passio motus· alias de ipso nõ determinaretur in libro phisicoꝝ· Sed ois passio realis habet esse extra animã ergo tp̃s habet ẽẽ reale extra animã· Pro intellectu istius est ɔsiderandũ q̃ cũ tempus sit numer⁹ motus eo mõ q̃ numerus dependet a numerãte tp̃s dependet ab anima· sola enĩ anima rõnalis numerat· q̃uis enim anima sensitiua posset ɔgnoscere multitudinem nõ tñ numerat· sed numerus dependet a numerãte eo mõ quo numerata dependent a numerante· Cuius rõ est q̃ numerus nihil aliud ẽ q̃ multitudo ex vnitatibus aggregata· hoc aũt quod est causa distinctõis et diuersitatis in alis quo est etiã in eo cã numeri· sed inueniũẽ duplicia numerata· quedã enĩ sunt simplr̃ pmanẽtia vt homo bos leo ⁊ciis· et numerus talium non dependet ab anima nr̃a q̃ numerata ab illa nõ dependẽt· sed ab intellectu diuino· Alia sunt numerata que sunt successiua ꝫm suã naturam sicut sunt illa numerata quoꝝ vna ps pertransit ⁊ alia expectat sicut tp̃s et motus· et talia numerata p̃nt dependere ab intellectu create qui intellectus creatus ɔpat simul ptem priorẽ et posteriorem· Ex quo patet q̃ cũ tp̃s sit aliq̃d successiuũ dependet ab anima nr̃a ꝫm simultatem prioris et posterioris· et nõ ꝫm substantiam sicut tñ numerus reꝝ pmanẽtiũ dependet a deo· et etiã reꝝ successiuaꝝ q̃tũ ad eaꝝ substantiã· Sicut ẽ dõm de motu q̃ etiam motus i sua eẽnã est a pte rei pr̃ẽ animã nr̃ãm tñ motus acceptus ꝫm simultatem ptiũ nõ est a parte rei absq̃ anima· ⁊ h⁹ est quod dictum fuit ĩ textu q̃ tp̃s absq̃ anima nostra est ens vtcũq̃· i· imperfectũ q̃ sine anima nrã non potest accipi in tempore prius et posterius actualiter.

Arguitur Omne obiectũ actionis dependet ab agente· ꝫ numer⁹ est obiectum anime numerãtis ergo dependet ab ea· sed tp̃s est numerus ergo ⁊c· Dõm q̃ duplex est obiectũ· s· obiectũ potentie actiue· et obiectum potentie passiue· primũ dependet ab agẽte ꝫm modum obiecti sicut patet in potẽtiis vegetatiuis vbi nutrimentũ ꝫm q̃ potentia aĩatum dependet ab anima vegetatiua· scd̃m autẽ nõ dependet ab agente vel potẽtia· sed potius ecõtra q̃ ibi obiectũ mouet potentiã· et sic est de tempore in ordine ad animam nr̃ãm· Secdo dõm est q̃ duplex est numerans quoddã est numerans creatiuũ rerũ sicut de⁹ ẽ nũerãs res causãdo eas et sic est verũ q̃ cõpatur numerus ad numerãs sicut obiectũ potentie actiue ad suã potentiam· Aliud est numerans ñ creatiuũ rerũ sicut est intellectus nr̃· et tũc nõ oportet numerum causari a numerante nisi ꝫm simultatem reꝝ successiuarum· quia simultas ptiũ dependet ab anima numerante·

Arguitur Si impossibile ẽ aliq̃d ẽẽ potens numerare impossibile est esse numerabile· ergo si nõ est numerans nõ est numerus· et si nõ est numerus nõ est tp̃s

Quod prima conditionalis nō est va quia si ipossibile est esse aliquod potēs numerare tūc impossibile est esse aliquod numeratū sed nō numerabile quia actus et actus pportionant et potentia et potēa. Scdo potest dici q etiā pns scz q nō existēte anima nō est tps est aliqualit cōcedendum quia nō existēte anima nō est tps sm eē ptitatiuū in simultate ptiū et ideo nō est numeratū siue numerus sm simultatē ptiū. est tn absq anima numerus sm successionē ptiū licz nō sm simultatē. et hoc est qd dicit auicēna q prius et posterius motus sunt tps materialit quia subiectatur tps in priori et posteriori motus. sed pus et posterius in motu nō sunt absq anima .s. sm actū. ergo etiā sic est iudicandū de tpe.

Dubitabit āt aliquis

Hic mouet vnā dubitationē de vnitate temporis et dicit q dubiū videt cui vel qualis motus tps sit numerus quia si tps sit passio cuiuslibet motus tūc erūt plura tpa simul. Ponit ergo falsaz solutionem istius questionis. et dicit q tps spectat ad quecūq motum sic q est passio cuiuslibz motus qa omnis motus mensurat tpe. sed istā solutionē reprobat quia si tpus esset passio cuiuslibet motus tūc duo tpa equalia essent simul. qa duo motus equales sunt simul. Sicut ergo duo motus sunt simul. ita duo tpa quoz motuū tps ē passio. sed impossibile ē duo tpa eē simul quia tūc aliquod idē esset vnū numero et nō vnū numero qd implicat cōtradictōem. pbatio. quia tps quod est simul ē vnū numero sicut tota dies et totus ānus. sed illa tpa que nō sunt simul sunt vnū spē sicut duo dies. si ergo duo equalia tēpa essent simul ex hoc q sūt simul erūt vnū numero. et ex hoc qd sunt duo tpa equalia erūt tantū vnū spē. ergo idem tps erit vnū numero et non vnū numero qd implicat cōtradictōem.

Quoniam autē loci.

Hic cōsequenter ponit veram solutōnem et intendit finaliter q est vnū tps. et tempus non est passio cuiuslibet motus. sed motus primi mobilis qui ē vnus numero. et ideo pmo mensurat illum motum et ex cōsequenti alios motus. et ad hoc inducendū premittit tria. Quoz pmū est q inter omēs motus motus localis est pōr et magis simplex et inter motus locales pmus motus est circularis qa est magis regularis. Scdm est vnūqdq mensuratur minimo sui generis. sicut numeri vnitate et tempa quodam tpe. Tertiū est q tēpus mensurat motu et ecōtra. ex qbus concludit qd intendit. s. q tps est solū passio motus primi mobilis. Quod sic pbat illud qd est minimū cōtinuū certū et regulare hoc ē mēsura alioz q sūt min⁹ certa et magis difformia. sed motus primi mobilis est cōtinu⁹ certissim⁹ et vniformis. ergo debet ille motus gratia tpis mensurare omnes alios motus. ergo tempus est in illo pmo motu pmi mobilis q est vnus. quare tempus ē tantum vnū. maior patet quia de ratōne mensure est q sit minima decimo metaphisice et q sit certa. quia mēsura dēminat mensuratū. ergo oportet q sit certior. et debet esse vniformis qz difforme mensuratur p vniforme.

Vnde et videtur et te.

Hic consequenter approbat istam solutōnem scz q tps nō est in quolibet motu sed in motu pmi mobilis. et hoc dupliciter. primo p opinionem antiquoz. scdo p vsum cōiter loquentiū. Antiq eni dicebant q motus spē celestis esset tpus. ex quo patet sm eos q tpa maxime habent ordinez ad motum circularem. ergo sequitur q tps illi⁹ motus erit passio et nō cuiuslibet motus. Scdo pbatur ex vsu cōmuni loquentiū. quia cōiter consueuit dici q omnia redeūt circulo quasi diceret q ista tpalia que mēsurant tpe regunt sm motum circularez pmi mobilis. Tūc manifestat vnū quod prius supposuit. ibi dicit autez recte. qz prius dictum fuit q idem est numerus absolut⁹ sed nō est idem numerus applicatus ad numerata sicut decem canes et decem oues habēt vnū numerū sed nō vnū denariū. Cuius ratō est. qa illa sunt eadē que nō drīt drītijs sicut hō et asinus sunt eadē in animali. qz nō drīt drītijs in animali. sic etiam decem canes et decem oues nō drīt in rōne numeri sz drīt i rōne numeri applicati ad oues et canes ex quo pt sumi q oēs spēs pnt dici vnū in genere q̄uis inter se drīant.

Queritur Vtrū tps drīat ab eternitate et ab euo. Quod sic. quia in hoc cōcordāt oēs phi et theologi eo q diuersa mensurata reqrūt diuersas mensuras. sz manifestū est q deus substantie sepate et tēpalia sunt diuersa mēsurata. ergo reqrūt diuersas mensuras. sed in assignādo drām est diuersitas. Quia quidā sic assignāt drīam. nā eternitas est

Eternitas
Euum
Tempus

Mensura carentis principio et fine. euũ est mensura habentis principiũ et carentis fine. sed tps est mensura habentis principiũ et finē. Ista aũt dñia posset admitti ex duobus. primo ex pte mēsuratoꝝ ẽm ꝙ nũc existunt a pte rei. quia de fc̄o illa mensurant̄ tpe que hñt principiũ et finē. illa mensurant̄ euo que hñt principiũ et nõ finem. ⁊ hoc mensuratur eternitate qđ caret principio et fine. Scđo pt admitti ista dñia ex pte mensurationis. quia in tpe pt accipi res que habet principiũ et finem. sed ista dñia ẽm se nõ valz. quia est totaliter p accidens. si enĩ ẽm aresto. mũdus ponatur nec habuisse principiũ nec finē. tũc differentia ista nõ valet. quia mũdus mensuratur tpe et tamē non haberet principiũ nec finem. ꝙ autem nũc de fc̄o tps habet principium et finem hoc accidit tpi. ergo ista dñia est omnino accñtalis. similiter si aliqs euiternum fuisset ab eterno quod nõ est simpliciter impossibile. tũc iterũ hoc euiternũ nec haberet principiũ nec finem. iõ aliꝫ assignabãt aliqui dñiam talem. Eternũ est qđ nõ habet prius et posterius. Euũ est mẽsura hñtis prius et posterius sine inouatõe et vetatõe. Tps ē mẽsura hñtis ꝓus ⁊ posteri⁹ cũ inouatõe ⁊ vetatõe. ß etiã ista dñia nõ valet qꝛ videtur implicare cõtradictõem. quia ɋcquid habet ꝓus et posterius hoc habet innouatõem qꝛ posteriori aduemente ꝑmũ muterescit. et sic non potest stare illa dñia eui ab alijs. Est gº alia differentia vera ista. s. ꝙ eternitas est mẽsura rei omnino pmanẽtis. Euũ est mensura rei pmanētis in suo esse. sed habentis successionē in opatõne. Tempus autē est mensura simpliciter successiui tam quo ad esse ꝙ quo ad opatõnem. q differẽtia potest sic pbari. quia ipm eternũ. s. deus habet simpliciter pmanentiã. quia eius opatõ sicut et esse est in eternitate. et p ꝯñs omnia siml intelligit et opatur. sed euitna nõ habent transmutatoem ẽm esse sicut tpalia. substantie enĩ sepate et corpa celestia que mẽsurant̄ euo manēt in ppetuo esse habent tñ successionē quo ad opationes. quia substantie sepate nõ pñt simul oĩa intelligere sed successiue. et corpa celestia habent successionem in motu. Est tñ cõsiderandũ ꝙ iste intellectões et affectões substantiaꝝ sepataꝝ nõ mensurant̄ euo. sed tpe discreto. et ideo euum nõ est tps discretũ. sed bñ admittit tps discretum. quia euũ respicit esse euiternoꝝ. sed temp⁹ discretũ respicit opatõem euitnoꝝ. Et ɋnꝫ etiã mensuratur opatio euiterni tpe ꝯtinuo. sicut pꝫ in pmo mobili. Etiam pt pbari eternitatē et tēpus distingui ex diffinitionib⁹ eoꝝ. ga Eternitas est inẽminabilis vite tota simul ⁊ pfecta possessio. Ex qua diffinitõe pꝫ ꝙ tps et etnitas ex opposito distinguũtur. qꝛ cũ tps est mẽsura rei ꝯposite et eternitas ē mensura rei simplicis. oꝫ diffinitionem etnitatis dari p negatõem duoꝝ que cõueniũt tpi. Primũ ē prius et posterius ex pte mẽsure. Scđm est principiũ et finis ex pte mensuratoꝝ. Dicitur ergo in diffinitõe etnitatis inẽminabilis. vite ꝗtũ ad negatõnē pricipij et finis. Et dicit potius vite ꝙ esse qꝛ mẽsura nõ respicit esse substantiale mẽsurati. sed esse subsistẽtiale. ⁊ hoc significat̄ p vitam. qꝛ in viuẽtibus eē subsistẽtiale est eē vitale. Deinde addit tota simul ad negatõem prioris et posterioris. Et nõ debet ibi capi totum syncathegmatice put vꝫ tñ sicut ɋlibet pars sed debet ibi capi put valet tantũ sicut integrũ vel pfectũ ẽm ꝙ totum dr cui nihil deest. Additur pfecta ad significandũ dñam int nũc eternitatis et tpis quia licet nũc tpis sit etiam totũ simul tñ nõ est pfectũ. quia adhuc ps illius nũc deest sibi. Additur possessio ad significandũ imutabilitatē eternitatis. quia hoc dr possideri quod pfecte et quiete habet.

Arguitur Diffinitõ etnitatis dat̄ per negatõem ergo non valet. Dõm ꝙ duplex [illegible] diffinitio [illegible] negatõem. Uno mõ ex impfectõe rei sicut dicim⁹ ꝙ brutũ diffinitur p irrõnale quia ille dñe non sunt nobis note. et sic nõ dat diffinitõ etnitatis p negatõnem. Alio mõ aliquid diffinit p negatõem ex pfectõe rei. et ex defcũ nrĩ intellect⁹ qui nõ pt cognoscere talem eē sub dñia affirmatiua et sic simplicia ⁊ sepata diffinũtur p negatõem qꝛ diffinũtur a nobis p viam remotõnis.

Arguitur Impossibile ē plures mensuras duratõnis simul eē sed tempus eternitas et euiternitas sunt simul ergo nõ sunt diuerse mensure. Dõm ꝙ duplices sunt mensure duratõnũ. qdam sunt vni⁹ generis sicut diuersa tpa. et illa nõ pñt esse simul sicut patet ex textu. Alie sunt mensure diuerse ẽm genus. ⁊ tales mensuras nõ impedit plues esse simul. quia ille sunt mẽsure subordinate tps enĩ subordinatur euo et euũ etnitati.

Arguitur Idem est nũc eternitatis et temporis. ergo eternis

tas et tempus nõ differũt. Antecedens pbatur quia vtrũqz est indiuisibile. Dicendũ ꝙ ꝗuis in hoc cõueniant ꝙ vtrũqz est indiuisibile tñ in aliquo differũt. s. ꝙ nũc eternitatis est simplicit stãs tam subiecto ꝙ rõne. sed nũc tpis est fluens admin⁹ ſm esse ꝗuis pmaneat idem subiecto. et hoc ẽ qḋ dici solet ꝙ nũc stans cãt eternitatẽ. qḋ verum est ſm nr̃m modũ cõcipiendi. et sic etiam nũc fluens cãt tps ſm nostram cõceptõem.

Arguitur Sicut est vnũ tps ppter vnitatẽ pmi mobilis ita etiam erit vna mensura omnis eẽ ppter vnitatem pmi esse. Dicendũ ꝙ ẽ duplex mensura rerũ. quedã eñ est transcẽdens et cãlis. et sic deus dicitur mensura omniũ rerũ. quia ſm voluntatẽ dei omnes res durant. sua eñ cãlitate et cõseruatõe omnia pmanent in eẽ. Alia est mensura adequata ipsis rebus mensuratis. et tales mensure sunt diuerse in diuersis rebus mẽsuratis. Tempus autem et euũ sunt mensure spẽales que accipiuntur in rebus pter mensuram cõem causalem et transcẽdentẽ. Si eñ res deant determinate mẽsurari oportet ꝙ habeãt mẽsuras pportionatas et ergo oportet pter mensuram cõem ponere mẽsuras speciales.

Arguitur Multa sunt eterna que nõ sunt pmanẽtia in esse et opari. vt ignis etnus. beatitudo etna. ppositõnes eterne. montes eterni. Dicendũ ꝙ eternitas accipit dupliciter. Uno mõ pprie et ſm eius diffinitõem. et sic ꝯuenit soli deo qz in rebus creatis nõ est opatio tota simul. Alio mõ dr̃ aliquid eternũ pticipatiue. quia habet aliquã ꝯditõem vere eternitatis. et hoc ſm diuersos gradus ꝯtingit. qz primo aliquid est eternũ quia pticipat hoc qḋ ẽ vere eternũ. et sic beatitudo etna est. quia fit p pticipatõem dei ſm eẽñam. scdo mõ aliquid dicit eternũ quod habet ppetuam duratõem. et sic intelligentia dr̃ parificari eternitati in libro cãuz. Tertio mõ aliquid dr̃ etnũ q̃a interminabile est. et sic ignis infinitus est etnus. vltimo dr̃ aliquid eternũ rõne diuine durationis. et sic montes dicuntur eterni.

Arguitur Euũ est totum simul sicut eternũ. ergo non differt ab etnitate. Dicendũ ꝙ aliquid dr̃ totum simul dupliciter. Uno mõ ſm esse tñquia non habz successionem in pmanẽtia eẽntie. et sic euũ est totũ simul sicut etnũ. Alio modo aliquid est totum simul. quia nõ habet successionẽ nec i eẽndo nec in opando. et sic etnitas est tota simul et nõ euum quia in euo succedũt sibi opatõnes mutuo ꝗuis nõ est successio in esse.

Queritur Utr̃ sit vnũ euũ sicut est vnũ tẽpus. et videtur ꝙ nõ quia euiterna drũt spẽ. ergo etiam sunt multa eua. Añs pbatur qz omnes substãtie sepate drũt ab inuicem spẽ. Dicendũ ꝙ ꝗuis habent diuersã spẽm habent tñ adinuicẽ cũ distinctõe naturalẽ ordinem ſm maiorem et minorẽ simplicitatẽ et pfectiõem. et ergo pfectissimũ in eis potest eẽ mensura omniũ aliorũ sequentiũ. et simile est de motu celi. ex quo eñ motus celi est sũmus et pmus. iõ ex hoc habet in se tempus. Sed fuerũt aliqui dicentes ꝙ essent tot eua quot euiterna. et arguerũt sic tempus ex hoc est vnũ quia est in motu pmi mobilis qui est causa aliorum motuũ. sed pmũ euũ nõ est causa aliorum euiternorũ. ergo in eo nõ est euũ subiectiue. Dicendum est ꝙ maior est falsa. quia ex hoc primus motus nõ habet in se tempus subiectiue quia est causa aliorum. sed quia est simplicissimus. et ideo sufficit ꝙ primum euũ sit simplicissimũ ad hoc ꝙ sit mensura aliorum. Est igitur euũ substantia pmi euiterni cũ relatõnibus duabus scilicet cum relatione ad eternitatem. quia est participata eternitas. et cũ relatione ad posteriora euiterna quorũ est mensura. Et si aliquod euiternũ de nouo creetur sicut nũc crexntur anime ratõnales. tũc de nouo incipit mensurari p euũ quod est in primo euiterno quia acquirit nouam relatõnem ad primũ euiternũ quam relatõem prius non habuit. Unde patet ꝙ euũ etiam nõ potest esse in lucifero etiam si lucifer sit primũ euiternũ. quia prima relatio ex casu suo nõ potuit in ipo manere scilicet relatio ad deũ. qz ꝗuis naturalia nõ sint simpliciter deleta in ipsis angelis cadentibus sunt tamẽ impedita. et ideo nõ potest pmus angelus qui cecidit in se habere euũ. sed mansit in primo angelo stante in quo est talis duplex relatio.

Explicit quartus phisicorũ.

[T]ransmutatur autem

Postq̃ phs determinauit de passionib⁹ ẽtis mobilis iã 2ñter in hoc q̃nto determinat de diuisione principalis passionis .s. mot⁹. et q2 passiones hñt ordinẽ magis ppinquũ ad ipm subiectũ q̃ ptes passionũ. iõ pus determinauit de passionib⁹ q̃ determinat de ptib⁹ vel diuisionib⁹ passionũ. Est enĩ duplex diuisio mot⁹ .s. in ptes subiectiuas. et illa diuisio sumit in motu penes pñta. Alia ẽ diuisio mot⁹ in ptes integrales sm q̃ mot⁹ diuidit in ptes q̃titatiuas. et q2 ptes sbiectiue sũt magis ẽentiales q̃ ptes q̃titatiue. iõ q̃ntus liber in q̃ determinat de diuisione mot⁹ in ptes subiectiuas pcedit sextũ in quo determinat de diuisione motus in ptes q̃titatiuas. Hz autẽ q̃ntus lib tres tractat⁹. In pmo g° determinat de diuisione mot⁹. in scdo de vnitate mot⁹. in t̃cio de 2trarietate motuũ adiuicẽ. Quo ad pmũ tractatũ intẽdit diuisionẽ mot⁹ in tria pñta .s. in q̃titatẽ q̃litatez et vbi. Et añq̃ hoc facit pmittit duas alias diuisiones quaꝝ pma ẽ cõior q̃ scda. Et ẽ q̃ mot⁹ diuidit in motũ p se pmo. p se scdo. et p accñs. et h° pbat pmo ex pte mobil. deĩn ex pte mouentis et vltimo ex pte t̃mini ad quẽ. Dicit g° pma q̃ dĩ qd mouet vel trãsmutat vel ẽ mobile p se primo et hoc 2tingit qñ mot⁹ hz imediatã 2nexionẽ ad illud qd dĩ moueri. sicut totus hõ dĩ moueri localit̃ p se pmo. qñ toti hoi 2uenit talis motus et nõ pti tñ. Alio° aliq̃d ẽ mobile sm ptẽ p se scdo. et hoc 2tingit qñ mot⁹ nõ hz imediatam cõnexionẽ ad illud cui mot⁹ dĩ inesse. vt si dicamus q̃ hõ sanat q2 ocul⁹ vel torax .i. pect⁹ sanat. Tũc enĩ manifestũ ẽ q̃ ille mot⁹ nõ inẽ prime toti cui tñ dĩ ineẽ. s; pus inẽ pti et a pte totum denoiat. Tertio mõ dĩ aliq̃d mobile p accñs. q2 s; mot⁹ nullã hz 2nexionẽ ad illd cui dĩ ineẽ. sicut dicim⁹ q̃ musicũ ãbulat. q2 music⁹ nullã hz hitudinẽ ad motũ ãbulatõis. Scdo exẽplificat distiguẽs illos mõs ex pte mouẽtis nã aliq̃d dĩ mouere triplr. Vno° p se q2 mot⁹ 2uenit sibi actiue sm totũ sicut dĩ edificator edificare q2 xpe cõuenit edificatõ edificatori. et hz imediatã 2nexionẽ ad ipm. Alio° dĩ aliq̃d mouẽ scdo qñ .s. motus actiue non 2uenit sibi pmo s; alteri sicut hõ dĩ pcutẽ si man⁹ pcutiat tũc enĩ pcussio pmo cõuenit manui ⁊ nõ hoi. Tertio mõ dĩ aliq̃d mouere p accñs q2 .s. illud nõ hz ordinẽ ad motum sicut music⁹ dĩ edificare nã accidit edificãti q̃ sit musicus.

Quoniam aũt est ali.

Hic 2ñr a. vult exẽplificare mẽbra diuisionis ex pte t̃minoꝝ. et circa hoc pmittit pambulariter q̃t requirũt ad motũ et quõ se hñt illa q̃ req̃runtur ad motũ. Et dĩ q̃ q̃nq3 req̃rũtur ad motũ .s. mouẽs. mobile. t̃min⁹ a q̃. termin⁹ ad quẽ. et tps in q̃ est mot⁹. Qd sic pbat q2 motus ẽ ex quodã in qdam. q2 g° est ex quodã sic habet t̃minũ a q̃. et ẽ in quoddã sic habet t̃minũ ad quẽ. et q2 ẽ successiuus sic habet tps. et q2 ẽ ab aliq̃ sic habet mouẽs et q2 illi t̃mini sunt in aliq̃ sic habet mobile.

Alterum eñi ẽ quod.

Hic cõpat pmissa adinuicem. et primo q̃ mobile distinguat a duob⁹ t̃mis dicẽs q̃ mobile ñ ẽ termin⁹ q2 mobile in motu dĩ moueri q2 in ipso est mot⁹ sicut in subiecto. sed termini motus nec dicũtur mouere nec moueri. ergo t̃mini motus nõ sunt mobile. exẽpli gratia in motu calefactõis aque aqua ẽ mobile ⁊ dicit calefieri. t̃mini sũt frigidum et calidũ. sed frigidũ nõ dĩ frigefieri nec calidum calefieri. Addit tñ arestõ. q̃ nihil phibz q̃ termini motuũ dicãtur moueri per accidens sicut dictuz est quãdo aqua calefit tũc peraccñs dicim⁹ frigidum calefit.

Magis aũt in quod.

Hic compat duos terminos adinuicem dicẽs q̃

termini non hñt se eque ẽentialiter in motu q̃a motus debz ẽentialiẽ denoiari a termino ad quẽ et nõ a termino a quo. Cuius rõ est qꝛ termin⁹ a quo abijcitur in motu et termin⁹ ad quẽ acq̃rit sed vnũquodq; debet denominari ab eo quod est et nõ ab eo quod nõ est. sed ẽmin⁹ ad quẽ est. ergo motus debet ab eo denoiari essentialiẽ. Ex q̃ sumiẽ hic illa cõis autoritas q̃ motus est eiusdẽ ẽentie cũ suo termino ad quẽ.

Arguitur Mobile q̃ñq; plus habet de ẽmino a quo q̃ de ẽmino ad quẽ sicut patet de aqua pmo applicata igni que pl⁹ hz d̃ frigiditate q̃ caliditate g⁹. videẽ q̃ mobile debet denoiari a ẽmino a quo plus q̃ a termino ad quẽ. Dicendũ primoq; cuius mobile plus posset denoiari a termino a quo tñ mot⁹ non debet denõiari a termino a quo. qꝛ de ratiõe motus ẽ q̃ abijcit terminũ a quo. Scdo dicit sanilius q̃ in casu posito adhuc nõ est motus calefactionis anteq̃ eñ frigidum expellat. est bñ dispositio ad calefactiõem. sed nõ est adhuc ibi calefactio nisi frigidum sit expulsum. quia sicut dem est in tcio huius. motus significat formã fluentẽ in motu anq̃ ergo est forma fluens in motu sic nõ est motus. Nõ ẽ ergo motus calefactionis in aqua anq̃ sit ibi calor. et tunc etiã habet mobile plus de ẽmino ad quẽ q̃ de ẽmino a quo.

Arguitur Corruptũ denominaẽ a termino a quo. quia ẽ motus pcedens ab esse ad nõ esse. Dõm q̃ motũ denominari a ẽmino ad quẽ intelligiẽ de motu acquisitiuo. i. de motu vbi acquiriẽ forma. sed corruptio nõ ẽ motus acquisitiu⁹ q̃a nõ acquirit eẽ. Et simile est de denoiatõne priuatõis. quia priuatio nõ habet ꝓprie denoiatione. sed denominaẽ ab habitu sicut cecitas dr̃ priuatio visus cuius est priuatio.

Quicquid igitur mo.

Hic soluit vnã dubitatõe; que pt oriri ex dictis et supponit duo. primũ quid sit motus. scdm q̃ pões qualitatis et locus et passiones nõ mouentur sicut dictũ est. Dubitatõ est an hmõi qualitates et passiones pñt dici motus cũ tñ eis nõ inẽ motus. Arguit phus q̃ nõ. quia si albedo vel frigus vel cõsimilis forma eẽt motus sequeretur q̃ termin⁹ motus eẽt motus quia illa sunt termini mot⁹. Determinãdo ergo veritatem dicit q̃ albedo fortassis nõ est motus sed dealbatio. et hic dr̃ fortassis quia nõdũ pbauit motum non esse in suo termino sicut patebit in sexto hu⁹.

Est autem et in illis.

Hic exemplificat ex parte terminoꝝ ad quos de diuisione pdicta. Intendit ergo q̃ si aliquod subiectum albedinis fit album tũc motus terminaẽ in album p se primo et terminatur motus in colorem p se scdo. quia album est ps coloris. s. subiectiua. et terminaẽ ille motus in illud quod itelligitur p accidens. quia accidit termino motus q̃ intelligatur. Et est considerandũ q̃ nõ exemplificat de termino a quo et de tempe. quia illa hñt se magis extrinsece ad motum quia terminus a quo abijcitur. et tempus est mensura extrinseca.

Scdm quid igitur.

Postq̃ arẽsto. posuit vnã diuisionẽ motus siue eoꝝ que transmutanẽ. Cõseqnter oñt de quo motu est agendũ. dicens q̃ transmutatõ p accñs ẽ dimittenda. qꝛ illa mutatio repitur in omni tpe in omni ẽmino et in omni subiecto. et ideo quod ẽ p accñs est indeẽminatũ. sed qđ est indeẽminatũ nõ potest cadere sub aliqua sciẽtia. qꝛ sciẽtia pcedit p certa principia. Cũ ergo mutatio p se ẽ ex deẽminatis in deẽminata. qꝛ est ex ꝯtrarijs vel medijs. de illa est vlterius deẽminãdũ. Tũc ibi ex medijs autẽ. cõsequenter oñdit quod dixit. s. q̃ mutatio p se ẽ ex cõtrarijs vel ex medijs. et stat pbatio in hoc. quia motus ẽ ẽentialiter ex cõtrarijs in cõtrariũ. sed mediũ est quodãmõ cõtrarium vtriq; extremoꝝ. ergo potest fieri motus in mediũ tanq̃ in cõtrariũ. Mediũ eñ cõpatũ vni extremoꝝ habet rõnem alterius. sicut rubiũ compatum ad albũ habet rõnem nigri et cõpatũ ad nigrum habet rõem albi. Ex quo vlterius pt̃ sumi q̃ quodãmõ idẽ est cõtrariũ sibiipsi nõ pscã cõtrarietate. sed ꝑm diuersas compatões. sicut nũc dictum est de rubeo qđ hz rõem albi et nigri.

Queritur Vtrum motus cõuenieñter diuidatur in motum p se et motum per accidens. Dicendum q̃ sic et ratio est. quia hoc dicitur alicui cõuenire p se quod habet cõnexionem ad ipsum mediatam vel immediatam. et sic comprehendit sub se duos modos. Quia dicitur aliquid vno modo p se cõueniẽ alicui. quia habet immediatam cõnexionẽ ad ipsum. et tũc sumitur p pmo mõ. ꝑm quem cõuenit aliquid alteri p se primo quia. s. non cõuenit

gratia aliciuus pories sicut dicimus q al suenit homini p se primo. qr nō cōuenit sibi grā alicui⁹ prioris sed iest sibi ex ppria diffinitōe. Sed sensibile nō cōuenit homini p se pmo. qr cōuenit homini p animal. Alio mō cōuenit alicui aliqd pse scdo quia habet ad ipsum cnexionē. sed non immediatam. et ideo hoc dr tūc alteri p se suenire licz sm ptem qd nō suenit sibi cōtingenter vel p accidens. Tertiō mō suenit aliqd alteri p accns qr scz nullam cnexionē habet ad illud. cui aliqd dicitur cōuenire. et tñ inest illi cui dr aliquid per se cōuenire. sicut dr musicus edificat. qr musicum cē cōuenit edificatori cui p se cōuenit edificare. vñ patet q illa ē diuisio analogi in sua analogata et est diuisio motus cōitcē accepti put se extendit ad mutatōem.

Arguitur

Membra illius diuisionis coincidūt ergo diuisio non est bona. Anš pbatur qr phs octauo hui⁹ diuidit motū in motum p se et in motuz p accns. et nō ponit motū sm ptem. Dōm q dupliciter dicitur mot⁹ p accns. Uno° quia cōuenit alicui sm ptem vel qr nullam cnexionē habet ad ipsum. et sic motus p se scdo etiam vocat p accns qr cōuenit alicui p alteȝ. et sic phus octauo hui⁹ accipit motum p accns dicens q primū mobile non mouetur p accns nec sm ptem. Alio mō capitur p accns sm q hoc solū dicitur p accns ad qd alterum nullam habet cōnexionem. et sic accipit hic p accns et tūc distinguit ctra p se sm ptem. qa hoc quod cōuenit alteri p se sm ptem etiam habet ad ipsum cōnexionem.

Arguit

Quicqd inest alicui sm ptē h⁹ nō inest sibi p se. quia p se psupponit de oi sed quod inē sm ptem hoc non inest oi sed solum vni pti. Dōm dupliciē primo q illa ppositio p se presupponit de oi habet veritatē vbi inē aliquid p se pmo. Scdo pt dici q dupliciter inest aliquid omni. Uno mō sm denoiationem quia totum pt ab illo denominari sicut est de illis accntibus q determināt sibi certam ptem in subiecto. quia ab illis accidentibus pt totum denominari sicut totus homo dr symus pp ter symitatem in naso. et postea quelibet ps hominis dicitur syma que includit nasum symū sicut facies dicit syma caput dicitur symū. sic etiā motus qui habet cōnexionem ad ptem pt totuȝ denominare. Alio modo inē aliquid omni sm inherentiam. et sic manifestum est q motus per se scdo no inest omni pti.

Arguit

Nihil mouet p se primo ergo diuisio mala. pbatur quia dicitur in pncipio septimi huius quicquid mouetur ab alio mouetur. Dōm q ille ppositōnes nō sunt opposite. s. q omne quod mouet ab alio mouetur. et q aliquid mouetur p se primo. quia per dicit circūstantiam cē formalis. et sic hoc dicitur moueri p se primo ad quod motus habet immediatam cnexionem sm totum sic q illi toti formaliter inest motus. exemplū vt homo dicit per se primo sanari qñ totus homo acquirit sanitatem sm omnes ptes. et oculus dicitur p se pmo sanari quādo totus oculus p se sanatur. sed illa prepositō a vel ab dt circūstantiā cē efficientis sed nihil mouet effectiue seipsum. ergo nō potest aliqd a se primo moueri. Et si dicat animal mouet p se primo. Dōm q hoc nō est a se primo quia mouetur a pte sibi cōiuncta. s. anima. Unde patet q quando oculus sanatur tūc ille mot⁹ cōuenit oculo p se primo. sed nō a se primo qa cōuenit ei a medico

Arguitur

Motus indiuisibiliū scilicz substantiarū sepatap nec est sm ptem nec sm totum ergo diuisio ē insufficiens. Dicendum q phs loquitur de motibus corporalibus et physicis. Opationes eñ intellectuales substantiarū sepatarum potius dicunt opationes q motus. possunt tamē nihilomin⁹ dici motus s impprie et analogice.

Quoniam aūt omīs

Postq̄ aresto. dixit q mutatio p accidens est abijcienda consequēter diuidit mutatōnem p se dicēs ex q sic ē q oīs mutatō ē de quodā i quoddam. sicut patet ex nomine mutatōnis. oportet q tot sunt species mutatōnis quot modis cōtingit procedere de quodam in quoddam. sed h° potest contingere quatuor modis. Vel quia proceditur ab ente in actu in ens in actu vel a termino affirmato in terminū affirmatum. et sic ē mutatio de subiecto in subiectum. vel proceditur ab ente in actu ad non ens in actu. et sic est mutatio de subiecto in non subiectum. Vel proceditur a nō ente in actu in ens in actu. et sic est mutatio de non subiecto in subiectum. Vel proceditur a non ente in actu ad non ens in actu. et sic est mutatō de non subiecto in nō subiectum. In qua diuisione ponūtur tres species mutatōnis scz de

non subiecto in subiectum. de subiecto in subiectū et de subiecto in non subiectū.

Que eni est ex non

Hic excludit vnam obiectōnem quia posset aliquis dicere q sint quatuor species mutatōis cū sit etiam vna de non subiecto in non subiectum sicut ponebatur in diuisioue mutatōnis. Respōdet q ille modus procedendi non facit speciē mutatōnis. et hoc sic probat quia omnis mutatio est inter opposita vel contrarie vel cōtradictorie sed mutatio de non subiecto in non subiectum nō est inter opposita. quia opposita non possunt verificari de eodem sed due negatōnes possunt de eodem verificari dicendo lignū ē nō homo ⁊ ē nō azinus. sequitur ergo q mutatio de nō subiecto in nō subiectum nō est species mutatōnis. dicit tamen philosophus q aliquid p accidens potest mutari de nō subiecto in nō subiectum. sicut si aliquid trāsmutetur de albo in nigrum tunc p accidens mutatur de nō dulci ad nō amarum. sed quod p accidens est non facit aliquam speciem. ergo talis mutatio nō ptinet inē spēs mutatōis.

Et nō subiecto quod

Hic manifestat mēbra pdicte diuisionis. et dicit q mutatō de non subiecto in subiectum vocatur generatio et est inter cōtradictoria. est autem duplex generatō vna est generatio simpliciter dicta que est ex nō ente simpliciter in ēns sicut est generatio substantialis. Alia est generatio sm quid que est ex nō ente sm quid ad ens sicut generatio accidentalis.

Arguitur Generatio nō est inter contradictoria quia cōtradictoria se habent sicut affirmatio et negatio. sed priuatiue opposita quia generatio presupponit et corruptio relinquit sbiectū. Dicendū q duplex est contradictio quedam est extra genus. et p talia cōtradictoria procedit in creatōe et annihilatōne. Alia est cōtradictō in genere siue cōtradictio sm quid. et talis cōtradictio est etiam inter priuatiue opposita. quia priuatō negat formam non simpliciter. sed in subiecto apto nato. Per hoc dicendum est q generatio est mutatio inter cōtradictoria sm quid. et illa coincidit cum priuatione.

Que vero ex subiecto

Hic manifestat aliam ptem diuisionis. et vult q mutatio de subiecto in nō subiectum vocatur corruptio et est inter cōtradictoria sicut generatio. et iterum duplex est corruptio. s. simpliciter dicta que est forme substantialis. et sm quid que ē corruptio forme accītalis

Si igitur quod non

Hic ondit aresto. q nulla predicatū ptiū est mot⁹ et hoc pbat primo de generatōne duabus rōnibus scdo de corruptiōe vna rōne. Prima rō de generatione est. illud quod generatur nō mouetur. ergo generatio nō est motus. cōseqntia tenet p locum a cōiugatis. Aūs pbatur quia quod non ē simpliciter in actu hoc nō mouet. sed qd generat nō est simpliciter in actu sed in potētia. ergo qd generatur simpliciter nō mouetur. Pro declaratione maioris notandū q nō ens accipit tripliciter. Uno mō dicit nō ens sm q hoc verbum est dicit cōpositiōem extremoꝝ. et sic verū dicit ens et falsum nō ens. et sic manifestū est q nō ens nō mouet. Alio mō dicitur aliqd nō ens qd est i potentia ad eē simpliciter et hoc etiā nō mouetur qz nō est ens in actu. Tercio mō dicit aliquid nō ens quia hz potentiā ad eē sm qd sicut homo dz esse nō albus vel nō niger. et tale pt moueri qz ē ens in actu nō tn mouet sm q non ens sed sm q ens in actu. Et rō est qz motus est actus cum sit eiusdē eentie cū termino. sed actus presupponit suū subiectū. ergo motus psupponit ens in actu. et sic verum est q illud qd nō est in actu nō pt moueri cū actus scds psupponat actū primū. sic etiā cōpositio scda q est subiecti cū accīte psupponit cpositōez primā que ē cpositio ptiū sbiecti

Et si omne quod mo

Hic ponit scda rō que est omne qd mouet est in loco. sed qd nō est nō est in loco. ergo qd nō est nō mouet. sed qd generat nō est ergo qd generat nō mouet. Maior ptz qz motus localis ē primus motuū. et sic omne qd mouetur natū est sm locum moueri. et ergo ē in loco. Minor patet quia esse in loco presupponit eē.

Neqz iam corruptio.

Hic pbat vna ratōne q corruptio non est mot⁹ et ē ista. Si aliqua duo sunt eadem inter se tūc quicqd est cōtrariū vni est ꝯtrariū alteri. sed corruptio et motus habent cōtraria diuersa. qa mo

tui contrariatur quies et corruptiõi generatio quia generatõ nec est quies nec est motus. ergo nõ possunt esse idem corruptio et motus.

Quoniam autẽ mo.

Hic concludit ex predictis q tertia pars ꝓdicte diuisionis. s. mutatio de subiecto in subiectum sit motus. et hoc sic quia eñ dictum est q tres sunt species mutatõis. s. de nõ subiecto in subiectum de subiecto in nõ subiectum. et de subiecto in subiectuꝫ. et iam ꝓbauit q due ꝓme species non sunt motus. relinquitur ergo q tertia est motus que ẽ de subiecto in subiectum.

Queritˀ

Utrum diuisio mutatõis in tres spẽs sit bñ data. Dicẽdum q sic. ꝓbatur duabus rõibus ꝓm q duo requirũtur ad mutationem. ꝓmo eñ requiritur ad mutationẽ alteritas ꝓm ꝓus et posterius. scdo requiritur subiectum mutatõis. Ex ꝑte alteritatis sumitur talis rõ. quia alteritas que ẽ ꝓm prius et posterius in mutatione vel est successiua vel instantanea. Si successiua tũc est mutatio de subiecto in subiectum. Si instantanea habens prius et posterius ꝓm ordinem nature tunc vel terminatur ad esse siue ad subiectum. et sic est generatio. vel ad non esse. et sic est corruptio. que est mutatio de subiecto in non subiectum. Scda ratõ sumitur ex parte subiecti quia vel subiectum est ens in actu. et sic ẽ mutatio de subiecto in subiectum. vel est ens in potentia. et sic sunt alie due mutatõnes. Etiã potest ratõ sumi ex ꝑte subiecti ꝑ compatõem ad terminos. qꝛ oportet in mutatõe q subiectum mutationis recipiat aliquem terminũ quem prius non habuit vel ergo talis terminꝰ est accidentalis. et sic est mutatio de subiecto in subiectum. vel est substãtialis. et hoc contingit dupl'r. quia vel terminus ad quẽ est affirmatus. et tunc oportet ẽminũ a q̃ esse negatum. et sic est generatio. vel econtra. et sic est corruptio.

Arguitˀ

Nulla est mutatio a termino negato ad terminũ affirmatũ nec ecõtra. quia inter priuatiue opposita solũ est mutatio sed negatio opponiẽ affirmationi ꝯtradictorie. Rñm q duplex est negatio quedam est extra genus. i. extra subiectum. et sic negatio opponitur affirmationi cõtradictorie. Alia ẽ negatio in genere phisico. i. in subiecto. et talis est priuatiua. quia ꝓuatio est negatio in subiecto apto nato. et eo mõ due mutationes sunt inẽ terminũ affirmatũ et negatum. vñ patet q creatõ nõ est mutatio naturalis. qꝛ creatio ẽ inter ẽminos ꝯtradictorios simpliciter.

Arguitur

Motus ẽ genus ad mutationẽ. ergo male poniẽ mutatio genꝰ ad motũ. Rñm q ꝓpter equiuocationẽ terminoꝝ istud ꝯtingit q qñq3 mutatio est genus ad motum. et qñq3 econtra. Et ꝓ illo est sciendũ q motus capiẽ dupliciter. Uno modo ꝓprie. i. ꝓm impositõem. et sic dicit alteritatẽ successiuam de ẽmino in terminũ qꝛ ad hoc ꝓprie est nomẽ motus impositũ. et tũc ꝑ oppositũ mutatõ etiã capitur dupliciter. Uno mõ ꝓprie. i. ꝓm impositionem illius nois. et sic dicit alteritatẽ instãtaneam terminoꝝ. et sic est manifestũ q mutatio nõ est motus nec motus est mutatõ. quia alteritas successiua nõ est instantanea nec ecõtra. Alio mõ accipitur motus generaliter et similiter mutatio ꝓm q motus et mutatio indiñter significant quãcũq3 alteritatem siue successiuam siue instantaneam. et sic motus ẽ genꝰ ad mutationẽ ꝓprie dictam et ad motũ ꝓprie acceptum. et sic diñter accipiũtur in diuersis locis ab aristotile quia i isto textu accipitur mutatõ cõiter ꝓut est genus ad mutatõem ꝓprie dictaꝫ et ad motum ꝓprie acceptũ. sed in postpredicamentis sumitur motus cõiter ꝓut extendit se ad mutationem ꝓprie acceptam et ad motum ꝓprie acceptum

Arguitur

Omnis mutatio ẽ ex subiecto. ergo nulla ẽ ex nõ subiecto. Añs ꝓbatur primo phisicoꝝ vbi dicitur q in oi trãsmutatõne oportet eẽ subiectũ. Rñm q subiectũ capitur dupl'r. Uno modo ꝓ subiecto trãsmutatõis ꝓm q illud dr subiectũ qd defert formã sicut materia ꝓma dr subiectũ trãsmutationis accñtalis et substãtialis. et isto mõ verũ est q oportet in oi trãsmutatione eẽ subiectũ. et hoc ꝓbaẽ primo phisicoꝝ qꝛ vnũ ꝯtrarioꝝ nõ fit ex altero formaliẽ. qꝛ albedo non fit nigredo formaliẽ sed materialiẽ. sicut subiectũ hñs in se albedinẽ postea substat nigredini. Aliꝰ accipiẽ subiectũ ꝓ ẽmino affirmato. i. ꝓ ente in actu. et sic accipiẽ hic. et sic ẽ aliq̃ mutatio que dr de subiecto in subiectũ. i. de ente in actu ad ens in actu sicut motus ꝓprie dictus et aliquã est mutatio de nõ subiecto in subiectum. i. de non ente in actu ad ẽs in actu.

Arguitur. Subiectū est materia ꝛ materia non est ens in actu·sed est ens in potentia· Dicendum ꝙ duplex est transmutatio quedam est substantialis·et ibi verum est ꝙ subiectum illius transmutationis nō est ens in actu·et iō hoc nomen subiectū nō trāssumit ſm similitudinē illi⁹ sbiecti Alia ē trāsmutatio accñtalis et illius subiectuꝫ est totū ꝯpositū et ēs in actu·et ad silitudinē illius subiecti trāssumit hic subiectū Cuius rō ē q̄a ille motus siue trāsmutatio ē nobꝭ notior·et iterꝫ hoc subiectū ē nobis notius·ꝫ trāssumptio fit sp̄ ſm aliqḋ notius·vñ pꝫ ꝙ subiectū dr̄ hic ens in actu ad silitudinē subiecti in trāsmutationibus accidentalibus·

Arguitur Generatio ē ex subiecto et ente in actu·ergo illa descriptio est male posita· Antecedens probatur quia ex aere generatur ignis vt patet secundo de generatione et ex ligno generatur ignis qḋ est ens in actu· Dōm ꝙ ēmin⁹ in generatōne scꝫ a q̄ p̄t duplr̄ assignari·vno° p se ꝛ alio mō p accñs Dōm est g° ꝙ q̄uis ēmin⁹ a quo p accñs in generatōe possit eē ens in actu tñ ēmin⁹ a q̄ p se in generatōe est sp ens in poña· Dō sic pbaꝫ qꝛ cū p se p̄suppōat de oī vt dr̄ p̄° posterioꝝ hoc erit ēmin⁹ p se in generatōe ex quo fit sp talis generatio·semp āt fit generatio ex non ente qḋ generaꝫ ꝫ nō fit sp ex ente illo vel illo·vt sp ignis generaꝫ ex nō igne·sed non sp ignis generaꝫ ex aere sic accidit generatōi ignis ꝙ fiat ex aere ligno vel oleo·et g° nō generaꝫ p se ex illis sed p accñs quia nō semp·

Arguitur Omnis mutatio ē de cōtrario in ꝯtrariū·ꝫ ꝯtraria sꝫ subiecta·g° ois mutatio ē de subiecto in subiectū ꝯsequentia pꝫ qꝛ ꝯtraria sūt entia in actu Dōm ꝙ ꝯtrarietas accipiꝫ duplr·Vno° ꝓprie put ē oppositiōt duaꝝ formaꝝ positiuaꝝ circa idē sbiectuꝫ simul se nō pmittentiū·et sic maior ē falsa ꝛ minor vera·qꝛ illo mō accipiēdo ꝯtrarietatē tūc cōtraria sūt subiecta·i·entia in actu ꝫ nō ē tūc verū ꝙ ois mutatio ē de ꝯtrario in ꝯtrariū·qꝛ nec generatio nec corruptio ē de ꝯtrario in ꝯtrariuꝫ Alio° accipiꝫ ꝯtrarietas cōiter put etiā se extēdit ad puatiuā oppositionē et sic est veꝝ ꝙ ois mutatio ē de cōtrario in cōtrariū·ꝫ non ē tunc veꝝ ꝙ oia ꝯtraria sūt subiecta qꝛ puatio nō est ens in actu·ꝫ negatio forme in subiecto Propꝫ ergo loquendo motus proprie dictus est de contrario in contrariū et non omnis mutatio·et sic patet ꝙ est fallacia equiuocationis in isto argumento·

Arguitur Sunt plures spēs motus q̄ iste·quia āmhilatio creatio et trāssubstātiatio sūt motus·ꝛ tñ nō ꝯphendūtur sub p̄dicta diuisione· Dōm ꝙ duplices sunt mutationes quedā sūt naturales ꝛ phisice et de talibus mutationibus loq̄tur hic aresto·et nō inueniꝫ aliqua mutatio talis q̄n cōprehēdaꝫ sub aliquo predictoꝝ mōꝝ mutationis ·Alie sūt mutationes excedētes facultatē nature et naturalia agentia que etiā vocanꝫ mutationes cōi nomine et nō ꝓprie·et tales nō oportet hic comprehēdi sub ista diuisione et hmōdi sunt trāsmutationes predicte·quia creatio est ꝓductio toti⁹ entis ex nihilo·sed omnis actō naturalis fit ex aliquo presupposito·ergo nō potest dici ꝙ creatio sit mutatio naturalis· Et āmhilatō etiā nō fit ſm naturalem motū quia in mutatione naturali manet materia icorrupta·sed in āmhilatione nihil manet ergo ip̄a non est trāsmutatio naturalis· De trāssubstātiatione dicitur ꝙ etiā excedit facultatem nature·quia tota substantia nō mutatur in totam substātiam nisi p autorem nature·agēs eñ naturale inducit tñ formā in materiam et non ꝓducit totam substantiam rei·

Arguitur Creatō est de non subiecto in subiectum et annihilatō de subiecto in non subiectum·ergo debent hic cōprehendi Dicendum ꝙ creatio excluditur per expositionem arestotilis quam facit exponēdo subiectum·quia exponit subiectum pro termino accepto affirmatiue et non subiectum pro ēmio accepto negatiue in genere·sed in creatione non est terminus acceptus negatiue in genere sed ē pura negatio in termino a quo Similiter in annihilatione ex parte termini ad quem non est terminus acceptus negatiue in genere·sed pura negatio· Ex quo eñ arestōtiles dicit ꝙ in mutatione debet esse terminus acceptus affirmatiue per quod significatur ꝙ in quolibet termino trāsmutationis debet aliquid esse·

Arguitur Illuminatio est motus naturalis et tamen nō ꝯphendiꝫ sub aliq̄ spēꝝ istaꝝ mutationū qꝛ ē mutatio istātanea·et sic ꝯphēderetꝫ sb gñatōe·ꝛ ē [illegible]

subiecto in subiectum ergo cōphenderet sub tercia spē mutatōis ¶ Dōm q illuminatio ē generatō sm qd et pprie cōsequitur verū motū .s. localez illuminātis .et iō ex cōnti est mutatio .qz cōsequit veruz motū localem .et iō pt dici q simpliciter reducit illuminatio ad etiam spēm gnis sm quid ad pmam qz est generatio sm qd. Et iō si accipiatur illuminatio sm se sine ordine ad motū localem quē cōsequit pt dici q pprie nō est mutatio .sed ē quedam diffusio luminis in corp⁹ illuminabile.

Arguitur

Generatio est motus tertio hui⁹ ergo ē de subiecto in subiectū ¶ Dōm q motus accipit dupliciter. Uno mō generali: sicut accipiebat in tcio huius et tūc generatio ē motus .sed tūc nō est verū q qlibet motus ē de subiecto in subiectū Alio mō accipit motus pprie p exitu successiuo de forma in formā .et sic accipit hic .et sic generatō non est motus nisi forsā accipiatur generatio simul cum alteratione sibi cōiuncta.

Arguitur

Alteratio vocat generatio octauo hui⁹ et ecōtra sed alteratio ē motus pprie dict⁹ .ergo etiā generatio. ¶ Dōm q generatio accipit dupl'r. Uno mō pprie p generatione simpl'r dicta .et sic alteratio nō est generatio. Alio mō accipit generatio cōiter put se extendit ad generationē simpl'r et sm quid .et sic qlibet motus acqsitiu⁹ alicui⁹ forme pt dici generatio .et sic alteratio est generatio sm qd .qz i ea acqrit esse accitale Potest tn aliter dici q alteratio capit dupl'r. Uno mō p quacūqz alteitate .et sic etiā ois motus pt vocari alteratio qz in oi motu ē alteritas tminoz .qz vn⁹ termin⁹ alteri succedit. Alio mō accipit alteratio p alteritate que ē inter qualitates tm .et sic alteratio est spēs motus distincta contra generatōnem.

Arguitur

Generatio ē actus ergo ē ex subiecto. Ans pbat qz est de pdicamēto actōis. ¶ Dōm q generatō accipit tripliciter. Uno mō actiue .et sic significat actionē generātis de ē et pdicamēto actōis .et sic generatio ē ex subiecto effectiue qz est ex toto cōposito faciēte talē generationē. Alio mō accipit passiue .et sic ē in subiecto qz i toto cōposito. Tertio mō neutralit p motu vel mutatione .et sic ē de pdicamēto sube reductiue .qz reducit ad pdicamētū sui tmini. Et isto tertiō mō accipit h et tūc est ex non subiecto .qz ēst ex matia pma que nō est ens in actu sed in potētia tm.

Si igitur pdicamen

Postq artes posuit duas diuisiones pambulantes ad diuisionē pncipalem motus .hic cōnter ponit ipsam principalē diuisionē ~~et ... in fine ponit spēs immobilis. Et pmo~~ ponit istam cōditionalem. Si pdicamēta sunt diuisa in decē genera rerū .ergo necesse est tres eē spēs motus. Ista cōditionalis ptz qz solū in trib⁹ generib⁹ sicut postea pbabit repit motus p se .s. in qntitate qlitate et vbi. Et ratio isti⁹ extra textū est qz sicut dictum ē motus ē de subiecto in subiectū .subiectum autē significat ens in actu qd est de aliq predicamēto .ergo necesse est q spēs mot⁹ distinguant sm genera pdicamētoz .sz genera pdicamētorum sunt tria ad que ē motus ergo tm est sunt tres species motus

Scdm āt substantiā

Hic declarat p singula pdicamēta q in aliis nō est motus q̄ in trib⁹ .et pmo pbat q in suba nō est motus tali rōne. Ois motus ē de cōtrario in cōtrariū .sed sube nihil ē cōtrariū .ergo sm subam non ē motus .maior ptz ex supradictis qz eadem est cōditio cōtrarioz et tminoz motus .minor ptz qz subiecto cōtrarioz nihil ē cōtrariū .qz si sic tunc esset pcessus in infinitū .qz de rōne cōtrarioz ē q sint in aliquo subiecto g° si sube ē aliqd cōtrariū tūc eēt in alia suba .et illa iterū i alia et sic de aliis. Itē de rōe cōtrarioz ē q successiue in sint vni Sed hoc est cōtra rationē sube

Neqz est in adaliquid

Hic oñt q etiā non est motus in pdto adaliqd et hoc sic .in illo genere nō est per se motus vbi forme talis generis acquiruntur sine motu .sed forma relatiua acquiritur quandoqz sine motu ergo in relatione nō est per se motus. Maior patet quia ad hoc q in aliquo genere sit motus requiritur q forme illius generis acquirant per motum .sicut ad qualitatem ē motus quia qualitates acquirūtur p motum alterationis .minor patet quia aliquid fit simile alteri ipso non mutato .b mutato altero extremo vt si sortes sit niger et plato albus .et si plato albus fiat niger sortes fit similis platoni sine sui mutatōne .qz

Neqz agētis neqz pa

Hic pbat vlterius q in actõne et passione non est motus. et stat rõ in hoc. ad motum non ē motus. ergo ad actõem et passionē nō est mot⁹ An tecedēs pbat postea in textu. Consequentia tenet qr motus actio et passio sūt idē realiter. ergo quicquid fm rem cōuenit vni etiam fm rem cōuenit alteri. Si ergo ad motū nō est motus ergo ad actõem nō est motus. q actio passio et motus sunt idē patet qr sicut dictū est in tertio hui⁹ vna forma in numero essentiali vocat actio passio et motus. Nam dicit motus fm q pcedit ab eē im pfecto ad eē pfectum. et actio dicit eādem formā fm q pcedit ab agente et passio inquātū suscipitur in patiēs. sed manifestū est q eadē forma in numero pcedit ab agēte et suscipit in patiēs et pcedit ab eē impfecto ad eē pfectū. sicut calor in aqua pcedit ab igne et suscipit in aquā et pcedit ab esse impfecto ad eē pfectum.

Primū quidē igitur.

Hic pbat añs sex rõnib⁹ et pmo distinguit istā ppositõnem. ad motū est motus. qr ista pposito pt dupliciter intelligi. Vno mõ q ipsi⁹ mot⁹ est motus sicut subiecti sic. s. q vn⁹ motus subiectet in alio motu. et istud nō pt dici q motus cū sit accñs nō est de genere subiectoꝝ. illud enī qd est subiectum ē hoc aliquid et substātia qd nō pt dici de motu. Alio mõ pt intelligi q ipsius mot⁹ est motus sicut termini sic. s. q vnus mot⁹ sit terminꝰ alterius motus. ac si diceret q generatio est terminus alteratõis. qr semp sequit alteratõnem. sed istud eē incōueniēs pbat dupl'r. Vno mõ sic qr de rõe motus ē q fit a determinato termino in determinatū terminū. ß si vnus motus terminaret aliū nō eēt a determinato ēmino in determinatū terminū ergo nō pt dici q ipsi⁹ motus ē motus sicut termini. Maior pbat inductiue. qa generatõ et corruptio sunt inē cõtradictoria que sunt determinati ēmini. et motus ē inter cõtraria que oia sunt determinata. Minor patet qr p ēminationē vnius motus pt indifferenter incipe qlibet alius motus. et iõ iste pmus motus nō haberet determinationē in suo genē. exēpli grā post motū calefactionis qñqz pt sequi mot⁹ augmētationis sicut aqua augmētat post calefactionē. et tūc seqtur motus rarefactõis et motus localis. Si g⁰ isti motus ēminarēt motū calefactionis tūc tal' motus nō eēt inē determinata. Secūdo pbat idem. Si ipsi⁹ motus eēt motus vt ēmin⁹ tūc sequeretur q idē mobile moueret actu cõtrarijs motib⁹ sequela ptz qr ztingit q mobile post finē prim motus moueat motu ztrario ad pmū motū. exēpli grā. ztingit q post q aliquis ē motus ad sanitatē q statim iterū egrotat. si ergo vn⁹ motus terminaret aliū. sic motus egrotationis ēminaret motū sanationis. et qr mobile semp denoīat ab vltimo ēmino motus. ergo mobile in pncipio dicētur moueri ad sanitatē et ad egritudinem.

Manifestum autem.

Hic ẑnter ponit scđa rõ pncipalis. et ē si ipsius motus eēt mot⁹ et mutatõis mutatio seqretur etiā q generatiõis eēt generatio. et si generationis ē generatio tūc erit pcedē in infinitū. qr ca dē ratione q̄ vni⁹ generationis ē generatio etiam alteri⁹ generationis erit generatio. qr qd generat non est. si g⁰ generatio generat g⁰ generatio generat ab alia generatione. et sic in ifinitū. Sz istud ē inconueniēs qr tūc qlibet generatio dependeret ab ifinitis generationib⁹. Sz infinitū nō ztingit ptrāsiri. g⁰ non pt aliq̄ generatio fuisse facta quod est incōueniens.

Arguit

Aresto. ponit eēnitatē mūdi et illa posita ē pcedē in infinitum in generatõe. Dõm q vnā generationē sequi ad aliā pt intelligi dupl'r. Vno p se sic q qlibet generatio sit p se et necāria psupposita añ aliam generationē. et illud ß ab arest. reprobat. qr sic vna gñatio nō seqt ad aliā p accñs enī ē q sortes genēt petrū. qr si petr⁹ fuisset cor sorte generasset sortē. Alio vna generatio seqt ad aliā p accñs. et sic posita eēnitate mūdi sp generationē precedit generatio. ß non ē inconueniēs sic generationem pcedere in infinitum.

Amplius eiusdē mõ.

Tertia rõ. si generatõis eēt gñatõ tūc gñatõis eēt corruptio. q ztraria sūt nata fieri circa idē ~~Sz ipossibile ē q generatõis sit corruptio~~ quia qd generat nō ē. et qd corrūpit ē. si g⁰ generatio corrūpit g⁰ idē eēt et n eēt qd est ztra pmū pncipiū. Circa istā rõem ē ẑsiderādū q generatio accipitur dupliciter. Vno modo put includit preuiam alterationem ante introductõez forme sbstātialis. et sic generatio comprehendit in se motum. et tunc est verum quod hic dicitur q quicquid generatur non est. sed tendit ad esse. sicut quicquid mouetur non est in termino sed tendit

ad terminũ. Alio mõ accipit generatõ ꝓprie ſm ꝙ ſignificat inſtantaneam introductõnem forme ſubſtãtialis. et ſic ſignificat mutatõem ꝓprie dictam. et tũc eſt dõm ꝙ q̃cquid generat hoc eſt. ſicut patet ſexto et octauo hui⁹ qꝛ in inſtantaneis idem ſunt fieri et factum eſſe.

Amplius oportet ma

Quarta rõ ſtat in hoc. Si mutatõis ſit mutatio vel intelligitur ſicut ſubiecti. et tũc mutatio nõ habebit determinatũ ſubiectũ qꝛ q̃libet mutatõ põt indeñter aliam precedere. Vel intelligit ſicut termini. et ſic mutatõ nõ habebit determinatũ terminum quia indeñter ꝑt quecũqꝫ mutatio ſeq̃ aliam mutatõem. Sed iſta ſunt incõuenientia. qꝛ mutatio habet determinatũ ſubiectũ et determiatũ terminũ.

Simul ãt et quomõ

Hic ponit q̃nta rõ et eſt. Si mutatõis eſſet mutatio. ergo doctrinatõis eſſet doctrinatõ. ſed hoc eſt incõueniens qꝛ doctrinatõ nõ generat doctrinatõem ſed ſciẽtiam. multi em̃ hñt ſciẽtiam ꝑ doctrinatõem alicuius qui nõ hñt doctrinatõem qꝛ alios docẽ nõ poſſunt.

Amplius ſi tres ſic.

Hic ponit ſexta rõ et ſtat in hoc. ſi mutationis eſſet mutatio tũc loci mutatõis eẽt alteratio. Itẽ loci mutatõis eẽt loci mutatõ. ſed iſta ſũt incõuenientia quia loci mutatio nõ põt alterari nec loci mutatio põt moueri ſm locum.

Omnino ãt quoniã.

Hic oñt quõ ipſius motus eſt mot⁹ et mutatõis mutatio. et vult ꝙ ꝑ accñs et extrinſece mutationis ẽ mutatõ. ꝑ accñs ex pte ſubiecti quia vna mutatõ eſt ſubiectũ ꝑ accñs alteri⁹ mutatõnis et vna mutatio ẽ termin⁹ extrinſec⁹ alterius mutatõis. ſicut motus calefactõis dr ꝑ accñs augeri vt q̃n aqua que calefit augmẽtat.

Quoniam autem ne

Hic ex p̃dictis ↄcludit diuiſionẽ mot⁹ in ptes ſb̃iectiuas. dicẽs ꝙ qꝛ nõ ẽ motus in ſuba neqꝫ in adaliq̃d neqꝫ in agẽ neqꝫ in pati. relinquit ergo ꝙ ſolũ eſt in quãtitate qualitate et vbi. q̃d ſic probat quia cum motus ſit de cõtrario in cõtrarium et in his tribus p̃dicamentis eſt ſolũ ↄtrarietas ergo in his ſolum eſt motus.

Arguitur.

Iſta inductio ẽ inſufficiẽs qꝛ ſunt plura p̃dicamẽta ꝙ̃ ſuba adaliq̃d actõ ⁊ paſſio. g⁹ nõ vꝫ. ꝙ dõm ꝙ iſta ꝓpoſitio ẽ implicite vera ſm hoc ꝙ alia ↄphendũt ſb iſtis mẽbris. videnẽ em̃ deficẽ tria p̃ita in quib⁹ nõ pbat ꝙ i eis nõ ẽ mot⁹. ſ. ſitus q̃n ⁊ habit⁹. ꝗ pbatio illa q̃ poſſet pbari ꝙ in q̃n nõ eſt mot⁹ ↄphendit ſb illa q̃ pbat ꝙ ad motũ non ẽ mot⁹. qꝛ q̃n ſignificat eẽ in tpe. ꝗ tps eſt mẽſura mot⁹ et ad motũ nõ ẽ mot⁹ g⁹ nec ad q̃n. ⁊ pbatio de ſitu et habitu ↄphẽdit ſb pbatõe de adaliq̃d. qꝛ ſi i adaliq̃d nõ ẽ mot⁹ g⁹ nec i ſitu ⁊ habitu qꝛ ↄſiſtũt in quadam habitudine. vñ patet ꝙ iſta pbatio ẽ implicite ſufficiens.

Motus quidem igit.

Oñdit ſpẽalit ad oñdedũ quõ mot⁹ repit in trib⁹ p̃itis dictis. et p̃mo quõ repiat in q̃litate. q̃a in qualitate repit mot⁹ pncipalit qꝛ ibi pncipaliter repit ↄtrarietas in qua fũdat mot⁹. Intendit g⁹ ꝙ mot⁹ in qualitate fact⁹ vocat alteratio. ⁊ h⁹ rõ qꝛ alter dr aliq̃d ab alio q̃d diſtat ab eo ſm q̃litatẽ. et accipit h qualitas nõ ꝓ qualitate ſubali qꝛ q̃ ſic drñt qualitate illa drñt eẽnalit. Sꝫ accipit qualitas h ſm ꝙ refert ad etiã ſpẽm qualitatis q̃ eſt paſſibilis qualitas.

Qui vero ſcdm quan

Hic oñt de motu q̃ ẽ in q̃titate. ⁊ vult ꝙ mot⁹ qui ẽ in quãtitate nõ ẽ noiat⁹ ſm vnũ nomẽ ſicut mot⁹ p̃iti qualitatis ꝗ noiat ſm ſpẽs quãtitatis qꝛ vn⁹ mot⁹ denoiat augmẽtatio q̃ ẽ ſm magnã quãtitatẽ. Alius do vocat diminutio q̃ eſt ſm puã quãtitatẽ ſiue ipfectã. Idem ibi. q̃ aũt ⁊ ſm locũ. oñt quõ inueniẽ motus i vbi dicẽs ꝙ motus ſm locũ nec hꝫ cõe nomẽ generis ſicut de p̃ito q̃litatis nec etiã denoiat ſm ſpẽs vbi. ſed denoiat motus ſm aliq̃d extrinſecũ qꝛ a loco q̃ ẽ de alio p̃ito qꝛ motus i vbi dr motus localis. Et ſi dicatur ille motus põt hrẽ cõe nomẽ. ſ. latio. Dõm ꝙ latio nõ ẽ ꝓpriũ nomẽ ad localẽ motũ ꝗ illa ꝓpe dicũt ferri ſm locũ q̃ intra ſe non hñt ptãtẽ vt q̃eſcãt. ſicut grauia ⁊ leuia q̃ nõ quieſcũt niſi veniant ad ꝓpria loca.

Queritur.

Que ẽ rõ ꝙ ẽ vnũ nomẽ i motu q̃ ẽ in qualitate et ñ ẽ vnũ nomẽ i q̃titate. ⁊ i vbi ẽ ſolũ vnũ nomẽ extrinſecũ. Rñꝫ ꝙ iſta qꝛ eodẽ⁹ i aliq̃ p̃ito repit mot⁹ q̃ mõ i eo repit ↄtrarietas qꝛ mot⁹ ẽ de ↄtrario i ↄtrariũ

et fundamentū motus est ↄtrarietas. sed cōtrarietas reperitur in qualitate ſm ↄprias rōes ſpēꝝ ſm quas cōueniūt ſub genere. et iō in ṗdicam̄tis dicit aresto. ꝙ qualitati est aliq̄d ↄtrarium. qua ſi diceret q̄ ↄtrarietas ↄuenit q̄litati in rōe ſui generis. et iō ibi ē aliq̄d nomē cōe generitū qd̄ ē alt̄atio. Sed in pūto q̄titatis inueniē ↄtrarietas nō ſm q̄ ſpēs ↄtinent abſolute ſub genē q̄titatis. qꝛ ſic q̄titas nō habet maximū nec minimū. et ꝑ ↄ̄ns nō est maxima distātia in q̄titatibus quā requirit ↄtrarietas. ſꝫ est ibi ↄtrarietas ſm q̄ ſpēs q̄titatis referūt ad ſpēs reꝝ naturaliū. qꝛ ſic q̄titas habet maximū et minimū ſicut dr̄ primo h.uᵒ. et iō in q̄titate aſſignāt duo nomina qꝛ a maximo instituit nomē augmētatōis. et a minimo nomē diminutōis. In pūto vbi reperitur ↄtrarietas ꝑ cōparatōem ad hoc qd̄ est oio extrinſecum .ſ. ad locū qui ē de ṗdicamēto q̄titatis qꝛ penes maximā distantiā locoꝝ ſumit ↄtrarietas in vbi. et iſta est cā quaꝛ gilbtus porritanᵘ in ṗdicam̄to vbi dicit q̄ vbi nihil ē ↄtrariū. ⁊ iō est vnū nomē qd̄ dat ꝑ extrinſecū .ſ. ꝑ locum qd̄ est motus localis.

Que aūt est in eadē.

Hic ſoluit quoddā dubiū quod pt̄ moueri circa predicta .ſ. ad quam ſpēm debet reduci motus ſm magis et minᵘ. et dicit q̄ ad alterationē. Cuius ratō est qꝛ magis et minᵘ ↄprie reperiūt in qualitatibus. Dupliciē em̄ est motus i ↄtrariū. Vno mō in ↄtrariū ſimplr̄. et ſic ē motᵘ ſm magis b3 est in pfectū. Alio mō est motᵘ in ↄtrariū impfectū. et ſic ē motᵘ ſm minᵘ. et dicit notanē ſm magis et minᵘ qꝛ maiᵘ et minᵘ ſm extēſionē reperiuntur in quātitate et gᵒ motᵘ ſm maiᵘ ē motᵘ augmētatōis. et ſm miᵘ extēſiue ē motᵘ diminutōis

Immobile autem est

Postq̄ aresto. poſuit ſpēs motus ſm tria predicamēta. hic ↄ̄nt ponit mōs imobilis qꝛ oppoſitoꝝ ē eadē diſciplina. et vult q̄ immobile dicit tribus modis. Vno mō ↄtradictorie. et ſic dicit imobile qd̄ nullo mō habet ordinē ad motū ſicut deᵘ dicit imobilis. Alioᵒ dicit imobile qꝛ habet in ſe cōtrariam diſpoſitōnem ad hoc q̄ moueat̄ ſicut mōs vel magnᵘ lapis dicit immobil̄. Tercio mō dicit immobile ṗuatiue quod aptū natū est moueri etiā de facili et tn̄ nō mouet. ⁊ quod ſic ē immobile dicit ↄprie q̄ſcere. qꝛ quies cōtrariat̄ motui ṗuatiue. Et ideo cū priuatio est ſolū in ſubiecto apto nato. quies est ſolū in illo quod de facili potest moueri.

Queritur

Vtrū motus cōueniēter diuidatur ſm tria ṗdicamēta. Dicēdū q̄ motᵘ accipit̄ duplr̄. Vnoᵒ generalit̄ put ſe extēdit etiā ad mutatōnem. et ſic accipit̄ motᵘ ꝑ q̄cūq̧ exitu de t̄mino in t̄minū ſiue fiat ſucceſſiue ſiue inſtātanee. ⁊ ſic diuidit̄ motᵘ in poſtpūtis in ſex ſpēs. quia due ſūt ſpēs de pūto ſube ſicut generatio et corruptio et due de ṗdicamēto quātitatis .ſ. augmētatō ⁊ diminutio. q̄ ſpēs ſumūt vel ſm acceſſū vel exceſſū ab eodē t̄mino. et ſic ſunt generatō et corruptō vel ſm pfectā q̄titatē et impfectā. et ſic ē augmētatō et diminutio. Quinta ſpēs ē alt̄atio q̄ habet vnum cōe nomē ſicut dcm̄ ē. Sexta ſpēs motus ē motᵘ local̄. Alioᵒ accipit̄ motᵘ ↄprie put diſtinguitur ↄtra mutatōem. ſic em̄ accipit̄ h. et ſic motᵘ ſignificat exitū ſucceſſiuū de t̄mino in t̄minū. et tunc pūt ſpēs motᵘ duplr̄ accipi. Vnoᵒ ſm noīa q̄bus noiant̄. et ſic ſunt q̄tuor ſpēs motᵘ qꝛ augmētatio diminutio alt̄atio et loci mutatō ſignificant diūſos motᵘ. et ſunt diuerſa noia motuū. et illo mō itez n̄ diſtinguūt hic ſpēs motᵘ. Alioᵒ diſtinguūt̄ ſpēs motus ſm pūta ad q̄ intrinſece t̄minātur. et ſic ſunt tm̄ tres ſpēs motus .ſ. motᵘ ad q̄titatē ad q̄litatē et vbi. et ſic diſtinguuntur ſpēs motus h. et iō iſta ē principalis diuiſio quā aresto. h intēdit qua .ſ. motus diuidit̄ ſm tria ṗdicamēta tāq̄ in ptes ſubiectiuas. et ſic i hoc loco diſting uit̄ motᵘ ↄtra mutatōem. et hoc ex eo qꝛ mutatio h3 ſp̄ale nomē ipoſitū et motᵘ ſtat ꝑ alia parte.

Arguit

Motᵘ nō est in aliq̄ pūto ergo male diuidit̄ ſm diuiſionē pūtoꝝ. Ans ꝓbat̄ qꝛ quod dꝫ eē in pūto dꝫ eē ens in actu. ſꝫ motᵘ ē ens in poīa. Dicēdū q̄ duplr̄ aliq̄d ē in ṗdicam̄to. Vnoᵒ ↄpue et ꝑ ſe qꝛ .ſ. ē genus vel ſpēs alicuᵘ ṗdicam̄ti. et ſic motᵘ nō ē in aliq̄ predicamēto. qꝛ quod ſic ē in ṗdicamēto est ens cōpletū et pfectū ſꝫ motᵘ est ens impfectum. Alioᵒ aliq̄d est in ṗdicamēto ſm reductōem qꝛ .ſ. reducit ad geᵘ vel ſpēꝫ alicᵘ pūti et ſic motᵘ ē in pūto qꝛ reducit̄ ad genus ſui t̄mini ad quem. et iō ponit in eodē ṗdicamēto cū eo. et ſic motᵘ etiā diuiditur ſm terminos vt dictū est ētio huiᵘ

Arguitur

Motus habet ſpēs. ergo ē genus. Dōm q̄ genᵘ et

¶ Quintus·

spẽs capiũtur dupliciter· Uno modo ꝓprie ſm ꝙ aliquid ꝺr genus quod est totum ꝑdicabile de mltis ſpẽbus·et ſpẽs est aliquod ens totũ et ꝑfectũ subiectum ipsi generi ſm ꝙ loqũtur Porphirius de genere et ſpẽ·et sic motus nõ est gen⁹ nec ſpẽs eius assignate ꝓprie sunt ſpẽs· Alio mõ accipiuntur genus et ſpẽs cõiter ſm ꝙ aliquod generale dicit gen⁹ et aliquod ſpeciale ꝺr ſpẽs siue tale generale habeat rõnem totius ⁊ entis in actu siue entis in potentia·et tũc etiam motus vocat genus·quia habet species·ſ·alteratõnem loci mutationem ⁊c·

Arguitur Si motus est in ꝑdicamẽto grã sui ẽmĩ ergo in oĩ ꝑdicamẽto est motus· Cõseqũtia ꝓbatur quia motus potest terminari ad omnia ꝑdicamẽta· ¶ Dõm ꝙ dupliciter aliqd ẽminat motuꝫ· Uno modo directe·ꝑ se et immediate·et sic solũ forme de tribus ꝑdicamentis ẽminãt motũ·ſ·qtitatis qlitatis ⁊ vbi· Et ꝺr h⁹ ꝓprie ẽminare motũ qꝺ denominat mobile in motu·exẽplum calor dicit ꝑ se terminare calefactõem·qa calor denominat id quod calefit· Alio mõ aliqd ẽminat motum indirecte et ꝑ accñs et ex ꝯseqnti·et sic h⁹ ꝺr terminare motum qꝺ seqtur terminũ q̃ immediate terminat motum ut ad calefactõnem aque seqt raresactõ aq·raritas g⁹ nõ immediate terminat motum sed seqtur motum·et isto mõ omnia ꝑdicamenta pñt terminare motũ· Quod patꝫ exemplariter primo de substantia qꝛ substãtia seqtur motum alteratõis embrionis·et relatio seqtur motũ ad qualitatẽ sicut qñ similitudo seqt motum albefactõis·et iterum actio et passio sequũtur motum calefactõis·qa qñ aqua est calefacta tũc calefacit aliqd aliud positum in aqua Similit est dicendũ de situ qꝛ situs qñqꝫ seqtur motum localem ꝑtiũ in toto·similit habitus seqtur motum localem vestiũ circa corpus·Et sic qñ seqtur motũ localem q̃ fit in cꝑe·

Arguitur Motus est de genere substantie·ergo etiam ẽ in aliis ꝑdicamẽtis a tribus· Añs ꝓbatur qa motus est accñs·et accñs est in substantia· ¶ Dõm ꝙ dupliciter aliqd ẽ in alio· Uno modo sicut in sbiecto·et sic vtiqꝫ motus ẽ in substantia· Alio mõ aliquid ẽ in alio sicut in termino·et sic motus ꝓprie dictus nõ est in substantia·qꝛ substãtia nõ terminat motũ ꝓprie dictũ intrinsece qñuis posset seq̃ substãtia ad motũ ꝓprie dictũ·

Arguitur In substãtia ẽ ꝯtrarietas ergo ibi ẽ motus ꝓprie dict⁹· Añs ꝓbatur qꝛ ꝑncipia substãtiaꝝ sũt substãtie ⁊ sũt cõtraria· ¶ Dõm ꝙ ꝑncipia substãtie nõ sũt cõtraria ꝓprie dicta·sed ꝯtraria ꝯtrarietate cõiter accepta que ẽ int priuatõem et habitum·

Arguitur Quicqd corrumpit a suo ꝯtrario corrũpit· ſ substãtia corrũpit g⁹ a suo ꝯtrario corrũpit·ergo ẽ ibi vera cõtrarietas· ¶ Dõm ꝙ dupl aliqd corrũpit· Uno mõ ꝑ se et sic qꝺ sit corrũpit a suo cõtrario corrũpitur· Et ꝺr ꝑ se corrũpi qꝺ immediate ab alio corrũpit sicut frigidum immediate corrũpit a calido· Alio mõ corrũpit aliqd ꝑ alteriũ·qꝛ·ſ·ipsius corruptio seqtur ad corruptionẽ alterius·et sic non oꝫ ꝙ aliqd tm̃ corrũpit a suo cõtrario·et sic substãtia corrũpitur·qꝛ substãtia corrũpit ad corruptõem alicuius qualitatis q̃ ꝑtinet ad eẽ corporis ipsi⁹ substãtie··

Arguitur In substãtia ẽ ꝑncipiũ corruptõis·ergo ẽ etiam ibi corruptio ꝑ se·ꝯsequentia tenet qꝛ ꝑncipiũ ẽ sui ſtra a quo nõ seqtur principiatũ· Añs ꝓbat qa priuatio ẽ principiũ corruptõis· ¶ Dõm ꝙ in substãtia·i·in ꝑdicamẽto substãtie manẽdo repitur principiũ corruptõis aptitudinalis siue corruptibilitatis·qa h⁹ principiũ ẽ priuatio ſ nõ ẽ ibi principiũ actualis corruptionis·qꝛ talis actualis corruptio ẽ ex qlitatibus·et iõ pt eẽ aliqua substãtia ꝑ se corruptibilis q̃ tñ ꝑ se nõ corrũpit sicut ptꝫ circa principiũ ꝑmi huius·

Arguitur Quicqd ẽ in effectibus h⁹ oꝫ etiã repiri in causis· ſ in accntib⁹ repit ꝯtrarietas·g⁹ etiã i suba· Dõm ꝙ maior itelligit de illo qꝺ ẽ ꝑfectõis·qꝛ si h⁹ repiat in effectu tũc etiã oꝫ repiri in cã·ſ hrẽ ꝯtrarietatẽ ẽ aliqd ipfectõis·cui⁹ signũ ẽ ꝙ in reb⁹ ꝑfectis min⁹ inuenit de ꝯtrarietate sicut in subiis separatis et in corpib⁹ celestib⁹· Qꝛ āt i subiis ⁊ in formis subalib⁹ nõ repiat ꝯtrarietas pt sic ꝓbari·qꝛ ad hoc ꝙ aliq̃ sũt ꝯtraria duo reqrunt· primo ꝙ sit maxia distãtia ſm ꝯtinuũ ꝑcessũ vni⁹ in alteꝝ et econtra· Scdã ꝯditio ꝙ tales forme suscipiãt magis ⁊ min⁹·qꝛ in tali cõtinuo exitu de vno ẽmino in aliũ oꝫ ꝙ plus capiatur de vno termino q̃ prius habebatur·sed nullum illorum pt inueniri in substãtiaꝫ· Nõ primũ quia q̃uis sit cõtinuus ꝑcessus a vegetatiuo in sensitiuũ ⁊ intellectiuũ nõ potest tñ econtra naturalit fieri ꝑcess⁹

ab intellectiuo i sensitiuũ et vegetatiuũ quod tñ sequitur ad cõtrarietatem. Hcõm manifeste patet qz substantie nõ suscipiũt magis ꝛ minus ꝛ sic nõ potest eẽ motus in substãtia etiam ꝓpe veráqz cõditõem dictam.

Arguitur

In adaliquid est mot⁹ ergo nõ solum in tribus p̃dicamentis. Antecedẽs ꝓbatur quia nulla forma realis potest alicui aduenire de nouo sine mutatõne. sed adaliquid potest alicui aduenire ꝛ est forma realis. ergo aduenit per motum. ¶ Dicẽdum ꝙ realis relatõ potest alicui aduenire p motum non sic ꝙ relatio intrinsece terminet motum. sed quia sequitur ad terminũ intrinsece acquisitum p motum. Et si dicatur aliqua relatio aduenit alicui sine omni motu. Dicendum ꝙ triplices sunt relatones quedã sunt relatõnes ẜm dici ex parte vtriusqz extremi que nõ addũt aliquam realem rem supra subiectum. sicut relatio eiusdem ad seipsum. Alia est relatõ realis ex parte vnius extremi sicut est relatõ scientie ad scibile que relatõ est realis ex parte scientie et nõ ex parte scibilis. Alia est relatõ realis ex parte vtriusqz extremi. sicut relatõ patris ad filium similis ad simile equalis ad equale. Tũc est dicendũ ꝙ in p̃mis duabus relatõibus nõ est incõueniens relatõnem alicui aduenire sine omni motu. quia ibi relatõ nõ est ens reale vel ex parte nullius extremi vel ex parte vnius tantũ. Sed in tcia relatõne potest aduenire alicui relatõ absqz noua sui mutatõne. dũmodo in ipso prefuit fundamentum relatõnis. oportet tamen mutatõnem esse in altero extremo. exempli gratia. si plato longo tempore fuit albus tũc in ipso ẽ fũdamentum relatõnis .s. similitudinis. potest ergo in platone fieri similitudo p mutatõem sortis q̃ factus ẽ albus et prius fuit niger. Et ratõ istius est quia q̃uis in isto qui acquisiuit relatõnem sine sui mutatõne nõ est mutatõ facta nũc ~~habet tamen fundamentum relatõnis quod fundamentum alĩ acq̃siuit p nouã mutatõem.~~

Arguitur

In actione ꝛ passione est contrarietas. ergo motus. ¶ Dicendum ꝙ actio et passio capiũtur dupliciter. Uno modo ẜm se. et sic in actione ꝛ passione non est contrarietas nec etiam est motus. Alio modo accipiunt actio et passio ẜm ꝙ fundantur in aliquibus qualitatibus. et sic in actõe ꝛ passione est motus et cõtrarietas. ꝛ ideo consueuit dici ꝙ in actione est extrinsece motus. et p modũ sequele. quia ad ꝯtrarietatẽ qualitatum sequitur etiam ꝯtrarietas actionũ quia calidi est calefactio et frigidi est frigefactio. Et sic etiã soluitur argumentũ quo posset argui ꝙ vnus motus sequitur ad aliũ motum. quia generatio sequit ad alteratõem. Dicendũ ꝙ hoc fit extrinsece ꝛ cõsecutiue et nõ intrinsece sicut p̃us dictũ est.

Arguitur

In q̃titate nõ est cõtrarietas. ergo ibi nõ est mot⁹. Añs patet in p̃dicamẽtis. ¶ Dõm ꝙ q̃titas accipit dupl'r. Uno⁰ lopte .i. ẜm se ꝛ absolute i p pũo genere nõ cõpando eã ad aliqua corpa. ꝛ sic nõ est cõtrarietas in q̃titate quia contrarietas attendit penes maximũ ꝛ minimũ. Sed in q̃titate sic accepta nõ est maximũ nec minimũ quia vt sic data quacunqz q̃titate potest adhuc dari maior ꝛ mior. Alio modo accipit q̃titas ẜm ꝙ cõpat ad corpa reꝝ naturaliũ et sic capit phisice ꝛ tũc in q̃titate est contrarietas ꝛ motus. et sic dicit aresto in primo huius ꝙ entia naturalia sunt determinata ad maximũ ꝛ minimũ. ꝛ motus fit int hoc maximũ ꝛ hoc minimũ.

Arguitur

In q̃titate solum est mot⁹ quia ibi solum ẽ maius et min⁹ ergo nõ in aliis p̃dicamentis. ¶ Dõm ꝙ dupl'r dicit aliquid suscipere magis ꝛ min⁹. Uno modo extensiue. et tũc ꝓprie aliquid suscipit maius et min⁹ nominalit. ꝛ sic soluz in q̃titate reperiunt. Alio modo accipit magis ꝛ min⁹ intẽsiue et sic inuenit magis ꝛ min⁹ in qualitate q̃a vna qualitas est pfectior alia qualitate q̃tũ ad modum essendi.

Arguitur

In vbi nõ est motus. q̃a in relatõne nõ est motus. sed vbi est relatõ ergo ꝛc. ¶ Dõm q̃uis illi p̃dicamẽto vbi cõiungat q̃dam relatio ẜm dici tñ vbi non significat illã relationẽ sed quãdã entitatẽ realem in locato distinctã a loco. ꝛ illa entitas potest terminare realem motum.

Arguit

Motus localis ẽ de p̃dicamẽto q̃titatis. ergo ꝯtinet sub motu qui ẽ ad p̃dicamẽtũ quãtitatis. Añs ꝓbat quia terminat ad locum q̃ est q̃titas. ¶ Dõm ꝙ q̃uis vbi denominat a loco nõ tñ terminat intrinsece ad locũ. ratõ primi ẽ qz locus ẽ notior q̃ vbi cãtũ a loco. sed ex notiorib⁹ nobis nos imponim⁹ noia. Ratio scdi ẽ qz termin⁹ non debet p̃existẽ motui sed debet acquiri per motum sed locus preexistit

Quintus

motu locali ergo locus nõ est termin⁹ motus localis. Sed vbi acquirit̃ p motum localez. vñ ꝯsiderãdũ ꝙ ñ sũt mlta vbi i motu locali ƀm actũ q₂ alias essent multi motus locales ƀm actum cũ vbi in actu sit termin⁹ motus. sed solũ sunt multi vbi ƀm potentiam que nõ sunt t̃mi motuũ ƀ desferentia ad vltimũ terminũ. In cõtinuo autez motu locali est tantũ vnũ vbi vltimũ terminãs illum motum.

Arguitur

Sunt multe circũscriptiones in vno motu locali. ergo sunt multa vbi in eodem motu locali. Dicẽdum ꝙuis ibi sunt multe circũscriptões tñ q₂ in illis nõ est status iõ nõ fiũt vbi in actu ex illis circũscriptõibus. sed in potentia tantũ. Vltima autẽ circũscriptio in qua est status facit vbi in actu et pfectum. vnde illa media vbi habẽt se vt impfecta vbi desferentia ad vbi pfectũ.

Arguitur

Si deus moueret totum mundũ localiter tũc mundus nõ moueret̃ ad vbi. quia nõ est aliq̃s locus extra mundũ. et p ꝯñs nec vbi qđ cãtur ex loco. Dicẽdũ ꝙ si sic fieret tũc crearet̃ nou⁹ locus ad quem mũdus moueret̃. ꝙuis nũc nõ est aliq̃s locus extra mũdum posset tamen esse p diuinam potentiam.

Arguitur

Augmentatõ et diminutõ nõ sunt motus diuersaruz spẽrũ. pbatur quia si fiet augmentatõ ad longitudinem ꝛ diminutio a longitudine tũc t̃mini illorũ motuũ sunt vni⁹ spẽi g° et mot⁹. Dicẽdũ ƀm quosdam ꝙ q̃titas magna et pua dupliciť pñt accipi. Vno mõ ƀm se ꝛ sic sunt vnius spẽi sicut q̃titas triũ pedum et decem pedũ in longitudine. Alio mõ accipiunt̃ p cõpationem ad numerum qui est in illis quãtitatibus. et sic distinguũt̃ spẽ quia trinitas et denarius distinguuntur specifice sed illud nõ videt̃ eẽ verũ. quia tũc esset solũ distinctõ q̃titatis cõtinue ꝑpẽ q̃titatem discretã. Sed augmentatõ et diminutio ꝑprie respiciunt q̃titatem cõtinuam. ergo nõ distinguerẽt̃ specie in ꝑprio genere q̃titatis cõtinue. Et ideo meli⁹ dicitur ꝙ spẽs accipitur dupliciť. Vno mõ p naturã specificã. et sic q̃titas magna ad quam est augmentatio et pua ad quã est diminutio non distinguũtur spẽ. Alio mõ accipitur spẽs ƀm ꝙ extendit se ad distinctõem ƀm pfectum et impfectum. et sic etiã augmẽtatõ et diminutio distinguũtur spẽ. et sic etiam ipsaꝝ t̃minis ꝙ a t̃mino motus sic accipiat q̃ꝫ spẽm patet ex eo qđ dictum est supra in eodem ꝙ mediũ cõpatum vni extremoꝝ habet rõnem alterius extremi. sed manifestũ ẽ ꝙ extrema motuũ sũt ꝯtraria. g° vnũ ꝛ idem quodãmõ hꝫ in se ꝯtraria. sed ꝯtraria dr̃nt spẽ. ergo idez est dñs a seipso spẽ. ergo mlto magis pt sumi distinctio specifica inter perfectum et impfectum.

Post hec autem dicamus

Postq̃ in primo tractatu posuit diuisionẽ mot⁹ in ptes subiectiuas ħ ꝯñter vult determinare de vnitate motus et priusq̃ hoc faciat Premittit descriptões nouem terminoꝝ qui sunt simul. separatum. tangere. mediũ. cõtinue moueri. cõtraria ƀm locũ. conseq̃nter. habitũ et cõtinuũ. et hoc iõ facit quia vtit̃ istis t̃minis in principio sexti vbi pbat ꝙ ꝯtinuũ nõ est ex indiuisibilibus ꝯpositũ cũ indiuisibilia nõ pñt esse ꝯiuncta i cõtinuo nec p modũ cõtactus nec p modũ ꝯñter se habentiũ nec p modũ cõtinuitatis. Secũdo iõ q₂ aresto. in fra pbat ꝙ idem est motũ esse vnũ et continuũ oportet ergo scire q̃d sit ꝯtinuũ et quia ꝯtactum et ꝯñter presupponũtur a cõtinuo sicut ab inferiori. ideo etiã determinat de illis.

Simul quidẽ dicunt

Hic exequitur intentũ diffiniendo illos t̃minos et primo diffinit simul et sepatum. et ideo hoc facit quia principaliť intendit ħ deťminare de tangere. sed simul ponitur in diffinitõne tangere. g° prius determinãdũ est de simul. Dicũtur ergo eẽ simul que sunt in vno loco primo. i. ꝑprio. Et p oppositũ dicũtur sepata que sunt in alio et in alio loco. Et tãgere dicũtur quorum vltima sunt sil.

Arguitur

Duo corpa nõ pñt esse simul naturaliť. ergo non sunt aliq̃ simul. Dicẽdũ ꝙ duo corpa esse simul potest dupliciter intelligi. Vno mõ ƀm totũ id ẽ ƀm oẽs dimensiones. et sic est impossibile duo corpora esse simul naturaliter. sicut pbatum est prius in quarto libro de vacuo. Alio mõ aliqua possunt esse simul ƀm vltima. et sic quelibet partes duaꝝ q̃titatum pñt esse simul. quia duo vltima corpis. s. due supficies pñt esse simul. duo vltima supficierũ s. due linee pñt esse simul. duo vltima lineaꝝ sunt duo puncta ꝛ pñt esse simul. ꝛ sic dicimus ꝙ locus et locatũ sũt simꝉ. quia supficies corpis locantis ꝛ locati nõ dr̃nt q̃ ad situ

Arguitur Duo corpora sunt simul secundum totum quia simul sunt in una domo. Dicendum quod duo corpora numquam possunt dici simul proprie loquendo de simul sicut prius diffinitum est quia non sunt in uno loco proprio sed bene sunt in uno loco communi et hoc est impropie simul esse. quia si hoc sufficeret ad esse simul tunc omnia possunt dici simul que concludunt in celo. Ex eodem non dicuntur aliqua simul tempore quia tunc etiam multa possunt dici simul tempore.

Arguitur Arestoteles dicit quod mouens et motum sunt simul et illa sunt corpora. ergo duo corpora possunt esse simul in uno loco. Dicendum quod simul capitur dupliciter. Uno modo secundum quod significat indistantiam. et sic dicuntur illa simul que non habent aliquod medium. quod facit ea distare. et sic capit Arestoteles simul in septimo huius quo modo mouens et motum sunt simul. Alio modo dicuntur simul que sunt in eodem loco proprio. et sic capitur hic.

Medium vero in quod.

Hic diffinit medium quod ponit in diffinitione ipsius consequenter. dicens quod medium est illud in quod primum aptum natum est peruenire illud quod continue mutatur secundum naturam quam in ultimum terminum motus. et sic ubi est medium ibi inueniuntur tria. scilicet duo extrema et medium quamquam tamen inter duo extrema sunt multa media sicut inter album et nigrum.

Arguitur Sunt multa media in que non peruenitur per motum sicut medium syllogismi et medium in numeris. Dicendum quod hic non diffinitur medium generaliter acceptum quia sic inueniuntur medium in syllogismis et numeris. sed diffinitur medium specialiter acceptum pro medio phisico, in motu. quia sic necesse est primo medium attingere quam ultimum terminum.

Arguitur Numquam peruenitur de extremo in terminum absque mediis utputa in tinctura pannorum ubi proceditur ab albo in nigrum per unum medium. scilicet rubeum. Dicendum quod ista diffinitio magis intelligitur de medio in motu locali. quia ibi oportet omnia media necessario transire. Etiam potest intelligi de motu alterationis si fiat secundum naturam ut in fructibus. natura enim procedit in cerusis de albo in viridem colorem de viridi in glaucum de glauco in rubeum de rubeo in nigrum.

Continue autem mo

Hic consequenter ostendit quid est continue moueri quia ponitur in diffinitione medii. Unde continue moueri est quando in motu nihil aut paucissimum deficit rei non temporis. Pro intellectu huius sciendum quod ad hoc quod motus sit continuus duo requiruntur. primo quod non sit aliqua interruptio in tempore. id est quod tempus sit continuum. Secundo quod non sit interruptio in magnitudine siue in spacio supra quod fit motus. Est tamen differentia in istis conditionibus. ista scilicet quia si aliquid deficiat de tempore tunc omnino impeditur continuitas motus. sed si motum deficiat in continuitate magnitudinis supra quam fit motus non impeditur continuitas eius. quia ille motus sonatoris est continuus ubi post propatim. id est post cordam huiusmodi tenem sonum tangit ultima cordam et hoc est quod dicitur quod in continuo motu non potest aliquid temporis deficere quamuis motum potest deficere in magnitudine. sicut aliquis per passus ambulans per aliquam viam continuo tempore non tangit omnes partes continuas spacii siue magnitudinis et tamen dicitur motus continuus quia nihil temporis deficit.

Contraria autem secundum

Hic diffinit contraria secundum locum. et hoc ideo quasi inter loca non est contrarietas sic non est motus localis cum motus sit inter contraria et tollit ipsum quod est continue moueri. dicit ergo quod contraria secundum locum dicuntur que plurimum. id est maxime distant secundum lineam rectam. quia distantia secundum lineam circularem non est certa nec maxima quia potest dari maior quia si inter duo puncta trahatur circulus tunc ille potest semper et semper esse maior.

Arguitur Ex ista diffinitione sequeretur quod celum motus elementorum haberet contrarietatem. quia ille habet maximam distantiam secundum lineam rectam. Dicendum quod illa distantia secundum lineam rectam non debet intelligi de distantia simpliciter dicta. quia tunc motus istorum inferiorum non haberet maximam distantiam. sed debet intelligi comparatiue comparando motores ad mobilia.

Consequenter autem.

Hic diffinit consequenter et vult quod consequenter dicuntur quando unum est post aliud inter que nihil mediat eiusdem generis et sic ad consequenter duo requiruntur. primo quod ipsum quod dicitur consequenter sit post aliud. et ideo unum non est consequenter ad duo. hoc autem contingit vel secundum positionem sicut unum corpus est post aliud. vel secundum speciem sicut unus numerus est post alium. vel secundum dignitatem sicut miles est post regem. vel secundum cognitionem sicut homo est post animal. Secundo requiritur quod inter ipsum et illud quod dicitur consequenter nihil mediat quod sit eiusdem generis. et ideo duae domus dicuntur habere se consequenter ubi non mediat aliqua



alia domus licet aliquid aliud mediet sicut homo vel azinus.

Querit

Utrum unum sit consequenter ad duo. Dicendum quod non, quia consequentius secunda conditio convenit uni, quia inter unum et duo nihil mediat eiusdem generis. non tamen sibi convenit prima, quia unum non est prius duo et ideo duo dicuntur consequenter ad unum et tria ad duo.

Habitum autem est.

Hic diffinit habitum quod est species ipsius consequenter dicens quod habitum est quod est consequenter cum tangit. habitum ergo superaddit consequenter contactum. et ideo inter habita nihil debet mediare neque eiusdem generis neque alterius generis. Et ex illis concludit quod omne medium est inter contraria et hoc ideo ex quo medium semper est in motu ut dictum est. sed motus est inter contradictoria vel contraria. et quia inter contradictoria non est medium ergo medium est solum inter contraria.

Continuum quidem ha.

Hic manifestat alium terminum principaliter intentum scilicet quod sit continuum. et vult quod continua dicuntur quorum ultima sunt unum. quod probat ex nomine continuitatis. quia continuum dicitur a continuando sive ab uniendo. est ergo continuatio in his que habent ultima unum. Patet etiam idem ex ordine communitatis istorum terminorum quia sicut contactum addit supra consequenter simultatem ita continuum addit supra contactum unitatem. quia continua sunt quorum ultima sunt unum. ideo ex quibus non est natum fieri unum illa non possunt adinvicem continuari. Fit enim diversimode unum ex multis. quandoque per implantationem sicut surculus inseritur arbori. quandoque propter naturalem generationem sicut ramus arbori.

Et si quidem conti.

Hic consequenter comparat ista tria adinvicem scilicet consequenter contactum et continuum. et vult quod consequenter est prius via generationis deinde contactum deinde continuum. et omne continuum est contactum. et omne contactum est consequenter. sed non econtra. Addit enim contactum supra consequenter simultatem et continuum addit supra contactum unitatem. quia illa sunt continua quorum ultima sunt simul et unum habent enim se sicut superius et inferius.

Quare si est unitas et

Concludit quoddam correlarium ex dictis. et est quod si unitas et punctus sunt separata secundum esse a materia adhuc unitas non erit punctus quod probat duabus rationibus. quarum prima est quecumque sunt eadem una condicio reperitur in utrisque. sed alia conditio reperitur in punctis scilicet contactus. quia duo puncta possunt se tangere quando sunt extrema linearum. et est alia conditio in unitatibus scilicet consequenter quia in numeris unum est prius alio secundum ordinem. et ideo inter ea nihil mediat eiusdem generis. non autem tangunt se. quia non sunt extrema quantitatis continue. Secunda ratio stat in hoc inter duo puncta necesse est mediare aliquod medium. quia linea mediat inter duo puncta sed inter duas unitates non est necesse esse aliquod medium.

Arguit

Dictum est prius quod duo puncta se tangunt. sed quando tangunt se non habent medium. Dicendum quod duo puncta accipiuntur dupliciter. Uno modo secundum quod repiuntur in una linea. et sic impossibile est puncta se tangere absque medio. sicut patet sexto huius. Alio modo accipiuntur duo puncta in diversis lineis prout sunt termini diversarum linearum. et sic possunt se duo puncta tangere. exempli gratia si quis ymaginetur lineam cadere per aerem et aquam continue. tunc in contactu aeris et aque punctum ipsius aeris in linea aeris tanget punctum aque in linea aque.

Unus autem motus

Postquam premisit aliquas diffinitiones valentes sibi in sequentibus. Consequenter determinat de unitate et diversitate motuum. et quia contrarietas est species diversitatis. etiam postea determinat de contrarietate motuum. Circa primum distinguit triplicem unitatem ipsius motus. et vult quod quandoque motus dicitur unus genere quandoque unus specie et quandoque unus numero. Ille autem motus dicitur unus genere qui terminatur ad idem genus predicamentale sicut augmentatio et diminutio ad quantitatem. et calefactio et frigefactio sunt unus motus genere. quia terminantur ad qualitatem. Item motus localis rectus et circularis sunt unus genere. quia terminantur ad unum predicamentum scilicet ubi.

Arguitur

Corruptibile et incorruptibile differunt plus quam genere. sed motus circularis est incorruptibilis. et motus rectus est corruptibilis ergo etc. Dicendum quod genus accipitur dupliciter. Uno modo pro genere phisico quod est materia vel subiectum. et sic est verum quod corruptibile et incorruptibile differunt plus quam genere quia materia et ideo est alia materia corporum celestium et inferiorum. Alio modo accipitur genus pro genere logico sive predicamentali. et sic corruptibile et incorruptibile sunt unius generis. quia possunt esse de uno predicamento sicut corpus celeste et corpora inferiora sunt de predicamento substantie. et motus celi et

motus locales recti sunt de predicamento vbi.

Specie autem vnus.

Hic ostendit q motus dicitur vnus spē. Et vult q illi dicitur vnus specie q terminatur ad vnā spēm specialissimā. sicut motus dealbationis est eiusdem spēi cum qualibet dealbatōne. quia albū ē spēs spēalissima. ē tñ verū q̄ sm q̄d motꝰ dicit vnus spē q sunt ad vnā spēm subalternā sicut motus albefactōis et nigrefactōis qui terminantur ad colorem. nō tñ sunt simplr vnus spē sicut nec spēs subalterna ē simplr vna spēs.

Dubitabit autem ali

Hic mouet vnā dubitatōem circa dicta. s. vtrum plures motus q sunt ab eodē ad idē sunt vnius spēi. et videt q sic qz ad motū vnius spēi requirit terminꝰ vnius spēi. Arguit tñ q nō qz tūc motꝰ rectus et motus circularis essent eiusdē spēi. qa pñt esse ad vnū terminū nō solū vnꝰ spēi. ß etiā eiusdem numeri. sed hoc ē incōueniēs ergo nō est semp vnus motus spē qñ idē mobile mutatur ab eodem ad idem.

Aut determinatum ē

Hic soluit dubitatōem dicēs q si multotiēs aliquid mutat ab eodem ad idē sm spaciū eiusdem spēi tūc est vnus motus spē. exēpli grā. qñ aliqd sepe mutat sm spaciū rectū ad vnū terminū tūc motus est eiusdē spēi. ß qñ mutat ab eodē ad idē sm spaciū alterius spēi. sicut sunt spaciū rectum et circulare tūc motus sunt alterius spēi. Vñ ad hoc q motus sit vnꝰ spēi tria requirūt. Primū q illoꝝ motuū terminꝰ sit spēs spēalissima. Scdm q spaciū sit eiusdem spēi. et iō motus ad eūdem terminū p lineam rectā et p lineā circularē sunt diuersaꝝ spēꝝ. Terciū q sint ab eisdē principijs et iō motus ignis sursum et motus terre sursū nō sunt vnꝰ spēi. qz q̄uis sunt ad eūdem terminū etiā numero et etiā p spaciū eiusdem spēi. nō tñ sūt ab eisdem pncipijs. qz motus ignis sursū est ex pncipio naturali. ß motus terre sursum est a pncipio violento. et illā terciā cōditionē arest. cōprehendit implicite sub pma. qz in oi motu termini corñdēt pncipijs. si gͦ termini sūt vnius spēi. oportet etiam pncipia esse vnꝰ spēi.

Arguitur

Terminꝰ dat spēm motui. ß hic est vnus terminus qñ aliquid mouet p spaciū circulare et rectū. ergo motus erit vnius spēi. Dōm q q̄uis in alijs motibꝰ sit ē q spēs sumit a termino ad quē tñ tñ in motu locali etiā circūloqmur spēm ex spaciō et ex termino ad quē. Cuius rō est. qz in alijs motibꝰ spaciū habet se ad motū p accñs. ß in motu locali spaciū habet se ad motū p se. qz oꝫ illū motum fieri supra spaciū. et iō motus rectus et circularis drñt spē etiam si habeant eūdē terminū. Ex q̄bus vlterius elicitur q motus volatōis volutatōis ambulatōis et natatōis sunt vnius spēi. si fiant sm spaciū vnius speciei. qz q̄uis differant sm pncipia et organa illa tñ organa nō dant spēm motui. qz alia organa requirūtur ad natatōem q volatōnem.

Simpliciter autem.

Hic ōnt quis motus dr̄ vnus numero. et vult q tria reqruntur ad hoc q motus sit vnus numero. s. vnitas mobilis vnitas tēpis et vnitas forme sm quam est motus. Cuius rō est quia motus est accñs. sed omne accñs habet numerum a suo subiecto. ergo ad vnitatē motus reqritur vnitas mobilis. Et similiter tempus interuptum etiam impedit vnitatē motus. qz est mensura motus. Alia etiā forma facit aliam vnitatē motꝰ. Excludit etiam aresto. duos mōs vnitatis ipsiꝰ mobilis qui nō sufficiūt ad hꝰ q motus sit vnꝰ numero. Primus est vnitas mobilis sm accñs sicut choruscus et album sunt vnū numero. ß per accitēs. et ideo motus chorusci et motus albi nō sūt vnus motus sm numeꝝ. qz motus chorusci est motus localis. sed motus albi est nigrefactio. Scōs modus est vnitas mobilis sm genꝰ vl spēciem et nō sm numeꝝ. Requiritur eñ ad vnitatem numeralem motus q mobile sit vnū numero.

Socratē āt scdm alte

Interponit quādam dubitatōnem vtꝝ. s. est vnus motus numero qñ vna forma bis acquirit sicut si quis bis sanetur de optalmia. i. infirmitate oculoꝝ. ~~et circa hoc mouet~~ quādam aliā dubitatōeꝫ vtꝝ vnū et idem accñs remanet pseuerēt in eodē subiecto. et quibusdam videt q nō. qz eraclitus opinabatur q nō esset vna forma de manē et de vespere in eodem subiecto ppter cōtinuā mutatiōem reꝝ. Stant āt dubitatōnem arresto. hic nō soluit ppter duo. primo qa solutō istius spectat ad methaphisicū qui habet determinare de vno et multo. scdo iō quia ista dubitatio innititur falso fūda

merito. s. q̄ res sunt in continuo motu. et nihil vnq̄ quiescat. quod reprobatur octauo huius vbi aresto. ponit diuisionem circa dispositōem ētiū.

Eadem enim ratio ē.

Hic determinat veritatem circa pmā dubitatōem et vult q̄ si motus sit vnus numero. necesse est terminū ad quē esse vnū numero. n̄ tn̄ hoc cōuertitur. q2 nō necesse ē q̄ si termin⁹ ad quē est vn⁹ numero q̄ etiam motus sit vn⁹ numero. sed preter hoc reqritur q̄ ille termin⁹ vnus numero acquiratur absq3 interruptōe temporis. quia nisi sic cōtingeret vnū et idem multotiēs corrūpi quod est impossibile. Pz igitur p solutōe q̄stionis q̄ si q̄s bis sanet de optalmia nō est idem motus. s; sūt duo motus. q2 talis forma nō acquiritur cōtinue in tpe sed p interruptōem. Cōsiderādū etiā ē q̄ ex isto textu elici pt q̄ si res aliqua p motum producatur tūc illa res nō pt esse vna que est prius corrupta et postea genita. quia est interruptō in tpe sed si aliqua res sine motu pducatur. s. p creationem tūc vna res numero pt repduci. sicut patz in resurrectōne mortuo4 que fit sine motu p potentiam diuinam.

Quoniā āt cōtinuus.

Hic pbat aresto. qd̄ prius dixit. s. q̄ tria reqrūt ad vnitatez numeralē motus. s. vnitas mobilis tpis et forme ꝑm quā est motus. et hoc pbat sic ~~quia motum esse vnū est motum esse cōtinuū. qd̄ patet ex tribus modis ē piendi vnū. q2 mot⁹ nō dicitur vnus indiuisibilitate nec rōe. ergo continuitate.~~ sed ad cōtinuitatē motus ista tria reqrūtur. Primo requirit q̄ forma sit vn⁹ spēi ꝑm quā est motus. quia diuersa ꝑm spēm nō pnt cōtinuari cū continua sunt quo4 vltima sunt vnū que aūt sunt diuersa4 spērum nō habent vltima vnū. Scd̄o requirit vnitas subiecti ꝑm numerū quia diuersa subiecta pnt se bene habere cōn̄ter. s; nō continue. Tercio requirit vnitas tpis quia si interueniat quies. impeditur vnitas mot⁹.

Amplius autem dr̄.

Hic ponit duos scd̄arios mōs vnitatis mot⁹. et dicūtur secūdarii quia nō spectant ppie ad ipsā vnitatem motus. sed ad modū vnitatis motus quia ad pfectōem vnitatis motus. Primus est q̄ motus dr̄ vnus quia pfectus. sicut etiaz in aliis rebus totum et pfectum ptinent ad ratōem vnitatis. Et rō istius est quia vnū pt duplr accipi vel vnitas pt dupliciter attēdi. Vno modo ꝑm q̄titatem. et sic sufficit sola continuitas ad vnitatem. Alio mō pt capi ꝑm formā substantialem que est pfectio totius. et sic dr̄ aliqd̄ vnū q2 pfcm̄. et isto mō motus dr̄ vnus qui ē pp̄e terminū ad quem. q2 ibi motus capit suam pfectōem q̄tum ad modū essendi.

Amplius aliter pret.

Ponit scd̄m modū scd̄ariū vnitatis motus. et ē q̄ motus dr̄ vnus quia regularis et vniformis et hoc rō quia motus regularis ē magis vn⁹ q̄ difformis et irregularis. ergo in illo motu deficit magis vnitas q̄ in motu regulari. exempli grā ille mot⁹ q̄ fit p spaciū rectū et circulare ē mi⁹ vn⁹ q̄ ille qui fit p spaciū circulare tm̄ vel rectū tm̄. Et p intellectu illius aresto. oñt in quibus motibus inuenitur regularitas et irregularitas. ~~Et vult q̄ in omni specie motus inuenit regularitas et irregularitas.~~ Sūt tn̄ duo mōi irregularitatis ꝑm ares. primus ē ex pte rei. s. spacii. et sic motus dr̄ irregularis vbi spaciū est distinctū ꝑm rectum et circulare q2 vna ps est recta et alia circularis. et tūc irregulare extenditur ad difforme. Alio mō dr̄ motus irregularis ex pte modi motus. s. ex pte temporis. et hoc cōtingit quādo nō ē eque velox p totum tempus sicut fit i motu grauium et leuiū. q2 talis motus ē velocior i fine. Ex quo pt capi drn̄a inter regulare et vniforme ꝑm q̄ ppie accipiūtur. q2 regulare in motu accipit ex pte tpis. et iō ille motus dr̄ regularis qui est eque velox p totū tps. sed motus dr̄ vniformis ex pte spacii qn̄ spaciū est dispositū ꝑm figuram vni⁹ speciei. et iō aliq̄s motus est regularis qui nō est vniformis et ecōtra. motus enī grauiū et leuiū est vniformis q2 fit p lineaam rectā tm̄. q2 ex pte spacii non est defectus nec ex parte ptiū mobilis. sed nō ē regularis. quia ē velocior in fine q̄ pncipio. motus āt celi ecōtra ē regularis sed nō vniformis. quia eque velox est p totū tempus. ergo est regularis. sed tamen partes celi circa medium celi velotius mouētur q̄ partes circa polos. ergo in illo motu non est vniformitas ppie loquendo.

Vnde neq3 sic motus

Hic concludit ex predictis duo correlaria quo4 primū est q̄ velocitas et tarditas non sunt dif

ferentie ſpecifice nec ſpecies motus. quod ſic pro bat quia nulla differentia cõſequitur eam ſpeciem alicuius generis. ſꝫ ſicut dictũ ẽ velocitas ⁊ tarditas ꝯſequitur omnẽ ſpẽm motus. ergo nõ ſũt drĩe motus. Sed cõm correlariũ ẽ velocitas ⁊ tarditas nõ ſunt idem ꝙ grauitas ⁊ leuitas. quia grauitas habet ſe ad vnam determinatam ſpẽm motus. ſ. ad motum deorſum et leuitas ad motum ſurſum. ſed velocitas et tarditas reſpiciũt quãlibet ſpẽm motus indifferenter.

Vnus quidem igitur

Hic pbat quod prius dixit. ſ. ꝙ motus irregularis eſt minus vnus ꝙ regularis. et hoc ſic pbat omne illud quod eſt minus tale eſt minus tale p admixtionem contrarij. ſed motus irregularis eſt minus vnus ꝙ regularis. ergo habet aliquid de multitudine. quia habet aliquid de cõtrario. ex quibus concluditur finaliter ꝙ diuerſi motus ſm ſpeciem non poſſunt cõtinuari. et ſic motus cõpoſitus ex diuerſis motibus ſm ſpeciem nõ poteſt dici regularis.

Queritur Vtrum tria requirantur ad vnitatem numeralem motus. Dicendum ꝙ ſic. Ratio eſt quia mot⁹ eſt accidens. et accidens habet numerũ a ſuo ſubiecto. ergo primo requiritur vnitas mobilis. Secũdo motus eſt de numero continuoꝝ. et ex hoc adhuc duo requirũtur ad vnitatez motus. pmo vnitas forme et in motu locali vnitas ſpacij a quo eſt vnitas forme motus localis. Tercio req̃ritur vnitas temporis. ſicut eñ ad vnitatez rei menſurabilis requiritur vnitas menſure ſic ad vnitatez motus requiritur vnitas tẽpis. Eſt tamen conſiderandum ꝙ vnitas temporis non cauſat vnitatem motus. ſed ſolum a poſteriori indicat vnitatem motus. vnitas autez mobilis eſt ꝓprie cauſa vnitatis numeralis motus.

Arguitur Quãdoqꝫ motus eſt vnus vbi nõ eſt vnitas tempis quia duo motus ad albedinẽ poſſunt eſſe vnus in diuerſis temporibus in eodem mobili in numero. Dõm ꝙ q̃uis ſit vnus ſpẽ non tamen eſt eſt vnus numero ſi fiat in diuerſis temporibus. Deinde arguit nõ requiritur etiaz vnitas termini ad quem ad vnitatem motus. pbat. qꝛ ſepe ſit motus ab albo in nigrum p multos medios colores qui tamen eſt vnus motus q̃uis fiat p multos terminos. Dõm ꝙ dupliciter cõtingit pcedere de extremo colore in extremũ per medios. Vno modo ſic ꝙ i medijs ſit ſtatus. et ſic tales motus ſunt diuerſi ſpẽ. qꝛ hñt terminos ſpecifice diſtinctos. Alio modo contingit pcedere de extremo in extremũ ſic ꝙ in medijs nullus ſit ſtatus ſed ſit continu⁹ proceſſus. et tũc medij colores nõ habent ratõem terminoꝝ ſed medioꝝ ipſum ſubiectum ad vltimũ terminũ motus deferentiũ. et ſic eſt vnus motus numero.

Arguitur Ariſto. octauo phiſicoꝝ accipit vnitatẽ motus ex vnitate mouentis. ergo male hic pretermittit illum modum. Dõm ꝙ motus accipitur dupliciter. Vno modo ſm ſuam naturã abſolute. et ſic motus nõ habet aliquã vnitatẽ vel diſtinctõem ex mouente. quia ſic capiendo motum mouens eſt ſibi totaliter extrinſecum. Alio modo accipitur motus ſm ꝙ ſtat ſub intentõe mouentis. i. ſm ꝙ habet aliquid cauſaẽ in mobili. et ſic habet etiam vnitatem a mouente. ſicut quodlibet inſtrumentũ habet vnitatem vel diuerſitatẽ p comparõnem ad principale mouens. et ſic capitur octauo huius.

Arguitur Si aliquod animal puta canis pijciatur ab alto loco et moriatur in medio tũc eſt vnus motus numero. et nõ eſt idem mobile quia nõ eſt idem canis numero. Dõm ꝙ argumẽtum preſuppõit falſum. ſ. ꝙ eſt vnus motus numero. ſunt enim ibi duo motus cõſequẽter ſe habentes. et hoc ꝓpter diuerſitatem mobilis quia canis mortu⁹ eſt aliud mobile ꝙ canis viuus. et q̃uis tempus ẽ continuũ hoc tamẽ non ſufficit ad vnitatem numeralem motus. ſed requiritur idemptitas mobilis. Eſt tamen conſiderandũ ꝙ quidam dicunt vnam formã ſubſtantialem manere in generato et corrupto. ſ. formã corporeitatis. et illo ſtante nõ eſt incõueniens dicere ꝙ ſit idẽ motus numero. quia eſt idem mobile numero. ſed hoc eſt impoſſibile. ſicut pbatur primo de generatõne et ſecũdo de anima. quia nõ poteſt eadem forma manere in genito et corrupto. Etiã ſi ſic nõ fieret reſolutio vſqꝫ ad materiam primam. et ſic nõ corrumperetur res ſimpliciter. ſed ſm quid. Similiter dicendum eſt de virga pro media parte arida et pro media parte viridi. quia i motu talis virge nõ eſt motus vnus cum ſint duo mobilia ſed ſunt duo motus qui tamen incipiũt et terminantur in eodem tempe.

Arguit Duo corpora dura nõ possunt se tangere sine medio. si ergo i virga ꝑ vna pte arida et ꝑ alia viridi eēnt duo corpa tm̄ tangerent se ꝑ mediū quod non videt. Dõm ꝙ ibi est mediū. s. humor aq̄us. quia vita cuiuscūqꝫ animati cõsistit in quodam calido et humido.

Amplius autem de

Postq̄ determinauit de vnitate mot⁹ iaꝫ intendit ꝓsequi de diuersitate motus. et quia in genere loquendo diuersitas potest sumi in motibus ex vnitate. cum tot modis dicatur vnū oppositoꝝ quot modis ꝛ reliquū. ideo nõ determinat de diuersitate motus in genere sed de quadã specie diuersitatis. s. de contrarietate. Et circa hoc distinguit q̄nqꝫ modos quibus potest alicui videri ꝙ motus sunt adinuicem cõtrarij. Si g⁹ motus sunt cõtrarij adinuicem hoc ꝯtingit vno q̄nqꝫ modoꝝ. Vel quia ꝯtrarietas attēditur ꝑenes accessum ꝛ recessum ab eodem termino sicut si diceremus ꝙ motus ab esse ꝯtrariatur motui qui est ad esse. Vel sumitur contrarietas mot⁹ ꝑenes cõtrarietatem terminoꝝ a quibus. Vel sumit̄ cõtrarietas motus ꝑenes ꝯtrarietatē terminorum ad quos. vt si diceremus ꝙ motus ad album cõtrariatur motui in nigrū. Aut accipit̄ cõtrarietas motus ꝯm cõtrarietatem termini a quo per ordinem ad t̄minū ad quem. sicut si diceremus ꝙ motus ab albo cõtrariatur motui qui est in nigrū. Aut accipit̄ cõtrarietas motus ꝯm cõtrarietatem tam terminoꝝ a quibus q̄ terminoꝝ ad quos. vt si diceremus ꝙ motus ab albo in nigrū cõtrariat̄ motui qui est de nigro in album. et q̄a nõ contingit alio mõ motus adinuicem contraponere necesse est ꝙ vno istoꝝ modoꝝ vel plurium sumatur cõtrarietas.

Est autem qui quidē

Hic excludit duos ꝑdictoꝝ mõꝝ. s. q̄rtū et scõm et quartus fuit ꝙ cõtrarietas sumitur ꝯm ꝯtrarietatem termini a quo ꝑ habitudinē ad terminū ad quem. et ꝙ ille modus nõ est ꝯueniens ꝓbatur quia idem nõ est contrariū sibiipsi cū contraria debent maxime distare. sed est idem mot⁹ qui est ex contrario in cõtrariū sicut est vn⁹ motus qui est de sanitate in egritudinē. sed est differens rõne. q̄a quãdo dicitur motus esse ex sanitate ē habitudo ad terminū a quo. et q̄n dicitur in egritudinem est habitudo ad t̄minū ad quem.

Neqꝫ quiē ex contra.

Excludit scõm modum. s. ꝙ nõ potest capi ꝯtrarietas motuū ꝑenes cõtrarietatem terminoꝝ a quibus. Et ad hoc ponūtur tres ratõnes. prima est illi motus qui in idem tendūt nõ sunt cõtrarij sed motus qui incipiūt a contrarijs terminis quãdoqꝫ in idem tendūt. ergo non sunt contrarij minor patet quia quãdoqꝫ est motus ab albo et a nigro et terminãtur in rubeū. maior patet q̄a cõtraria maxime distant ergo nõ possunt terminari in idem.

Sed magis in cõtra.

Scda ratõ nihil denominatur ab eo quod ab eo remouetur sed termini a quibus remouent̄ a motu. ergo ꝑenes tales terminos non debet motus denominari. Maior patet quia denominatio fit a forma inherente. quod autē abijcitur nõ inhēt. Minor patet q̄a omnis termin⁹ a quo in motu abijcitur. Tercia ratõ ab eodem a quo aliq̄d recipit speciem etiam recipit cõtrarietatem. quia cõtrarietas est differentia ꝯm speciem decimo methaphisice. sed motus nõ recipit speciem a termino a quo. igitur etiam nõ debet capere cõtrarietatē a termino a quo. sed a t̄mino ad quem.

Reliquitur ergo qui.

Hic concludit duos modos positos in ista diuisione tãq̄ veros ex quibus cõtrarietas sumitur scꝫ terciū et q̄ntum. t̄cius fuit ꝙ contrarietas sumitur ꝯm cõtrarietatē terminoꝝ ad quos. Quintus fuit ꝙ contrarietas in motu sumeretur taꝫ ꝑenes contrarietatem terminorum a quibus q̄ ad quos. Et addit ꝙ isti modi sunt vnus mod⁹ subiecto. sed differūt ratõe quia quod in vno modo. s. quinto ponitur explicite. hoc in tercio ponit̄ implicite. quia contrarietas terminorū ad quos implicat cõtrarietatem t̄minoꝝ a quibus. Et qꝛ posset quis dicē ꝙ ista ꝯclusio est inconueniēs. q̄a dimittit vnū modū accipiēdi cõtrarietatē scꝫ ꝑenes accessuꝫ et recessum ab eodem t̄mino. Rñdit phs ꝙ ille modus valet ꝓ ꝯtrarietate mutationū et non motuū.

Quoniam aūt diffe.

Hic cõcludit quo mõ ꝓprie accipiēda est ꝯtrarietas in motu. et intendit ꝙ ꝓprie ꝯtrarietas acc

pieda ē ſm ꝯtrarietatē vtroruꝫ ẗminoꝝ. et hᵒ pᵇbat rōne et inductōne. Rōne ſic cōtrarietas ſumēda ē ſm ꝯpriā et ſpecificā rōem eoꝝ q̄ ſunt cōtraria. et hoc pꝫ ex diffinitōe ꝯtrarioꝝ. qꝛ contraria ſolū ſunt ſpēs ſub eodē genē repugnātes. Sꝫ ꝯpria rō ſpecifica motus ē ꝙ ſit mutatō de ſubiecto in ſubiectū. i. de ẗmino affirmato in ẗminū affirmatū. ergo etiā ad ꝯtrarietatē motus reqrit cōtrarietas ex pte vtriuſꝫ termini. et hoc eſt vl explicite ſicut in q̄nto modo vel implicite ſicut in tercio.

Manifeſtum ē autē.

Hic pbat idē inductiue et inducit tā in alteratōnibus corꝑalibus ꝙ ſpūalibus ꝙ etiā i motu locali. qꝛ ſanatio que ē alteratō corꝑalis cōtrariat egrotatōi et ſanatio et egrotatio hn̄t oppoſitos terminos tā a quibus ꝙ ad quos. Etiā in alterationibus aīe qꝛ decipi ab alio ē ꝯtrariū ei qḋ ē addiſcere et decipi a ſe ipſo ē ꝯtrariū ei qḋ eſt inuenire ſciam ſciētia eīn duplr acqrit. ſ. p ꝯpriam inuentionē. et illo mō oppōit ei decipi a ſeipſo. Alio mō acquirit ſcia ab alio p doctrinā. et illi oppōit decipi ab alio. qꝛ qui decipit ab alio non accipit ab eo ſcientiā. Ita etiā eſt in motibᵒ localibus qꝛ ſurſum oppōit deorſum. et opponunt ſurſum et deorſum ex pte vtroruꝫ ẗminoꝝ.

Qui āt in contrariū.

Hic oñt quō inuenit ꝯtrarietas i mutatōibᵒ in quibus nō eſt ꝯprie dicta ꝯtrarietas. et pmo diſtinguit duplices mutatōes. ſūt eīn aliq̄ accn̄tales ſicut mutatio ad albū et nigꝝ. Alie ſūt ſubſtantiales ſicut mutatōnes ad eē ſe ſubale vt generatio hoīs et eq̄. vult gᵒ ꝙ ꝯtrarietas ſumit i mutatiōibᵒ accn̄talibus penes ꝯtrarietatē ẗminoꝝ ad q̄s. Sꝫ in mutatiōibᵒ ſubalibus ſumit ꝯtrarietas penes acceſſū et receſſum ad eūdē terminū vel ab eodem ẗmino ſicut generatio opponit corruptōni. qꝛ generatio ē ad eſſe corruptio ē ab eſſe et remotio oppōit acceſſioni.

Queritur

Utꝝ ſufficit in motibus accipe ꝯtrarietatē penes terminos ad quos. Dōm ꝙ motus pt duplr capi. Uno mō p modū motus. et ſic oꝫ ſumē ꝯtrarietatē ex vtroqꝫ ẗmino qꝛ de rōne motus ē eē de ſubiecto in ſubiectū. et hoc vel explicite vel implicite. Alio mō accipit motus p modū mutatōnis et tūc ſufficit ꝯtrarietas ẗminoꝝ ad q̄s. qꝛ mutatio ſm ꝙ hmōi nō hꝫ in ſe ꝯtrarietatē terminoꝝ. qꝛ vel eſt ex nō eē ad eē vel ab eſſe ad nō eē et hoc eſt quod dicit phs pmo huius ꝙ materia poteſt facere mutatōem p alterū contrariū. ſ. per vnū ẗminū poſitiuū ad quē accedit et a q̄ recedit

Qui autē in medium

Hic remouet vnā dubitatōem quia poſſit aliq̄s dicere ꝙ quādoqꝫ motus eſt de ꝯtrario ad mediū vel de medio ad extremū. ergo nō inuenitur in quolibet motu contrarietas terminoꝝ. Rūdit areſto. ꝙ motus qui terminantur in medio ſunt etiam quodāmō cōtrarij. quia mediū comparatū cū extremoꝝ habet rōnem alterius. quia rubeū comparatū albo habet rōnem nigri. Ex quo ſequitur ꝙ in motibus reperitur cōtrarietas ſm analogiam. primo eīn et principaliter illi motus ſūt contrarij qui ſunt de contrario in cōtrariū ſicut motus ab albo i nigrū et ecōtrā. Z°. illi motᵒ ſunt ꝯtrarij qui ſunt a medijs in cōtraria quibᵒ nō ſunt ex contrarijs ſicut motus de rubeo in nigrū et de rubeo in album. In tercio gradu motus ſunt contrarij qui ſunt ex contrarijs in media ſicut motus qui ſunt ex albo in rubeum et ex nigro in rubeum. In quarto gradu ſunt motus cōtrarij qui ſunt ex medijs in media ſicut motus a rubeo in blauium.

Quoniā autem mo

Poſtꝙ determinauit de cōtrarietate motuū adinuicē hic conſequenter determinat de cōtrarietate motuū ad quietem. et deinde quietū ad quietem. Dicit primo ꝙ nō ſolum motus motui cōtrariatur ſed etiā quieti. et hoc pbat quia q̄es eſt priuatō motus. ſed priuatio eſt quodāmmō ꝯtrariū. ergo etiā quies quodāmō contrariat motui. Maior eſt nota. minor pꝫ qꝛ in oībus cōtrarijs ſaluatur rō priuatōis dūmō vnū cōtrarioꝝ ſit pfectiᵒ alio tūc eīn imꝑfectū hꝫ rōnem priuatōnis. Dicit tamen quodāmō quia pfectius motus cōtrariat motui ꝙ quies quieti.

Qualis āt quali vt ei

Hic oñt q̄lis q̄es ꝯtrariat motui. ē eīn duplex q̄es. ſ. in ẗmino a q̄ et in ẗmino ad quē q̄ñ. ſ. motᵒ ē ꝯplet'. Eſt gᵒ iſta q̄ſtio in textu vtꝝ q̄es i aliq̄ ẗmio ꝯtrariat motui q̄ ē ad illū terminū. vel motui qui eſt ad oppoſitum terminū vt vtrum quies in albo cōtrariat albatōni que eſt motus ad

album vel denigratõi que est motus ad oppositum terminũ .s. nigrũ. Soluendo questionez dicit q quies in aliquo termino ɔtrariatur motui qui est ad oppositum terminũ sicut quies i albo opponitur denigratõi cõtrarie .i. nõ albefactioni et hoc etiam sic ɔbatur extra textum q̃a motus est eiusdem essentie cum termino ad quẽ vbi ergo termin⁹ cõtrariatur altero termino ibi etiam motus cõtrariatur illi termino. quia ergo albedo et nigredo cõtrariãtur. sic etiam cõtrariãt quies in albo et motus ad nigrũ.

Simul ãt et adinui.

Interponit de cõtrarietate quietum adinuicem et vult q ille quietes sunt cõtrarie adinuicem q̃ ex cõtrarijs terminis sunt sicut quies in albo et quies in nigro. quia tales quietes sunt eiusdem nature cum termis sub quibus quiescũt. sicut ergo temini cõtrariãtur sic etiam quietes.

Motui autem ei qui

Hic oñdit quod prius dixit .s. q quies in aliquo termino nõ opponitur motui ad eũdem terminũ et hoc sic ɔbat. Illud quod est pfectio et cõsumatio alicuius hoc nõ cõtrariatur sibi. Sed quies in termino ad quẽ est consũmatio et pfectõ ipsi⁹ motus. ergo nõ cõtrariatur motui. Maior patz quia cõtraria nata sunt se expellere mutuo. sed pfectio est cũ illo cui⁹ est pfectio ergo nõ sunt cõtraria. Minor patet. q2 quies in t̃mino fit simul cum motu. quia moueri ad aliquẽ terminũ ẽ in tali termino quietẽ fieri. Ex quo patz q bene dr in diffinitõe nature. natura est principiũ mouẽdi et quiescendi .s. in t̃mino ad quẽ.

Arguitur

Hic nõ est pfectõ motus quod nõ manet cũ motu sed quies in t̃mino ad quẽ nõ manet cũ motu ergo nõ est pfectio motus. Dõm q motus accipitur dupliciter. Uno mõ q̃tum ad suam essentia niet sic quies est cõsũmatio motus. q2 in termino siue in quiete que est in t̃mino ad quez motus est simpliciter pfectus. Alio mõ accipit motus q̃tum ad modũ essendi. et tũc in t̃mino motus nõ est motus. et sic quies in t̃mino ad quem terrouet motum exempli gratia. qñ est facta calefactõ aque tũc in quiete calefactõis caloz qui est esset aliẽ motus est simplicit̃ pfectus sed modus essendi motus cessat simpliciter in termio quia caloz nõ est amplius impfectus que impfe

ctio spectat ad modũ motus.

Quibus aũt nõ sunt

Hic determinat de cõtrarietate quietum in mutatõibus. et primo resumit quõ sumitur in eis contrarietas. et vult q cõtrarietas sumitur in eis penes accessum et recessũ ab eodem termino quo ad cõtrarietatem mutatõis ad mutatõez et immutationũ adinuicẽ. Arest. intendit hoc p cõclusione q eodem modo sicut motus cõtrariatur quieti et quies quieti ita mutatio cõtrariat mutatõi et immutatõ immutatõi. quies enim nõ habet ordinem ad mutatõnem sed ad motũ et ideo oportet mutare nomẽ quietis in nomen immutationis. Est ergo sic dicendũ q mutatio que est in aliquo t̃mino contrariat immutatõi que est in opposito t̃mino. Unde patet q mutatio que ẽ in esse opponitur immutatõi que est in nõ eẽ. et mutatõ que est in nõ eẽ opponitur immutatõi que est in esse. Et quia posset quis dicere q nõ esse nõ potest esse t̃minus mutationis ergo nõ potest alicui contrariari. ergo dicit phs q nõ esse est quedam corruptõ et nõ annihilatõ et sic nõ est nõ esse simpliciter. sed est nõ esse habens subiectũ .i. nõ esse priuatiuũ.

Si autem hoc non.

Hic oñt quod prius supposuerat .s. q mutatõi nõ opponitur quies sed immutatõ. et hoc sic probat. quia sic sequeret q nõ omnis quies esset cõtraria motui quia quies que est cõtraria generatõi nõ ẽ cõtraria motui. oportz g° dicẽ q mutatõi oppõit immutatõ. et similiẽ est dicendum de immutatõibus adinuicem.

Dubitabit autem ali

Hic ponit arestõ. tria dubia q̃ postea soluit. primũ est quaẽ in genẽ motus localis solũ inuemũtur motus et q̃etes sm naturã et extra naturã et nõ in alijs motib⁹ .s. in alteratõe augmetatione et diminutõe generatõe et corruptõe. Q2 aũt in illis nõ inuemũt ɔbat p locũ maiori sic. Si illud qd magis videt ineẽ nõ inẽ nec illd qd min⁹ s si eẽt aliq̃s mot⁹ extra naturã maxie eẽt corruptõ. s corruptio ẽ etiã sm naturã. qd sic pz q2 senescẽ ẽ sm naturã .s. maẽie et senescẽ ẽ dispositio ad corruptõem. g° etiã corruptio ẽ sm naturaz

Arguitur

Dicit scdo celi q oẽs defcũs sẽ ɔtra naturã g° male dr h

q corruptō est ſm naturam. ¶ Dicendū q natura accipit dupliciter. Uno mō p natura vniuersali que intendit consistentiam et pmanentiam totius vniuersi. et tunc corruptio est omnino ſm naturam. quia oportet multa corrumpi in vniuerso ſi debz totum vniuersum ɔsistere ſicut necesse ē aliqua indiuidua corrūpi vt saluētur alia in specie Alio mō accipitur natura p natura pticulari et sic accipit dupliciter. Uno mō p natura forme i. p natura que ē forma. et sic corruptio ē contra naturā. qz forma ſm q hmōi dat speciem. ſed corruptio tollit eā. Alio mō accipit natura p natura materie. et sic iterū corruptio ē naturalis. qz ſicut materia hz naturalē habitudinē ad formam ita etiam ad priuatōem. ſed pruatio est pncipium corruptōnis. ergo corruptō est ſm naturam

Aut si est q violentia

Hic soluit predictam dubitatōem p interemptōnem. i. p negatōem. et vult q hoc quod supponit in questione ē falsum q solū in motu locali inueniūtur naturale et violentū. ymo etiam inueniuntur in oībus alijs motibus. Et hoc pbat inductiue. quia alique sunt corruptōnes naturales ſicut ille que fiunt ſm pncipia nature ab intrinseco. sicut qn aliquis morit ex senectute. Alie sunt corruptōes violente que fiūt pter dispositiones ipsius rei que corrūpit. sicut cū aliqs gladio inteficitur. Silr ē de generatōe qz sunt alique generatōnes fatate. i. pcedentes ſm ordinē cāp vniūsaliū sicut rose generant in estate. Alie sunt generatōes nō fatate. i. nō pcedentes ſm ordinem causap supiop sicut qn generāt rose in hyeme in stuphis. Similit est de augmētatōe. qz aliqua ē augmētatio violenta sicut qn semia ex humoribus multū crescūt et aliqui hoies citius veniunt ad ānos pubertatis. i. discretōnis pter varietatem nutrimēti. qs tps naturalit ē i decimo qrto āno quo ad viros. qa tūc pnt ɔtrahere matrīmoniū. Et similiter aliq sunt alteratōes violente ſicut qn aliquis sanat añ dies creticos. ſi em aliquis sanat in die cretica est sanatio naturalis ſi aūt nō. est violenta. Dr autē dies cretica dies iudicij sup infirmitate. habet em qlibet ifirmitas vnā diē in qua vel infirmitas vincit naturaz. et seqtur mors vel natura vincit infirmitatē. et seqtur sanitas. Si ergo aliqs añ illū diē sanetur ē alteratō violēta et pter naturā. Est igit dña inter has dictōes crisis crasis crisis. q crisis idē est qs indicium. crasis idem est q natura. crisis idem est qs aux. vnde vsus. Judicium crisis natura crasis crisis aux.

Queritur

Quid sit fatū. ¶ Dōm q est explicatō diuine puidētie p cās vniūsales medias. et dr fatū a for faris. i. loquor. qz deus p tales cās. scōas videtur nobis loqui. sicut em p locutionē hominis pcipimus qd homo velit. ita p effectus scdarū cāp pcipimus qd deus velit. hoc ergo dr fatatū quod fit ſm naturalem influentiam cāūm supiop. et ideo q rose generātur in hyeme nō est fatatum quia est pter ordinem causap supiop.

Erūt ergo corruptio.

Hic obijcit ɔtra dicta q nō sunt alique generationes ſm naturam et extra naturam. qz ſi sic tūc sequeret q vni multa opponerentur qs ē incōueniens. quia corruptio est ɔtraria generatōi. Si ergo est etiam aliqua corruptō extra naturam. ergo corruptō erit ɔtraria corruptōni. Rnt aresto. q non est inconueniens vnū oppom multis ſm diuersas rōnes. quia generatio et corruptio opponūtur ſm rōnem generis. ſed corruptio opponitur corruptōni ſm rōnem speciei. sicut corruptio tristis contrariatur corruptiom dulci. et generatio tristis contrariatur generatōni dulci Dicit autem generatio dulcis quādo ex minus nobili generatur magis nobile. sicut quando ex aqua generatur aer. Sed generatō tristis ē quādo ex magis nobili generatur minus nobile vel potest dici q generatō dulcis est que ē ſm causas vniuersales. et generatio tristis est que est preter talem naturam sicut generatō non fatata.

Omnino quidē igit.

Hic ponit principale quod intēdebat ex ista dubitatione. scilicet q motus et quies nō solum opponūtur penes terminos sicut dictum est. ſed etiam ſm naturale et violentum. dicit ergo q non solum generatō contrariatur generatōni et corruptō corruptōni penes naturale et violentum ſed vniuersaliter omnes motus et quietes sunt hoc mō contraria. quod probat exemplariter in motu locali. quia ibi est magis manifestum. quia motus ignis sursum ɔtrariat quieti ignis deorsum penes naturale et violentū. ex quibus possumus sumere talem conclusionem q motus et

quietes pñt tripliciter ɔtrariari. Uno mõ penes terminos tm̃. vt motus ignis sursum et motus terre deorsum. scd̃o cõtrariãt penes naturale et violentum tm̃. sicut motus ignis sursum et motus terre sursum. tertio ɔtrariãt penes vtrūqȝ. s. penes tminos et naturale et violentū. sicut motus ignis sursum et motus ignis deorsum. q2 ibi sunt ɔtrarij tmini. s. sursum et deorsum. et vn⁹ est naturalis et alius violentus.

Habet autem dubi.

Hic mouet scd̃am dubitatõem. q2 cū arest. dixit de q̃ete violenta q̃ opponit quieti naturali mouet dubitatõem. vtrū cuiuslibet q̃etis q̃ nõ semp fuit sit aliqua generatio. i. vtrū generet qui es violẽta sicut generat quies naturalis. Et vocat generatõem quietis hic stare. q2 stare ē ad quietez tendere sicut infra patebit. et pbat duabus rõnibus ptem negatiuã. quarū prima stat i hoc. Si cuiuslibet quietis que nõ semp fuit ē generatõ. ergo etiã quietis extrā naturã esset generatõ. sed hoc nõ pt dici. q2 q̃n p motū generat quies tunc quãto mobile plus accedit ad tminū in quo accipitur quies tanto velotius mouetur. ß ɔtrariuz est in motu violento. q2 quãto magis accedit ad terminū in quo acipitur quies violenta tãto tardius moueť. sicut patet de lapide piecto sursū q̃ quanto plus recedit a manu pijcientis tãto tardius mouetur.

Amplius videť stare

Scd̃a rõ stat in hoc generare quietē vel est motus naturalis vel fit cū motu naturali. ß quies violenta nec ē motus naturalis nec fit cū motu naturali. ḡo nõ est generatio quietis in motu violento.

Habet ãt dubitatõnē

Hic ponit terciã dubitatõem que ē. et quo dcm̃ ē q̃ dū aliquid moueť tūc nõ statim abijcit terminū a quo ß aliqd retinet de illo. sic seqtur si q̃s in tmino a quo cõtrariať motui qui ē ab isto termino in ɔtrariū terminū. tūc sequiť q̃ contraria sunt simul. quia terminus a quo fit est cū motu q̃a nõ statim abijcit. Istã terciã dubitatõem primo soluit dicens q̃ nõ est incõueniēs ɔtraria esse simul ßm eē impfectum et ßm q̃d. ß simpliciť duo ɔtraria nõ pñt eē sil. in motu ergo pmiscentur duo ɔtraria ßm eē impfectum.

Dubitabit autē vtrz.

Hic soluit scd̃am dubitatiõem. s. q̃ incõueniens videtur dicere q̃ nõ fiat generatõ quietis violẽte. q2 hoc q̃d q̃nqȝ nõ est et q̃nqȝ est hoc videť generari cū generatio sit pgressio a nõ esse ad esse sed manifestū est q̃etem violentã q̃nqȝ nõ esse et postea esse. ergo videť fieri generatio hmõi quietis. Sz q2 hoc ɔtrariū est ei q̃d dictum ē. ergo est distinguēdū q̃ dupliciť aliqd generať. Uno mõ pse. i. ppie et p cãm effectiuã. et sic q̃es violenta nõ generatur. sed q̃es naturalis generat ex naturali motu q̃ efficitur p naturã et p ɔseq̃ns et⁹ quies. Alio mõ d̃r aliqd generari p cãm defectiuam. et sic q̃es violenta d̃r generari. q2 talis quies generat p defectū virtutis violentãtis aliqd mobile. exēpli grã in piectõne lapidis sursū deficit motus. q2 deficit vtus pijcientis. et sic seq̃tur quies lapidis sursum.

Quoniam autem est.

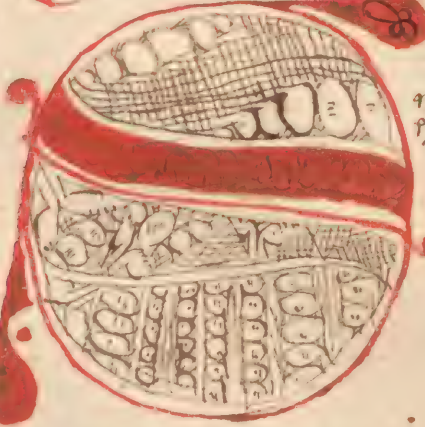
Hic ɔtter aresto. addit alia duo ad declarandū primã questionē. dicūt tñ quidã q̃ iste textus nõ fit de mente phi. Primū est q̃d addit vtrū motui naturali ignis sursum ɔtrariatur motus ignis violentus deorsum vel motus naturalis tre deorsum. Et dicendū est q̃ vtroqȝ mõ. quia primi motus ɔtrariant adinuicem ßm naturale et violentū. et ßm tminos. Sed alij duo ɔtrariantur ßm tminos tm̃. q̃a ambo sūt naturales. Scd̃m q̃d addit aresto. ē q̃ motus opponiť aliqualiter quieti nõ pfecte sicut motui opponiť. et hoc iõ q̃a motus opponiť motui ppie ɔtrarie. sed mot⁹ opponit quieti solum puatiue.

Queritur

Vtrū ɔuenieñ assignãtur ɔtrarietates mot⁹ penes terminos et naturale et violentū. Rõm q̃ ppria et principalis contrarietas sumenda est in motibus penes terminos. sed quedam secūdaria analoyca et min⁹ principalis cõtrarietas sumiť penes naturale et violentum. Primū patet quia cõtrarietas est diñа ßm speciē decimo metaphisice. ab illo ergo aliquid habet ɔtrarietatem ppie a quo habet speciem. sed motus habet speciem ex termino. ergo ex illis etiã habet cõtrarietatem. sed naturale et violentum sunt in motu ex parte mouentis et mobilis. sed illa sunt extrinseca motui. dicitur enī motus naturalis pter principiū naturale.

Queritur utrum naturale et violentum equaliter reperiantur in omnibus motibus. Dicendum quod ~~ibi inveniuntur~~ non equaliter. quia naturale et violentum simpliciter et proprie reperiuntur in motu locali sed secundum quid in alijs motibus quod sic patet. quia quamvis aliqua generatio posset dici violenta vel contra naturam ex parte temporis et ex parte modi fiendi vel ex causis universalibus quia est preter ordinem causarum universalium. sicut quando generantur rose in hyeme. est tamen talis generatio naturalis ex parte nature particularis et ex parte materie. quia dispositio materie naturaliter inducit formam que sequitur ex tali dispositione. Sed in motu locali potest esse violentum simpliciter quando scilicet aliquod mobile habet motum localem ad quem motum ipsum mobile nullam habet naturalem habitudinem. et sic talis motus est simpliciter violentus. quia violentum est quod est a principio extrinseco passo non conferente vim tertio ethicorum. id est quando in materia non est naturalis aptitudo ad talem formam. Ex predictis patet quod nulla generatio est absolute violenta. quia passum id est materia confert vim id est habet naturalem aptitudinem ad formam que recipitur in materia. Et ratio istius differentie est. quia motus localis non est motus ad formam que oritur ab intrinseco sed ab extrinseco scilicet loco et ideo potest talis forma simpliciter ab extrinseco advenire in qua consistit ratio violenti. In alijs autem motibus forme adveniunt ab intrinseco quia ex aptitudine materie et ideo non potest in eis simpliciter inveniri violentum.

Explicit liber Quintus phisicorum.



I autem est continuum.

Queritur que sit ratio ordinis huius libri sexti ad quintum. Dicendum quod ista. quia in quinto determinatum est de divisione motus in partes subiectivas et in hoc sexto determinatur de divisione motus in partes quantitativas et integrales. sicut igitur partes subiective sunt essentialiores quam partes integrales ita etiam divisio in partes subiectivas precedit divisionem in partes integrales. Et ratio ordinis huius ad septimum est. quia in septimo determinatur de motu per comparationem ad moventia que sunt extrinseca motui. partes autem integrales sunt aliquo modo intrinsece motui. Potest autem iste liber dividi in tres partes principales. In prima ponuntur preambularie quedam que deserviunt ad divisionem motus. In secunda ponit divisionem motus. In tertia ponit tres opiniones antiquorum de motu. Quo ad primam primo ostendit quod motus est divisibilis sicut omne continuum. et circa hoc premittit quod nullum continuum est compositum ex indivisibilibus. et hoc primo probat de continuo in magnitudine. secundo in tempore. tertio in motu. Quo ad primum primo premittit quasdam diffinitiones positas in quinto et dicit quod si diffinitio continui contactus et consequenter sit bene posita tunc verum erit quod nullum continuum componitur ex indivisibilibus quasi diceret quod necesse sit ex illis diffinitionibus probare propositum.

Neque unum sunt ulti.

Hic probat propositum duabus principalibus rationibus quarum una sumitur ex diffinitionibus eminnorum dictorum secunda sumitur ex diffinitione continui posita in tertio huius. Prima ratio stat in hoc si continuum est compositum ex indivisibilibus tunc indivisibilia erunt unita in continuo. vel ergo habebunt se per modum continuationis sive contactus sive per modum consequentie. sed nullum istorum est dandum. ergo non possunt unita esse in continuo. Maior probatur a sufficienti divisione. quia non possunt plures modi unionis inveniri. Minor probatur per ordinem. et primo quod indivisibilia non possunt habere unionem per continuationem. et hoc sic. Quecumque sunt unum per continuationem illorum ultima sunt unum. sicut patet ex diffinitione continui. sed indivisibilia non habent ultima unum ergo non possunt esse unita per continuationem. minor probatur quia ubicumque est ultimum ibi est ultimum et alterum ab ultimo. quia ultimum dicitur relative ad primum. Si ergo indivisibile habet ultimum etiam habebit primum. ergo indivisibile erit divisibile quod est impossibile.



Sextus.

Amplius necesse est.

Hic pbat scdam ptem .s. q indiuisibilia nō pñt vniri p modū ɔtactus. et hoc sic pbat quia si indiuisibile tangeret indiuisibile. vel hoc fieret sm totum vel sm ptem. nō potest dici q sm ptē. q tūc indiuisibile haberet ptem et ptem et sic non esset indiuisibile. vel sm totum. et sic ex vnione indiuisibiliū nō fieret ɔtinuū. quia de rōne continui est q habeat ptem extra ptem. sicut patz ex diffinitōe eius. sed qñ totum tangeret totū tunc nō esset distātia ptiū. et sic nō fieret ɔtinuū.

At vero neqz cōsequē.

Hic oñt terciam ptem .s. q non pñt indiuisibilia vniri in cōtinuo p modū ɔñter. et stat rō in hoc quia ɔñter dicitur inter que nihil mediat eiusdē generis. sed inter duo pūcta assignata in vna linea mediat aliqd eiusdem generis. quia linea ergo nō pñt se habere cōsequenter. et similiter duo nūc nō pñt habere se ɔñter in tēpe. quia mediat tempus quod infra pbatur.

Amplius diuidet in.

Hic ponitur scda rō principalis sumpta ex diffinitione cōtinui que est. Cōtinuum est diuisibile in semp diuisibilia. Ex quo sic arguit. Ex quibuscūqz aliquid cōponitur in eadem resoluitur et diuiditur quia eadē sunt principia diuisionis et cōpositionis ɋtitatiue nō formalis. Si ergo cōtinuū cōponatur ex indiuisibilibus ergo diuidit in indiuisibilia. et sic nō diuideret in semp diuisibilia quod est ɔtra diffinitōem cōtinui.

Aliud vero genus nu

Hic maifestat duo q̄ supra dixerat. primū ē q inter quelibet duo pūcta est linea media. et int̄ qͣlibet duo nunc est tempus mediū. quod verū est si capiātur pūcta in eadem linea et nūc in eodē tēpore cōtinuo. pbatio stat in hoc quia si duo puncta sint in eadem linea tūc oportet q illa distāt sm situm si sunt duo. et hoc ideo quia nō pñt eē duo ex pte subiectoꝝ sicut qñ sunt in diuersis lineis. si ergo distant abinuicem sm sitū ergo inter ea aliquid mediat. vel ergo hoc mediū est diuisibile vel indiuisibile. nō potest esse indiuisibile. q indiuisibilia nō pñt se tangere in eodē ɔtinuo sicut dictum ē. ergo hoc mediū est diuisibile quare linea est inter duo pūcta et tps iter duo nūc.

Si eni in indiuisibi.

Hic manifestat scdm qd suppositum fuit q .s. oē cōtinuū sit diuisibile in semp diuisibilia. et hº sic pbat quia si cōtinuū eēt diuisibile in īdiuisibilia sequeretur q duo indiuisibilia se tāgerent. qa si cōtinuū diuidatur in indiuisibilia. tūc oportz in diuisibilia prius esse vnita in cōtinuo. quia vnūquodqz diuiditur in ea ex quibus prius cōponebatur. Sed hoc ē impossibile q sint vnita quia nullo mō vnionis pñt esse vnita sicut pbatum ē prius.

Arguitur

contra suppositū vltima quatuūlibet ɋtitatū pñt eē simul sicut supra dictū est. sed duo pūcta sūt vltima duaꝝ lineaꝝ. ergo pñt esse simul. et sic iter ea nō est mediū. Dōm q duo pūcta pñt dupliciter capi. Uno mō ī diuersis lineis. et sic non repugnat q iter ea sit aliquod mediū. sicut patet si ymaginetur in aere et aqua due linee tūc in cōtactu aeris et aque essent duo pūcta quoꝝ vnū est in aere et aliud in aqua. et distinguuntur ex re subiectoꝝ quia habēt diuersa subiecta sed hñt vnū situm. Alio modo accipiūtur duo puncta in eadem linea. et sic necessariū est inter duo pūcta esse lineā mediā. et sic loqtur hic arest. in textu.

Arguitur

Si tangūt se duo pūcta in diuersis lineis vel ~~totū tangit totum vel ps ptem.~~ sed nullum istoꝝ est dicendū. Dōm q tangūt se sm totum et inconueniens in textu illatum cōceditur .s. q nō fit cōtinuitas ex talibus indiuisibilibus. et hoc est verum quia qñ sunt pūcta in diuersis lineis tunc ex illis nulla potest fieri cōtinuitas.

Eiusdem aūt ratio.

Quia pbauit prius q magnitudo nō ɔponitur ex īdiuisibilibus hic vlterius intendit pbaē q sicut dictum est de magnitudine ita etiam dicedū est de motu et tpe sic .s. q motus non cōponitur ex momentis nec tempus ex nūc. ~~ponit qͦ ppositum quod intēdit pbare et dicit sic.~~ Si magnitudo cōponeretur ex īdiuisibilibus tūc etiam motus qui fiēt supra talem magnitudinē eēt cōpositus ex īdiuisibilibus momētis equalibus numero illis indiuisibilibus ex quibus cōponit magnitudo. et rō ē q ez motum et spaciū pportionari

Si igitur punctis.

Premittit duo necessaria ad probandum propositum quorum primum est quod si alicui inest motus hoc mouetur. et econtra si aliquid mouetur illi inest motus. Cuius ratio est quia motus est accidens quod denominat suum subiectum. secundum est quod necesse est illud quod mouetur non simul moueri et motum esse. Cuius ratio est quia motus ex sua natura est successiuus. ergo non potest aliquid simul moueri et motum esse. quia tunc non esset successiuus. Tunc probat propositum ex istis. dicit quod si magnitudo componatur ex indiuisibilibus partibus. vel mobile mouetur super quamlibet partem illius magnitudinis vel supra totam magnitudinem. non potest dici primum. quia per secundam suppositionem aliquid non mouetur simul et etiam motum est. Si ergo mouetur supra quamlibet partem ergo non est motum supra quamlibet partem. et sic quelibet pars est diuisibilis. Sed hoc est contra suppositum quia supponebatur quod magnitudo componeretur ex indiuisibilibus. Sed si dicatur moueri supra totam magnitudinem tunc sequerentur tria inconuenientia. Primum quod aliquid esset motum quod nunquam mouebatur quod est contra primam suppositionem. quia quicquid est motum illi inheret motus. sequela tamen patet quia ponitur quod aliquid non moueatur supra partem magnitudinis composite ex indiuisibilibus et tamen esset motum supra totam magnitudinem. Secundum inconueniens est quod continue quiescens mouetur. probatur quia illud quiescit quod non mouetur et aptum natum est moueri. sed mobile non mouetur supra quamlibet partem magnitudinis. quia quelibet est indiuisibilis ergo quiescit in qualibet parte magnitudinis. et tamen continue mouetur. quia peruenit ad terminum motus. ergo continue quiescens mouetur. Tertium inconueniens est. Quia si motus componatur ex momentis tunc vel illa momenta sunt motus. et sic sequitur quod motu presente adhuc mobile non dicetur moueri quod est contra primam suppositionem. Si vero illa momenta non sint motus sequitur quod motus componatur ex non motibus. quod est inconueniens quia simile ex similibus componitur.

Similiter autem ne.

Hic ostendit quod eadem ratio est de tempore sicut de motu et magnitudine. scilicet quod tempus non componitur ex indiuisibilibus. Et ad hoc ponit tres rationes. Quarum prima sumpta est per eque velocia. secunda sumitur per velocius et tardius. Tertia sumitur ex equali diuisione magnitudinis et motus. Et stat prima ratio in hoc equaliter velox pertransit minorem magnitudinem in minori tempore et maiorem in maiori tempore. equalem in equali tempore ergo equaliter diuiditur magnitudo et tempus. Sed magnitudo non potest componi ex indiuisibilibus vt probatum est. ergo nec tempus potest componi ex nunc.

Quoniam autem om.

Hic intendit secunda ratio que inferius ponitur et sumitur per velocius et tardius. et circa hoc premittit tres diffinitiones velocioris. Prima est velocius est quod in equali tempore pertransit maius spacium. Secunda quod in minori tempore pertransit maius spacium. Tertia est velocius est quod in minori tempore pertransit equale spacium.

Quoniam igitur velo.

Hic probat primam diffinitionem velocitatis quod velocius est quod in equali tempore pertransit maius spacium. Et stat ratio in hoc. quia velocius in equali tempore pertransit aliquem terminum magnitudinis a quo distabat tardius motum in equali tempore. ergo velocius in equali tempore pertransit maius.

Atuero et in minori.

Hic ostendit secundam diffinitionem. scilicet quod velocioris est quod in minori tempore pertransit maius spacium. Et stat ratio in hoc quia distantia qua distat tardius mobile a termino magnitudinis illius quam pertransit velocius est diuisibilis in duas partes. Si primam partem mobile velocius pertransit in minori tempore quam tardius mobile eandem partem spacii. ergo sequitur quod hoc est velocius quod in minori tempore pertransit maius spacium.

Manifestum autem ex.

Probat tertiam diffinitionem duabus rationibus. Prima est omne mobile secundum se consideratum pertransit in maiori tempore maiorem magnitudinem. Si ergo tale mobile est velocius contingit quod tardius mobile pertransit solum vnam partem magnitudinis per illo tempore per quo velocius pertransit totam magnitudinem. Secunda ratio stat in hoc illud quod est tardius mouetur per equalem magnitudinem in maiori tempore. et quod est eque velox mouetur per equalem magnitudinem in equali tempore. ergo velocius mouetur per equalem magnitudinem in minori tempore. et istud argumentum valet ex proportione magnitudinis ad motum.

Quoniam autem om.

Hic ex istis vult probare propositum premittens tria

primū est q omnis motus est in tempore. scd̄m est q in omni tempore possibile est aliquid moueri. terciū est q omne quod mouetur cōtingit tardius et velocius moueri. et sequitur phus in tercia suppositōne sm cōem rōnem motus mouētiū et mobiliū. applicando ergo illam suppositionem ad determinata mobilia tūc tercia suppositio est falsa. quia si applicetur ad celum tunc est falsa cum celum nō possit velocius et tardius moueri q̄a motus eius est uniformis et regularis sicut pbatur scd̄o celi. Et ex his ponit scd̄am rōnem que stat in hoc. ex quo velocius ptrāsit maius spaciū in minori tempe et diuidit tempus in minus sed tardius in equali tempe ptransit minorem magnitudinē. sicut ergo magnitudo non cōponitur ex indiuisibilibus ita nec tempus potest cōponi ex indiuisibilibus.

Amplius autē et ex.

Hic ponitur tcia rō principalis que sumitur ex pportione magnitudinis ad tēpus et stat in hoc Tempus et magnitudo equaliter diuidūtur. sed magnitudo nō cōponitur ex indiuisibilibus. ergo tempus nō cōponitur ex nūc. Maior patet quia sicut mobile in toto tempe ptransit totam magnitudinem ita in pte tempis ptransit ptē magnitudinis ergo equaliter diuidūtur magnitudo et tempus.

Et si quodcūq; infi.

Postq̄ aresto. oñdit q magnitudo motus et tēpus equaliter se habent q̄tum ad hoc quod ē cōponi ex indiuisibilibus. hic oñt q equaliter se habent ad finitum et infinitum. quia sicut in vno inuenitur finitum et infinitū ita etiam i alio. et hoc pponit dicens q si temp9 est infinitū in vltimis id est sm extensionē tūc etiam magnitudo erit sic infinita. et si tempus sit infinitū diuisiōe tūc etiam magnitudo erit sic infinita. si autem tempus sit infinitum vtroq; modo etiam sic magnitudo erit infinita.

Arguitur

Motus celi est infinitus et similiter tpus et tamē magnitudo est finita. ergo nō oportet sumere diuisionem tpis pportōnabiliter ad diuisionē magnitudinis. Dicēdum q iste textus intelligitur de magnitudine recte mota. quia si magnitudo rectē mota sit infinita necesse est tempus respiciēs talem motum esse infinitum. hoc autē nō oportz de magnitudinē circulari in qua fit reiteratio ptium motus in mobili. et tūc potest motus esse infinitus et similiter tp̄s in magnitudine finita. sicut patet octauo hui9 quia tūc eadem magnitudo sepe reiteratur. sed magnitudo recta non p̄t reiterari in motu absq; quiete mobilis.

Vnde et zenonis rō.

Ex predictis soluit rōnem zenonis qui dixit q nullus esset motus localis. et arguebat sic mot9 localis necessario fit supra spaciū. sed quodlibet spaciū est infinitum quia est continuū et infinitū nō contingit ptransiri. ergo nō contingit ptransiri aliquod spaciū q̄tūcūq; puū. et sic tolleretur omnis mot9 localis. Rñdet arest. q̄uis tale spaciū sit infinitū sm diuisionem in ptes eiusdem pportōnis nō tamen est infinitum sm ptes eiusdem q̄titatis et ita etiam tempus in quo ptrāsitur illud spaciū est infinitum. et ergo istud spaciū infinitum potest ptransiri tpe infinito. Ista autem solutō est solum ad hominē et nō ad rem sed vera solutō ponitur in octauo hui9.

Neq; iam infinitum

Hic oñdit duabus rōnibus q nō potest tp̄s esse infinitum si sit magnitudo finita. et stat prima in hoc. vbicūq; sunt ptes finite ibi nō p̄t totuz eē infinitum quia totū dependet ex ptibus. sed partes tpis corrñdētes magnitudini sunt finite. ergo nō p̄nt constituere tempus infinitū. minor pz quia cū magnitudo sit finita aliqua ps tpis corrñdebit alicui pti magnitudinis. cum ergo ptes magnitudinis ponūtur esse finite oportet q partes tpis corrñdentes ptibus magnitudinis sint etiam finite. Tūc ibi āplius si nō. ponit scd̄a ratio que remouet vnā cauillatōnem q: posset aliquis dicere q ptes magnitudinis finite ptrāseātur tpe infinito. dicit aresto. q ad min9 est dare aliquā ptem magnitudinis finite que ptranseatur tempe finito. et illa ps aliquotiens accepta facit totū. et sic tota magnitudo ptransitur tēpore finito quod fuit pbandum. Et similiter aresto. pbat q nō p̄t dici q tempus sit finitum et magnitudo infinita.

Manifestum igitur ex.

Hic resumit cōclusionē prius probatam circa principium. et est omne continuū est diuisibile. et pbatio illius valet sibi infra ad ostendendum q

motus diuiditur. quia si continuū est indiuisibile non oportet querere diuisionē motus. Et ponit ad hoc duas ratōnes pricipales. Prima est Si continuū esset indiuisibile sequeretur q̄ indiuisibile diuideretur. Sequela patet quia de ratōne continui est q̄ habeat multas partes copulatas ad aliquē terminū cōem. sicut patet ex diffinitōne eius. Sed quod habet partem et ptem est diuisibile in illas. ergo indiuisibile erit diuisibile quod implicat ɔtradictōem.

Quoniam autem in.

Hic intendit ponere scdam ratōnem ducentem ad impossibile. in qua presupponūtur tria quorū primū est q̄ in omni tempore contingit aliquid velocius et tardius moueri. scdm q̄ velocius pertransit plus de spacio in equali tempore. tertiū est q̄ in singulis motibus contingit esse ꝓportionem velocitatis ad velocitatem ꝓm omnes modos ꝓportōnis sic q̄ vnus motus excedit alium in ꝓportōne dupla. et alius motus excedit aliū in ꝓportōne sexquialtera. Ex his sumitur talis ratō. Si esset aliqua magnitudo composita ex tribus indiuisibilibus. et ponantur duo mobilia supra illam magnitudinē sic compositam quorū vnū moueatur velocius q̄ alterum in ꝓportōne sexquialtera tūc sequitur q̄ medium indiuisibile diuideret. quod sic patet quia quādo tardius mobile ptransiuit vnū indiuisibile tūc velocius mobile ptransiuit vnū indiuisibile cū medio indiuisibili. Non eīn potest dici q̄ velocius pertransiuit duo indiuisibilia. quia tūc velocius excederet tardius in ꝓportōe dupla. Sꝫ suppositū ē q̄ velociꝰ mobile excedat tardius in ꝓportōe sexq̄altera. Dicit eīn ꝓportō sexq̄altera vbi aliq̄d excedit alterum in toto et i altera parte eius. sicut tria excedūt duo et sex quatuor. quia sex cōtinēt semel quatuor et alteram eius partem scilicꝫ duo. Sequeretur ergo ex dictis q̄ hoc indiuisibile eēt diuisibile q̄d est incōueniens.

Necesse autē est et ip.

Postq̄ aristotiles ostēdit q̄ continuū nō est cōpositum ex indiuisibilibus. et per cōsequēs ē semper diuisibile. Nūc consequēter intendit ꝓbare et ponere diuisionem motus in ptes quātitatiuas que diuisio hic principaliter intenditur. Et ante hoc premittit quedam necessaria ad ꝓpositum et ponit vnū capitulum de nūc temporis. et hoc iō quia infra dicetur q̄ motus diuiditur ad diuisionem temporis. oportet ergo primo ostendere q̄ in nūc non est motus nec quies. quia si in nunc esset motus tūc nō diuideretur motus ad diuisionem temporis quia nūc est īdiuisibile. Distinguit ergo primo et dicit q̄ nūc est duplex. aliquod est nūc ꝓm se et aliquod est nūc ꝓm alterū. Nūc autem ꝓm se est indiuisibile tempus. sed nūc ꝓm alterum est tempus ꝓpinquū presenti nūc siue in preterito siue in futuro.

Est eni aliquid vlti.

Hic probat cōsequēter q̄ nūc ꝓm se est indiuisibile et hoc sic. Cuiuslibet cōtinui finiti est aliq̄s terminus indiuisibilis. Sed est dare tempus finitum in preterito et ī futuro ergo terminus eius est indiuisibilis. sed terminꝰ eius ē nūc. ergo nūc est indiuisibile. Maior ꝓbatur quia oportet omnem terminū esse indiuisibilem quia nisi esset indiuisibilis non esset terminus. Est eīn de ratōne termini q̄ omnia rei comprehendātur infra terminū. et sic terminus nō potest esse pars rei quātitatiua et aliq̄d rei ꝓm q̄titatem.

Necesse igitur ē et idē

Hic ostendit consequenter q̄ si nūc est indiuisibile tūc oportet esse idem nūc quod est finis preteriti et principiū futuri. Quod sic probat quia si non esset idem nūc sed duo nūc tunc illa haberent se consequenter et immediate. quod sic patꝫ quia inter preteritū et futurum nō est aliquod mediū ergo etiam inter illa nūc nō est aliquod mediū sed duo nūc non habere mediū est impossibile. et hoc patet ex duobus. primo quia prius probatum est q̄ infra duo nūc est tempus medium. Secundo si dicatur q̄ est tempus medium iterum non valet quia omne medium inter preteritum et futurum dicitur nūc. Si ergo tempꝰ est medium inter preteritum et futurum ergo tēpus nūc. sed nūc est indiuisibile. ergo etiam tempus est erit indiuisibile quod est contra ratōem temporis.

Si autem diuisibile.

Hic redit ad probandum quod prius dictum est scilicet q̄ nūc est indiuisibile. Et hoc probat tribus ratōibus quarum prima est. Si nūc est di

uisibile tūc diuiditur in preteritum et futuruz et tūc sequitur q aliquid preteriti sit in futuro et aliquid futuri in preterito quia omne extremuz est in eo cuius est extremū. sed nunc est extremū siue terminus preteriti ergo est in preterito et ē extremū futuri quia principium futuri ergo est in futuro. Si ergo diuidatur in preteritum et futurum ergo aliquid preteriti est in futuro et aliquid futuri est in preterito. supposito tamē q sit idem nūc sicut probatum est. Secūda ratō est. Si nūc est diuisibile tūc non erit nūc ſm se sed nūc ſm alterum quia hoc est tempus. Tercia ratio stat in hoc. Si nūc diuidatur in preteritum et futurum tūc ipsum nuc non erit sibi ipsi idem quia preteritum et futurum non sunt idem. ergo etiam nūc quod diuiditur in preteritum et futurum.

Quod autem nihil.

Hic ostendit quod principaliter intendit in hoc capitulo scilicet q in nūc non est motus neqz quies. primo ergo probat q in nunc non est motus et hoc sic qr prius suppositum est q omne quod mouetur contingit velocius et tardius moueri sed in nūc non potest esse motus velocior et tardior. quia quod mouetur velocius citius pertransibit maius spaciuz q quod mouetur tardius. Si ergo in nūc essz motus ergo esset aliquod minus tempus ipo nūc dabile qd est impossibile.

Atuero neqz quiescere.

Hic ostendit de quiete tribus ratōnibus. prima est nihil quiescit nisi quod aptum natum est moueri. ex quo quies est priuatio motus. sed prius probatum est q nihil aptum natum est moueri in nūc. ergo nihil aptum natum est quiescere in nūc. Secūda ratō si aliquid quiescat in nunc sequitur q idem simul mouetur et quiescit. quia quando aliquid mouetur in tempore aliquo tūc etiam mouetur in qualibet parte illius temporis. cum ergo nūc est aliquid temporis quia ē terminus temporis sequitur etiam q aliquid mouetur in nunc temporis. et quia iam supponitur q aliquid aptum natum est quiescere in nūc. ſz prius probatum est q idem est nūc preteriti et futuri. si ergo natum est quiescere in illo nūc ergo quiescet in illo nūc et per cōsequens simul quiescit et mouetur. Tercia ratō stat in hoc illud dicitur quiescere quod habet se eodē modo nunc et prius sicut illud dicitur moueri quod aliter se habet nūc q prius. ergo tam in quiete q in motu est accipere nūc et prius. si ergo in nūc esset motus et quies ergo in nūc esset nūc et prius. et sic nūc esset diuisibile.

Quod mutatur aūt.

Hic probat vlterius q omne quod mutatur est diuisibile. et stat ratō in hoc omne quod mutatur est partim in termino a quo et partim i termino ad quem. sed quod habet partem et partez est diuisibile. ergo omne quod mutatur est diuisibile. Maior patet quia quando est aliquid in termino a quo tunc non mutatur. et quando est in termino ad quem tūc est mutatuz ergo mutatur quando est in medio inter terminū a quo et terminū ad quē.

Motus āt ē diuisibi.

Postq posuit quedam preambula valentia sibi ad diuisionem motus. Hic cōsequenter ponit duos modos quibus motus diuiditur ſm partes quātitatiuas. Intendit ergo q motus diuidit ſm partes mobilis et ſm partes tēporis. et hoc pbat p ordinem in textu.

Hic igiť ipsius qui.

Hic ponit tres ratōnes q motus diuiditur ad diuisionem mobilis quarum prima est ista. quia moto toto mouentur partes et motus vni[9] partis non est motus alterius partis. ergo motus totius diuiditur per partes mobilis sicut accīns diuiditur ad diuisionē sui subiecti. Secunda ratō. Totalis motus alicuius mobilis vel ē omnium partium simul vel est alicuius partis tm̄ vel est alicuius extrinseci. non est alicuius partis tm̄. quia pars mobilis mouetur ſm partem motus. nec alicuius extrinseci quia tūc non esset in eo quod motus denominat. motus em̄ denominat suū mobile et non extrinsecum. sequitur ergo primū scz q totalis motus ē totalis mobilis id est omniū partium. et sic motus diuiditur ad singularū partium diuisionem. Tercia ratio est quia motus totius vel est maior motu partium vel minor vel equalis non potest dici maior quia tunc erit aliqua pars mobilis que non erit mota. quod videtur implicare scilicet q

mobile non moueatur. Nec potest dici minor q̄ tunc pars excederet totum. relinquitur ergo tertium q̄ motus totius sit equalis motui partiū et sic motus diuiditur ad diuisionem partium mobilis.

Alius autē scd̄m tem

Hic probat secūdum q̄ scilicet motus diuidatur fm̄ diuisionem temporis et hoc tali ratōne. Omnis motus est in tempore et omē tempus est diuisibile et minor motus fit in minori tempore. ergo omnis motus diuisibilis est fm̄ diuisionem temporis. Ratō extra textum ē quia motus ē accidens successiuū mēsurabile per tempus sed mēsuratum diuiditur ad diuisionem mensure. ergo diuiditur motus ad diuisionem tpis.

Quoniam autē om.

Ex quo arestotiles dixit q̄ mobile motus et tēpus simul diuidūtur addit adhuc duo alia que etiam equaliter diuidūtur scilicet ipsum moueri id est esse in motu. et illud in quo est motus id ē spacium. Ex quo habemus q̄ quinq̄ sūt que eq̄liter diuidūtur scilicet motus. mobile. tempus. ipsum moueri et spacium in quo est motus. Est tamen differētia inter ista. quia aliqua ex eis sūt per se diuisibilia que habent per se quantitatem sicut mobile tempus et spacium gratia cuius cōuenit alicui diuisio quātitatiua. sed motus et moueri habent quātitatem per aliud. et ideo hoc q̄d dicitur equaliter debet intelligi fm̄ equalitatem diuisionis in se. et non de equalitate que est in modo diuidendi. quia alium modum diuidendi habent sicut dictum est q̄uis equaliter diuidantur.

Accipitur eni tēpus.

Probat que dicta sunt per ordinem. primo q̄ sc̄d diuisionem temporis diuiditur motus. quia si aliquid mutetur per aliquod totum tempus per aliquam magnitudinem tūc in parte temporis mouetur per partem magnitudinis p̄mo mouetur etiam per mediam magnitudinē in medietate temporis.

Similiter autem et.

Hic ostēdit q̄ econuerso tempus diuiditur ad diuisionem motus. quia quod per totum motū habet aliquod tempus hoc per medium motum habet medium tempus. Similiter dicendum est de moueri quia fm̄ mediū motus est mediū moueri et fm̄ totum motum est totum moueri. Similiter ē de eo in quo est motus. quia illud spaciū diuiditur ad diuisionem temporis. Et addit q̄ nō solum predicta se habent sic equaliter ad diuisionem sed etiam ad finitatem et infinitatem. Ordo tamen est inter ista quia finitum et infinitū prius inueniūtur in mobili. deinde in motu. et cōsequenter in aliis iam dictis.

Queritur

Utrum continuū sit cōpositum ex indiuisibilibus. Dicendum q̄ non. quod sufficienter probatum est in textu.

Arguitur

Sicut se habent vnitates ad numerum ita pūcta ad lineam. sed vnitates constituūt numerum. ergo puncta possunt constituere continuū. Dicendum q̄ q̄uis vnitates et pūcta in hoc conueniant q̄ vnūquodq̄ est indiuisibile. differūt tamē in duobus. Primo quia quelibet vnitas habet per se esse. ergo quelibet vnitas potest per se venire ad compositiōnem. sed pūcta non habent esse per se sed solum in cōtinuo. ergo pūcta non possunt per se venire ad compositiōnem continui. et sic ex punctis nihil potest componi sicut ex vnitatibus. Secūda differētia quia partes numerū componentes sunt indiuisibiles quod est de ratōe vnitatum. sed partes continuū constituentes non possunt esse indiuisibiles. Cuius ratō est quia in numero partes numeri habent esse sub actu pp̄rio cum ex eis fiat quātitas discreta. i. quantitas que est cum diuisione partiū. sed partes cōtinui non habent esse sub actu pp̄rio sed sub actu totius continui. oportet ergo q̄ partes in continuo habeant vnionem que non potest esse inter puncta.

Arguitur

Totum componitur ex suis partibus sed pūcta sūt partes linee. ergo continuū componitur ex punctis. Dicendum q̄ duplices sunt partes quedam sunt integrales et quantitatiue. et ex illis aliquid componitur integraliter. sicut homo cōponitur ex capite et aliis membris integraliter et sic pūcta non sunt partes linee. et hoc modo loquitur arestotiles in textu q̄ continuū non cōponatur integraliter ex indiuisibilibus. Alie sē

ptes formales siue diffinitiue quales sunt in re bus materialibus materia et forma. et sic totuz componitur ex partibus essentialibus diffiniti uis et formalibus. et illo modo pũcta sunt ptes linee quia pũcta sunt partes diffinitiue. et hoc est verum tam de puncto continuante iniciante quam etiam terminante. quod sic patet quia punctum continuans vnit partes. sed vnire est conditio forme. Item terminare etiam cõuenit forme. quia forma terminat potentiam materie. et sic etiaz puncta terminantia ad lineam comparãtur in ratõne forme.

Arguitur. Si continuũ non componeretur ex indiuisibilibus ergo indiuisibilia ponũtur frustra in continuo. ¶ Dicendum quod indiuisibilia ponũtur in continuo quod terminent continuũ. et ex hoc quia terminant continuũ scilicet lineam ponũtur in diffinitõe continui scilicet linee. Et quando dicitur quod quãtitas debet terminari per partem integralez falsum est quia impossibile est quod terminus continui sit pars eius. quod sic patet quia tria requirũtur ad hoc quod aliquid sit terminus. Primũ est quod sit vltimũ eius cuius est terminus. Secundũ est quod extra ipsum nihil inueniatur ipsius rei. Tertium est quod omnia illius rei infra illum terminũ contineantur. Quis ergo due prime conditõnes possint aliqualiter cõuenire parti integrali in cõtinuo. non tamen potest tertia conditõ cõuenire parti integrali quia non omnia ipsius continui cõtinentur infra talem partem integralem.

Arguitur. Puncta possunt auferri a linea per potentiam diuinam et tamẽ linea videtur esse terminata. et sic non requirũtur puncta ad hoc quod linea terminetur. ¶ Dicendum quod est impossibile omnia puncta a linea auferri. quod sic patet quia quod est de diffinitõe alicuius non potest ab eo separari per quãcumque potentiam. quia hoc implicat cõtradictõnem. Sed pũctum continuans est de diffinitõne et essentia linee sicut quilibet terminus cõmunis est de diffinitõne illius cuius est terminus cõmunis. dictum est etiam tertio huius quod nõ potest esse aliquod corpus infinitũ. cum ergo linea non est nisi in corpoẽ sic non potest esse linea infinita. sed de ratõne linee finite est quod terminetur punctis. sic etiam pũcta terminantia sunt de ratõe linee secundum quod finita est. et sic patet quod nec pũctum continuans nec puncta terminantia pñt a linea separi. et sic suppositum est falsum

Arguitur. Tempus est aliquod continuũ et tamen componitur ex indiuisibilibus quia ex nunc quia nihil habemus de tempore nisi nũc. ¶ Dicendum quod est duplex cõstitutõ. quedam est integralis sicut aliquid cõponitur ex partibus integralibus. et sic tempus nõ constituitur ex nũc. et sic loquitur hic aristotiles in textu. Alia est cõstitutio essentialis. sicut aliquid constituitur ex partibus essentialibus diffinitiuis. et sic tempus componitur ex nũc. quia sicut terminus cõmunis in quolibet continuo est substantia continui ita etiam nũc in tempoẽ est substantia temporis.

Queritur. Utrum motus diuidatur ad diuisionem mobilis et temporis. ¶ Dicendum quod sic. Cuius ratõ est quia motus est quedam dispositõ mobilis existens in mobili sicut in subiecto. sed accidens diuisibile diuiditur ad diuisionem subiecti. ergo motus diuiditur ad diuisionem mobilis. sicut albedo diuiditur ad diuisionem parietis. ~~Et quia motus est accidens successiuum. sic etiam diuiditur ad diuisionem temporis~~. quia diuisio cuiuslibet mensurati attenditur secundum ordinem ad suam mensurã. quia tamen prior est habitudo accidentis ad subiectum quam ad mẽsuram extrinsecam. ideo motus primo et principaliter diuiditur ad diuisionẽ subiecti. deinde ex consequenti ad diuisionẽ temporis. et sic deriuatur ista diuisio partiũ integralium in motu a mobili ad motuz sicut in litera dictum est.

Arguitur. Non est eadem ratõ rei successiue et permanentis. sed motus et tempus sunt successiua. mobile autem est de genere permanentiũ ergo etc. ¶ Dicendum quod ratio potest dupliciter capi. Uno modo pro essentia siue existentia rei. et sic est verum quod non est eadez ratõ permanentiũ et successiuorum. Alio modo accipitur ratõ pro ratõne diuisibilitatis. et sic potest esse vna ratõ in permanentibus et successiuis quia in eis potest reperiri vna ratõ diuisibilitatis scilicet continuitas. et ideo motus tempus et mobile habent eandem diuisionem.

Arguitur. Ab eodẽ aliquid habet essentiam et diuisionem. sed motus habet essentiam a termino ad quem. et non

a tempore vel mobili·ergo debet habere diuisio-
nem a termino. ¶ Dicendum ꝙ est duplex diui
sio·quedam est essentialis sm quaz aliquid eēn
tialiter distinguitur ab alio·et sic verum est ꝙ
ab eodem res habet distinctōem et essentiam·qꝛ
talis diuisio fit per vltimam differentiam ⁊ ab
illa res etiam habet essentiam. Alia est diuisio
sm partes integrales·et sic non habet res ab eo
dem essentiam et diuisionem quia sic res habet
diuisionem ex partibus integralibus et non ex
ptibus essentialibus.

Arguitur Tempus est vnū et infini
tum sed magnitudines sūt
plures et finite·sed non equaliter diuiduntur fi
nitum et infinitum·ergo tempus et magnitudo
non equaliter diuiduntur. ¶ Dicendum ꝙ tem
pus potest ad duo cōparari·Vno modo ad mo
tum primi mobilis in quo est tempus subiectiue
et tunc est infinitum sm successionem, sicut mo
tus et magnitudo sm successionem partium sūt
etiam infinita non autem absolute. Alio modo
accipitur tempus sm ꝙ est applicatum istis in
ferioribus in ratōe mensure·⁊ sic tempus est fi
nitum·motus est finitus et magnitudines sunt
finite.

Arguitur Illa que distant predicam
taliter non possunt habere
eandem ratōnem diuisionis sed motus mobile
et tempus distant predicamentaliter·ergo non
possunt habere eandem ratōem diuisionis. ¶ Di
cendum ꝙ aliqua que sunt diuersorum generuz
et predicamentorum et diuersarum naturarum
possunt habere eandem ratōnem diuisionis si in
eis inueniatur vna cōmunis ratō diuisibilitatis
sicut patet de liquidis·quia liquida sunt diuersa
rum naturarum et tamen mēsurantur vna mē
sura propter humidum quod in eis reperitur·sicut
etiam est in proposito de omnibus istis·in eis
enī reperit vna cōmunis ratō diuisibilitatis sci
licet continuitas.

Arguitur Videtur ꝙ motus et mo
bile non equaliter diuidā
tur·quia partes mobilis simul mouentur et par
tes motus sibi succedunt. ¶ Dicedum ꝙ partes
mobilis accipiuntur dupliciter·Vno modo sm
ꝙ comparantur ad mobile absolute·et sic ptes
mobilis simul mouentur. Alio modo compa-an
tur partes mobilis ad aliquod determinatū si
gnū signatum in spacō supra quod fit motus et
tūc etiam partes mobilis successionem habent
sicut partes motus·quia vna pars mobilis pri
us venit supra illud signū ꝙ alia pars·sicut pa
tet de ligno tracto sup lapidem.

Arguitur. Non est verum quod di
cit arestotiles ꝙ omne
quod mouetur est partim in termino a quo et p
tim a termino ad quem·quia generatō fit in in
stanti·et sic non habet partem et partem. ¶ Di
cendum ꝙ ista propositō cōuenit speciebus mo-
tus sm ordinem prioris et posterioris·quia ha-
bet principaliter veritatem de motu locali·quia
ibi aliquid ipsius mobilis recessit a termino a
quo in motu·et nondum accessit ad terminū ad
quem. Deinde intelligitur in motu alterationis
quia ibi est etiam successio sm intensionem for
me·et vltimo intelligitur in motu generationis
non quidem accipiendo generatōnem pro instan
tanea mutatōne·quia tūc non habet partem et
partem·sed accipiendo generatōnem sm ꝙ sibi
alteratō preuia cōiungitur·sic enī est eadez ratio
successionis in alteratōne et generatōne.

Quoniam autē om.

Postꝙ determinauit de diuisione motus in par
tes integrales·Hic consequēter determinat de or
dine partiuz motus·et primo premittit aliqua ex
quibus sumitur probatō et intellectus illorum q̄
infra dicentur·quorum primū est ꝙ necesse est ꝙ
omne quod mutatur quando mutatum est esse
in termino ad quem mutatum est. Decīdum ꝙ
tale mutatum sit indiuisibile·quo ad primū po-
nit duas ratōnes quarum prima est particulas
ris·quia solum respicit mutatōnes proprie dictas
et stat in hoc. Si illud quod mutatum est non ē
in termino ad quem mutatum est tūc erit medi
um inter contradictoria quod reprobatur quar
to metaphisice. Antecedens probatur quia quā
do aliquid mutatum est tūc deficit a termino a
quo·quia mutari non est esse in termino a quo si
ergo tūc non est in termino ad quem·tūc erit me
dium inter esse et non esse·Exempli gratia. Si
aliquid mutatum est a non esse ad esse tunc de
ficit a non esse·et cum contradictoria non sint
in eodem sic necessario habet esse·et sic est in ter
mino ad quem mutatum est·quod erat proban-
dum.

Amplius autē scdm.

Hic ponit secundam ratōnem que est vniuersalis quia respicit omnē3 motum et stat in hoc. Si illud quod mutatum est non sit adhuc in termino ad quem mutatum est. sed citra illum terminū sequitur q̄ quando mutatum est sm q̄ huiusmodi adhuc mutetur. quod sic patet quia tamdiu mobile mutatur donec est in termino adquē ergo quando aliquid mutatum est non est in termino ad quem ~~oportet quod~~ adhuc mutatur. Ex quo concludit q̄ illud quod factum est quādo factum est ē ens. et illud quod corruptum est qñ corruptum est est nō ens.

In quo autē primo.

Hic ponit secundum scilicet q̄ primū mutatum esse sit indiuisibile quod sic probat. Quia si aliquid mutatum est in aliquo diuisibili vl' ergo in vtraq3 parte illius diuisibilis mutatum est qd̄ est impossibile. quia oporteret solum vnū terminū motus esse qui dicitur hic mutatu3 esse. ergo due partes non sunt mutatum esse. vel est mutatu3 in vna parte et non in alia sic habetur propositum quia tunc vltima est indiuisibilis quod fuit probandum.

Dicitur autē in quo.

Hic ex predictis soluit vnam questionem istam scilicet vtrum sit dare primū mutatū esse in motu. Et pro solutōe distinguit q̄ dupliciter potest aliquid dici primū mutatum esse quia primū mutatum esse potest vno modo significare terminū motus in quo mutatio est perfecte terminata p̄mo. et sic est dare primū mutatum esse in motu quia est dare terminū motus indiuisibilem vbi motus terminatur in quo amplius non est motus. s3 statim ante hoc fuit motus. Alio modo accipitur primū mutatū esse pro prima parte in qua primo incepit motus. et sic non est dare primū mutatum esse in motu. quia non est daē aliquam partem integralem motus quam non precedit alia pars prior. et hoc probat aristotiles ex tribus. Primo ex parte temporis. Secūdo ex parte mobilis. Tercio ex parte spacij. Ratō ex parte temporis stat in hoc. quia si posset dari p̄mū tempus in quo primo aliquid mutatum est id est in quo primo motus incepit vel hoc est in diuisibile. et tunc sequuntur duo inconuenientia. Primū est q̄ tempus componatur ex indiuisibilibus. et sic indiuisibilia habebunt se consequenter in tēpore. Secūdum est q̄ aliquid simul moueatur et quiescat. pbaē quia in indiuisibili non potest esse motus ergo est quies. et tamen dicatur q̄ in illo indiuisibili incipiat motus ergo ibi est motus. Si autem dicatur q̄ illud tempus in quo incepit motus est diuisibile. tunc totum tempus non potest esse primū in quo incepit motus. quia illa pars temporis in qua dicitur primo motus incepisse habet adhuc priorem partem in qua prius motus incepit. Et simile iterum posset capi in linea in qua semper vltimū est indiuisibile et sunt duo pūcta extremalia. sed nō potest dari primū punctum cōtinuatiuū ita similiē ante oē mutatū esse est mutari. et sic non p̄t dari primū mutatū esse in quo. s. incipet motus. et hoc iō q2 mutatū esse est ps motus q̄ est qd̄da3 cōtinuū s3 ps cuiuslibet 9tinui sp ē diuisibilis. p̄t tñ bene dari p̄mū mutatū vltimatū qd̄ ē termi' mot'. et sil'r p̄t dari tmin' a q̄ in quo nō ē mot'. Et g° nō sequiē si nō ē primū mutatū tūc nō incepit mot' sicut nō sequiē nō ē dabil' p̄ma ps linee g° linea nō h3 principiū q2 linea h3 tminū a quo sm ymaginatōem incipit linea ꝛ silr in motus terminus a quo i. post quē statim ē motus.

Sit enim primū in.

Hic ostendit idem ex parte mobilis et ex parte spacij ex parte mobilis sic. quia mobile primo ptransit aliquem punctum spacij sm minorē partem q̄ sm maiorem. data ergo quacūq3 parte mobilis adhuc prior pars precedit illā. Similiter probat ide3 ex parte spacij quia in pūcto spacij siue in indiuisibili non est motus. Incepit ergo motus in aliqua parte spacij quodcum sit cōtinuū est dabilis prior pars. ergo non est dabile primū vbi motus incepit.

Quoniam autē om.

Hic ostendit ordinem eorum que in motu inueniuntur ~~et primo~~ premittit vnam distinctōnem scilicet q̄ dupliciter aliquid dicitur mutari in aliquo tempore. Vno modo primo et p se. Alio modo sm alterum id est ratōne partis. Ex qua diuisione elicit talem regulam q̄ si aliquid primo mutetur in aliquo tempoē tunc etiam mutatur

in qualibet parte illius temporis· et illa regula deseruit ad probatōnem sequentium·Probat er go illam regulam dupliciter·primo ex diffinitio ne eius quod est primū·quia illud primo dicitur alicui cōuenire quod cōuenit sibi ſm quamlibet partem·secundo probat eam ratōne et hoc sic· Quia diuidatur tempus in quo aliquid moue tur vel ergo in neutra parte mouetur et tūc eti am non mouebitur in toto quia totum est sue partes·vel in vtraqꝫ mouetur et tūc non potest primo moueri in vtraqꝫ sed primo in vna et po stea in alia·et tunc iterum habetur propositum ꝙ si aliquid moueatur in toto tempoē mouetur in qualibet parte·Si autem in vna moueatur et non in alia tunc non potest dici ꝙ primo mo uetur in toto·quia quod quiescit in vna parte tē poris non mouetur ꝑ toto tp̄e·sed primo ꝑ pte·

Ostenso autem hoc·

Hic ostendit tribus ratōnibus ꝙ omne moueri precedit mutatum esse scilicet ex parte mobilis ex parte temporis et ex parte spacij·Prima ra tio stat in hoc·Si aliquod mobile moueatur per aliquod spacium in aliquo tempore tunc eque ve lox mobile mouebitur per medietatem spacij in medietate temporis igitur mobile quod ponitur moueri per aliquam magnitudinem fuit prius motum in medietate temporis per medietatem magnitudinis·sed in illa medietate est mutatū esse ergo mutatum esse precedit moueri· Secū da ratō tempus in quo aliquid mouetur est diui sibile ſm aliquod nunc quod est terminus prio ris et principium posterioris· In illo ergo nunc mobile est motum·et cum sit probatum ꝙ non habeant se consequenter duo nunc oportet ꝙ tē pus precedat illud nunc·et in illo tempore aliq̄d est mutatum·ergo mutatum esse precedit moue ri· Tercia ratō est in ip̄o nunc non est mutari sed mutatum esse·et in tempore sunt infinita nūc ſm potentiam·igitur quod mutatur in ali quo tempore fuit prius mutatum in ꝑori nunc tempis illius

Arguitur

Mutatum esse est termi nus indiuisibilis motus ergo nō potest talis precedere moueri·quia om ne moueri est esse in motu sed terminus non po test precedere esse in motu· Dicendum est ꝙ mutatum esse accipitur dupliciter·Uno modo ꝑ mutato esse in actu·et sic mutatum esse dicitur vltimus terminus indiuisibilis motus vbi iam motus est terminatus·et sic accipiendo mutatū esse nunq̄ potest precedere ipsum moueri · sicut probat argumentum·et sic arestotiles supra ac cepit mutatum esse cum dixit omne quod muta tur quando mutatum est est in termino in quem mutatum est·Alio modo accipitur mutatum eē pro mutato esse in potentia·et sic omne illud di citur mutatum esse in motu vbi potuit motus fuisse terminatus q̄uis iam non sit terminat⁹ et sic arestotiles bene loquitur hic ꝙ omne moue ri precedit mutatum esse·i·p̄cedit aliquid vbi mo tus potuisset fuisse terminatus·et hoc potest su mi ex fundamento in textu quia si motus non incepit in indiuisibili·sicut prius probatum est necesse est ꝙ moueri sit in continuo tempe·Sed hoc continuū tempus habet adhuc vnam ptem ante se scilicet suam medietatem·et ibi est mu tatum esse in potētia quod precedit totum mu tari·Simile est de punctis in linea·quia i linea sunt duplicia puncta aliquod eīn est punctum in actu in linea et illoruꝫ sunt tm̄ duo scilicet ini tians et terminās·Sed puncta in potentia sūt infinita·Similiter de motu dicendum est quo ad mutatum esse·

Non solum autem ꝙ

Hic ostendit ꝙ econuerso ante omne mutatum esse est moueri·et ad hoc manifestandum suppo nit ꝙ omne quod mutatur mutatur in tempo re·quod sic ostendit quia mobile nō mouetur in termino a quo nec in termino ad quem nec est si mul in termino a quo et ad quem·ergo sunt ad minus duo nunc in motu quorum vnū est in ter mino a quo et alterum in termino ad quem sed inter duo nunc est tempus medium· sic necesse est ꝙ omne quod mouetur mouebitur in tempo re· Tunc ponit principalem ratōnem primo ex parte temporis·secundo ex parte magnitudinis Et stat prima ratō in hoc quicquid mutatuꝫ est in tempore hoc prius mutabatur in medietate illius temporis·ergo ~~mutatum~~ esse in toto tem pore ~~precedit mutari in medietate temporis·et ergo ante omne moueri est mutatum esse~~·et si militer probatur de magnitudine·quia si aliq̄d est mutatum supra totam magnitudinem tunc prius mutabat in parte illius magnitudinis·

Sextus

Eadem enim demon

Addit arestotiles q̄ non solum istud est verum in motu locali q̄uis ibi planius apparet. sed etiam est verum in alijs motibus scilicet in alteratione que est inter contrarias qualitates. et etiam in generatione et corruptione accipiendo illas s̄m q̄ includunt previam dispositōnem et alteratōnem. et hoc sic ostendit quia in istis mutatōnibus est aliquod tempus diuisibile in quo fit mutatio. dato ergo tempore diuisibili potuit dari prius tempis q̄z medietas illius tēpis.

Queritur

Utrum sit dare primuz et vltimū ī motu. Dicendum q̄ cum primū et vltimū accipiantur in illis que habēt partes sic primū et vltimū in motu possūnt attendi penes tria s̄m triplices partes motus. quia vel penes partes subiectiuas vel penes quātitatiuas vel penes terminos. si penes partes subiectiuas tunc est simpliciter vltimū et primū in motu. quia est dabilis p̄ma species motus et vltima, vt patet octauo huius. Sed s̄m partes quātitatiuas est distinguendum. quia vel accipiuntur partes in motu s̄m equalem diuisionem id est s̄m partes eiusdem quantitatis. et sic est dabile primū et vltimū in motu sicut in q̄libet alio continuo, exempli gratia in ligno habēte decem pedes prima pars est primū pedale et vltima pars est vltimū pedale. Similiter in tempore prima hora diei est prima pars illius temporis et vltima hora est vltima pars illius temporis. Simile est ꝯ motu quia motus factus in primo pede magnitudinis est prima pars mot⁹ et factus in vltimo pede est vltima pars motus. Vel accipiuntur partes quātitatiue s̄m eandē proportōem. et sic nec est dare primū nec vltimū in motu, quia sicut dictum est oportet motum eē in tempore diuisibili in spacio diuisibili et in mobili diuisibili. sicut ergo continuū diuiditur in infinitum ita data quacūq̄ parte versus principium vel versus finem motus dabitur prior pars versus principium vel vlterior pars versus finē. Sed s̄m terminos est dare vltimū in motu. sed non primū quia datur mutatum esse in actu qd̄ est terminus indiuisibilis motus et nō pars motus. Non autem datur primū ex parte termini. Cuius ratō est quia q̄uis in continuis permanētibus terminus est in actu vtrobiq̄z scilicet ex parte principij et finis. sicut linea habet duo puncta terminātia. hoc tamen nō oportet in continuis successiuis. quia in successiuis fit processus de potentia ad actum. et ideo actus est solum in termino ad quem id est in termino finali. et ideo ex parte finis est dabile vltimū indiuisibile in actu. Et si dicatur q̄ est etiam dare aliquid indiuisibile vbi non est motus ex parte principij sicut ex parte termini. Dicendum q̄ tale indiuisibile datum in principio non habet ordinem ad motum quia non est initiū motus. sed indiuisibile in termino ad quem est terminus motus. et hoc ideo ē q̄z motus bene terminatur in indiuisibili. sed non incipit in indiuisibili.

Arguitur

Si non est dare primuz et vltimū in motu tunc erit motus infinitus. Dicendum q̄ hoc quod non habet primū et vltimū nullo modo hoc est quātitatiue infinitum. sic autem non est de motu quia motus habet primū et vltimū accipiēdo in motu partes eiusdem quātitatis. et hoc sufficit ad hoc q̄ motus sit finitus. Si autem sumātur partes s̄m eandem proportōnem tunc nec dabitur primū nec vltimū. et tamen non est motus infinitus. quia q̄uis tūc motus non habeat terminos proprios quātitatiuos intrinsecos. terminatur tamen et incipit per terminos quātitatiuos extrinsecos. quia est aliquis vltimus termi⁹ vbi non est talis motus tam penes inceptōem q̄z desitōnem. aliquid autem terminat ad terminos extrinsecos sicut liquores terminantur ad terminū vasis.

Arguitur

Verum est dicere q̄ mot⁹ incipit et desinit. vel ergo incipit in mutato esse vel in mutari. Si in mutari tunc ante illud mutari non est mutatum esse. Si in mutato esse tunc ante illud non est mutari. Dicendum q̄ nec motus incipit ī mutato esse nec incipit in mutari quia motus vt p⁹ dictum ē nō incipit in mutato. nec etiam est ibi mutari quia mutari est esse in motu. sed esse in motu presupponit inceptōnem motus. sic inceptio motus esset ante mutari. Ex quo patet q̄ inceptio et desitio in motu non debent capi affirmatiue sed negatiue. Circa quod sciendum q̄ illorum que incipiunt quedam incipiunt per mutationem successiuam sicut mot⁹ proprie dictus. q̄dā incipiūt p mutatōem instātaneā sicut illa q̄

acq̄rũtur p̱ generatõnem et corruptõem· In his ergo que incipiunt successiue datur inceptio per vltimũ non esse ex parte inceptõis·exempli gratia motus incipit id est motus iam non est et statim post hoc erit· Ex parte autem desitionis datur desitio per primũ non esse·quia in vltimo indiuisibili termino motus non est motus et prius fuit motus·exempli gratia motus desinit eē id est motus iam non est et prius ante hoc fuit· Alia sunt que incipiunt et desinũt in instanti et in illis mutatur expositõ q̈tum ad inceptionem·quia inceptio datur p̱ primũ instans esse et sic affirmatiṽe·exẽpli gratia hõ icipit eē debet sic expom homo iam est et immediate ante hoc nõ fuit et hoc pbatur autoritate arestotilis i octauo huius et etiam ratõne· Autoritate quia dicit octauo huius q̄ mutatõ tenet se cum passione posteriori id est cum forma posteriori que acquiritur·ab illa ergo debet denominari mutatio · et ideo quando embrio corrũpitur et homo generatur tũc debet esse denominatio a posteriori passione scilicet ab homine· et ideo debet expom p̱ primũ instans esse· Ratõ istius est quia quãdo aliquid fit in instãti tũc pro illo instanti simul fit et factum est· Pro cuius intellectu notãdũ q̄ qñ producitur aliquid per instantaneam mutatõez tũc per totum tempus precedens vltimũ instãs est prior forma que corrũpitur vel abijcitur·et in vltimo instanti est sub forma que acquiritur·et ideo optime exponitur per primũ instans esse·qr hoc vltimũ instans est primũ esse noue forme qr prius per totum tempus non fuit illa forma in materia sed in materia fuit forma que abijcitur Sed ex parte desitionis est differentia·quia qñ q̄ desinente aliqua forma per corruptõnem seq̄tur noua forma positiua in materia· Sicut quãdo homo corrũpitur generatur forma cadaueris que est forma positiua·quandoq̄ ad corruptionem prioris forme non sequitur forma positiua sicut quando lumen corrũpitur·q̄a tenebre non sunt noua forma· Si ergo in desitõne non seq̄tur noua forma tũc desitio exponitur affirmatiue per vltimũ instans esse·exempli gratia lumẽ desinit esse·i·lumen iã est in aere et statim post hoc non erit· Si autem in desitione seq̄tur noua forma tũc desitio exponitur negatiue per primũ non esse· Exẽpli gratia sortes desinit esse id est sortes iam non est et immediate ãte hoc fuit

Cuius ratõ est quia in eodem instanti est generatio et corruptõ quia nisi sic tũc materia staret nuda quod est impossibile · Sequela patet quia quando abijcitur aliqua forma in instanti · si ergo in alio instanti noua forma introducat manifestum est q̄ inter duo instantia est temp⁹ medium·ergo essʒ aliquod tempus in quo materia nullam haberet formam·non enĩ habet priorẽ formam quia corrupta est nec posteriorem quia nõdum introducta est· Probato ergo q̄ in vno instanti fiat generatõ et corruptio tũc patet ppositum·dictum est enĩ q̄ in illo instanti inest forma que acquiritur per generatõnem· cum ergo due forme substantiales non sunt in eodem nõ potest pro eodem instanti inesse forma que abijcitur·et sic oportet desitionem dare per primũ nõ esse· Ex istis patet quomodo debent expom ĩceptõnes et desitõnes in generatõne et corruptõne quia si capiantur ŝm q̄ includũt preuias alteratõẽs·sic debet in eis fieri expositio sicut in motibus successiuis scilicʒ per vltimũ non esse ex parte inceptõnis et per primũ non esse ex parte desitionis· Si autẽ capiantur pro illis instãtaneis introductõnibus formarũ tũc debet expositio fieri in eis per primũ instans esse ex parte inceptionis·et per primũ non esse ex parte desitõnis quãdo seq̄tur noua forma.

Quoniam autẽ om·

Postq̄ arestotiles ostenderat quomõ inuenitur primũ et vltimũ in motu· Hic cõsequenter determinandum est de finito et infinito quomodo se habent ad motum·et primo supponit q̄ finitum et infinitum inueniũtur in magnitudine motu et tempore· Et circa hoc ostendit q̄ equaliter inueniũtur in magnitudine motu et tempore · Et supponit duo·primũ est q̄ omne quod mouetur est in tempoẽ· Secũdum est q̄ in maiori tempore pertransitur maior magnitudo· Ex his suppositis probat quod intendit scilicet q̄ non requiritur tempus infinitum ad pertranseundũ magnitudinem finitam·et hoc probat sic · Si detur mobile eque velociter motum moueri per totam magnitudinem tũc tale mobile pertransibit aliquam partem magnitudinis in tempore finito secũdo pertransibit aliam partem eiusdem quãtitatis etiam in tempore finito·sed multe partes accepte in aliquo corpore finito reddunt

magnitudinem finitam. ergo sicut unam partē pertrāsit tempore finito ita etiam pertrāsit totam magnitudinem tēpore finito. exempli gratia. Si sit magnitudo finita habens centū partes ad quam pertranseundem non oportet esse tempus infinitum quia una pars pertransitur tempore finito scilicet in anno sic tota magnitudo pertransietur in centū ānis. ergo non requirit ad hoc tempus infinitum. Deinde addit aresto. ꝙ idem sequitur si dentur mobilia non eque velociter mota. quia etsi partes temporis sunt inequales in motu. quia in una parte movetur velocius et in alia tardius. sunt tamen finite sm multitudinem. et sic non potest ex eis constitui tempus infinitū.

Eadem autem ratio.

Hic probat econtra si tempus est finitum etiā oportebit magnitudinem esse finitam. quia capiendo aliquam partem temporis pertransit aliqua pars magnitudinis. sed illa pars magnitudinis aliquotiens sumpta reddit totam magnitudinem. Ex hoc sic arguitur. Nullum mensuratum est infinitum sed ista magnitudo que dicit esse infinita mensuratur per tempus finitum. ergo etiam magnitudo nō est infinita.

Demōstratis āt his.

Hic consequenter arestotiles ostendit ꝙ mobile non potest esse infinitum si tempus et magnitudo sint finita duabus ratōnibus. Et stat prima in hoc partes mobilis et temporis proportōnant quia in parte temporis pars mobilis pertransit aliquod spacium. ergo etiam habent proportōnem. et sic si unū est finitum alterū erit finitum. Secūda rō stat in hoc si mobile infinitum pertranseat spacium finitum tūc etiam mobile finitum pertransibit spacium infinitū. quia ex quo tam mobile est quātum ꝙ etiam spacium nihil refert dicere quod illorum moveatur aut quiescat quicquid autem quiescit habetur pro spacō et qđ movetur habebit pro mobili. Similiter arestotiles ostendit ꝙ nō potest esse mobile infinitum spacio existente finito et tempore finito. Et similiter dicitur ꝙ eadem est demonstratio. si accipiatur tempus finitum et spacium finitum mobili existente infinito. Et sic cōcluditur ex omnibus istis ꝙ tempus motus magnitudo et mobile equaliter se habent ad finitū et infinitū.

Queritur Utrum eodem modo ista quatuor habeant se ad finitum et infinitum scilicet spacium tempus mobile et motus. Dicendum ꝙ sic. Et ratio est quia finitum et infinitum sunt passiones quantitatis. ex hoc sic arguitur ubicūqꝫ sunt eadem principia ibi sunt eedem passiones quia passiones oriuntur ex principiis. sed rō quātitatis in quā fundatur infinitas est una in istis. quia derivatur quātitas a magnitudine ad motum et ad tempus. ergo habebunt easdem passiones scilicet finitū et infinitū.

Arguitur Potest quandoqꝫ mobile esse finitum et tamē motus et tempus sunt infinita. ut patet de motu celi. Dicendū ꝙ sententia arestotilis intelligēda est de mobili quod movetur motu recto et nō de mobili quod movetur motu circulari. Cuius ratō est quia quod movetur motu recto hoc habet semp novas partes spacii circa quas movetur quas prius non habuit et nō reiteratur eadem pars sicut in motu circulari. et ergo in motu recto sic est ꝙ si motus sit infinitus etiam spacium erit infinitum. In motu autem circulari non accipiuntur semper nove partes que nunꝙ erant prius accepte. ergo potest talis motus esse infinitus mobili exn̄te finito.

Arguitur. Aliquod mobile potest moveri per potentiam divinam per spacium sm partes eiusdem proportōnis. et ille partes sunt infinite ergo movebitur mobile finitum per spacium infinitum. Dicendum ꝙ hoc est impossibile ꝙ moveatur aliquod mobile per partes eiusdem proportōnis in continuo que sunt in potentia. sed oportet ꝙ pars super quam mobile movetur sit i actu. quia actu tangitur per mobile. Si ergo moveretur aliqđ mobile sm partes eiusdem proportōnis tunc ille partes essent in actu quia per eas fit motus. et non sunt in actu quia sunt partes eiusdem proportionis. et sic aliquod idem esset simul in actu et nō in actu qđ implicat.

Arguitur Quies infinita non requirit subiectum infinitum. ergo nec motus infinitus requirit mobile et spacium infinitū. Dicendū ꝙ nō ē simile quia terra in infinitum quiescit. et tamen ipsa non est

infinita. quia quod quiescit per totū manet in eodem loco. sed quod mouetur mutat continue locum et ex illa mutatōne surgit diuisio in partes tam mobilis q̄ temporis q̄ spacij. Cum ergo partes hinc inde debent proportōnari sic scilicet si vnū est infinitum etiam alterum erit infinitū ergo si partes mobilis sunt infinite oportet motum esse infinitum.

Quoniā autē omne

Postq̄ aristotiles determinauit de diuisiōe motus. et quomodo se equaliter habent ad finitum et infinitum motus tempus et mobile. Hic consequenter determinat de his que spectant ad quietem. et circa hoc primo determinat de stare. scdo de quiete. Stare autem vt hic accipitur est tendere ad quietem. primo ergo probat q̄ omne qd stat mouetur et hoc tali ratōne. Illud quod stat aptum natum est moueri sed non quiescit ergo mouetur. Maior patet quia si priuatio et habitus comparantur ad idem subiectum tūc necesse est vnū illorum inesse subiecto oī ergo quod aptum natum est moueri vel mouetur vł quiescit. Minor patet quia stare est ad quietem tendere et sic nōdum quiescit. Scdo probat q̄ omne qd stat in tempore stat et hoc duabus ratōnibus. Prima est oē quod mouetur mouetur in tempoē. sed omne quod stat mouetur ergo omne qd stat in tempore stat. Secūda ratō est. in quo inueniuntur velocius et tardius hoc potest mensurari tempore quia velocius et tardius mensurātur tempoē. sed omne quod stat stat velocius et tardius ergo omne quod stat in tempore stat.

In quo aūt tempore.

Hic aristotiles vult ostendere q̄ non est dare p̄mū nec vltimū in statione nec in quiete. Et primo ostendit qualiter dicatur aliquid stare in toto tempore. et dicit q̄ hoc dicitur stare in toto tempoē quod stat pro qualibet parte illius temporis quia si non staret ꝑm quālibet partem tūc staret solum ꝑm vnam partem. et quia stare est etiam moueri. ideo ponitur hic eadem probatio q̄ prius data fuit de motu vbi probatum fuit q̄ si aliquid mouetur primo in aliquo tempore tunc mouetur in qualibet parte illiꝰ tpis

Sicut autem quod.

Hic ponit principale quod intendit scilicet q̄ nō est dare primam partem in statōe. quicquid em̄ stat i aliquo tempore prius stetit pro medietate illius temporis et hoc sic ostenditur. quia quod stat in aliquo tempore stat pro qualibet parte illius temporis. tum ergo statō non potest eē in indiuisibili. sic statō solum datur in tempore. sed dato tempore continuo datur prius tempus. ergo non est dare primū in statōe. Deinde ostendit q̄ non est accipere primū in quiete et primo resumit duas ratōnes prius positas quibus probatum fuit q̄ non est quies in indiuisibili temporis quarum prima fuit. motus non est in indiuisibili temporis ergo nec quies quia in eodem contingit semper aliquid quiescere et moueri. secūda ratō hoc dicitur quiescere quod habet se eodem modo nūc et prius. sed in indiuisibili non ē nūc et prius ergo oportet quietem esse in diuisibili in quo habz nūc et prius. Ex quo sic arguitur q̄es non est in indiuisibili temporis sed in tempore. dato ergo illo tempore in quo est quies dabitur adhuc medietas illius temporis. et sic fuit prius quies. et ideo totum fundamentum istius materie stat in hoc q̄ in indiuisibili non est quies.

Quoniam autem oē.

Hic ponit quandam consideratōnem per quam distinguitur illud quod mouetur ab eo quod q̄escit. et hoc ideo quia in secūda ratōe dictum est prius q̄ quiescere est se habere eodem modo nūc et prius. Intendit ergo q̄ quando aliquid mouetur per se dum mouetur semper se habet per totū tempus in alia et alia dispositōne. et sic nō est per aliquod tempus in eadem dispositōne. sed hᵒ dicitur quiescere per se quod se habet per totum tempus in eadem dispositōne. et sic non est p aliquod tempus in alia.

Queritur

Vtrum in quiete sit dabile primū et vltimum.

Dicendum q̄ non. et ratō est quia quies fit semper in tempore sicut dictum est et non in instanti dato ergo tali tempore dabitur prior ps in eodem tempore. Et eadem ratō quo ad hoc ē de stare. q̄uis em̄ stare et quiescere apud nos videantur esse multū ꝓpinq̄ in significato non tn̄ apud grecos a q̄bus sunt isti t̄mini nob traslati nā stare est ad q̄etem tēdere. & iō stare ē moueri

Sed quieſcere non eſt moueri.

Acquiritur

In termino indiuiſibili motus eſt quies. ergo eſt dabile primū in quiete. Dicendum ꝙ in indiuiſibili termino motus non eſt motus nec quies q̃a motus et quies ſolum habent fieri in tempore. hoc autem vltimū eſt indiuiſibile temporis. ergo in eo non poteſt eſſe quies nec motus. Eſt autem quies ſtatim poſt hoc indiuiſibile aſſignatum in tempore ſicut motus fuit ante hoc indiuiſibile ꝑ totum tempus. et ideo datur inceptō quietis per vltimū non eſt ſicut inceptio motus. debet ergo ſic exponi quies incipit eſſe id eſt quies iam non eſt ſed ſtatim poſt hoc erit. Ex quo patet ꝙ idem eſt indiuiſibile quod eſt primū nō eſſe motus. et quod eſt vltimū non eſſe q̃etis.

Zeno autē deratō.

Iſte ē tercius tractatꝰ ſexti libri in q̊ excludit errores circa motum. et ſunt tres errores quos excludit. primus fuit zenonis qui dixit nihil moueri. ſecūdus fuit democriti qui dixit indiuiſibilia moueri. tercius fuit eracliti q̃ dixit omnia moueri. Quantum ad primū ponit quatuor ratōnes quibus voluit zenon deſtruere motum localem. Deinde ponit vnam ratōnem ad excludendū motum inter contradictoria. tercio ponit vnam ratōnem ad deſtruendum motum circularem. et ſic in ſumma ſunt ſex ratōnes ad deſtruendum motum in genere. et proponit vnam ratōnem que pertinet ad illud quod ſtatim de motu et quiete dictum eſt. Et ſtat ratō in hoc nihil mouetur quando eſt in loco ſibi equali ſed omne quod fertur localiter eſt in loco ſibi equali in quodlibet nunc. ergo nihil mouetur. Iſtam rationem ſoluit areſtotiles per ea que dicta ſunt ꝑius ſcilicet quando aliquid mouetur in aliquo tempore tūc etiam mouetur pro qualibet parte illius tēporis q̃uis non moueatur pro aliquo nūc illius temporis. et ſic ſi aliquod mobile ꝓ aliquo nūc eſt in loco ſibi equali non tamen in qualibꝫ parte temporis eſt in loco ſibi equali. quia in tē pore ſemper recipit aliū et alium ſitum. Vel poteſt aliter ſic dici ꝙ dupliciter aliquid eſt in loco ſibi equali. Vno modo abſqꝫ tendentia ad aliū locum id eſt ꝙ non tendat vlterius ad alium locum. et ſic eſt verum ꝙ quicquid eſt in loco ſibi equali quieſcit. Alio modo aliquid eſt in loco ſibi equali tēdēs ad aliū locū ⁊ ſic illud q̄ᵒ mouet ē in loco ſibi eq̄li q₂ tendit ſꝑ ad alium locū quē acquirit per motum localem q̄ꝛ locus eſt ꝓprie terminus motus licet alia loca ſint deferentia ad vltimū locum et non terminantia motum.

Quatuor autē ſunt.

Hic ponit ordinatim quatuor ratōnes zenonis quibus videbatur deſtruere motum localem. Prima ſtat in hoc. Infinitum non poteſt pertranſiri. ſed quelibet pars ſpacij ſupra quam eſt motꝰ eſt infinita. ergo non poteſt pertranſiri. cum infinitum habeat infinitas ꝑtes q̃a diuiſibile eſt infinitum.

Secunda autem vo.

Hic ponitur ſecūda ratō quam vocauit achillem quaſi inuincibilem aut inſolubilem. quia ſicut achilles ſm hyſtoriam troianam fuit inuincibilis viribus ſic iſta ratō eſt inuincibilis ſm eum quo ad ſolutōnem ⁊ ſtat in hoc. Si aliquid moueretur ſequeretur ꝙ mobile velociſſimū nunq̃ poſſet attingere mobile tardiſſimū ſi mobile tardiſſimū incepit moueri ante mobile velociſſimū quod eſt falſiſſimū et contra ſenſum. Probatur tamen quia ſi tardiſſimū ponatur preceſſiſſe velociſſimū in aliqua parte ſpacij. et hoc ſpaciū eſt infinitum quod eſt inter tardiſſimū mobile ⁊ velociſſimū ſicut in priori ratōne dictum eſt. nunq̃ ergo poterit velociſſimū mobile venire ad illum locum vbi nūc eſt tardiſſimū. Solutō ergo iſtarum duarum ratōnū ſtat in hoc ꝙ ſpaciū ſupra quod fit motus accipitur dupliciter. Vno modo ſm partes potentiales que ſunt partes eiuſdem ꝓportōnis. et ſic ſpacium habet infinitas partes ſed ſic mobile non vtitur ſpacio in motu. Alio modo accipitur ſpacium ſm partes actuales. et ſic ſpaciū habet partes finitas. et ſic mobile vtitur ſpacio quia deſcribit ꝑtes actuales q̃titatiuas in motu.

Tercia que nunc et di.

Tercia ratō zenonis eſt ſemel ſuperius dicta ſcilicet in ꝓncipio tercij tractatus. in qua quidem ſupponit ꝙ tempus componitur ex nūc ideo ex ſuperius dictis circa eandem ratōnem ſoluitur. Deinde ponitur quarta rō que ſtat in hoc. Si eſt motus localis tūc ſequitur ꝙ idem erit tempꝰ

duplū et dimidium. probatur quia ponantur mobilia moueri eque velociter sic ꝙ vnū moueatur supra spacium quiescens et aliud mobile moueatur supra spacium simul motum cum mobili/tūc illud mobile quod ponitur supra spacium simul motum in eodem tempore pertransit duplex spacium pro quo tempore aliud mobile positum supra spacium quiescens mouetur supra dimidium spacium. sed ad describendum duplex spaciū requiritur duplex tempus. ergo idem tempus est duplum et dimidium. est duplum quia in illo tēpore pertransitur duplex spacium ab illo mobili quod mouebatur supra spacium motum. et est dimidiū quia describitur dimidiū spaciū per aliud mobile quod mouetur supra quiescēs spaciū. Ponit autem solutōnem illius ratōnis. Et dicit ꝙ ista ratō presupponit falsum quia non semper requiritur tempus duplex si describat duplex spacium. sed hoc oportet si cetera sint paria id ē eodem modo se habeant mobilia ad spacium sic ꝙ spaciū vndiqꝫ quiescat vel vndiqꝫ moueatur. sed hoc non est hic. quia vnū spacium quiescit et aliud mouetur. et ideo vtiqꝫ verum est si duo mobilia eque velocia ponūtur moueri super spacium quiescens tūc ad describendum duplex spaciū requiritur duplex tempus.

Neqꝫ igitꝫ scd'm muta

Ponit aliam rōnem per quam excludebat motuꝫ inter ꝯtradictoria et stat in hoc. Illud quod mutatur non est in aliquo termino. quia quando ē in termino a quo nō mutatur sed mutabitur. et quando est in termino ad quem non mutatur sꝫ mutatum est. ergo solum mutatio est in medio inter terminū a quo et ad quem. sed inter ꝯtradictoria non est mediū ergo inter ꝯtradictoria non est mutatō. Respondit aresto. in textu ponendo solutōnem ad hominem. quamuis nō est medium inter contradictoria quo ad totum tamen bñ quo ad partes. ꝯtingit enī ꝙ inter album et non album est mediū quo ad partem. et hoc contingit quādo vna pars subiecti sit nigra et alia alba tūc hoc subiectum non proprie est album nec nigrum. Solutō vera est ista ꝙ ista propositio assumpta in maiore scilicet ꝙ motus est in medio duorum terminorum est vera in motibus proprie dictis scilicet successiuis. quia ibi est tempus medium sed in mutatōnibus proprie dictis nō est verum quia mutatōnes fiūt in instanti.

Itē in circulo et in spe

Ponit ratōnem zenonis per quam nitebatur destruere motum circularem/et est ista. Si aliqd mouetur circulariter sequitur ꝙ idem mouetur et quiescit quod est impossibile. Sequela patet quia hoc quiescit quod non mutat locum. sed qd mouetur circulariter non mutat locum. quia manet in eodem loco. non potest ergo dici ꝙ aliqd moueatur sperice vel circulariter. Hanc ratōem soluit arestotiles dupliciter. primo quamuis corpus spericum manet in eodem loco sm totum. et quātum ad hoc verum est ꝙ sm totum non mouetur/mutat tamen locum sm partes. et ergo sm partes mouetur. Secdo sic soluit quia quodāmodo totum procedit de loco in locum inquantum scilicet mutatur corpus spericum sm diuersas circulatōnes quarum vna succedit alteri sic quodammodo mouetur de vna circulatōne in aliam. et sic adhuc quodāmodo mouetꝫ sm totū.

Consequēs autē dicimus

Hic ponit secūdam opinionem erroneam de motu que fuit democriti qui dixit indiuisibilia moueri. posuit eniꝫ democritus multa corpora athomalia id est indiuisibilia que dicebantur corpora sm eum. quia sunt principia corporum. et quia illa corpora vniuntur adinuicem per congregationem et diuidūtur per segregatōnem ideo necesse est ꝙ moueantur localiter. dixit enim ꝙ homo esset compositus ex athomis differētibus in positōne figura et ordine. Est ergo intentō aresstotilis ꝙ indiuisibile sm quātitatem sicut ē pūctus non potest moueri per se licet per accidens dicebatur notanter indiuisibile sm quātitatem quia indiuisibile ratōe est per se mobile sicut homo et azinus. addebatur vlterius licet per accidēs quia indiuisibile etiam sm quātitatem potest per accidens moueri ad motuꝫ illius in quo est sicut punctum mouetur per accidens ad motum linee ¶ aliquid tamen dupliciter mouetur per accidens. Vno modo sic ꝙ ipsum natum est per se moueri sicut pars integralis in toto mouetur cum toto et tamen est apta nata moueri per se. quia potest diuidi a toto. et sic mouebitur per se. Alio modo mouetur aliquid per accidens. quia nō potest per se moueri nec aptum natum est per se moueri sicut accidens vt albedo. et sic etiā est de pūcto. et hoc probat aresto. infra tribus ratōnibus.

Sextus·

Mutetur igitur ex a·

Hic p̄bat tribus rōnibus hoc quod prius dictum est·s. q̄ indiuisibile ꝺm q̄titatem nō potest p se moueri. Prima rō stat in hoc quia vel indiuisibile esset p toto tempe in termino a quo·et sic adhuc nō mouetur·vel esset in toto tempe in termino ad quem·et sic iterū motum est et non mouet vel est ꝑtim in termino a quo et ꝑtim in termīo ad quē·et sic indiuisibile erit diuisibile·si ergo moueretur indiuisibile moueretur in tpe indiuisibili et sic tempus componeretur ex nūc·Scd̄a rō est omne mobile prius ꝑtransit magnitudinē minorem se vel equalē sibi q̄ magnitudinē maiorē se sed indiuisibile non potest ꝑtransire magnitudinem minorem se·quia tūc esset diuisibile·et sic esset dare minus indiuisibili·nec equalem quia tūc magnitudo sup quam est motus componeretur ex indiuisibilibus· Tercia ratō est omne mobile si est minus tūc in minori tempore prius ꝑtransit aliquod signū spacij quod maius mobile non ꝑtransit si ergo indiuisibile in aliquo tempore ꝑtranseat aliquod signū spacij tūc in minore minus mobile ꝑtransibit idem signū·et per cōseq̄ns erit aliquid minus indiuisibili· ¶ Ex isto textu sumitur quare non cōuenienter ponitur corpus mobile subiectum libri phisicoꝝ sicut ens mobile quia mobilitas non notorie presupponitur de corpore·quia democritus dixit indiuisibilia q̄ nō sunt corpa moueri ꝺ tamen ista indiuisibilia dixit esse entia·et ideo ꝺm omnes phōs mobile notorie presupponitur de ente sicut in principio primi dictum est·

Mutatio autem nō·

Hic ponit terciam opinionem erroneā circa motum ipsius eracliti qui posuit omnia semper moueri sic q̄ nihil maneret in aliquo tempore sub aliquo termino motus·primo ergo ostendit q̄ mutatio non est infinita loquendo de mutatōnibus preter motum localem·et hoc sic probat omnes mutatōnes preter motum localem sunt inter certos terminos·vel contradictorie oppositos sicut generatō et corruptio vel contrarie oppositos sicut augmentatio et diminutō vel alteratio· tūc arguit sic nulla mutatō habens terminos est infinita·quia terminus repugnat infinito·sed omnis mutatō sicut dictum est habet terminos·ergo nulla mutatio est infinita·¶ Et quia ista ratō soluti videtur cōcernere alios motus a motu locali·non enī videtur q̄ omnis motus localis est inter duo cōtraria·sed solum motus localis qui est inter corpora naturalia vniuersi sicut motus grauium et leuium·alij autem motus nō sunt inter determinatos terminos·sed determinantur ab aliquo agente ꝺm voluntatem aut ꝺm appetitum sensitiuū·sicut patet in hominibus et alijs animalibus·ergo arestotiles singulariter p̄bat q̄ nulla loci mutatō sit infinita·¶ Et hoc tali ratione·quod est impossibile factum esse est impossibile fieri·sed impossibile est factum esse q̄ motus localis sit infinitus ergo impossibile est motum fieri infinitum·maior patet quia fieri sit propter factum esse·et ideo hoc fieri est frustra ad quod non sequitur factum esse·sed in rebus nihil sit frustra·minor patet quia infinitum nō potest pertransiri·

Sed si sic contingit·

Hic remouet vnam cauillatiōem quia posset q̄s dicere q̄ motus celi est infinitus·ergo motus localis potest esse infinitus·Sed dicendum q̄ motus celi est bene infinitus ꝺm duratōnem temporalem·sed non est infinitus ꝺm speciem et terminū specificum sic scilicet q̄ nullū habeat determinatum terminū a quo specificetur·sic enī dixit eraditus q̄ nunq̄ mobile posset manere aliquo tempore sub vno termino essentiali motus propter continuā mutatōnē·et ideo motus non haberet determinatum terminū·hoc autem reprobatum est per predicta·

¶ Explicit Sextus phisicoꝝ·

Omne quod mouetur·

Querit que sit rõ ordinis istius libri ad sextū

¶ Dõm q̄ ista q̄ post q̄ arestotiles determiauit de motu s̄m se et de ptibus motus in q̄nto et in sexto: nūc determinat de motu p̄ cōpatōem ad motorem extrinsecū·et q̄ ptes motus siue subiectiue siue q̄titatiue hūt se eēntialius ad motū q̄ motor extrinsecus·ideo prius determinatū est de motibus s̄m ptes q̄ de cōpatōe ad motorē·Determinat igitur in hoc septimo de motu p̄ cōpatōez ad motorē in cōi·In octauo āt spēaliter ōndit quis sit prim⁹ motor et qualis· Habet igit iste liber duos tractat⁹ in p̄mo determinat q̄ nō est pcessus in infinitū in mouētib⁹ et motis·In scđo agit de cōpatione motuū·Intendit g° p̄ p̄mo tractatu talem rōem·Omne qđ mouet ab alio mouet·sed nō est pcedere in infinitū in mouētib⁹ et in motis·ergo deueniendū est ad aliqđ primū mouens ¶ Probat p̄mo maiorē deinde minorē·Maiorem p̄bat inductiue et rōe·Inductiue sic·Omne qđ mouet vel mouet violēte vel naturalit̄·Si mouet violente tūc manifeste ab alio mouet vt₃ ex diffinitōe violenti·q̄ violentū est qđ est ab extrinseco passo nō cōferente vim·tcio ethicorū·Mot⁹ naturalis ē duplex q̄ aliqua mouentur a seipsis sicut aialia·alia mouent ab aliis sicut grauia et leuia·In his ergo q̄ mouent ab aliis manifestū ē·In aialibus āt dōm ē q̄ q̄uis animal non moueat ab aliquo separato ab ipso mouet tñ ab aliq̄ cōiuncto sibi quod ē ps eius·

Amplius qđ a seipso

Hic ponit rōem p̄bantē maiorē et stat in hoc·nihil qđ q̄escit a motu suo ad quietē alterius mouet p̄ se p̄mo·sed oē qđ mouet q̄escit a motu suo ad quietē alterius·s·sue ptis·ergo nihil mouet a se primo·Maior p₃ q̄ qđ cōuenit alicui p̄ se primo hoc nō remouet ab eo p̄ hoc qđ remouet a q̄libet alio·et iō hoc qđ remouet ab aliquo ex hoc q̄ remouet ab alio non cōuenit sibi p̄ se p̄mo·exempli grā·Si rōnale remoueat ab hoīe q̄ remouetur a pede hoīs·tūc nō cōueniret hoi p̄ se p̄mo·Si g° motus remouet ab aliquo q̄ remouet a ptibus mobilis·g° cōuenit ptibus p̄mo·et hoc intēdit·Minor p̄bat q̄ p̄ quietē ptis totū nō mouet p̄ se primo cū mot⁹ totius depēdeat ex motu ptiū·

Querit

Utrū omne qđ mouetur ab alio mouet· ¶ Dōm q̄ sic·videt tñ q̄ nō q̄ aialia mouent a seipsis g° nō ab alio· Dōm q̄ aliq̄d moueri a seipso p̄t dupl'r intelligi·Uno mō p̄mo·i·grā totius sic·s·q̄ totum moueat totū·et sic nō p̄t dici q̄ idē moueat seipsu₃ q̄ tūc idē s̄m idē eēt in actu et in poña·q̄ qđ mouet s̄m q̄ hmōi ē in actu et qđ mouet s̄m q̄ huiusmodi ē in poña·Alio⁹ p̄t intelligi q̄ aliquid mouet a seipso scđo·i·grā ptis sic·s·q̄ vna res hēat duas ptes q̄₃ vna ē mouēs et alia mota et sic aialia dicūt moue seipsa q̄ grā forme mouent et grā matie mouent·et aresto·intendit q̄ nō deuenit ad aliqđ mouens seipm totū siue q̄ nō sit aliq̄d mouēs corporeū cui p̄ se p̄mo cōueniat motus·s₃ mouēti corporeo cōuenit mot⁹ grā ptis·et sic nō cōuenit toti p̄ se p̄mo qđ hic intēdit· Et si dicat aresto·dīt q̄nto h⁹ q̄ aliq̄d transmutat p̄ se p̄mo·Dōm q̄ sicut ibi dictū est aliqđ bene trāsmutat p̄ se p̄mo·s₃ nō a se p̄mo·q̄ aliqđ totū ē cui cōuenit mot⁹ formalit̄ qđ ē moueri p̄ se primo·s₃ nō ē aliqđ totū cui cōuenit mot⁹ a se primo effectiue qđ significat p̄ prepositōem a·

Arguitur·

Spiritualia mouent et non ab aliis g° a seipsis· Añs p̄bat quia spūalia intelligūt et intelligē ē moueri ¶ Dōm q̄ intelligē siue intelligi nō sūt motus nisi silitudinarie dicti·mot⁹ āt realis et phisicus ē solū in corpibus·q̄ corpa p̄pe trāsmutant de loco in locū·Et si dicat etiā sube sepate trāsmutant de loco in locū·Dōm q̄ sube sepate nō sunt in loco p̄ circūscriptōez s₃ solū p̄ applicatōem virtutis·et iō nō describūt cōtinuū spacium q̄n mouent de loco in locū sicut corpa·et sic non habent motum phisicum qui fit s̄m continuitatē

t 1

spacij saltē loquendo de motu locali. 2ᵃ

Arguitur Graue extēs sursum mouet se deorsum et aq̄ calida mouet se ad frigiditatē g° aliqd mouet a seipso. Dōm q̄ oēq̄ mot⁹ fit ab extrīseco.s.a remouēte phibēs.q2 q̄uę manet sursū p hoc qd detinet sursū si g° hoc detinēs remoueat tūc remouet phibēs ab aliq̄ descēsū lapidis deorsū. Dilr dōm ē de aq̄ calida.q2 illa iterū tēdit ad frigiditatē p hoc qd remouetur ab igne q2 ignis phibet frigefactionē aque q̄n āt ignis remouet tūc remouet phibens frigiditatem.

3ᵃ

Arguitur Ratio text⁹ nō valet q2 illud qd mouet grā ptis etiam mouet p se. Dōm q̄ p se accipit duplicit̄. Uno mō vt distinguit̄ ɔtra p accñs.et sic etiam hoc cōuenit alicui p se qd ɔuenit sibi grā partis q2 p se scdo. Alio mō accipit p se fm eius pncipalem significatōem.et tūc hoc dr̄ cōuenire alicui p se qd ɔuenit sibi p se pmo.et aresto.accipit hic p se fm principalem eius significatōem.

Arguitur. Ista rō pcedit ex suppositōne impossibili.q2 impossibile ē q̄ si aliqd mouet p se pmo.q̄ ps ei⁹ quiescat. Dōm q̄ demōstratio aresto.ē cōdicōnalis.et g° talis demōstratio pt̄ eē vera etiā si añs sit impossibile.sicut ista ē vera cōdicionalis et necessaria. Si azin⁹ volat azinus h₃ pennas. et sic rō attendit hic in textu.s. ps mouentis seipm q̄escat tūc totū nō mouet a se primo.et sic ptz q̄ aresto.hic intēdit dicē q̄ motus totius dependet a motu ptiū.q2 ad quietē ptis seqtur quies totius in vera cōditionali. Ex isto vlti⁹ seq̄ut q̄ ista demōstratio nō est a posteriori sed a priori q2 aliqd moué seipm ē esse cām sui motus sed aliquid ē cā sui motus ex ptibus. 4ᵃ

Arguitur Argumentū a ptibus ad totū est argumentū a posteriori.q2 talis pcessus ē p demōstratōem quia. Dōm q̄ ptes et totū pñt dupl̄r ɔpari. Uno fm ɔstitutōem totius.et sic ptes sunt cā totius et sic arguit a ptibus ad totū fm demōstratōez pp̄ter qd.q2 ptes sunt cā ɔstitutionis toti⁹. Alio mō cōparantur ptes et totū fm ɔseruatōem.et sic totū est cā ptiū.q2 totū h₃ rōnem forme et ps habet rōem materie.sed forma in conseruatōne est causa materie.

Si eni non sed in in·

Hic pbat minorem.s.q̄ nō est pcessus in infinitū in mouentib⁹ et motis.et ad hoc duo supponit. Primū est q̄ mouēs et motū sunt simul et simt mouentē. Scdm ē q̄ motus infinitorū mobilium fm numerū est finitus sic.s.q̄ quodlibet mobiliū moueatur tempoē finito. Exempli grā. Si infiniti homines mouerent simul tūc motus cuiuslibet hominis esset finitus.et hoc ideo q2 motus ē int̄ determinatos terminos. Ex istis sic arguit. Si esset pcessus in infinitū in mouentibus et motis tūc tp̄e finito fieret motus infinitus qd est impossibile.q2 motus et tp̄s debent pportionati in finitate et infinitate sicut dictū est sexto huius. Sequela p₃ quia si est pcessus in infinitū in mouentib⁹ et motis tūc sunt infinita mobilia.et tñ fm scdam suppositōez qdlibet illorū mobiliū mouetur tp̄e finito.et sic motus infinitorū mobiliū fieret tp̄e finito q2 eodem tp̄e mouerent omnia ista mobilia sicut dicit prima suppositio. Sz posset qs dicere q̄ illa rō nō infert aliqd incōueniens q2 nō est incōueniens q̄ fiat motus infinitorū mobiliū fm multitudinē tp̄e finito.sed esset incōueniēs q̄ vnū mobile infinitū moueret tp̄e finito. Rñdit aresto.q̄ ista rō ɔcludit aliqd pfectū impossibile supposito aliquo possibili illo.s.q̄ omnia ista corpa infinita fm numerū admuicē continuent.tunc eñ erit vnū corpus infinitū.q2 habet infinitas ptes et mouebit sicut omnia corpora pus mouebant.et sic erit verū q̄ mot⁹ om̄ corpis infiniti fieret tp̄e finito qd ē impossibile.

Arguitur Non est verū q̄ omne mouens mouetur sicut dicit pma suppositio.q2 anima nobilis ē mouens et tñ nō mouet. Dōm q̄ duplex est mouēs. aliqd est incorporeū et tale mouēs mouendo nō mouetur. Aliud est mouens corporeū.et de illo loquit hic aresto.s.cū dicit q̄ est deuenire ad primū mouēs.et sic ista suppositio ē vera q̄ oē mouēs mouet.q2 mouēs corporeū mouet alterū et ipm mouetur.sicut celum mouet ista inferiora et mouet ab anima nobili. 2ᵃ

Arguitur Aresto.reꝓbat q̄nto hui⁹ q̄ oīa corpa pñt ɔtinuari.q2 repugnat q̄ corpa distincta spē pñt ɔtinuari. Dōm q̄ corpa distincta spē pñt dupl̄r capi. Uno mō fm rōem generis.s.fm rōem corporeitatis.et sic non repugnat omnia corpora adinuicem continuari. Alio modo accipiūtur corpora diuersarum spērum fm speciales et specificas

ratões et sic est verū q repugnat talia corpora adinuicem cõtinuari/quia que sunt diuersarū specierū nõ possunt esse vnū numero simpliciter. Et simile est quia esse alatū non repugnat animali ſm ratõem generis.quia ibi inuenitur alatum.repugnat tamē animali ſm q inuenitur in homine. Et si q̃ratur quare arest.sic loquitur ponendo cõditiones corpor̄ ſm genus. Dõm q hoc maxime cõgruit in isto libro.quia hic determinat de ente mobili in cõi et in posterioribus libris descēdit ad corpa pticularia mobilia. Circa quod sciendū q in hoc libro phisicor̄ ponūtur sex pūcta que cõueniūt corpibus phisicis acceptis ſm rõem generis et nõ ſm rõnem specificam Primū ponitur i primo libro cū dicit̄ infiniti ratõ q̃titati cõuenit. Scdm ponitur in tercio cū dicitur q cõtinuū est diuisibile in infinitū.et q infinitū est passio rei naturalis. Terciū ponit̄ in quarto.capitulo de vacuo vbi dicitur q corpora pñt in determinate subtiliari. Quartū ponitur i sexto vbi dicit̄ q omne qd mouet̄ contingit velocius et tardius moueri. Quintū ponit̄ in septimo in hoc loco vbi dicit̄ q corpa infinita diuersarū specierum pñt adinuicem cõtinuari. Sextū ponitur in eodem libro in regulis de compatõe motuū que plerūq intelliguntur loquendo de corpibus naturalibus ſm cõem rõem generis.

Queritur Utrū in mouentibus et motis est pcedere in infinitū

Dõm q mouentia et mota sunt duplicia q̃dam que habent adinuicē eēntialem subordinatõem.et in illis nõ est pcessus in infinitum. nec ſm actum nec ſm potentiā. Alia sūt mouentia et mota que habent adinuicem accñtalem subordinatõem.et in illis est pcessus in infinitū ſm potentiā et nõ ſm actū. Circa quod sciendū q illa dicunt̄ eēntialiter subordinari qñ primū ē causa omniū sequentiū.et ergo illa mobilia dicūtur eēntialiter subordinata vbi scdm mobile ñ potest moueri nisi a priori mobili.et sic ista inferiora eēntialiter subordinant̄ celo.et q i illis nõ est pcessus in infinitum patet per phm scdo metaphisice/q2 si sic tūc nõ esset aliquis motus.q̃a qñ est pcessus in infinitū tūc nõ est primū ablato g° primo mouente cessat rtus mouēdi in scdariis mouentibus.q2 omnia scdaria mouentia hñt virtutem mouēdi a pmo. Illa aūt dicūtur accñtaliter subordinari quor̄ vnū mouet̄ ab alio absq causali dependentia quia.s.accidit mobili q moueatur ab illo mouēte.q̃a posset etiam motum fuisse ab alio mouēte.sicut patet in incēsionibus candelarū.quia q vna candela ē causa incensionis alterius est p accñs.quia sicut prima candela est causa incēsionis scde ita scda potuisset fuisse causa incēsionis prime. Dicit enī auicena q in his causis potest esse pcessus in infinitū ſm actum.et ponit exemplū q nõ est incõueniens dicere. q infiniti martelli pcessissent martellū mõ factum.qd tamen nõ est verū ſm actum sed ſm potentiam.quia datis quibuscūq martellis potest dari prior.

Arguitur. Omne bonū est sui diffusiuū.sed omne mobile est aliquid bonū.ergo omne mobile debet se diffundere et mouere aliud. Dõm q omne bonū est sui diffusiuū verū est ſm ordinem diuine sapientie.quia sapientia diuina imponit mensurā reb9 adextra pductis.et ideo posuit vltimū in mouendo passiue quod est materia pma que tñ dr mobilis quia sic est mobilis q vlterius non mouet sed recipit solum formam. vnde materia prima non est bonum in agendo sed in recipiendo.sed bonū in agendo est d'ffusiuū sui

Arguit Si est aliquod mouens primū vel hoc est incorporeū.et de illo tractatur in octauo hui9. vel est corporeū.ſ3 omne tale mouet̄.ergo male hic dicit̄ q est deuenire ad primū mouens. Dõm q arestõ. loquit̄ hic de primo mouente corporeo.et hoc pat3 ex prima suppositõne quā ponit in textu cū dicit q mouēs et motum sunt simul. Et qñ dicitur vlterius h9 corporeum mouet̄. Dõm q hoc corporeū mouet̄.ſ3 non ab aliquo corporeo sed ab incorporeo scilicet ab anima nobili.

Arguitur In numeris est pcessus in infinitum p augmentum ergo etiā in mouētibus et motis. Dicendum q in numeris et figuris nõ est subordinatõ eēntialis siue ordo cãlis.et ideo i eis potest eē pcessus in infinitum ſm potētiam.sicut etiā in mouentibus et motis eēntialiter subordinatis. Et si dicatur vnus numerus causatur ab alio.ergo est ordo causalis. Dicendū q in numeris non est ordo essentialis causalitatis q̃uis bene integralitatis.quia vnus numerus integrat̄ ex alio

Primū autē mouēs.

Postq̃ arestotiles ostenderat q nõ est pcessus

in infinitum in mouentibus et motis. sed est deueniendũ ad aliquod primũ mouens corporum

Hic pbat consequenter aliquid quod prius in secunda positione supposuerat. s. q mouẽs et motũ sunt simul. et pmo ponit intentõem suam dicẽs q omne mouens effectiuũ primũ est simul cum moto. dicitur notanter effectiuũ ppter mouẽs finale. quia hoc nõ oportet esse simul cum moto. ſʒ potest distare a moto sicut appetibile distat ab appetente et appetibile mouet finaliter appetentem sicut vinũ mouet lectatorem. Dicitur primũ ppter primũ mouens quod nõ est simul sicut in piectione lapidis. quia man⁹ piiciens nõ est simul cum lapide sed aer primus motus est simul cum lapide. Et quia posset aliquis arguere q impossibile est esse duo corpa simul naturalit̃ sicut patet ex quinto vbi dictum est q simul sunt que sũt in vno loco pprio qᵒ nõ cõtingit de corporibus. Rñdit ad istud. q simul nõ capitur hic sicut capiebatur in quinto huius. et ideo diffiniẽdo simul dicit. Illa sunt simul int̃ que nõ est medium et sic sunt simul mouẽs et motum. qꝛ inter ea nõ est mediũ cãle. licet aliqñ situale sicut in corporibus duris.

Quoniam aũt tres.

Hic pbat ppositum in omni spẽ motus. et primo enumerat spẽs motus. et dicit q tres sunt spẽs motus. s. motus ſm locum motus ſm qualitatẽ vt alteratõ et motus ſm qtitatem vt augmentatõ et diminutõ. Si ergo in istis motibus mouens et motũ sunt simul ergo mouẽs et motum sunt simul vſr in oĩbus motibus.

Arguitur

Generatõ et corruptõ sũt motꝰ et nõ numerant̃ ħ ergo insufficiẽter solũ dicit ħ de tribus motibus

Rñdẽm ẽ dupliciter. Primo q generatõ et corruptõ non sunt mot⁹ pprie dicti ſʒ mutatõẽs vt dictum est in quinto huius. Scdo dicẽdum ẽ q generatõ potest hic cõprehendi sub alteratõe. qa generatõ est semp termin⁹ alteratõnis. quia ergo ratõne alterans et alteratũ sunt simul etiã generans et generatũ sunt simul. quia nũq̃ accipitur t̃min⁹ generatõnis nisi p alteratõem.

Omne igitur quod.

Hic onñ ppositum in motu locali et ponit talem diuisionem omne quod mouetur vel mouet̃ a se ipso vel ab alio. si mouetur a seipso tũc est manifestuʒ ẽ q mouẽs est simul cũ moto. quia tunc mouens est forma et ps rei. sed inter formam et materiam nihil mediat. Si aũt aliquid moueatur ab alio hoc cõtingit quatuor modis. s. pulsione tractione vectõne et vͣtigine. Pulsio est quãdo mouens mouet aliquid a se. et diuiditur in impulsionem et expulsionẽ. Impulsio est quãdo pellens sequit̃ pulsuʒ vſqʒ ad finẽ motus. Expulsio est qñ pellens deserit ipm pulsum et nõ insequtur ipm. sicut qñ lapis piicitur a manu. Tractio est qñ aliquis mouet alterũ ad se vel ad aliud velocius tamẽ q̃ p se moueretur. et hoc ideo dicit̃ qa potest etiã cum motu naturali alicuius mobilis aduenire tractio sicut si lapis descẽdat deorsum et trahatur per filum. quia tũc velocius dũdit q̃ naturaliter dũderet. et loq̃tur hic phs de tractõe effectiua et nõ finali sicut patebit in questione. Vertigo autem est motus cõpositus expulsu et tractu quia quod vertitur ex vna parte pellitur et ex alia parte trahitur. sicut patet in ferramẽto p quod mouet̃ mola fabri. Vectõ aũt est motus fundatus in his trib⁹ motibus quia aliquãdo aliqd dicitur vehi pulsione sicut cereuisia in vase supra carrucam a braxatore. aliquãdo aliquid vehitur tractione sicut qui sedet supra carrucam et equ⁹ trahit eum cum biga. Aliqñ est vectõ que fit vertigine sicut musca sedens supra molam fabri vehit vͣtigine. Et q̃uis sint plures mot⁹ specifici tñ omnes possunt reduci ad istos mot⁹ sicut inspiratio reducitur ad tractionẽ. qꝛ inspiratõ est attractõ aeris ad pulmonẽ. Expiratõ et spuitio reducũtur ad pulsionem. Kat kesis ad pulsionem et tractionem. Et est Kat kesis motus factus p instrumẽtum textoris quod vocãt radiũ. Ille eñ motus vocatur Kat kesis et est nomen fictum a sono. quia talis radius per vnũ trahitur et p aliũ pellitur. Spathesis reducitur ad pulsionem. est eñ spathesis motus ensis vel gladij factus in dimicando. quia per talem motum pellit aliquis suũ aduersarium. Iste autem sunt species motus violẽti. quia in motibus naturalibus factis ab alijs est satis manifestũ

Manifestum ẽ igitur

Hic reducit istos quatuor modos motus ad duos scilicet ad pulsionem et tractõnem. et hoc fit quia vͣtigo componitur ex pulsu et tractu et vectio fundatur in alijs tribus motibus. quia hoc vehitur quod mouetur ad motum alterius. et h⁹

contingit vel tractiõe pulsione vel vertigine. Si ergo in pulsu et tractu mouens et motum sunt simul. ergo vniuersaliter sunt simul in omnibus alijs motibus.

Hoc autẽ manifestuz

Probat arestotiles duabus ratõibus ꝙ in pulsu et tractu mouens ꝛ motum sunt simul. prima est pulsus est motus quo pellens mouet pulsum a se. ergo ad minus in pulsione mouens et motum sunt simul in principio. quia nihil mouet alterum a se quod non fuit sibi cõiunctuz. Tractio est quando aliquid mouet alteruz ad se. ergo ad minus quod trahitur cõiungitur trahenti in fine. Secũda rõ sumitur ex nominibus quia ſm grecos pulsio est dyesis id est disgregatõ vel diuisio. sed tractio est synesis id est congregatõ vł vnio. Sed non potest aliquid congregaẽ vel disgregare nisi assit huic ad quod congregatur vel disgregatur.

Proiectio autẽ quan·

Excludit obiectõnem quãdam que accidit circa pulsionem. apparet enĩ ꝙ in pulsione pellens et pulsum non sunt simul. quia lapis proiectus a manu non est simul cum manu. Respondit arestotiles ꝙ in proiectõne est duplex mouens scilicet mouens primũ et remotum. Remotum est manus. et ꝓpinquũ est aer motus a manu. Dicẽdum est ergo ꝙ mouens ꝓpinquũ scilicet aer est simul cum moto scilicet lapide.

At vero neqꝫ alterati

Probat idem de alteratõe scilicet ꝙ alterans et alteratum sunt simul. et hoc primo probat inductiue secũdo ratõne. Inductiue sic quia in omnibus que alterantur vltimũ alterans id est proximũ et alteratum sunt simul. sicut patet de igne et aqua in calefactõne.

Quale eni alteratur·

Ponit ratõnem ad idẽ ꝙ in omni alteratione alterans et alteratum sunt simul. et stat ratio in hoc omnis alteratõ est similis alteratõni que est ſm sensum. sed in alteratõne ſm sensum alterans et alteratũ sunt simul. ergo sic est in omni alteratõe. maiorem probat tripliciter. Primo quia solũ ſm qualitates sensibiles de tercia specie est alteratõ sicut probatur infra in sequenti capitulo. Secũdo quia omnia corpora tam animata ꝙ inanimata ꝙ naturalia alterãtur ſm istas qualitates. Quis hoc fiat differenter. quia corpora naturalia inanimata alterantur soluz naturaliter per istas qualitates. et per consequẽs alterantur alteratõne corruptiua. Sed animata alterantur ꝑ istas qualitates etiam alteratõne perfectiua et animaliter. Exempli gratia lignũ alteratur per calorem alteratõne corruptiua. quia ꝑ calorem disponitur ad corruptionem sed homo alteratur per calorem etiaz perfectiue quia pficitur tactus per sua obiecta. Tercio sic probatur quia ſm illas qualitates corpora nata sũt agere siue alterari ſm quas corpora differũt. sed corpora naturalia per istas qualitates ab inuicẽ differũt. ergo etiam ꝑ illas nata sunt alterari. ergo alteratõ fit ſm qualitates sensibiles. Maior patet in primo de generatõe capitulo de actõne vbi dicitur ꝙ causa actõnis est cõuenientia in materia et dñia in forma.

Arguitur

Contra minorem corpa naturalia differũt ab inuicem per suas differentias. ergo non differũt per qualitates sensibiles. Dicendum ꝙ corpora naturalia possunt dupliciter capi. Uno modo ꝙ̃tum ad suas naturas essentiales. et sic est verum ꝙ non differũt accidentibus sed formis siue differẽtijs substantialibus. Alio modo accipiũtur corpora naturalia ſm ꝙ sunt actiua et passiua ad inuicem. et sic differũt per istas qualitates. quia sic ꝑ suas qualitates agũt in se inuicez. ignis enĩ agit in aquam ꝑ calorem. et similiter dicendum est de alijs qualitatibus. et sic accipiendo corpora naturalia ĩ eis est alteratõ mutua. et sic arestotiles hic cõuenienter dicit ꝙ corpora naturalia distinguũtur ꝑ istas qualitates.

Huic quidem igitur·

Hic probat minorem premisse ratõnis scilicet ꝙ in alteratõne ſm sensum alterans et alteratuz sunt simul. et hoc ꝑ locum a minori sic. Si illud quod min⁹ videtur inesse inest. et illud quod magis sed minus videtur ꝙ visibile est simul cuz visu et tamen visibile est simul cum visu. ergo sic ẽ in alijs sensibilibus et mlto magis. minor pꝫ qꝛ primo visibile immutat aerem sibi proximũ. et ille aer immutat proximũ aerem circa visum. et ille aer immutat visum. et sic visibile quod est in ꝓpinquo aere circa visum est simul cũ visu.

Arguitur Arestotiles dicit in de sensu et sensato ꝙ visus immutatꝫ in instāti. ergo nō primo immutatur mediū. et tūc mediū immutat sensuz. ¶ Dōm ꝙ duplex est prioritas. s. temporis q̄n. s. aliquid est ꝑus alio tempe. et sic visibile non immutat prius mediū ꝙ̄ organū. sed fit simul in instanti. Alia est prioritas nature qua aliquid est ꝑus altero etiam si fiat in eodem instanti tempis. et sic visibile prius immutat mediū ꝙ̄ organū. Cuius ratio est quia causa est ante effectum sed immutatio medij est causa imutatōis organi. ergo immutatō medij naturaliter precedit immutatōez organi. et hoc ē qđ dici cōsueuit ꝙ nō est inconueniēs ꝙ i vno īstāti tpis sint plura īstātia nakē.

Et quod augetur et.

Hic aresto. ꝓbat principale. s. ꝙ mouēs et motuz sunt simul in motu augmētatōis et diminutionis. et stat ratō in hoc quia augmentū fit ꝑ appositōnem alicuius ꝙ̄ti et decrementum ꝑ subtractōem alicuius ꝙ̄ti. sed in subtractōne et appositōe mouens et motū sunt simul. q̄a nihil subtrahitur ab alio nisi qđ fuerit sibi ꝯiunctū ⁊ qđ apponitur cōiungitur sibi. ergo in augmēto et decremento mouēs et motū sunt simul.

Querit Vtrū in omni motu mouens et motum sunt simul. ¶ Dōm ꝙ sic. cuius ratō est q₂ ſm arestotilē tercio hui⁹ motus est quidā effluxus a mouēte in mobile quia est actus mobilis a mouēte sed nihil ꝑt effluere ab alio nisi ꝑ cōtactū eorūdez. oportet ergo ꝙ mouens et motū sint simul ſm cōtactum. sed est duplex cōtactus. Quidam est ſm ꝙ̄titatez molis sicut corpa tangūt se que hn̄t ꝙ̄titatem. Alius ē ꝯtactus virtualis. et illo mō spūs tāgit corp⁹. et sic etiam aīa nobilis dicitꝫ tangere celum nō em̄ potest tangere celū ſm vltima quātitatis. quia non habet ꝙ̄titatem.

Arguitur Magnes mouet et trahit ferrū. et tn̄ nō est simul cū ferro. ¶ Dōm ꝙ in tractu ferri ad magnetem est duplex mouens. s. primū quod est magnes et tale nō est simul cū moto. aliud est mouēs proximū et est quedā virtus alteratiua que deriuatur a magnete in aerem vel aquā que sunt ꝯpe ferrum. et illa virtus alteratiua est simul cū ferro. Q₂ autē talis virt⁹ alteratiua ꝓcedit ex magnete potest tribus signis declarari. Primū q₂ si traheret magnes sine alteratōe ferrū tūc trahēt in quacūqꝫ distantia quod est falsum. Scdm̄ signū est quia si ferrum liniatur alleo tūc ferrū nō attrahitur a magnete quia talis virtus allei impedit virtutem alteratiuā magnetis. sed si magnes iterū purgetur cum pelle caꝑna tūc iterz trahit. Terciū signū est quia nisi magnes fricet sic ꝙ calefiat tūc nō trahit ferrū. signū ergo ē ꝙ ex tali calore acquirit virtutem alteratiuā.

Arguitur. Contristans mouet ꝯtristatum et tn̄ nō sunt simꝉ quia cōtristans multū distat a cōtristato. ¶ Dicendū ꝙ duplex est mouēs. s. mouēs finale sicut appetibile mouet appetitū. et nō oportet hoc mouens esse simꝉ cum moto. Aliud est mouēs effectiuū quod executiue mouet et hoc est simul cū moto. Et simꝉ soluēdū ē de tractu q̄ ē duplex. s. finalꝫ et effectiu⁹. vnde in tractu finali nō est mouens simul cum moto quo modo appetibile trahit appetitum sed in tractu effectiuo

Arguitꝫ Est quidam piscis qui dicitꝫ stupor qui facit tremē manū piscatoris in magna distantia. ergo non omne mouens et motū sunt simul. ¶ Dicēdum ꝙ in illo motu ꝓximū mouens et motū sunt simul. q₂ proximū mouens est quedā virtus alteratiua que influitur a tali pisce ad manū piscatoris. et q̄a homo nō ē capax illius influx⁹ sicut ꝑs hois. s. manus ideo tremet man⁹ solum. Similiē dōm est de incātatōne mulieris sortilege q₂ incantatrix q̄nqꝫ alterat aliquē ꝑ incantatōem. Et q̄uis illa nō est simul cū illo qui patitꝫ incātatōnem tn̄ virtus demonis ad cuius inuocatōem hoc opus ꝑficitur est simul cū illo qui patitꝫ incantatōem quia demō applicat actiua passiuis. sic ergo ꝑt ꝑ virtutē corpoꝝ naturaliū facere talem effectum Silr est dicendū de muliere mēstruosa inficiēte speculū q₂ oculi talis mulieris nō inficiūt speculū ꝓxime. sed aer alteratus ab oculo mulieris procedens circa speculū inficit ip̄m speculū.

Arguitur Supiora corpa mouēt inferiora. et tn̄ nō sunt simꝉ cū inferioribus. ¶ Dōm ꝙ licet supiora nō sunt simul cū inferioribus ſm ꝙ̄titatē molis. i. magnitudinis sunt tn̄ simul ſm ꝙ̄titatē virtutis. quia lumē astroꝝ et planetarū quo celum agit est cōiunctū istis inferioribus. Et ꝙ corpa celestia media nō alterant alteratōe corruptiua hoc nō cōtingit ex ꝑte celi sed ex ꝑte corpoꝝ que nō sūt te

teptibilia taliū impressionū. Si vlteri⁹ arguatur de experimento auicēne qui dixit quēdam prostratum eē de camelo ꝑ visum mulieris. Dōm ꝙ visio mulieris fuit cā ꝑ accn̄s casus viri et nō ꝑ se. et iō nō ē ꝓpe dōm ꝙ visio mulieris mouebat vir͡z sed forsā ymaginatō ꝓpa viri eū impediuit.

Arguit

Augens nō est simul cū aucto ergo mouens nō est simul cum moto. Ant̄s ꝓbatur q͛ totū corpus augmētat̄ et tn̄ alimentū solum additur vni pti. s. stomacho. ¶ Dōm ꝙ alimentū accipit̄ dupliciter. Uno mō in principio qn̄ cōiungit̄ animali. et sic nō vocat̄ ꝓprie alimentū quia sic nō alit et tūc verum est ꝙ alimentū nō ꝯiungit̄ cuilibet pti aliti quia cōiungit̄ solum stomacho. Alio mō sumit̄ alimentū ſm ꝙ est in fine decoctionis. et sic alimentū ē cōiunctū cuilibet pti aliti et hoc est ꝓprie alimentū Illa eīn materia que ē preparata ꝑ vltimā digestionē vnit̄ cuilibet pti corpis virtute aīe nutritiue

Quoniam autē que·

Postq̄ in pn̄ti capitulo ꝓbauit ꝙ mouēs ⁊ motū sunt simul in singulis motibus. Hic ꝓbat vnū qd̄ supposuit ꝓbando ꝙ alterans et alteratū sūt sīl h⁹. s. ꝙ ois alterato fit ſm q̄litates sensibiles. Pmo g° ponit intētōnez suā et dicit ꝙ ex seq̄nti bus ꝯsiderandū erit ꝙ illa que alterant̄ alterāt̄ ſm q̄litates sensibiles. et ꝑ ꝯn̄s seq̄t̄ ꝙ solū illis ꝯpetit alterari q̄ ꝑ se patiunt̄ ab hmōi q̄litatib⁹

Aliorum enim maxi·

Hic ꝓbat ꝓpositum et dicit ꝙ si in alijs qualitatibus ꝑterq̄ in qualitatibus sensibilibus tercie spēi sit alteratio hoc maxime erit int̄ qualitates prime spēi vel quarte. sed in istis non est alteratio. ergo solū ē in tercia spē qualitatis. maiorē ꝓbat quia oēs forme que acquirūtur ꝑ motum vł ꝑ alteratōnem de nouo adueniūt. q͛ adueniūt de nouo per motū. qualitates āt de pma ⁊ q̄rta spē adueniūt de nouo. sicut p͡z de scia q̄ ad pmā ⁊ de figura quo ad quartā. et sic poss͡z apparere ꝙ ad illas qualitates esset alteratō. et ideo hoc infra deꝓbat̄. Sed non ꝑt hoc apparē in qualitatibus scdē spēi. q͛ qualitates de scdā spē n̄ adueniūt de nouo. sed cū natura accipiūtur et cū natura remouent̄. sicut patet de risibili et similibus qualitatib⁹. minor ꝓbat̄ q͛ qualitates de pma spē sequūtur motū et de quarta acquirūtur ꝑ motum ꝯsequūtur. sicut sanitas ꝯsequit̄ motū ſm qualitates pmas quia si aliq̄s est infirmus ex frigida causa si moueatur ad calorē sequit̄ sanitas. Silr̄ etiam figure de quarta spē ꝯsequūtur alteratōnes vł motus locales.

Alteratio āt non est·

Hic ꝓbat quod prius dixerat. s. ꝙ in prima et q̄rta spēbus nō est alteratio. et probat de quarta spē duab⁹ ratōnibus. Prima stat in hoc q̄ncunq͡z aliqua forma est que acquirit̄ ꝑ alteratōem tunc sbiectū illius forme potest p̄dicari de tali forma in principali et in abstracto. exempli gratia nos dicimus calidum est es. ⁊ hoc non potest fieri in formis quarte speciei quia nō dicimus archā esse lignū sed denominatiue archa͡z eē ligneam. ergo ad formas quarte speciei non est alteratō. Maior fundatur in cōmuni modo loquendi quia cōmunis modus loquēdi habet originem ex naturali conceptu et naturalis conceptus h͡z originē ex reb⁹. iō ꝑt bonū argumētū sumi ex cōi mō loq̄ndi

Queritur

Quare in formis quarte spēi subiectū nō predicat̄ de formis in abstracto sicut ī alijs formis de tercia spē. ¶ Dōm ꝙ hoc est iō q͛ tales forme de q̄rta spē h̄nt magnā ꝯformitatē ad formas subales in tm̄ ꝙ antiq̄ dicebāt illas formas eē formas substātiales. sicut g° subiectū forme subalis nō p̄dicat̄ de forma subali in abstracto sicut nō dicim⁹ hō est tra. sed hō est treus ita etiā subiectū istarū formaꝝ nō predicat̄ nisi in ꝯcreto et denoiatiue dicendo archa ē lignea et coclear ē argenteū

Arguit

Ille sunt forme subales qb⁹ res ab inuicē distinguūtur. s͡z penes istas formas de q̄rta spē distiguim⁹ res ab inuicē ⁊ iudicā⁹ res eē diuersaꝝ nataꝝ penes illas igit ¶ Dōm ꝙ dupliciter res ab inuicē distiguūt̄. Uno° ꝑ naturā rei. et sic distinguūt̄ ꝑ formas sbales et ꝓ̄nas ꝓpas. Alio° res distinguūt̄ ab inuicē q̄ ad nos ⁊ sic distinguim⁹ res ꝑ accn̄a q͛ nos q̄nq͡z n̄ ꝯgnoscim⁹ ꝓ̄nas rer͡z et si ꝯrat̄ tūc q̄re res pl⁹ distinguūt̄ ꝑ ista accn̄a q̄ ꝑ alia. Dōm ꝙ iō q̄a figura ē ꝓpū signū spēi. ⁊ iō vidēt̄ ꝙ illa q̄ distinguūt̄ figuris distinguūt̄ spē. nō āt alia accn̄a sūt signa spēꝝ. ⁊ iō possum⁹ ꝯuenientius ꝑ ea circumloqui specificā differentiā rei.

Amplius et aliter in

Hic ponit scdām ratōnem et est ista ſm illas qualitates aliqua res non alterat̄ ſm quas res

ficitur ſed aliqua res ꝑficiť ꝑ qualitates quarte ſpẽi. ergo ꝑ illas non fit alteratõ. Maior patet quia alteratõ ſm ſe remouet a ſubſtãtia rei. q̃a ꝑ alteratõem res dicitur fieri altera. Minor patet quia ꝑ figuram aliquid accipit complementũ ſue ſpeciei. aliquid eñ dicitur ꝑfecte habere ſpẽm quod habet ꝑfectam figuram ſpẽi. ſicut ꝑfectus ẽ equus qui habet ꝑfectam figuram equi.

Neq; enim in habiti.

Hic ↄ̃ſeq̃nter oſtendit ꝙ in prima ſpẽ non fit alteratõ. et primo probat hoc quãtum ad habitus corporales qui ſunt ſanitas egritudo et pulchritudo. Secũdo in habitibus anime. Quo ad primũ intendit talem ratõnem. Illud non acquiriť ꝑ motum ſiue alteratõnem cuius ratõ conſiſtit in ordine ad alterum. Sed ratõ habituũ corporaliũ conſiſtit in ordine ad alterum. ergo nõ acq̃rũtur ꝑ motum. Maior patet quia prius ꝓbatũ eſt ꝙ ad relatõnem nõ eſt motus. Minor patet quia qualitates corporales ſunt quedam virtutes vel malicie. ſed virtutes vel malicie ↄ̃ſiſtũt in ordine ad alterum. quod patet ex diffinitione virtutis. Quia virtus ẽ diſpoſitõ in natura ad optimũ. i. virtus eſt quedam ꝑfectõ diſponẽs ad optimũ quod eſt finis vel opatio. ſic virtus habꝫ ordinem ad opatõnem et ꝑ ↄ̃ſequens eius eſſe conſiſtit in relatõne. ¶ Deinde ꝓbat exemplariter de ſanitate quia ſanitas dicitur ſm cõmenſuratõnem eorũ que ſunt intra ſcꝫ humorũ et ad cõtinens ſcꝫ extrinſecũ.

Arguitur Sanitas et egritudo nõ ſunt virtutes. quia ꝑ ꝟtutes laudamur vel vituꝑamur ſecũdo ethicorum. ¶ Dicendum ꝙ virtus capitur dupliciter. Uno modo ꝓprie ſm ꝙ eſt habitus originaliter depẽdens ex voluntate. et ſic virtutes morales dicũtur ſolum virtutes. et ſic eſt verũ ꝙ ex illis ꝟtutibus laudamur et vituꝑamur. Alio modo accipitur virtus cõiter prout omne illud dicitur virtus quod diſponit ad bene vel male opandũ. et ſic ſanitas eſt virtus quia diſponit hominem ad bene opandũ et egritudo eſt malicia. quia diſponit ad male opandũ.

Neq; itaq; circa ani.

Hic ꝓbat idem de habitibus anime. ſ. ꝙ habitus anime ſcꝫ virtutes et ſcientie nõ acquirũtur per alteratõnem. et hoc primo oſtendit de virtutibꝰ et viciis que ſpectant ad ꝑtem appetitiuã que dicũtur virtutes morales. Deinde oſtendit idem de virtutibus ſpectantibus ad ꝑtem intellectiuam. primũ ſic ꝓbat. quandocũq; aliquid perficitur vľ ſimpliciter corrũpitur hoc non alteratur. ſed per virtutes morales aliquid ſimpliciter ꝑficitur ſcꝫ ipſa potentia et ꝑ vicia ipa potentia corrũpitur ergo ad illas formas non eſt alteratõ. Maior ẽ nota ex predictis. Minor patet quia cũ appetitꝰ nihil aliud ſit ꝙ̃ inclinatõ in bonũ ſic ꝑficitur talis inclinatõ ꝑ virtutem que etiam inclinat ad bonũ et corrũpitur taľ inclinatõ ꝑ viciũ quod inclinat ipam potentiam ad malum. exempli gratia voluntas ẽ inclinatõ in bonũ vniũſale et iuſticia que eſt habitus volũtatis etiam inclinat ipam potentiam ad bonũ quia ad iuſte operandũ. ſed iniuſticia corrũpit talem inclinatõem. q̃a inclinat ad malum. ſ. ad opatõem iniuſtam.

Arguitur Appetitus eſt potentia intellectuaľ anime. et ſic eſt incorruptibiľ ergo ñ corrũpitur ꝑ viciũ. ¶ Dicendum ꝙ appetitus capitur dupliciter. Uno modo ſm ſe et abſolute in ſua eſſentia. et ſic non corrũpiť ꝑ viciũ quia manet eſſentia appetitus. Alio mõ accipitur appetitus ſm finem vľ opatõem. et ſic appetitus corrũpitur ꝑ viciũ quia nõ manet illa inclinatõ ad bonũ q̃ fuit ĩ appetitu añ viciũ

Sic quidem igitur cũ.

Hic ĩplicite remouet vnã cauillatõem. q̃ poſſet aliq̃s dicẽ ꝙ q̃ virtutes et vicia de nouo acq̃rũť gꝰ videť ꝙ acq̃rant ꝑ alteratõem. Añt ꝙ ꝟtutes et vicia nõ acq̃runť ꝑ alteratõem ꝟ bñ ſequũtur alteratõem. et hoc ꝓbať dupľr. Primo q̃ virtutes aut ſũt q̃dã impaſſibilitates ſm ſtoycos. i. remotões oim paſſionũ ab aia. vel ſunt q̃dã moderatões paſſionũ aie ſm ypoteticos. ꝟ ñ ↄ̃tingit paſſiones remoueri vľ moderari niſi ꝑ alteratõem. gꝰ virtutes ⁊ vicia ↄ̃ſequũť aliquã alteratõem in paſſionibꝰ. exẽpli grã mãſuetudo ẽ q̃dã virtꝰ circa irã dicebãt gꝰ ſtoyci ꝙ hñs ꝟtutẽ mãſuetudinis ãplius nõ tenẽt paſſionẽ ire nec iraꝫ ꝟ remouẽt ira a mãſueto ſimplr. ꝟ areſt. dicit ꝙ mãſuetus adhuc tꝫ irã ꝟ nõ hꝫ ĩmoderatã iram

Querit Que illarũ opinionũ eſt vera. ¶ Dicendum ꝙ ſcdã. ſ. areſto. ſicut patet in exẽplo ꝑdicto. q̃ mãſuetꝰ adhuc pt cum manſuetudine aliquam iram ſeruare ꝑmo niſi ſeruaret irã non eſſet manſuetus ſed mollis ſiue

mulicbris debet ergo mansuetus quandoqz irasci sed sm debitas circũstantias scilicet sicut oportz et quando oportet·

Et moralē virtutem

Hic probat idem secũdo et stat ratõ in hoc·omnis virtus moralis habet quandam secum delectatõnem et omnis malicia moralis habet secũ quãdam tristiciam·Sed delectatõ et tristicia fiunt cum alteratõne·ergo virtus moralis etiam habet alteratõnem cõiunctam· Maior patet q̃a nullus habz virtutem nisi dilectet in operibus virtuosis·sicut dicitur secũdo ethicorum ꝙ delectatõ in opere est signũ virtutis· Minor patet quia in delectatõne alteratur pars sensitiua et cor dilatatur et ex illa dilatatõne cordis fit etiam delectatõ in parte sensitiua·et dicitur notanter ꝙ virtutes morales faciũt delectatõem in sensu·et hoc ꝓpter virtutes intellectuales quia virtutes intellectuales non habent contrariũ in intellectu sicut virtutes sensitiue in sensu·sicut ꝓbatur late decimo ethicorum·

Atuero neqz in intel·

Hic ꝓbat ꝙ nõ est alteratõ in prima specie qualitatis quãtum ad partem intellectualem·et primo facit hoc in generali·secũdo in speciali· In generali sic quia ad illud nõ est alteratõ quod dicitur adaliquid sed scientia dicitur adaliquid ergo ad scientiam non est alteratõ· Maior probatur quia ad relatõnem non est motus · Minor patet quia scientia dicitur relatiue ad scibile·ꝓbatur quia de nullo genere preterq̃ de genere relatõnis potest aliquid aduenire subiecto suo sine mutatõne sui·sed scientia aduenit intellectui absqz mutatõne sui sed per mutatõnem sensus vel fantasie ergo scientia spectat ad genus relatõnis· Ex hoc enĩ aduenit scientia intellectui q̃a aliter disponũtur fantasmata apud sensum·q̃a ex fãtasmatibus aliter dispositis elicitur alia scientia·et ideo docentes alios instruũt eos per multa exempla·quia illa exempla ordinant debite in eis fantasmata·

Arguitur

Quandoqz fit mutatio ad scientiam ex cõtrario errore·ergo ad min⁹ tũc scientia acquiritur per alteratõnem·quia tũc remouetur vna forma scilicz error ab intellectu et alia forma acquiritur·scilicet scientia· Dicendum ꝙ aresto·hic loq̃tur de scientia sm ꝙ per se acq̃ritur·quia sic acquiritur per dispositõnem fantasmatũ apud sensum· Cõtingit tamẽ quãdoqz ꝑ accidens ꝙ in intellectu fit error contrarius scientie·et sic scientia generatur ex opposito errore ꝑ accidens

Neqz igitur alicuius·

Hic ostendit idem in speciali·et primo ostẽdit ꝙ consideratõ sm scientiam non fit sm aliquaz alteratõnem· Secũdo ꝙ etiam acceptõ scientie nõ fit per alteratõnem·primũ sic patet·ꝑ quamlibet alteratõnem aliquid ꝓducitur·sed ꝑ consideratic onem scientie nihil producitur ·ergo consideratio scientie non fit per alteratõnem· maior patz quia alteratõ est quidam motus·sed omnis motus producit aliquẽ terminũ alias non esset motus·minor probatur quia in consideratõne p̃supponitur aliquid productum quod est sciẽtia que scientia est principium illius consideratõnis·patet ergo ꝙ consideratõ non fit ꝑ alteratõnem·

Que aũt ex principio

Hic ostendit ꝙ generatõ scientie non fit per alteratõem·et hoc tali ratõne quicq̃d aduenit alicui ꝑ solam quietatõnem corporaliũ motuũ et ꝑ residentiam passionũ sensibiliũ hoc non aduenit alicui ꝑ motum siue ꝑ alteratõnem·sed sciẽtia que est cognitõ speculatiua et prudentia que est ratõ practica aduenuũt anime ꝑ quietatõem corporaliũ motuũ·ergo non aduenuũt per alteratio nem· Maior probatur quia omnis alteratõ est in aliquo per motum et per inquietatõem corporis et passionũ sensibiliũ· Minor probatur quia eo modo acquiritur scientia quo modo est vsus sm scientiam·quia scientia per vsum conseruatur et etiam per vsum siue actum acquiritur·sed non potest aliquis vti scientia si habundent in eo passiones sicut patet in iratis· Nec etiam si in eis habũdent corporales motus sicut i ebrijs quia vsus siue iudiciũ impeditur per tales passiones·ergo etiam sic est in acquisitõne scientie· Ex quo concludit arestotiles ꝙ anima sedẽdo et quiescendo fit prudens· Ex quo infert vlterius corolariũ ꝙ pueri non sunt dispositi ad studiũ siue ad acquirendum scientiam·quia in ipsis habũdant multi humores corporales perturbãtes cerebrum·et ꝓpter multitudinem humoruz circa sensus interiores impedit vsus sensuũ interiorũ sine quib⁹ nõ p̃t esse acceptõ scientie·

Arguitur In isto textu est superfluitas. quia quies et residentia sunt idem. qr quod quiescit hoc residet. ¶ Dicendum q ille ꝑticule referūtur ad diuersa quia quies refertur ad turbatōnem corporalis mot⁹ et sic in senibus adueniente statu etatis est quies. quia amplius nō est motus humorū ꝓm augmentatōnem corpalem. Sed residētia refertur ad passiones ꝑtis sensitiue que dicūtur residere quādo nō sunt in suis opatōnibus. Nec omnino verum est q idem sunt residere et quiescere. quia quiescere dicit omnē absentiam motus. Sed residentia dicit quietē que est in aliquo prius moto sicut aqua dicitur habere residentiam quādo separatur purū ab impuro. sic etiam in homine dicūtur passiones residere quādo subdūtur dominio siue imperio ratōnis. et quia ꝑ virtutes morales passiones ꝑfecte subdūtur dominio ratōnis. Ideo addit sanctus thomas q exercitiū virtutum moraliū multū valet ad acquisitōnem sciencie. quia ꝑ tales virtutes refrenantur passionū motus quibus impeditur acquisitō scientie sicut dictum est. Ex istis patet q quādo aristoteles dicit anima sedendo fit prudēs nō est intelligendum de sessione corporali. sed de sessione que est ꝓm remotōem motuū corporaliū et passionū partis sensitiue.

Arguitur Si scientia est in nobis et fit in nobis per solam quietatione. ergo scientia est in nobis ꝑ concreatōnē sicut dixit plato ¶ Dicēdum q dupliciter potest intelligi scientiā nobis aduenire ꝑ quietatōem. Uno modo sic q nullus motus fiat in acquirente scientiā. et hoc est falsm qr ad m⁹ fit mutatio in sensibus interioribus et ista fuit opinio platonis. Alio modo potest intelligi q scientia aduenit ꝑ quietatōez quia scilicet i intellectu non fit aliquis motus sed in sensu et hoc verum est. illa enī alteratō que est in fantasmatib⁹ nō est ꝓprie in subiecto scientie quod est intellect⁹.

Queritur Utrum solum in tercia specie qualitatis sit alteratio. ¶ Dicendum q sic. Arguitur q nō quia acquisitō qualitatis de nouo fit ꝑ alteratōnem. ſ qualitates de prima specie acquirūtur de nouo ergo acquirūtur ꝑ alteratōnem. Dicendum q alteratō accipitur dupliciter. Uno modo pro quacūqz acquisitōne qualitatis de nouo. et sic etiam in prima specie qualitatis est alteratō. quia in illa specie et in quarta quādoqz acquirūtur de nouo qualitates. Alio modo accipitur alteratō ꝓprie et sic duo requirūtur ad alteratōem. Primū est q talis forma termīnet intrinsece alteratōnem id est q talis forma immediate acquiratur ꝑ alteratōnem et nō consequatur alteratōnem. Secūdo requirit q talis forma sit talis q ꝓm eam res dicatur altera. et ideo requiritur q sit forma que oritur ex natura subiecti. sed nulla conditio nū cōuenit formis de prima et quarta speciebus. Primo quia tales forme nō immediate acquirūtur ꝑ alteratōem. sed sequūtur alteratōnem factam in tercia specie qualitatis. Exemplū patet de sanitate scientia et virtute. quia sanitas consequitur ad alteratōnem quatuor qualitatū. Scientia consequitur alteratōnem fantasmatum. et virtus consequitur alteratione passionū. Deficit etiam secūda conditio qualitatibus prime et quarte specierum. quia ꝓm illas qualitates res non dicitur ꝓprie altera. quia nō oriūtur ex principijs subiecti. ſ adueniūt ab extrinseco. sicut patet de scientia et figura artificiali. et sic soluuntur faciliter argumēta. Primo quādo dicitur secūdo de anima q scientia acquiritur ꝑ alteratōnē a didasculo. Dicēduz q ibi accipit alteratio ꝓmo modo et n̄ secūdo modo. Secūdo soluitur argumētū quod sic posset argui edificatō est mot⁹ et terminatur ad quartam spēm quia terminatur ad domū. Dicendum q domus que est forma de quarta specie nō intrinsece terminat illum motū sed consequitur motum localem lignorū et lapidū vel potest dici q argumentū loquitur de motu cōiter accepto.

Dubitabit utiqz ali

Postq̄ in ꝓmo tractatu huius septimi libri dixit q nō est ꝓcedē in infinitū in mouētib⁹ et motis sed est deuenire ad aliquod primum hic consequenter in scdo et ultimo tractatu ponit ꝯpatiōnes motuū adinuicē. Et hoc ideo qr ea q̄ sūt uni⁹ ordis sunt adinuicē ꝯpabilia. qr ergo dictum est de ordine mouentiū et mobiliū ponit que sūt adinuicem comparabilia. Mouet igitur primo istam dubitatōnem utrū scilicet omnis motus sit cuilibet motui comparabilis vel nō. Arguit q non quia si omni motui est omnis motus cōparabilis tunc sequeretur q motus rectus esset cōparabilis motui circulari et itez motus alteratōis et local. Sed istud ē incōueniēs g⁹ illō

ex quo sequitur·minor pbatur pmo d alteratōe et motu locali·quia si alteratio et loci mutatio sūt admuicē ꝯparabiles tūc passibil q̄litas erit eq̄lis q̄titati·sequela pꝫ q̄a loci mutatō fit ſm quātitatem spacij·et alteratō fit ſm passibilem qualitatem quod est falsum·quod sic patet quia quod nō habet quātitatem nō potest alteri esse equale sed passibilis qualitas non habet quantitatem ergo nō potest esse equalis q̄titati.

In circulo autem et

Hic ꝓsequitur dubitationē de motu circulari et recto·et primo obijcit ꝙ pn̄t admuicē compari·et hoc sic motus localis sursum et deorsū pn̄t cōparari·ergo etiam motus rectus et circularis·Consequētia patet a simili qꝛ oēs sunt motus locales Anteq̄ hoc argumētū soluat excludit vnā cauillatōem·qꝛ aliquis posset cōcedere ꝙ motus circularis esset vel velocior vel tardior motu recto ꝗ nō equalis·Rn̄dit aresto·ꝙ hoc nō potest dici qꝛ vbicūqꝫ velocius mouet aliquid altero vel tardius ibi etiam potest secū equalit mouēri· Pro solutōne aūt dubitatōnis quo ad motum rectum et circularem aresto·vult ꝙ illi motus ·s·circularis et rectus nō sunt cōpabiles in velocitate·q̄a sic linea recta et linea circularis que est ꝑfectissima eēnt compabiles·Ad argumentū autem predictum ē dicendū ꝙ nō est simile qꝛ motus sursum et deorsum fiūt p spaciū vni⁹ spēi·et ideo habent velocitatē vel tarditatem vni⁹ spēi·sed motus circularis et rectus nō habent spaciū vnius spēi·et ideo etiam nō habent velocitatē vni⁹ spēi et sic nō pn̄t admuicem compari

Sed quecūqꝫ n̄ equi

Hic soluit dubitatōem et pmo dicit generaliter que req̄rūtur ad compatōnem·scd̄o applicat illa ad singulos motus·Circa primū tria ponit que requirūt ad h° ꝙ aliqua sint cōpabilia· Primū ꝙ illud in quo fit compatio sit vniuocū · et ideo ista est bona cōpatio homo est albior equo·quia licet homo et equus sint diuersarum spēꝝ tn̄ albedo in qua cōpantur inē eis vniuoce·et ex hoc pꝫ ꝙ ista compatio nō valet stilus ē acutior vino quia illud in quo compantur ·s·acutū est equocum·dicitur em̄ acutū in stilo quia pungit tactū Et dicitur acutū in voce qꝛ pungit auditum·et acutum in vino quia pūgit gustū·patet ergo ſm primā conditōnem ꝙ illud in quo aliqua cōpantur debet esse vniuocum·

Aut primū quidem·

Hic obijcit ꝯtra istam conditoēm ꝯpationis predictā·et hoc sic quia aliqua cōueniūt in nō equoco in quo tn̄ nō sunt admuicem cōpabilia sicut aqua et aer non compantur in multitudine·et tamen multitudo non dicitur equiuoce de eis Et si dicatur ꝙ multū est eq̄uocū ꝓpter suā cōitatem·addit aresto·ꝙ si nō poterint ꝯparari in multo tn̄ bn̄ in duplo quod nō dicitur eq̄uoce de eis in quo tn̄ nō ꝯparātur·quia non est aer duplū ad aquā nec ecōtra·Rn̄dit aresto·ad obiectōnem istam dicens ꝙ multum et duplū sunt eq̄uoca·quod ꝓbatur de multo quia multū dicitur tantū et̄ siue equale et adhuc plus mō nō ē vna ratō equalitatis in aere et in aqua·quia nō est eadem rō quātitatis·quod verū est de quātitate phisice capta quia naturalit aer excedit aquam in duplo·sicut patet scd̄o de generatōe·Et similiter dicendū est de duplo·

Quoniam propter·

Hic confirmat obiectōnem prius motam·et hoc sic·Si aliqua q̄ cōueniūt in n̄ equoco sunt cōparabilia et aliqua nō tūc manet maior q̄stio q̄re quedam eorū sunt ꝯparabilia et alia nō ·et illa questionē soluendo ponit scd̄am cōditionē requisitam ad ꝯparatōem·Et est ista ꝙ ad hoc ꝙ aliqua compentur admuicem requirit ꝙ illud in q̄ comparant habeat idem cōe subiectum in ꝯparabilibus·exempli grā albedo in equo et albedo in homine habent idem ꝓximū subiectū·s·supficiem ideo sunt ꝯparabilia i albedine·sed vox et aqua nō pn̄t ꝯparari in magnitudine qꝛ ꝓximū subiectū magnitudinis aq̄ est suba et ꝓximū sbiectuꝫ magnitudinis vocis est sonus·quia magnitudo vocis ꝓxime sundat in magnitudine soni·

Aut manifestum est·

Hic ostendit ꝙ neqꝫ hoc sufficit·et hoc duabus ratōnibus·prima quia si sic tunc omnia possent dici comparabilia que habent aliquod cōmune subiectum sed hoc est falsum quia etiam multa equiuoce dicta habēt vnū subiectum· Secūda ratio est·si aliqua duo habeant vnū proximū subiectum etiam sequitur ꝙ habent eandem speciem quia subiectum et species debent correspondere cū quodlibet non suscipiat q̄libet·

Septimus.

Si ergo non solum.

Hic cõcludit terciam cõditõnem que requirit ad cõpatõem q̃ conditio includit duas p̃cedentes et est ista q̃ illud in quo est cõpatio debet eẽ spẽs spẽalissima. et ideo in genere nõ potest esse cõpatio. q̃uis nõ oportet q̃ res compate sint vnius spẽi sicut in p̃ma cõditiõe dictũ est. Q̃ at̃ ista includit duas alias sic patet q̃ omnis spẽs specialissima est vniuoca. et habet etiã vnũ subiectum p̃ximũ sic ẽcia cõditio cõprehẽdit duas p̃mas

Sic et circa motum.

Hic applicat iam dicta ad cõpatõnem motuũ. et primo facit hoc in cõi. sc̃do in speciali. Quo ad p̃mũ intendit q̃ illa q̃ requirũt ad compatõez in generali etiam requirũtur ad cõpatõem motuũ Ex quo cõcludit q̃ motus diuersoꝝ predicamentoꝝ nõ sunt cõpabiles in velocitate. q̃ velocitas nõ est vni⁹ spẽi in eis. Similiter mot⁹ vni⁹ generis nõ sunt cõpabiles ~~si habent velocitates diuersarũ spẽꝝ~~ et ideo motus rect⁹ et circularis q̃uis sunt vnius generis nõ tñ cõpabiles sunt in velocitate. quia nõ est in eis velocitas vnius spẽi. quia si sic sequeretur q̃ linea recta et circularis possent dici equales. nõ eñ cõueniũt in vna spẽ velocitatis sicut dictum est. et q̃uis in motu recto et circulari sit idẽ tempus mẽsurans. et sic videtur q̃ sit eadem velocitas nõ tñ est p̃ꝺ̃ptitas spacij. manifestũ est aũt q̃ velocitas nõ sumitur tm̃ ex pte tp̃is sed etiã ex pte spacij. ~~et sic~~ patet q̃ in eis velocitas nõ est vni⁹ spẽi. et sic ñ pñt compari in velocitate

Aliquando autez in.

Hic excludit quoddã q̃d videtur requiri ad cõpatõem motuũ localiũ. quia alicui posset apparere ~~q̃ motus locales diuersificarent s̃m instrumẽta p que fit motus~~. dicit aresto. q̃ motus facti p diuersa instrumẽta sunt vni⁹ spẽi si spaciũ sit vni⁹ spẽi. exempli grã ambulatio fit p pedes volatio fit p alas. si autem volatio natatõ et ambulatio fiant s̃m lineam rectã tũc sunt vnius spẽi. si autẽ volatio fiat p lineam rectã et ambulatõ p lineam circularem sunt diuersaꝝ spẽꝝ p̃pter diuersitatem spacij. Ex quibus p̃dictis concludit aresstotiles vnam conclusionem q̃ non potest esse comparatõ in genere. sed bene in specie specialissima.

Et signat ratio hoc.

Hic elicit arest. vnũ correlariũ de genere hoc scz q̃ genus nõ est aliquod vnũ. s. phisice sed in genere latẽt multa q̃d potest dupliciẽ expõi. Uno mõ sic. in genere latent multa. i. multe spẽs significant p genus phisice captũ. Alio mõ sic in genere latẽt multa. i. p̃pter similitudinẽ ad vnitatem generis loq̃ci latent multoꝝ equocationes quia nos credim⁹ q̃ ea que sunt equoca sũt vnũ genere. sunt eñ q̃dam equocatõnes multũ apparentes in q̃bus equocata multũ distant sicut equocatio canis. sunt autem alie equocationes vbi equocata sunt multum sibi p̃pinqua sicut rector significat rectorem scolariũ et rcõrẽ nauis.

Quando ergo alte.

Quia supra dixerat q̃ illi motus sunt compabiles qui cõueniũt in aliquo spẽfico inq̃rit aresto cõseq̃nter quõ accipiatur dr̃ia spẽfica in ~~rebus~~ et vult q̃ nõ accipiẽ talis dr̃ia ex diuersitate subiectoꝝ sed ex diuersitate diffinitõis ẽentialis. et ex hoc contingit q̃ aliqua sunt eadem subiecto q̃ tñ abinuicẽ spẽ dr̃it. sicut album et dulce cõueniunt in lacte quod est vnũ subiectum

De alteratione autẽ.

Hic agit de compatõe motuũ in speciali. et p̃mo de compatione alterationũ. sc̃do de compatione generationũ. Et postea in sequenti capitulo ponit cõpationes spectãtes ad motũ localẽ. Et nõ facit mẽtõem de compatione augmenti et decrementi. quia eadem est rõ in his et in loci mutatione cũ augmentatio et diminutõ fiant cum q̃dam motu locali. Quo ad motũ alteratõnis intendit q̃ tres sunt conditõẽs requisite ad eq̃litatem in motu alteratõnis. Prima est q̃ sit eadem forma in spẽ ad quã terminant due alterationes. Sc̃da q̃ illa forma similiẽ insit. et iõ nõ fit cõpatio in calore aque tepide et calore ignis quia calor nõ equaliẽ inest. Tercia q̃ subiectum sit equale ~~et ideo nõ compantur s̃m equalitatez calefactio minime aque et magne aq̃~~ Est tamẽ verum q̃ illa tercia condicio potius spectat ad equalitatem q̃ ad equalem velocitatem. s̃ p̃me due conditõnes spectant ad equalem velocitatẽ In motu aũt locali requirunẽ duo. Primũ q̃ sit p̃ꝺ̃ptitas spacij s̃m speciez duoꝝ motuũ. quia alias non essz equalis vel ocitas. Sc̃do req̃rit

q̄ termini sint vnius spē i· In motu āt generatō nis reqritur et sufficit pr̄emptitas forme ſm spe ciem que acquirit̄ p generatōem· Ad hoc tn̄ q̄ ge neratōnes sint eque veloces requirit̄ q̄ fiant in equali tpe quia aliqua citius generāt̄ et aliqua tardius/verū est tamen q̄ plato adiunxit vnaʒ cōditōem·s·q̄ forma ſm quā est generatō nō in= sit ſm magis et min⁹·q̄r aliqui dicebāt formas substātiales suscipe magis et minus· Sed dicit aresto·q̄ non est necesse illam pticulam addere q̄r nō suscipiūt magis et minus forme subales·

Querit Vtr̄ omnes motus sint ad in uicem compabiles· Dōm q̄ motus pn̄t adinuiceʒ duplr̄ compari· Vno modo generaliter·i·ſm genus sic q̄ fiat distributio p generibus singuloꝝ·i·p vniūsali·et sic mot⁹ om nes nō sunt adinuicē compabiles q̄r ad compa tōem requirit̄ vnitas specifica illius in quo fit cō patio· Sed illa que sunt diuersarū spērum siue diuersoꝝ generū nō cōueniūt in aliquo vniuoco ſm spēm· Alio mō potest esse distributio p sin= gulis generꝫ reddēdo singula singul̄ sic q̄ sit sen sus q̄ in qualibet spē motus pn̄t motus ad inui cem cōpari et ista locutō est magis ꝓpria·q̄r hoc signū omnis magis distribuit p indiuiduis q̄ꝫ p generibus vl̄ spēbus·et sic est verū q̄ omnes mo tus sunt adinuicem cōpabiles·quia in vnaqua q̄ꝫ spē motus saluari pn̄t tres cōditōnes que req̄ rūtur et sufficiūt ad compatōnem.

Arguitur Nō requirit̄ vniuocatō ad cōpationem·quia de⁹ et cre atura compant̄·attn̄ in nullo vniuoce cōueniūt Dōm q̄ duplex est compatio quedā est ꝓprie dicta et in tali requirūtur iste tres cōditiones·et sic nō compantur deus et creatura in aliq̄· Alia est compatio imꝓprie dicta quā aliqui vocāt ab usiuā quia est extra vsum vere compationis·et sic pn̄t deus et creatura adinuicem compari· Est tamē ibi considerandū q̄ aliq̄d est cōe ad alterū tripliciter· Vno mō simplr̄ equoce/et quod sic est cōe in illo nō potest aliquo mō esse cōpatio/ Alio mō aliquid est cōe ad duo vniuoce et in illo po= test esse ꝓpria compatio· Tercio mō aliq̄d est cōe analogice et in illo est quodāmodo compatio li= cet nō simplr̄·inq̄ꝫtum cū analogata habēt ordi nem ad vnū sic accedūt ad vniuocatōem·et idō cū deus et creatura habeant pfectiones ſm ana logiam quia illa que sunt pfecta in deo sunt im pfecta in creaturis·ideo pn̄t adinuicem compari deus et creatura magis ꝓprie q̄ꝫ vinū et stilus in acuto·

Arguitur Videtur q̄ n̄ requirat̄ vni tas ꝓximi subiecti·quia su piora et inferiora compantur adinuiceʒ attn̄ nō cōueniūt in vno subiecto · Prima ps patet quia ista est bona compatio celum est lucidius aere· Scđa ps patet quia nō habent materiā eiusdeʒ spēi· Dōm q̄uis celū et ista inferiora nō habe ant vnū subiectū primū·quia materia pma ē al terius spēi in supioribus et inferioribus habent tn̄ vnū subiectū proximū quod est supficies·quia lumen ē immediate in supficie celi sicut etiam in supficie aeris et postea in aere

Arguitur Non requiritur ēcia condi tō·s·q̄ sint eiusdem species specialissime·quia dicit gil·por·q̄ animal est ani matius planta· Dōm q̄ genus accipitur du pliciter· Vno mō ſm absolutam rōnem generis et sic nō fit in genere compatio· Alio mō accipi tur genus ſm q̄ intelligitur eē in vna suaꝝ spē= rum et sic in genere pt̄ esse compatio·

Arguitur Genus est vniuocū etiaʒ in ratōe generis·ergo pt̄ fieri compatio in genere· Dōm q̄ q̄uis gen⁹ logice sit aliq̄d vniuocum nō tn̄ est vniuocū phi sice·quod sic pꝫ quia logicus ē artifex rōnis ·et idō in logica sufficit vnitas rōnis ad vniuocatōnem Cum ergo genus siue cōceptus generis sit vn⁹ p acceptōnem intellectus·ideo illa vnitas est lo gica et nō phisica quā vnitatem rōnis phisic⁹ nō attendit·et ideo dicit phisicus q̄ pma vnitas ē in spē specialissima que non diuiditur per plures drn̄as formales·et sic est realiter formalit̄ vnū· Et si dicatur etiam spēs specialissima diuiditur in aliqua inferiora·ergo etiam non erit vnitas spēi specialissime nisi rōnis sicut nec vnitas gene ris· Dōm q̄ duplex est diuisio quedam est mate rialis·et tali diuisione diuiditur spēs specialissi= ma· Alia est diuisio formalis et tali nō diuidit̄ spēs specialissima· Cū ergo spēs specialissima nō diuidatur diuisiōe formali sic manet vnitas re alis formal̄ in spē specialissima sicut vnitas ma terialis vel numeralis est in indiuiduo· ~~Sed cū genus diuidatur formalit̄ sic nō tenet in se alis quam vnitatē realē~~ Et hoc est quod dicit theo mixtius q̄ genus est quidam cōceptus sine ypo stasi reali ex tenui similitudine singulariū colle ctus/ Et si dicatur phisicus etiam considerat de

generibus cũ ens mobile sit genus de quo determinat phisicus. Dõm q phisicus tractat de passionibus generis nõ sm intentõem siue vnitatem generis. sed sm q inueniũt in suis spẽbus. Sz loycus tractat de passionib' generis sm q hmõdi cũ ei sic ꝯueniãt passiones intẽtõnales de quib' phisicus omnino nihil cõsiderare habet

Arguitur

Motus inferioꝝ corporũ et superioꝝ non sunt cõpabiles. attñ habent in se istas cõditiones. Dõm q q̃uis inferiora ⁊ supiora corpa pñt adinuicem comparari in aliqua forma sicut in luie nõ tamen pñt adinuicem compari in motu locali q̃tum ad velocitatem motus localis quia omnes iste cõditiones deficiũt. Primo em̃ nõ est vniuocatõ in primo genere. quia alius est motus circularis et rectus. Scdo quia nõ habent idẽ subiectũ primuz quia magnitudo circularis ẽ alia a magnitudine recta. subiectum ãt motus circularis est magnitudo circularis et subiectũ motus recti ẽ magnitudo recta. Tertio nõ hñt eandẽ rõem velocitatis motus rectus et circularis. qz nõ solũ accipitur velocitas et tarditas ex pte tpis sed etiam ex pte spacij qz in diffinitõe velocioris etiaz ponit spaciũ sicut pbatur sexto huius. Sed manifestũ est q spaciũ rectum et circulare differunt spẽ. et ergo velocitas in motu recto differt specifice a velocitate in motu circulari.

Quoniam autẽ mo.

Postq̃ posuit ea que requirũtur ad cõpatõnem in genere et postea que requirũtur ad ꝯpatõem motuũ specialit hic iam intẽdit ponẽ aliquas regulas ꝯparationũ. et primo oñt sm que oportet cõpari motus locales adinuicẽ. Et dicit q hmõdi sunt quatuor. s. mouens mobile spaciũ et tps. qz omne mouẽs localiter alteꝝ mouet ipm p aliqd spaciũ in aliquo tempore.

Si igitur a quod ẽ.

Hic ponit regulas de compatõe motuũ. et pmo ponit duas regulas sm diuisionẽ mobilis. scdo ponit vnã sm diuisionẽ mobilis et mouentis simul. Prima regula stat in hoc si aliqua potẽtia moueat aliquod mobile p aliqd spaciũ i aliquo tempe tũc eadem vel equalis potentia mouebit medietatem illius mobilis in equali tpe per duplex spaciũ. Scda regula. Si aliqua potentia moueat aliquod mobile p aliquod spaciũ in aliquo tempe tũc equalis potẽtia mouebit medietatem mobilis in medietate tpis p idem spaciũ. Ratõ istaꝝ regularũ est quia eadem est ꝓportio totius spacij ad totam potentiã et medij spacij ad mediam potentiam. si ergo diuidatur mobile tũc duplicatur spaciũ sm primã regulam vel mediatur tps sm scdam regulam. Tercia regula ẽ Si aliqua potẽtia moueat aliquod mobile per aliquod spaciũ in aliquo tempe tũc media potẽtia mouebit medietatẽ mobilis p idem spaciuz in equali tempe. Et ratõ huius regule est sumẽda sicut in prioribus.

Et si est ipsum hmõ.

Hic ponit duas regulas negatiuas q̃ excludũt quasdam cõpatões. Prima ẽ si aliqua potentia moueat aliquod mobile p aliqd spaciũ in aliq tpe tũc equalis potẽtia nõ mouebit duplex mobile p mediũ spaciũ in equali tpe. Scda regula est. Si aliqua potẽtia moueat aliquod mobile p aliquod spaciũ in aliquo tpe non oportet q media potentia moueat idẽ mobile p mediũ spaciũ in duplici tpe. Rõ regularuz est quia potẽtia mouens forsã nõ poterit hoc duplex mobile mouere Contingit em̃ q potentia mouẽs sit determinata ad prius mobile. et ideo nõ oportz q moueat duplũ mobile. Et ex eodem pz q media potẽtia nõ poterit mouere mobile prius motũ. qz tota potẽtia fuit determinata solũ ad hoc mobile. Et ex istis sumitur talis regula q nũq̃ valet cõpatio motus qñ mobile excedit actiuitatẽ mouentis sz qñ mouens excedit tũc pñt fieri cõpationes.

Propter quod zeno.

Ex pdictis regulis soluit quãdaz rõem zenonis qui voluit q sicut totus modius granorũ milij cadens supra terrã faceret sonũ ita etiã quodlibet granũ cadens de modio faceret sonũ. sed dicit aresto. q hoc nõ oportet ex regulis iaz dictis qz stat q vnũ granũ milij nõ posset diuidere aerem sicut totus modius. Cũ ergo sonus ex motu violento aeris fiat non fit sonus p vnũ granũ sicut p modium.

Si vero duo et vtrũ.

Hic ponit sextam regulã que sumit sm aggregatõem mouentiũ et ẽ ista. Si aliq potẽtie mouentes diuisim accepte moueãt aliqua mobilia per aliqd spaciũ in aliquo tempe tũc eedem potentie

cōiunctim sumpte mouebūt eadē mobilia cōiun ctim sūpta p idem spaciū in eodem tpe·Ratio ē quia hinc inde est ꝓportio mouentis et mobilis·

Sicut igitur in alte·

Hic ponit compatiōem in alijs motibus dicens primo ſm que attendūtur compacōnes eorum ꝛ vult ꝙ in augmentatōne sunt augens·i· qđ au get·tempus et q̄titas ſm quam augens auget et auctum·i·quod augetur·Similiter in altera tione sunt alterans alteratuꝫ tempus et passio ſm quā fit alteratio·et vult ꝙ ſm ista debent su mi regule in augmentatōne et alteratōne·et hoc similiter sicut dictum ē de motu locali·quia si ali qua potentia auget vel alterat in aliquo tem pore tūc equalis potentia mouebit medium vel augebit vel alterabit duplū in duplo tempoē et mediū in medio tempe·Si autem potentie exce dantur a mobili tūc non fit compatio vt dictuꝫ est·

Arguitur

Contra primam regulam Non oportet ꝙ si aliquod mouens moueat vnam nauim p vnam leucam in vna hora ꝙ tūc moueat mediam nauim per duas leucas in eadem hora·quia forte media na uis nō posset moueri quia submergeret·¶ Dōm ꝙ ad hoc ꝙ iste regule valeant requirūtur tria· Primū ē ꝙ sub virtute motiua ꝯprehēdat omne illud quod actiue potest cōcurrere ad motum si cut sunt raritas et densitas medij·et etiaꝫ ꝙ nō fiat fatigatio in mouente·et p mobile intelligit omne illud quod quocūqꝫ modo potest passiue cō currere ad motum·quia ergo dispositio mobilis concurrit ad motum·ideo compatio assumpta in argumento non valet·Secunda cōditō est ꝙ iste regule solum valēt ſm cōmunē ratōem mo uentiū et mobiliū quia si fiat descensus ad cer ta mobilia et mouentia tūc non habēt veritatē Tercia conditō est ꝙ iste regule intelligūtur de motu agentiū naturaliū·quia agentia volunta ria non agūt ſm vltimū posse sicut agentia na turalia·et ideo agentia voluntaria pn̄t mouere totum vel ptes ſm electōnem

¶ Explicit Septimus liber phisicoꝝ·

Utrum aūt factus est·

Postq̄ꝫ in septimo determinatū est ꝙ ē deuenire ad vnū primū mouens·In hoc octauo inquirit q̄ lis sit primus motus et quale sit ꝑmū mouens diuiditur ergo iste liber in quatuor tractatus ꝑn cipales·In ꝑmo mouet vna q̄stio vtꝝ sit aliq̄s motus in cōi sempitern⁹·In scđo tractatu poni tur vna diuisio circa dispositionē entiū·Et poni tur istius diuisionis vltimū membꝝ ꝓ veritate· In tcīo āt ōndit quis sit ꝑmus motus·et ponit cōditiones ipsius·s·ꝙ sit sempitern⁹ prim⁹et per petuus·In quarto agitur de ꝑmo mouēte et in tendit ꝙ primū mouens est incorporeū et nullaꝫ penitus habēs q̄titatē·Quo ad primū mouetur ista questio vtꝝ motus aliq̄n incepit esse ita ꝙ nūq̄ꝫ prius fuit·et q̄nqꝫ sic deficiat ꝙ post hoc nū q̄ꝫ erit·vel motus semp fuit et semper erit·Et si tūc motus ē vita mūdi tūc mūd⁹ viuit vita im mortali·qꝛ semp hꝫ motū ergo semp habet vitā·

Queritur

Utꝝ sit verū ꝙ motus sit vita mūdi Dōm ꝙ ista locutō p̄t duplr intelligi·Uno mō ſm locutōem effectiuaꝫ ita ꝙ sit sensus ꝙ motus facit vitā in mūdo·et sic ꝓpositio ē vera de motu celi·qꝛ motus celi est cā vite oim istoꝝ inferioꝝ·et illā expositōem vi detur intēdere arest·in textu·qꝛ dicit ꝙ motus est sicut vita oibus subsistētib⁹·i·inferiorib⁹ mobilib⁹ Alio mō p̄t intelligi locutio formaliē sic ꝙ for maliē mot⁹ sit vita mūdi·et sic iteꝝ p̄t duplr itel ligi·Uno mō sic ꝙ sit locutō silitudinaria·ꝛ sic iteꝝ verū est·qꝛ sensus ē ꝙ sicut vita fluit ab ip sis viuētibus ita motus ab ipsis mobilib⁹ sicut

6 3

~~ꝓprietates eoꝝ~~· Vel intelligit formalit̃ ~~ſm ꝓprie~~
~~tatē~~ et ſic ꝓpoſitio ē vera ſm antiq̃s quoꝝ q̄dā
dicebāt deum eē vitam et animā mūdi et ſic mo
tus flueret a deo qui eſſet anima mūdi ſicut nūc
opatões in animatis fluūt ab ipſis aiatis· Sȝ
ſm veritatē iſta locutio ē falſa qȝ mot⁹ qui ē in
corporibus naturalibus nō fluit in ipſis ab aīa ſȝ
a natura que in eis eſt· quia qñ lapis mouetur
nō habet in ſe animā ſm quā mouetur·

Eſſe quidem igitur·

Hic ſoluit tacite queſtioni qȝ aliq̃s querē poſſet
an motus ſit· R̄ndit areſto· ꝙ hoc non fuit du
bitatū apud antiq̃s· qȝ oēs antiqui naturales
dicebant mūdū eſſe genitū· ſed generatio nō po
tuit eſſe abſq; motu· et ſic ipm motū eſſe preſup
ponitur in ſcientia naturali·

Sed aliquāti quidē

Hic arguit ad vtrāq; ptem q̄ſtionis p opiniões
antiquoꝝ· et primo ponit opiniones eoꝝ qui dice
bant motū ſemp eſſe· Scdo ponit opiniones p
pte cōtraria· Quo ad primū dicit ꝙ quidā ſci
li· famoſi poſuerūt īfinitos mūdos ſicut democri
tus et alij qui dicūt motū ſemp eſſe· Et hoc ideo
quia qñq; p ſegregatōem corpoꝝ athomaliū cor
rūperet vnus mundus in vna pte toti⁹ vniuerſi
et generaret nou⁹ mundus in alio loco vniuerſi
p cōgregatōem corpoꝝ athomaliū· et cū talis ge
neratio et corruptio mūdoꝝ non fiat ſine motu
neceſſe eſt dicere ꝙ motus ſemp eſt· Iſta āt opi
nio differt ab opinione areſt· quā infra ponit qȝ
Areſto· ponit vnū mundū in quo dicit motū ꝑ
petuari· ſed democritus dicit motum ꝑpetuari in
multis mūdis·

Quicūque āt vnum·

Hic ponit opiniones ad ptem contrariā et dicit
ꝙ aliq̃ ponebāt ſolū vnū mūdū et illū nō pone
bant ſempiternū ſic etiā neceſſe habuerūt dicere
ꝙ motus nō eſſet ſempitern⁹· Et de iſta opinione
ponit a· duos phos· ſ· anaxagorā et empedoclem
Empedocles dixit ꝙ p inimiciciā mūd⁹ generare
tur qui prius p amiciciā corruptus erat· Et ſic tpe
amicicie elementoꝝ nō ē aliq̃s motus· ſic motus
qñq; nō eſt· Anaxagoras āt dixit ꝙ mundus in
cepit de nouo et motus p hoc ꝙ aliq̃s intellect⁹
q̄ eſſet extra chaos cōfuſum ſegregaret ptes vni
uerſi extra chaos· et ſic qñq; oia quieſcūt in cha
os cōfuſo· et ſic motus nō ſemp ſiat. Ex iſtis ptȝ
dña inter opinionē empedoclis et anaxagore ꝙ
ꝗuis in hoc cōueniāt ꝙ motus incepit poſuit tamē
empedocles multos mūdos ſibi inuicē ſuccedētes
ſic· ſ· ꝙ qñq; vnus mūdus generaret· et iterū cor
rūperetur et iterū itō generaret· Sȝ anaxagoras
poſuit tm̄ vnū mūdū quē dixit incepiſſe p intelle
ctum ſegregantē ſic ꝙ nō poſſet fieri plures mū
di nec vnq̄ fuiſſe·

Queritur

Vtꝝ opinio anaxagore ſit aliquo mō eē vera· Dicē
dum eſt ꝙ inē oēs phos anaxagoras maxīe con
cordat fidei catholice de inceptōne mūdi qȝ dixit
ꝙ oēs res q̄ñq; cōmiſcerent in vno chaos cōfuſo et
p vnū intellectū qui hēt altiorem naturā ꝙ res
contente in chaos ipſe res a chaos ſegregaret
hoc āt ſm veritatē p ſimilitudinē intelligit ſic ꝙ
p chaos itelligit ipm nihil et p intellectū altiorē
intelligit intellectus diuinus· Hic eīn intellect⁹
diuinus res ſegregauit ex chaos· i· ex nihilo· hoc
autē nō ꝑt dici q̄ res p̄exiſterēt i chaos indiſtin
cte ꝙ tūc oia entia mūdi p̄exiſterent ſm ſubſtā
tiam añ cōſtitutōem mūdi q̄d eſt alienū a fide ſi
cut tn̄ dixit ipſe anaxagoras·

Cōſideradum igitur

Hic oñt neceſſitatē determinādi hanc queſtionē
et dicit ꝙ ſcire veritatē q̄ſtionis illi⁹ nō ē ſolū ne
ceſſariū ad abſolutā cōſideratōnem de rebus na
turalib⁹ ſȝ multū vȝ ad ſciam de pmo pncipio qȝ
ſi motus fuit ſempitēnus facile elicit ꝙ etiā mo
tor pmus ē ſempitnus· vtit eīn areſt· in hoc octa
uo ꝑpetuitate motus ad pbandum perpetuitatē
primi motoris·

Queritur

Vtꝝ areſto· moueat iſtā q̄ſtio
nē de pmo motu ſimplr ſiue de
motu in cōi· Dōm ꝙ iſtā queſtionē mouet de
motu in cōi et nō de pmo motu· q̄d ex trib⁹ pbat
Primo ex verbis textus mouēdo eīn q̄ſtionē mo
uet eā ſic vtꝝ motus aliqñ incepit eē ita ꝙ pus
nihil fuit motū q̄ q̄ſtio dat exiſſe ꝺ motu i gene
re· Scdo ex rōnib⁹ q̄s ponit areſt· qȝ in nulla il
laꝝ rōnū aliq̄d ponit q̄d ſpectat ad pmū motū
ſicut infra patebit· loq̄tur g° de motu in cōi· Ter
tio qȝ inferi⁹ in ſcdo tractatu pbabit ꝙ eſt vn⁹
prim⁹ motus ſempitn⁹· Si g° hoc prius pbatū
eſſet tūc fruſtra pbaret idem de nouo·

Incipiamus autē ex

Postq̄ posuit opiniones antiq̄ꝝ de sempiternita te motꝰ. Hic ꝯñter ponit ꝯ̄riā opinionē· et oñt motū esse sempiternū. Ad hoc ponens duas rōes Prima sumit ex pte mouētiū et mobiliū· Scda sumit ex pte tpis. Prima stat i hoc supposito ꝙ ad motū requirūtur mouens et mobile tūc sic arguit· Si motꝰ incepit aut gº incepit ꝑ hoc ꝙ mouens et mobile inceperūt·vel ꝑ hoc incepit ꝙ mouēs et mobile semꝑ fuerūt et in eis de nouo incepit motꝰ· Nō pt dici pmū qꝛ tūc seq̄ret ꝙ añ primū motū poneret aliq̄s prior motꝰ qđ ē contra rōem pmi motus·qꝛ mouēs ꝛ mobile nō incipiūt nisi ꝑ motū cū oīs ꝓductio fiat ꝑ motū· Scdm etiā nō pt dici qꝛ si mouens et mobile semꝑ fuerūt tūc erit ad minꝰ aliqua cā q̄re motꝰ nūc incepit et nō prius Illā ergo cām oꝫ pmo remouē vt fiat motus imobilibꝰ·sed remotio illius cē non pt esse sine motu·et sic adhuc añ pmā mutatōeꝫ prior ponitur mutatio·

Alia quidem enī mo·

Hic remouet vnā tacitā q̄stionē qꝛ posset aliq̄s dicere ꝙ ꝯtingit aliq̄d q̄nq3 q̄escere et q̄nq3 moueri absq3 hoc ꝙ p̄existat cā quietis q̄ remouet· et hoc videt maxime eē in agēte ꝑ intellectū·qꝛ videtur in illo agēte ꝙ hoc agēs posset incipe de nouo mouē mobile absq3 hoc ꝙ mutet· Intendit gº aresto.h ꝓbat ꝙ in nullo agēte nec naturali nec intellectuali aliq̄d agēs pt de nouo agē nisi mutet· Sūt em̄ duplicia agētia ꝑm aresto·q̄dā mouent singularit·i·ad vnū tm̄ sicut agentia naturalia· Alia mouēt ꝑm ꝯtrarios motꝰ vt agētia ꝑ intellectū· In agētibus āt naturalibꝰ si debēt de nouo agē oꝫ ꝙ in illis mutet situs· Ignis em̄ nō agit in aquā de nouo nisi applicet aque·et sic motū calefactōis p̄cedit motus localis ipsiꝰ mouētis·s·calefacientis· Sꝫ agētia ꝑ intellectū agūt ad opposita oportet gº ꝙ añq̄ tale agēs possit agere ꝙ deliberet de vno opposito q̄ deliberatio n̄ fit nisi ꝑ aliquā mutatōem·et sic nō pt agens ꝑ intellectū de nouo agere nisi mutetur.

Adhuc autem prius·

Hic ponit aliā rōem q̄ sumit ex pte tpis ad probādū ꝙ motus ē sempiternus et p̄mittit duo· Primū est ꝙ prius et posterius nō pñt eē nisi sit tps Scdm ē ꝙ tps nō pt esse nisi sit motꝰ· Et rō pmi suppositi ē qꝛ tps nihil aliud ē nisi prius et posterius motus numerata·etiā prius et posterius ponūtur in diffinitōe tpis. Rō scdi suppositi est qꝛ tps est ꝓpria passio motꝰ ꝫ subiectū nō ē sine passione. Istis suppositis sic arguit· Si tps est ꝑpetuū necesse ē motū esse ꝑpetuū· Sed tps ē ꝑpetuū gº motus ē ꝑpetuꝰ· Cōseq̄ntia tꝫ a tota cōditionali cū positōe añcedētis ad positōem ꝯñtis Añs ꝓbat dupr·s·autoritate et rōe· Autoritate oim phoꝝ qꝛ oēs antiqui ponebāt mūdū eē ingenitū excepto platone q̄ solus genuit mūduꝫ·i· dixit solus mūdum eē genitū· Rōne sic qꝛ si tps incepit tūc incepit in ipso nūc·sed nō pt incipere in ipso nūc·ergo tps non incepit·minor ꝓbat qꝛ dato quocūq3 nūc semꝑ dabit prius nūc· Qđ sic ꝓbatur quia de rōne nūc est ꝙ sit finis preteriti et initiū futuri ·dato ergo quocunq3 nūc habebit aliquod prius quod est finis preteriti· Et ꝑ hoc idem ꝓbatur ꝙ nō deficiat mūdus quia nūc est initiū futuri dato ergo finali nūc adhuc dabitur posteriꝰ nūc quod est initiū futuri· Similes rationes adducit aresto·ꝙ motus est semꝑ futurꝰ quia alias post vltimū motum non esset posterior motus·

Queritur

Quomō debent solui iste ratōnes cum concludant contra fidem ❡ Dicendū ꝙ prima sic soluitur qꝛ in ea supponitur aliquod falsum hoc·s·ꝙ quicq̄d incepit hoc incepit ꝑ motum·sed hoc est falsuꝫ qꝛ totus mūdus et principales ptes mundi inceperūt de nouo nō autem ꝑ motum sed ꝑ creatōem et ideo motus incepit ꝑ hoc ꝙ mouentia et mobilia inceperūt·sed non est verum ꝙ oportet illa mouentia et mobilia incipe ꝑ motum· Ex quo patet ꝙ ista ratō ꝓcedit contra ratōem anaxagore et aliorū antiquorū qui credebant mūdū incepisse ꝑ naturalem motum et hoc nō est contra fidē· Secūda ratō sic soluitur quia cōcedit ꝙ mūdus incepit in nūc·et quādo tūc arguitur de ratione nūc est ꝙ sit finis preteriti et initiū futuri· Dicendum ꝙ est triplex nūc in tempore sicut triplex pūctum in linea scilicet nūc initians nūc cōtinuans et nūc terminans· Dicēdum ergo est ꝙ de ratōne nūc continuantis est ꝙ sit finis preteriti et initiū futuri· Sed hoc nō est verum de nūc initiante et terminante·quia nūc initians ē solum principiū futuri·et nūc terminās est solū finis preteriti· Dicendum est ergo ꝙ mūdus incepit in nūc initiante quod non habet ante se tēpus· Est tamen considerādum ꝙ si mūdus esset perpetuus et tempus perpetuū tūc omne nūc eēt

continuans quia non esset dare primū nūc. ſ; ſm veritatem est dare primū nūc quod nō habet aliquod aliud nūc aut tempus ante se.

Arguitur

Si esset primū nūc tūc ante hoc nihil esset. sed ante dicit tempus. ergo ante primū nunc est tempus ¶ Dicendum q̄ ante accipitur dupliciter. Uno modo affirmatiue. et sic significat tempus sicut dicimus iohānes venit ante petrum id est in tēpore ante petrum. et sic primū nūc non diffinitur p ante. Alio modo accipitur ante negatiue ſm q̄ negat tempus. et sic ponitur ante in diffinitione primi nūc quod nūc est initium totius temporis. Similiter dicitur de extra quo ad locum quia extra accipitur dupliciter Uno modo negatiue. et sic accipitur in primo de celo vbi dicitur q̄ extra celum nihil est. Alio modo accipitur affirmatiue. et sic significat locum vt cum dicitur iohannes est extra domū id ē in loco extra domū.

Sed non aliquando

Postq̄ posuit arestotiles ratōnes ad suam propriam opinionem consequēter reprobat illos philosophos qui contrariū ponebant. et dicit q̄ ponere q̄ motus aliquādo fit et aliquando non. sicut aliqui philosophi posuerūt hoc assimilatur figmento. et hoc ideo quia hoc videtur esse fictum ad quod nulla ratō adducitur. Sed isti philosophi dicebant istam opinionem absq; rōne

Arguitur

Ex hoc sequeretur q̄ articuli fidei essent figmenta. q̄a non habent aliquam ratōnem. ¶ Dicendum q̄ q̄uis illa que fide tenemus non pbantur ratōe naturali tamen veritas illorum innititur autoritati diuine que autoritas maior est qualib; ratōne naturali etiam demonstratiua. quia ratio humana pter debilitatē sui luminis potest multipliciter deficere non autem ratō diuina. quia deus nec fallere nec falli potest. Item illa que fide tenentur miraculis ~~innitūtur et solum operibus illis que~~ solus deus facere potest et ideo manifeste patet q̄ illa sunt reuelata a deo quia opera diuina dant testimoniū illis que fide tenētur.

Similiter autem et.

Obijcit contra ratōem empedoclis et anaxagore qui vtebant rōe q̄uis non fuit vera et efficax rō. Dicebāt eñ motū q̄nq; eē et q̄nq; ñ eē eo q̄ sic natū est esse. sed hec dicere nō sufficit q2 pbandū est quare sic natum est esse. quia illa que fiunt a natura habent causas. et ideo nō potuit ista ratio esse quare quandoq; motus est et quandoq; non est.

At vero nihil inordi.

Hic cpat opinionē anaxagore ad opinionē empedoclis. et vult q̄ cōuenientius opinatur et vtebatur ratōne predicta empedocles q̄ anaxagoras. quia anaxagoras dixit q̄ postq̄ res in infinito tempore quieuerūt in chaos confuso tūc inceperūt iterum moueri per infinitum tempus. ſ; empedocles dixit q̄ vniuersum in aliqua parte temporis corrumperetur et in aliqua alia parte temporis generaretur. et sic dixit res aliquo tempore finito quiescere et aliquo tēpore finito moueri. Cum ergo finiti et infiniti nulla est pportio sic opinio anaxagoē omnino est innaturalis Quia que in natura sunt ordinata sunt ~~infinitum autē non habet ordinem ad finitum~~. et ideo empedocles qui posuit motum fieri tempore finito et quietem tempore finito cōuenientius dixit

Sed habet dicere.

Hic ostendit q̄ nec etiam empedocles cōuenienter vsus est ista ratōne. quia ipe non posuit causā quare in aliqua parte temporis res quieuerūt et quare in aliqua parte temporis inceperūt moueri. quia non assignauit causam quaē in vna parte temporis generaretur lis et in alia parte tēporis amicicia. et sic est ibi petitio principij. quia in istis inferioribus non fiunt motus et quietes ſm equalia tēpora. et tamen si hoc fieret in istis inferioribus adhuc tamen non apparet q̄ sic eēt in toto vniuerso.

Omnino aūt ex cōti.

Hic excludit philosophus quādam falsam respōsionem istorum ātiquorū. quia posset aliquis dicere q̄ illud quod semper est non habet causam. et ergo democritus dixit q̄ motus semper est. et sic non esset danda causa sempiternitatis mot9. Respōdit philosophus q̄ in hoc non bene estimabant scilicet q̄ sempiterna non habent causam. Quod sic probatur quia conclusio demōstratōis est sempiterne veritatis. et tamen habet causā quia premisse sunt causa cōclusionis. vt patet exemplariter ista eñ conclusio triangulus h; tres angulos equales duobus rectis est perpetue ve

titatis·et tamē habet causam·s·principia que de monstrant passionē messe subiecto· Ex ista cō clusiōe phi potest patere ꝙ q̄uis arestotiles po suit mūdum eternū tamen dixit deum esse cām mundi. Similiter ponit augustinus exemplum ad pbandum ꝙ perpetuū potest habere causam hoc sc; si pes ab eterno stetisset in pulvere tūc ve stigiū pedis esset effectus eternus·et tamē vesti giū haberet causa;·s·pedem·quia pes esset cā effi ciens illius vestigij sicut nūc deus est causa effi ciens mundi.

Arguitur· Perpetuū nihil habet an te se·ergo mūdus existēs perpetuus non habet ante se deum· Dicendū ꝙ aliquid habet causam ante se dupliciter·Uno modo ſm tempus et sic perpetuū non habet ali quid ante se·Alio modo ſm naturam·et sic per petuū potest habere aliquid ante se·quia si deus ab eterno fecisset mūdum adhuc fuisset ante mū dum naturaliter·Similiter etiam est de homine et risibili quia homo et risibile sunt simul tempe tamen naturaliter homo est ante risibile·qz om nis causa naturaliter est ante suū effectum ·sed non semp tempore.

Cōtrarium autē in·

Hic arestotiles ponit tres ratōnes in contrariū pbantes ꝙ motus non semp fuit·sed ꝙ incepit Prima ratō est nulla mutatō terminata est per petua·quia perpetuū est quod caret termino· sed omnis mutatio est terminata quia est de quodā in quoddam inter determinatos terminos·ergo nulla mutatō est perpetua·Et quia minor nō vi detur esse vera de motu circulari·ideo pbat speci aliter de motu circulari sic· Nihil mouetur ad il lud ad quod ptingere non potest·sed impossibile est aliquid motū esse in infinitum quia si eēt mo tum tūc haberet terminū motus·sed infinitū ca ret termino· ergo impossibile est aliquid moueri in infinitum·Secūda ratō eadem est ratō de to to universo et de pticulari mobili·quia totum et pars debent pportionari·sed de pticulari mobili videmus ꝙ quādoqz mouetur et quādoqz nō·er go etiam sic erit de toto universo·Tercia ratio Sicut est in microcosmo·i·in minori mundo ita erit in macrocosmo·i·maiori mundo·Sed in mi crocosmo sc; in homine sic est ꝙ in eo incepit mo tus sic ꝙ prius non fuit·sicut patet in vigilia pᵒ somnū·gᵒ sic erit in macrocosmo·i·maiori mūdo·

Querit· Quare homo dicitur microcos mus· Dicendum ꝙ ad simili tudinem maioris mūdi·Et illa similitudo atten ditur quo ad corpus quo ad animam et quo ad motum. Quo ad corpus quia sicut in toto uniuer so sunt quatuor elementa·s·ignis aer &c·ex qui bus est constitutum universum·sic etiam homo compositur ex quatuor elementis et q̄uis quin tum corpus simplex·s·celum nō intret compositi onē hominis ſm substantiam tamē ſm virtutē Quo ad animam dicit phs tercio de anima ꝙ anima est quodāmodo omnia·quia quo ad sensū est sensibilia quo ad intellectū est intelligibilia quod est verū non ſm naturam sed ſm similitu dinem et pportionē·Tertō quo ad corpales mo tus·quia sicut in celo est duplex motus unus ab oriēte in occidens qui motus capit secum ſm na turam inferiores speras. Alius est motus ab oc cidente in oriens cōtra motus pmi mobilis·Sic etiam dicendum est de homine quia in homine est duplex motus scilicet ratōis et sensualitatis et unus contrariatur alteri·quia motus sensua litatis contrariatur motui ratōnis·et motᵘ ra tōnis est ab oriente in occidens id est ex virtuti bus ꝫ motus sensualitatis est ab occidēte id est a vitijs·

Horum autē primū

Hic soluit istas ratōes p ordinem dicens ꝙ est duplex motus quidam est inter vera cōtraria et talis non potest esse infinitus quia contraria de se sunt finita et determinata. Alius est motᵘ qui non est inter vera contraria sed ab eodē ad idē sicut motus circularis·et talis potest esse infini tus p reiteratōnem·Et si dicatur nihil mouetur ad impossibile·sed impossibile est motum infini tum esse factum·Dicendum ꝙ dupliciter dicitur motus localis īfinitus·Uno modo ex parte spa cij quia·s·habet spaciū infinitum·et sic est verū ꝙ nō potest motus infinitus esse completᵘ·Alio modo dicitur motus infinitus ſm durationem qui tamen fit in mobili finito et spacio finito·et talis motus est infinitus ſm successionē sed nō ſm simultatem · Sic etiam est de motu celi qui ſm phm est infinitus·Ad scđam ratōnem dicen dum ꝙ nō est simile de toto universo et de pticu lari mobili quia totum universum nō potest ha bere aliquod mouens extrinsecum a quo incipiat de nouo moueri·ꝫ quodlibet pticulare mobile po

s 4

test habere mouēs de nouo sibi cōiunctum a quo
de nouo moueatur. Ad tertiā ratōnem dicēdum
q̄ etiam in microcosmo non incipit motus loca
lis de nouo nisi precedat aliquis alius motus·q̄2
animalia mouentur localiter ab appetitu vt di
citur tertō de anima. Sed appetitus mouetur a
cōtinente exteriori·s·ab aere vel a celo et quan
doq̄ ab intrinseco·s·ex fantasia cōiuncta·Et il
la est causa quare in animalibus post somnū ac
cidit vigilia quia postq̄ cibus ē decoctus tūc ani
malia naturaliter expgiscūtur et succedit vigi
lia·sed manifestum est q̄ digestio cibi precedit
motum localem animalis·

Arguitur Appetitus nō potest mo
ueri p celum quia appeti
tus intellectiuus ē immaterialis et motus celi ē
materialis·sed materiale nō agit in immaťiale
¶ Dicendum q̄ appetitus sensitiu⁹ p se mouet
a celo quia est materialis·sed appetitus itellecti
uus solum p accidens mouetur a celo inq̄tuz se
cōiungitur organis sensitiuis·et sic vult phs q̄
in animalibus nō est primus motus·sed motus
in animalibus refert ad motum celi.

Queritur Utrum mundus sm̄ veri
tatem sit perpetuus ¶ Di
cendum q̄ nō·Cuius ratō est quia quod incepit
nō est perpetuū·sed mūdus incepit ergo non est
perpetuus·Maior patet q̄2 ppetuū semp est·sed
quod incepit nō semp fuit·ergo·Minor ptz p au
toritatem fidei que est fundata in infallibili rōe
diuina. Et ideo q̄uis rōne pbari non potest effi
caciter mūdum esse creatum in principio tempo
ris·et hoc pter duo·Primo quia tūc nō essz cre
ditum·scd̄o q̄2 mūdus est factus p voluntatem
diuinā que nō potest habere rōnem nobis notā
Tamen pbari potest efficaciter q̄ nō est impos
sibile mūdum incepisse·et hoc sic pbatur·mundū
esse nō est necē·ergo mūdum non esse est possibi
le·cōseq̄ntia pbatur p equipollentiā modalium
quia nō necē et possibile nō·eq̄pollēt quia sūt de
eodem tuli·Antecedēs pbatur q̄ mūdum esse non
est necesse quia necessitas in aliquo potest dupli
citer accipi·Uno mō sm̄ absolutam necessitatez
que sumitur sm̄ principia intrinseca que sūt ma
teria et forma·Alia ē necessitas accepta sm̄ ne
cessitatem cōditionatam que sumit sm̄ p̄ncipia
extrinseca que sūt agēs et finis·Sed nullo mō
istoꝝ mōꝝ mūdū eē ē necesse·nō necessitate abso
luta q̄a q̄uis materia mūdi nō habeat natura
lem ordinem ad corruptōem sicut materia inferi
orum q̄2 ei nō est cōiuncta p̄uatio habet tñ ordi
nem ad nō esse ex pte cōseruātis· q̄2 mūdus a li
bera voluntate diuina dependet·et ideo deus po
test nō conseruare mūdum·et sic in nihilū tendet
Et sic patet q̄ nulla res creata habet necessita
tem eēndi absolutam·s̄ solus deus cuius eēntia
est esse. Similiter nec ē necessitas ex pte cē agē
tis quia causa pducens mūdum est agens volū
tariū et nō naturale·et ideo libere pducit mūdū
et nō coacte nec naturali necessitate·vñ patet q̄
deus seipsum vult necessario et alia contingent̄
Similiter nō est necessitas ex pte finis q̄a tunc
aliquid est necessariū ex pte finis quādo sine il
lo finis eē aut bene eē nō potest· Finis autē reꝝ
creatarū est bonitas diuina·sed illa optime po
test esse absq̄ creatis ymo nihil pfectōis accres
cit ei pter creaturas. Nullam ergo necessitatez
habet mūdus ad eē·et p cōseq̄ns potest non esse
¶ Ex quo ptz q̄ q̄uis phs efficaciter pbet mun
dum non incepisse p naturalem motum vt aliq̄
antiqui volebant·quia sic ante primū motū eēt
alius motus·In nullo tamē cōtradicit illa pba
tio fidei quia simpliciter non pbat eternitatem
mūdi et motus vt circa textū dictum est in solu
tione rationū. Unde phus vtitur illa ppetuitate
mūdi ad pbandum ppetuitatez pimi motoris nō
tāq̄ p̄ncipio oñsiuo s̄ tāq̄ p̄ncipio psuasiuo. In
ducit em̄ hanc opinionē ex opinionibus aliorum
phorum·et ex hec sūmi potest quare vocat phus
istam positōnem mūdum esse perpetuū in topi
cis pplexuma neutrum quia sunt ratōnes eque
fortes ad vtramq̄ partem quod nullo modo ve
rum esset si vna pars esset demonstratiue pro
bata·

Arguitur Nisi mundus esset perpe
tuus et etiam mot⁹ tunc
processus philosophi esset falsus in isto octauo li
bro.probatur quia ex perpetuitate mūdi et mot⁹
probat perpetuitatem primi motoris. ¶ Dicēduz
q̄ nihil prohibet ex falsis verum concludere·sicut
patet scd̄o priorū·Et ideo ex falsa opinione de p
petuitate mundi pbat multas veritates que ta
men possunt euidentius probari et ostendi posi
ta iceptōe mūdi. Potest em̄ pbari quinq̄ rati
onibus posita inceptione mundi q̄ adhuc ē vnū
primū mobile et q̄ prim⁹ motor est perpetu⁹·Pri
ma ratō stat in hoc·Omne quod mouet ab alio
mouetur et non est procedere in infinitum·quia

tūc nullus esset motus ergo deuenitur ad vnū immobilem motorem primū. Secūda ratō quia in rebus creatis inuenitur aliqua contingentia quia quedam res create possunt quandoqз eē et quandoqз non esse. inueniūtur etiam aliqua que non possunt quandoqз non esse et illa sunt necessaria. Tunc sic arguitur. Necessarium creatuз reducitur ad aliquod primū necessarium sicut etiam contingens. sed in creatis inueniūtur quedā necessaria. ergo est vnū primū necessariuз a quo alia habent istam necessitatem. Tercia ratio ꝙ videmus in rebus creatis aliquid esse magis perfectum et aliquid minus perfectum. sed magis ꝑfectum et minus perfectum reducuntur ad aliqd perfectissimū. sed perfectissimū est necessarium ergo inuenitur aliquod primū simpliciter necessarium in rebus. Quarta ratō quia videmus ꝙ vniuersum gubernatur ab aliquo intellectu. quia videmus res tendere in suos fines absqз cognitione finis. sicut lapis mouetur deorsum et aranea facit telam. ergo oportet ꝙ talia dirigantur ab aliquo quod omnes fines cognoscit. sed intellectus cognoscens est incorruptibilis. ergo deueniēdum est ad vnuз primū incorruptibile. Quinta ratō. In rebus est aliquod productum ergo hoc ē productum ab alio cum nihil efficiat seipsuз. sed non est processus in infinitum. quia tunc nihil esset causatum. ergo deuenitur ad vnū primū efficiens perpetuū. Ex quibus patet ꝙ posita inceptione mundi adhuc deuenitur ad vnū primum et perpetuū motorem qui a nullo productus est sed omnia produxit.

Arguitur. Motus est vita mūdi sed vita intelligentiarum est immortalis. ergo aliquis motus est perpetuus et immortalis. Dicendum quāuis vita intelligentiarum sit immortalis sic ꝙ non potest corrumpi per potentiam intrinsecam. quia in formis illis non est materia. sunt tamen tales forme annihilabiles. et sic non sunt simpliciter perpetue. sicut enim tales forme ex nihilo ꝓdierunt ita etiam naturaliter in nihilum decidere possunt nisi conseruētur a prima causa omnium rerum.

Arguitur. Impossibile est deum de nouo mūdum producere ergo non est mundus de nouo productus. Antecedens probatur quia quicquid de nouo ꝓducit mutatur vel per se vel per accidens. sed deus est immutabilis ergo non potest mūdum de nouo ꝓducē et sic mūd⁹ erit ꝑpetu⁹ ꝫm veritatē vt ꝓbant oēs phī in textu. Dicendum ꝙ est duplex agens. Aliquod est naturale quod agit per formam naturalem sicut ignis aqua. et sic verum est ꝙ nullum agens aliquid producit absqз sui mutatione. Aliud est agens intellectuale quod agit per formam conceptam in mente. et hoc est duplex. Aliquod est agens intellectuale perpetuū et eternum. et hoc potest aliquid de nouo facere absqз omni mutatōne sui. quia potest ab eterno aliquid concipere quod velit producere aliquem effectum in aliquo determinato tempore tali vel tali. et sic est dicendum de deo quātum ad creatōnem mundi quia deus ab eterno concepit ꝙ velit producere mundum in hoc tempore in quo produxit. Aliud est agens intellectuale non eternum sed creatum a deo. et hoc potest producere nouum effectum absqз mutatōne sui quam nunc habet cum producit effectum. sed non potest producere aliquem effectuз absqз omni mutatione. quia non est eternum. ergo non potest habere conceptum eternum. sed in tempore incepit concipere. et per consequens mutatum est. Ex quo soluitur istud sophisma deus voluit producere mundum ab eterno. quia hoc complexum ab eterno potest ad duo referri. Vno modo refertur ad illud verbum voluit. et sic sophisma est verum quia deus ab eterno voluit producere mundum in tempore. Vel hoc complexū determinat hoc verbum producere. et sic est falsum quia deus non voluit producere ab eterno mundum quia voluit producere mundum in tempore id ē in principio temporis.

Arguitur. Posita sufficienti causa in actu ponitur effectus. sed deus est sufficiens causa. et est ab eterno. ergo mundus fuit ab eterno. Dicendum ꝙ duplex est agens scilicet agenз per naturam et posito tali agente sequitur effectus nisi aliquid impediat talem causam. Aliud est agens per intellectum et voluntatem. et tunc maior est falsa. quia non oportet posito tali agente ponere effectum. quia hoc agens non agit sicut potest sed sicut vult. et ideo potest sibi determinare tēpus agendi. sicut domificator nō semp domificat quādo potest sed quando vult. Et hoc pertinet ad pfectōnem cause ꝙ nō solum determinet sibi effectum sed etiam determinat sibi tempus

¶ Octauus.

quādo velit opus et effectum ꝓducere.

Arguitur Actio dei est eẽna·ergo habebit aliquē effectū eternū et tal' effectus ē mundus ergo mundus fuit ab eterno. ¶ Dicendum ꝙ actio dei potest dupliciť capi· Vno modo ex pte principalis significatōis ſm ꝙ est in deo agente·et sic actio dei est eẽna. Alio modo accipitur actio dei ex parte connotati quod est res ꝓducta·et sic actio dei est temporalis·et sic multa dicūtur de deo temporaliter ex hoc quia aliqua acquirūt ad deum nouam relatōnem vel habitudinem·sicut deus dicitur de nouo domin⁹ non ꝙ in ipſo aliquid noui factum est sed quia res create in quibus est seruitus accipiant nouam relatōnem ad deum·etiam actō dei est temporalis non ꝙ in deo est aliquid tempale sed aliquid tempale extra deum habet a deo de nouo realem dependentiam.

Arguitur Agens ꝑ voluntatem nō retardat ꝓducere suū effectum nisi ꝓpter mutatōem·quia·ſ·expectať oportunitas·quādoqꝫ ꝓpter agens vt in bellꝫ bellum retardatur ꝓpter aduentum populi·quādoqꝫ etiam contingit ex defectu artis·quia artifex nō facit artificiatum nisi sit sufficienter instructus et sic incipit agere·tercio ꝓpter impedientia vt nauta exspectat bonam auram·quarto ex pte temporis sicut rusticus seminat ī tempe apto· quinto modo ex parte finis·sed nullo modo istoꝝ modoꝝ potest deus impediri ergo mūdus fuit ab eť no. ¶ Dicendum ꝙ est duplex agens ꝑ volūtatem. Quoddam est quod agit in tempe ꝑ motū et ex materia·et hoc agens habet necesse expectare oportunitatē temporis·quia quādoqꝫ potest materia disponi ad formam intentam et quandoqꝫ non· Aliud est agens vniuersale quod agit supra tempus ꝓducens simul materiā et formā et hoc agens nō habet expectare oportunitatē ⁊ dispositōnes materie·quia simul ꝓducendo materiaꝫ aptat eā ad formā·et ideo quādo vult tūc ꝓducit et tale agens est de⁹. ¶ Et si querať quaē deus distulit ꝓducere mūdum·Dicendū ꝙ ꝓpter duo. Primo vt manifestaretur sua bonitas quia ex hoc accipitur ꝙ deus libere ꝓduxit mūdum ⁊ nō ex naturali necessitate· Scdō manifestať ei⁹ sufficientia quia non indiguit creaturis a principio·sed fuit in se sibi sufficiens.

Arguitur Illud quod de nouo incepit eē possibile fuit eē anteqꝫ incepit·sed possibile significat materiam·ergo ꝓfuit materia anī ꝓductōem rei·et ꝑ cōseqūs fuit tota res anteqꝫ incepit eē. ¶ Dōm ꝙ potentia accipiť dupľr Vno mō ex pte agētis ſm ꝙ significat potētiā actiuā agētis·et sic dicim⁹ ꝙ potētia ꝓcessit mundū· qꝛ potētia diuina q̄ est potētia ꝓducēs mūdū illa ꝓfuit anī ꝓductōem mūdi sed ista potētia nō significat materiā sed potentiā agentis· Alio mō accipiť potētia ꝓut tenet se ex pte rei ꝓducte·⁊ sic potentia accipiť dupľr Vno mō ꝓ potētia phisica·i·potētia reali quaꝝ tū quedam est actiua sicut ē potētia de scđa spē qualitatis·quedā est passiua sicut ē potētia materie·et tūc ꝓt eē verū ꝙ potētia significat materiā et tūc maior ē falsa·ſ·quicqd de nouo incepit eē est in potētia vt fiat. Alio mō capiť potētia ex pte nō repugnātie terminoꝝ ſm ꝙ hoc dicim⁹ possibile vbi ꝓdicatū non repugnat subiecto et sic dicim⁹ mūdum eē anteqꝫ fuit ē possibile·sicut nūc antixp̄m eē est possibile·⁊ sic ista potentia nō ponit aliquā rem a pte rei sed solū habitudinē terū et nō repugnantiam ad eē.

Arguitur Relatio realis nō aduenit alicui nisi ꝑ mutatōeꝫ alteri⁹ extremi·sꝫ si mūdus ē creat⁹ g° mūdo aduenit aliq̄ relatio vel g° talis mutatio tenet se ex pte mūdi vel dei· Nō ex pte mūdi qꝛ mūd⁹ nō est·nec ex pte dei qꝛ deus ē oīo immutabilis ergo ⁊c. ¶ Dōm ꝙ duplices sunt relatōes quedā sūt reales ex pte vtriusqꝫ extremi·et tales relatōes adueniūt solū ex mutatōe vtriusqꝫ extremi sicut paternitas ⁊ filiatio ⁊ tal' relatio nō ē creatio qꝛ creatio ē tm̄ real' ex pte creature· Alia ē relatō que est solū realis ex pte vni⁹ extremi et illa aduenit ꝑ mutatōem vni⁹ extremi· Et qn̄ arguitur mūdus nō ē mutat⁹·qꝛ qđ nō ē nō mutať· Dōm ꝙ quis nō ꝓprie mutetť mūdus ꝑ creatōem mutatōne phisica et ꝓprie dicta·sufficit tm̄ ꝙ ē mutatio cōiter dicta ſm ꝙ ꝓductio toti⁹ entis vocať mutatio vt dictum ē in ꝓmo huius.

Arguitur Impossibile ē tp̄s incipe g° mūd⁹ et mot⁹ sūt ꝑpetui· Anš ꝓbať qꝛ si incipet tp̄s tūc incipet in nūc·sꝫ anī qđlibet nūc est aliud ꝓus nūc g° dato q̄cunqꝫ tpe dať prius tempus·et sic tempus non incepit· ¶ Dicendum ꝙ est triplex nūc scilicet nūc initians continuās et terminās · Tūc dicendum est ꝙ de ratōne nūc cōtinuantis est ꝙ sit finis preteriti ⁊ initiū futuri · Sed de ratione nunc initiantis est ꝙ sit

principium tpīs· de ratōne autem nūc terminantis est q̄ sit finis tpīs· Per hoc ergo dicendum ē q̄ tempus incepit in nūc initiante quod non habuit prius tempus ante se et sic etiam mundus desinit esse in nunc terminante quod non habet post se nūc. Est tamen considerandum q̄ hoc nūc in quo incepit mūdus nō potest esse nūc temporis tm̄ quia etiam nō temporalia scilicet euiterna sunt simul in illo nūc creata· et ideo oportet dicere q̄ hoc nūc includit simul nūc euiternitatis et temporis ꝓprie dicti· Ex quo etiaz patet quomodo debet ista ꝓpositio exponi mūdus est creatus in tempore quia sic id ē in principio temporis extendendo tempus ad euū sicut dictum est·

Arguitur Mundus habet virtutem durandi duratōne infinita· ergo mundus non est productus. Dicendum q̄ mūdum habere virtutem durandi duratione infinita intelligitur dupliciter· Uno modo simpliciter quia hz virtutem durandi simpliciter· i· ante et post et tale simpliciter est ꝑpetuū· sed illaz virtutem durandi non habet mūdus· Alio modo aliquid habet duratōnem infinitam a parte post· et sic mūdus habet virtutē durandi duratione infinita quia nō habet materiam cōiunctaz priuatōni sicut alia corruptibilia· et quia talem virtutem recepit a deo a pte post· ideo potest illa duratō remoueri a mūdo per voluntatem dei· et sic potest mundus annihilari sicut ex nihilo est factus.

Arguitur· Omnis mutatō ē ex aliquo subiecto· sed creatio est mutatō· ergo est ex aliqua materia· et materia nō est sine forma· si ergo mūdus habeat materiam anteq̄ est tūc etiam habet formam· et sic est anteq̄ creatus est· Dicendum q̄ mutatio accipitur dupliciter· Uno modo ꝓprie fm̄ q̄ illud dicitur mutari quod accepit esse post nō esse in aliquo subiecto· et sic creatō nullo modo est mutatio· Alio modo accipitur mutatō generaliter fm̄ q̄ quelibet acceptō esse post nō esse est mutatio· et sic non est verum q̄ omnis mutatō est ex subiecto· vnde patet q̄ in hoc argumēto est fallacia equiuocatōnis quia cū dicitur omnis mutatio est ex subiecto ibi capitur mutatō ꝓprie· sed cum dicitur creatio est mutatio ibi capitur improprie et cōmuniter.

Arguitur Aristotiles dicit in primo phisicorum q̄ omne quod fit ex aliquo fit scilicet ex subiecto ꝑ se sed subiectum est materia· Dicendum q̄ illa ꝓpositio est vera de mutatōne naturali· sed aliud est de mutatōe supnaturali in tali enī mutatōne totius nature non oportet subiectū presupponi q̄a fit productō totius ex nihilo· Dicit tñ auerroys q̄ dicētes mūdum incepisse ex nihilo sūt decepti ex duobus· primo quia vulgus nō reputat nisi ea que visu apprehēdit· et ideo cū materia sit inuisibilis vulgus dicit mūdū ex materia factū ex nihilo fieri· Secūdo quia credūt q̄ si mūdus fieret ex materia hoc fieret ex debilitate agentis· et sic crederetur q̄ esset aliqua debilitas in deo q̄d est falsū· Sed iste obiectōes nō valent· q̄ oportet emanatōnem totius rei fieri ab agēte vniūsali q̄ effectus et causa debent ꝓportionari g° oportet q̄ primū agēs ꝓducat totā rē nihil p̄supponēdo· scda obiectio etiā nō valet q̄ licet ex materia agere nō arguat potētiā debilē aut diminutā· q̄ etiam deus faciēdo miracula facit aliq̄d ex materia· sed ꝓducē aliq̄d naturalit̄ ex materia arguit potentiam pticularē· q̄ ergo deus ē agens vniūsale primū· ergo debet ꝓducē totum ēs ex nihilo illi presupposito·

Queritur· Utrum mundum fuisse ab eterno sit impossibile. Dicendum q̄ dupliciter aliquid dicitur impossibile· Uno modo ex conditione quia scilicet ipsum est impossibile posita conditione quadam· et sic mundum fuisse ab eterno est impossibile· propter duas suppositiones· Prima quia ab eterna sapientia est diffinitum et preordinatum mūdum sic incipere in tempore· et illa diffinitōne supposita tūc impossibile esset mundū ab eterno fuisse· Secūda est quia impossibile est preterita non fuisse· et ideo supposito q̄ mūdus nūc de facto incepit in tempe impossibile est mūdum ab eterno fuisse· Alio modo aliquid dicitur impossibile absolute vbi· s· p̄dicatū repugnat subiecto vt homo est azinus· et sic non est impossibile mūdum ab eterno fuisse· quod sic patet quia nō repugnat ex parte dei quia deus ab eterno potuit sic ꝓducere mūdum cum sit semper vna potentia dei· nec etiam ex parte mundi quia duratio mundi non oritur ex parte mūdi absolute· sed oritur ex deo· et ideo si deus mundo dedisset durationem eternam mundus fuisset ab eterno· Unde patet q̄ demōstratiue nō p̄t sciri mūdum eē creatū in tpe ꝓpter duo· Primo q̄ voluntas dei

demõstrari non pt ex quo depēdet duratō mūdi. Secūdo qr demonstrans abstrahit ab hic et nūc sed mūdus est aliquod singulare. ergo mūdum incepisse non potest demõstrari.

Arguitur. Omne pductum habet principiū. sed mundus est pductus ergo habet principiū. Tūc sic nullū habens principiū est eternū. sed mūdus habet principium quia est pductus. ergo non est eternus. Dicendum qr duplex est principiū. s. effectiuū et durationis tūc dicendū est qr posito qr mūdus sit etern⁹ adhuc habet principiū effectiuū. s. deum sed nō habet principiū duratōis quia nō esset aliqua duratō ante mūdum. Ad formā autem argumenti dicendū est qr nihil habens principiū est eternū quia si principium capiatur p principio effectiuo tūc maior est falsa et minor vera. si vero p principio duratōis tūc maior est vera et minor falsa. et sic ē ibi fallacia equocatōis. Et simile est de sole et lumie et de pede et vestigio quia si sol fuisset ab eterno tūc lumen solis nō haberet principium duratōis quia simul fuisset cum sole tamen adhuc haberet principiū causalitatis. s. solem. Similiter est dicendum de vestigio pedis. Circa quod est cōsiderandum qr est duplex agens quoddam quod agit p motum successiuū. et tale necessario precedit suū effectum in tempore. quia oportet esse motum mediū inter effectum et agēs. exēpli gratia. Si domificator fuisset ab eterno nō tamen potuisset domus fuisse ab eterno. qa domificator primo zponit ligna anteqȝ constituat domū. Sed causa siue agens instantaneum potest simul pducere suū effectum. vt dictum est de lumine solis et sole. et talis causa est deus. et ideo potuit mundum ab eterno pduxisse.

Arguitur. Nihil quod factum est per creatōnem est eternū. sed mūdus est factus p creatōnem ergo nō est eternus. Maior pbatur quia in creatōe eē sequitur post nō esse. ergo res que creatur prius est sb nō esse et postea sub esse. Dicendum qr nō eē precedere esse potest intelligi dupliciter. Uno modo ſm tempus. et sic maior est falsa quia nō oportz in illo quod creatur nō esse precedere esse ſm tempus potest eīn causa agens instantanee simul pducere suū effectum. Alio modo aliquid precedit alterum ſm naturam. et sic in illo quod creatur nō esse precedit eē. Cuius ratō est quia quod creatur prius intelligitur nō creatum anteqȝ creat et sic nō esse precedit esse. Et hoc nō esse non fundatur in aliquo ipsius creature sed in potentia creantis quia si potentia creantis capiatur absolute tūc prius intelligitur res nō esse qȝ esse. et ideo ista zpositō mundus est ex nihilo exponitur negatiue qa ante mūdum nō pcessit aliqd.

Arguitur. Si mundus esset etern⁹ tūc aliquid esset simile deo duratōne. Dicendum qr eternitas capitur dupliciter. Uno modo zprie ſm qr est interminabilis vite tota simul et pfecta possessio. et sic nihil creatum potest esse eternū. quia omne creatum habet successionē in suo esse vel ad minus ſm operatōnem. quia nullius creature operatō potest esse simul. Alio modo aliquid dicitur eternū participatiue inquātum scilicet semper durat qūuis etiam successiuam habeat operatōnem. et sic potuit mundus fuisse ab eterno. et ergo si mund⁹ fuisset ab eterno fuisset deo adequatus in duratione. et tamen non haberet perfectam ratōnem eternitatis sed solum participatōnem eternitatis.

Arguitur. Illud est impossibile quo posito sequitur impossibile. sed posita eternitate mundi sequuntur multa incōueniencia ergo mūdum fuisse ab eterno ē impossibile. minor probatur quia tunc non esset deuentum ad hunc diem. quia infiniti dies precessissent hunc diem. modo infinitum non est pertransibile. Dicendum qr iste dies capitur dupliciter. Uno modo vt est determinatus terminus temporis. et sic non fuisset deuentum ad hunc diem posita eternitate mūdi. Alio modo capitur iste dies vt est pars infiniti temporis. et sic etiā posita eternitate mundi fuisset deuentum ad hunc diem quia oportet tempus sibi inuicem succedere et ideo deuenietur ad aliquam certam partē temporis.

Arguitur. Si mundus esset eternus tunc non esset deuenire ad primū generans. et tūc nulla esset generatio quod est impossibile. Dicendum qr non est incōueniens qr procedatur in infinitū in agētibus per accidens. sic autem est in causis generatōnis. sed aliter est in causis subordinatis. vt dictum est in septimo huius.

Arguitur. Etiam sequeretur qr actu essent infinite anime ratōnales. sed nō est infinitū in actu. ergo nō ē

possibile mūdum fuisse ab eterno Dōm primo q̄ si essent infinite anime adhuc nō esset infinitum materiale qd̄ impugnat aristo·ēcio huius Secūdo potest dici ſm platonem q̄ fieret trāsportatio animarū post certū tempus·qr plato dixit q̄ post triginta sex milia ānoꝝ anime separate iterū intrarēt corpa·et sic nō crearent noue aīe sed antiq̄ redirent ad corpa prius habita. Sed tercio potest dici ſm auerroȳ q̄ oīm eēt vna anima quia vnus intellect⁹ eēt oīm hominū·Quarto dicitur q̄ non oportet adhuc q̄ si mūdus sit eēnus q̄ anime rōnales sint infinite qr vt habetur in p̄mo celi mūdus ɔstituit̄ ex quatuor elem̄tis et quinta essentia inē quas ptes essentiales mūdi nō enumerātur anime·et sic ē possibile mūdum fuisse ab eterno q̄ tn̄ aīe nō fuissēt ab eēno

Arguit̄ Nos experimēt regiōnes eē mutatas in tpe·ergo mūdus incepit qr sicut est in ptibus vniuersi sic etiā erit in toto Dōm q̄ q̄uis mūdus potest mutari ſm tēpus sic q̄ ptes inhabitabiles fiāt habitabiles et ecōtra tn̄ ille ptes nō arguūt mutatōem totius vniuersi·qr qd̄ in vna pte corrūpit̄ hoc i alia pte generat̄ et ecōtra·et simile est in ptibus animaliū qr ptes materiales animalis ɔtinue generant̄ et corrūpūtur vt patet p̄mo de generatōne sed ptes formales nō mutantur.

Querit Vtrū mūdus pt̄ pduci p actionem agētis natural̄· Dōm q̄ nō·Cuius rō est duplex·Prima agēs naturale pducit aliqd̄ p motum naturalē·ſꝫ mundus nō potest pduci p motū naturalē·ergo ⁊c. Maior ē manifesta·et minor pbatur qr in illo qd̄ pducitur p motū naturalem p̄supponit̄ materia q̄ est subiectū talis motus·ſꝫ mūdus nō pt̄ habere aliquā materiam añ sui pductōnem qr materia nō est sine forma·ergo si presupponeret̄ materia sic mūdus esset anteq̄ pducetur·Secūa rō sumtur ex pte virtutis pductiue qr nihil potest pducere seipm̄ sed omne agens naturale spectat ad istum mundū sicut ps eius·si ergo agens naturale pduceret mūdū tūc pduceret seipm̄·Ex quo patet q̄ mūdus est solum pducibilis p creatōeꝫ qr in creatōne pducitur tota substātia simul q̄x materia simul cum forma

Arguit̄ Effectus finitus pt̄ pduci a cā finita·ſꝫ mundus est effectus finitus ergo potest pduci a cā finita· Sed causa finita est creata et naturalis ergo potest pduci ab aliqua causa naturali· Dōm q̄ dupliciter pducitur finitus effectus·Vno mō p naturalem mutatōem que est ex materia p̄supposita·et sic est verū q̄ effectus finitus pducitur a cā finita sicut homo qui est effectus finitus pducitur ab homine qui est cā finita·Alio mō pducitur effectus finitus modo supnaturali·s·sine materia p̄supposita sicut p creatiōem·et sic effectus finitus necessario pducitur a causa infinita vel a virtute infinita.

Arguitur Partes vniuersi mouētur ab aliquo naturali agēte siue mouente·ergo etiam totum vniuersū· Dicendū negando cōseq̄ntiam quia non est simile· cuius ratō est quia vna ps vniuersi potest preexistere alteri pti·et sic potest naturalit̄ aliam ptem mouere sicut nūc de facto celum mouet ista inferiora sicut etiam p̄existit istis·Sed toti vniuerso nihil p̄existere potest in rerꝫ natura·

Arguitur Virtus corpoꝝ celestiuꝫ potest agere in animam ratōnalem·ergo multo magis in omnia alia corpora ergo potest pducere mūdum· Añs pbatur quia affectiones anime ratōnalis mutant̄ penes mutatōnem corporū celestiū· Dōm q̄ dupliciter aliquid agit in alterum·Vno modo directe q̄n·s· ipm̄ patiens recipit in se formam agentis·et sic celū nō potest agere in animā ratōnalem quia qualitates p quas agit celum in ista inferiora sunt corpales vt calidū frigidū que non possunt recipi in animā ratōnalem· Alio mō aliqd̄ agit in alterum indirecte quia·s·agens agit in alteꝝ cui reliquū cōiungitur·et sic celū potest agere in animā quia agit in sensus īteriores quibus anima cōiungitur

Querit Vtꝝ aristo·posset dici hereticꝰ in hoc q̄ posuit mūdum esse ab eēno·Et dicit q̄ sic qr dixit cōtra fidē Dōm q̄ nullo mō ex ista positiōne pt̄ dici hereticus·et hoc pp̄ter tres cās·Prima qr dixit verū ſm scīm thomā·intēdebat eīm dicere q̄ mūdus nō incepit p naturalē motū·qd̄ est verū sic eīm pcedunt sue rōnes· Secūa cā est quia ante fidē datam null⁹ fuit obligatus ad seruandū fidem ſꝫ tpe aristo· lex fidei nōdum fuit data p xp̄m·nec lex vetus in qua habetur articulus de creatōne mundi obligabat gentiles sed solum israhelitas q̄bus promulgata fuit·Tercia quia pertinatia facit heresim / sed aristotiles non fuit pertinax in ista

opinione q̄ꝫ ꝓbat ex primo topicoꝝ. vbi dicit ꝙ mundū fuisse ab eterno est ꝓbleuma neutꝝ. Albertus tñ dicit eum errasse. et dicit ꝙ homo fuit ergo errare potuit sicut alius homo.

Principiū autē cō.

Iste ē scḋs tractatus hui⁹ octaui libri in q̄ potestq̄ aresto. oñderat ꝙ est deuemendū ad aliquem primū motorē et primū motū. Hic cōsequēter oñdit cōditiones p̄mi motoris ⁊ p̄mi motus. vult ergo oñdere ꝙ p̄m⁹ motus ē sempiternus et primū mouens est immobile ꝑpetuū et vnum. Circa hoc p̄mo ponit vnā diuisionē quintimēbrē. Deinde excludit quatuor priora mēbra approbando quintū membrū. Est ergo ista diuisio circa dispositōnem entiū. q2 vel omnia entia sic se habent in vniuerso ꝙ omnia q̄escūt. et sic est p̄mū membrū. Vel sic se habēt ꝙ oīa mouent q̄ꝫ ē scḋm membꝝ. Vl sic se hn̄t ꝙ quedā semp mouētur et quedā semp quiescūt. Et hoc p̄t tripliciē intelligi. Vno mō ꝙ illa que mouent semp mouentur. et illa que q̄escūt semp quiescūt sic ꝙ nō est aliqua res que q̄nq3 moueatur ⁊ q̄nq3 quiescat. Et hoc est terciū membꝝ. Vel aliqua q̄nq3 mouētur et q̄nq3 quiescūt sic ꝙ omnia q̄ quiescūt apta nata sunt moueri et omnia que mouētur apta nata sunt quiescere. sic. s. ꝙ nō est aliqꝫ in vniuerso quod semp mouetur et hoc est quartū. Vel q̄nto mō aliqua mouentur et aliqua quiescūt sic tamē ꝙ aliqua semp mouētur et nūq3 quiescūt. et aliqua sunt immobilia et nunq3 mouent. et aliqua sunt que q̄nq3 mouent et q̄nq3 quiescunt. et istud vltimū membꝝ dicit veram dispositōem entium quia aliqꝫ in vniuerso ē quod semp mouet sicut celum ꝑm aresto. et aliqꝫ est in vniuerso quod ē immobile sicut anima nobilis q̄ mouet celū. aliq̄ sunt in vniuerso que q̄nq3 mouētur et q̄nq3 quiescūt sicut elemēta et mixta. Et dicit notanter ꝙ in vniuerso est aliqꝫ quod ē immobile. et nō dicitur ꝙ est aliqꝫ quod semp quiescit quia p̄m⁹ motor nō ꝓprie quiescit q̄uis sit immobilis q2 nō ē aptus natus moueri ꝑm ergo istud quintū membrū hoc est verum qꝫ ꝓpositum est. s. ꝙ ē aliquis mot⁹ sempiternus. et ꝙ est aliqꝫ mouēs imobile.

Queritur Vtrꝝ sit idem querē q̄t sūt dispositōnes entiū et que sit diuisio circa dispositōnem entiū. Dōm ꝙ nō quia solum vltimū membrū est dispositio entiū. sed omnia quinq3 mēbra sūt diuisio circa dispositōnem entiū. Et si queraē quot sunt dispositōes entiū. Dicendum ꝙ vna que ponitur in q̄nto membro. Et si queratur quot sūt membra circa dispositōnes entium. Dicendum ꝙ sunt quinq3 vt patuit.

Omnia igitur quies.

Hic excludit arestotiles quatuor membra per ordinē et primo primū. et vult ꝙ ad philosophum naturalem non spectat disputare contra istud primū membrum ꝓpter tria. Primo quia non est disputandum contra illum qui indiget sensu sed dicens omnia quiescere indiget sensu. ergo cōtra eum non est disputandum. Maior patet primo topicoꝝ vbi dicit aresto. ꝙ non est disputanduꝫ contra positōnes de quibus dubitās indiget sensu vel pena. quia qui indiget sen u id est qui negat aliquod quod est manifestum ad sensum illi ostendendum est ad sensum illud quod ip̄e negat. Minor probatur quia aliqua moueri ad sensuꝫ est manifestum.

Arguitur Contingit quādoq3 contradicere illi quod apparet ad sensum. sicut solem esse bipedalis quātitatis qꝫ tamen est falsum. Dicendum ꝙ sensus capitē dupliciter. Vno modo ꝑm ꝙ est debite ꝓportionatus ad suū sensibile. et sic nō contingit cōtradicere sensui quia tūc sensus vere indicat de suo sensibili. Alio modo accipitur sensus ꝑm ꝙ est multum distans a suo sensibili. et sic ꝓpter distātiam non semper vere indicat de suo sensibili. et tūc contingit contradicere sensui. sic autem est de iudicio quātitatis solis cuius quātitatem ꝑ sensum iudicamus bipedalis figure.

Et de toto aliquo.

Hic ponit secūdam ratōnem quia qui concedit istud membrum nō solum destruit scientiam naturalem. sed omnem scientiam. quia qui dicit omnia quiescere negat motum. sed omnis scientia sit per aliquem motum quia ꝑ demonstratōem que est ad min⁹ motus ratōnis. Item qui negat motum tollit omne ens. cum ergo omnis scientia sit de ente ergo negans motum negat omnem scientiam.

Queritur Vtrum qui tollit motum tollit omne ens. Dōm ꝙ ens capit̄ dupl̄r. Vno mō ꝑ ente mobili sicut hic accipit̄ in subiecto istius scie. ⁊ tūc manifestū ē

ꝙ qui tollit motū tollit om̄e ens·ſ·mobile. Alio mō capitur ens cōiter·et tūc eſt diſtinguendū de motu q2 vl accipitur motus cōiter ſm ꝙ omnis actio dicitur motus·et ſic eſt verū ꝙ q̄ tollit om nem motū ·actionē etiam tollit omne ens · q̄a nō eſt aliq̄d ens ſine opatōne cum opatio ſit fi nis· Alio mō accipitur motus ſpecialiter p mo tu phiſico· Et ſic poteſt aliq̄d tolli dupl'r· Uno quo ad noſtrā cognitōnem·et ſic iteꝝ eſt verū ꝙ qui tollit motū tollit omne ens·quia omne ens cognoſcitur a nobis p motū· Alio mō pt̄ intelli gi ſimpliciter et abſolute·et ſic eſt falſum q2 ſunt multa entia immobilia. Tercia rō ſtat in hoc Nulla ſcientia diſputat ꝯtra illas poſitōes que negāt principia ſcientie ſed q̄ dicit omnia q̄eſce re negat p̄ncipiū huius ſcientie quia in ſcientia naturali p̄ſupponit̄ p pricipio ꝙ aliqua moueāt

Fere aute omnia dice

Hic ꝯñter excludit ſcḋm membꝝ qḋ ponebat ab eraclito q̄ dixit omnia ſemp moueri· Et deinde di cit quō ſuam poſitōem ſuſtinuit·poſitio autē ſic reprobatur quia ꝯtra negātes pncipia nō eſt diſ putandum·ſed dicēs omnia moueri negat p̄nci pia ſcientie naturalis·q̄a ſupponitur in ſcientia naturali ꝙ natura eſt principiū motus et quie tis· Addit tñ areſto·ꝙ iſta ſcḋa opinio min⁹ re pugnat ſcientie naturali q̄ p̄ma quia q̄es eſt p̄ uatio motus et priuatō eſt minus manifeſta q̄ habitus·et ſic prima opinio repugnat manifeſti us ſcientie naturali q̄ ſcḋa.

Et dicunt quidem·

Conſeq̄nter oñdit ~~quō iſtam opinionē ponebāt antiq̄·ſ·eraclitus et dicit ꝙ mos eorum fuit q̄a dicebant~~ hoc latere ſenſum·ſ·ꝙ omnia ſemp mo uerentur·et idō q̄uis ſm ſenſum appareat nobis ꝙ aliqua q̄eſcant tamē adhuc illa ſm veritatez mouentur·ſed dicit areſto·ꝙ nō difficile ē obijce re cōtra eos q̄a non ſpecificabant de quali motu eſſet intelligendū· Sed eſt manifeſtum de q̄buſ dam motibus ꝙ nō ſemp fiūt ſicut ſunt motus grauiū et leuiū·

Neq3 enim augeri·

Hic ponit rōnes cōtra predictam opinionē·et pri mo quo ad motū augmenti ſcḋo quo ad motum alteratōnis·tercio quo ad motū localē· Quo ad primū eraclitus poſuit ꝙ augmentū eſſet cōtinu um·dicebat eīm ꝙ ſi aliq̄d augeāt in aliquo tēp̄e ꝙ etiā augeret p qualibet pte illius·et tñ nō ſen tiret augmentū qḋ fieret in modica pte temporis ſed areſto·vult ꝙ non oꝫ ꝙ ſi fiat augmentū in aliquo tp̄e ꝙ tūc fiat p qualibet pte illius tp̄is et h⁹ pbat p tria ſigna. Primū ē de guttis cauā tibus lapideꝫ q2 p̄me gutte nō cauāt lapidē ſed diſponūt ad cauatōnem·ſed vltima gutta cauat lapidē hñs in ſe virtutē primaꝝ guttaꝝ· Scḋm eſt de motu nauis q2 q̄ñq3 duo pñt trahere vnā naueꝫ ſed vn⁹ nō p̄t eam trahere ſ3 ſolū diſponē ad tractōem et q̄ñ alius venit tūc ſil' trahūt na uē· Terciū eſt de plantis naſcētibus in lapidib⁹ q2 plante genite int̄ lapides diuidūt lapidem ab inuicē ſed non diuidit lapis in p̄ncipio ſ3 in fine· ergo etiā ꝯtingit aliq̄d diſpom ad augmentum et poſtea augeri·

Similiter āt ē inal·

Hic pbat ꝙ nō eſt ſemp alteratio cōtinua trib⁹ rōnibus· Prima ſtat in hoc in illo nō eſt ꝯtinua alteratio qḋ ſimul totū alterat̄·ſed ꝯtingit ſiml' aliqḋ ſubiectum alterari ſicut contingit aquā ſil' cōgelari·ergo nō continue cōgelat̄ ſic ꝙ ſemp fi at illa congelatio·

Arguit̄

Omnis motus ē ſucceſſiu⁹ ergo nō poteſt aliq̄d ſimul alterari. Dḋm ꝙ iſta ꝓpoſitio cōtingit aliq̄d ſiml' al terari p̄t dupl'r intelligi· Uno mō ſic ꝙ talis al teratio nō fiat ſm aliquā ſucceſſionē·et ſic nō ē textus intelligēd⁹ q2 aq̄ nō p̄t cōgelari in inſtā ti· Alio mō dicit̄ aliq̄d ſimul moueri p ꝯpatōem ad motū local̄ q2 motus localis pcedit ſm par tes ſpacij·et ſic primo eſt ſm vnam ptem ſpacij deīn ſm aliā et ſic p̄t aq̄ ſil' ꝯgelari ſic ꝙ ñ p̄mo vna ps et deīn alia ſucceſſiue ꝯgelet̄·et idō tal' al teratio ſm areſto·dicitur velox· Secūda ra tio ſtat in hoc quia omnis motus req̄rit deēmi natum terminū·ſed habito t̄mino ceſſat mot⁹·er go nō poteſt aliq̄d ꝯtinue alterari· Maior patꝫ q2 oīs motus eſt de cōtrario in cōtrariū·ſed ꝯtra ria ſunt deēminata g° oportet motū eē int̄ deēmi nata· Minor pꝫ p areſtotilem p̄mo de generatō ne q̄ dicit ꝙ habitibus·i·formis exñtibus in ma teria ceſſat oīs motus· Tercia rō ſumitur ex quodā expimēto q2 videm⁹ in rebus ꝙ multa ſūt que nō ꝯtinue mouētur ſicut lapis nō fit cōtinue durior vel mollior p temporis longitudineꝫ·ergo non fit cōtinua alteratio·

Sed quod fertur mi

Hic cōsequenter repbat istam opinionem q̄tuz ad motum localem duab⁹ ratōnibus quarū pri ma stat in hoc· q̄ aliqui sunt motus locales ita manifesti q̄ latere nō pn̄t q̄n q̄nq̃ cessent· sicut sunt motus violenti sicut motus lapidis sursuz Etiā motus naturales grauiū et leuiū non pn̄t negari quin aliq̄n fiant et aliq̄n cessent· et sic ex presse apparet q̄ in illis motib⁹ sit terminus quo habito amplius nō fit motus· Scḋa rō stat in hoc Omne corpus naturale ex̄ns in ꝓprio lo co quiescit· sed manifestū est q̄ quedā corpa sunt in ꝓprijs locis· ergo ibi quiescūt· Maior p₃ quia talia natalia remouent̄ a ꝓprijs locis p violētiā ergo in ipsis locis naturalit̄ quiescūt·

At uero neq; alia qui·

Reprobatis duobus mēbris premisse diuisionis cōsequenter arısto· repbat terciū mēbrū qḋ fuit q̄ quedam semp quiescūt et aliqua semper mo uent̄ ita q̄ nō sint aliqua que q̄nq̃ moueant̄ et q̄nq̃ quiescāt· et hoc primo repbat ex hoc q̄ ista opinio repugnat sensui· et sic nō est cōtra eos dis putandū qui dicūt cōtra sensum· Est em̄ manife stum ad sensum q̄ quedā q̄nq̃ mouētur et q̄nq̃ quiescūt· sicut patet manifeste de grauibus et le uibus· Scḋo repbat id̄ ex hoc q̄ repugnat his que sūt manifesta in natura· Repugnat em̄ mo tibus naturalibus· primo em̄ videm⁹ de motu au gmenti q̄ ea que augent̄ nō semp augebant̄ q̄a si sic tūc daret̄ aliquod infinitū ~~ꝓm aaū~~ nec eēt certus termin⁹ augmēti in rebus· cui⁹ oppositum dicitur in scḋo de anima habent em̄ res natura les determinatū terminū ꝓm q̄titatē vltra quē nō ptingūt· Scḋo tolleret̄ omnis motus violen tus sicut motus lapidis sursum p violentiā qḋ est falsum q̄ cōtra sensum· Añs ꝓbatur quia si illud quod quiescit semp q̄escit· ergo qḋ q̄escit ꝓm naturam nō potest moueri contra naturā· et sic nō potest moueri violente· Tercio excluderet̄ ge neratio ⁊ corruptio q̄ si quiescēs nō poterit mo ueri· ergo illud quod quiescit sub nō esse sicut in corrupto nō potest generari q̄ tūc moueret̄· nec illud quod q̄escit sub esse sicut ip̄m generatū po terit corrūpi· Quarto tolleret̄ oīs motus vniu salitér· et hec ideo q̄ in omni motu ē quedā gene ratio et corruptō vel simpliciť vel ꝓm quid sicut dicitur in primo de generatōne·

Omnia autem velle

Consequēter inq̄rit de duobus vltimis men bris et primo determinat ad quā positōem spectat istḋ quartū mēbrū· scḋo recolligit aliqua preposita tercio oñdit q̄d sit dōm· Quo ad primū vult q̄ istud quartū membꝝ· s· q̄ omnia q̄nq̃ quiescūt et q̄nq̃ mouent̄ ptinet ad rōnes que p̄dicte sunt in disputatōe de sempiternitate motus· videtur em̄ ista opinio p̄cipue eē empedoclis q̄ dixit q̄ in tē pore amicicie omnia q̄escunt et nihil moueret̄· et iterum in tempe litis omnia mouerētur ⁊ nihil quiesceret·

Si quidē igitur opio

Consequēter resumit diuisionem supra positā et hoc p̄cise eodē mō sicut pri⁹ posita ē· ⁊ vlterius re sumit repbatōnem ꝓmi mēbri diuisionis quo po nebatur q̄ omnia q̄escerēt· et vult q̄ ista opinio repugnat sibiipsi· q̄a si ꝓm veritatem ita esset q̄ omnia q̄escerent adhuc nō tolleret̄ oīs motus· quia adhuc erit opinio de hoc et fantasia q̄ oīa quiescūt sed fantasia est motus factus a sensu ꝓm actum vt dicitur scḋo de anima· Deinde secū do repbat et dicit de scḋa opinione et tēcia q̄ ille positōes manifeste cōtradicūt sensui· et ideo nō indigent aliqua manifesta repbatōe·

Reliquū vero cōside

Hic consequēter aristo· oñt ē iñ quō· s· est ꝓcede dum in quarto mēbro predicte diuisionis· et vult aristo· q̄ illud membꝝ est repbandū ex hoc q̄ approbant due cōtrarie pticule ad ꝓticulas con tēras in tali mēbro· Cōtinet em̄ quartū membrū in se duo· primū est q̄ omnia apta nata sūt mo ueri· scōm est q̄ omnia apta nata sunt q̄escere ꝓbat ergo aristo· q̄ est deueniendū ad aliquod immobile· et p hoc repbatur prima ps illius mē bri q̄ omnia apta nata sūt moueri· Scḋo pro bat aristo· q̄ aliq̄s motus est sempitern⁹· et per hoc repbatur scḋa p₃ quarti membri· s· q̄ ōīa apta nata sunt quiescere·

Mouentium quidez·

Hic aristo· oñdit q̄ ē deueniendu₃ ad aliq̄d mo uens immobile· et circa hoc intēdit p multa capi tula talem rōem· Omne qḋ mouetur necesse est ab alio moueri· sed nō est ꝓcedere in infinitū in mouentib⁹ et motis ergo ē deueniendū ad aliq̄d

quod mouet seipsum vel quod est omnino immobile· primo ergo aresto· declarat maiorem et illaz declarat inductiue· et primo premittit tres diuisiones mouentiū et mobiliū vt ex illis posset declarare maiorē· Prima diuisio ē mouentiū et mobiliū quedam mouēt et mouētur p se et quedam p accidens· et accipit hic p accidens sm q cōprehēdit sub se motū sm ptem· Secūda diuisio est eorū que mouētur p se quedam mouent a seipsis sicut animalia· quedaz ab alio sicut inanimata· Tertia diuisio est illoz que mouētur tam a se ipsis q ab alijs· alia mouentur sm naturam· alia extra naturam· i· violente·

Quecūqz enim ipsa·

Hic manifestat vltimā diuisionem triplr· primo in his que mouentur a seipsis sicut in animalibus· et hoc dupliciter· s· sm totum et sm ptes· pt enī totū animal violente moueri· et potest totū animal naturaliter moueri· qñ enī animal mouetur sursum tūc totū animal mouetur violente et qñ totū animal mouetur deorsum tūc totum mouetur naturalit· Secūdo manifestat hoc in ptibus· quia in ptibus animaliū aliqs est mot⁹ violentus et aliquis naturalis· qñ enī ps animalis mouet sicut a nata eius instituta ē tūc mouetur naturaliter· sicut qñ homo curuat crura versus ante et brachia versus retro· si aūt fieret curuatura opposita tūc esset motus violentus sm ptē Tertio manifestat hoc in his q mouētur ab alio quia ignis mouet naturaliter sursum et violente deorsum

Arguitur

Motus animalis sursum est natural· ergo male dicitur q sit violentus· Aūs patet qa est naturale q aia mouet ad omnē dr̄ñam positōnis· Dicendū q motus animalis capit duplr· Vno mō p compatōem ad totū animal· et sic etiā motus sursum ē naturalis· q2 talis mot⁹ naturaliter fit ab anima q mouet corp⁹ ad omnē dr̄ñam positōnis· Alio mō compatur mot⁹ animalis ad corp⁹ animalis tm̄· et sic mot⁹ sursum ē cōtra naturā animalis· q2 est cōtra naturam corpis ipsi⁹ animalis· mouetur enī corpus animalis naturalit sm naturam elimenti pdominātis· sed hoc elemtum est tra ergo naturalit mouet deorsum

Et maxime moueri

Hic aresto· manifestat ipsam maiorē pmisse rōnis· s· q omne qd mouet ab alio mouet· Et pmo dicit in qbus hoc est manifestū· et dicit q manifestū est hoc in illis q mouent p violētiam· sicut patet tercio ethicoz ex diffinitōe violenti· Quia violentū est qd mouetur ab extrinseco passo nō conferente vim·

Maxime autem dubi

Hic arest· ondit in quib⁹ est dubiū q illud quod mouet ab alio mouet· Et vult q in grauibus et leuib⁹ dubiū est· quia grauia et leuia mouent se ipsa et tm̄ mouent naturalit· quia vt videtur nō appret a quo extrinsece moueant· Pro deductōne istius Aresto· pbat qtuor rōnibus q grauia et leuia nō mouēt seipsa quaz· Prima stat in h⁹ mouere seipz ptinet ad rōem vite· s grauia et leuia nō sunt viuentia g⁹ et c· Maior ptz quia sm arestotilem in pmo et tercio de anima viua distserūt a nō viuētib⁹· q2 viua mouēt seipsa· Secūda rō stat in hoc quecūqz mouent seipsa pñt facē se stare et quiescere· s grauia et leuia nō pñt se facere stare et quiescere q2 solum quiescūt in termino motus g⁹ et c· Maior patet q2 animalia p appetitū faciūt se mouere et etiā staē· Tertia rō stat in hoc illud qd mouet seipm non habet determinatum motū· et hoc ideo q2 illud determinat sibi motū ex fantasia et appetitu· s grauia et leuia hñt determinatū motū q2 grauia mouent deorsum et leuia sursum ergo nō mouēt seipsa· Quarta rō stat in hoc nullū psectū continuū mouet seipm· s grauia et leuia sūt psecte cōtinua ergo et c· Maior patet q2 qd mouet seipm diuidit in mouēs et motū· et sic nō est psecte continuū·

Arguitur

Animal ē psecte ɔtinuū· g⁹ male dicebat oppositum in vltima rōe· Dōm q aliqd dicit ɔtinuū duplr Vno mō formalit q2 ptes eius copulant ad aliquē terminū cōem· et sic animal ē psecte cōtinuū· Alio mō aliquid dicitur cōtinuū formaliter et finaliter simul· dicit enī aliquid finaliter cōtinuū in ordine ad motū· et sic animal nō est psecte cōtinuū· tūc enī dicitur psecte continuū qñ vna pte mota totum mouetur sicut patet in ligno· sm q dicit arest· duodecimo metaphisice· Cōtinuū ē cuius motus est vn⁹· et sic animal nō ē psecte cōtinuū quia potest vna ps moueri alia nō mota·

Sed accidit hoc sem·

Quia aresto· supra dixit q grauia et leuia non

mouentur a seipsis·hic vult ostēdere a quib9 mo
ueantur et pmo premittit q dupliciter mo
uetur ab alio·Uno modo p violentiā
potest dici de grauibus et leuib' q2 grauia et le
uia hn̄t naturales inclinatōnes ad illos mot9 q̄
eis cōueniūt qd̄ est cōtra naturam violēti·Alio
modo mouentur naturalit̄·et si sic etiam
mouentur ab alio qd̄ est tale in actu qualia sūt
ipa in potētia·¶ p intellectu isti9 distinguit
aresto·duplicem modū potentie·et vult q pmo
aliquid ē in potētia ad actū primū sicut hic q̄ de
nouo addiscit ēst in potētia ad actum primū q2
ad formā que ē scientia·Alio mō aliq̄d est in po
tentia ad actū scdm̄ sicut qui hz habitū scientie
et nondum cōsiderat p illuz habitum·Reducit
aliq̄d de pma potētia ad actū ab aliquo extrin
seco sicut aliq̄s acquirit habitū scientie a docto
re·sed de secūda potentia reducit ad actū a seip
so nisi aliq̄d impediat·Silr est h dōm de graui
et leui q2 aliq̄d est in potentia graue qd̄ nondū
habet formā g̃uitatis et hoc ducitur ad actū gra
uis p extrinsecū quod est generās·Sed habens
formā grauitatis ē in potentia ad actū secūdū
quem actum habet a se et non p aliqd̄ extrinse
cum·sicut lapis habēs in se formā grauitatis p̄t
moueri deorsum ex sua natura absq3 hoc q reci
piat aliq̄d nature ab extrinseco·Ex quo aresto·
soluit quādam dubitatōem qua q̄ri potest quaē
grauia et leuia moueātur in ppria loca·et dicit
q eadem est causa nature grauiū ꝛ leuiū ꝛ mo
tus·q2 graue sua natura inclinatur ad locum
deorsum·et ideo querere quare graue mouetur de
orsum ē querē quare graue est graue.

Potentia autez leue·

Ex premissis ondit phs quid moueat grauia et
leuia·et vult q grauia ꝛ leuia p se mouentur a
generante·ꝛ p accidens a remouēte phibens·pri
mū sic patet omne quod est in potētia mouetur
ab illo quod est tale fm actum sicut cōbustibile
mouetur a cōbustiuo q2 cōbustibile est potentia
calidū et cōbustiuū ē actu calidū·ß generās g̃ue
vel leue est actu tale·ergo potentia graue velle
ue mouetur ab illo quod est tale in actu·Et ad
dit cōmētator q dās formā dat ꝯntia formā·et
sic sicut generans dat formā grauitatis etiam
dat motum qui cōsequitur immediate et insepa
biliter talem formam·Scdm̄ sic pbatur quia re
mouens phibens non dat motū p se·q2 nō facit

inclinatōnem in mobili·sed solūm remouet illud
quod impedit actualem motum·Exempli gratia
si lapis sit positus supra colūnā tūc si aliquis re
moueat colūnam lapis mouetur deorsum·sed il
le remouens non dat aliquam inclinatōnem in
lapide qua moueatur deorsum sed remouet soluz
illud quod impediebat motum descensus lapidis
et hoc est p accidens·Cōcludit ergo cōclusionem
principaliter intētā illā·s·omne quod mouet ab
alio mouetur vel cōiunctim vt in animalibus vl
ab extrinseco motore sicut in motu violento ꝛ in
motu grauiū et leuiū·

Queritur

Utrū grauia et leuia mō
ueantur ab alijs·s·a gene
rantibus·¶ Dicendum q sic et videtur q non
quia grauia et leuia mouentur a locis naturali
bus·quia dicit quarto huius q loc9 attrahit lo
catum·Iterum mouentur a grauitate et leuita
te·Iterū etiam mouētur natura mobilis·vt pz
scdo huius ergo nō mouentur tm̄ a generantib9
Dicendum q nō est incōueniens eūdem effectuz
pcedere a diuersis causis fm diuersa genera cā
rū·et iterū potest vnus effectus pcedere a diuer
sis causis in vno genere cē·Per hec ergo dōm ē
q motus in grauib9 et leuibus potest reduci ad
quatuor principia fm quatuor genera causarum
primo eīn mouētur a grauitate et leuitate in ge
nere cē formalis nō q grauitas sit forma infor
mans motum·sed est forma simul efficiens ipm
motum sicut in scdo hui9 dictū est·ꝛ ideo motus
grauiū et leuiū nō habet pprie cām formalem·hz
tm̄ motus pprie cālitatem in alijs generib9 cau
sarū·Primo in genē cē finalis q2 sic motus graui
um et leuiū fit a loco naturali·q2 talis loc9 tra
hit finalit̄ locatum et conseruatiue·vt in quarto
hui9 dictum est·Scdo mō principiū motus acci
pitur in genē cause materialis·ꝛ sic ipm mobile
grā principiorū ē principiū motus·q2 habet se pas
siue ꝛ receptiue ad motū·ꝛ iō dictū fuit in scdo
huius q natura in grauib9 ꝛ leuib9 ē principiuz
passiuū et ñ actiuū·Pz in genē cē efficiētis ipm
generās est cā effectiua pse motus·ꝛ remouens
phibens est cā p accidens·Circa primū est sciēdū
q qñcūq3 aliqua cā efficiēs facit aliquē effectum
cui effectui aliq̄d aliud naturalit̄ cōiungit tunc
talis cā etiā dicit esse cā illius vltimi effect9 sicut
de9 creans animā rōnalem ad quā naturalit̄ et
insepabilit̄ sequūtur potētie aie etiā dr̄ cā poten
tiarū aīe·cū ergo motus insepabiliter seq̄tur ad

grane genitū•igitur dr generans cā illius mot⁹
hoc autē nō ɔtingit in animalib⁹•qr ad al' genitū
non statim seqtur motus ipius sed hoc animal
incipit moueri ex fantasia et appetitu• Quāt ge
nerans p se moueat•sic patz qr illa dicitur cā p
se q̄ habz suā similitudinē in effectu•cū ergo ge
rans et genitū sint similia•sic patet q generās
est cā efficiens p se• Sed qr remouēs ꝓhibēs nō
dat aliquā formā effectui•ideo solū mouet p acci
dens• Etiam in eodē genē cē potest dari cā mot⁹
grauiū et leuiū ſm diuersas cās sicut in genē cē
efficientis•primū efficiēs grauiū et leuiū ē de⁹ de
inde virtus celestis et post hoc ꝓximū generans
et vltimo forma ipsi⁹ geniti q̄ dicitur grauitas•
Dicitur tn̄ graue potius moueri a generante q̄
ab alijs causis•qr actō debet potius attribui vni
uoco agenti q̄ equoco•cū ergo de⁹ et corpora ce=
lestia sint mouentia equoca ideo non debet eis
attribui actio

Arguitur

Ista ꝓpositio omne qd mo
uetur ab alio mouet ꝓba
ta est in septimo huius•ergo male hic resumitur
¶ Dicendū q alit ibi ꝓbatur q̄ hic qr ibi ꝓbat
in generali•hic āt ꝓbat applicando eā ad diuer=
sas spēs motus et ad diuersa mobilia•s•tam ad
mobilia q̄ mouentur violente q̄ ad alia q̄ moue
tur p se vt patuit circa textum•

Arguitur

Nihil mouet a nō ente•s
generans qñqz nō est•et
ergo nō potest moue genitū• ¶ Dōm q q̄uis ge
nerans nō manet in genito ſm substantiā tn̄ ge
nerans semp manet manēte genito ſm virtutē
qr virtus generantis saluat in genito•et hoc in
forma substantiali ipsius geniti•qr ex forma sub
stātiali aduenit sibi quedaz virtus subeffectiua
ad motū• Et simile ē de virtute formatiua in ge
neratōe animalis q̄uis enī animal post q̄ semē
descisum est moriat nihilomin⁹ fit generatō ani
malis•qr virtus animalis conseruat in virtute
seminali que est descisa ab animali•

Arguitur

Mouēs et motū debēt eē
sil' s generās qñqz multū
distat a genito•ergo nō mouet genitū• ¶ Dōm
q q̄uis qñqz distant ſm substātias localit non
tn̄ distant ſm virtutē•qr virtus generātis sem
p manet cōiuncta genito vt iā dictū est•

Arguitur

Motus naturalis ē ab in
trinseco•sed generās est ex
trinsecū genito•ergo nō pt dici moueri naturalit
a generante• ¶ Dōm q motus grauiū et leuiū
nō est naturalis ſm gen⁹ cē efficiētis•qr sic ē ab
extrinseco est tn̄ naturalis in genē cause mate=
rialis•et hoc sufficit qr materia etiā est natura
vt dictum est in scđo hu⁹•et ideo dr talis mot⁹
passiue naturalis et nō actiue•

Hoc autē dupliciter•

Postq̄ phs declarauit maiorē principalis rōnis
scz q omne qd mouet ab alio mouet•hic ɔñter de
clarat minorē•s•q non est ꝓcessus in infinitū in
mouentibus et motis•sed est deueniendū ad ali
qd primū qd est mouēs seipm• Deinde addit q
q si sic deuematur ad aliqd tale mouēs q tunc
etiam deuenieт ad aliqd qd est simplr immobile
primo ergo ondit q nō omne qd mouet ab alio
mouet in infinitū• Scđo q nō omne mouēs mo
ueat ibi adhuc āt• Circa primū duo presupponit
primū est diuisio mouentiū•s•q aliqd mouet vir
tute ꝓpria sicut mouēs primū qd qñqz pt moue=
re p multa media et qñqz p vnū tm̄• Scđm ē cō
patio mouentiū•s•q primū mouens mouet ma=
gis q̄ scđm•et hoc probat duplr• Primo quia p
mū mouens mouet scđm et nō ecōtra• Scđo qr
scđm nō potest mouere sine pmo•et rō istoꝝ est
qr in mouentibus subordinatis scđm mouēs ha
bet esse et mouere a primo mouēte sicut patet de
causis vniuersalib⁹ qr anima nobilis habet eē a
deo et celū habet causalitatem ab aīa nobili•

Si ergo omne quod

Hic ondit principale ꝓpositū•et hoc duabus rō=
nibus prima• Si esset ꝓcessus in infinitū in mo
uentib⁹ et motis tūc omnino nullus esset mot⁹
qd est cōtra sensum [illegible] ꝓbatur qr sicut dixit
scđa suppositio scđm mouens nō mouet nisi ꝓpt
primū mouens•sed in infinito nō est primū•ergo
si est ꝓcessus in infinitū nō erit primū mouēs et
p cōsequens null⁹ erit motus

Amplius autem et•

Scđa cōstat in hoc si est ꝓcessus in infinituz in
mouentib⁹ et motis tūc oē mouēs erit instrumē
tale qr de rōe mouētis instrumētalis ē q non hz
motū nisi moueat a pncipali mouēte•sed solum
primū mouēs nō hz virtutē mouēdi ab alio•s a
seipso•ablato ergo pmo mouēte oē mouēs hz mo
tum ab alio•et hoc ē instrumētale•et qr instrumē
tū nō mouet nisi vtute pncipalis agētis•si ergo

non est primū quod mouet illa instrumenta nullus erit motus.

Juxta aūt hec dicta

Hic cōseqnter phs ꝓbat ꝙ nō omne mouēs mouetur. et iō aliqui hic faciūt scđa; principalē rationē. qr si esset ꝓcessus in infinitū in mouētib' et motis tūc omne mouēs moueret si nō est primū sed solū primū mouens ē qđ nō mouet. sed hoc ē impossibile. qr si omne mouēs moueret vel moueret p se vel p accñs. Nō p accñs qđ ꝓbat tribus rōnibus. Prima ē. Si omne mouens moueret p accñs tūc ɔtingeret qñqz nō esse motū. sed hoc est prius reꝓbatū qr ꝓbatū est ꝙ motus ē sempiternus. Sequela p; qr qđ p accñs est pt nō esse cū nō sit necessariū. Si ergo oē mouēs moueret p accñs tūc pt nō moueri. sed mouēs nō mouet nisi moueat. ergo ɔtingit hoc mouēs nō mouere. et sic tollit omnis motus. Et ē hic notandū ꝙ aresto. hic loqtur ſm opinionē antiquoꝝ q̄ dicebant ꝙ solū illud mouet qđ remouetur qđ est verū de mouentib' corporis sicut celū mouet ista inferiora p suū motū. Antiq enī nō nouerūt immaterialia.

Et rationabiliter ac.

Hic ponit scđam rōem q̄ stat in hoc. in p accñs cōbinatis si vnū inueniatur sine alio tunc aliud potest inueniri sine ipso sicut homo et albedo. ſ mouens mobile et instrumentū sunt p accñs cōbinata. ergo sicut inuenit qñqz mobile sine mouente. sicut patet de terra que ē mobilis sic ꝙ tñ nō mouet ita ecōtra inuenit aliqđ mouēs quod nō est mobile. et sic erit aliqđ mouēs immobile qđ p accidens non mouetur.

Vnde et anaxagoras

Tertio ꝓbat idem testimonio anaxagore qui ponebat intellectū impassibilē et immixtū. et ipse moueret omnia alia exñtia in chaos cōfuso. cum ergo iste intellectus ſm anaxagorā est immobilis sic ad min' est aliqđ immobile quod non mouetur per accidens.

Atuero si non scđm.

Hic ꝓbat duabus rōnibus ꝙ nō omne mouens mouetur p se. Et stat pma ī hoc. Si mouēs mouetur p se vel hoc esset eadē spē motus qua mouet. sed hoc est inɔueniens qz tūc ꝑijciēs ꝑijceretur et docens doceret. Vel hoc fieret ſm aliā spēm motus. i. ꝙ mouens moueret vna spē mot' et moueret alia spē et tūc qr spēs motus nō sunt infinite oportet qñqz deuenire ad illā spēm mot' qua mouēs mouebit. et sic seqtur idem inɔueniens quod prius.

Amplius at magis.

Hic ponit scđam rōem que stat in hoc. Si omē mouēs p se mouet. ergo idē erit in actu et in potentia. qr vnūquodqz est in actu ſm ꝙ mouet et in potētia ſm ꝙ mouetur. Si ergo idem mouet et mouet ergo idem ē in actu et in potētia. Vult ergo phs ex omnib' istis ꝙ si nō est ꝓcessus i infinitū in mouētibus et motis ergo deuenit ad aliqđ quod mouet a se primo et nō ab alio.

Queritur vtrū sit deuenire ad aliqđ mouēs seipm. Dōm ꝙ sic quia nō est ꝓcedere in infinitum in mouētib' et motis sicut in textu est dictum. ergo oportet deuenire ad aliquod qđ nō mouetur ab alio.

Arguitur In septimo dictum est ꝙ omne quod mouetur ab alio mouetur. ergo nihil mouetur a seipso. Dicendū ꝙ aliqđ moueri a seipo potest dupliciter intelligi. Vno mō a se. pmo. i. ſm se totum. et h' est impossibile. quia sic idem eēt in actu et in potētia respectu eiusdē. Alio mō potest intelligi ꝙ aliquid moueat seipm ſm ptem. et sic animal dicitur mouere seipm quia anima mouet corp'. et sic est in ɔposito. quia illud mouēs seipm de quo aresto. hic loqtur est ipm celum quod dicit animatum p assistentiam anime nobilis. et celum mouet seipm grā aie. et mouet grā corpis celestis.

Arguitur Celū solū mouet ergo male dr ꝙ mouet seipsum. ɔñtia tenet qr qđ solū mouet nō mouet. Dōm ꝙ celū capit dupl'r. Vno mō absolute et ſm se. et sic celū nō mouet seipm sed solū mouet ab aia nobili. Scđo mō accipit celū cū inclusione aie nobilis. et sic hoc totū ē mouēs seipm. Sile ē de corpe aialis qđ nō mouet seipm si capiat p se. i. ſm exclusionē aie. ſ mouet seipsū si includat anima.

Arguit Ex istis seqret ꝙ celū eēt animatū. ꝓbat qr ɔpriū est animatoꝝ ꝙ moueant a seipsis. et hoc nō ɔuenit inanimatis qr lapis nō mouet a seipso. Dōm ꝙ dupl'r aliquid mouet seipsum. Vno mō sic ꝙ ps mouens inest toti p formalē inherentiā. et sic aia aialis

mouet animal· Alio modo aliquid mouet seipsum vbi mouens nō inest ꝑ formalem inherentiam·sed ꝑ assistentiā et virtutez·⁊ sic anima nobilis mouet celum et celū mouet seipsum grā anime nobilis· Et hoc est quod alij sic dicūt ꝙ dupliciter aliquid est animatum· Vno mō ꝑ informatōnem quia·s·habet animaz que dat corpi eē specificum·et sic celū nō est animatum· Alio° aliqd est animatū ꝑ assistentiā siue ꝑ intimatiōem virtutis mouentis·et sic celum dicit̄ animatū quia anima nobilis mouet ipm celum influendo suaz virtutez in oriente in quo residet anima nobilis· Et sic loquitur arest·de animatōne celi·quod patet ex multis passibus phi·dicit em̄ phs in duodecimo metaphisice ꝙ celum mouet̄ a primo motore sicut appetitiuū a suo appetibili·ergo sequit̄ ꝙ celum est appetens et de⁹ est appetibile eius·s̄ appetitus non est sine cognitōe·ergo oportet ponere animā cognoscentem in celo· Item scdo celi phs dicit expsse celum eē animatū·ex hoc ꝓbans ꝙ celum habet in se sex drn̄tias positionū qd̄ solum accidit animatis·et hoc idem ꝓbat plato et etiam doctores xp̄iani vident̄ consentire. Quod tamen celū nō sit animatū ꝑ informatōem p̄t ꝓbari autoritate ⁊ rōe autoritate damasceni dicētis consūdant cū patre eoꝝ dyabolo qui dicunt celum animatū· Ratōe sic ꝓbatur q2 omnis anima vtitur corpe ꝓpter bonū anime·sicut anima rōnalis ꝯiungitur corpori vt acq̄rat scientias et virtutes ꝑ corpus·et h° ideo q2 deteriora sūt gratia melioꝝ mō corp⁹ ē deterius anima· Sz ista vnio nō potest eē ꝓpter bonū anime ipsius celi· quod sic ꝓbatur q2 in anima corpis celestis sunt due oꝑationes· intelligere et mouere·sed ꝓpter nullam eaꝝ oportet animā eē vnitam corpi ꝑ informatōem.non ꝓpter mouere q2 anima alligata corpi ꝑ informatōem min⁹ mouet q̄ꝫ anima cōiuncta ꝑ assistentiā·et hoc ideo q2 anima cōiuncta corpori ꝑ informatōem fatigatur ad motuz corporis·et ideo anima que nō est cōiuncta corpi ꝑ informatōnem potest plus mouere· Nec etiam ꝓpter itelligere quia talis anima nō sumit ꝯgnitōnem a sensibus sicut anima ratōnalis· Et h° ideo quia impossibile est tale corpus habere in se sensum quia tūc esset corruptibile· Si autem debeat recipe scientiam ꝑ corpus oportet ꝙ corpus habeat sensum quod impossibile est in celo· Relinquitur g° ꝙ ꝓpter nullā vtilitatem anima potest vniri celo informatiue·et ergo nō vnitur sibi ꝑ informatōnem sed solum ꝑ assistentiam.

Arguitur Moueri s̄m ꝑtem est commune omnibus animalib⁹ ergo non est ꝓpriū celo·cōsequentia tenet q2 qd̄ est ꝓpriū vni non potest pluribus cōuenire. Dicendum ꝙ aliquid mouere s̄m ꝑtem intelligitur dupliciter· Vno modo generaliter s̄m ꝙ illa ps mouens insit toti ꝑ informatōem vel assistit ei et sic moueri s̄m partem ē cōe animalibus ⁊ celo quia pars mouens sp informat partez motā vel assistit ei· Alio modo aliquid mouetur s̄m ꝑtem sic ꝙ mouens assistit mobili tm̄·et sic moueri s̄m partem est ꝓpriū celo·quia anima nobilis non informat celum sed assistit sibi.

Arguitur Primū mouens est simpliciter immobile ·ergo male dicitur ꝙ primū mouens moueat seipsum. Dicendum ꝙ duplex est mouens primū· Aliquod ē quod est simpliciter primū et extra genus.et hoc est simpliciter immobile·sicut de⁹ qui omnia mouet absqz hoc ꝙ moueatur · Aliud est primum mouens in genere quod ē anima nobilis mouēs celum·et hoc mouēs potest dupliciter capi· Vno modo cū inclusione celi·et sic est primū mouēs seipsum· Alio modo accipitur hoc mouens s̄m se· et sic etiam est omnino immobile et de hoc mouēte dicetur postea in textu ꝙ ē mouēs immobile.

Queritur Vtrum anima celi poti⁹ moueat celū vel anima animalis potius moueat animal. Dicendum ꝙ potioritas motus potest ex duobus attendi Vno modo penes inherentiam ipsius mouentis ⁊ sic anima animalis potius mouet animal·q̄a anima animalis inheret animali·sed anima celi non inheret celo ꝑ informatōem· Alio modo attenditur potōritas penes illa que requirūtur ad motū·et tūc anima celi potius mouet celū q̄ꝫ anima animalis mouet animal·quia motus animalis est ex appetitu quem appetitū mouet appetibile·vt patz tercō de anima· Sed anima celi mouet ꝓpter sūmū appetibile quod est ip̄e deus·sed aīa animalis mouet al' ꝓp̄t singulare appetibile

Non ergo necesse est·

Hic cōsequenter ondit ꝙ si deueniatur ad aliqd̄ mouens seipsum sicut dictū est tūc adhuc deuenietur ad aliquod mouēs omnino immobile quia pars mouentis seipm̄ est omnino immobilis·exempli gratia sicut nūc dictuz est ꝙ celum cū aīa

mobili est mouens seipm. iam aresto. vult pbare q vna ps mouentis seipm est imobilis. s. anima nobilis. Circa hoc primo pbat q totum mouens seipm nō mouet seipm sm totum. et hoc duabus ratōnibus. Prima est Si totū moueret et totū moueretur tūc idem moueret eo motu quo moueretur quia vna ps mouet et illa ps mouetur. ergo idē mouet et mouetur. Secūda ratō quia tūc idem erit in actu et in potentia respectu eiusdem quia mouēs sm q huiusmodi ē in actu et motū sm q hmōdi est in potentia sed idē esse in actu et in potētia respectu eiusdem impplicat contradictōem quia quod est in actu habet formam sm quam est in actu et quod est in potentia non habet formā sm quā ē in potentia.

Quod aūt non con.

Hic arest. excludit illos motus quibus possit aliquis opinari q ps mouens etiam moueretur. hoc em̄ potest dupliciter cōcipi. Uno mō q ps mota moueret ptem mouentē et ecōtra reciproce. sicut si diceremus q anima nobilis moueret celū. et celū iterum moueret animā nobilem. vel sic q illa ps mouēs moueret seipā. Istos errores excludit. primo primū quatuor ratōnibus. Prima stat in hoc quia si sic tūc nō esset primū mouens. quia illud dicit primū mouēs quod est ppinquius primo immobili simpliciter. Sed si quelibet ps istius mouentis esset eque ppinqua primo immobili. sic nō esset aliquod istorū primū mouens. Secūda ratō si ps mouēs moueatur hoc fit p accns sicut nūc cōtingit in animalibus vbi anima p accns mouetur sed quod p accidens ē contingit nō esse. ergo contingeret illā non moueri. et tūc erit ad minus aliqn immobilis. Tercia ratio ē. Si mouēs iterū moueatur ab alia pte mota tūc nūq nullus erit motus. quia cū illa ps nō mouet nisi moueatur et contingit ipam nō moueri. ergo etiā quandoq non mouet. Quarta rō stat in hoc. Si idē moueret et moueretur sm eūdem motū tūc idem esset in actu et in potentia qd est impossibile

Atuero neq primo.

Hic ōndit aliā ptem. s. q ps mouentis immobilis nō mouet seipā. et hoc duabus rationibus. Prima stat in hoc qa si anima nobilis moueret seipsā tūc separata a toto etiā moueret seipsā qr quicquid cōuenit alicui naturalit hoc ꝯuenit sibi semper sed hoc est impossibile. qr tūc totū nō esset primū mouens seipm sed vna ps. qd est ꝯtrā predicta. Secūda ratō est nullū totū pt mouere seipm nisi gratia ptis sicut pbatū est. sed ps separata a toto est quoddā totū. ergo non potest mouere seipsam. sed oportet illā ptem etiā diuidere in ptem mouentē et motam. et sic ps illius ptis ad minus esset immobilis vel erit pcessus in infinitū.

Quoniam autē mo.

Hic ōndit quō se hnt ptes mouētis seipm adinuicem. et primo ōndit q sūt tm̄ due. scdo quō adinuicem cōbinantur. Quo ad primū dicit q tm̄ due sunt ptes mouentis seipm scz ps mouēs tm̄ que ē immobilis et ps mota tm̄ que nō est ex necessitate mouens aliqd aliud. quia si sic tūc illa ps esset mouens seipsam.

Arguitur Celum est mouēs ista inferiora et est motum ab anima nobili. ergo ps mota est vlterius mouēs. Dōm q aliquā ptem celi nō mouere intelligitur dupliciter. Uno mō quia non mouet alia ab eo separata. et sic est falsum. Alio modo quia non mouet aliam ptem sibi cōiunctam. et sic est verū quia ista inferiora q̄uis moueantur a celo tamē celū nō est pars istorū inferiorū sicut anima nobilis est pars celi capiendo celū cū inclusione anime nobilis.

Contacta autem.

Hic ostendit phs quomō adinuicem cōiungātur et vult q nō possunt cōiungi p continuatōnem quia tunc vno moto etiam moueretur alterum quia continuū est cuius motus est vnus. sed habent se adinuicem p contactū. et hoc si ambe ptes habeant magnitudinem tūc est cōtactus q̄titatis et si vnū habeat q̄titatē alterum nō tūc est contactus sm virtutē et nō sm q̄titatē.

Dubitationē aūt ha.

Hic cōsequēter phs ponit circa predicta vnā dubitatōnem. Ex quo em̄ dictum est q mouens seipsum diuiditur in ptem mouentē et motā. queritur si auferatur aliqua pars p diuisionē a parte mouente vtrum residua pars posset mouere. Rñdit arestotiles q nō. quia si pars mouēs diuideretur tūc nō seruaret eandē virtutem nec eandem naturam quā prius habuit. qa potentia naturalis sequitur naturam sed subtracta aliqua parte mouentis nō manet natura ergo nec vir-

tus·quis eni virtus mouentis mathematice est diuisibilis in infinitu no tn phisice.

Manifestum igit ex·

Hic infert conclusionem principaliter intentam scz q necesse est ponere aliquod mouens omnino immobile siue hoc sit pars mouentis seipsum siue aliquid aliud.

Quoniam at oportz·

Hic philosophus postq inquisiuit q est deueniendum ad vnu primu mouens, consequenter inquirit conditones eius et ponit hic principaliter duas in hoc textu scilicz q primu mouens est perpetuu et q est vnu. Et primo resumit quedaz que dicta sunt. Et primo dicit quis non omne mouens immobile sit perpetuu· quia anime animaliu sut mouentia immobilia· quia per se non mouentur et tamen non sunt perpetua mouentia quia mouentur per accides ad motum corporum· Hoc ergo mouens quod non mouetur per accidens erit omnino perpetuu sicut anima nobilis.

Manifestum est hoc

Hic intendit pbare quod dixit scilicet q primuz mouens est perpetuu, excludens primo vnam ratonem que no valet ad pbandum illud. Et e ista quicquid no generatur nec corrumpitur est perpetuu, sed primu mouens no generatur nec corrupitur ergo est perpetuu. Dicit philosophus q ista rato bm formam no valet eo q multa sunt no perpetua que tamen nec generantur nec corrumputur sicut est punctum vel albedo. quia quod pprie mouetur hoc est corpus·sed punctum no est corpus nec albedo· ergo nec generatur nec corrupitur· Unde oportet addere in ratoe q nec per se nec per accidens generatur nec corrupitur hoc est perpetuu.

Manifestum enim e·

Hic ponit veram ratonem ad pbandum ppositum et est ista motus p quem aliqua sunt et aliqua no sunt est pperuus·sed effectus perpetuus no potest esse nisi a causa ppetua· ergo etia oportet pmuz mouens esse ppetuu· consequentia tenet quia effectus non est diuturnior sua causa · Maior patet quia generatones et corruptones reru ppetuantur posita perpetuitate mudi qua phs prius pbauit · Et no potest dici q multa mouentia consequenter se habentia sint causa talis motus infiniti· quia tuc idem esset causa sui ipsius ex quo eni ista mouentia succedunt sibi sic sunt mobilia et ista succedetia mobilia sunt causa omnis motus· ergo causarent illu motu in se ipsis et ideo his positis tunc adhuc oporteret ponere vnam aliaz causa que esset causa illorz mobiliu.

Si quidez igit perpe

Hic consequenter ostendit secudam coditonem scilicet q hoc mouens ppetuu est vnu· et hoc pbat duabus ratonibus· quaru prima est ista. In his que fiunt bm naturam semp accipiendum est illud quod est nobilius et melius· quia natura semper facit aliquid bm q melius est. sed melius e vnu esse ppetuu mouens q multa· ergo natura ordinauit vnu perpetuu mouens et non multa. Minor patet quia peccatu est fieri per plura qd potest fieri per pauciora· Sed vnu perpetuu sufficit ad omnem motum igitur et c.

Manifestum e igitur·

Hic ponit aliam ratonem que est ista motus q fit a diuersis mouentibus no est vnus · sed motus qui fit a primo mouente est vnus· ergo non fit a pluribus mouentibus · Maior patet quia quando vnu mouens corrumpitur et aliud generatur· tuc oportet interuenire quietem inter corruptonem primi mouentis et generatonem secudi mouentis et pro illo tempore non erit motus quia non est moues· Minor est manifesta quia motus celi est vnus quia circularis·

Ex quibus est scire·

Hic ex predictis infert vnam aliam conditoem que est ista q primu mouens nec est mobile per se nec per accidens· Et stat rato in hoc quicquid mouet motu sempiterno hoc nec mouetur per se nec per accidens· sed primu mouens mouet motu sempiterno· ergo nec mouetur per se nec per accidens pbatur quia quod per se mouetur vel p accidens hoc fatigatur· sicut patet de animab' animaliu· Sed quod fatigatur necesse est quadoqz deficere a mouedo quia p fatigatoem virtus diminuitur· si ergo mudus debet manere i vno statu vel in vna dispositoe oz q primu mouens sit oino imobile si q nec p se nec p accns moueat dispositio enim inferiorum mobiliu dependet ex motu celi· et ergo si motus celi non maneret in

Octauus.

una dispositōe etiam oporteret mutatōem fieri in istis inferioribus. et sic non maneret uniuersum in eodem statu

Non est autem scdm

Hic excludit obiectōem p quā aliquis potest arguere ꝙ motores orbium et planetarum ad minus mouentur p accidens. ꝛ si sic tūc nō mouentur motu sempiterno quod est falsum. quia primū mouens simpliciter. mouens celum hoc mouet motu raptus omnes inferiores speras cum animabus nobilibus. ergo ad minus oportet ipse motores animas nobiles moueri cum suis orbibus. Soluit philosophus hanc obiectōnem sic. dupliciter aliquid mouetur p accidēs. Uno modo sm se. quia scilicet mouetur p accidens ad motum illius quod mouet uel quod ab eo mouetur. et sic anima nobilis nō mouetur p accidens sm se. qr non mouetur p accidens ad motum illius corporis qd talis anima mouet sicut anima hominis mouetur p accidēs ad motum hominis. ꝛ sic anima nobilis nūꝗ mouetur p accidēs quia nō mouetur cū corpore quod mouet. Alio modo aliquid mouetur p accidens ratōne alterius scilicet ratōne superioris motus. ꝛ sic etiam anime mouētes inferiores speras mouentur p accidens. quia omnes spere simul mouentur. ideo etiaȝ motores talū simul mouentur. p hoc ergo est dicendū ꝙ hoc non potest mouere motu perpetuo quod mouet per accidens sm se. sed hoc potest mouere motu perpetuo quod p accidens mouetur ratōne alterius superioris.

At uero si aliquid est.

Hic cōsequenter philosophus reꝓbat secundam pticulam quarti membri predicte diuisionis scilicet ꝙ omnia nata sunt quiescere. scilicet probādo ꝙ est aliquis motus sempiternus. et hoc probat duabus ratōnibus quarū prima stat in hoc. Primū mouens est penitus immobile ergo mouet motu perpetuo. Antecedens ꝓbatū est. consequētia tenet quia posita causa in eadem dispositōne semp ponitur ꝛ effectus. sed primū mouēs cū sit immobile ꝛ infatigabile habet semp eandē dispositionē ad mouendum. ergo mouet motu sempiterno. Secūda ratō stat in hoc generationes ꝛ corruptōnes inferiorum sunt perpetue. ergo oportet primū motū esse perpetuū. Cōsequētia tenet quia perpetuus effectus semp habet causā perpetuam. cū effectus nō sit dignior causa. ſ motus celi est causa generatōnis et corruptōnis inferiorū. ergo nō potest esse motus generationis et corruptōnis ꝑpetuus nisi motꝰ celi sit ꝑpetuꝰ.

Arguitur

Philosophus utitur ħ demonstratōne circulari. q̄a priꝰ ꝓbauit ꝙ primus motor est ꝑpetuus ex motu iam ꝓbat motū esse ꝑpetuū ex motore. Dicendum ꝙ hic nō est circulatō quia in circulatione est ꝓcessus ab eodem ad idem. sed sic nō est ħ quia prius ꝓbauit primū motorem esse perpetuū ex sempiternitate motus in cōmuni. sed hic probat primū motum esse sempiternū ex perpetuitate motoris. et sic nō est hic circulatō. vel dicendū ꝙ prima demonstratō est demonstratio quia sed ista est demonstratio ꝓpter quid.

Manifestum igitur.

Hic concludit principalem conclusionem totius secūdi tractatus scilicet ꝙ ultimū membrum viȝ quintū fuit uerum quia est aliquod mouens immobile. et est aliquis motus ꝑpetuus et aliqua quādoqȝ mouentur et q̄nqȝ quiescūt.

Queritur

Utrū preter primū mouēs seipsuȝ sit deuenire ad aliquod primū mouens omnino immobile. Dicēduȝ ꝙ sic. Cuius ratō est quia si est aliquod mouens seipsum tūc ad minus pars illius mouentis seipsum est immobilis nō tamen similiter sicut in animalibus ubi pars mouens etiam per accidens mouetur. sed ista pars mouentis seipsum scilicet celi nec mouetur p se nec p accidens quia cōiungitur celo nō p informatōnem sed per assistentiam. Ex quo patet ꝙ in hoc ꝓcessu phi cōcluditur sub disiunctōne scȝ ꝙ oportet ponere aliquod mouens omnino immobile. vel opȝ aliqd esse immobile quod est pars mouentis seipm. Et ex hoc textu nō ꝓbatur efficaciter ꝙ est aliquod mouens sepatum extra genus omnino immobile sed hoc efficaciter ꝓbatur in duodecimo metaphisice. et ideo illa rō ibi posita ab arestotile supplet istam ratōnem hic positam. ubi sic dicit ꝙ mouens primū mouet se p appetitum. ergo oportet ponere aliquod altiꝰ appetibile quod ē omnino immobile. et ideo preter primū mouens est aliquod mouens extra genus omnino immobile. qr semper appetibile est prius mouens ꝙ appetens ut patet tercō de anima. Appetit eīn mouens immobile in genē qd ē aia nobilis assilari pmo im

mobili extra genus in causalitate quod est deus et ideo mouet celum per quod causat ista inferiora. Unde sequitur quod anima nobilis adhuc mouetur ab aliquo appetibili quod est deus.

Arguitur Non oportet ponere mouens omnino immobile quia primum mouens seipsum sufficit ad saluandum omnem motum. Dicendum quod primum mouens seipsum accipitur dupliciter. Uno modo secundum se secundum quod non habet ordinem ad primum immobile. et sic non mouet quia ablata prima causa aufferuntur omnes posteriores ut dictum est supra. Alio modo accipitur primum mouens seipsum secundum quod subijcitur influxui primi immobilis et sic est verum quod mouet omnia alia posteriora et sic patet quod tale mouens seipsum nullo modo mouet subtracto primo mouente quia primum mouens seipsum mouet propter aliquod appetibile quod est primum mouens simpliciter.

Arguitur Anima nobilis intelligit se. ergo mouet se. et similiter posset argui de primo mouente. scilicet deo. Dicendum quod motus accipitur dupliciter. Uno modo proprie pro motu phisico secundum quod corpora mouentur. ut dicitur sexto huius. et sic intellectus non mouetur quia non est corpus. et sic intelligere non est moueri. Alio modo accipitur motus generaliter prout se extendit ad quamcumque operationem. et sic intelligere est moueri. sed primo modo accipitur hic motus.

Arguitur Primum mouens extra genus applicat suam virtutem celo in mouendo ipsum sicut anima nobilis. Sed anima nobilis in mouendo celum videtur moueri per accidens ad motum celi ergo et deus. Dicendum quod nec anima nobilis nec primum mouens immobile extra genus mouetur per accidens. Est tamen ista differentia in istis mouentibus. quia mouens immobile extra genus non est in circumferentia primi mobilis. secundum diffinitiue sicut anima nobilis. quia primum mouens immobile extra genus est infinitum et ubique. et quamuis anima nobilis applicet suam virtutem solum ad unam partem celi tamen quia illa pars est continuata alijs partibus sic ad motionem illius partis sequitur motio omnium partium. et sic influxus anime nobilis semper fit in una parte celi. scilicet in oriente. Est ergo illa influentia semper in una parte secundum situm sed non secundum subiectum. quia anima nobilis semper est in oriente. et sic est in uno situ tamen influit in aliam et aliam partem sibi precise supponitam que partes sibi succedunt ad situm orientis.

Queritur Utrum sit unum oriens in toto vniuerso vel sunt plura orientia. Dicendum quod oriens accipitur dupliciter. Uno modo formaliter ex parte situs quem habet anima nobilis. et tunc est tantum unum oriens quia ille situs anime nobilis non variatur sed manet in oriente. Alio modo accipitur oriens materialiter ex parte partium celi que sunt in tali situ. et sic est aliud et aliud oriens quia partes sibi inuicem succedentes non sunt eedem.

Arguitur Arestotiles in sua probatione presupponit falsum. quia presupponit perpetuitatem motus quod est falsum. Dicendum quod non impedit quod quandoque ex falso inferatur verum. iuxta illud ex falso verum ex vero nil nisi verum. hoc tamen verum potest in tribus alijs modis probari sicut prius tactum est.

Arguitur Phisicus non habet determinare de primo motore sed metaphisicus. Dicendum quod quamuis sint idem primus motor extra genus et prima causa secundum rem tamen differunt secundum formalem rationem considerandi. quia primus motor refertur ad motum. et ideo de ipso secundum quod huiusmodi phisicus tractat qui tractat de ente mobili. Sed de prima causa secundum quod huiusmodi tractat metaphisicus qui determinat de ente et de causis entis. Unde patet quod metaphisicus tractat de primo motore sub ratione prime cause et non sub ratione primi motoris.

At uero aliud faciē

Postquam philosophus in priori tractatu probauit quod est aliquod primum mouens immobile perpetuum et unum et quod primus motus est perpetuus nunc in hoc tertio tractatu et in sequenti vult determinare quis sit primus motus. et hoc in isto tractatu et quale sit primum mouens in sequenti tractatu. primo ergo proponit intentum. secundo exequitur propositum. Dicens primo quod oportet considerare utrum sit aliquis motus quem contingit esse infinitum et continuum. et quia talis motus est sempiternus et a mouente immobili factus. ideo est necessario primus quia ante sempiternum nihil est.

Tribus autem existē.

Hic exequitur propositum et primo probat quod motus localis sit primus. secundo probat quis motus localis sit primus. primum probat tribus rationibus primo per proprietates

motuũ. Secũdo per distinctionem prioris et posterioris. Tercio ex ordine mouentiũ et mobiliũ Circa primũ ponit duas rões. prima stat i hoc ꝓbatum est ꝑus q̄ aliq̄s motus est sempit̃nus ergo est aliq̄s motus ꝑmus. Sed talis mot⁹ nõ potest ẽẽ augmẽtatio q̄ augmẽtatio ꝑsupponit alteratõem cũ oporteat prius alimentũ alterari añq̄ ꝯiungat̃ alito. alteratio ꝑsupponit motũ localem cũ si alterans semp fuisset eque ꝓpinquũ alterato tũc semp fuisset facta alteratio. si ergo fiat alteratio de nouo oꝫ q̄ de nouo ꝯiungatur alteratũ alteranti. hoc ãt fit ꝑ motũ localeꝫ ergo ille motus est primus.

Amplius omniũ pas

Hic ponit scdam rõnem q̄ stat in hoc ois ꝑ motũ localẽ. ergo mot⁹ localis ẽ prim⁹. ꝓbat q̄ alteratio fit ẞm qualitates sensibiles ẞ ẞm opinionẽ antiq̄ꝝ principia omniũ qualitatũ sũt raritas et dẽsitas. Sꝫ raritas ⁊ densitas fiũt ꝑ motũ localẽ. q̄ in rarefactõe ẽ motus ad maiorẽ locũ in ꝯdensatiõe est motus ad minorẽ locũ. sicut qđ augetur accipit maiorẽ locum q̄ illud quod diminuitur.

Arguitur

Prius dictũ ẽ de vacuo q̄ rarefactio ⁊ ꝯdẽsatio fiũt sine motu. s. locali ergo male dr̃ hic q̄ fiunt cum motu locali. Dõm q̄ rarefactio et cõdensatio accipiũtur dupl'r. Uno mõ put fiũt in corpibus actu preexistẽtibus sicut farina condensat aquã et sic semp fiũt per motum localem. q̄ oportet farinã localit̃ moueri ad locum aq̄. ⁊ sic loq̄tur hic phs q̄ loq̄tur sicut antiq̄ q̄ dicebãt q̄ dẽsitas fieret ꝑ cõgregatõem corpoꝝ et raritas per segregatõem corpoꝝ. Alio mõ accipiũtur rarefactõ ⁊ cõdensatio ẞm q̄ absolute se tenẽt ex pte materie et sic pñt fieri ꝑ solũ motũ alteratõis vtꝫ in aq̄ calefacta q̄ fit rara ꝑ solam alteratõem.

Amplius et hoc cõsi.

Hic ꝓbat iterũ. s. q̄ motus localis ẽ prim⁹. distinguẽs modos ꝑoris ⁊ posterioris. ⁊ vult q̄ aliq̄d dr̃ ꝑus alẽo tripl'r q̄tũ nũc sufficit. Uno mõ illud est prius quo nõ exñte nõ erũt alia ẞ illud sine aliis. i. a q̄ nõ ꝯuertit̃ subsistẽdi ꝯñtia. et sic aĺ ẽ prius hoie. Scdõ mõ aliq̄d dr̃ prius tpe q̄ tunc illud dr̃ prius qđ est remotius a pñti nũc. Tercio modo aliquid dicitur prius ẞm substantiam siue in perfectõne sicut actus est prior potentia et ꝑfectum est ꝑus imꝑfecto.

Quare quoniã mo.

Hic ꝓbat q̄ motus localis ẽ prior ẞm oẽs istos mõs prioris. et primo ẞm primũ modũ. ⁊ hoc sic Illud est ꝑus primo mõ a quo nõ ꝯuertitur subsistendi ꝯñtia. Sed sic est d̃ motu locali. q̄ bene seq̄tur si alteratõ est tunc motus localĺ est. ⁊ iterum. si augmentatio est motus localis est. sed nõ ecõtra si motus localis est alteratõ est q̄ lapis potest moueri localit̃ absq̄ hoc q̄ alteretur vel augmentetur.

Adhuc etiã tempore.

Hic ꝓbat q̄ motus localis sit ꝑor aliis motib⁹ tempe et hoc sic. Omne ꝑpetuũ est prius tpe nõ ꝑpetuo. sed motus localis est ꝑpetuus et ꝑcipue motus celi. ergo est prior tpe aliis motibus. Maior patet quia ꝑpetuũ habet in se omne tp̃s. ergo est prius quocũq̄ non perpetuo. Minor patet q̄ motus localis circularis potest etiam cõtinuari in magnitudine finita sicut in sexto dictuꝫ est et nullus alius motus.

Sed in vno quidem

Hic cõseq̄nter excludit quãdam obiectõnem que est motus localĺ videtur esse posterior in tempoẽ. sicut patet in animalib⁹ que ꝑmo generant̃ deinde augmentantur ⁊ tercio alterãtur in humoribus et vltimo mouent̃ localiter. Rñdit phs q̄ q̄ñ motus localis et motus generatõis in vno subiecto concurrũt tũc motus generatõis ⁊ alii motus precedũt motum localem. vt dictum ẽ in animalibus. Sed quãdo in diuersis separatim reperiuntur tunc motus localis est prior aliis motibus. sicut patet in celo in quo non concurrit generatio quia est factum ꝑ creatõnem. et sic in illo motus localis precedit omnes alios motus quia ille motus est causa omniũ aliorum motuum.

Omnino ãt videtur.

Hic probat tercium scilicet q̄ motus localis est prior omnibus aliis perfectõne. et hoc duab⁹ principalibus ratõnibus quarum prima habet in se virtualiter duas. prima illud quod est posterius generatione est prius ꝑfectõe. ẞ motus localis ẽ posterior generatõe g° est ꝑor ꝑfectõe. maior ptꝫ q̄ in naturali generatõe fit ꝓcessus ab imꝑfecto

ad ꝑfectum. Minor patet qꝛ genita prius generantur anteq̄ localiter moueantur. sicut dictum est de animalibꝰ animal enī solū incipit motū localem postq̄ ꝑfectum ē. Secūdo sic illud est ꝑfectius quod reperitur in ꝑfectioribus. ſ motus localis reperitur in ꝑfectioribus. ergo ille motus est ꝑfectior. Maior patet qꝛ ꝑfectio ⁊ ꝑfectibile debent ꝓportionari vbi est ergo altius ꝑfectibile ibi est altior ꝑfectio. Minor ptꝫ qꝛ solum motus localis reperitur in animalibꝰ ꝑfectis. qꝛ animalia imꝑfecta sunt immobilia.

Arguitur Prima intelligentia est prior generatōne ⁊ tamē non est imꝑfectissima sed ꝑfectissima. Dicendum q̄ prima intelligentia est bene prior creatōne sed nō generatōe. qꝛ non generatur sed creatur. In illꝭ ergo que acquiruntur ꝑ generatōem verū est q̄ illa q̄ sūt priora generatōne sunt imꝑfectiora

Et quia nequaquā.

Hic tangitur scđa rō principalis que stat in hoc ille motus est ꝑfectior qui minus remouet a mobili. sed motus localꝭ est hmōdi ergo ⁊c. Maior patet qꝛ remotio forme significat imꝑfectōnem. Minor patet qꝛ motus localꝭ solum remouet vbi sed vbi nō ꝑtinet ad substantiam rei. et ideo per motū localem nihil abijcitur quod spectat ad substantiam mobilꝭ. ꝑ diminutōnem autem remouetur q̄titas que oritur ex natura rei qꝛ ex materia. ꝑ alteratōnem remouetur qualitas que etiā oritur ex natura rei qꝛ ex forma. sed ꝑ motuꝫ localem nihil abijcitur qđ est ex natura rei

Maxime āt manifes.

Hic ꝓbat tertio q̄ motus localꝭ est prior. s. ex parte mouentiū et mobiliū. et stat ratō in hoc. ordo motuū sumitur ex ordine mobiliū. qꝛ prima subiecta habent prima accidentia. sed mobile qđ mouetur motu locali solum scꝫ celum est primū inter mobilia. ergo etiam motus localꝭ est primꝰ.

Queritur Utrum motus localꝭ sit primꝰ motuū. Dicendum q̄ sic. Cuius rō ē qꝛ omnes alij motus ad minus presupponunt vnū motum localem scꝫ celi q̄a sine tali motu nō est aliquis alius motus possibilis.

Arguitur Generatō est prior motu locali. Dicendū q̄ motus localꝭ et generatōnis possunt dupliciter comparari. Uno modo ad illud in quo simꝭ inueniūtur. et sic motus generatōnis est prior tempoꝛe. ſ tamen motus localꝭ est ꝑfectione prior qꝛ est vltimus generatōne. et ratō illius est qꝛ oportet rem prius generari anteq̄ moueatur localiter. Alio modo comparantur in diuersis ⁊ in vniuersali. et sic motus localis est simpliciter ꝑmus. vnde absolute dicendum est q̄ motus localis est prior oībus alijs motibus. q̄a alij motus presupponunt motum localem ipsius celi. cum ergo causa sit prior effectu sic motꝰ localis est simpliciter prior oībus alijs motibus. Et causa illius est qꝛ celum est ingenerabile. et ideo in ipso non possunt ꝯcurrere generatio ⁊ motus localis.

Arguitur Motus generatōnis est ꝑfectior motu locali cuius tn̄ oppositum dictū est. ꝓbatur qꝛ motus habet suam ꝑfectōem a termino suo ad quem. sed ꝯminꝰ generationis est ꝑfectior scꝫ forma substātialis q̄ ꝯminus motus localis q̄ est vbi. Dicendum q̄ est duplex ꝑfectio motus. quedam est ꝑfectō intrinseca ⁊ illa sumitur ꝑ comparatōnem ad terminos qui sunt eiusdem eēntie cū motibus. ⁊ sic motꝰ generatōnis est ꝑfectior motu locali ⁊ istā ꝑfectōem attēdit logicus. et iō in postp̄dicamētis motꝰ generatōnis ponit an̄ motū localē. Alia ē ꝑfectio in motu extrinseca q̄ sumit ꝑ ꝯpatōeꝫ ad mouēs et mobile ⁊ istam ꝑfectōem attēdit phisicus. ⁊ sic motus localis est ꝑfectior qꝛ est ꝑfectioris mouētis scꝫ anime nobilis que est infatigabilis. et etiā hꝫ ꝑfectius mobile qđ est celū qꝛ est incorruptibile.

Arguitur Posteriora via generatiōis nō sunt ꝑfectōra. ergo ꝓbatō est invalida. Añs ꝓbatur quia senectus est posterior via generatōnis. et tn̄ nō ē ꝑfectior. Dicendum est dupliciter primo q̄ senectus nō ē vltimū in generatōne sed potius vltimū in corruptione. Cuius ratō est quia ſm arestotilem in fine de generatōne. in rebus generabilibus equale est tempus generatōnis ⁊ corruptionis est ergo in animalibus vnū tēpus generatōnis ⁊ vltimū illius est ꝑfectissimū. et hoc tempus fortassis est in tricesimo q̄nto anno iuxta psalmistā q̄ dicit q̄ numerꝰ annorū ipsoꝝ in ipīs septuaginta. si autem in potētatibꝰ id est in bōnis complexionibus octuaginta. et sic hoc tempus est in tricesimo q̄nto aut q̄dragesimo āno. et tp̄s seq̄ns ē tp̄s corruptōis qꝛ tūc alꝭ declinat a ꝑfectiōe nate vsq̄ ad finem. Senectus ergo aduenit in fine circa tempus corruptionis. Secundo dicendum

Octauus.

q̄ sicut dicitur decimo metaphisice q̄ duplex est pfectio. Una est pfectio in bonis. alia est pfectio in malis sicut aliq̄s dicitur pfect⁹ fur vel latro tūc est dicendū q̄ q̄uis senect⁹ non est aliq̄d pfectum in bono est tñ aliq̄d pfectū in malo.

Arguitur Generatio inferiorū est finis celi. Sed finis ē pfectior his que sūt ad finē. ergo motus istoꝝ inferiorum est pfectior q̄ motus celi. ¶ Dōm q̄ est duplex finis mot⁹ celi. Unus ē finis pximus qui ē notus apud phos. et ē generatio istoꝝ inferiorū et talem finē nō oportet eē pfectiorem illis q̄ sūt ad finem. Alius est finis vltim⁹ et est assimilatō ad deū siue ɔpletio numeri electoꝝ et talem finē nō nouerūt phi. et ille finis est melior his q̄ sūt ad finem. et ex illo fine vltimo potest sumi ratio quare quandoq; motus celi desinet esse. s. q̄n erit numerus electorū completus

Arguitur In isto libro phisicoꝝ determinat de motu in cōi. ergo male descēdit ad vnū specialem motū scȝ localem. ¶ Dōm q̄ est duplex spēs alicui⁹. Una ē que virtualiter includit totū gen⁹. et tūc sciētia tractās de genere potest descēdere ad talem spēm. et talis spēs est motus localis inter spēs mot⁹. q2 motus et motus localis sunt eiusdem cōitatis. q2 omne qd̄ nō potest moueri localiter nō potest alio modo moueri. Alia est spēs que nō includit virtualiter totū gen⁹ sicut est mot⁹ generatōnis q2 nō omne qd̄ mouetur generatur. et a tali non licet descēdere in scientia tractante de genere ad spēs. Hic etiā aristo. descēdit duodecimo metaphisice ad determinandū de substantia q̄ est principal' spēs entis quodāmodo virtualiter in se continēs accidens. sic etiaȝ in libro de generatōe descēdit phs ad generatōnem elementoꝝ q̄uis tñ vniuersaliter determinet de generatōe in illo libro.

Queritur Quis motus inter motus locales sit prior. ¶ Dōm q̄ motus localis circularis. s. celi. pbatur quia ille motus localis est prior qui est regularior et perfectior. et quo alij motus regulantur et q̄ est vni⁹ et pfectus. sed motus circularis est solum regularis. et ipso alij mot⁹ mensurātur et est vn⁹ et ppetuus sicut patet in textu. ergo ille est prior alijs motibus.

Arguitur Ordo motuū attenditur sm ordinem magnitudinū vt patȝ primo celi. sed linea recta ē prior linea circulari. ergo motus rect⁹ est prior motu circulari. minor patet quia linea recta est simplex et linea circularis est composita ex cōcauo et ɔuexo quia habet ordinē ad centruȝ circa quod sumit cōcauitas eius. ¶ Dicēdum q̄ linea circularis accipitur dupl'r. Uno modo sm se et absolute et sic nō est cōposita ex ɔcauo et cōuexo. quia linea circularis est simplex vt patet primo celi. Alio mō accipitur linea circularis p compatōnem ad centrum. et tūc in ipsa assignantur ɔcauū et ɔuexū quia illa ps que respicit centrū est concaua et q̄ respicit supmam ptem est cōuexa. sed nō accipiuntur cōcauū et ɔuexum in linea circulari nisi quo ad nos. i. signū cuius hoc qd̄ ē ɔcauū pt etiam fieri ɔuexū linea eñ p vnā recuruatōem habet concauū et p oppositam habet cōuexū vt patet de vga flexibili.

Arguitur Totum est prius partib⁹ sed motus rectus fit sm totum et motus circularis sm partes. quia celū nō mouetur totaliter sed sm partes. sed ista inferiora que mouētur recte mouentur sm totum ergo motus rectus est ante motum circularem ¶ Dicendum q̄ non est simile de toto et de parte et de motu totius et ptis. quia q̄uis totuȝ sit ante ptes via pfectōnis tamen motus toti⁹ nō est ante motum qui fit sm ptes. quia mot⁹ sm ptes se habet vt actus in ordine ad motum qui fit sm totum. et hoc ideo est quia quāto aliquid minus habet de mutabilitate tanto min⁹ habet de potentia et plus de actu. cum ergo motus sm partes habet min⁹ de mutabilitate ergo habet plus de actu. et sic ex illa ratōne motus qui est sm partes precedit motum rectum qui est sm totum.

Ꝙ quidē igitur mo.

Postq̄ ostendit q̄ motus localis est prim⁹ motus. Hic consequenter vult ostendere quis sit ille primus motus localis. et quia necesse est illuȝ motum esse perpetuū et continuū ostendit quis motus possit esse continuus. et tunc ostendit q̄ nulla mutatō potest esse perpetua nisi circularis ibi. Ꝙ autem cōtingit. Primo igitur preponit q̄ hic intendit scilicet q̄ nullus motus potest eē continu⁹ perpetuus et perfectus preter motum localem. et sic probat. Nullus motus inter contraria potest esse perpetuus. Sed omnis mot⁹ preter motum localem est inter contraria. ergo

nullus motus preter localem potest esse ppetu⁹ cōsequentia tenet in celarent· Maior pbatur q: qñ motus est inter contraria tūc est semp quies sub altero c̄trario z ex quo cōtraria admuicem cōtinuari nō possunt· sicut dicitur q̄nto hui⁹ exē pli gratia qñ aliquid mouetur de nigro in album tūc est quies in albo· q: nō possunt adinuicē con tinuari motus albefactōis et nigrefactiōis· Mi nor patet quia omnis motus preter motum loca lem habet terminū ad quem cōtrariū termino a quo sed motus localis precipue circularis p̄t eē ab eodem ad idem· ergo ille potest semp ɔtinuari

Similiter autē et in·

Hic ondit q idem est in mutatōnibus quod di ctum est in motibus· s· q oportet etiam intermi te quietē inter duas cōtrarias mutatōnes· quia inter duas cōtrarias generatōnes eiusdem spē ei necesse est interuenire tp̄us mediū in quo res corrūpatur· et circa hoc excludūtur tres obiectio nes· prima est q termini generatōis non sūt cō trarij cū cōtraria sint termini positiui· sed vnus termin⁹ generatōnis est nō ens· s· terminus a q̄ vult ergo aresto· q q̄uis termini non sint ɔprie contrarij· sufficit tñ q sint p̄uatiue oppositi· Se cūda obiectio est quia ratō principalis preiata nō videtur cōcernere mutatōem· q: illud q̄d non mouetur nō quiescit cū solum quies opponat mo tui sed q̄d mutatur non mouetur· Rñdit phs q q̄uis cessatio a mutatōe nō vocetur quies voca tur tñ immutatio· et hoc sufficit· Tertia obiectio est· Si motus inter cōtraria essent ɔtrarij tunc motus cōtrariaretur motui et etiā motus cōtra riaretur quieti· et sic vni eēnt multa contraria· Rñdit q motus opponitur motui simplr· i· ɔtra rie sed motus opponitur quieti quodāmodo con trarie scilicet priuatiue·

Amplius in generati

Hic ondit quō impossibile est q due opposite mu tatōes sibi inuicem succedant nisi mediet temp⁹ quod sic pbatur q: si illud quod generatur stati corrūperetur· tunc generatio esset frustra· quia res generatur vt sit· si igitur res statī genita corrū peretur· sic talis res frustra esset genita· sed ipos sibile ē aliq̄d esse frustra in rex natura· quia de⁹ et natura nihil faciūt frustra·

Q autem contingit

Hic ɔsequenter aresto· ondit q nulla loci muta tio p̄t esse continua aut ppetua nisi circularis· et hoc pbat p̄mo demonstratiue· Scdo ibi· rō nabiliter autē· Primo pbat ɔpositū· scdo soluit tres dubitatōes ibi vnde et dubitabit· Circa pri mū ergo dicit q si aliq̄s motus sit ppetuus· s· lo calis· Vel ille motus ē circularis vel rectus vel cōpositus ex vtroq3 si ergo motus circularis et rectus nō sint ppetui vel cōtinui· ergo nec cōposi tus ex his· ideo dicit phs q motus cōpositus est relinquēdus· restat ergo solū pbare q motus re ctus nō est ppetu⁹· et hoc pbat sic· q: si sic tūc fie ret p̄ magnitudinē finitam vel infinitā· non sup magnitudinē infinitā· quia talis magnitudo nō est vt patet tcio huius· si ergo ē sup magnitudi nem finitam tūc nō potest esse motus ppetu⁹ ni si p reflexionē· sed motus reflexōnis nō est vn⁹ cum p̄ori motu· ergo nō est aliq̄s motus rectus ppetu⁹· minorē pbat duabus ratōnibus· s· q mo tus reflexiōis nō est vnus cū motu directo· quia sū prima stat in hoc· Illa que dnt̄ b̄m sp̄em non faciūt aliquod vnū continuū· sed motus reflexi onis differt a motu principali scʒ recto b̄m sp̄em ergo nō est vnus cū principali motu· Maior p batur quia vnitas specifica est vnitas nature· s que dnt̄ natura simpliciter dnt̄· Minor pbatur quia motus rectus et reflexus habent terminos specifice distinctos ergo sunt specifice distincti· si cut patet de motu sursum et deorsum p eādē line am· Et iterum illi motus sūt cōtrarij· ergo dnt̄ specifice· et q: hoc posset aliq̄s negare· s· q illi mo tus sūt cōtrarij· ideo pbat hoc aresto· sic· quecūq3 mutuo se impediūt habent cōtrarietatē adinuicē sed motus rectus et reflexus se mutuo impediūt si fiant p idem spaciū· ergo nō possunt esse vnus motus sed contrarij motus·

Q āt necesse est sta·

Hic ponit scdam rōnem et stat in hoc impossibi le est aliquod mobile in eodem instanti accedere ad aliquem terminū z recedere ab eodem· sed per motum directum mobile accedit ad aliquem ter minū a quo recedit p motum reflexū· ergo nō fi unt in vno instanti sed in diuersis· Sed inē duo instantia semp est dare tempus mediū· vt patet sexto huius· ergo mediat quies inter primū mo tum et secūdum· sed vbi est quies media ibi non est vnus motus ergo non est vnus motus dire ctus et reflexus· Maior principalis ratōnis pa

tet quia alias duo contradictoria essent simul vera. quia quod accedit ad aliquem terminũ nõdum est nec fuit i illo termino. Et quod recedit ab aliquo termino hoc est vel fuit in eo. et hoc est quod dicit phs in textu ꝙ qñ mobile vtitur vno puncto signato in spacio vt duobus in actu tunc necesse est intervenire quietem. sic aũt fit quando vnũ pũctum est termin⁹ motus directi. et idẽ pũctum est principiũ motus reflexi

Unde et ad dubitatio

Hic soluit philosoph⁹ tres dubitatõẽs. prima est ista ponantur duo spacia equalia. et signentũ pũcta in medio cuiuslibet spacij. et sint duo mobilia eque velocia quorũ vnũ adueniat medio vni⁹ spacij et continuo moueatur ad finem quãdo alterũ recedit a medio illius spacij tũc queritur quod illorũ citius ptingeret terminũ spacij. Et est dicẽdum ꝙ simul veniũt ad terminũ. et ratõ est quia scdm mobile quod aduenit ad mediũ spacij duz alterum recedit a medio spacij non vtit medio fm actum sed solum fm potentiam. et ideo si illud scdm mobile veniens ad mediũ iterũ accederet ad principiũ spacij a quo exiuit tũc tardius veniret ad principiũ illius spacij ꝙ̃ alterum ad finem eiusdem quia tũt vtitur scdm mobile vno pũcto in spacio vt duobus in actu.

At uero non olim di.

Hic consequẽter ponit secũdam dubitatõem que fuit ipsi⁹ zenonis qui sic arguebat omne qd mouetur localiter prius pertransit mediũ anteꝙ̃ puenit ad terminũ. sed in medio sũt infinite partes spacij. ergo nũꝙ̃ contingit spaciũ ptransiri et sic nũꝙ̃ potest mobile pueniẽ ad terminũ motus. Circa istam dubitatõnem phs resumit solutõem prius positam in sexto vbi dictum fuit ꝙ omne spaciũ in motu locali est infinitum fm partes. et ideo ptransitur tempoẽ infinito. quia tale tempus etiam habet partes infinitas quia ẽ cõtinuũ sicut spaciũ. Sed dicit phs ꝙ ista solutio est solum ad hominẽ et obuiat interroganti. sed non satisfacit de dubitatõne.

S; verum dicendum

Hic ponit veram solutõnem et vult ꝙ quis in spacio continuo sint infinita media in potentia non tamen in actu. sed ipsuz mobile non vtitur illis pũctis in cõtinuo existentibus nisi fm partes actuales et ille sunt finite. Hic etiam dicẽdum est ꝙ non oportet omnia pũcta signari in spaciõ fm actum. sed quedam signãtur in actu sicut in motu reflexionis. quedam fm potentiaz sicut quando nõ est motus reflexionis sed vnus continuus motus.

Manifestũ autem est

Hic ponit terciam dubitatõnem que sic incidit quia enĩ dictum est ꝙ est idem punctum fm potentiã in omni motu quod est finis preteriti et initiũ futuri. Similiter potest dici de tempore ꝙ est idem nũc qd est principiũ futuri et finis preteriti. cum ergo generatio fiat in aliquo instãti. et in eodem instanti fit corruptio. sequitur ꝙ aliqd simul est et nõ est. Rñdit aristotiles ꝙ quis sit idem nũc in substantia differt tamen ratõne. quia aliter comparatur hoc nũc ad illud qd corrumpitũ et ad illud qd generatur. quia hoc nũc se tenz cũ posteriori passione. i. illud nunc tenet se cum illo quod generatur. Exempi gratia si in instanti semen corrũpatur et homo generetur tũc debet fieri denominatio fm vltimã formã scz formam humanam que generatur et nõ fm formã seminis quod semen corrumpitur. Est ergo ꝓpositõ sic exponenda homo generatur. i. homo iam ẽ et immediate ante hoc non fuit.

Si autem quod erat.

Hic infert correlariũ ex p̃dictis. s. ꝙ tps nõ diuiditur in indiuisibilia tpa. quia si ponerẽt tpa indiuisibilia tũc in eodem tpe aliqd fieret et factũ esset sed hoc ẽ falsuz quia res fit ꝓ toto tpe et ꝓ vltimo illius tpis est facta. sicut nũc patuit in expositione inceptõnis in mutatõnibus que mutatõnes exponũtur p primũ instans esse. exẽpli grã hõ generat. i. homo iam est et ante hoc p totũ temp⁹ non fuit sed fuit semen.

Rationabiliter autẽ.

Hic ondit idez quod dictũ ẽ ratiõnibus cõibus et logicis. s. ꝙ motus reflexus nõ est continu⁹ et dicũtur ratõnes logice. quia pcedũt ex q̃busdam ꝓprietatibus cõtrarioꝝ. in hoc enĩ oẽs fundanẽ ꝙ cõtraria nõ possunt esse in eodem. primo ergo arguit de motu locali. secundo de alijs. Circa primũ ponit duas ratõẽs. quarũ prima stat in hoc. Si motus localis reflexus esset vnus cũ motu directo tũc sequeretur ꝙ idẽ simul moueret cõtrarijs

motibus quia moueretur simul motu recto et reflexo qui sunt contrarij · quia sunt ex contrarijs terminis · Q3 aũt simul moueretur illis motib9 patet quia omne mobile mouet illo motu cui9 terminũ continue acquirit · si ergo quod mouet motu directo cõtinue acq̃rit terminũ motus reflexi qui est vnus motus · ergo mouetur simul contrarijs motibus · Scd̃o sequeret q aliq̃d mouet ab illo termino in quo nũq̃ fuit quod est impossibile · sequela patz quia ƀm dicta illud q̃d mouetur motu directo etiam mouetur motu reflexo quia sũt cõtinui motus vt supponitur ab aduersario · Sed motus reflexus est termin9 motus directi · si in illo termino nũq̃ fuit mobile motus directi · et tamen dicitur ab illo moueri cũ ꝯtinue moueat ƀm aduersarium a termino a quo motus reflexi ergo mobile mouetur ab illo in quo nũq̃ fuit ·

Amplius autem et ·

Hic ꝓbat idez de alijs motibus et ponit tres ratiões · prima est · ꝯtraria nõ possunt vni inee · sed motus directus et reflexus sunt cõtrarij ergo ñ possũt vni inee · Scd̃a ratõ si motus directus et reflexus sint vn9 motus · ergo aliquid simul generatur et corrũpitur · quia generatõ est a nõ eẽ ad eẽ · corruptio vero ab eẽ ad non eẽ · ergo mot9 corruptõis se habet opposito modo ad motum generatõis · Tercia ratõ ad vnitatem mot9 nõ sufficit vnitas tempis · sed etiaz requirit vnitas spẽi terminoꝝ · sed illi termini nõ sunt vnius spẽi in motu directo et reflexo · ergo nõ sũt vn9 mot9

Queritur

Utrum nccẽ sit omne mobile in pũcto reflexionis q̃escere · Dicendum q sit · Cuius ratõ est q̃a reflexio est reditus ab illo puncto ad quod primo fuit accessus p eandem viam et ƀm eundem sitũ · Sed inter accessum et recessum oportz interuenire quietez · quia sunt motus ƀm spẽm dr̃ites qui adinuicem cõtinuari nõ possunt · et dictum est in diffinitõne reflexionis notanter p eandem viaz quia in motu circulari fit reditus ad eũdem punctum sed non p eandem viam · p semicirculũ et ergo nõ est reflexio · et ideo non potest motus ꝑfecte circularis fieri p eandem viam quia tunc esset motus reflexionis

Arguitur

Faba ꝓiecta in occursuz lapidis molaris cadentis reflectitur sine quiete · Uel oporteret dicere q talis faba sustentaret lapidem molarem · quod est impossibile · Dicendũ est dupliciter · Primo q duplex est reflexio alicuius corporis · quedam est p se quando scꝫ corpus habet reflexionẽ gratia sui ipsius et nõ gratia alterius sicut lapis ꝓiectus sursum reflectitur gratia sui et nõ gratia alteri9 corporis aduenientis · et in tali reflexione necesse est interuenire quietem · Alia est reflexio que fit ꝓpter aliquod aliud mobile quod facit alterum redire motu reflexionis · et sic ꝓcedit argumẽtuz quia faba ꝓiecta in occursum lapidis descendit ꝓpter lapidem cadentem in tali ergo reflexionis motu non est necesse interuenire quietem · nec tamen ille motus est vnus quia est duorũ mobiliũ quia primus motus est corporis ꝓiecti · et secũd9 motus est lapidis cadentis transferentis secum mobile ꝓiectum · Secũdo potest dici q in casu posito etiam interuenit quies nec oportet ex hoc fabam sustentare molarem · quia anteq̃ tãgit molarez faba quiescit · et hoc ideo quia in descẽsu molaris multus aer colligitur ⁊ spissatur circa lapidem descendentem · et in illo aere spissato quiescit faba · De sagitta etiam ꝓiecta versus lapidez cadẽtem potest dici q quiescit · et hoc patet quia facit effectum realem cauãdo lapidem · si est sagitta acuta · Uidetur tamen in hoc drñtia esse q faba quiescit anteq̃ tangit lapidez molarem quia non potest ꝓpter magnũ impetum circa aerẽ pertingere ad molarem · Sed sagitta emissa ab arcu quiescit postq̃ tangit molarem si sit acuta · et hoc ideo quia mouetur ab arcu cum magna violentia · Sed si sit lata tũc etiam quiescit sicut faba anteq̃ ꝑuenit ad lapidem cadentem ꝓpter aerem collectum

Arguitur

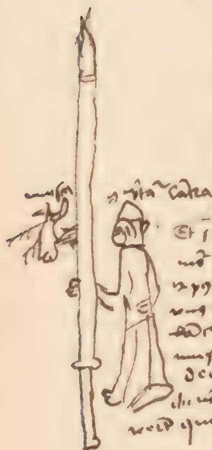
Pila ꝓiecta ad parietem resilit p motum reflexionis et tñ non quiescit · quia quies eius nõ ꝑcipitur · Dñm q ꝑmo quiescit in pariete et ad argumentũ dicendũ q nõ oportet omne tp̃s esse perceptibile a nobis · ⁊ hoc manifeste ptz p Gil · por · qui diuidit tp̃s in simplex et compositũ · dicẽs q tempus simplex est impceptibile a nobis · Q3 tñ pila aliquo tp̃e quiescit ꝓbat buridan9 quia facit effectũ realem · q2 si pila sit maculata tũc etiam maculat pietem ad quem ꝓijcitur ·

Arguitur

Lapis ꝓiectus sursum nõ videtur quiescere ãte reditum · ꝗa nõ est cã quietis lapidis sic ꝓiecti sursum · Dicendũ q ꝑmo est aliqua cã · et qñ arguitur vel ergo illa causa est ꝓijciens vel natura ꝓiecti · non

Octauus.

ꝓijtiens ·quia ꝓijtiens mouet sursum·nec natu ra ꝓiecti quia illa mouet deorsum·Pōm ꝙ nec ꝓ ijtiens est cā quietis nec natura ꝓiecti·sed adeq̄ tio virtutū·s·ipsius ꝓijtientis ⁊ nature proiecti Unde graue ꝓiectum sursum habet se in triplici dispositōe·primo ſm ꝙ dn̄atur virtus ꝓiectiua supra naturam ꝓiecti·et sic in eo est motus sur sum·Scd̄o qn̄ cessat illa virtus ꝓijtiētis supra naturam ꝓiecti·nec tamen ꝓiectum ꝑfecte acce pit cōditōem sue ꝓprie nature·⁊ sic est q̄es lapi dis sursum·qꝛ nec excedit virtus ꝓijtientis lapi dem nec adhuc lapis accepit cōditionem sue na ture ꝓprie·et sic nec est motus deorsum nec sursū Tercio qn̄ natura lapidis vincit virtutem ꝓij tientis·⁊ sic est motus deorsum ſm naturā lapi dis·Ex istis ergo patet ꝙ adequatio virtutum s3 ipsius ꝓijtientis et ꝓiecti est cā quietis sursū



Arguit̄

Si musca ascenderet lanceā re uersam tūc videtur ꝙ sit refle xio motus sine quiete·patet qꝛ musca ascēdit lā ceam/et anteq̄ veniat ad fine3 reflectitur in mo tu ꝓter motum lancee· Pōm ꝙ talis nō est motus reflexionis·qꝛ ad motum reflexionis req̄ ritur ꝙ fiat reditus ꝑ ide3 spaciū a quo fuit exi tus·sed musca nō reuertitur ꝑ idem spaciū ꝑmo ascendit aliam ꝑtem spacij·et ideo etiam nō est ꝯnus motus·qꝛ q̄uis musca semꝑ dicat ascende re ·hoc tn̄ nō fit ſm eūdem situm qꝛ spaciū·s·lan cea est mutatum ad oppositū situm quia lancea est reuersa.

Qui autem e in circu·

Postq̄ p̄hs ōndit ꝙ nullus mot⁹ preter motu3 locale circulare p̄t eē ꝯtinuus/Hic ōnt ꝑmo ꝙ ille motus circularis potest eē cōtinuus ⁊ ꝑpetuus scd̄o/ꝙ est primus·primū primo ꝓbat ꝑ ratōnes ꝓprias·scd̄o ꝑ ratōnes logicas·Circa primū po nit duas ratōnes quarū prima est·Illud est pos sibile ad quod nullū sequitur impossibile· Sed si ponat motus circularis ꝯtinuus et ꝑpetuus nul lum sequit impossibile/ꝓbatur qꝛ motus circula ris qui est ex aliq̄ termino nō contrariat motui qui est ad illū terminū sicut in motu recto·et hoc ideo ē qꝛ in motu circulari fit ꝓcessus ab vno ter mino ad eūdem terminū ꝑ aliam viam·ſ3 in mo tu recto nō potest fieri regressus a termino a q̄ fuit exitus nisi ꝑ eandem viā·et ergo ibi est con trarietas·et ideo nō potest esse motus cōtinuus Scd̄a ratō/stat in hoc qꝛ motus qui sunt cōtra rij nō possunt ꝑpetue continuari·qꝛ cōtraria nō cōtinuantur cū dn̄ant sp̄e·sed motus recti sunt cōtrarij nō autem circulares qui sūt ab eode3 ad idem·ergo solū motus circularis p̄t esse ꝯtinuus et perpetuus.

Manifestum igit̄ ex·

Hic ōndit ex eadem rōne ꝙ in nullo alio gn̄ere motus p̄t esse motus ꝯtinuus·qꝛ in omnib⁹ alijs preter motum circularē oportet esse ꝓcessu3 de cō trario in contrariū si debeant motus ꝑpetuari et in tali ꝓcessu oportet inuenire quietem vt ꝑ ius ꝓbatum ē·Ex quo cōcludit ꝙ antiqui natu raliter loq̄ntes male dixerūt oīa mobilia sem ꝑ moueri·qꝛ dixerūt ꝙ omnia semꝑ generantur et corrūpūtur et ꝙ omnia semꝑ alterant·sed h⁰ est simpliciter falsum vt ꝓbatū est·qꝛ nō contin git aliquem motū esse sempiternū et ꝑpetuū pre ter motum circularem

Q autem motus cir

Hic ꝓbat aliam ꝑticulam·s·ꝙ motus circularis sit ꝑm⁹·Cuius prima rō stat in hoc quia oīs mo tus vel est circularis vel rect⁹ vel ꝯpositus ex vtrisq3 sed manifestū est ꝙ motus circularis est ꝑor cō posito·qꝛ simplex ē pri⁹ ꝯposito·Q̄ āt circularis sit prior recto·sic ꝓbat qꝛ omne ꝑfectum est ꝑus impfecto·sed motus circularis ē ꝑfectus motus aūt rectus impfectus·ergo motus circularis ē ꝑ or recto·minor patet qꝛ hoc est ꝑfectum cui non potest fieri additio· sed circulo nō p̄t fieri addi tio ergo nec motui circulari·sed linee recte p̄t fie ri additio etiam manente linea.

Amplius prius est·

Hic manifestat scd̄am rōem et stat in hoc ꝑpetu um est prius nō perpetuo·qꝛ ꝑpetuū includit om ne tp̄s sed motus circularis p̄t esse ꝑpetuus et nullus alius motus ergo ⁊c·minor pt3 qꝛ supra lineam rectā nō potest eē motus ꝑpetu⁹ nisi sit li nea infinita que nō reperitur·

Rationabiliter autē·

Hic ꝓbat vtrāq3 ꝑticulam ꝑ ratōes logicales ꝙ motus circularis sit cōtinuus et prim⁹· et po nit tres rōes quarū prima principalit̄ ꝓbat de cō tinuitate·alie vero de ꝑmitate· Prima rō stat in hoc ille motus est semꝑ cōtinu⁹ qui nūq̄ ē in principio vel in fine·qꝛ continuitas impeditur ex

termino cum in termino motus nõ sit motus. ß motus circularis nunq̃ est in principio vel in fine. Minor probatur quia nõ est maior rõ quare vnum punctum signatum in circulo sit principium q̃ alterum. et sic quodlibet punctum signatũ in circulo pt mediante esse principium et finis motus. cum õnia puncta circumferentie equaliter distent a centro. Et ex hoc elicit arist. q̃ celum quodãmodo mouet semper et quodãmodo semper quiescit. quia quiescit fm totum et mouet fm partes. et ergo ponitur ista auctoritas in textu. Celũ quiescit totum et mouetur omne capiendo totũ cathegramatice.

Arguitur In motu circulari est principium et finis. ergo male dicit hic q̃ nec habet principium nec finem. Aña probatur quia oriens est principium motus celi. et occidens est eius finis. Dõm q̃ motus circularis potest capi dupliciter. Uno mõ fm se. et sic in motu circulari nec est principium nec mediũ nec finis quia quodlibet punctum in magnitudine circulari potest mediante esse principium vel finis. cũ omnes partes simul moueant. Alio mõ accipit fm ordinẽ ad influentiam ipsius mouentis. s. anime nobilis. et sic in celo est principiũ motus. et hoc ideo quia anima nobilis est diffinitiue in loco. q. determinat se ad vnũ certum locum in quẽ influit. In illo ergo loco in quo est anima nobilis diffinitiue ibi ẽ principiũ motus. et in parte opposita est terminus motus. in linea autem recta sumit principium et finis etiã fm ordinẽ ad lineam. et hoc non fit in linea circulari.

Accidit autem conuer

Hic ponit secundam rõem que probat motum circularem ẽẽ primũ. et stat in hoc quicquid ẽ mensura aliorum hoc est principium vel primũ. sed motus circularis est omniũ motuũ mensura. quare est primus. Maior patet quia ista se habẽt conuersim esse mensuram et ẽẽ primũ. quia semper primũ in vno quoque genere est mẽsura omniũ aliorum decimo metaphisice. Minor patet quarto huius vbi dicit q̃ motus circularis celi ẽ mẽsura oim aliorum motuũ.

Amplius aũt regula

Hic cõsequenter ponit terciã rõnem et stat in hoc ille motus est primus inter alios motus qui solum est regularis. sed solus motus circularis est regularis inter alios motus. ergo ẽ primus. Maior patet quia motus regularis est magis vnus q̃ irregularis. vt patet quinto huius. Sed vnũ ẽ prius multitudine sicut simplex composito. Minor oñdit. s. q̃ omnis alius motus preter circularem est irregularis. Est enim triplex motus. Aliquis est naturalis. aliquis est animalis. et aliquis est violentus. motus autem naturalis est in principio tardior et in fine velocior sicut motus lapidis deorsũ. Sed motus violẽtus est in principio velocior et in fine tardior. quia in principio est fortis impressio ipsius mouentis. Sed motus animalis est velocior in medio. quia anteq̃ mẽbra animalis aptentur ad motum motus est tardus et postq̃ membra sũt fatigata tũc iterum ẽ tardus. et sic in medio ẽ motus velocior in ipsis animalibus. Cum ergo ille motus sit irregularis q̃ nõ est eque velox per totũ tempus. patet q̃ oñes isti motus sunt irregulares.

Quod autẽ scdm lo

Hic probat q̃ motus localis est primus oim motuũ per opiniones antiquorũ. et primo per opinionem empedoclis qui posuit principia rerũ ẽẽ litem et amiciciã. et per litem dixit res ab inuicem segregari et per amicitiam congregari. cũ ergo segregatio et cõgregatio sint motus locales. patet q̃ motus localis est primus motuũ. Secũdo oñdit idem per opinionem anaxagore qui posuit vnũ intellectum segregantem res a chaos cõfuso. et sic segregatõ est primus motuũ et est motus localis. Tercio oñdit idem per opinionem democriti qui dixit omnia moueri per naturam vacui. Sed motus qui fit per vacuũ aut est loci mutatio aut similis loci mutatõni. Quarto oñdit idem per opiniones ponentiũ vnũ principium materiale. quia tales dicebant generatõem fieri per condensatõem et rarefactionẽ. sed cõdensatio et rarefactio sunt motus locales. Quinto oñdit idem per opinionẽ platonis ponentis principiũ motus esse animã nobilem. et anima principaliter mouet localiter. Sexto oñdit idem per ea que cõiter et vulgariter dicũtur. quia apud vulgares hoc solũ dicitur moueri quod mouetur localiter. quia nõ dicũt aquam moueri quã do calefit. sed quando mouetur de loco in locum.

Queritur Utrum solum motus localis circularis sit cõtinuus et perpetuus. Dicendum q̃ ille particule scilicet esse continuũ et esse perpetuũ possunt dupliciter capi. Uno modo cõiunctim. et sic solum cõueniũt motui locali circulari. quia motum esse continuũ et

perpetuū est, vnū et eūdem motū localem durantē p infinitum tempus. sed hoc solum est verum in motu locali circulari. quia motus localis rectus non est vnus numero p infinitum tempus. quia oportet mobile in pūcto reflexionis quiescere. Secūdo potest intelligi diuisim. s. an aliquis mot⁹ sit cōtinuus vel an etiam aliquis motus sit perpetuus. et sic etiam iste pticule cōueniūt multis alijs motibus. quia multi alij motus sunt cōtinui preter motum localem sicut motus alterationis vel etiā motus rectus. et etiam est aliquis motus ppetuus sicut motus generatōnis et corruptōnis supposita ppetuitate mūdi q̄uis ergo in generatōnibus inueniatur ppetuitas non tñ inuenitur cōtinuitas. Circa quod sciendū q̄ aliq̄ duo simul cōiuncta repugnant alicui que tamē diuisim sumpta possūt illi cōuenire. exempli gratia esse numerū imparē vtrobiq̄ primū hec totum cōuenit soli ternario. sed ille pticule separatē abinuicem cōueniūt multis alijs. quia esse numerū imparē cōuenit multis a ternario. et etiam esse vtrobiq̄ primū cōuenit alijs quia binario. Hic etiam dictum est nūc q̄ eē simul continuū et ppetuū cōuenit soli motui circulari q̄uis eē cōtinuū p se cōuenit alijs sicut etiā esse perpetuū per se cōuenit alijs.

Arguit. Generatōnes et corruptiones sunt perpetue. ergo aliquis motus est perpetuus qui nō est circularis. Dicendum q̄ q̄uis in motu generatōnis inueniatur ppetuitas supposita eternitate mūdi non tamē inuenitur ibi continuitas simpliciter. quia in continuitate requiritur vnitas mobilis et cōtinuitas temporis circa eūdem motū. sed nō est vnius generatio sed pluriū nec est vnius corruptō. sed ē vn⁹ motus etiā numero circularis in celo vt postea patebit.

Arguitur. Motus augmentatōnis ē infinitus et est continuus quia sm arestotilem in scdo de anima ignis apposito conbustibili crescit in infinitum. ergo ē aliquis motus ppetuus preter motum localē. Dicendum dupliciter. primo q̄ nō est dabile infinitum cōbustibile. et ideo ignis non potest crescere in infinitum. celum eñ cum sit incorruptibile est incōbustibile. et ideo solū quatuor elemēta et mixta sūt ignibilia q̄ cū essent cōbusta adhuc nō esset ignis infinitus. verum tamen est q̄ elemēta non sūt ignibilia supposita virtute regitiua vniuersi. quia illo posito vniuersum corrumpi nō potest. Secūdo dicendum q̄ dato q̄ ignis augeret in infinitum adhuc nō esset vnus ignis sed esset nou⁹ ignis p appositōnem nouorū cōbustibiliū. et sic nō esset vnus motus ppter defectū mobilis.

Arguitur. Omnis motus est finitus sexto huius. ergo mot⁹ localis circularis nō est infinitus vt hic dr. Dicendum q̄ omnē motum esse finitum potest intelligi tripliciter. Uno mō ex pte subiecti qr scz ē in subiecto finito. et sic omnis motus est finitus quia sicut pbatur tercio huius nō est aliqua magnitudo infinita. Secūdo mō potest intelligi motum esse finitum ex pte termini quia. s. habet terminū finitū. i. determinate essentie et spēi. et sic iterū omnis motus est finitus. quia omnis motus determinatur ad aliquod predicamentū. Sed sola entia finite essentie sunt in predicamento. Tercio mō motus dicitur finitus ex parte duratōnis. quia scz durat p finitum tps. et sic motus celi dicitur infinitus et nō finitus quia durat sm perpetuū tempus non habens principium nec finē intrinsecum. et illo modo loquitur arestotiles hic.

Arguitur. Dicitur q̄ iste motus circularis non sit perpetuus pbatur qr motus habens terminū non est infinitus. sed motus circularis habet terminū ergo etc. Dicendū q̄ terminus accipitur dupliciter. Uno modo p termino specificante. et sic omnis mot⁹ habet terminū quia ē in aliquo predicamento. et in aliqua spetie predicamenti. et illo modo terminus motus circularis est vbi sicut cuiuslibet alterius motus localis. Alio mō accipit tmi⁹ pro termino duratōis. et sic mot⁹ circularis nō hz tminū quia durat p infinitum tempus. et sic nō est terminus duratōnis ipsius motus circularis sm sententiam arestotilis.

Arguitur. Si motus circularis esset vnus et perpetuus hoc eēt per reiteratōnem motus. Sed reiteratio impedit vnitatem motus. ergo non erit motus vnus numero. Dicendum q̄ duplex est reiteratio quedā [illegible] est que fit i motu locali recto. et illa tollit vni[illegible] motus. quia necesse ē mobile in puncto reflexionis quiescere. sed illi motus non sunt vnus inter quos interuenit quies quia nō est cōtinuitas temporis. Alia est reiteratio que fit in motu circulari et talis non tollit vnitatē motus q[illegible] non oportet in tali reiteratōne in

teruenire quietem·quia q̄uis sit reditus ad idē a quo fuit exitus hoc tamen non est p eandem viam sed p aliam·s·p aliū semicirculum·Sed re iteratio in motu recto semp fit p eandem viam·

Arguitur Prima circulatio differt a secunda numero sicut vnus dies differt ab alia·ergo nō est vnus motus·Dicendū ꝙ motus celi accipitur dupliciter. Vno modo ꝓm suam totalitatem·et sic est vnus motus numero ad modū quo lignū vel aliquod continuū dicitur vnū·Alio modo accipitur motus celi ꝓm diuersas et ꝑtiales reuolutōnes celi·et sic ille ꝑtes differūt ab inuicem numero potentiali·sed nō actuali·quia abinuicem non habent distinctōnem actualem·Simile est d' vno ligno decem pedum·quia hoc vnū lignū q̄uis sit vnū ꝓm actum tamē ꝑtes eius distinguūtur ab inuicem numero potentiali·et sic possumus vere dicere ꝙ prim' ꝑes ligni nō sit vltimus q̄uis tamen ille ꝑtes ab inuicem non sint actualiter distincte·Similiter dicitur de ꝑtibus motus celi ꝙ sit vn' mot' numero·et tñ vna ꝑs mot' nō ē alia pars·et eo modo quo motus celi est vn' sic etiam tempus est vnū·

Qd autem necesse ē·

Iste est quartus tractat' et vltimus hui' octaui libri phisicoꝝ in quo postq̄ determinauit phs ꝙ motus est ꝑpetuus q̄tum ad primū tractatum·et ꝙ est deuenire ad primū mouens immobile quod est ꝑpetuū et vnū·et ꝙ est mot' sempiternus q̄tum ad scdm tractatum·et ꝙ ē vn' prim' motus·s·localis circularis qui est cōtinu' et ꝑpetuus q̄tum ad terciū·Hic consequēter determinat quale sit primū mouens et premittit suaꝫ intentōnem dicens ꝙ primū mouens est indiuisibile nullam habens magnitudinem·et ideo est aliter primū mouens indiuisibile et punctum·qr pūctum est de genere diuisibiliū non autem ꝑmū mouens·

Horum autem vnū·

Hic exequitur ꝓpositum et primo premittit quedam necessaria ad oñdendum ꝓpositum·scdo oñdit ꝓpositum ibi·determinatis autem·Circa primū vult ostendere primū motorem esse infinituꝫ scdo oñdit primū motorem esse vnū ibi·de his āt Circa primū adhuc tria ꝑmittit·primū est ꝙ ad motum infinitum requiritur potentia infinita·scdm est ꝙ in magnitudine finita nō potest esse potētia infinita·terciū est ꝙ in magnitudine infinita non potest esse potentia finita·Primū sic ꝓbat quia si mouens finitū moueret in tempoē infinito sequeretur ꝙ idem mouens moueret tpe finito et infinito quod est impossibile·quia implicat contradictōnem·quia quod mouet tempore finito illius motus habet fineꝫ·et quod mouet tēpore infinito illius motus nō habet finem·ergo motus vnus haberet finem et non haberet fineꝫ quod est incōueniens·Antecedens ꝓbatur quia si sit mouens finitum tūc tpe finito ꝑs mouētis mouebit ꝑtem mobilis si auferatur·sed multe ꝑtes mouentis finiti reddūt totū mouens finitū cum ergo ꝑtes virtutis mouentis ꝓportionētur tempori·sequitur etiam ꝙ tempus sit finitum·ſ ponebatur infinitum·ergo erit tempus finitum simul et infinitum·

Qd autem omnino·

Hic ꝓbat scdm·s·ꝙ in magnitudine finita non ē potentia infinita et premittit duas suppositōes Prima est ꝙ maior potētia ꝑficit equālem effectum in minori tempore q̄ minor potentia·Secūda suppositio ꝙ omne quod mouetur in tempore mouetur·Ex istis sic arguitur·Si in magnitudine finita sit potētia infinita aut ergo illa potentia infinita mouebit in nō tempore·et hoc est contra scdam suppositōem·vel mouebit in tēpore·et sic finita virtus et infinita mouebūt in equali tempore quia ad virtutem finitam potest tñ addi ꝙ adequetur virtuti infinite·exempli grā si virtus infinita moueat in vna hora vnū mobile et virtus finita in centuꝫ horis tūc si addatur centuplex virtus virtuti finite tūc etiam mouebit in vna hora sicut virtus infinita·et hoc est contra primam suppositōnem·

Non ergo a finito·

Hic ꝓbat terciū·s·ꝙ in magnitudine infinita nō est potentia finita·et hoc duabus rationibus ꝑmittendo tamen aliquid quo videri possit alicui ꝙ in magnitudine infinita esset potentia finita Quia videm' quādoqꝫ ꝙ minor ignis habet maiorem virtutem q̄ multus aer·et sic magnitudines et virtutes siue potentie non ꝓportionātur Rñdit phs ꝙ q̄uis in magnitudine aeris sit minor virtus tamen in infinita magnitudine oportet esse maiorem potētiam q̄ in aliqua quacūqꝫ

alia finita magnitudine: qa finiti et infiniti nulla est proportio. et ideo licet ignis excedat aerez in virtute si sumātur in eadē q̄titate tñ nullo mō pt infinit⁹ aer eē minoris v̄tutis q̄ finit⁹ ignis.

Hic igitur in quo est

Hic ponit ad ppositū duas ratōnes. s. q in magnitudine infinita non potest esse potentia finita. prima est quia si sic tunc virt⁹ finita alicuius corporis possit esse equalis virtuti corporis infiniti. sed hoc est impossibile ergo illud ex quo seq̄tur. minor patet q̄a virtus oritur ex natura rei sicut ergo corpus finitum et infinitum non pñt habere vnam naturam ita nec vnam virtutem. Sequela patet quia si in corpore infinito ē virtus finita tūc virtus finita alicuius corpis finiti aliquotiens sumpta potest adequari virtuti corporis infiniti. Exempli gratia si sit corpus infinitum habens virtutem in centum et sit corp⁹ finitum habēs virtute in vno tm̄ si tūc ad corp⁹ finitū addant ptes nonagitanouē tūc erit v̄tus equalis in corpore finito et infinito. et si dicat vbi tūc accipiūtur tales ptes que sunt addē de finito corpori. dicendum q debent diuidi a corpore infinito ex quo eñ hoc corpus est infinitū sic potest quodcūq3 corpus abstrahi et adhuc manebit infinitum. Ex quo vlterius sequitur si corpus finitum et infinitum possunt habere eādem q̄titatem vel virtutem q etiam finituz corpus possit habere maiorem virtutem q̄ corpus infinitum. quia sicut addebatur corpori finito vt adeq̄retur corpori infinito in virtute ita potest etiaz plus addi.

Est autem hoc demō

Hic ponitur scđa ratio que est eadem cum priori in virtute inferendi. sed differt in hoc q prima concludebat de potentia finita existente in magnitudine infinita alterius generis. sed ista concludit de potentia finita existente in magnitudine eiusdem generis. Ex istis potest nūc elici principale ppositum. s. q virtus p̄mi mouentis ē infinita quia mouet tpe infinito. et s̄m nūc pbata mouens finitum nō potest mouere tpe infinito sic requiritur q mouens tpe infinito sit infinite virtutis. quale est mouens celum s̄m intētōnem Arestotilis vt infra latius patebit.

Queritur

Utrū primus motor sit infinite virtutis. Dicēdū q sic. et hoc debet intelligi de infinitate formali et nō materiali de quibus in primo et tercio huius dictuz est. Qz autem primus motor sit infinitus infinitate formali hoc pbatur sic. illud ē infinitum formaliter quod nullo mō potest esse contractum. quia cōtractum impedit infinitatē. sed primū mouens nullo mō est contractum. ergo ē infinitum formaliter. minor pbatur qz dupliciter aliquid terminatur. Uno modo p esse qđ recipit in essentia determinate speciei. et illo mō omnis creatura est terminata cōtracta et finita. qz omnis creatura habet essētiam determinate speciei. qz est in p̄dicamento. et sic substantie sepate sūt etiam finite. Alio modo aliquid terminatur per materiam sicut forme rerū materialiū termināt ad indiuiduale esse p materiam. et tali terminatōne non est omnis creatura terminata. Sz solum creatura que habet formam in materia. et ideo substantie sepate dicūtur infinite ex pte illius terminatōnis. et sic possunt dici infinite s̄m quid. s. p compatōem ad materialia. Per hoc ergo dicēdum est q duplex est primus motor. s. extra genus et est ipē deus. Alius est prim⁹ motor in genere et est ipsa anima nobilis. Si ergo loquimur de primo motore extra genus et simpliciter tūc primus motor simpliciter est infinite virtutis. quia nullā habet terminatōem vel contractōnem vt dictum est. et ideo tam s̄m esse ē infinitus q̄ s̄m posse quod cōsequitur esse q̄ etiam s̄m opari quod sequitur ad vtrūq3. Si autē loq̄mur de p̄mo motore in genere tūc ille est infinitus s̄m qđ. qz ille nō est cōtractus ad materiaz. Itez ille motor est infinite virtutis nō simpliciter qz nō est infinite essentie sed in ordine ad opationem. et sic đr extēsiue infinitus sed nō intēsiue qz p cōpatōnem ad opus. s. ad motū sempiternū qz potest sempiterno motu mouē qz ē mouēs infatigabile. Ex q̄bus patet solutio si queratur vtrū phs hic loquat de p̄mo motore extra gen⁹ vel in genere. dđm q pt de vtroq3 intelligi. qz p̄m⁹ motor extra genus ē infinitus simplr̄ et infinite v̄tutis. et p̄mus motor in genere ē infinit⁹ s̄m q̄d scz s̄m q mouet p infinitum tempus.

Arguit

Omnis virtus infinita habebit effectum infinitū. sed nō est aliquis effectus infinitus. ergo nulla erit virt⁹ infinita. Dđm q duplex ē virtus quedā est virtus agentis p naturā. et sic ē verū q si virtus esset infinita q tūc haberet effectum infinitum. Et

ratio est quia hoc ageret ẜm extremū sui posse. Alia est virtus agentis intellectualis et volūtarie· et tūc nō oportet ꝙ si virtus talis agētis sit infinita ꝙ ipm agens agat effectū infinitum· qꝛ tale agens nō agit ẜm extremū sue virtutis· ẜ ẜm moderatōem sue sapientie et ideo nō agit q̄tum potest sed q̄tum vult·

Arguitur ratio aresto· p̄supponit falsum ꝑ quam ꝓbat ꝙ mouens finitum nō potest mouere tēpe infinito ꝓbatur qꝛ supponit ꝑtem celi posse auferri de toto· sed hoc ē impossibile qꝛ celū est incorruptibile. Dicit ꝓmo ꝙ illa demōstratio ē cōditionalis et in cōditōnali demōstratōe nihil impedit anš sit impossibile· sicut ista est bona demonstratō si azinus volat azinus habet pēnas et tñ anš ē impossibile. Potest tñ aliter et melius dici ꝙ est duplex abstractio ptiū a toto· vna est q̄ fit ꝑ realē diuisionē· et sic est verū ꝙ non pñt a celo ptes abstrahi qꝛ vbi ē tal abstractio ptiū ibi ē corruptibilitas· Alia ē abstractō q̄ fit ꝑ ymaginatōem vł diuisionē intellectus· et talis abstractō non diuidit corpus realitē· et iō ipsa pt fieri in corpe incorruptibili· Sufficit ergo ꝙ in celo ꝑ ymaginationem abstrahantur ptes.

Arguitur Virtus finita mouet in tēpore infinito· ergo ꝓbatio aresto· est inualida· ꝓbatur qꝛ anima nobilis q̄ est finita mouet celū in tpe infinito· qꝛ motus celi est infinitus· Dōm duplr̄ ꝓmo ꝙ virt⁹ anime nobilis est infinita ẜm quid sicut ꝓus dictū est· Primū eīn mouens simplr̄ habet virtutē simpliciter infinitam· Sed primū mouēs in genere habet virtutem infinitam ẜm quid· qꝛ in ordine ad motū infinitū · Scdo dōm est ꝙ dupliciē accipiē infinitas in motu· Vno mō ẜm ptes mobilis sic ꝙ ille motus diceret infinitus qui eēt infiniti mobilis· et sic est manifestū ꝙ talis mot⁹ infinitus fieret a virtute infinita simplr̄· qꝛ alias mouens nō excederet virtutem mobilis· Alio modo dicit motus infinitus ex pte tempis sicut motus celi nūc est infinitus· et tūc in motu sunt duo cōsideranda· s· infinitas motus· et illa est a motore infinito· et determinata velocitas motus et illa est a motore finito· et ẜm hoc dī ꝙ anima nobilis mouens celum est bene cā motus celi ẜm eius determinatam velocitatem sed nō est cā motus celi ẜm eius infinitatē· et sic adhuc infinitas motus dependet a motore infinito· Potest etiaꝫ breuiter dici ꝙ motus infinitus ẜm duratōnem potest fieri a virtute infinita ẜm extēsionē siue a virtute infatigabili etiam si talis virtus non sit intēsiue infinita sicut virtus dei·

Arguitur A virtute finita potest ꝓcedere eē infinituꝫ· ergo etiam motus infinitus· Consēqntia tenet a simili Dōm ꝙ non est simile de ꝑpetuitate eēndi et de ꝑpetuitate motus qꝛ ꝑpetuitas essendi respicit creatorem qui dat vnicuiq꜡ rei terminū eēndi et ergo quibusdam dat ꝑpetuitatem eēndi et aliquibus dat esse tpale· Sed motus oritur ex virtute mobilis et mouentis· et iđo motus respicit cām ꝓpinquā· Sufficit ergo in ꝑpetuitate eēndi voluntas primi creantis· Sed ad ꝑpetuitatem motus requiritur etiam infinitas mouētis· verū tamen est ꝙ si sit aliqua virtus infatigabilis illa potest mouere motu infinito q̄uis sit finite essentie· sicut patet de anima nobili·

De his autem que le

Postq̄ phs ostendit primū motorem esse infinite virtutis· hic cōsequenter ostendit vnitatem primi motoris· Et circa hoc vnū p̄supponit· s· ꝙ omnes motus depēdet ex vnitate mouentis. Et occasione illius querit quomodo piecta moueātur Et primo ostendit ꝙ nō mouent seipsa· qꝛ non sunt animata· nec etiam videnē moueri a ꝓijciēte· quia mouēs effectiue debet eē simul cum moto sicut dicebatur septimo huius· nō ergo videtur a quo moueantur piecta postq̄ sunt sepata a proijciente.

Si autem simul mo·

Hic ponit solutōnem questionis mote· et primo excludit opinionem platonis que fuit ꝙ ꝓijciēs ꝓijciendo moueret aerem ꝓximū· et ille aer vlterius moueret piectum vsq꜡ ad finem absq꜡ motu aeris consequenter se habentis· sed hāc opinionem phs excludit· et vult ꝙ ille aer ꝓxim⁹ motus a ꝓijciēte si esset cā motus piecti tūc piectū moueretur in aere ꝓximo tm̄ et nō cōsequenē· qđ apparet manifeste falsuꝫ· Et ideo ponit phs vnā aliam solutōnem que ē ꝙ ꝓijciens mouet aerem ꝓximū circa se · et ille aer mouet aliū aerem· et sic vlterius donec cessat virtus ꝓijcientis in aere et illa virtute deficiēte deficit motus. Et simile est de circulationibus aque· quia vna pte mota illa ps mouet aliam ptem· et vlterius illa ps

mota mouet aliam donec cessat virtus p̄mi mo-
uentis. sic etiam est in aere. q̄uis nō ita manife-
ste appareet ad sensum.

Quoniā autē in his

Hic aresto. cōcludit ex istis q̄d intendebat. scz q̄ motus piectorū nō est vnus quia sit a diuersis mouētibus cōsequenter se habentibus. Et ex h° cōcluditur q̄ si non esset vnus primus motor tunc nō esset vnus primus motus. et ideo p oppositū si primus motus est vnus sicut verum ē. ergo necesse est tm̄ eē vnū primū motorem. et sic primus motor est vnus quod fuit principale ꝓpositū.

Queritur.

Quare aresto mouet hic istam questionez de motu piectorum. ¶ Dicendū q̄ illa questio est hic incidentalis. quia phs intendit hic ꝓbare q̄ vnitas motus deficit ꝓpter diuersitatē mouentiū. et hoc ꝓbat ex motu piectoꝝ qui ideo nō est vnus. si ergo est vnus motus p̄mi motoris tūc cōcludit q̄ necesse est esse vnū primū motorem. alias nō eēt vnus motus.

Arguitur.

Motus celi etiam depēdet ex diuersis mouentibus. si ergo motus nō est vnus ꝓpter diuersitatem mouentiū. ergo nec motus celi erit vnus ꝓpter eandem causaz. ¶ Dōm q̄ aliquis motus potest dupliciter dependere ex diuersis mouentibus. Uno modo fm subordinatōnem mouentiū sic. s. q̄ mouentia sint subordinata. et sic vnus mot° potest dependere ex diuersis mouentibus. Et rō illius ē quia tūc scd̄m mouens mouet virtute p̄mi mouentis. Alio modo dependet motus ex diuersis mouentibus nō subordinatis. et tūc ex diuersitate mouentiū impeditur vnitas motus. et sic ē de motu piectoꝝ. quia omnino accn̄tale est q̄ vna ps aeris plus mouet aliam q̄ alia ps priorem. sic autem non est in causis essentialiter subordinatis quia semp vniuersalior causa mouet eēntialiter ꝑticularem et non econtra. sic q̄ ꝑticulares cause moueant vniuersalem.

Queritur.

Utrū piecta moueantur a pluribus consequenter se habentibus. ¶ Dōm fm arestotilem q̄ sic. Et ratio illius est quia quāto aliqua virtus est fortior tanto distantius se diffundit in opatiōne. sic tamen q̄ primū mouens semp sit simul cum proximo moto. cum ergo virtus piectiua sit quedam virtus. ergo diffundit se primo in primum mobile quod est aer primus. et ille aer mouet aliū aerem primū et etiam piectum. ille autē aer primus vlterius mouet remotiorem aerē. et hoc fit donec cesset virtus ꝓijcientis. quia tūc etiaz cessat motus. et sic primū mouens est semp simul cuz moto. quia ille aer qui est immediate circa piectum est primū mouens vt ꝓbatum est de circulatōnibus ꝑti° aque in quibus vna ps aq̄ mouet aliam. Ex quibus patet q̄ in motu proiectorum est tria assignare. Unū quod est motum tm̄. s. piectum. Scd̄m quod est motuz et mouēs simul sicut est aer medius q2 talis aer mouetur a virtute ꝓijcientis. et mouet vlterius ipsum proiectum. Tertiū est mouens tm̄ vt ꝓijciens. Ex q̄bus patet rn̄sio ad quesitum. quia cū sic est q̄ vna ps aeris mouet aliam donec cessat virtus ꝓijcientis. sic patet q̄ piecta moueantur a pluribus mouentibus cōsequenter se habentibus. q2 a ꝑtibus aeris habentibus se cōseq̄nter.

Queritur.

Cuius nature sit virtus piectiua. ¶ Dōm q̄ in mouente est naturalis potentia que orit ex ꝑncipijs subiecti. sed in aere moto ista virtus non est in aliquo predicamēto. quia nō potest esse in aere moto actualiter. quia tūc in aere moto eēt actualis potētia motiua. et sic semp aer moueret piectum absqz extrinseco mouēte sicut nūc facit ꝓijciēs. oportet ergo dicere q̄ ista v̄tus sit in aere moto potentialiter et v̄tualiter. et illa virtus saluat in motu locali aeris qui motus ē de p̄dicamento vbi. Un̄ dici p̄t q̄ v̄tus piectiua ī aere accipitur dupl̄r. Uno mō quo ad eius fundamentū. et sic ē de p̄dicamēto vbi q2 ē motus localis aeris. Alio mō quo ad actū et tūc nō est in aliquo p̄dicamēto. q2 nō est ens reale actuale sed solū virtuale.

Arguit.

Si n̄ ē actu virt° piectiua ī aere moto tūc aer nō vlterius ꝓijceret piectum. ¶ Dōm negando ꝯseq̄ntiā quia sufficit ad hoc q̄ moueat q̄ etiā moueat a ꝓijciente. et in illo motu saluat vlterius virt° mouēdi fm virtutē et non fm actū. Et hoc p̄t ꝓbari p duo similia. Primū est de motu locali q2 baculo moto et vlterius mouēte lapidem. q̄uis moueat lapidem nō tn̄ p̄t dici q̄ baculus habeat in se potentiā mouendi fm actū q2 tūc baculus p se mouēt lapidē. q2 ois potentia p̄nte obiecto opat. et ideo baculus solū habet in se virtutē mouēdi fm potentiā. Scd̄m simile ē de motu alteratōis de aqua calefacta. q2 aqua calefacta vlterius cales

facit nō tū pt dici q̄ aqua habeat in se potētiam calefaciendi ignis ſm actū·q2 illa eſt naturalis potētia ignis eſt·ergo in aqua calefacta potētia calefaciendi ſm virtutem et nō ſm actū que virtus calefaciendi fundatur in calore recepto in aqua.

Arguitur· Illud qd̄ impedit motum nō iuuat motū·ſ3 mediū impedit motū·ergo nō iuuat motū·minor p3 in quarto huius capitulo de vacuo· ¶ Dōm q̄ mediū ·ſ·aer accipitur dupliciter· Uno mō ſm ſe·et ſic nō iuuat motum ſed potius impedit motum Alio mō accipit mediū ſm q̄ i ſe recipit aliquā virtutē mouēdi·et ſic iuuat motū· Et ſimile ē de alteratōe q2 aqua de ſe impedit calefactōnem cū ſit ſm ſe frigida tū aqua calefacta iuuat ad calefactōem quia calefacit carnes in olla·

Arguitur Proiecta mouent ab impetu impſſo·ergo nō mouent a pluribus mouētibus cōſeqūter ſe habentibus· Añs pbat q2 niſi ſic nō poſſet ſaluari quō tam vehementer nauis mouerek ꝯtra fluuiū et ſagitta a baliſta· ¶ Dōm q̄ ꝓpter iſta argumēta aliq̄ dicebāt q̄ neceſſe eſſet piecta moueri ab aliq̄ forma ſibi impſſa a ꝓiiciente·exempli grā lapis piectus a manu recipet in ſe vnā formā ſibi impreſſam a ꝓiiciēte p quam vlterius moueret ad ipm locum·et ſic nō fieret ab aere moto qd̄ ē cōtra areſtotilē· Et etiā eſt poſitio incōueniens q̄ piecta mouerent a forma ſibi impſſa q2 ſi ſic mouerent tūc nō eſſet aſſignare cām ceſſatōis talis motus niſi occurrente aliquo obſtaculo/ex q̄ eni illa forma ē in piecto/ſit ea tōe ſemp mouētur a tali forma·non eni appareret vn̄ poſſet talis forma corrūpi· ¶ Dōm eſt ergo q̄ iſta mobilia de quibus dictum eſt mouent p formam impreſſam a mouente nō in piectum ſed in aerem mediū·et illa impreſſio facilime pt fieri in aere quia eſt faciliter mobilis·et ideo qñ nauis velociter mouetur cōtra fluuiū tūc eſt fortis impſſio facta in aqua circa nauim ꝛ in aere·idō illa aq̄ et aer mouent nauim etiam abſq3 tractōne· In ſignū cui⁹ aqua habet tumorem añ nauim·ꝛ idō apparet q̄ aqua mota fuit ꝛ q̄ aer motus fuit quia ſi quis poneret vnā plumam circa nauim etiam deberet moueri quod eſt ſignū q̄ aer ille mot⁹ fuit circa naui Et ſile ē dōm de arcu et baliſta·quia talis impreſſio citius recipitur in aerem q̄ in nauim vel in lapidem.

Si quidem mouetur Hic oſtendit q̄ ab vno motore poſſit motus ſemp eſſe continuus ꝛ ꝑpetuus·ꝛ hoc ſic quicqd̄ mouet abſq3 ſui mutatōne ꝛ infatigabiliter hoc poteſt mouere motu ꝑpetuo·ſed ſic eſt de primo motore·ergo motus eius eſt cōtinuus et ꝑpetu⁹ Maior pbatur/quia nō eſt maior rō quare poſſet vno tpe moueret q̄ alio cum nō fatigetur·ſecus eſt in motore fatigabili·q2 motor fatigabil nō poteſt debite mouere poſt fatigatōnem ſicut ante fatigatōnem·ꝛ ideo nō poteſt mouere motu perpetuo·

Et regularis hic mo· Hic oñdit q̄ a motore immobili ē motus regularis·quod ſic pbatur quia ille motus ē regularis qui eſt eque velox p totū tpſ·ſed motus celi eſt eque velox p totum tpſ·quia motor eius mouet motu infatigabili·ꝛ idō nō mouet velocius vno tempe q̄ alio·hoc autem contingit qñ mouens eſt fatigabile·quia poſtq̄ fatigatum eſt mouet tardius q̄ añ fatigatōnem·ꝛ ideo fit motus irregularis ſicut nūc de facto motus animaliū eſt irregularis quia eſt in fine tardior·

Neceſſe aūt eſt in me Quia ſepe dictum eſt de primo motore q̄ ſ·ē virtutis infinite et infatigabilis cauſās cōtinuum motū·hic cōſequēter q̄rit vbi ſit ille prim⁹ motor ·quia ꝑ principiū motus cōtinui vel eſt in centro vl̄ in circūferentia· quia principiū circuli ſumit p compatōem centri ad circūferentiam vel per compatōnem circumferentie ad centrum·ſed primū mouens non eſt in cētro ergo erit in circūferentia· quia cū mouens ſit principiū ipſius motus·ergo vbi mouens eſt ꝓpinq̄us mobili ibi velotius mobile mouetur· Ex quo ſic arguit In illa parte eſt mouēs vbi motus ē velocior·q2 velocitas motus cauſat ex virtute mouētis·ſed in circūferentia motus ē velocior·ergo in circūferētia ē motor ꝛ nō in cētro.

Arguitur Motus celi eſt velocior circa centꝝ q̄ in circumferētia ergo ꝛc·pbatur q2 luna que ē ꝓpinquior cētro mouetur velocius q̄ aliq̄s aliorum planetarum· ¶ Dicēdum q̄ in celo eſt duplex motus ſcilicet diurnus ·qui dicitur diurnus quaſi acci-

Octauus.

piēs suam cōpletionem in vno die.s.naturali id est in viginti quatuor horis. et tali motu mouentur omnes celi. sicut etiam ignis et superior pars aeris. et de tali motu manifestū est q̄ ē velocior in circūferentia q̄ in centro. et hoc sic patet quia velocius dicitur qd̄ in equali tpe ptransit maius spaciū. qr ergo circa circūferentiā sūt maiora corpora. et tn̄ in equali tpe oēs spere superiores describūt suos orbes cum alijs corporibus inferioribus sic manifestum est q̄ velocius mouentur. Alius est motus in celo qui dicitur motus planetarum in zodyaco et tūc oppositūē. qr sic quanto corpus magis appropinquat centro tanto velocius mouet et hoc patet exemplariter qr luna que est infimus planetarū et maxime versus centrū cōplet suū motum in vno mēse. venus mercurius et sol p vnū annū. mars vero qui est supra illos planetas p duos ānus. et iupiter qui ē supra martē p duodecim et saturnus qui maxime distat a centro cōplet suum cursū in triginta ānis. et firmamentū cōplet suū cursum cōtra motum diurnū in 36000. annis. Aristo. autem hic loquitur de primo motu. scilicet diurno.

Arguitur Primū mouens nō est in circūferentia pmi mobilis quia non est corpus. sed qd̄ nō est corpus nō est in loco vt patet quarto huius. ¶ Dicēdum q̄ tripliciter aliqd est in loco sicut in quarto huius dictum ē. s. circūscriptiue quo modo corporalia sunt in loco. qr illa circūscribūtur loco. Alio modo aliqd ē in loco diffinitiue qr. s. diffinit seu determinat se p suā operatōem ad aliquem specialem locū. et sic substantie separate sunt in loco. Tercio mō aliqd est in loco repletiue qr. s. replet omnē locū sicut ipse deus. Per hoc ergo dicendū est q̄ primū mouens in genere quod est anima nobilis nō est in loco circūscriptiue sed diffinitiue qr ad mouendū celum determinat se ad locum. et ideo est in loco circa celum et non in alio. quia substantia separata ē ibi vbi operatur practice. Potest tn̄ textus iste intelligi de primo motore extra genus qui motor primus q̄uis non sit in circūferentia pmi mobilis determinate sic q̄ determinetur siue diffinietur ad illum locum est tn̄ circa illum locum p efficientiam motus. quia ibi efficit motū circularem et nō alibi. et sic dicimus similiter q̄ deus ē in celo q̄uis sit vbiq̄ qr est in celo p glorificatōem beatorū.

Habet āt dubitatio.

Hic mouet circa predicta vnam dubitatōem que est ista vtrū aliquod mouens motū posset causare motum vere continuū absq̄ aliqua interruptione. Et videt phūs q̄ nō qualitercūq̄ etiam moueat. et ratio est qr mouens qd̄ mouetur non habz eandem dispositōem in seipso ad mouendum. et quia ex defectu mouentis dependet defectus motus necesse est motum qnq̄ deficere. Et ista ē cā quare anima animalis nō potest semp mouere animal. qr aīa animalis mouet p accñs cū aīali

Determinatis autē.

Hic cōcludit principale intētum quod intēdebat p totum tractatum. s. q̄ impossibile est pmū mouens habere aliquā magnitudinem. et hoc sic probat quia si haberet magnitudinem vel illa essz finita vel infinita. nō infinita quia illa reprobatur tercio huius. Nec finita qr in magnitudine finita nō potest esse potētia infinita sicut pus pbatū ē. Sed primū mouēs habet potentiā infinitam. qr mouet motu infinito qr per tempus infinitum. et motus infinitus nō potest fieri nisi a virtute infinita sicut prius pbatum est. primū ergo mouēs est indiuisibile non solum sicut pūctum quod est infra genus magnitudinis quia est de predicamento q̄titatis reductiue. Sed sicut omnino nullam habens magnitudinem.

Queritur Vtrum primus motor sit indiuisibilis et incorporeus. ¶ Dicendū q̄ sic. quod pbatur tribus ratōnibus. Prima ē omne corpus ē mobile sexto huius. Sed primū mouens tam in genere qd̄ est anima nobilis q̄ extra genus qd̄ est deus ē immobile. ergo primū mouēs nō est corporeū. Secūda rō est omne corpus est cōpositū ex materia et forma. qr ex materia aliquid hz qd̄ est corpus. sic enim est subiectū trine dimēsionis. Sed pmū mouēs nō hz materiā. qr primus motor extra genus ē purus actus et primus motor in genē ē sic actus qr nō hz materiā tāq̄ ptem sue essentie q̄uis hēat potentiam. Tercia rō stat in hoc primū mouēs ē nobilissimū ens. ergo ē incorporeum pbatur qr omne corpus aut ē viuū aut nō viuū. et manifestū ē q̄ corpus viuū est nobilius non viuo ergo si primū mouēs ē corpus ergo hz corpus viuū. sed in corpore viuo ē aliqd nobilius corpe. s. aīa q̄ corpus viuit. cū ergo pmū mouēs sit nobilissimū. sic non erit cōiunctū corpi. et sic est incorporeum. Non omne

Arguitur Nullum incorporeū est in loco. Sed primū mouēs ē

in loco. quia in circūferentia primi mobilis. ergo videtur q̄ primū mouens sit corporeū. ¶ Dōm q̄ dupl'r aliquid est i loco. Uno mō circūscriptiue et sic procedit argumentū q̄r sic nec primū mouēs extra genus nec in genere est in circūferentia p̄mi mobilis. Alio mō aliquid est in loco nō circūscriptiue. Et sic distinguendū est de p̄mo motore Quia vel intelligitur de primo motore proximo et sic est dōm q̄ talis motor est in circūferentia diffinitiue. Alio mō potest intelligi de p̄mo motore simpl'r et extra genus. et sic etiam prim⁹ motor est in circūferentia p̄mi mobilis. nō determinatiue quia nō determinatur ad illum locū sed per efficientiam motus. Est tñ verum q̄ magis p̄prie intelligitur talis p̄positio de p̄mo motore in genere. s. de anima nobili q̄̄ de p̄mo motore extra genus qui est deus. Deinde considerandū ē q̄ potest aliquo mō concedi q̄ principiū motus circularis sit in centro nō quidē effectiue quia centrū nō efficit motum sed formaliter quia de rōe motus circularis est q̄ fiat circa centrū immobile. et quicq̄d est de diffinitiōne alicuius hoc est principium formale eius.

Arguitur Deo attribuūtur dimensiones q̄titatiue vt hic dextera tua dñe fecit virtutē. magnus dñs et laudabilis nimis. ¶ Dōm q̄ p̄tes corpales et dimensiones q̄titatiue pñt capi dupliciter. Uno mō proprie. et sic nō attribuūtur deo aliq̄ mō quia deus non dicitur magnus p̄prie. s. p̄ q̄titatem molis sed similitudinarie p̄pter suam infinitā virtutē. Alio modo attribuitur aliquid deo metaphorice et similitudinarie p̄pter aliquā p̄prietatē que inuenitur simul in deo et in creaturis analogice tñ. et sic dicim⁹ deū habere oculos p̄pter cognitionem. et etiam deus dicitur habere dexterā p̄pter eius fortitudinem et sic de alijs. et sic hō quādoq̄ dicitur leo quia est fortis et virilis et q̄nq̄ azinus quia est rudis. et sic de alijs p̄prietatibus Et sic patz q̄ arestotiles cōcludit suū librū de primo motore qui est omniū primū principiū quod sit benedictum in secula seculoꝝ Amen.

Copulata p̄diligenti studio correcta circa octo libros phisicoꝝ Arestotilis Lamberti de Monte artiū ac sacre theologie p̄fessoris iuxta doctrinam excellentissimi doctoris sancti Thome de Aquino ordinis p̄dicatoꝝ hic feliciter finem habent.

Tabula.

Incipit directorium
in octo libros phisicoꝝ Arestotilis ad breuiter inuemendum titulos questionũ iuxta numerũ folioꝝ ãnotatos.

Questiões prohemia.

Prohemiũ textus. vi

Primus liber. ix.

Tercius phisico. lvij.

Quartus phi. lxxiij.

Quintus phi. xcvi.

Sextus phisi. cviij.

Septimus phi. cxvij

Octauus phi. cxxiiii.

Explicit tabula.

[illegible]

L. em